

*H' Sazakis egzajquern las marigas In's Ne'gg
 äzgor In's ruxlos xai tö Exadn egzärndi*

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΑΧΑΡΣΙΔΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παρά τοῦ

ΑΒΒΑ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

*Μετ' ἐρεχθόσα δ' ἐκ τοῦ Τυρρῶνις ἁγίου καὶ καὶ οὐα χειροῦ
καὶ ἰστοῖσι ἐκδόδοσα με' τοῖς ἀντιόχου ἀντὶ τῶν αἰώνων*

παρά τοῦ

ἱεροσολιμοῦ ἐπιγράμ. Συμβούχου

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ

ΤΟΥ

ΕΞ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Παρά τοῦ

TOMOS ΤΡΙΤΟΣ

*Ἐκ Βιερῶν τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου
καὶ τῶν ἱστορησῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Ἐρημίτου*

1819

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ΄.

Περὶ Ἀνατροφῆς τῶν Ἀθηναίων.

§. α΄. **Οἱ** Μιτυληναῖοι, ὑποτάξαντές τινας τῶν ἰδίων συμμάχων ἀποσατήσαντας, τοὺς ἀπηγόρευσαν, ἀπὸ τοῦ νὰ δίδωσιν εἰς τὰ παιδιά των τὴν ἐλαχίστην διδασκαλίαν (1). Δὲν ἦσαν μέσον καλλίτερον, νὰ τοὺς ἔχωσιν εἰς τὴν δουλείαν πάντοτε, εἰμὴ μόνον, νὰ τοὺς κρατῶσιν εἰς ἀμάθειαν. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀνατροφῆς ἀφορᾷ, νὰ προξενῆ, εἰς μὲν τὸ σῶμα, τὴν ἀπαιτουμένην εἰς αὐτὸ δύναμιν, εἰς δὲ τὴν ψυχὴν, τὴν τελειότητα, ὅσως εἶναι θεκτική (2). Ἡ ἀνατροφή, παρὰ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις, ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ παιδὸς τὴν γέννησιν, καὶ τελειώνει εἰς τὸ εἰκοσὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ὁ χρόνος αὐτῆς τῆς πράξεως, διὰ νὰ μορφώσῃ πολίτας, δὲν εἶναι τόσο διεξοδικὸς, ἀλλ' εἶναι πολλὰ ἐλλιπὴς, διὰ τῶν συγγενῶν τὴν ἀμέλειαν, οἵτινες παραιτοῦσι τὴν ἐλπίδα τῆς πολιτείας, καὶ τῆς γενεᾶς των, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς δούλους, εἶτα δὲ εἰς μισθωτοὺς παιδαγωγούς. Οἱ νομοθέται, περὶ ταύτης τῆς ὕλης, δὲν ὡμίλησαν ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ γενικῶς (3). Οἱ φιλόσοφοι εἰσῆλθον εἰς μεγαλητέρας λεπτολογίας, ἀνήγαγον ἔτι τὰς θεωρίας των καὶ ἕως εἰς ἐκείνας τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ παιδικὴ ἡλικία, καὶ ἕως εἰς τὰς αὐστηράς

(1) Αἴλιανὸς ποικί. ἰσφ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιε'. (2) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. ζ'. §. 788. (3) αὐτό.

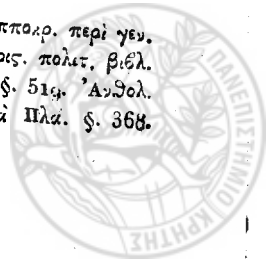

2 ΠΕΡΙΗΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΤΟΥ ΝΕ. ΑΝΑΧ.

ένιοτε προσοχὰς τῶν, ὅσοι δὲ αὐτὴν φροντίζουσιν. Εἰς αὐτὴν τὴν οὐσιώδη ὕλην καταγινόμενος, θελῶ δείξει τὰς σχέσεις ἐθέμων τινῶν μὲ τὴν θρησκείαν, ἢ τὴν διοίκησιν, καὶ ὡς πρὸς τὰς καταχρήσεις, θελῶ ἐπιτάξει τὰς συμβουλὰς τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν.

§. β'. Ἐπίχαρις, σύζυγος τοῦ Ἀπολλοδώρου, ὅπου εἶχον τὸ κατάλυμά μου, ἔμελλεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ γεννήσῃ. Κατὰ τὰς τεσσαράκοντα πρώτας ἡμέρας τῆς ἐγγαστρίας της, δὲν εἶναι συγχωρημένοι εἰς αὐτὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν (1). Πολλάκις μετὰ ταῦτα τὴν ἐνθυμίζουσιν, ὅτι ἡ διαγωγὴ, καὶ ὑγεία της, συμβάλλουσι τὰ μέγιστα εἰς τοῦ παιδός της τὴν σύσασιν (2), καὶ χρεωσεῖ νὰ μεταχειρίζεται καλὴν τροφήν, καὶ νὰ περικρατῇ τὰς δυνάμεις της μὲ περιπάτους ἐλαφροῦς (3). Ἀνάμεσα εἰς πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσι βάρβαρα, ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως παιδός τινος ἦτον ἡμέρα πένθους διὰ τὴν γενεάν του (4)· συναθροιζόμενοι περὶ αὐτὰ οἱ συγγενεῖς, τὸ θρηνοῦσιν, ὅτι ἐδέχθη τὰ ἐλέθρια δῶρα τῆς ζωῆς. Οἱ φρικώδεις οὗτοι θρήνοι εἶναι μὲ τὰς γνώμας τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος πολλὰ σύμφωνοι. Ὅταν συλλογισθῇ κἀνεὶς, ἔλεγον, τὴν ἀναμένουσαν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς εἰμαρμένῃν, πρέπει νὰ καταβρέχῃ τὸ λεικνόν του μὲ τὰ δάκρυα (5). Μὲ ἔλον τοῦτο, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀπολλοδώρου, εἶδον τὴν συμπάθειαν, καὶ τὴν χαρὰν, ὅτι ἔλαμπεν εἰς τὰ ὄμματα ὄλων τῶν συγγενῶν. Εἶδον, ὅτι ἐκρέμασαν εἰς τὴν θύραν τῆς

(1) Censor. de dic. nat. cap. 11. (2) Ἱπποκρ. περὶ γεν. βρε. §. 22. (3) Πλά. περὶ νό. βιβλ. ζ'. §. 789. Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. ζ'. κεφ. ις'. (4) Ἡρ. βιβλ. ε'. §. 4. Σταβ. βιβλ. ια'. §. 519. Ἀνθολ. §. 16. (5) Εὐριπ. τμη. Κρισ. §. 476. Ἀξιοχ. παρὰ Πλά. §. 368. miscer. tuscul. l. 1. c. 42. t. 2. p. 273.

οικίας σέφανον ἐλαίας, τῆς γεωργίας σύμβολον, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι διωρισμένος ὁ ἄνθρωπος. Εἶδον ἔτι, ὅτι, ὅταν ἐγεννᾶτο θυγάτηρ, δέσμητις ἀπὸ ἔριον, τεθειμένη εἰς τὸν τόπον τοῦ σεφάνου, ἐχαρκτήριζε τὸ εἶδος τῶν ἐργασιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει χρέος νὰ καταγίνηται τὸ γυναικεῖον φύλον (1). Αὐτὴ ἡ συνήθεια, ἰχνογραφοῦσα τὰ παλαιὰ ἥθη, ἀναγγέλλει εἰς τὴν δημοκρατίαν, ὅτι ἀπέκτησεν ἓνα πολίτην. Ἄλλοτε ἀνήγγελλε τὰ καθήκοντα τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς μητρὸς τῆς γενεᾶς.

§. γ'. Ὁ πατὴρ ἔχει δικαίωμα νὰ χαρίῃ τὴν ζωὴν εἰς τὰ παιδιά του, ἢ νὰ τὰ καταδικάζῃ εἰς θάνατον. Ὅταν γενῶνται, τὰ ἐκθέτουσιν εἰς τοὺς πόδας του, ἂν τὰ λάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐκφεύγουσι τὸν κίνδυνον. Ὅταν δὲν ἦναι πολλὰ πλούσιος, διὰ νὰ τὰ ἀνατρέφῃ, ἢ ἀπελπίζηται, ἀπὸ τοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ διορθώσῃ εἰς αὐτὰ κάμπσια ἐλαττώματα τῆς δυσμορφίας τοῦ σώματος, ἀποσρέφει τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τότε τρέχουσι, νὰ τὰ ρίψωσι μακρὰν, ἢ νὰ σηκώσωσιν ἀπ' αὐτὰ τὴν ζωὴν (2). Εἰς τὰς Θήβας, οἱ νόμοι ἐμποδίζουσιν αὐτὴν τὴν βαρβαρότητα (3). Εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὴν ἐπικυροῦσιν, ἢ τὴν ἀνέχονται. Τινὲς φιλόσοφοι τὴν ἐγκρίνουσι (4), ἄλλοι δὲ, εἰς τοὺς ὁποίους αὐστηρότεροι ἠθικοὶ ἀντιλέγουσιν (5), ἐπιφέρουσιν, ὅτι, μήτηρ, περιεσειχισμένη ἥδη ἀπὸ γενεᾶν πολυάρθμον, ἔχει τὴν ἐξουσίαν, νὰ διαφθεῖρῃ τὸ βρέφος, ὅπου φέρει εἰς τὴν γαστέρα της. Διὰ τί ἔθνη πεφωτισμένα, καὶ αἰσθητικὰ βλάπτουσι τόσον τὴν φύσιν; Τοῦτο συμβαίνει, δι' ὅτι παρ' αὐτοῖς ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν ὧν διω-

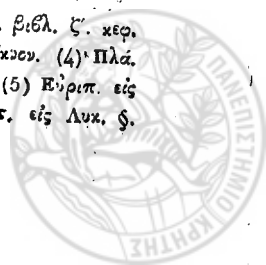
(1) Ἡσίχ. εἰς Στέφ. Ἐπιπ. παρ' Ἀθην. βιβλ. 9. §. 370. (2) Τερέντ. εἰς αὐτὸν τιμωροῦ. πρᾶξ. 4. σκην. 1. (3) Αἴλια. ποι. 15. βιβλ. 6. κεφ. 5. (4) Πλά. δημοκ. βιβλ. 6. §. 46a. (5) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. 5. κεφ. 15. Φωκυ. ποιη. παραιν. 51. 17a.

4 ΠΕΡΙΗΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΤΟΥ ΝΕ. ΑΝΑΧ.

ρισμένοι παρά τῆς ἰδίας νομοδοτικῆς διαταγῆς, δὲν ἔχουσι κανένα ζῆλον, νὰ αὐξάνωσι τὴν πληθύν, καὶ προσέτι, ἐπειδὴ παρ' αὐτοῖς κάθε πολίτης εἶναι στρατιώτης, ἡ πατρὶς δὲν λαμβάνει καμμίαν φροντίδα δι' ἄνθρωπον, ἔστω εἰς αὐτὴν μὲν δὲν ἤθελεν ἦναι ποτὲ ἐπωφελῆς, ἡ δὲ, εἰς αὐτὸν ἤθελεν ἦναι ἀναγκαία πάντοτε.

§. δ'. "Ἐπλυαν τὸ παιδίον μὲ νερὸν χλιαρὸν, καθὼς συμβουλεύει ὁ ἵππακράτης (1), "Ἄν ἦτον εἰς τὰ ὀνομαζόμενα παρὰ τῶν Ἑλλήνων βάρβαρα ἔθνη, ἤθελον τὸ βουτᾶ συχνάκις εἰς κανένα παγωμένον ποταμὸν (2), διὰ νὰ προξενῇ εἰς τὸ σῶμά του μεγάλην δύναμιν. Μετὰ ταῦτα τὸ ἔβαλον εἰς ἓν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ λίχνα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται, διὰ νὰ διακρίνωσι τὸν αἶτον ἀπὸ τὰ ἄχυρα (3). Τοῦτο εἶναι προμάντευμα μεγάλης εὐτυχίας, ἢ πολυαρίθμου ὀφειγούας. "Ἄλλοτε ἡ λαμπροτέρα τάξις δὲν ἐξήρει καμμίαν μητέρα ἀπὸ τὸ χρέος, νὰ τρέφῃ τὸ ἴδιόν της παιδίον, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπαναπαύεται ἀπ' αὐτὸ τὸ ἴσον χρέος εἰς μίαν δούλην (4). Μὲ ὄλον τοῦτο, διὰ νὰ διορθώσωσι τὴν δυσφημίαν τῆς γεννήσεώς της, τὴν οἰκιοῦσι μὲ τὴν γενεάντους, καὶ αἱ περισσώτεραι τῶν τροφῶν ἀποβαίνουσι φίλαι, ἢ ἐπισήθιοι τῶν, ὧσων ἀνέθρεψαν, θυγατέρων (5). Ἐπειδὴ αἱ τροφοὶ τῆς Λακεδαιμόνος εἶναι εἰς τὴν Ἑλλάδα διασημότεραι (6), ὁ Ἀπολλόδωρος ἔσειλε, καὶ ἤγαγε μίαν ἀπὸ αὐτὰς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεχείρισε τὸν υἱὸν του. Αὐτὴ δὲ, ἀφ' οὗ τὸν ἐδέχθη, πολλὰ ἐφυλάττετο ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν σπαργανῶν (7), μήτε νὰ δεσμεύῃ τὰ μέλη του μὲ μηχανάς, τὰς ὁποίας, εἰς πολλοὺς τόπους μεταχειρίζονται (8),

(1) Ἴπποκ. περὶ ὑγεί. διαίτ. §. 9. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιζ'. (3) Καλλίμ. Ἰμν. εἰς Ἰοβ. στίχ. 48. Ἐτυμολ. εἰς λείκρον. (4) Πλά. περὶ νό. βιβλ. ζ'. §. 790. Ἄρισ. ἠθ. βιβλ. η'. κεφ. θ'. (5) Εὐριπ. εἰς ἵππ. Τερεν. εἰς ἑαυ. τιμωρ. Ἄδελ. καὶ τ. λ. (6) Πλούτ. εἰς Λυκ. §. 49. (7) Αὐτ. (8) Ἄρισ. πολιτ. αὐτ.

καὶ οὕτως μὲ τὴν φύσιν πολλάκις ἐναντίας. Διὰ τὴν συνειδήσιν τὸ παιδίον εἰς ψύχραν πρόωρα, εὐχαρισεῖτο τὴν σκεπάσῃ μὲ ἐλαφρότατα ἐνδύματα· πράξεις, συνημνῆ ἀπὸ τῶν φιλοσόφους (1), καὶ οὕτως εἰς χρῆσιν παρὰ τοῖς ἑλλοίς. Τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἔθνη ἔτι, τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνας καλοῦσι βάρβαρα. Ἡ πέμπτη ἡμέρα διωρίσθη, τὴν καθάρωσι τὸ παιδίον. Τὸ ἔπῃρε μία γυνὴ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, καὶ, συνοδευομένη μὲ ὄλους τοὺς οἰκιακοὺς, ἔτρεχε μὲ πολλὰς ἐπαναλήψεις περὶ τὴν φωτιάν, ἣ ὁποῖα ἔκαιεν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου (2). Ἐπειδὴ πολλὰ παιδιά κατ' ἀρχὰς ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ σπασμοῦ μετὰ τὴν γέννησίν των, προσμένουσι τὴν ἐβδόμην, καὶ ἐνίστε τὴν δεκάτην ἡμέραν, διὰ τὴν δόσωσιν ὄνομα (3). ὁ Ἀπολλόδοτος, συγκαλέσας τοὺς ἰδίους, καὶ τῆς γυναικὸς του συγγενεῖς, καὶ φίλους (4), εἶπεν, ἐπὶ παρουσίᾳ των, ὅτι ἐδίδεν εἰς τὸν υἱὸν του τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του Λύσιδος· ἐπειδὴ, κατὰ τὴν συνήθειαν, ὁ πρωτότοκος μιᾶς γενεᾶς φέρει τὸ ὄνομα τοῦ πάππου του (5). Ἡ τελετὴ αὐτὴ συνοδευθῆ με θυσίαν, καὶ συμπόσιον. Ἀπὸ αὐτὴν προηγῆθη, ἡμέρας τινὰς, ἱερωτέρη τις τελετὴ, δηλ. ἡ μύησις τῶν μυσηρίων τῆς Ἐλευσίνος. Οἱ Ἀθηναῖοι, πεπληροφορημένοι, ὅτι πρόξενεῖ μεγάλη ἀφελεία μετὰ θάνατον, σπουδάζουσι τὴν καθυποβάλλωσιν εἰς αὐτὴν τὰ παιδιά των (6). Τὴν τεσσαρακοσὴν, ἣ

(1) Αὐτ. (2) Πλάτ. εἰς Θεαιτ. §. 160. Ἄρποξ. καὶ Ἡσῦ, Ἄμφιδ. Meurs de puer. c. 6. (3) Εὐριπίδ. εἰς Ἡλεκ. στίχ. 1126. Ἀριστοφ. σφῆ. στίχ. 494, καὶ 923. Δημοσ. εἰς Βοιω. §. 1004. Ἀριστ. περὶ ἰσ. ζω. βιβλ. ζ'. κεφ. ιβ'. Ἄρποξ. ἐβδ. (4) Σουτ. δεκατ. (5) Ἰσαί. περὶ κληρ. Πυρ'. §. 41. Πλάτ. εἰς Λυσ. §. 205. Δημοσ. αὐτ. (6) Τερέντ. εἰς Φορμ. πρῶτ. ἰ. σκην. ἰ. στίχ. 15. Ἀπολλόδ. παρὰ Δονά. αὐτ. Turnel. adv. l. 3. c. 6. note de madame Dacier sur la 2. sce. du 4. act. duplutus d'Aristoph.

Ἐπίχαρις ἠγέρθη ἀπὸ τὰ ἐπιλόχιά της (1). Αὐτὴ ἐχρημάτισεν ἡμέρα ἐόρτιος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀπολλοδώρου.

§. ε'. Ἡ συζυγία αὐτῆ, ἀφ' οὗ ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς φίλους της νέα προσπαθείας τεκμήρια, κατέβαλλε πᾶσαν φροντιῖα εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ της. Πρώτην ἐπιμέλειαν ἔλαβε, νὰ καταστήσῃ εἰς αὐτὸν ἕξιν ἰσχυράν, καὶ νὰ ἐκλέξῃ, ἀφ' ὅ-
 λας τὰς ἐν χρήσει πράξεις, τὰς ἀρμοδιωτέρας εἰς τοὺς σκο-
 ποὺς τῆς φύσεως, καὶ εἰς τὰ φῶτα τῆς φιλοσοφίας. Ἡ Δει-
 δάμια, οὕτως ὠνομάζετο ἢ τροφὸς, ἢ ἀνατροφὸς, ἤκουε τὰς
 συμβουλὰς της, καὶ τὰς ἐτελειοποιεῖ ἢ ἰδίᾳ μὲ τὴν πειράν
 της. Εἰς τοὺς πρώτους πέντε χρόνους τῆς νηπιότητος, τὸ
 βλάστημα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος αὐξάνει τόσον ὀλίγῳρα,
 ὥστε, κατὰ τὴν γνώμην φυσικῶν τινῶν, δὲν αὐξάνει διπλασίως
 εἰς ὕψος κατὰ τοὺς ἀκολούθους εἴκοσι χρόνους (2). Τότε ἔχει
 ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴν τροφήν, καὶ ἄσκησιν· ἡ φύσις τὸ κινεῖ
 διά τινος μουσικῆς ἀνησυχίας, καὶ αἱ τροφοὶ πολλάκις εἶναι
 ἠναγκασμένοι νὰ τὸ κινῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας των, καὶ νὰ
 κλονίζωσιν ἡσυχῶς τὸν μυελόν του μὲ εὐφρόσυνα, καὶ μελω-
 δικὰ ἄσματα. Φαίνεται, ὅτι μακρότις ἕξις τὰς ὠδήγησε, νὰ
 θεωρῶσι τὴν μουσικὴν, καὶ ὄρχησιν, ὡς πρώτα στοιχεῖα τῆς
 ἀνατροφῆς μας (3). Αὐταὶ αἱ κινήσεις εὐκολύνουσι τὴν χῶ-
 νευσιν, προμηθεύουσι ὕπνον ἡσυχον, καὶ διασκορπίζουσι
 τοὺς αἰφνιδίου φόβους, τοὺς ὁποίους τὰ ἐξωτερικὰ αἰσθητὰ
 πρόξενουσιν εἰς τὰ ἀδύνατα ὄργανα. Ἀφ' οὗ τὸ βρέφος ἤλθεν
 εἰς βαθμὸν, νὰ σέκηται εἰς τοὺς πόδας του, ἢ Δειδάμια τὸ
 ὠδήγει εἰς περίπατον, ἐτοιμὴ πάντοτε νὰ τῷ ὀρέξῃ χεῖρα βοη-
 θείας (4). Μετὰ ταῦτα τὴν εἶδον, ὅτι ἔβαλεν εἰς τὰς χεῖράς
 του μικρὰ ὄργανα, τῶν ὁποίων ὁ κρότος ἐδύνατο νὰ τὸ κα-

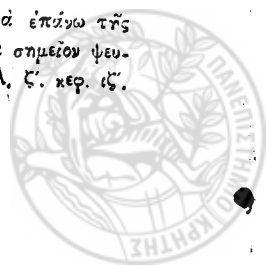
(1) Censor. de nic. natal. cap. 11. (2) Πλά. περὶ νό. ββλ. ζ. §. 788. (3) Πλά. περὶ νό. ββλ. ζ. §. 790. (4) αὐτ.

της, ὅτι, πρὸς τιμωρίαν τῶν ψευσμάτων του, εἶχε φλυκταίναις εἰς τὸ πρόσωπον (1). Καὶ ἐπειδὴ τῇ εἶπον, ὅτι οἱ Σκῦθαι μεταχειρίζονται ἐπιτηδεῖως τὰ ὄπλα καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας, παρετήρησα μετ' ὀλίγον, ὅτι ὁ νέος της ἀναθρεπτός ὑπηρετεῖτο ἀδιαφόρως καὶ μὲ τὴν μίαν, καὶ ἄλλην χεῖρα (2).

§. ζ'. Ἦτον ὑγιὴς, καὶ ῥωμαλαῖος. Δὲν τῷ ἐπολιτεύοντο μὲ ἐκείνην τὴν ὑπερβολικὴν συγκατάβασιν, ἢ ὁποῖα ἀποκαθιστᾷ τὰ παιδία δύσκολα, θυμώδη, ἀνυπομόντα εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀντιλογίαν, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀφόρητα, μήτε μὲ ἐκείνην τὴν ὑπερβολικὴν σοβαρότητα, ἢ ὁποῖα τὰ ἀποτελεῖ ψοφοδεῖα, χαμερπῆ, καὶ μὴ δυνάμενα μήτε τὸν ἑαυτὸν τοὺς νὰ ὑποφέρωσιν (3). Ἦναντιοῦντο εἰς τὰς ἐπιθυμίας του, χωρὶς νὰ τῷ ἐνθυμίζωσι τὴν ὑποταγὴν του, καὶ τὸ ἐπαίδευσεν διὰ τὰ σφάλματά του, χωρὶς νὰ προσθέσωσι τὴν καταφρόνησιν εἰς τὴν διόρθωσιν (4). Ὁ Ἀπολλόδωρος ἐμπόδιζε μὲ περισσοτέραν φροντίδα τὸν μὲν υἱόν του, νὰ μὴ συνανασρέφεται μὲ τοὺς δούλους τῆς οἰκίας, ἐκείνους δὲ, νὰ μὴ δίδωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν τῆς κακίας, ἢ μὲ λόγον, ἢ μὲ παραδείγματα (5). Δὲν πρέπει, κατὰ τὴν συμβουλήν τῶν σοφῶν, νὰ διορίζωσιν εἰς τὰ παιδία, τοὺς πρώτους πέντε χρόνους, κἀνένα πόνον ἀφ' ὅσους ἀπαιτεῖται ἀδιάκοπος ἐπιμέλεια (6). Μόνα τότε τὰ παιγνιδιά των πρέπει νὰ τὰ διασκεδάζωσι, καὶ νὰ τὰ ἐμφυχώνωσι, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀπολλόδωρος, τὸν διωρισμένον τοῦτον χρόνον εἰς τὴν αὔξησιν, καὶ σερότητα τοῦ σώματος, παρέτεινεν ἔτι ἓνα χρόνον, πρὸς ὠφέλειαν τοῦ υἱοῦ του, καὶ πρὸς τὰ τέλη τοῦ ἔκτου χρόνου (7), τὸν ὑπέβαλεν ὑπὸ τὴν

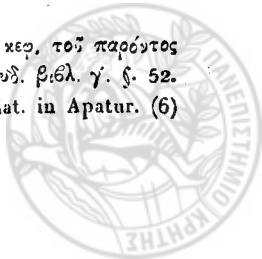
(1) Θεόκ. εἰδύλ. 12. στί. 23. Εἰώθασι γὰρ ἔνιοι τὰ ἐπίγῳ τῆς ῥίνος φυτόμενα ψυδράκια ψεύσματα κάλειν, καὶ εἶναι ταῦτα σημεῖον ψευδολογίας. (2) Πλά. αὐτ. (3) αὐτ. (4) Ἄριστο. πολιτ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιζ'. (5) αὐτ. (6) Αὐτό. (7) Πλά. περὶ νό. βιβλ. ζ'. §. 794.

φυλακὴν ἐνὸς ἐπιστάτου· ἦτον δούλος πιστὸς (1), καὶ διωρίσθη νὰ τὸν ἀκολουθῇ πανταχοῦ, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς διδασκάλους, οἱ ὅποιοι ἐδιωρίσθησαν νὰ τῷ δόσωσι τὰ πρῶτα σοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν. Πρὶν τὸν ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παιδαγωγοῦ, ἠθέλητε νὰ βεβαιώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν τοῦ πολίτου. Εἶπον ἀνωτέρω (2), ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διαιροῦνται εἰς δέκα φυλάς, ἡ φυλὴ διαιρεῖται εἰς τρία βουλευτήρια, ἡ φυλαρχίας, τὸ βουλευτήριον εἰς τριάντα κλάσεις (3). Ὅσοι εἶναι τοῦ αὐτοῦ βουλευτηρίου νομίζονται ἀναμεταξύτιον, ὡς ἀδελφοί· ἐπειδὴ ἔχουσι ἐορτὰς, ναοὺς, καὶ θυσίας κοινὰς πρὸς ἀλλήλους. Κάθε Ἀθηναῖος πρέπει νὰ ἦναι γεγραμμένος εἰς ἓν τῶν βουλευτηρίων, ἢ κατ' ἀρχὰς, μετὰ τὴν γέννησίν του, ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν τριῶν, ἢ τεσσάρων ἐτῶν· σπανίως μετὰ τὸν ἔβδομον χρόνον (4). Αὕτῃ ἡ τελετὴ γίνεται μὲ πικνύριον, τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀπατουρίων, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τὸν μῆνα Πυανεψιώνα, καὶ διαρκεῖ τρεῖς ἡμέρας.

§. η'. Ἡ πρώτη ἡμέρα διακρίνεται μόνον μὲ συμπόσια, τὰ ὅποια συναθροίζουσι τοὺς συγγενεῖς εἰς μίαν οἰκίαν, καὶ τὰ μέλη τοῦ βουλευτηρίου, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον (5). Ἡ δευτέρα εἶναι ἀφιερωμένη εἰς πράξεις θρησκευτικάς. Οἱ ἀρχηγοὶ προσφέρουσι δημοσίας θυσίας, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐνδεδυμένοι μεγαλοπρεπῶς, καὶ κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας δαυλοὺς ἀναμμένους, τρέχουσι βικίως περὶ τὰ θυσιαστήρια, ψάλλουτες ὕμνους εἰς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου, καὶ εὐφημοῦντες τὸν Θεόν, ὅτι συνεισήγαγεν εἰς τοὺς θνητοὺς τὴν χρῆσιν τοῦ πυρός (6). Τὴν τρίτην ἡμέραν, εἰσέρχονται οἱ παῖδες εἰς

(1) ὁ αὐτ. εἰς Λυσ. §. 203. (2) ὄρα τὸ εἶδ. κεφ. τοῦ παρόντος συγ. (3) Ἡσύχ. Ἑτυμ. Ἀρποκ. καὶ Σουί. Γεννή. Πολυδ. βιβλ. γ. §. 52. (4) Pet. leg. attic. §. 146. (5) Meurs. Graec. feriat. in Apatur. (6) id. ibid.

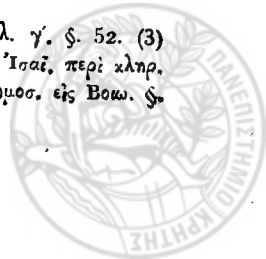

τὴν τάξιν τῶν πολιτῶν. Πρέπει νὰ παρασαθῶσι πολλοὶ καὶ ἀπὸ τὴν μίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην φυλὴν (1). Ἠκολούθησα τὸν Ἀπολλόδωρον εἰς τι ναῖδιον, ὅπου ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀδελφότητά του (2). Ἐκεῖ ἦσαν συνηγμένοι μὲ πολλοὺς τῶν συγγενῶν του οἱ φύλαρχοι, καὶ φράτορες, μὲ τοὺς ὁποίους ἦτον συγκαταλεγμένους. Τοῖς ἐπαράσπει τὸν υἱὸν του μὲ πρόβατον, τὸ ὁποῖον ἐμελλον νὰ θυσιάσωσι. Τὰ ἐσάθμισαν, καὶ ἤκουσα τοὺς παρεσῶτας, ὅτι ἔκραζον μὲ γέλοισι, Μείον, μείον· δηλ. δὲν εἶχεν ἔτι τὸ διωρισμένον παρὰ τοῦ νόμου βᾶρος (3). Αὐτὴ εἶναι ἀσειότης, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται μόνον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ὅταν ἡ φωτιά κατέκαυσε μέρος τι τοῦ θύματος (4), ὁ Ἀπολλόδωρος ἐπροχώρησε, καὶ κρατῶν μὲ μίαν χεῖρα τὸν υἱὸν του, ἐπεκαλεῖτο τοὺς Θεοὺς μάρτυρας, ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο ἐγεννήθη ἀπὸ αὐτὸν, καὶ ἀπὸ γυναῖκα Ἀθηναίαν μὲ νόμιμον συνοικέσιον (5). Συνήγαγον τὰς ψήφους, καὶ εὐθύς κατεγράφη, Λύσις, υἱὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου, εἰς τοῦ βουλευτηρίου τὸν κατάλογον, ὀνομαζόμενον κοινὸν γράμμα (6). Ἡ πράξις αὕτη, συγκαταλέγουσα παιδίον τι εἰς φανεράν φυλὴν, εἰς φανερόν βουλευτήριον, καὶ εἰς φανεράν κλάσιν τοῦ βουλευτηρίου, εἶναι ἡ μόνη ἀπόδειξις, ἣτις μαρτυρεῖ τῆς γεννήσεώς του τὸ νόμιμον, καὶ τῷ δίδει τὰ δικαιώματα εἰς τὴν διαδοχὴν τῶν συγγενῶν του (7). Ἄν ὅμως οἱ τοῦ βουλευτηρίου δὲν ἐρέξωσι νὰ τὸ συγκαταλέξωσιν εἰς τὴν τάξιν τους, ὁ πατὴρ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς ἐγκαλέσῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην (8).

§. 9. Ἡ ἀνατροφή, διὰ νὰ ἦναι σύμφωνος μὲ τὴν ιδιό-

(1) Πολυδ. βιβλ. η'. κεφ. 9. (2) ὁ αὐτ. βιβλ. γ'. §. 52. (3) Ἄρποκ. Μείον. (4) Δημοσ. εἰς Μάκαρτ. §. 1029. (5) Ἰσαῖ, περὶ κληρ. Ἀπολλ. §. 65. (6) Ἄρποκ. εἰς κοινὸν γράμ. (7) Δημοσ. εἰς Βωμ. §. 1005. (8) ὁ αὐτ. εἰς Νεαί. §. 870.

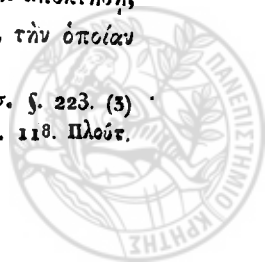
τητα τῆς διοικήσεως, ὀφείλει νὰ ἐντυπώη τὰ αὐτὰ φρονήματα, καὶ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων πολιτῶν· διὰ τοῦτο οἱ παλαιοὶ νομοθέται τοὺς ὑπέταξαν εἰς κοινὴν ἀνατροφὴν (1). Τὸ περισσότερον ὁμως μέρος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνατρέφονται εἰς τὸν κόλπον τῆς γενεᾶς των, τὸ ὁποῖον τοῦτο προσκρούει ἀριθίλως εἰς τῆς δημοκρατίας τὴν ἔννοιαν. Εἰς μὲν τὴν ἰδιαίτεραν ἀνατροφὴν, τὸ παιδίον, παραιτηθὲν εἰς τὰς κολακείας τῶν συγγενῶν του, καὶ ἀνδραπέδων, μὲ μικροπρέπειαν κρίνει τὸν ἑαυτόν του, ὅτι διαφέρει ἀπὸ τὸ κοινὸν πλῆθος, ἐπειδὴ εἶναι κεχωρισμένον ἀπ' αὐτό. Εἰς δὲ τὴν κοινὴν ἀνατροφὴν, ἡ ἀμίλλα εἶναι γενικωτέρα, αἱ καταστάσεις ἑξομοιοῦνται, ἢ προσεγγίζουσιν. Εἰς αὐτὴν ὁ νέος καθ' ἑκάστην μαθαίνει, καθε σιγμὴν διδάσκεται, ὅτι ἡ ἀξιοῦτης, καὶ τὰ προτερήματα μόνον δύναται νὰ δόσωσι πραγματικὴν ὑπεροχὴν. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι μᾶλλον εὐδιάλυτον, ἢ μία πληθὺς ἄλλων, τὰ ὁποῖα μάτην κάμνουσι τοὺς φιλοσόφους νὰ διαφωνῶσιν. Εἶναι ζητούμενον, ἂν πρέπη νὰ μεταχειρίζηται κἀνεὶς περισσοτέραν φροντιᾶν, νὰ καλλιερῆ τὸ πνεῦμα, ἢ νὰ διαμορφώη τὴν καρδίαν· ἂν πρέπη νὰ παραδίδωσιν εἰς τὰ παιδιὰ μόνον ἀρετῆς μαθήματα, χωρὶς νὰ δίδωσιν εἰς αὐτὰ καὶ κἀμμίαν χειραγωγίαν, ἀναφερομένην εἰς τὰς ἀνάγκας, καὶ εὐαρεσίσεις τῆς ζωῆς· μέχρι τίνος βαθμοῦ χρεωζοῦσι νὰ διδάσκωνται ἐπισήμας, καὶ τέχνας (2). Ὁ Ἀπολλόδωρος, ἀντὶ νὰ ἀκολουθῆ παρομοίας ἀνακρίσεις, ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς ἀνατροφῆς, τὸ ὁποῖον ἐδιωρίσθη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους νομοθέτας, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ φρόνητις ἔλκει ἀπὸ τοὺς ἐγγύς, καὶ μεμακρυσμένους τόπους, ἱκανοὺς νέους μαθητὰς (3). Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐσοχάσθη νὰ διορθώσῃ τὰς

(1) Ἄριστο. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. α'. (2) Αὐτ. κεφ. β'. (3) Αἰσχ. ἐπισ. ἰβ'. §. 214.

καταχρήσεις του. "Ἐξελλε καθ' ἑκάστην τὸν υἱὸν του εἰς τὰ σχολεῖα. Ὁ νόμος προσάττει νὰ τὰ ἀνοίγωσι μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καὶ μὲ τὴν δύσιν του νὰ τὰ κλείωσιν (1). Ὁ ὀδηγός του τὸν συνώδευεν εἰς αὐτὰ τὸ πρωῖ, καὶ ὑπήγαινε νὰ τὸν λάβῃ ἐσπέρας (2).

§. ι'. Μεταξὺ τῶν παιδαγωγῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγχειρίζουσι τὴν νεότητα τῶν Ἀθηνῶν, δὲν εἶναι σπάνιον, νὰ ἐπιτύχῃ κἀνεὶς ἀνθρώπους λαμπροτάτης ἀξιοῦτης. Τοιοῦτος ἐξάθη ἄλλοτε ὁ Δάμων, ὅς τις παρέδιδε μαθήματα τῆς μουσικῆς εἰς τὸν Σωκράτην (3), καὶ τῆς πολιτικῆς εἰς τὸν Περικλέα (4). Τοιοῦτος ἦτον, εἰς τὸν καιρὸν μου, ὁ Φιλότιμος. Ἐπαιδεύθη εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Πλάτωνος, καὶ συνῆψε μὲ τὴν γνῶσιν τῶν τεχνῶν τὰ φῶτα φιλοσοφίας ὀρθῆς. Ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ ὁποῖός τὸν ἠγάπα πολλὰ, τὸν παρεκάλεσε νὰ γένη μὲ αὐτὸν μέτοχος ἀπὸ τὰς, ὅσας φροντιῖδας εἶχε διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ του. "Οὔτεσ καὶ οἱ δύο σύμφωνοι, ἔθηκαν, διὰ βάσιν, ἓνα μόνον ἀρκτικὸν κανόνα. Ἡ χαρὰ, καὶ ἡ λύπη, μοὶ εἶπε, μίαν ἡμέραν, ὁ Φιλότιμος, εἶναι, ὡσάν δύο πηγαὶ πλουσιοπάροχοι, τὰς ὁποίας ἡ φύσις ἐκχέει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι περιγράφουσι τυχηρῶς τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν δυσυχίαν (5). Αὐταὶ εἶναι τὰ δύο πρῶτα αἰσθήματα, τὰ ὁποία δεχόμεθα εἰς τὴν νηπιότητα, καὶ τὰ ὁποία, εἰς ἡλικίαν μᾶλλον προβεβηκυῖαν, ῥυθμίζουσι τὰς πράξεις μας. Ἄλλ' εἶναι ἐπικίνδυνον, μήπως παρόμοιοι ὀδηγοὶ μᾶς σύρωσιν εἰς τὰς ἀποπλανήσεις των· πρέπει ἄρα ὁ Λύσις νὰ μάθῃ ἐνωρίς, νὰ μὴ τοὺς πιεσεύῃ, διὰ νὰ μὴν ἀποκτήσῃ, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἡλικίας του, ἕξιν, τὴν ὁποίαν

(1) Ὁ αὐτ. εἰς Τέμαρ. §. 251. (2) Πλά. εἰς Λυσ. §. 223. (3) Ὁ αὐτ. Δημοκ. βέλ. γ'. §. 400. (4) Ὁ αὐτ. εἰς Ἀλικβ. §. 118. Πλούτ. εἰς Περικλ. §. 154. (5) Πλά. περὶ νό. βέλ. α'. §. 636.

ἡ κρίσις τοῦ δὲν ἤθελε δυνηθῆναι νὰ ὑπερασπισθῆ μετέπειτα· καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, τὰ παραδείγματα, αἱ συνομιλίας, αἱ ἐπισήμηαι, καὶ αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, ὅλα σχεδὸν πρέπει νὰ συντρέχωσι, νὰ τὸν καταστήσωσι νὰ ἀγαπᾷ, καὶ νὰ μισῇ ἀπὸ τῶρα, ὅτι μέλλει νὰ ἀγαπᾷ, καὶ νὰ μισῇ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν (1). Ἡ ὁδὸς τῶν ἐπισημῶν περιέχει τὴν μουσικὴν. καὶ τὴν γυμνασικὴν (2), δηλ. πᾶν, ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἀσκήσεις τοῦ νοῦς, καὶ τοῦ σώματος. Εἰς αὐτὴν τὴν διαίρεσιν, ἡ λέξις, Μουσικὴ, ἐκλαμβάνεται γενικώτερον.

§. ια'. Τὸ νὰ γνωρίζῃ τὸν σχηματισμὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν γραμμάτων, νὰ τὰ σχεδιάξῃ μὲ εὐκολίαν, καὶ γλαφυρότητα (3), νὰ διδῆ εἰς τὰς συλλαβὰς τὸ μέτρον τοῦ χρόνου, καὶ τὸν τονισμὸν, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτὰς ἀρμόζουσιν, ἐσάθησαν οἱ πρῶτοι πόνοι τοῦ νέου Λύσιδος. Ἐσύχναζε καθ' ἑκάστην εἰς τινα γραμματικὸν, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία, κειμένη πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεσέως, εἰς γειτονίαν πολυάνθρωπον, ἔστυρε πολλοὺς μαθητάς (4). Κάθε ἑσπέραν ἐδιηγείτο εἰς τοὺς γονεῖς του τὰς πράξεις τῶν ἐπιδόσεών του. Τὸν ἔβλεπον μὲ κονδύλιον εἰς τὴν χεῖρα, ὅτι ἐξηκολούθει μὲ πολλὰς ἐπαναλήψεις τὰς περιπλοκάς τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ διδάσκαλός του, ἐσχημάτιζεν εἰς τὰ πινακίδια (5). Τῷ ἐδιώριζον νὰ περιεργάζηται ἀκριβῶς τὰς σιγμάς, ἐν ὅσῳ νὰ δόσωσιν εἰς αὐτὸν περὶ τούτων κανόνας (6). Συχνὰ ἀνεγίνωσκε τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου (7), πολλάκις ἀπήγγελλε τοὺς, ὅσους εἰχους ἀπεσήθειζε. Κατὰ ἀλήθειαν, οἱ διδάσκαλοι τῆς

(1) Πλάτ. περὶ νόμ. βιβλ. ε', §. 653. Ἄρισ. ἠθικ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. (2) Πλάτ. εἰς Πρωταγ. §. 325. ὁ αὐτ. δευτ. βιβλ. γ'. §. 412. (3) Λουκι. Γυμνα. §. 902. (4) Πλάτ. εἰς Ἀλκιβ. §. 114. Δημοκ. σερ. §. 494, καὶ 515. (5) Πλάτ. εἰς Χαρμ. §. 159. (6) Ἄρισ. ῥήτορ. βιβλ. γ'. κεφ. ε'. (7) Ἄριστοφ. εἰρ. στίχ. 128. ὁ αὐτ. σφή. στίχ. 471. Ἄρισ. παρὰ σχ. Ἄριστοφ. αὐτ.

γραμματικῆς, διὰ νὰ γυμνάζωσι τὴν μνήμην τῶν ἰδίων μαθη-
τῶν, τοῖς ἔδιδον νὰ μανθάνωσιν ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, καὶ Ἡσίο-
δον τμήματα, καὶ ἀπὸ τοὺς Λυρικοὺς ἔτι ποιητάς (1). Ἄλλ'
οἱ φιλόσοφοι λέγουσιν, ὅτι κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι ἐναντίον εἰς
τὸν σκοπὸν τῆς ἀνατροφῆς, ὡς τοῦτο. Ἐπειδὴ οἱ ποιηταὶ ἀ-
πονέμουσι πάθη εἰς τοὺς θεοὺς, καὶ ὑπερασπίζονται τὰ τῶν
ἀνθρώπων. Τὰ παιδιά συνειθίζουσιν εἰς τὸ ἐλάττωμα, πρὶν
νὰ τὸ γνωρίζωσι, διὰ τοῦτο ἐσχημάτισαν εἰς χρῆσίν τους ἐκ-
λογὰς ἐξαίρετων τμημάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἠθικὴ εἶναι καθαρ-
ά (2). καὶ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐκλογὰς ὁ διδάσκαλος τοῦ
Λύσιδος ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖράς του. Ἐπρόσθεσε μετὰ ταῦτα
εἰς αὐτὴν τὴν ἀπαρίθμησην τῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια ὑπῆ-
γον εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καθὼς εὐρίσκεται εἰς τὴν
Ἰλιάδα (3). Τινὲς νομοθέται ἐπρόσθεσαν νὰ συνειθίζωσι τὰ
παίδια εἰς τὰ σχολεῖα νὰ τὴν ἀποσηθίζωσιν, ὡς περιέχουσιν
τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, καὶ τὰς ἀρχαιοτέρας τῆς Ἑλλάδος
γενεάς (4).

§. ιβ'. Κατ' ἀρχὰς, ὅταν ὁ Λύσις ὠμίλει, ἀνεγίνωσκεν
ἢ ἀπήγγελλε κἀνὲν σύγγραμμα, ἐθαύμαζον διὰ τὴν ὑπερβο-
λικὴν ὀνάγκην, τὴν ὁποίαν εἶχον, νὰ ῥυθμίζωσι τὴν φωνὴν
του, ἄλλοτε μὲν, διὰ νὰ ποικίλλη τὰς κίψεις της, ἄλλοτε
δὲ νὰ τὴν ἐκτείνῃ εἰς τινα συλλαβὴν, ἢ νὰ τὴν συσέλλημεις ἄλ-
λην. Ὁ Φιλότιμος, εἰς τὸν ὅποιον ὠμολόγουν τὸν θαυμασ-
μόν μου, τὸν διεσκέδασε μὲ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Οἱ πρῶ-
τοίμας νομοθέται εὐκολὰ ἐκατάλαβον, ὅτι, διὰ νὰ καταπεί-
θωσι τοὺς Ἕλληνας, ἔπρεπε νὰ ὀμιλῶσιν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς
φαντασίας, καὶ διὰ νὰ ῥιζώνηται ἡ ἀρετὴ εἰς τὰς καρδίας μας

(1) Πλά. εἰς Πρωταγ. §. 325. Δημοκρα. βιβλ. 6'. §. 377. Λου-
κι. αὐτ. (2) Πλά. περὶ νό. βιβλ. 5'. §. 811. (3) Ὅμη. Ἰλ. 6' (4) Εὐ-
στάθ. εἰς Ἰλ. §. 263.

κάλλιον διὰ τῶν αἰσθημάτων, ἢ διὰ τῶν ἐντολῶν, μᾶς ἀνήγγελλον ἀληθείας, καλλωπισμένας μὲ τῆς ποιήσεως, καὶ μουσικῆς τὰ θέλητρα. Ἄρα, ἐμανθάνομεν τὰ χρέη μας εἰς τὰς διασκεδάσεις τῆς νεότητος. Ἐψάλλομεν τὰς ἀγαθοεργίας τῶν Θεῶν, τὰς ἀρετὰς τῶν ἡρώων. Τὰ ἤθη μας κατεσέλλοντο μὲ τῶν θελητήρων τὴν δύναμιν· καὶ ἔχομεν δίκαιον νὰ καυχώμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτι αἱ ἴδιαι χάριτες ἔλαβον φροντίδα νὰ μᾶς πλασουργήσωσιν. Ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦμεν, φαίνεται, ὅτι εἶναι ἐκείνων ποιήμα. Ποία γλυκύτης! Ποία πλουσιότης! ποία ἀρμονία! Πιστοτάτη τοῦ νοῦς, καὶ τῆς καρδίας ἐξηγήτρια, πλουσία ἐν ταύτῳ, καὶ τολμηρὰ εἰς τὰς ἐμφάσεις της, ἐρμηνεύει ἀκριβῶς, ὅχι μόνον ὅλας τὰς ἐδικὰς μας ιδέας, ἀλλ' ἠξέυρει ἔτι, καὶ κατὰ τὴν ἀνάγκην, νὰ τὰς ζωγραφίξῃ μὲ τὰ λαμπρότατα χρώματα· ἡ μελωδία της κάμνει νὰ ῥέῃ εἰς τῆς ψυχὰς μας ἡ πειθῶ. Τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα ἀπεφάσισα νὰ σοὶ τὸ δείξω μᾶλλον, παρὰ νὰ τὸ ἐρμηνεύσω. Παρατηροῦνται εἰς αὐτὴν τὴν γλῶσσαν τρεῖς οὐσιώδεις ιδιότητες, ἤχος, τόνος, καὶ χρόνος (1). Κάθε σοιχείον, ἢ διηρημένον, ἢ συνημμένον μὲ κἀνὲν ἄλλον παρέχει ἤχον τινὰ, καὶ οὗτοι οἱ ἤχοι διαφέρουσι κατὰ τὴν λειότητητα καὶ τραχύτητα, δύναμιν, καὶ ἀδυναμίαν, ὕψος καὶ ὑπτιότητα. Ἐν ᾧ δείχνω εἰς τὸν Λύσειν τοὺς κυλοῦντας τὰ ὦτα, καὶ τοὺς ἐνοχλοῦντας ἤχους (2), τὸν παρακινῶ νὰ περιεργάζηται, ὅτι ἤχος περίτρανος, πλήρης, βροντώδης, προξενεὶ περισσοτέραν ἐνέργειαν, παρὰ, ὅς τις ἐκφυχεὶ ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη, ἢ συντρίβεται κατὰ τῶν ὀδόντων, καὶ ἔτι εὐρίσκεται κᾶπποιον σοιχείον, τοῦ ὁποίου ἡ συνεχὴς ἐπανάληψις ἐργάζεται τόσοσιν ἄχαριν συριγμὸν, ὡσε

(1) Ἄρισ. ποιητ. κεφ. ε' (2) Πλά. εἰς Θεαιτ. δ. 205. εἰς Κρατύ. §. 224. Διονύσι. Ἀλικαρ. περὶ συνθε. ὀνομ. κεφ. εβ'.

16. ΠΕΡΙΗΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΤΟΥ ΝΕ. ΑΝΑΧ.

πολλοὶ τῶν συγγραφέων τὸ ἐξωσράκισαν ἀπὸ τὰ συγγράμμα
τάτων μὲ ἀυσηρότητα (1).

§. ιγ'. Θαυμάζεις διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μελωδίας, ὅ-
που παρ' ἡμῖν ἐμψυχώνει, ὄχι μόνον τὴν προφορὰν τοῦ ῥητορικοῦ
λόγου, ἀλλ' ἔτι καὶ τῆς συνειθισμένης συνομιλίας. Θέλεις τὸ εὐ-
ρη παρ' ὅλοις σχεδὸν τῆς μεσημβρίας τοῖς ἔθνεσιν. Ἡ γλῶσσά των
καθὼς καὶ ἡ ἑδική μας, διευθύνεται ἀπὸ τόνους, φύσει προ-
σκεκολλημένους εἰς κάθε λέξιν, οἵτινες δίδουσιν εἰς τὴν φωνὴν
κάμφεις, τόσον συχνότερας, ὅσον οἱ λαοὶ εἶναι αἰσθητικώτε-
ροι, καὶ τόσον ἰσχυροτέρας, ὅσον εἶναι ἥττον πεφωτισμένοι.
Πισεύω, ὅτι ἀρχήτερα οἱ Ἕλληνες εἶχον, ὄχι μοναχὰ περισ-
σοτέραν δασύτητα, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ταχείας μεταβάσεις εἰς
τὸν τονισμόν τους, ἢ ἡμεῖς, ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ὅπως καὶ ἂν
εἶχε, παρ' ἡμῖν ἡ φωνὴ ὑψοῦται, καὶ ταπεινοῦται ἐνίοτε ἕως
εἰς τὸ μέσον πενταφωνίας, ἐν μέρει μὲν, εἰς δύο συλλαβάς,
ἐν μέρει δὲ, ἐπὶ τῆς αὐτῆς (2). Συχνότατα παριτρέχει δια-
σήματα ἐλάχισα (3), τὰ μὲν πολλὰ σεσημειωμένα, τὰ δὲ μό-
λις αἰσθητὰ, ἢ ἔτι ἀκατάληπτα. Εἰς τὴν γραφὴν, ἐπειδὴ οἱ
τόνοι ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὰς λέξεις (4), ὁ Λύσις ἀκόπως
διακρίνει τὰς συλλαβάς, ἐφ' ὧν ἡ φωνὴ πρέπει νὰ ἀνέλθῃ, ἢ
νὰ κατέλθῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ προσφυεῖς βαθμοὶ τῆς ὑψώσεως,
καὶ ταπεινώσεως δὲν δύνανται νὰ προσδιορισθῶσι μὲ σημεῖα,
τὸν συνειθίζω νὰ λαμβάνῃ τὰς ἀρμοδιωτέρας εἰς τὴν ὕλην, ἢ
εἰς τὰς περιστάσεις κάμφεις (5). Ἐπρεπε νὰ περιεργασθῆς, ὅτι
ὁ τονισμὸς του ἀποκτᾷ ἡμέραν παρ' ἡμέραν νέας εὐαρεσῆσεις,
ἀκριβέστερος, καὶ ποικιλώτερος γινόμενος. Ἡ ἔκφασις τῶν συλ-

(1) Ὁ αὐτ. κεφ. ιδ'. Ἀθήν. βιβλ. ι. κεφ. κα'. Εὐστάθ. ἴλ. ι. §.
813. (2) Διον. αὐτ. κεφ. ια'. (3) Sim. Bircov. not. in Diony. p. 8.
Ἰ'πομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδη. τό. 32. p. 439. (4) Ἄρισ. σοφ. ἐλέγ. §.
284. (5) Ὁ αὐτ. ῥήτορ. βιβλ. γ'. κεφ. α'. Μέγεθος. ἀρμονία, ῥυθμὸς.

λαβῶν μετρεῖται διά τινος τοῦ χρόνου μεσότητος. Αἱ μὲν, σύρονται μὲ περισσοτέραν, ἢ ὀλιγωτέραν βραδύτητα, αἱ δὲ, σπεύδουσι νὰ τρέχωσι μὲ περισσοτέραν, ἢ ὀλιγωτέραν ταχύτητα (1). Ἐνωσον πολλὰς βραχείας συλλαβάς, καὶ ἄκων μέλλεις νὰ σύρῃσαι ἀπὸ τὴν σφοδρότητα τῆς ῥήψεως. Ἀντικατάθες εἰς αὐτὰς μακρὰς συλλαβάς, θέλεις νὰ ἐμποδιζῆσαι ἀπὸ τὴν βαρύτητά των, σύζευξαί τας ἀναμεταξύ των, κατὰ τὴν σχέσιν τῆς διαρκείας των, καὶ θέλεις ἰδῆ τὸ ὕφος σου ὑποτασσόμενον εἰς ὅλας τὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς σου, καὶ συμμορφούμενον μὲ ὅλας τὰς προσβολὰς, τὰς ὁποίας θέλω νὰ μερισθῶ μὲ αὐτήν. Ἴδου τί συσῆνει ἐκεῖνον τὸν ῥυθμὸν, καὶ ἐκείνην τὴν ἀρμονικὴν περίοδον (2), εἰς τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ δώσῃ κἀνεὶς τὴν τυχοῦσαν παράβασιν, χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν ἀκοήν, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀπὸ ποικιλίας, τὰς ὁποίας ἡ φύσις, τὰ πάθη, καὶ ἡ τέχνη ἔβαλον εἰς τῆς φωνῆς τὴν ἐνέργειαν, προκύπτουσιν ἤχοι, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἦττον εὐάρεστοι, λαμπροί, καὶ ταχεῖς.

§. ιδ'. Ὅταν ὁ Λύσις προχωρήσῃ εἰς ἡλικίαν, καὶ μάθῃσαι, ἔχω κατὰ νοῦν νὰ τῷ δείξω, ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος νὰ τὰς συνάπτῃ συνίσταται εἰς τὸ νὰ τὰς ἀντιθέτῃ. Ἐπειδὴ ἡ ἀντίθεσις, ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ ἰσοσαθμία, εἶναι εἰς ὅλην τὴν φύσιν, καὶ κυρίως εἰς τὰς μιμητικὰς τέχνας, ἡ πρώτη πηγὴ τῆς τάξεως, καὶ ὠραιότητος. Θέλω νὰ δείξω εἰς αὐτὸν, μὲ ποίαν τρυτάνην ἀξιόλογον δύναται τις νὰ τὰς ὑψώσῃ, ἢ νὰ τὰς ταπεινώσῃ. Πρὸς σηριγμὸν τῶν κανόνων θέλω φέρεи εἰς αὐτὸν παραδείγματα. Θέλει διακρίνει εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Θεουκυδίδου μελωδίαν σοβαρὰν, μεγαλοπρεπῆ, πλήρη εὐγενείας, ἀλλ' ἐσερημένην, εἰς τὰ περισσότερα μέρη, κομψότητος. Εἰς

(1) Διονύ. Ἄλ. αὐτ. κεφ. 15, (2) Πλά, εἰς Κρατύ. §. 424. Ἄρεσ. ῥήπ. βιβλ. γ'. κεφ. η'.

τὰ τοῦ Ξενοφῶντος, συνέχειαν συμφωνιῶν, τὴν ὁποίων ἡ γλυκύτης, καὶ λειότης χαρακτηρίζουσι τὰς χάριτας, αἱ ὁποῖαι εἰς αὐτὸν ἀεννάως ἐνέπνεον (1). Εἰς τὰ τοῦ Ὀμήρου, τάξιν πανταχοῦ σοφὴν, καὶ πανταχοῦ πολυποίκιλον (2). Ἴδὲ, ὅταν αὐτὸς ὁ μελωδὸς ὁμιλῇ περὶ τῆς Πηνελόπης, πῶς οἱ γλυκύτεροι, καὶ λαμπρότεροι ἤχοι συνάπτονται, διὰ τὴν ἀντηχῆν ἢ ἀρμονία μὲ ὄλην τὴν τὴν δύναμιν, καὶ τὴν λάμπην ἢ ὠραιότης μὲ ἐντελῆ λαμπρότητα (3). Εἶναι ἀνάγκη τὴν παρασῆσθαι τὸν θόρυβον τῶν κυμάτων, τὰ ὁποῖα συνδιδῶνται κατὰ τῶν πετρῶν; Ἡ ἔκφρασις τοῦ ἐκτείνεται, καὶ μουγγίζει σαφέστατα. Ἀγαπᾷ τὴν περιγράφῃ τοῦ Σισύφου τὰ βράσινα, αἰωλίως ἀσχολουμένου εἰς τὸ τὴν ἀναβάσῃ πέτραν ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν ὄρους τινὸς, ἀπὸ τῶν ὁποίων καταπίπτει μὲ αὐτὴν παρευθὺς. Τὸ ὕψος τοῦ, μετὰ μίαν βραδείαν, βαρείαν, καὶ ἐπίμοχθον ἄνοδον, τρέχει, καὶ καταπίπτει, ὡς χεῖμαρξός (4). Τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ τῆς γραφίδος τῶν ἀρμονικωτέρων ποιητῶν οἱ ἤχοι ἀποκαθίζονται χρώματα. καὶ αἱ εἰκόνες ἀλήθειαι.

§. ιε'. Ξένος γλώσσας τοὺς μαθητὰς μας δὲν διδάσκωμεν, ἢ δὲ ὅτι καταφρονοῦμεν τὰ ἄλλα ἔθνη, ἢ, δὲ ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀρκετὸν καιρὸν τὴν μάθωσι τὴν πατριῶν. Ὁ Λύσις γνωρίζει τὴν ιδιότητα τῶν σοιχείων, τὰ ὁποῖα τὴν συνθέτουσι. Τὰ εὐκαμπτα ὄργανά του μὲ εὐκολίαν διακρίνουσι τὸ μίγμα διαφόρων χρωμάτων, τὸ ὁποῖον ἀκοῆ γεγυμνασμένη, παρατηρεῖ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἤχων, εἰς τὴν διάρκειάν των, καὶ εἰς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ὑψώσεώς των, καὶ ἐντάσεως (5). Αὐταὶ αἱ λεπτομερεῖς ἐξετάσεις, μὴ συναθροισθεῖσαι ἔτι εἰς κἀνὲν σύγγραμμα, θέλουσι φανῆ ἴσως εἰς ἐσὲ ψυχρολογίαι, καὶ τῶντι ἤθελαν ἦναι τοιαῦται, ἂν, ὄντες βεβιασμένοι

(1) Διονύς. Ἀλικαρ. περὶ συν. ἔνομ. κεφ. ι. (2) ὁ αὐτ. κεφ. ιε'. (3) ὁ αὐτ. κεφ. ις'. (4) ὁ αὐτ. κεφ. κ'. (5) Ἄρισ. ῥήτ. βιβλ. γ'. κεφ. α'

νὰ φρονιόμεθα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀρεστοί, διὰ νὰ διερε-
 ρίζωμεν τὰ πάθη των, δὲν ἠθέλαμεν ἥσθαι πολλάκις ἠναγ-
 κασιμένοι νὰ προκρίνωμεν τὸ ὕφος ἀπὸ τὴν ἔννοιαν, καὶ τὴν
 ἀρμονίαν ἀπὸ τὴν σαφήνειαν (1). Ἄλλ' αὐταὶ εἶναι χρειώδεις
 εἰς διοίκησιν, ὅπου τὸ χάρισμα τοῦ λόγου δέχεται βραβεῖον
 ἐξαισίον ἀπὸ τὰς ἀξίας ἔσαι τὸ συνοδεύουσι, μάλιστα, εἰς δῆ-
 μον, τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς εἶναι ἐλαφρότατος, καὶ τὰ αἰσθητήρια
 τρυφηλότατα, ὅς τις συγχωρεῖ ἐνίοτε εἰς τὸν ῥήτορα νὰ ἀντί-
 σταται εἰς τὰς θελήσεις του, καὶ νὰ μὴν ἐνοχλῇ τὴν τρυφηλὴν
 ἀκοήν του (2). Ἐντεῦθεν αἱ ἀπίθανοι δοκιμαί, εἰς τὰς ὁποίας
 ὑπετάγησαν ῥήτορές τινες, διὰ νὰ διορθώσωσι τῆς προφορᾶς
 των τὰ ὄργανα. Ἐντεῦθεν ἔλαι αἱ δυνάμεις των, διὰ νὰ δια-
 σπείρωσιν εἰς τοὺς λόγους των τὴν μελωδίαν, καὶ τὴν ἀρμο-
 νικὴν περίοδον, τὰ ὁποία παρασκευάζουσι τὴν παιδίῳ. Ἐν ἐνὶ
 λόγῳ, ἐντεῦθεν προκύπτουσιν ἐκεῖνα τὰ ἀνεξήγητα θέλητρα,
 καὶ ἐκεῖνη ἡ ἐξαισίος γλυκύτης, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσ-
 σα εἰς τὸ σῶμα τῶν Ἀθηναίων δέχεται (3). Ἡ γραμματικὴ,
 ὡς πρὸς τοῦτο θεωρουμένη, ἔχει τὴν σχέσιν μὲ τὴν μουσι-
 κήν, ὥστε ὁ αὐτὸς παιδαγωγὸς εἶναι κοινῶς διωρισμένος, νὰ δι-
 δάσκη τοὺς μαθητὰς του τὰ σοιχεῖα καὶ τῆς μιᾶς, καὶ τῆς
 ἄλλης (4).

§. ις'. Εἰς ἄλλην τινὰ περίεσιν μέλλω νὰ ἀποδώσω
 λόγον, δι' ὅσας συνομιλίας εἶχον περὶ τῆς ὕλης τῆς μουσικῆς
 μὲ τὸν Φιλότιμον. Ἐνίοτε ἤμην παρὼν εἰς τὰ μαθήματα, τὰ
 ὁποία εἰς τὸν μαθητὴν του παράδιδεν. Ὁ Λύσις ἔμαθε νὰ
 ψάλλῃ εὐάρεστα, παίζων τὴν λύραν μόνος του. Μακρὰν ἦσαν

(1) Αὐτ. Διονίσι. Ἄλικαρ. περὶ συν. ἐνομ. κεφ. κ'. (2) Δημοσ.
 Στεφ. §. 481. Οὐλπ. αὐτ. §. 529. Cicer. orat. c. 8. et 9. t. 1. p. 485.

(3) Ηλία. περὶ νο. βιβλ. α'. §. 642. Cicer. orat. l. 3. c. 11. t. 1. p.
 290. (4) Quintil. inst. l. 1. c. 10. p. 96.

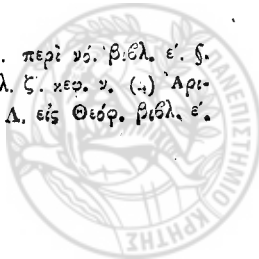
ἀπὸ αὐτὸν τὰ, ὅσα ὄργανα ταραττοῦσι τὴν ψυχὴν σφοδρότατα, ἢ ὅσα μόνον τὴν ἐκθηλύνουσιν (1). Ὁ αὐλὸς, ἐπειδὴ ὑψώ-
νει, καὶ ταπεινώνει βαθυμδὸν τὰ πάθη, ἦτον εἰς αὐτὸν ἀπη-
γορευμένος. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, καθ' ὃν ἐποίει τὰς τρυ-
φὰς τῶν διασημοτέρων Ἀθηναίων. Ὁ Ἀλκιβιάδης, ἔτι νέος
ὢν, ἐδοκίμασε νὰ τὸν μάθη, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ βίαι, τὰς ὁποίας
κατέβαλλε, διὰ νὰ προξενήσῃ τοὺς ἤχους, ἤλλαττον τὴν ἡμε-
ρότητα, καὶ εὐκοσμίαν τοῦ χαρακτῆρός του, ἐσύτριψε τὸν αὐ-
λὸν του μύρια τμήματα (2), καὶ ἔκτοτε ἡ νεωλαία τῶν Ἀθη-
ναίων ἐθεώρει τὸ παίξιμον τοῦτου τοῦ ὄργάνου, ὡς δυσγενῆ
ἐξάσκησιν, καὶ τὴν ἄφησεν εἰς τοὺς μουσικοὺς τὸ ἐπάγγελμα.
Τοῦτο συνέβη ὅταν ἀνεχώρησα διὰ τὴν Αἴγυπτον· πρὸ τῆς ἀ-
ναχωρήσεώς μου, παρεκάλεσα τὸν Φιλότιμον, νὰ μοὶ σείλῃ ἐγ-
γράφως τὰ ἀκόλουθα αὐτῆς τῆς ἀνατροφῆς· καὶ κατὰ τὴν
ἐφημερίδα του μέλλω νὰ ἐξακολουθήσω τὴν ἰσραϊάντης. Ὁ
Λύσις διέβη ἀλληλοδιαδόχως εἰς διαφόρους διδασκάλους. Ἐ-
μαθεν ἐν ταύτῳ τὴν ἀριθμητικὴν μὲ κανόνας, καὶ οἰοῦναι παί-
ζων. Ἐπειδὴ διὰ νὰ εὐκολύνωσιν εἰς τοὺς παῖδας τὴν σπου-
δὴν τῆς, τοὺς συνειθίζον, ἄλλοτε μὲν νὰ διαιρῶσιν ἀνάμεσόν
τους, ὅσοι καὶ ἂν ἦσαν, πολλοὶ, ἢ ὀλίγοι, διωρισμένῃ τινὰ
ποσότητι μῆλων, ἢ σφαγῶν, ἄλλοτε, εἰς τὰς σωματικὰς τῶν
ἐξασκήσεις, νὰ ἀλλάττωσι τοὺς τύπους τῶν, κατὰ τὰς δεδο-
μένας τοῦ ἀριθμοῦ μεταβολὰς, ὡς ὁ ἴδιος ἐκράτει κάθε τό-
πον κατὰ διαδοχὴν (3). Ὁ Ἀπολλόδωρος δὲν ἤθελε νὰ μά-
θῃ ὁ υἱὸς του, μῆτε ἐκείνας τὰς νομιζόμενας ιδιότητες, τὰς
ὁποίας οἱ Πυθαγορικοὶ ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς, μῆτε
τὴν χρῆσιν, τὴν ὁποίαν κέρδος χρηματικὸν δύναται νὰ ἀριθμῇ
εἰς τὰς πράξεις τῆς ἐμπορίας (4). Ἐτίμα τὴν ἀριθμητικὴν,

(1) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. π'. κεφ. 6. (2) Πλά. εἰς Ἀλκιβ. §. 106, Gell. I. 15. c. 17. (3) Πλά. περὶ νό. βιβλ. ζ'. §. 816. ἔρα τὴν σήμ. (4) ὁ αὐτ. δημοκ. βιβλ. ζ'. §. 525.

ως, πρὸς ταῖς ἄλλαις ὠφελείαις, αὐξάνουσαν τοῦ νοῦς τὴν ἀγ-
χείνοιαν, καὶ προετοιμάζουσαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς
Γεωμετρίας, καὶ Ἀστρονομίας (1).

§. ιζ'. Ὁ Λύσις ἔλαβεν ἐπιπόλαιον εἶδησιν τῶν δύο
τούτων ἐπισημῶν. Μὲ τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης, ἐὰν ψηφισ-
θῇ ποτὲ στρατηγὸς, ἐδύνατο εὐκολώτερα νὰ στρατοπεδεύῃ, νὰ
βιάξῃ πολιορκίαν, νὰ διατάτῃ εἰς μάχην τὰ στρατεύματα, καὶ
νὰ τὰ ἀποκαθίσῃ νὰ κινῶνται εἰς ὁδοπορίαν ταχύτατα, ἢ εἰς
ἄλλην πρᾶξιν (2). Ἡ δευτέρα, ἔπρεπε νὰ τὸν ὑπερασπίζηται
ἀπὸ τῆς τρομάρας, τὰς ὁποίας αἱ ἐκλείψεις, καὶ τὰ ἀσυνή-
θισα φαινόμενα ἐνέπνεον, δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, εἰς τοὺς
στρατιώτας (3). Ὁ Ἀπολλόδωρος ὑπῆγεν ἅπαξ εἰς ἓνα ἀπὸ
τοὺς διδασκάλους τοῦ υἱοῦ του, ἐκεῖ ἦυρε τῆς μαθηματικῆς τὰ
ὄργανα, σφαίρας, καὶ γεωγραφικοὺς πίνακας (4), ἐν οἷς ἐχ-
νογράφουν τὰ ὁροθέσια διαφόρων βασιλειῶν, καὶ τὴν θέσιν
τῶν διασημωτέρων πόλεων (5). Ἐπειδὴ ἔμαθεν, ὅτι ὁ υἱὸς του
πολλάκις ἐκαυχᾶτο εἰς τοὺς φίλους του, περίτινος ὑποσατι-
κοῦ, ὅπου ἡ γενεά του ἀπέκτησεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κιφισ-
σίας, ἐπέτυχεν αὐτὴν τὴν περίεσασιν, νὰ θώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ
αὐτὸ μάθημα, ὅπου ὁ Ἀλκιβιάδης ἐδέχθη ἀπὸ τὸν Σιωκρά-
την (6). Δεῖξαί μοι, εἰς τὸν γεωγραφικὸν τοῦτου πίνακα, τῷ
εἶπε, ποῦ εἶναι ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἑλλάς, καὶ ἡ Ἀττικὴ; Ὁ Λύσις
τῷ εὐχαρίστησεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ Ἀπολ-
λόδωρος τὸν ἠρώτησεν ἐπομένως, ποῦ εἶναι ἡ κώμη Κιφισσία,
τάτε, ὁ υἱὸς του ἐρυθριῶν, ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν τὴν ἦυρεν. Οἱ
φίλοι του ἐχαμογέλασαν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ὠμίλει διὰ τοῦ

(1) Ὁ αὐτ. εἰς Θεαιτ. §. 145. Δημοκ. αὐτ. περὶ νό. βιβλ. ε'. §. 747. (2) Δημοκρ. βιβλ. ζ'. §. 526. (3) Θουκ. βιβλ. ζ'. κεφ. ν. (4) Ἀρι-
στοφ. Νεφ. στίχ. 201. (5) Ἡρ. βιβλ. ε'. §. 49. Διογ. Λ. εἰς Θιοφ. βιβλ. ε'.
§. 51. (6) Αἰλικ. ποι. ιζ. βιβλ. γ'. κεφ. κη'.

πατρός του τὰ κτήματα. Ἐφλέγετο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διδάσκεισθαι, ἀλλ' ὁ Ἀπολλόδωρος δὲν ἔχανε ἀπὸ τὴν θεῖον του ἐκεῖνο τὸ γνωμικὸν βασιλέως τινὸς τῆς Λακεδαιμόνος, ὅτι πρέπει νὰ διδάσκωσι τὰ παιδιὰ μόνου, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἤναι μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὰ ὠφέλιμον (1). Μῆτε ἐκεῖνο τὸ ἄλλο γνωμικὸν, ὅτι ἡ ἀμάθεια εἶναι προτιμότερα ἀπὸ πλῆθος γνώσεων, ἐπισπασσωνμένων συγκεχυμένως εἰς τὸν νοῦν (2).

§. ιη'. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὁ Λύσις ἐμάθησε νὰ διαπερᾶ τοὺς ποταμούς, πλέων, καὶ νὰ δαμάζῃ ἵππους (3). Ἡ ὄρχησις ἐρόυθμιζε τὰ βήματά του, καὶ εἶδεν χάριν εἰς ὅλας του τὰς κινήσεις. Ὑπήγαινε πάντοτε εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Λυκίου. Ἀρχίζουσιν οἱ παῖδες τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις πρωϊμώτατα (4), ἐνίοτε ἐτιόντες εἰς τὸ ἑβδομον τῆς ἡλικίας ἔτος (5), καὶ τὰς ἀκολουθοῦσι μέχρι τῶν εἴκοσι. Κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς συνειθίζουσι νὰ ὑποφέρωσι τὴν ψύχραν, τὴν θερμὴν, καὶ ὅλας τὰς κακοκαιρίας (6). Ἐπειτα δὲ νὰ ῥίπτουσι τὰς σφαῖρας διαφόρων μεγεθῶν, ἑξαποσέλλουτές τας ἀναμεταξύ των ἀμοιβαίως. Τὸ παιγνίδιον τοῦτο, καὶ ἄλλα παρόμοια εἶναι μόνου προοίμιον τῶν ἐπιμύχθων δοκιμῶν, τὰς ὁποίας, τοὺς γυμνάζουσι μετὰ ταῦτα, νὰ ὑποφέρωσιν ἀναλόγως μὲ τὰς αὐξανόμενας δυνάμεις των. Τρέχουσιν εἰς βραδείαν ἄμμον, ῥίπτουσι ὄρατα, ὑπερπηδῶσι τάφρους, ἢ διωρισμένον ἄλλον ὄρον, κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖράς των ὄγκους μολύβδου, ῥίπτουτες εἰς τὸν ἀέρα, ἢ ἔμπροσθέν των ἀμάδας ἀπὸ πέτραν, ἢ ἀπὸ χαλκῶν κύπριον (7). Τρέχουσι τὸ σάδιον ἀπαξ, ἢ πολλάκις, ὡς ἐπὶ τὸ πλείζον κρατοῦντες ὅπλα βαρέα. Περὶ πλέον γυμνάζονται εἰς τὴν πά-

(1) Πλοῖτ. Λακ. ἀπορ. §. 224. (2) Ἄλλ' ἡ πολυπλοῖα, καὶ πολυμαθία μετὰ κακῆς ἀγωγῆς, γίνεται πολὺ τοῦτω μεζων ζημία. Πλά. περὶ νό. β. βλ. §. 819. (3) Pet. leg. attic. p. 162. (4) Πλά. δημοκ. βέλ. γ. §. 402. Λουκ. περὶ γυμν. §. 898. (5) Ἀξίολ. παρὰ Πλά. §. 300. (6) Λουκ. αὐτ. (7) ὁ αὐτ. αἰτ. §. 709.

λνυ, πυγμαίν, και εἰς διαφόρους ἄλλους ἀγῶνας, τοὺς ὁποί-
 ους θέλω περιγράψει, ὅταν ὁμιλήσω περὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν
 ἀγῶνων. Ὁ Λύσις, παραυιδόμενος ἐμπαθῶς εἰς αὐτοὺς, ἦτον
 ὑποχρεωμένος νὰ τοὺς μεταχειρίζηται μὲ ἐγκράτειαν, καὶ νὰ
 διορθῶνῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μὲ τὰς ἐξασκήσεις τοῦ νοῦς,
 εἰς τὰς ὁποίας ὁ πατήρ του ἀκαταπάυστος τὸν ἐπανήγαγε. Τὸ
 ἑσπέρας ἐπιστρέφων εἰς τὴν οἰκίαν, ἄλλοτε μὲν ἔπαιξε τὴν λύ-
 ραν του (1), ἄλλοτε δὲ ἠσχολεῖτο εἰς τὸ νὰ σχεδιάζῃ. Ἐπειδὴ
 ἀπίστευτος χρόνους, ἡ χρῆσις συνεισῆχθη σχεδὸν πανταχοῦ νὰ
 μανθάνωσι τὸ σχεδιάσμα τὰ εὐγενῆ παιδιά (2). Πολλάκις ἀ-
 νεγίνωσκεν ἐνώπιον τοῦ πατρός του, καὶ τῆς μητρός του, τὰ,
 ὅσα βιβλία ἠμπόρουσαν νὰ τὸν διδάσκωσιν, ἢ νὰ κινῶσι τὴν θυ-
 μηδεῖαν τῆς ψυχῆς του. Ὁ Ἀπολλόδωρος ἀνεπλήρωνε παρ
 αὐτῷ τὰ ἐπαγγέλματα τῶν γραμματικῶν, οἵτινες, ὀνομαζόμε-
 νοι κριτικοὶ (3), ἐδίδασκον νὰ ἀναπτύσσωσι τὰς ἀπαντώσας
 εἰς τοὺς συγγραφεῖς δυσχερείας, καὶ ἡ Ἐπίχαρις τὸ ἐπάγγελ-
 μα εὐδήμονος γυναικὸς, ἣτις ἠξέυρει νὰ ἐκτιμᾷ τὸ κάλλος τῆς
 συνθέσεως. Ὁ Λύσις ἠρώτησε μίαν ἡμέραν, πῶς κρίνουσι τὴν
 ἀξίαν βιβλίου τινός. » Ὁ Ἀριστοτέλης, εὐρεθεὶς παρῶν, εἶπεν,
 » Ἄν ὁ συγγραφεὺς λέγῃ πᾶν, ὅτι πρέπει, ἂν λέγῃ μόνον,
 ὅτι πρέπει, καὶ ἂν τὸ λέγῃ ὡς πρέπει (4).

§. ιθ'. Οἱ γονεῖς τοῦ τὸν ἐδίδασκον ἐκεῖνο τὸ εὐγενὲς
 πολιτικόν, τοῦ ὁποίου ἦσαν πρωτότυπα. Ἐπιθυμία τοῦ ἀρέ-
 σκειν, δοκιμότης εἰς τὴν συνκνασροφήν τῆς ζωῆς, ἰσότης εἰς
 τὸν χαρακτῆρα, προσοχὴ εἰς τὸ νὰ παραχωρῇ τὸν τόπον του
 εἰς τοὺς πρεσβυτέρους (5), κοσμία παρρησία εἰς τὸ σῶμα,

(1) Πλά. εἰς Λυσ. §. 209. (2) Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. γ'. Πλά.
 βιβλ. λγ'. τ. β'. §. 694. (3) Ἀξιο. παρὰ Πλά. §. 366. Στράτ. παρ' Εἰ-
 σαφ. τ. α'. §. 285. Ἀναγκαιοτάτων εἶναι τοῦτο νὰ συνεισῆχθῃ εἰς τὰ
 σχολεῖα μας. (4) Ἀριστ. ἤθι. βιβλ. β'. κεφ. ε'. ῥητ. βιβλ. γ'. κεφ. α'. (5)
 ὁ αὐτ. αὐτ. βιβλ. δ'. κεφ. β'.

ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια, ἐκφράσεις, καὶ τρόποι, ὅλα αὐτὰ ἐδιω-
ρίζοντο χωρὶς σενοχωρίαν, καὶ ὅλα ἐκπληροῦντο χωρὶς βίαν.
Πολλάκις ὁ πατήρ του τὸν ἔπευε μαζίτου, διὰ νὰ κυνηῶσι
τετράποδα· ἐπειδὴ τὸ κυνῆγι εἶναι εἰκὼν τοῦ πολέμου (1),
ἐνίοτε, νὰ κυνηῶσι πετηνὰ, καὶ πύυτοτε εἰς τόπους ἀκαλλιεργ-
γήτους, διὰ νὰ μὴ φθείρωσι τὰς ἐλπίδας τοῦ γεωργοῦ (2).
Ἀπὸ τὴν ἀπαλὴν ἔτι ἠλικίαν του ἄρχησαν νὰ τὸν ὀδηγῶσιν
εἰς τὸ θέατρον (3), εἰς τὸ ἐξῆς εὐδοκίμησε πολλάκις, κατὰ
τὰς πανδήμους ἑορτὰς, εἰς τοὺς χοροὺς τῆς μουσικῆς, καὶ
ὀρχήσεως. Παρομοίως πρῶτος ἐφαίνετο εἰς ἐκείνους τοὺς θη-
μοσίους ἀγῶνας, ἔνθα ἐγίνονται αἱ ἵπποδρομίαι, πολλάκις εἰς
αὐτὰς ἔλαβε τὰ νικητήρια, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν εἶδον, κατὰ τὸ
παράδειγμα νέων τινῶν, νὰ περικρατῆται ὄρθιος ἐπὶ τοῦ ἵπ-
που, νὰ ρίπτῃ τὰ βέλη, γινόμενος, ὡς θέαμα, μὲ τὰς ἐμ-
πειρίας του, καὶ δεξιότητος (4). Ἐλαβε μαθήματά τινὰ ἀπὸ
τοῦ διδάσκαλου τῶν ὀπλῶν (5), ἐδιδάχθη τὴν τακτικὴν (6),
ἀλλὰ δὲν ἐτύχναζεν εἰς τοὺς ἀμαθεῖς ἐκείνους διδασκάλους, εἰς
τοὺς ὁποίους οἱ νέοι ὑπάγωσι νὰ μάθωσι τῶν στρατευμάτων τὴν
διοίκησιν (7). Αὐταὶ αἱ διάφοροι ἐξασκήσεις ἔχουσι σχεδὸν
ὅλαι σχέσεις μὲ τὴν πολεμικὴν τέχνην. Ἄλλ' ἐὰν ἔπρεπε νὰ
ὑπερασπίζηται τὴν πατρίδα του, ἔπρεπε παρομοίως καὶ νὰ τὴν
φωτίζη. Ἡ λογικὴ, ῥητορικὴ, ἠθικὴ, ἰσορῖα, τὸ πολιτικὸν
δικαίωμα, καὶ ἡ πολιτικὴ τὸν ἐπαίδευσον ἀλληλοδιαδόχως.
Διδάσκαλοι ὑπόμισθοι λαμβάνουσιν ἐπιστάσιαν νὰ διδάσκωσιν
αὐτὰς τὰς ἐπισήμας, καὶ παραδίδουσι τὰ μαθήματά των μὲ
πληρωμὴν ὑπέροργου. Διηγοῦνται ἐκείνην τὴν ἀξειότητα τοῦ

(1) Ἰσοκ. πρὸς Δημ. §. 24—7. Ἀριστ. πολ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιζ' (2)
Ξεν. κυνη. §. 974. (3) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. ζ'. §. 824. (4) Θεοφ. χαρα.
κεφ. γ'. (5) Πλάτ. εἰς Μέν. §. 93. (6) ὁ αὐτ. εἰς Λάχ. §. 182. (7) Ἀξίω.
παρὰ Πλάτ. §. 366, (8) Πλάτ. εἰς Εὐθύ. §. 387.

Ἀρισίππου. Κῆρπιος Ἀθηναῖος τὸν παρεκάλειε νὰ τελειώτῃ τὴν ἀνατροφήν τοῦ υἱοῦ του, ὁ Ἀρισίππος τὸν ἐζήτησε χιλιάς δραχμάς· ἐκεῖνος ἀπεκρίθη, δι' αὐτῶν δύναμαι νὰ ἀγοράσω ἀνδράποδον. »Θέλεις ἔχει δύω, ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος, κατ' ἀρχάς μὲν τὸν υἱόν σου, εἶτα δὲ τὸ ἀνδράποδον, ὅπου θέλεις »βάλῃ πλησίον του (1).

§. κ'. Ἄλλοτε οἱ σοφισταὶ ἔτρεχον σωρηδὸν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἐρρόιπιζον τὴν νεωλαίαν τῶν Ἀθηναίων νὰ διαλέγηται κατ' ἐπιπολὴν διὰ κάθε ὕλην. Ἄν καλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς των κατὰ τὸ παρὸν ἐσμικρύνθη, φαίνονται ὅμως ἔτι ἀπὸ αὐτοὺς ἐνίοτε, οἵτινες, περικυκλωμένοι ἀπὸ τοὺς μαθητάς των, κύνουσι νὰ ἀντηχώσῃν ἀπὸ τὰς κραυγὰς, καὶ φιλονεικίας των τοῦ γυμνασίου οἱ πρόδρομοι. Ὁ Λύσις σπανίως εὐρίσκειτο εἰς αὐτάς τὰς ἔριδας. Προκομμενέστεροι διδάσκαλοι τῷ ἔθιδον μαθήματα, καὶ οἱ νόες τῆς πρώτης τάξεως, συμβουλὰς. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν Πλάτων, Ἰσοκράτης, Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ τρεῖς φίλοι τοῦ Ἀπολλοδώρου. Ἡ λογικὴ ἔδωκεν εἰς τὸν λόγον τοῦ νέας δυνάμεις, καὶ ἡ ῥητορικὴ νέα θέλητρα. Μὲ ὅλον τοῦτο τῷ εἰδοποίησαν, ὅτι καὶ ἡ μία, καὶ ἡ ἄλλη, διωρισμένα μόνον εἰς τῆς ἀληθείας τὸν θρίαμβον, πολλάκις γίνονται καὶ τοῦ τῆς ψευδολογίας ὑπηρετίδες. Ἐπειδὴ κἀνεὶς ῥήτωρ δὲν πρέπει νὰ ἀμελῇ παντελῶς τὰ ἐξωτερικὰ προτερήματα, τὸν ἔβαλον μέχρι τινὸς ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν ἐνὸς δοκίμου ὑποκριτοῦ, ὅς τις ἐφρόντιζε νὰ διορθώσῃ τὴν προσοχάν, καὶ τὰ σχήματά του (2). Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπέδειξεν εἰς αὐτὸν ὁποῖά τινα δικαιώματα ἔχουσι, καὶ ὁποῖά τινα σφάλματα ἐποίησαν, οἱ κατοικοῦντες εἰς αὐτὴν ἄνθρωποι. Ἐγυμνάζετα εἰς τὸ βῆμα, ἕως οὗ ἤθελε θυνηθῆ, καθὼς ὁ Θεμισσοκλῆς, καὶ ἄλλοι λαμπροὶ ἄνδρες, νὰ ὑπερασπίζηται εἰς αὐτὸ τὴν αἰτίαν

(1) Πλούτ. περὶ πικ. ἀγω. §. 4. (2) Πλούτ. εἰς Δημοστ. §. 839.

τῆς ἀθωότητος (1). Ἐν ἀπὸ τὰ οὐσιώδη ὑποκείμενα τῆς ἀνατροφῆς εἶναι, νὰ μορφώνη κἀνεὶς τὴν καρδίαν ἐνὸς παιδίου. Ἐν ὅσῳ αὐτὴ διαρκεῖ (2), οἱ γονεῖς, ὁ ἐπιστάτης, οἱ ὑπηρεταί, καὶ οἱ διδάσκαλοι τὸ καταβαρύνουσι ἀπὸ κοινὰ γνωμικὰ, καὶ ἀδυνατοῦσι τὸ ἀντιληπτικόν του μὲ τὰ παραδείγματα τῶν. Πολλάκις ἔτι ἀπειλαί, καὶ βραβδισμοί, τοὺς ὁποίους ἀδιακρίτως μεταχειρίζονται, προξενούσιν εἰς αὐτὸ ἀποστροφὴν διὰ τὰς, ὅσας ἐχρεώσῃ νὰ ἀγαπᾷ, ἀληθείας. Εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἠθικῆς, ὁ Λύσις ποτὲ δὲν ἔχυσε δάκρυα· ὁ πατήρ του ἔβαλε πλησίον του ἄνδρας, οἱ ὅποιοι τὸν ἐδίδασκον μὲ τὸ πολιτευμάτων, καὶ ὄχι με ὕβρεις ἐνοχλητικὰς. Ὅταν ἦτον νέος, ἔδειχεν εἰς αὐτὸν τὰ τφάλματά του μὲ ἡμερότητα, ὅταν τὸ λογικόν του πλέον ἐμορφώθη, τότε παρίσα εἰς αὐτὸν νὰ αἰσθάνηται, ὅτι ἦσαν εἰς τὰ συμφέροντά του ἀντικείμενα. Ὁ Ἀπολλόδοτος ἦτον πολλὰ προσεκτικὸς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν βιβλίων, τὰ ὅποια περὶ ἠθικῆς πραγματεύονται· ἐπειδὴ οἱ συγγραφεῖστων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν εἶναι τόσον καλὰ σερωμένοι εἰς τὰς ἀρχαίτων, ἢ ἔχουσι ψευδεῖς ιδέας περὶ τῶν καθόντων τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ἰσοκράτης, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἀνέγνωσεν εἰς ἡμᾶς τὴν παραίνεσιν, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἀπέστειλε πρὸς Δημόνικον (3). Οὗτος ἦτον νέος, ὅστις ἔζη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως τῆς Κύπρου (4). Ἡ παραίνεσις πλήρης πνεύματος, ἀλλ' ἐπιφορτισμένη ἀπὸ ἀντιθέσεις, περιεῖχε κανόνες τῶν ἠθῶν, καὶ τοῦ πολιτεύματος, ἐπισυνημμένους ἐν εἴδει γνωμικῶν, καὶ ἀναφερομένους εἰς διαφόρους περιστάσεις τῆς ζωῆς. Θέλω ἀναφέρει ἀπὸ αὐτοὺς μερικὰ τμήματα.

§. κβ'. »Τοιοῦτος ἔσο περὶ τοὺς γονεῖς σου, καθὼς ἦθε-

(1) Νέπ. εἰς Θεμισ. κεφ. α'. (2) Πλά. εἰς Πρωταγ. §. 325. (3) Ὅρα τὴν σήμ. (4) Ἰσοκ. πρὸς Δημόν. §. 15'.

»τες νὰ ἦναι οἱ παῖδες σου περὶ σὲ μίαν ἡμέραν. Εἰς τὰς
 »μυσικωτέρας σου πράξεις, νόμιζε, ὅτι ἔχεις ὅλον τὸν κόσμον
 »μάρτυρα. Μὴν ἐλπίζης, ὅτι αἱ ἐπίμεμπτοι πράξεις σου δύ-
 »ναιται εἰς τὴν λήθην νὰ μένωσιν, ἴσως θέλεις δυναθῆναι τὰς
 »κρύφης ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἔχει ποτὲ καὶ ἀπὸ τὸν εἰ-
 »κτόν σου. Ἐξώθευε τὴν εὐκαιρίαν σου εἰς τὸ νὰ ἀκούης τὰς ὀ-
 »μιλίαις τῶν σοφῶν. Βουλεύου μὲν βραδέως, ἐκτέλει δὲ τὰ βου-
 »λευθέντα σπουδαίως. Παραμύθει δυσυχοῦσαν τὴν ἀρετὴν.
 »Αἱ ἀγαθοεργίαι, καλῶς διαπραχθεῖσαι, εἶναι θησαυρὸς τι-
 »μίου ἀνδρός. Ὅταν δεχθῆς ἀξίαν τινὰ χρειώδη, μὴ μεταχει-
 »ρίζεσαι ποτὲ δυσφήμους ἄνδρας, ὅταν θέλῃς τὴν ἀφήσει,
 »ὡς ἦσαι μὲ περισσοτέρου δόξαν, ἢ μὲ πλοῦτη (1). Τὸ σύγ-
 »γραμμα τοῦτο ἐγράφη μὲ τοιαύτην ὑπερβολὴν, καὶ γλαφυρό-
 »τητα, ἐποίαν καθείς παρατηρεῖ εἰς ὅλα τὰ τοῦ Ἰσοκράτους.
 Ἐτυγχάρησαν δὲ αὐτὸ τὸν ποιητὴν, καὶ, ὅταν ἀνεχώρησεν, ὁ
 Ἀπολλόδωρος, ἐπιστρέφων πρὸς τὸν υἱὸν του, παρατηρῶν, τῷ
 εἶπε, τὴν, ὅσῃ ἐπροξένησεν εἰς ἐσέ, ἠδουλήν, αὐτὴ ἡ ἀνάγνω-
 »σις· δὲν θυμάζω δὲ αὐτὸ, ἐξύπνησεν εἰς ἐσέ πολίτευμα τῆς
 καρδίας σου αἰσθημάτων, τὰ ὅποια ἀγαπῶσι νὰ εὐρίσκωσι τοὺς
 φίλους τῶν πανταχοῦ. Μὲ ὅλον τοῦτο ἔλαβες καλὴν προσο-
 χὴν εἰς τὸ μέρος, ὅπου τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐπαναλάβῃ, καὶ
 ἐν ᾧ διορίζει εἰς τὸν Δημόνικον τὸ πολίτευμα, ὅπου χρεωσεῖ
 νὰ κρατῆ εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Κύπρου; »Ἴδὲ ἠξέυρω ἐκ σῆ-
 »θους, ἀπεκρίθη ὁ Λύσις. Συμμορφοῦ μὲ τὰς διαθέσεις τοῦ
 βασιλέως. Φαινόμενος, ὅτι τὰς ἐγκρίσεις, θέλεις ἀποκτή-
 »σαι παρ' αὐτῷ ἀξιοπιστίαν μέζονα, καὶ παρὰ τῷ δήμῳ πε-
 κρισσοτέρην ὑπόληψιν. Ὑποτάσσου εἰς τοὺς νόμους του, καὶ
 »θεώρει τὸ παράδειγμα του, ὡς πρῶτον ἀπὸ ὅλα (2).

§. κβ'. Τὶ παράξενον μάθημα εἰς τὸ σῶμα ἐνὸς δημο-

(1) Ἰσοκ. πρὸς Δημό. (2) Ἰσοκ. αὐτ.

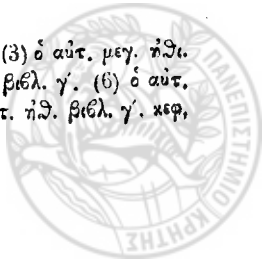
κρατικοῦ, εἶπε πάλιν ὁ Ἀπολλόδωρος· καὶ πῶς αὐτὸς τὸ συμβιβάζει μὲ τὴν δοθεῖσαν παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν Δημόνικον συμβουλίην, νὰ μισῇ τοὺς κόλακας; Ἄρα δὲν προκύπτει ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἰσοκράτης περὶ τῆς ἠθικῆς εἶχε διδασκαλίαν ἐκ δανείου, καὶ ὁμιλεῖ μᾶλλον, ὡς ῥήτωρ, παρὰ, ὡς φιλόσοφος; Ἐπειτα, ἀπὸ τόσοῦ κενὰς ἐντολὰς φωτίζεται ἄρα ὁ νοῦς; Τὰς λέξεις τάχα, φρόνησιν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην, τιμὴν, καὶ πολλὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι, εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν πολλάκις ἔκαμναν προσβολὴν εἰς τὰς ἀκοάς σου, αὐτὰς λέγω τὰς λέξεις, τὰς ὁποίας τόσοι ἄνδρες εὐχαρισθοῦνται· νὰ ἔχωσι μόνον διὰ μνήμης, καὶ νὰ προφέρωσι τυχερῶς διὰ γλώσσης, (1), θαρραῖς, ὅτι ὁ Δημόνικος εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τὰς ἐννοῇ; Σὺ ὁ ἴδιος ἔλαβες ἀκριβῆ ἰδέαν δι' αὐτὰς; Ἠξεύρεις, ὅτι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῶν προλήψεων, καὶ ἐλαττωμάτων εἶναι ὅταν αὐτὰ καλύπτονται μὲ τὸ προσωπεῖον τῶν ἀληθειῶν, καὶ ἀρετῶν, καὶ ὅτι εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἀκολουθῇ τὴν φωνὴν πιστοῦ ὁδηγοῦ, ὅπότεν αὐτὴ καταπνίγεται ἀπὸ τὴν φωνὴν πλῆθους ἀπατεώγων, αἵτινες περιπατοῦσιν εἰς τὰ πλάγιά της καὶ μιμοῦνται τὴν προφορὰν της (2); Μέχρι τοῦδε, διὰ νὰ σὲ σφραγίσω εἰς τὴν ἀρετὴν, δὲν ἐκοπίασα τόσο· εἶμαι εὐχαρισημένος νὰ σὲ καταστήσω νὰ ἐργάζησαι τὰς πράξεις της. Ἐπρεπε νὰ διαθῆσω τὴν ψυχὴν σου τοιαύτην, καθὼς προετοιμάζουσι γῆν, πρὶν ρίψωσιν εἰς αὐτὴν τὸν σπόρον, με τὸν ὁποῖον μέλλουσι νὰ τὴν εὐτυχίσωσι (3). Τώρα χρεωθεῖς νὰ μὲ ζητήσης λογαριασμὸν δι' ὕσας, ποτὲ καιροῦ, ἀπῆλθον παρὰ σοῦ, θυσίας, καὶ νὰ ἔλθῃς εἰς κατάστασιν νὰ δι-

(1) Πλά. εἰς Φαιδ. §. 363. (2) Διὰ νὰ διακρίνη κανεὶς τὴν φωνὴν τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς ἀπὸ τὴν τῆς ψευδαρετῆς, πόσοι πολλοὶ χρειάζονται. Διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ καθαρὸν ἀπὸ τὸ κίβδηλον τῆς ἀληθείας μαλαγμὰ, πρέπει νὰ ἔχη αἰετοπετὰ ἀνὰ χεῖρας τὴν λυδίαν λίθον. (3) Ἄρις. περὶ ἠθ., βιβλ. εἰ. κεφ. εἰ.

καιώσης τὰς, ὅσας μέλλεις νὰ πράξης μίαν ἡμέραν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, ὁ Ἀριστοτέλης ἔλαβεν ἐκ τούτου τόσῃν εὐχαρίστησιν, ὥστε ἔφερε πολλὰ συγγράμματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν ἦσαν μόνου σχεδιασμένα, ἄλλα δὲ τελειωμένα, καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ περισσότερα ἐπραγματεύοντο περὶ ἠθικῆς (1), καὶ ἐν ᾧ τὰ ἀνεγίνωσκε, τὰ ἠρμήνευε. Θέλω προσπαθήσει νὰ ἐκθέσω τὰς ἀρχάς των. Ὅλα τὰ εἶδη τῆς ζωῆς, καὶ ὅλαι αἱ πράξεις μας ἀφορῶσι πρὸς τι τέλος ἰδιαιτέρον, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ τέλη σκοποῦσιν εἰς τινὰ ὄρον γενικόν, ὅς τις εἶναι ἡ εὐδαιμονία (2). Ἡμεῖς ἀπατώμεθα ὅχι εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ τέλους ἀλλ' εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ τρόπου, ὁποῖος δὲν ἀποβλέπει πρὸς τὸ τέλος τῶν ἀγαθῶν (3). Ποσάκις αἱ τιμαὶ, αἱ περιουσίαι, ἡ ἐξουσία, καὶ τὸ κάλλος ἔγιναν εἰς ἡμᾶς ὀλεθριώτερα, παρὰ ἐπωφελέστερα (4)! Ποσάκις ἡ πείρα μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ ἀσθένεια, καὶ ἡ πτωχεία δὲν εἶναι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ὀλέθρια (5)! Ὡς, διὰ τῆς ψευδοῦς ἰδέας, τὴν ὁποῖαν ἔχομεν περὶ ἀγαθῶν, ἢ κακῶν, καθὼς καὶ διὰ τῆς ἀσασίας τῆς θελήσεώς μας (6), ταραττόμεθα σχεδὸν πάντοτε, χωρὶς νὰ ἤξεύρωμεν προσφύως, τί πρέπει νὰ ἐπιθυμῶμεν, καὶ τί πρέπει νὰ φοβώμεθα (7).

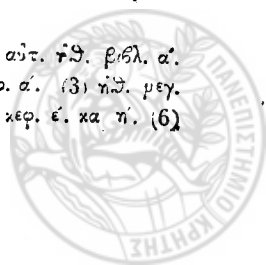
§. κγ'. Τὸ νὰ διακρίνηται τὰ ἀληθῆ ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ φαινόμενα (8), εἶναι τῆς ἠθικῆς τὸ ὑποκείμενον, τὸ ὁποῖον, κατὰ δυσυχίαν, δὲν προηγεῖται, ὡς αἱ διωρισμένα εἰς τὴν θεωρίαν ἐπιστῆμαι. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας ὁ νοῦς βλέπει ἀπόνως τὰς ἀπορρέουσας ἀπὸ τὰς ἀρχάς των ἀκολουθίας (9). Ἀλλ' ὁ νοῦς, ὅταν ἦναι προκείμενον νὰ ἐνεργῇ, τότε πρέπει νὰ δισάζη, νὰ σκέπτηται, νὰ ἐκλέγῃ, νὰ προφυλάττηται πρὸ

(1) Αὐτ. Μεγ. ἠθ. (2) αὐτ. βιβλ. α'. κεφ. α'. (3) ὁ αὐτ. μεγ. ἠθ. κεφ. εθ. (4) αὐτ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιε'. (5) ὁ αὐτ. ἠθ. βιβλ. γ'. (6) ὁ αὐτ. μεγ. ἠθ. βιβλ. α'. κεφ. ιι. (7) αὐτ. κεφ. ε'. (8) ὁ αὐτ. ἠθ. βιβλ. γ'. κεφ. ε'. (9) ὁ αὐτ. μεγ. ἠθ. βιβλ. α'. κεφ. ιγ'.

πάντων ἀπὸ τὰς συμπιπτούσας ἔξωθεν ἀπάτας, καὶ ἀπὸ τὰς πηγαζούσας ἀπὸ τὸ βάθος τῶν καρδιῶν μας. Θέλεις νὰ λαμπρύνῃς τὰς κρίσεις σου, ζρέψον τὸ ὄμμα σου εἰς τὸν ἴδιον ἐαυτὸν σου, λάβε ὀρθὴν ἰδέαν τῶν παθῶν, ἀρετῶν, καὶ ἐλαττωμάτων σου. Ἡ ψυχὴ, αὐτὴ ἡ ἀρχὴ, ἥτις, μεταξύ τῶν ἄλλων δυνάμεων, ἔχει τὴν τοῦ εἰδέναι, συμπεραίνειν, καὶ σκέπτεσθαι, αἰσθάνεσθαι, ἐπιθυμεῖν, καὶ φοβεῖσθαι (1), ἡ ψυχὴ, ἀδιαιρέτος ἴσως καθ' ἑαυτὴν, εἶναι, ἀναφερομένη πρὸς τὰς διαφόρους τῆς ἐνεργείας, ὡς ἀν διηρημένη εἰς δύο κυριώδη μέρη, τὸ μὲν κατέχει ὁ λόγος, καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ νοῦς, τὸ δὲ, ὅπου πρέπει νὰ διοικῆται ἀπὸ τὸ πρῶτον, εἶναι ἡ καθέδρα τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν (2). Εἰς τὸ πρῶτον κατοικεῖ ἡ νόσις, σοφία, καὶ ἐπισήμη, ἀσχολούμεναι μόνον εἰς τὰ νοητὰ, καὶ ἀμετάβλητα ὄντα. Ἡ φρόνησις, κρίσις, καὶ δόξα, τῶν ὁποίων τὰ ὑποκείμενα πίπτουσι ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἀεννάως μεταβάλλονται. Ἡ ἀγχίνουσα, μνήμη, καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις, τὸς ὁποίας ἀποσωπῶ (3). Ἡ νόσις, ἀπλῆ οὐσα τῆς ψυχῆς ἀντίληψις (4), περιορίζεται μόνον νὰ θεωρῇ τὴν οὐσίαν, καὶ τὰς αἰωνίας ἀρχὰς τῶν ὄντων. Ἡ σοφία ἐρευνᾷ ὅχι μόνον τὰς ἀρχὰς, ἀλλ' ἔτι καὶ τὰς ἀκολουθίας, ἔσαι ἐξ αὐτῶν παράγονται· μετέχει ἀπὸ τῆν νόσιν, ἥτις θεωρεῖ, καὶ ἀπὸ τῆν ἐπισήμην, ἥτις ἀποδεικνύει (5). Ἡ φρόνησις ἐκτιμᾷ, καὶ παραβάλλει τὰ ἀγαθὰ, καὶ κακὰ, σκέπτεται βραδέως, καὶ ἀποπειτοὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς μὲ τὸν ἀρμοδιώτατον εἰς τὰ ὀληθῆ μας συμφέροντα τρόπον (6). Ὅταν, ἔχουσα πολλὰς ἀποδείξεις διὰ νὰ μᾶς πείθῃ, δὲν ἔχει ἰκανὴν δύναμιν, διὰ νὰ μᾶς κινήσῃ

(1) Ὁ αὐτ. περὶ ζώ. βιβλ. α'. κεφ. δ'. (2) Ὁ αὐτ. τῆς βιβλ. α'. κεφ. ιγ'. ἡ δ. μεγ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. αὐτ. βιβλ. β'. κεφ. α'. (3) ἡ δ. μεγ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. (4) ὄρα τὴν σημ. (5) ἡ δ. βιβλ. γ'. κεφ. ε'. κα. ἡ. (6) αὐτ. κεφ. ια'.

ενέργειαν, εἶναι πλέον κρίσις ὀρθή. Ἡ δόξα τελευταῖον, περικαλυπτομένη ἀπὸ τὰς ἀμφιβολίας της (1), πολλάκις μᾶς σύρει εἰς ἀπάτην.

§. κδ'. Ἀφ' ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὑπερτέρα μὲν εἶναι ἡ σοφία, ὠφελιμωτέρα δὲ ἡ φρόνησις. Ἐπειδὴ κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον μέγα εἰς τὸ πᾶν, ὡς αὐτὸ τὸ ἴδιον πᾶν, οἱ σοφοί, οἵτινες ἀνέρχονται εἰς τὴν ἀρχήν του, καὶ καταγίνονται εἰς τὴν ἄφθαρτον τῶν ὄντων οὐσίαν, δέχονται τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς τιμῆς μας. Τιοιοῦτοι ἐχρημάτισαν Ἀναξαγόρας, καὶ Θαλῆς. Μετέδωκαν εἰς ἡμᾶς ἀξιεπαίνους, καὶ ὑπερτίμους ιδέας, ἀλλ' ἀνωφελεῖς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν μας (2). Ἐπειδὴ ἡ σοφία ἐπιρρέει ἐκ πλαγίου εἰς τὴν ἠθικὴν. Αὕτη μὲν εἶναι ὅλη θεωρητικὴ, ἡ δὲ φρόνησις ὅλη πρακτικὴ (3). Βλέπετε εἰς μίαν οἰκίαν, ὅτι ὁ οἰκοδεσπότης ἀφίνει εἰς οἰκονόμον τινὰ πιστὸν τὰς κατὰ μέρος παραμικρὰς οἰκιακὰς ὑπουργίας, διὰ νὰ ἀσχολῆται εἰς χρειωδεσέρας ὑποθέσεις, οὕτως ἡ σοφία, βεβουδισμένη εἰς τὰς βαθεΐας της μελέτας, παραχωρεῖ εἰς τὴν φρόνησιν τὴν φροντίδα, νὰ ῥυθμίσῃ τὰς κλίσεις μας, καὶ νὰ διοικῆ τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ εἶπον, ὅτι κατοικοῦσιν αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ (4). Τὸ μέρος τοῦτο κάθε στιγμήν ταραττεται ἀπὸ τὸν ἔρωτα, μῖσος, θυμὸν, ἐπιθυμίαν, φόβον, φθόνον, καὶ ἀπὸ τὴν πληθὺν ἐκείνην τῶν ἄλλων παθῶν, τῶν ὁποίων τὸ σπέρμα ἐκ γενετῆς φέρομεν. Ταῦτα μὲν, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, δὲν εἶναι μῆτε ἐπαίνου, μῆτε κατηγορίας ὄξια (5), ἀλλ' αἱ κινήσεις των, διευθυνόμεναι ἀπὸ τὰ θέλητρα τῆς ἠδονῆς, ἢ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ πόνου, εἶναι σχεδὸν πάντῃ ἄτακτοι, καὶ ἐπιβλαβεῖς. Ἄρα, καθὼς ἡ ἔλλειψις, ἢ ἡ ὑπερ-

(1) Ἡθ. μεγ. βιβλ. α'. κεφ. λε'. (2) Ἄρισ. ἠθ. βιβλ. ζ'. κεφ. ζ'. καὶ κεφ. ιγ'. (3) Ἰρα τὴν σημ. (4) ἑ αὐτ. ἠθ. με βιβλ. α'. κεφ. λε'. (5) ἠθ. βιβλ. β'. κεφ. δ'.

βολή τῆς ἀσκήσεως λυμάνεται τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος, καὶ ἡ μετρία ἀσκησις τὰς ἀποκαθιστᾷ, οὕτω καὶ κινήσις παθητική, σφοδρατάτη, ἢ ἀσθενεσάτη, ἀποπλανᾷ τὴν ψυχὴν ἐξ ἐνός, ἢ ἐξ ἄλλου μέρους ἀπὸ τὸ προβεβλημένον εἰς αὐτὴν τέλος· ἐν ᾧ κινήσις τακτικὴ τὴν ὁδηγεῖ εἰς αὐτὸ φυσικά (1). Εἶναι ἄρα μέσος ὅρος δύο διαβεβλημένων ἕξεων, ὅς τις διατάττει φρόνημα ἐνάρετον. "Ὅς λάβωμεν παράδειγμα· ἡ δειλία φοβεῖται ὅλα, καὶ σφάλλει δι' ἔλλειψιν, τὸ θράσος δὲν φοβεῖται κἀνέν, καὶ σφάλλει δι' ὑπερβολὴν, ἡ ἀνδρία, φυλάττουσα τὸν μέσον ὅρον, φοβεῖται, ὅταν πρέπει νὰ φοβῆται· οὕτω τὰ πάθη τοῦ ἰδίου εἴδους προξενούσιν εἰς ἡμᾶς τρεῖς ἕξεις διαφόρους, δύο διαβεβλημένας, καὶ μίαν ἀδιάβλητον (2). "Ὡς αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ γεννῶνται ἀπὸ τὰ πάθη, ἢ καλλίτερα εἶναι πάθη, περιορισμένα εἰς δίκαια ὀροφῆσια.

§. κβ'. Τότε ὁ Ἀριστοτέλης ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ἐγγράφως τρεῖς σήλας, ἔνθα τὸ περισσώτερον μέρος τῶν ἀρετῶν ἦσαν τεθειμέναι μεταξύ δύο ἄκρων. Ἐψύλαξα τὴν ἐπιτομὴν ταύτην πρὸς διδασκαλίαν τοῦ Λύσιδος.

ὑπερβολή.	Μεσότης.	ἔλλειψις.
Θράσος.	Ἀνδρία.	Δειλία.
Ἀκρασία.	Σωφροσύνη.	Ἡλιθιότης.
Ἀσωτία.	Ἐλευθεριότης.	Φιλαργυρία.
Κόμπος.	Μεγαλοπρέπεια.	Οὐτιδανότης.
· · · · ·	Μεγαλοφυχία.	Ὁσγή.
Ἀπάθεια.	Ἡμερότης.	Ἵπόκρισις.
Μεγαλαυχία.	Ἀλήθεια.	Ἀγροικία.
Ἀσεϊσμός.	Εὐφροσύνη.	Μίσος.
Κολακεία.	Φιλία.	Ἀναίδεια.
Σκαιότης.	Κοσμιότης.	Ἀναίσθησία.
Φθόνος.	· · · · ·	
Πανουργία.	Φρόνησις.	

(1) Αὐτ. κεφ. β'. (2) αὐτ. βιβλ. β'. κεφ. η'.

Με αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Ἐλευθεριότης εὐρίσκειται μεταξύ φιλαργυρίας, καὶ ἀσωτίας. Ἡ φιλία, μεταξύ ἀντιπαθείας, ἢ μίτους, καὶ τῆς συναρσεκείας, ἢ κολακείας (1), καθὼς ἢ φρόνησις, ἀπὸ μὲν τὸ φυσικὸν τῆς ἰδίωμα, οὕσα μέρος τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἀπὸ δὲ τὰς ἐνεργείας τῆς, τῆς ἀλόγου, συνοδεύεται μὲ τὴν σκαιότητα, οὕσαν τῆς καρδίας ἐλάττωμα, καὶ μὲ τὴν ἀγροικίαν, οὕσαν τοῦ νοῦς ἔλλειψιν. Ἡ σωφροσύνη εἶναι ἀντίθετος μὲ τὴν ἀκολασίαν, ἢ ὅποια εἶναι ὑπερβολή τῆς· ἐδιάλεξαν τὴν ἡλιθιότητα διὰ ἄλλον ἄκρον· διὰ τοῦτο, μᾶς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι εἰς τὴν πράξιν τῆς ἡδονῆς· ποτὲ δὲν ἀμαρτάνει κἀνεὶς δὲ ἔλλειψιν, τοῦλάχισον, ἐὰν δὲν ἦναι ἀκαίσθητος. Βλέπετε, εἶπε, τόπους κενούς εἰς αὐτὸν τὸν πίνακα; Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ, ὅτι ἡ ἡμετέρα γλῶσσα δὲν ἔχει ἰκανὰς λέξεις, διὰ νὰ ἐξηγήσῃ ὅλας τὰς διαθέσεις τῆς ψυχῆς μας. Δὲν ἔχει παντελῶς ἀπὸ αὐτὰς, Π.χ. διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐναντίαν εἰς τὸν φθόνον, τὴν ἐγνωρίσαν μὲ ὅλον τοῦτο εἰς τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὅποιαν διεγείρουσιν εἰς τιμίαν ψυχὴν αἱ ἐκβάσεις τῶν κακῶν (2). Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, τὰ δύο ἀνταποκρινόμενα ἐλαττώματα εἰς μίαν ἀρετὴν δύναται νὰ ἦναι ἀπὸ αὐτὴν μᾶλλον, ἢ ἥττον ἀπομεμακρυσμένα, χωρὶς νὰ παύσωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι διαβεβλημένα. Εἶναι κἀνεὶς μᾶλλον, ἢ ἥττον δειλὸς, καὶ μᾶλλον, ἢ ἥττον ἀσωτος. Ἡμπορεῖ νὰ ἦναι κἀνεὶς κατ' ἓνα μόνον τρόπον ἐλευθεριώτατος, ἢ ἀνδρειώτατος. Δι' ὅ,τι εἰς τὴν γλῶσσάν μας πολλὰ ὀλίγας λέξεις ἔχομεν, νὰ σημειώσωμεν κάθε ἀρετὴν, καὶ μέγιστον ἀριθμὸν, νὰ σημειώσωμεν κάθε κακίαν. Διὰ τοῦτο ἔλεγον αἱ Πυθαγορικοὶ, ὅτι τὸ κακὸν μετέχει ἀπὸ τὴν ἄπειρον φύσιν, καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἀπὸ τὴν πεπερασμένην.

§. κς'. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ διακρίνη τὸ ἀκατάληπτον

(1) Ἀρσὶς ἢθ. βιβλ. 6'. κεφ. 5'. ἔτι αὐτ. κεφ. 7'. (2) Αὐτ. ἔρα τὴν σημ.

σχεδόν τοῦτο ἀγαθόν, ὅταν περικυκλώνηται ἀπὸ τόσα κακά; Ἡ φρόνησις, τὴν ὁποίαν θελω ὀνομάζει ἐνίοτε ὀρθὸν λόγον. Ἐπειδὴ μὲ τὰ φυσικὰ φῶτα τοῦ λόγου συνάπτουσα τὰ τῆς πείρας, τὰ βεβαιώνει δι' ἀλλήλων (1), ἔχει ἐπάγγελμα νὰ μᾶς δεικνύῃ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ περιπατῶμεν, καὶ νὰ ἐμποδίζῃ, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὰ πάθημας, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦσι νὰ μᾶς σύρῳσιν εἰς τοὺς ἐναντίους δρόμους (2). Ἐπειδὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοῖς προσάτῃ. Εἶναι, ὡς πρὸς αὐτὰ, ὅτι εἶναι ἀρχιτέκτων, ὡς πρὸς ἐργάτας, οἵ τινες δουλεύουσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του (3). Ἡ φρόνησις σκέπτεται, κατ' ὅλας τὰς περιστάσεις, περὶ τοῦ, ποῖα ἀγαθὰ πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν, ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσον δύσκολα εἰς τὴν κατάληψιν, καὶ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἔχωσι σχέσιν ὅχι μόνον μὲ ἡμᾶς, ἀλλ' ἔτι μὲ τοὺς συγγενεῖς, φίλους, καὶ συμπολίτας μας (4). Ἡ σκέψις πρέπει νὰ ἀκολουθῆται ἀπὸ ἐκλογὴν ἐθελουσίαν, ἐξ ἐναντίας δὲ, ἥθελεν ἦναι ἀξία συγκαταβάσεως, ἢ ἐλέους (5). Τότε δὲ εἶναι ἐθελουσία, ὅταν κἀμμία ἐξωτερικὴ δύναμις δὲν μᾶς ἀναγκάσῃ ποτὲ νὰ ἐνεργῶμεν ἄκοντες, καὶ ὅταν δὲν συρῶμεθα ἀπὸ τινα ἀξιοσυμπάθητον ἀμάθειαν (6). Ὡς, ἐνέργεια, τῆς ὁποίας τὸ ὑποκείμενον εἶναι τίμιον, πρέπει νὰ προηγῆται ἀπὸ σκέψιν, καὶ ἐκλογὴν, διὰ νὰ ἀποβῆ, κυρίως εἰπεῖν, πράξις τῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ πράξις αὕτη, διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως, σχηματίζει εἰς τὴν ψυχὴν μας ἕξιν, ὀνομαζομένην ἀρετὴν (7). Δυνάμεθα κατὰ τὸ παρὸν νὰ διακρίνωμεν, ὅτι ἡ φύσις ἐργάζεται εἰς ἡμᾶς, καὶ ὅτι ὁ ὀρθὸς λόγος προσθέτει εἰς τὴν ἐργασίαν της. Ἡ φύσις μῆτε μᾶς χαρίζει, μῆτε μᾶς σερεῖ ἀπὸ κἀμμίαν ἀρετὴν, μόνον μᾶς

(1) Αὐτ. βιβλ. 5. κεφ. α'. 3. (2) Μεγ. ἡθ. βιβλ. η'. κεφ. εἴ.

(3) αὐτ. κεφ. λεί. (4) ἡθ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. (5) αὐτ. βιβλ. γ'. κεφ. α'.

(6) αὐτ. κεφ. α'. καὶ β'. (7) αὐτ. βιβλ. β'. κεφ. α'. καὶ δ'.

δίδει τὰς δυνάμεις, τῶν ὁποίων τῆν χρῆσιν ἀφίνει εἰς ἡμᾶς (1). Ἐμβάλλουσα εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τὰ σπέρματα τῶν παθῶν, ἐνέσπειρεν εἰς αὐτὰς καὶ τὰς ἀρχὰς ὄλων τῶν ἀρετῶν (2). Ἐπομένως δεχόμεθα, ἀφ' οὗ γεννηθῶμεν, δεξιότητα, μᾶλλον, ἢ ἦττον προσεγγίζουσαν εἰς τὸ νὰ ἀποκτασαθῶμεν ἐνάρετοι, καὶ κλίσιν μᾶλλον, ἢ ἦττον ἰσχυρὰν πρὸς τὰ τίμια πράγματα (3). Ἐντεῦθεν ἐαυτήθη διαφορά τις οὐσιώδης μεταξύ τῆς ὀνομαζομένης ἐνίοτε φυσικῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς καθ' αὐτὸ ἀρετῆς (4). Ἡ πρώτη εἶναι ἡ δεξιότης ἐκείνη, ἡ κλίσις, καὶ, περὶ ἧς εἶπον, εἶδος φυσικῆς ὁρμῆς, ἣτις, μὴ οὕσα ἔτι παρὰ τοῦ λόγου πεφωτισμένη, φέρεται, νῦν μὲν, πρὸς τὸ ἀγαθόν, νῦν δέ, πρὸς τὸ κακόν. Ἡ δευτέρα εἶναι ἐκείνη ἡ ἰδία ὁρμῆ, σαθερῶς διευθυνομένη πρὸς τὸ ἀγαθόν παρὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ ἐνεργοῦσα μὲ γνῶσιν, ἐκλογὴν, καὶ ἐπιμονήν.

§, κζ'. Συμπεραίνω ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἕξις, ἐσχηματισμένη κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τὴν φρόνησιν, καὶ ἐπομένως διευθυνομένη ἀπὸ αὐτήν. Ἡ, ἂν θέλη κανεῖς, εἶναι φυσικὸς ὠδισμὸς πρὸς πράγματα τίμια, μεταμορφούμενος εἰς ἕξιν διὰ τῆς φρονήσεως (5). Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδέας πολλάκι συνέπειαι προκύπτουσιν. Εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, νὰ ἡμεθα ἐνάρετοι· ἐπειδὴ ὅλοι ἐλάβομεν φυσικὴν βροπήν, νὰ κατασαθῶμεν τοιοῦτοι (6), ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐξηρητημένον ἀπὸ κανένα ἀπὸ ἡμᾶς, νὰ ἦναι ὁ ἐναρετώτερος τῶν ἀνθρώπων, τοῦλάχιστον, ἐὰν δὲν ἐδέχθη ἀπὸ τὴν φύσιν διαθέσεις, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ παρομοία τελειότης (7). Ἐπειδὴ ἡ φρόνησις μορφώνει εἰς ἡμᾶς τὴν ἕξιν τῆς ἀρετῆς, ὅλαι αἱ ἀρεταὶ καθίστανται ἔργον τῆς. Ἐντεῦθεν, εἶναι ἀπαραίτητον, εἰς ψυχὴν βεῖοτα εὐπει-

(1) Ἀριστ. ἠθ. βιβλ. β'. κεφ. α'. καὶ δ'. (2) Μεγ. ἠθ. βιβλ. β'. κεφ. ζ'. (3) ἠθ. βιβλ. ζ' κεφ. γ'. (4) αὐτ. βιβλ. α'. κεφ. λε'. (5) αὐτ. βιβλ. β'. κεφ. ζ'. (6) αὐτ. βιβλ. γ'. κεφ. ζ'. (7) Μεγ. ἠθ. βιβλ. α'. κεφ. ιβ'.

Θῆ εἰς τὰς ἐπιπνοίας τῆς, ~~καὶ~~ μὴ συνδράμη καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀρετῶν θιάσος εἰς τὴν τάξιν τῆς· ἐπειδὴ κάμμία δὲν εἶναι μὲ τὴν ἄλλην ἀντικειμένη (1). Παροξιάτως ἔτι εἶναι παρεπομένη εἰς παρομοίαν ψυχὴν ἢ ἐντελής συμφωνία μεταξὺ λόγου, καὶ παθῶν· ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἡ μία ἐπιτάττει, καὶ αἰλοῖται ὑποτάσσονται (2). Ἀλλὰ πῶς θέλεις βεβαιωθῆ, ἔτι εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν σου τοιαύτη συμφωνία; Πῶς μέλλεις νὰ θέλῃσαι, ἔτι ἔχεις τοιαύτην ἀρετὴν; Κατ' ἀρχάς μὲν, διὰ τινος ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως (3), εἶτα δὲ, διὰ θλίψεως, ἢ ἠδονῆς, τὴν ὁποῖαν δοκιμάξεις. Ἄν ἡ ἀρετὴ αὕτη ᾖναι ἔτι ἀσχημάτιστος, αἰ ἀπαιτούμεναι παρ' αὐτῆς θυσίαι, σὲ θλίβουσιν, εἰδὲ καὶ εἶναι τετελεσμένη, θέλεις ᾖσαι πλήρης ἀπὸ χαρὰν καθαρὰν· ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ ἔχει τὴν ἠδονὴν τῆς (4). Τὰ παιδιὰ δὲν δύνανται νὰ ᾖσαι ἐνάρετα, ὡς μὴ δυνάμενα, μῆτε νὰ γνωρίζωσι, μῆτε νὰ ἐκλέγωσι τὸ ἀληθὲς ἀγαθόν. Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ εἶναι οὐσιώδες, νὰ τρέφωμεν τὴν κλίσειν, τὴν ὁποῖαν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχουσι, πρέπει νὰ τὰ καθοδηγῶμεν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν πράξεων τῆς (5). Ἐπειδὴ ἡ φρόνησις χειραγωγεῖται πάντοτε ἀπὸ τίμια αἷτια, καὶ κάθε ἀρετὴ ἀπαιτεῖ σαφερότητα, διὰ τοῦτο πολλαὶ πράξεις, φαινόμεναι ἄξιαι ἐπαίνων, χάνουσι τὸ βραβεῖον, ὅταν ἐμβαδύνη κάνοις εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν, καὶ κάμνη εἰς αὐτὰς τὴν ἀνάλυσιν (6). Οὗτοι μὲν καθυποβάλλονται εἰς κινδύνους, ἐλπίζοντες, ἔτι θέλουσι κατορθώσει μεγάλα πράγματα, ἐκεῖνοι δὲ, φοβούμενοι, μῆπως δυσφημισθῶσιν, ἔθεν δὲν εἶναι ἀνδρεῖοι· σήκωσαι ἀπὸ τοὺς πρώτους τὴν φιλοτιμίαν, καὶ ἀπὸ τοὺς δευτέρους, τὴν ἐντροπὴν, θέλουσι φανῆ ἴσως οἱ δειλότεροι ἄνθρωποι (7).

(1) Αὐτ. βιβλ. 5. κεφ. εγ. Μεγ. τ.θ. βιβλ. 6. κεφ. γ. (2) αὐτ. βιβλ. γ. κεφ. 5. (3) αὐτ. βιβλ. 6. κεφ. 4. (4) τ.θ. βιβλ. 6. κεφ. 6. βιβλ. 6. κεφ. 5. (5) αὐτ. κεφ. α. (6) αὐτ. κεφ. γ. (7) Μεγ. τ.θ. βιβλ. α. κεφ. α.

§. κη'. Μὴ εἶδης τὸ ὄνομα τῆς ἀνδρίας εἰς τὸν, ὅστις σύρεται ἀπὸ τὴν ἐκδήκτιν, εἶναι ἀγριόχοιρος, ὁ ὁποῖος μαίνεται κατὰ τοῦ σιδήρου, ὅπου τὸν ἐπλήγωσε. Μῆτε εἰς τοὺς, ὅσοι κινεῦνται ἀπὸ πάθη ἀχαλίνωτα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνδρία μαζὶ μὲ αὐτὰ πυρπολεῖται, καὶ σβέννυται. Τί ἔστιν ἄρα ἀνθρωπος ἀνδρείος; Ἀνδρείος εἶναι, ὅστις ὠθούμενος ἀπὸ αἰτίον τίμιον, καὶ ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον ὀδηγούμενος, γνωρίζει τὸν κίνδυνον, τὸν φοβεῖται, καὶ ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ (1). Ὁ Ἀριστοτέλης ἐφήρμοξε τὰς αὐτὰς ἀρχὰς μὲ τὴν δικαιοσύνην, σωφροσύνην, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, τὰς διεκρίνειν ὅλας ἰδιαίτερος, καὶ τὰς ἐξηκολούθει εἰς τὰς ὑποδιαίρεσεις τῶν, περιορίζων τὴν ἔκτασιν, καὶ τὰ ὅρια τῆς αὐτοκρατορίας τῶν· ἐπειδὴ ἀπεδείκνυεν εἰς ἡμᾶς μὲ ποῖον τρόπον, εἰς ποίας περιβάσεις, καὶ διὰ ποῖα αἰτία ἐχρεώσκει κάθε μία νὰ ἐνεργῇ, ἢ νὰ περικρατῆται. Ἐξήγει ἐν τῷ μεταξύ πολλὰ ζητήματα, ἐν οἷς διαφωνοῦσιν οἱ φιλόσοφοι περὶ τῆς ιδιότητος τῶν ἡμετέρων καθηκόντων. Αἱ λεπτομερεῖς αὐταὶ ἀναπτύξεις, αἱ ὁποῖαι πανταχοῦ εἰς τὰ συγγράμματά του φαίνονται, καὶ ὅν μοι συγχωροῦσι, νὰ ἐκτείνω ἐνταῦθα τὸν λόγον περαιτέρω, τὸν ἀνήγαγον εἰς ἀποδείξεις ἐκείνων τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μᾶς προσηλώνωσιν ἀπαραβιάσως εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἄς τὴν θεωρήσωμεν, μᾶς εἶπε μίαν ἡμέραν, καθ' ὅς ἔχει πρὸς ἡμᾶς, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους σχέσεις. Ὁ ἐνάρετος ἀνθρωπος ἐπιτυγχάνει τὴν εὐδαιμονίαν του εἰς τὸ νὰ ζῇ, καὶ νὰ εὐρίσκηται καθ' ἑαυτόν. Δὲν εὐρίσκει εἰς τὴν ψυχὴν του μῆτε τὰ πλῆκτρα τῆς συνειδήσεως, μῆτε τὰς ἐπαναστάσεις, αἱ ὁποῖαι ταράττουσι τὸν μὴ ἐνάρετον ἀνθρωπον. Εἶναι εὐδαίμων, ἐνθυμούμενος τὰ, ὅσα ἀγαθὰ ἔκαμε, καὶ τὰ, ὅσα ἐλπίζει, ὅτι θέλει πράξει μετὰ ταῦτα (2). Εὐφραίνεται εἰς τὸ ἰδιόν του

(1) Ὁ αὐτ. ἠθ. βιβλ. γ'. κεφ. ια'. καὶ βιβλ. γ'. κεφ. α'. (2) αὐτ. βιβλ. ζ'. κεφ. δ'.

σέβας, ὅταν τὸ δέχεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους· φαίνεται, ὅτι μόνον δι' αὐτοὺς ἐνεργεῖ, καὶ παραχωρεῖ εἰς αὐτοὺς τὰ λαμπρότερα ἀξιώματα, ὅταν ᾗναι πεπεισμένοι, ὅτι δύναται νὰ τὰ ἐκπληροῦσιν ἀπὸ αὐτὸν καλλίτερα (1). Ὅλη του ἡ ζωὴ εἶναι εἰς προᾶξιν (2), καὶ ὄλαι του αἰ ἐνεργεῖται πηγάζουσιν ἀπὸ κάρμιαν ἰδιαιτέραν ἀρετήν. Ἀπολαμβάνει ἄρα τὴν εὐδαιμονίαν, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλοτι, ἢ, συνέχεια πράξεων συμφῶν με τὴν ἀρετήν (·).

§. κθ. Μέχρι τούδε ὠμίλησα περὶ τῆς εὐδαιμονίας, ἡ ὁποία συντείνει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· ἀλλ' εἶναι καὶ ἄλλη ἀνωτέρας τάξεως, ἡ ὁποία διατηρεῖται παρὰ τοῖς σοφοῖς μὲ τρόπον ἐξίχριστον. Μεμακρυσμένοι ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν ὑποθέσεων, εἶναι καθόλου εἰς τὴν θεωρίαν ἑκδοτοί, καὶ γεγυμνωμένοι ἀπὸ πᾶν, ὅ,τι ἔχομεν θνητῶν, ἀποθευ μόνον ἀκούουσι τὴν γογγυσμὸν τῶν παθῶν. Ὅλα εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν τους ἡσυχά, ὅλα εἶναι σιωπηλά, ἔξω μόνον ἀπὸ τὸ μέρος αὐτῆς τῆς ἰδίας, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ προνόμιον νὰ διοικῆ εἰς αὐτὴν, μερὶς οὐρανία, ἕς τὴν ὀνομάζωσι Νοῦν, ἢ καθε ἄλλο ὄνομα (4), ἀκαταπύσως ἀσχολουμένη εἰς τὴν θεωρίαν τῆς θείας φύσεως, καὶ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων (5). Οἱ ἀκούοντες τῆς φωνῆς τῆς, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἠγαπημένοι ἀπὸ τὴν θεότητα. Ἐπειδὴ, ἂν ᾗναι ἀληθεῖς, καθὼς ὅλα τὰ πράγματα μᾶς βιάζουσι νὰ τὸ πισειώωμεν, ὅτι λαμβάνει πρόνοιάν τινα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, μὲ ποῖον ὄμμα πρέπει νὰ θεωρῆ τοὺς, ὅσοι, κατὰ τὸ παράδειγμά της, προσδιορίζουσι τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν (6); Ἀφ' ὅλας τὰς

(1) Μεγ. ἡθ. βιβλ. ε'. κεφ. εγ'. (2) αὐτ. κεφ. ι'. (3) ὁ αὐτ. ἡθ. βιβλ. α' κεφ. ζ'. βιβλ. ι' κεφ. β'—7. Μ. ἡθ. βιβλ. α' κεφ. δ'. (4) ἡθ. βιβλ. ι' κεφ. ζ'. (5) αὐτ. βιβλ. ζ'. κεφ. ιε'. Μ. ἡθ. βιβλ. α' κεφ. λε'. (6) ἡθ. βιβλ. ι' κεφ. η' καὶ θ'.

συνομιλίας, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο ἔμπροσθεν τοῦ Λύσιδος, ὁ μὲν Ἰσοκράτης ἔδειξε τὰς ἀκοῶς του, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐφώτιζε τὸν νοῦν του, ὁ δὲ Πλάτων ἀναπτε φλόγας εἰς τὴν ψυχὴν του. Οὗτος, ἄλλοτε μὲν τῷ ἐξήγει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους, ἄλλοτε δὲ τῷ ἀνεκάλυπτε τὸ σχέδιον τῆς δημοκρατίας του, καὶ ἄλλοτε τῷ ἐδηλοποιεῖ, ὅτι συνίσταται ἀληθῆς ὕψωσις, ὁλόκληρος ἐλευθερία, μόνον εἰς ψυχὴν πεπλουτισμένην ἀπὸ ἀρετάς. Συνεχέσσερον ἔτι ἀπεδείκνυεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ λεπτοῦ, ὅτι ἡ εὐδαιμονία συνίσταται εἰς τὴν ἐπισήμνην τοῦ ἄκρου ἀγαθοῦ, ὅπου εἶναι μόνος ὁ Θεός (1). Ὡσε, ἐν ᾧ ἄλλοι φιλόσοφοι παραιῶν εἰς τὴν ἀρετὴν δι' ἀμοιβὴν, τὴν δημοσίαν τιμὴν, καὶ τὴν ἐφήμερον τῆς ζωῆς ταύτης εὐδαιμονίαν, ὁ Πλάτων ἐπαρρησιάζεν εἰς αὐτὴν εὐγενέσσερον ἄλλο ὑποσήμεμα.

§. λ'. Ἡ ἀρετὴ, ἔλεγε, προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν (2). Δὲν δύνασαι κατὰ ἄλλον τρόπον νὰ τὴν ἀποκτήσης, εἰμὴ, ὅταν γνωρίσης τὸν ἑαυτὸν σου, γινόμενος τῆς σοφίας ἐγκρατῆς, προτιμῶν αὐτὴν ἀφ' ὅσα εἰς ἐσὲ ἀνήκουσιν. Ἀκουσαί μου, Λύσις, τί φρονῶ περὶ αὐτῆς. Τὸ σῶμα, τὸ κάλλος, τὰ πλούτη σου εἶναι ἐδικά σου, ἀλλ' αὐτὰ δὲν εἶσαι Σὺ. Ὁ ἄνθρωπος ὅλος δὲ ὅλου εἰς τὴν ψυχὴν του συνίσταται (3). Διὰ νὰ γνωρίξῃ, τί ἐστὶ, καὶ τί δεῖ ποιεῖν. πρέπει νὰ ἐπιστρέψῃ ὅλην του τὴν προσοχὴν εἰς ἐκείνην τῆς ψυχῆς τὴν δύναμιν, εἰς τὸν νοῦν του, εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ὅπου ἀκτινοβολεῖ κἄποια ἀκτίς τῆς θείας σοφίας (4), φῶς καθαρὸν, τὸ ὁποῖον θέλει ὀδηγήσῃ ἀνεπαισθήτως τοὺς νοερούς του ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀναβλύζει. Ὅταν τοὺς ἀναβιβάσῃ ἐ-

(1) Πλά. περὶ δημ. βιβλ. ζ'. §. 505. Bruck. histor. critic. philo. t. 1. p. 721. (2) ὁ αὐτ. εἰς Μέν. §. 99—100. (3) ὁ αὐτ. εἰς Ἄλλ. β. §. 137—1. (4) οὗτ. 133.

καί, καὶ θεωρήσῃ ἐκεῖνὸ τὸ αἰώνιον ἀρχέτυπον ὄλων τῶν τελειοτήτων, τότε θέλει αἰσθανθῆ ἑκείνην τὴν ὑψηλὴν ἀνάγκην νὰ τὰς ἰχνογραφήσῃ ἐπάνω του, καὶ νὰ ἀφομοιωθῆ μὲ τὴν θεωρητικὰ, τοῦλάχιστον, ὅσον ἀσθενὴς ἀντιγραφὴ δύναται νὰ προσεγγίσῃ εἰς τόσον πάγκαλον ἀρχέτυπον. Ὁ Θεὸς εἶναι μέτρον παντὸς πράγματος (1), κἀνὲν ἀπὸ τὰ κοσμικὰ δὲν εἶναι ἀγαθόν, μήτε τιμῆς ἄξιον, εἰμὴ, ὅ,τι ἔχει ὁμοιότητα μὲ αὐτόν. Εἶναι σοφός, ἅγιος, καὶ δίκαιος εἰς βαθμὸν ὑπέρτατον. Ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀφομοιωθῆ μὲ αὐτόν, καὶ νὰ εὐαρεσθῆ εἰς αὐτόν, εἶναι, νὰ γίνῃ πλήρης σοφίας, δικαιοσύνης, καὶ αγιότητος (2). Ἀνακαλούμενος εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἀξίαν, θεὸς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὴν τάξιν τῶν, ὅσοι, ὡς λέγουσιν οἱ σοφοί, ἐνουῦσι διὰ τῶν ἰδίων ἀρετῶν τοὺς οὐρανοὺς μὲ τὴν γῆν, καὶ τοὺς Θεοὺς μὲ τοὺς ἀνθρώπους (3). "As παρισῶ ἡ ζωὴ σου τὸ εὐτυχέστερον διὰ σὲ σύστημα, καὶ τὸ ὠραιότατον διὰ τοὺς ἄλλους θεάμα· θεάμα λέγω ψυχῆς, ἐν ἧ συνέδραμον ὄλαι αἱ ἀρεταὶ μὲ συμφωνίαν ἐντελεσάτην (4). Πολλάκις σοὶ ὠμίλησα διὰ τὰς συνεπειὰς, ὅσαι ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀληθείας παράγονται, συνδεδεμέναι ἀμοιβαδόν, ἂν διδεται νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω, μὲ σιδηροῦς, καὶ ἀδαμαντίνους δεσμούς (5). Ἀλλὰ χρεωσῶ νὰ σὲ ἐνθυμήσῃ, πρὶν τελειώσω, ὅτι ἡ κακία ὄχι μόνον καταβιβάζει ἀπὸ τὴν ἀξίαν της τὴν ψυχὴν μας, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητον νὰ δοκιμάζῃ, ἢ ταχέως, ἢ βραδέως, τὰς τιμωρίας, τῶν ὁποίων εἶναι ἀξία. Ὁ Θεὸς, καθὼς τὸ εἶπον, πρὸ ἡμῶν, περιτρέχει τὸ πᾶν, ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὴν ἀρχὴν, μέσσην, καὶ τέλος ὄλων τῶν ὄντων (6)· ἡ δικαιοσύνη ἀκολουθεῖ τὰ ἔχνητου, ἐτοιμὴ νὰ τιμωρῆ τὰς γινομένας εἰς τὸν θεῖον νόμον

(1) Ὁ αὐτ. περὶ ν. β. β. β. δ. §. 715. (2) ἑ αὐτ. εἰς Θεαιτ. §. 176. καὶ εἰς ν. β. αὐτ. (3) εἰς Γοργ. §. 50g. (4) Δημακ. β. β. β. γ. §. 402. (5) εἰς Γοργ. αὐτ. (6) ὅρα τὴν σημ.

ὑβρεις. Ὁ ταπεινός, καὶ κόσμιος ἄνθρωπος εὐρίσκει τὴν εὐτυχίαν του εἰς τὸ νὰ τὴν ἀκολουθῇ· ὁ μάταιος ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτὴν, καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀφίνει εἰς τὰ πάθη του. Μέχρι τινὸς φαίνεται χῆτιτι εἰς τοῦ κοινοῦ τὰ ὄμματα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγου ὁμᾶ κατ' αὐτοῦ ἡ θεία ἐκδίκησις, καὶ ἂν τὸν εὐπλαγχνισθῇ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, θέλει τὸν κατατρέχει εἰς τὸν ἄλλον μὲ περισσοτέραν ἀγανάκτησιν (1). Δὲν εἶναι ἄρα παρπόμενον, εἰς τὸν κόλπον τῶν τιμῶν, μήτε εἰς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, νὰ ζητῶμεν νὰ εὐδοκιμῶμεν, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ, ἀπροσωπολήπτου, καὶ ἀδεκάσου βήματος, ὅπου θέλει μᾶς κρίνει αὐστηρῶς μετὰ θάνατον (2)

§. λά'. Ὁ Λύσις ἦτον τότε δεκαεπτὰ ἐτῶν, πλήρης ἦτον ἡ ψυχὴ του ἀπὸ πάθη· ἡ φαντασία του ζωηρὰ, καὶ λαμπρὰ· ἠρμήνευε τὰ διανοήματά του μὲ χάριν, καὶ εὐκολίαν· οἱ φίλοι του δὲν ἔπαυον, ἀνυψώνοντες τὰ προτερήματά του, καὶ δηλοποιούντες εἰς αὐτὸν, τόσον μὲ τὸ ἴδιόν τους παράδειγμα, ὅσον καὶ μὲ ἀσειότητα, ἐκείνην τὴν ξενοχωρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἔζησεν. Ὁ Φιλότιμος τῷ ἔλεγε ποτὲ, τὰ παιδία, καὶ οἱ νέοι ἦσαν ποκλά προσεκτικοὶ ἄλλοτε, παρὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται ἀπὸ τὰς κακοκαιρίας, εἶχον ἐνδυματα ἐλαφρὰ, διὰ νὰ θεραπεύωσι τὴν πείναν, ὅταν τοὺς ἐβιάζεν, ἐλάμβανον τροφὰς κοινοτέρας. Εἰς τοὺς δρόμους, παρὰ τοῖς διδασκάλοις, καὶ συγγενέσιν, ἐφαίνοντο μὲ τεταπεινωμένους ὀφθαλμούς, καὶ μὲ εὐσχήμονα πρόσωπον, δὲν ἐτόλμων νὰ ἀνοιξῶσι σῶμα ἐπὶ παρουσίᾳ πρεσβυτέρων, καὶ τόσον ἦσαν δεδουλωμένοι εἰς τὴν σεμνοπρέπειαν, ὥσε, καθήμενοι, ἤθελον ἐρυθριάσει, ἂν ἐσαυροποδίζοντο (3). Καὶ τί ἐκβαίνειν ἀπὸ αὐτὴν τῶν ἁθῶν τὴν ἀγροικότητα; ἠρώ-

(1) Περὶ νό. βιβλ. δ'. §. 716. (2) εἰς Γοργ. §. 525. (3) Ἀριστ. περ. σί. 950.

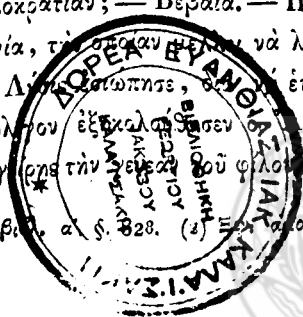
τησεν ὁ Λύσις. Οἱ χωρικοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, ἀπεκρίθη ὁ Φιλότημος, κατατροπώσαντες τοὺς Πέρσας, ἠλευθέρωσαν τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἡμεῖς τῶρα δυνάμεθα νὰ τοὺς κατατροπώσωμεν. — Διςζῶ εἰς τοῦτο, ὅταν βλέπω, εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Ἀθηνῶας, τὴν νεωλαϊάν, ὅτι μόλις δύναται νὰ βασάσῃ τὴν ἀσπίδα, καὶ εἰς τὰς πολεμικὰς μας ὀρχήσεις, ὅτι δείχνει τόσην γλαφυρότητα, καὶ τρυφηλότητα (1). Μετὰ ταῦτα, ὁ Φιλότημος τὸν ἠρώτησε, τί σοχάζεται περὶ νέου τινός, ὅς τις, εἰς τοὺς λόγους, καὶ ἰματισμόν του, δὲν φυλάττει κάμμιαν ἀπὸ τὰς ὀφειλομένας εὐλαβείας εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν; ὅλοι οἱ συνοπαδοί του, εἶπεν ὁ Λύσις, ἐγκρίνουσι τὸ κίνημά του, καὶ ὅλοι οἱ φρόνιμοι τὸ κατακρίνουσιν, ἀπεκρίθη ὁ Φιλότημος. Ἀλλὰ, μὲ τὸ ὄνομα τούτων τῶν φρονίμων, ἀνέλαβε τὸν λόγον ὁ Λύσις, ἐννοεῖς ἐκείνους τοὺς γέροντας, οἵτινες γνωρίζουσι μόνον τὰς παλαιὰς τῶν συνηθείας, καὶ χωρὶς νὰ ἔχωσι κάμμιαν συμπάθειαν εἰς τὰς ἀδυναμίας μας, θέλουσιν, ἂν ἦτον τὸς τρόπος, νὰ γενώμεθα εἰς ἡλικίαν ἐτῶν ὀγδοήκοντα (2); Ἐκείνοι συλλογίζονται μὲ ἓνα τρόπον, καὶ τὰ ἔγγονά των μὲν ἄλλον. Ποῖος θέλει τοὺς κρίνει; Σὺ ὁ ἴδιος, εἶπεν ὁ Φιλότημος· χωρὶς νὰ ἀνακαλέσω ἐδῶ τὰ δόγματά μας περὶ τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς ὀφειλομένης εἰς τοὺς γονεῖς μας ἀγάπης, ὑποθέτω μόνον, ὅτι ἀναγκάζεσαι νὰ περιέλθῃς εἰς τόπους μακρυνούς, ἢ θελες ἐκλέξῃς δρόμον, χωρὶς νὰ ἤξεύρῃς, ἂν ἦναι τέτριμμένοι, ἂν ἐκτείνηται εἰς ἀδιεξόδους ἐρήμους, ἂν φέρῃ εἰς βάρβαρα ἔθνη, καὶ ἂν δὲν ἦναι εἰς τινα μέρη μεμολυσμένος ἀπὸ λησῶν; — Ἦθελεν ἦναι ἄφρων, εἰάν ἐκτεθῆ εἰς παρομοίους κινδύνους. Ἐγὼ θέλω λάβῃ ὁδηγόν. — Λύσι! συλλογίσου, ὅτι οἱ γέροντες ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα τοῦ σαδίου,

(1) Αὐτ. (2) Μέναν. παρὰ Τερην. εἰς αὐτὸν τίμωρου. προῆξις 6. σκη. α΄.

ὅπου μέλλεις νὰ διέλθῃς· σάδιον, τόσον δύσκολον, τόσον δυσδιόδευτον, καὶ τόσον ἐπικίνδυνον (1). Σὲ καταλαμβάνω, εἶπεν ὁ Λύσις. Ἐντρέπομαι διὰ τὸ σφάλμα μου.

§. λβ'. Ἐν τοσούτῳ αἱ ἐκβάσεις τῶν δημοσίων ρητόρων διήγειρον τὴν φιλοτιμίαν του. Ἦκουσε, κατὰ τύχην, εἰς τὸ Λύκειον, σοφιστὰς τινὰς, ἔτι διελέγοντο, πολὺν χρόνον, περὶ πολιτικῆς, καὶ ἐφαυτίσθη, ὅτι ἦτον ἱκανὸς νὰ δημαγωγῆ Ἀθηναίους. Ἐκατηγόρει μὲ ζήλου ἔνθερον τὴν παρούσαν διοίκειν, καὶ ἐπρόσμενε μὲ τὴν αὐτὴν ἀνυπομονησίαν, καθὼς τὸ περισσότερον μέρος τῶν συνηλικιωτῶν του, τὴν σιγμὴν, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ τῷ δοθῆ ἄδεια, νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ βῆμα. Οἱ πατέρι του διεσκέδατεν αὐτὴν τὴν ἀπάτην, ὡς ὁ Σωκράτης ἀνέτρεφε τὴν τοῦ νέου ἀδελφοῦ τοῦ Πλάτωνος· υἱέμου, τῷ εἶπε (2), γνωρίζω, ὅτι καταφλέγεσαι ἀπὸ ἐπιθυμίαν νὰ φθάσῃς εἰς τὸν βαθμὸν τῆς διοικήσεως. — Βέβαια, τοῦτο σοχάζομαι, ἀπεκρίθη ὁ Λύσις μετὰ τρόμου. — Σκοπὸς ἀξιόλογος. Ἐὰν ἐπιτύχῃς, θέλεις ἦσαι εἰς περισσάσιν νὰ ὠφελήσῃς συγγενεῖς, φίλους, καὶ πατριδα. Ἡ δόξα σου θέλει ἐξαπλωθῆ, ὅχι μοναχὰ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἔτι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἴσως, καθὼς ὁ Θεμιστοκλῆς, καὶ εἰς τὰ ἔθνη τὰ βάρβαρα. Ὁ νέος, ἐν ᾧ ἤκουεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐσκιρτα ἀπὸ τὴν χαρὰν του. Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ κέρεις αὐτὴν τὴν δόξαν, ἐπανέλαβε τὸν λόγον του ὁ Ἀπολλόδωρος, δὲν πρέπει νὰ ἀποδώσῃ μεγάλας δαυλεύσεις εἰς τὴν δημοκρατίαν; — Βέβαια. — Ποία εἶναι ἄρα ἡ πρώτη ἀγαθοεργία, τὴν ὁποίαν μέλλεις νὰ λάβῃ ἀπὸ σὲ ἡ δημοκρατία; — Ὁ Λύσις ἀποπάντησε, ὅτι ἐτοιμάσῃ τὴν ἀπόκρισίν του. Μετ' ὄλιγον ἐξήκαλε τὸν Ἀπολλόδωρον. Ἄν ἀπαιτῆται νὰ ἀνεγερῇ τὴν ἐμεῶν φιλοτιμίαν σου, κατ' ἀρ-

(1) Πλά. Δημοκ. βιβλ. α' §. 228. (2) Ἐπιθυμία, βιβλ. γ.

χὰς θέλεις φροντίσει νὰ τὸν εὐτυχίσῃς· παραμοίως θέλεις προσπαθήσει νὰ αὐξήσῃς τὰ πολιτικὰ εἰσοδύματα. — Τοιαύτη εἶναι ἡ ἰδέα μου. — Εἰπέ μοι ἄρα, εἰς πόσον βαθμὸν ἀνέρχονται τὰ εἰσοδύματα, πῶθεν προέρχονται, ποῖοι εἶναι οἱ πόροι, τοὺς ὁποίους θέλεις εὖρη δεκτικούς αὐξήσεως, καὶ ποῖοι εἶναι, τοὺς ὁποίους ἐξ ὀλοκλήρου ἀμέλησαν; Βέβαια ἐσκέφθης περὶ ἀμφοτέρων τούτων; — ὄχι, πάτερ μου, ποτὲ κἄμμίαν σκέψιν περὶ τούτων δὲν ἔκαμα. — Τοῦλάχιστον ἤξεύρεις, εἰς τί μεταχειρίζονται τὰ δημόσια χρήματα, καὶ ἀναμφιβόλως ὁ σκοπός σου εἶναι νὰ σμικρύνῃς τὰ ἀνωφελῆ ἔξοδα; — Σοὶ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἠσχολήθην περισσότερο εἰς τοῦτο τὸ ἄρθρον, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἄλλο. — Καὶ λοιπὸν, ἐπειδὴ δὲν ἤξεύρομεν μῆτε τὰ ἔσοδα, μῆτε τὰ ἔξοδα τῆς δημοκρατίας, ἄς παραιτηθῶμεν κατὰ τὸ παρὸν ἀπὸ τὸν σκοπὸν, ἀπὸ τοῦ νὰ προβλέπωμεν εἰς αὐτὴν νέα κεφάλαια. — Ὅμως, Πάτερ μου, ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ τὰ οικονομήσῃς κἄνεὶς ἀπὸ τὸν ἔχθρον. — Συμφωνῶ μὲ τὴν γνώμην σου, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐξηρητημένον ἀπὸ τὰς νίκας, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ διεγείρῃς κατ' αὐτοῦ, καὶ, διὰ νὰ τὰς ἀπακτήσῃς, δὲν πρέπει, πρὶν ἀποφασίσῃς τὸν πόλεμον, νὰ παραβάλῃς τὰς, ὅσας μέλλεις νὰ μεταχειρισθῇς, δυνάμεις, μὲ τὰς, ὅσας μέλλουσι νὰ ἀντιπαραχθῶσι μὲ ἐσέ; — Ἐχεις δίκαιον. — Παράξυσόν μοι, ποία εἶναι ἡ κατάστασις τῆς στρατεύματος, καὶ τῆς θαλασσίας δυνάμεώς σου, ὁμοίως καὶ ποία εἶναι ἡ τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν πλοίων τοῦ ἔχθρου. — Δὲν ἠμπορῶ περὶ τούτου νὰ σοὶ ἀποκριθῶ ἐκ τοῦ προχείρου. — Ἦτος τὰ ἔχεις ἐγγράφως, εἶμαι πολλὰ πρόθυμος νὰ τὰ ἰδῶ. — Ὅχι, δὲν ἔχει τοιοῦτοῦ τι.

§. λγ'. Πάταλαμβάνω, εἶπεν ὁ Ἀπολλόδωρος, ὅτι δὲν ἤλθεις ἀκόμη εἰς ἠλικίαν νὰ ἀσχολῆσαι εἰς παρομοίους λογισμούς. Ὅμως τὰ φρούρια, τὰ ὁποία ὑπερασπίζονται τὰ ὀροθεσία μας,

ἔσρεψαν τὴν προσοχὴν σου βέβαια. Ἡξέυρεις πόσους στρατιώτας τρέφομεν εἰς τὰς διαφόρους ἐκείνας θέσεις· ἡξέυρεις ἔτι, ὅτι μερικὰ ἄκρα δὲν εἶναι ἰκανῶς πεφυλαγμένα, καὶ ὅτι ἄλλα δὲν ἔχουσι κάμμیان ἀνάγκην, καὶ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν μέλεις νὰ προβάλης, νὰ ἐνδυναμώσῃς τοιαύτην φυλακὴν, καὶ νὰ σμικρύνῃς τοιαύτην ἄλλην. — Ἐγὼ θέλω εἰπῆ, ὅτι πρέπει νὰ τὰς σμικρύνῃς ὅλας, ἐπειδὴ ἐκπληροῦσι τὸ χρέος τῶν κάκισα. — Καὶ πόθεν εἶσαι βέβαιος, ὅτι αἱ στραίμας διαβάσεις εἶναι κακοφυλαγμένα; Μήπως καὶ ἔγινες αὐτόπτης. — Ὅχι, ὅμως τὸ συμπεραίνω. — Πρέπει ἄρα νὰ ἐπαναλάβωμεν αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ὅταν, ἀντὶ συμπερασμάτων, θέλωμεν ἔχει βεβαίας ἰδέας.

§. λδ'. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ποτὲ δὲν εἶδες τὰ ἀργυρᾶ τῆς δημοκρατίας μεταλλεῖα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤμπορεῖς νὰ μοὶ εἰπῆς, διὰ τί ἀποδίδουσιν ὀλιγώτερον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἢ ἄλλοτε. — Ὅχι, κάμμιαν φορὰν εἰς αὐτὰ δὲν κατέβηκα. — Βέβαια, τὸ μέρος εἶναι νοσῶδες, καὶ αὐτὴ ἡ πρόφασις θέλει σὲ δικαιώσει, ἂν ποτε οἱ Ἀθηναῖοι λάβωσιν εἰς σκέψιν αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον. Ἴδου τοῦλάχισον ἓν, τὸ ὁποῖον δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν σου ἐξ ἅπαντος. Πόσα μέτρα σίτου παράγει ἡ Ἀττικὴ; Πόσα χρειάζονται, εἰς ζωοτροφίαν τῶν κατοίκων τῆς; Εὐκόλα θέλεις κρίνει, ὅτι ἡ γνώσις αὐτὴ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν διοίκησιν, διὰ νὰ προλάβῃς κάμμιαν πείναν. — Ἄλλ' ὦ πάτερ, αὐτὰ τέλος δὲν ἔχουσιν, ἂν πρέπει νὰ εἰσέλθῃ κἀνεὶς εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν. — Ἄραγε οἰκοδεσπότης δὲν χρεώσῃ νὰ φροντίσῃ ἀκαταπαύσως διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς γενεᾶς του, καὶ διὰ τοὺς τρόπους νὰ τὰς θεραπεύῃ; Λοιπὸν, ἂν ὅλαι αὐταὶ αἱ λεπτομέρειαι σὲ ἐξιπτάζωσιν, ἀντὶ νὰ ἀναλάβῃς τὴν φροντίδα τῶν, περισσότερον ἀπὸ δέκα χιλιάδας, γενεῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν εὐρί-

σκονται, ἔπρεπε κατ' ἀρχὰς νὰ δοκιμάσῃς τὰς δυνάμεις σου, καὶ νὰ βάλῃς εἰς τάξιν τὴν οἰκίαν τοῦ Θεοῦ σου, τοῦ ὁποίου αἱ ὑποθέσεις εὐρίσκονται εἰς κακὴν κατάστασιν. — Ἦθελα τὰς διορθῶσαι ἐξ ἅπαντος, ἐὰν ἤθελεν ἀκολουθήσει τὰς συμβουλὰς μου. — Καὶ πιθεύεις τόσον εὐκόλα, ὅτι ἔλοι οἱ Ἀθηναῖοι, μαζὶ καὶ ὁ Θεὸς σου μὲ αὐτοὺς, θέλουσι καταστῆναι πρόθυμοι εἰς τὸ νὰ καταπεισθῶσι; Φοβοῦ, υἱέ μου, μήπως καμμία κενοδοξία σὲ καταστήσῃ νὰ συλλέξῃς ἐντροπήν. ἀντὶ δόξης ἢ δὲν αἰσθάνεσαι, πόσον εἶναι ὄφρων, καὶ ῥήφοκίνδυνος, ὅς τις ἀναλαμβάνει τόσον μεγάλας ὑποθέσεις, χωρὶς νὰ τὰς γνωρίζῃ; Ἀρκετὰ παραδείγματα θέλουσι σὲ διδάξει, ὅτι εἰς τὰς χρεωδεδεσέρας ἀξίας, ὁ θαυμασμός, καὶ ἡ τιμὴ εἶναι μερὶς τῶν φώτων, καὶ τῆς σοφίας, τὸ ὄνειδος, καὶ ἡ κατασχύνη, ἢ τῆς ἀμαθείας, καὶ ἀυθαθείας.

§. λε. Ὁ Λύσις ἔγινε περίτρομος διὰ τὴν ἔκτασιν τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν πολιτικὸν (1) γνώσεω, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασεν. Ὁ Ἀριστοτέλης τὸν ἐδίδασκε περὶ τῆς ιδιότητος τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν διοικήσεων, τὰς ὁποίας οἱ νομοθέται ἐπένοησαν (2)· καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος, περὶ τῆς διοικήσεως, τῶν δυνάμεων, καὶ τῆς ἐμπορίας, τόσον τοῦ ἔθνους του, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων δήμων. Ἀπεφασίσθη, ὅτι, ἀφ' οὗ τελειώτη τὴν ἀνατροφὴν του, ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ εἰς ὅλους ἐκείνους τοὺς δήμους, ὅσοι ἔχουσι σχέσεις τινὰς οἰκειότητος μὲ τοὺς Ἀθηναίους (3). Ἐπιτρέφων τότε ἀπὸ τὴν Περσίαν, τὸν ἦυρα εἰς τὸ δέκατον ὄγδοον τῆς ἡλικίας ἔτος (4), ὅτε οἱ παῖδες τῶν Ἀθηναίων μεταβαίνουν εἰς τὴν κλάσιν τῶν Ἐρήβων, εἰς τὸ στρατιωτικὸν καταλεγόμενοι. Ἀλλὰ, τὰ ἀκόλουθα δύο ἔτη,

(1) Ἀριστ. ῥητ. βιβλ. α'. κεφ. δ'. (2) ὁ αὐτ. πολιτ. §. 296. (3) ῥητ. αὐτ. (4) Corsin. pract. attic. dissert. II. t. 2. p. 149.

ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν δὲν ἐξέρχονται (1). Ἡ πατρίς, ἡ ὁποία τοὺς θεωρεῖ εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς ὑπερασπιστὰς τῆς, ἀπαιτεῖ, νὰ βεβαιώσωσι, δι' ὄρκου πανδήμου, τὴν ὑποταγὴν τοὺς εἰς τὰς προσαχάστῃς, Ὁ ὄρκος ἐγένετο εἰς τὸ ναῖδιον τῆς Ἀγραύλου, ὅπου ἐνώπιον τῶν θυσιαστηρίων ὑπεσχέθη, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δὲν θέλει ἀτιμάσει ποτὲ τῆς δημοκρατίας τὰ ὄπλα, ὅτι δὲν θέλει ἀφήσει τὴν θέσιν του, ὅτι θέλει θυσιάσει τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ θέλει τὴν καταστήσει μᾶλλον ἀκμάζουσαν, ἀφ' ὅ,τι τὴν ἤυρεν (2). Ὁλον αὐτὸ τὸ ἔτος δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Ἀθῆνας. Ἐφρόντιζε διὰ τὴν συντήρησιν τῆς πόλεως, ἐφύλαττεν ἀδιαλείπτως τὰς φυλακὰς, καὶ ἐσυνειθίζεν εἰς τὴν πολεμικὴν ἄσκησιν. Κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους (3), ὑπῆγεν εἰς τὸ θέατρον, ὅπου εὐρίσκετο ἡ γενικὴ συνάθροισις. Ὁ δῆμος, ἐπαινῶν τὸ πολίτευμά του, τῷ ἐνεχείρισε τὸ δῶρον μὲ τὴν ἀσπίδα· ὁ Λύσις ἀνεχώρητεν ἀμέσως, καὶ εὐρίσκετο ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς φρούρια. Ἐπιστρέφων τὸ εἰκοσὸν ἔτος, τῷ ἔμεινε μία οὐσιώδης διάταξις νὰ ἐκπληρώσῃ. Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι ἀπὸ τὴν νηπιότητά του τὸν ἔγραψαν, ἐνώπιον τῶν συγγενῶν του, εἰς τὸν κατάλογον τοῦ βουλευτηρίου, ὅπου ὁ πατὴρ του ἦτον συγκαταλελεγμένος. Ἡ πράξις αὕτη ἀπεδείκνυε τῆς γεννήσεώς του τὸ νόμιμον, ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ ἄλλην, ἡ ὁποία τῷ ἐχάριζε τοῦ πολίτου τὰ δικαιώματα.

§. λς'. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς διαιροῦνται εἰς ἀριθμόν τινα ἐπαρχιῶν, ἢ περιοχῶν, οἵτινες μὲ τὰς διαφοροὺς ἐνώσεις των ἀπαρτίζουσι τὰς δέκα φυλάς.

(1) Ἀισχ. ἐν τῷ παραπροσ. §. 422. Πολυδ. βιβλ. η'. κεφ. 2. οὐλπι. ἔλυυθ. γ. §. 42. (2) Λυκούρ. εἰς Λεοκρ. μέρ. 6. §. 157. Οὐλπι εἰς Δημ. παραπροσθεία. §. 391. Πλούτ. εἰς Ἀλικῶ. §. 198. Φιλός. ζω. Ἀπολλ. βιβλ. δ'. κεφ. κ'. (3) Ἄρισ. παρ' Ἄρποκ. εἰς Περίπολο.

Εἰς τὴν διοίκησιν πάσης περιοχῆς εἶναι ἕνας Δῆμαρχος, ἀξιωματικὸς, ἔχων ἐπισησίαν νὰ συγκαλῆ τὰ μέλη, καὶ νὰ φυλάττῃ τὸν περιέχοντα τὰ ὀνόματά των κατάλογον (1). Ἡ γενεὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου συναριθμεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κηφισσίας, μέρος οὖσαν τῆς φυλῆς Ἐρεχθίδος (2). Εὐρομεν εἰς ταύτην τὴν κώμην τὸ περισσότερον μέρος τῶν, ὅσοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ δίδωσι ψῆφον εἰς αὐτὰς τὰς συναθροίσεις. Ὁ Ἀπολλόδωρος τοῖς παρέστη τὸν υἱόν του, καὶ τὴν συμπατριάν, δι' ἧς ἦτον ἐγνωσμένος εἰς τὸ βουλευτήριον (3). Ἀφ' οὗ συνηθροίσθησαν αἱ ψῆφοι, ἔγραψαν τὸν Λύσιον εἰς τὸν κατάλογον (4). Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἦτον ἐδῶ τὸ μόνον ὑπόμνημα, ὅπου ἠμπόρει νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἡλικίαν ἐνὸς πολίτου, μετὰ τὸ ὄνομα Λύσιδος, υἱοῦ τοῦ Ἀπολλοδώρου, συνῆψαν καὶ τὸ τοῦ πρώτου τῶν ἀρχόντων, ὅχι μόνον τοῦ τρέχοντος χρόνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρελθόντος (5). Ἐκτοτε ὁ Λύσις ἔλαβε τὸ δικαίωμα, νὰ παρίσταται εἰς τὰς συνελεύσεις, νὰ ἐπιθυμῇ τὰς ἀξίας, καὶ νὰ οἰκονομῇ τὰς περιουσίας του, ἂν ᾔθελε σερηθῇ τὸν πατέρα του (6). Ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπήγαμεν καὶ δεύτερον εἰς τὸ ναίδιον τῆς Ἀγραύλου, ἔνθα ὁ Λύσις, ἐνδυθεὶς τὴν πανοπλίαν του, ἀνανέωσε τὸν ὄρκον, τὸν ὁποῖον πρὸ δύο χρόνων ἐκεῖ ἔκαμεν (7). Ὀλίγα τινὰ θέλω εἰπῆ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν κορασιῶν. Μανθάνουσι, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καταστάσεων, νὰ ἀναγινώσκωσι, νὰ γράφωσι, νὰ ῥάπτωσι, νὰ νήθωσι, νὰ ἐτοιμάζωσι τὸ ἔριον, μετὰ τὸ ὅποιον ἐργάζονται τὰ ἐνδύματα, καὶ νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν φροντίδα τῆς οἰκονομίας (8). Ὅσαι εἶναι ἀπὸ τὰς πρώτας τῆς δημο-

(1) Ἄρποκ. εἰς Δῆμαρχος. (2) Ἰσαί. παρ' Ἄρποκ. εἰς Κηφισσίαν. (3) Δημοσ. εἰς Λεσχ. §. 1042. (4) αὐτ. Ἄρποκ. καὶ Σουί. Ἐπιλόκ. (5) Ἀριστ. παρ' Ἄρποκ. εἰς Στρατεῖς. (6) Σουί. Ληξικονομικὸν γραμματεῖον. (7) Πολυδ. βιβλ. η'. κεφ. Δ. Στοβ. λό. μα. (8) Ξεν. ἀπομν. βιβλ. ε'. §. 336—40.

κρατίας γενεάς, παιδαγωγοῦνται μὲ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆν δεκαετῆ, ἢ ἑπταετῆ ἐνίοτε ἠλικίαν (1), παρρησιαίζονται εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς, αἱ μὲν, φαίρονται εἰς τὰς κεφαλᾶστων τὰ ἱερά κανά, αἱ δὲ, ψάλλουσαι ὕμνους, ἢ χορεύουσαι. Διάφοροι διδάσκαλοι τὰς συνειθίζουσι πρότερον, νὰ ῥυθμίζουσι τὰς φωνὰς, καὶ τὰ βήματάτων. Γενικῶς, αἱ μπτέρες παρακινουσι τὰς θυγατέραςτων νὰ πολιτεύονται μὲ γνῶσιν (2), ὅμως πολλὰ ἐπιμένουσι περισσότρων εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σέκωνται εὐθεῖαι, νὰ μὴ σηκώνουσι τοὺς ὤμους των, νὰ περισφίγγουσι τὴν μέσση των μὲ λημνίσκον πλατύν, νὰ ἦναι εἰς ἄκρον ἐγκρατεῖς, καὶ νὰ προλαμβάνουσι μὲ ὅλα τὰ μέσα τὴν πολυσαρκίαν, ἥτις ἤθελε βλάψει τὴν γλαφυρότητα τοῦ ἀνασῆματος τοῦ σώματος, καὶ τὴν χάριν τῶν κινήσεων (3).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Κ Ζ ΄.

Συνομιλίαῖ περὶ τῆς Μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων.

§. α΄. Ὑπῆγα μίαν ἡμέραν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Φιλότιμον εἰς τι οἰκίδιον, ὅπου εἶχεν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ τοῦ γηλόφου Κυνοσάργους, τρία σάδια μακρὰν ἀπὸ τὴν πύλην Μελίτιδα. Ἡ τοποθεσία του ἦτον εὐάρετος. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἡ θεῖα ἐπανεπάυετο εἰς φυσικὰς ζωγραφίας, πλουσίας, καὶ πολυειδεῖς. Ἀφ' οὗ περιέτρεχε τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως, καὶ τῶν πέριξ, ἐβυθίζετο ἐκεῖθεν ἕως εἰς τὰ ὄρη τὰ τῆς Σαλαμῖνος, τῆς Κορίνθου, καὶ προσέτε τῆς Ἀρκαδίας (4).

(1) Ἀριστοφ. Λυσισ. σί. 642. (2) Ξεν. ἀπομ. αὐτ. (3) Μίανδ. περὶ Τερρυ Εὐνοῦ. πρῶ. 6. σκη. γ. σί. 21. (4) Stuart, the antig. of Athens. p. 9.

Εισήλθομεν εἰς κηπίδιον, ὅπου ὁ Φιλότιμος ὁ ἴδιος ἐκαλλιέργει, καὶ ἀπελάμβανεν ἐξ αὐτοῦ ὀπώρας, καὶ ὄσπρια πλουσιόπαροχα. Δάσος μικρὸν πλατάνων, κατὰ τὴν μέσσην τοῦ ὁποίου ἦτον θυσιασῆριον, εἰς τὰς Μούσας ἀφωσιωμένον, καθίσα ὅλων τῶν μερῶν τὸ ἐγκαλλώπισμα. Πάντοτε, εἶπεν ἀναξενάζων ὁ Φιλότιμος, μὲ ὀδύνην ψυχῆς ἀποσπῶμαι ἀπ' αὐτὴν τὴν μοναδικήν μου κατοικίαν. Πρέπει νὰ φροντίζω διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀπολλοδώρου, καθὼς τῷ ὑπεσχέθη, ἀλλ' εἶναι ἡ τελευταία θυσία τῆς ἐλευθερίας μου. Καὶ ἐπειδὴ ἔμεινα ἔκθαμβος εἰς αὐτὴν τὴν ὀμιλίαν, οἱ Ἀθηναῖοι, εἶπε πάλιν, δὲν ἔχουσι πλέον ἀνάγκην ἀπὸ διδασκαλίας· εἶναι ἐρασμιώτατοι. Αἰ! Τί νὰ εἶπῃ κάνεις εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι καθ' ἑκάστην συζηνοῦσιν, ὡς βάσιν, ὅτι ἡ εὐαρέστησις αἰσθηματός τινος ἠδονικοῦ εἶναι προτιμότερα ἀπὸ ὅλας τὰς ἀληθείας τῆς ἠθικῆς; Ἡ οἰκία μοὶ ἐφάνη κεκοσμημένη προσφύεσθαι καὶ εὐαρεστότατα. Εὗρομεν εἰς τὸ σπουδασῆριόν του, λύρας, αὐλοὺς, καὶ ὄργανα διαφόρων εἰδῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια ἔπαυσάν τινα ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι εἰς χρῆσιν (1). Θέσεις πολλαὶ ἦσαν γεμάται ἀπὸ βιβλία, εἰς τὴν μουσικὴν ἀναφερόμενα. Παρεκάλεσα τὸν Φιλότιμον. νὰ μοὶ δείξῃ ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅσα ἦσαν ἱκανὰ νὰ με διδάξωσι τῆς μουσικῆς τὰ θεμέλια. Ἀπὸ τοιαῦτα δὲν ὑπάρχει κανὲν, μοὶ ἀπεκρίθη. Ἐχομεν ὀλίγα τινα ποιήματα, τὰ ὅποια πολλὸ ἐπιπολαίως γράφουσι περὶ τοῦ ἑναρμονίου εἶδους (2), καὶ μέγαν ἀριθμὸν, περὶ τῆς προτιμήσεως, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ δόσωμεν, κατὰ τὴν ἀνατροφὴν, εἰς τινα εἶδη τῆς μουσικῆς (3). Κάνεις συγγραφεὺς μέχρι τοῦδε δὲν ἐπεχειρίσθη, νὰ ἐρμηνεύσῃ μεθοδικῶς ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. Τότε τῷ ἐφανέρωσα, πόσῃ ἔνθερ-

(1) Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. 5'. (2) Ἀριστόξ. Ἀρμ. σοιχ. βιβλ. α'. §. 2—4. καὶ β'. §. 36. (3) αὐτ. κεφ. 5'.

μον ἐπιθυμίαν εἶχον, νὰ λάβω κ' ἂν ἰδέαν παραμικράν, ὅθεν συγκατένευσεν εἰς τὰς ἀκαταπαύστους δεήσεις μου.

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ Α'.

Περὶ τοῦ τεχνικοῦ τῆς Μουσικῆς μέρους.

§. β'. **Η**μπορεῖς νὰ κρίνης, μοι εἶπε, περὶ τῆς ἡμετέρας πρὸς τὴν μουσικὴν ἐφέσεως, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν δεδομένων εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν σημασιῶν. Τὴν προσαρμόζομεν ἀδιαφόρως εἰς τὴν μελωδίαν, μέτρον, ποίησιν, ὄρχησιν, σχήματα, ἔνωσιν ὄλων τῶν ἐπισημῶν, γυνῶσιν σχεδὸν ὄλων τῶν τεχνῶν, καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἔτι ἱκανόν· ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ εἴρωμεν δεσμούς μεταξὺ ὄλων τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία, ἀπὸ δύο αἰῶνας, εἰσῆλθεν εἰς ἡμᾶς, καὶ μᾶς βιάζει νὰ ζητῶμεν πανταχοῦ προσεγγίσεις, ἠθέλησε νὰ ὑποβάλη εἰς τοὺς νόμους τῆς ἀρμονίας τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων (1), καὶ τὰς τῆς ἡμετέρας ψυχῆς (2). Ἄς ἀφήσωμεν αὐτὰς τὰς ξένας ὕλας. Ὁ λόγος ἐνταῦθα εἶναι μόνον περὶ τῆς κυρίως μουσικῆς. Θέλω προσπαθῆσαι νὰ σ' ἐξηγήσω αὐτῆς τὰ σοιχεῖα, ἂν μοι ὑπόσχουσαι, ὅτι θέλεις ὑποφέρει με ὑπομονὴν τὰς ἐπὶ λεπτοῦ ἀηδέϊς ἐρεύνας, εἰς τὰς ὁποίας μέλλω νὰ ἔμβω. Τῷ ὑπεσχέθην, καὶ ἠκολούθησεν οὕτως. Εἰς τὴν μουσικὴν διακρίνονται ἦχοι, διαστήματα, συμφωνίαι, γένη, τρόποι, ρυθμὸς, ἀλλαγὴ, καὶ μελωδία (3). Ἀφίνω τὰ δύο τελευταῖα ἄρθρα, ὡς ἀφορῶντα μόνον πρὸς τὴν σύνθεσιν, πραγματευόμενος περὶ τῶν λοιπῶν

(1) Πλίν. βιβλ. 6. κεφ. κβ. Censorin. c. 13. (2) Πλούτ. περὶ μουσι. §. 1147. (3) Πλά. Δημοκ. βιβλ. γ'. §. 373. Εὐκλ. εἰσαγω. Ἄρμ. §. α'. Ἄρισ. Κυριτλ. περὶ μουσι. βιβλ. α'. κεφ. 9.

συντόμως. Οἱ ἀκούομενοι παρ' ἡμῶν ἤχοι ἐν τῷ ὁμιλεῖν, καὶ ψάλλειν, ἂν καλὰ καὶ σχηματίζονται ἀπὸ τὰ αὐτὰ ὄργανα, δὲν προξενούσιν ὅμως τὸ αὐτὸ ἀποτελεσμα. Αὐτὴ ἡ διαφορὰ δύναται τάχα νὰ προέλθῃ ἐκ τούτου, ὡς τὸ νομίζουσι τινες (1), ὅτι εἰς τὸ ἄσμα ἡ φωνὴ προηγείται δι' αἰσθητοτέρων διασημάτων, σέκεται περισσότερον χρόνον ἐπὶ μιᾶς συλλαβῆς, περικεκρατημένη συνεχέσερον ἀπὸ τὰς διωρισμένας παύσεις; Κάθε διάσημα, ὅπου ἡ φωνὴ διέρχεται, δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς ἀπειρίαν μερῶν, ἀλλὰ τὸ ὄργανον τῆς ἀκοῆς, ἂν καλὰ καὶ δεκτικὸν μεγάλου ἀριθμοῦ αἰσθημάτων, δὲν εἶναι ὅμως τόσον λεπτὸν, καθὼς τὸ τοῦ λόγου, καὶ δύναται μόνον νὰ βασιᾶσῃ ποσότητάς τινας διασημάτων (2). Πῶς νὰ τὰς προσδιορίσωμεν; Οἱ Πυθαγορικὰ μετεχειρίσθησαν τὸν λογισμὸν, καὶ οἱ μουσικοὶ, τὴν κρίσιν τῆς ἀκοῆς (3).

§. γ'. Τότε ὁ Φιλότιμος ἔλαβε μονόχορδον, ἢ κανόνα (4) ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτον τευτωμένη χορδὴ, δεδεμένη ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα εἰς δύο σερεοὺς κόλλοπας, ἐβάλομεν μαγάδιον, κινούμενον ὑπὸ τὴν χορδὴν, καὶ κρατοῦντές το εἰς τὰς κεχαραγμένας ἐπὶ τοῦ κανόνος διαιρέσεις, εὐκόλα παρατηρήσαμεν, ὅτι τὰ διάφορα μέρη τῆς χορδῆς ἀπέδιδον ἤχους ὀξύτερου ἀπὸ τὴν ὀλοκλήρου, ὅτι τὸ ἥμισυ αὐτῆς τῆς χορδῆς ἔδιδε τὴν διαπασῶν, ἢ τὴν ὀγδόην, τὰ τρίτα τῆς τέταρτα ἤχουν τὴν τετράφωνον, καὶ τὰ δύο τῆς τρίτα, τὴν πεντάφωνον. Βλέπεις, εἶπεν ὁ Φιλότιμος, ὅτι ὁ ἤχος τῆς ὀλοκλήρου χορδῆς, μὲ τὸν ἤχον τῶν μερῶν τῆς, εἶναι εἰς τοιαύτην ἀναλογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι καὶ τὸ μῆκος τῆς μὲ τὸ μῆκος τῶν ἰδίων τούτων μερῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ ὀγδόη εἶναι εἰς σχέσιν τοῦ, 2.

(1) Ἄριστοξ. Ἄρμ. σοιχ. βιβλ. α'. §. 8. Εὐκλ. αὐτ. §. 2. (2) ὁ αὐτ. βιβλ. β'. §. 53. (3) αὐτ. Meibon. ib. Πλουτ. αὐτ. (4) Ἄρισ. quintil. Boeth. de Mus. l. 4. c. 4. p. 1443.

πρὸς 1. ἢ τοῦ, 1. πρὸς 1f2. Ἡ τετράφωνος μὲ τὴν τοῦ, 4 πρὸς 3. καὶ ἡ πεντάφωνος μὲ τὴν τοῦ, 3. πρὸς 2. Αἱ ἀπλού-
 σεραι διαιρέσεις τοῦ μονοχόρδου ἔδωκαν εἰς ἡμᾶς τὰ τερπνότερα
 εἰς τὴν ἀκοὴν διαστήματα. Ὑποθέτων, ὅτι ἡ ὀλόκληρος χορ-
 δὴ ἠχεῖ, Μι. (1) Θέλω τὰς ἐξηγήσει μὲ τοῦτον τὸν τρόπον.
 Μι λα τετράφωνον Μι Σι, πεντάφωνον. Μι Μι, ὀκτάφω-
 νον. Διὰ τὴν ἔχη κάνεις τὸ διπλοῦν ὀκτάφωνον, εἶναι ἰκανόν,
 νὰ διαιρέσῃ διὰ, 2. τὴν ἀριθμητικὴν τῆς ὀγδόης παράσασιν,
 ἧτις εἶναι 1f2, καὶ θέλει λάβῃ 1f4. Μ' ἔδειξε μετὰ ταῦτα
 πραγματικῶς, ὅτι τὸ τέταρτον τῆς ὀλοκλήρου χορδῆς ἠχεῖ
 τὴν διπλὴν ὀγδόην. Ἀφ' οὗ μ' ἔδειξε τὸν τρόπον νὰ ἐξάγω
 τὴν τετράφωνον ἀπὸ τὴν πεντάφωνον, καὶ τὴν πεντάφωνον ἀ-
 πὸ τὴν πεντάφωνον, τὸν ἠρώτησα, πῶς διορίζει τὴν δύναμιν
 τοῦ τόνου; Λαμβάνω τὴν διαφορὰν, μοι εἶπε, τοῦ πενταφώ-
 νου πρὸς τὸ τετράφωνον, τοῦ Σι, πρὸς τὸ Λα (2). Ἄρα ἡ
 τετράφωνος δηλ. τὸ κλάσμα 3f4 εἶναι πρὸς τὴν πεντάφωνον,
 δηλ. τὸ κλάσμα 2f3, ὡς 9, πρὸς 8. Τελευταίου, εἶπεν ὁ Φι-
 λότιμος, κατεπέρισθησαν διάτινος ἀκολουθίας πράξεων, ὅτι
 τὸ ἡμιτόνιον, τὸ διάστημα, Π. χ. τοῦ Μι, ὡς πρὸς τὸ φα,
 εἶναι εἰς τὴν ἀναλογίαν τοῦ, 256, πρὸς 243 (3).

§. δ. Ὑπὸ τὸ ἡμιτόνιον, μετερχόμεθα τριτημόρια, καὶ
 τεταρτημόρια τοῦ τόνου (4), χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶμεν νὰ
 προσδιορίσωμεν τὰς σχέσεις των, καὶ χωρὶς νὰ τολμήσωμεν
 νὰ φανταζώμεθα, ὅτι ἔχομεν ἐντελῆ περὶ τούτων ἀκρίβειαν.
 Ὁμολογῶ προσέτι, ὅτι ἡ πλέον ἐξησκημένη ἀκοὴ δυσκο-

(1) Εἶμαι ὑποχρεωμένος, διὰ τὴν μὲ ἐννοῶσι, νὰ μεταχειρισθῶ
 τὰς συλλαβὰς, τὰς ὁποίας μετερχόμεθα διὰ τὴν μετροφωνίαν. Ἀντὶ
 τοῦ Μι, οἱ Ἕλληες ἤθελον εἰπῆ, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν χρόνων, ἢ
 τὴν μέσσην, ἢ τὴν ὑπάτην τῶν μέσων. (2) Ἀριστέξ. ἀρμ. σελ. βιβλ.
 α'. §. κ'. (3) Θεών. συμμ. §. 102. (4) Ἀριστέξ. αὐτ. βιβλ. β'. §. 46.

54 ΠΕΡΙΗΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΤΟΥ ΝΕ. ΑΝΑΧ.

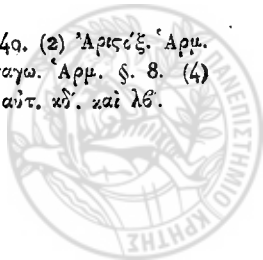
λεύεται νὰ τὰ διακρίνη (1). Ἠρώτησα τὸν Φιλότιμον, ἂν, ἐξαίρων αὐτοὺς τοὺς τόνους σχεδὸν ἀκαταλήπτους, ἤθελεν ἡμπορέσει κλνεις νὰ ἐξαγάγη βαθμῆδὸν ἀπὸ μονόχορδον ὄλους ἐκείνους τοὺς ἤχους, τῶν ὁποίων ὁ βαθμὸς εἶναι προσδιωρισμένος, καὶ οἱ ὁποῖοι σχηματίζουσι τὴν κλίμακα τοῦ μουσικοῦ συστήματος; Δι' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἤθελε χρειασθῆ, μοι εἶπε, χορδὴ ὑπερμέτρου μήκους, ἀλλὰ δύνασαι νὰ τὸ ἐκπληρώσης καὶ μὲ ἀριθμὸν. Ἰπόθεσ, ὅτι αὐτὴ εἶναι διηρημένη εἰς 8192 μέρη ὅμοια (2), ἠχοῦσα τὸ, Σι. (3). Ἡ ἀναλογία τοῦ ἡμιτονίου τοῦ, Σι', Π. χ. πρὸς τὸ, ουτ, ἐὰν ὑποτεθῆ, ὡς τοῦ, 256, πρὸς τὸ, 243, θέλεις εὔρη, ὅτι, ὄν λόγον ἔχουσι τὰ, 256, πρὸς τὰ. 8192, τὸν αὐτὸν, καὶ τὰ, 243, πρὸς τὰ, 7776, καὶ ἐπομένως ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἀριθμὸς πρέπει νὰ σοὶ δώσῃ τὸ, ουτ. Ἡ ἀναλογία τοῦ τόνου οὖσα, καθὼς τὸ εἶπομεν, ὡς τοῦ, 9, πρὸς 2, εἶναι φανερόν, ὅτι, ἀφαιρῶν τὰ, 9, ἀπὸ τὰ 7776. Θέλουσι μένει 6912, διὰ τὸ, ρε. Ἀκολουθῶν τὴν πρᾶξιν μὲ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς τοὺς καταλειπομένους ἀριθμοὺς, ἢ διὰ τοὺς τόνους, ἢ διὰ τὰ ἡμιτόνια, ἡμπορεῖς νὰ φέρῃς εὐκολώτατα τὴν κλίμακά σου πολλὰ ἐπέκεινα, ἀφ' ὅσον αἱ φωναὶ φθάνουσι, καὶ τὰ ὄργανα, ἕως εἰς τὴν πέμπτην ὀχθόνη τοῦ Σι, ὅθεν ἐξῆλθες. Αὕτη θέλει σοὶ δοθῆ διὰ τοῦ, 256, καὶ τὸ, ουτ ἀκολουθῶς διὰ τοῦ, 243, τὸ ὁποῖον τοῦτο θέλει σοὶ δεῖξει τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἡμιτονίου, ὅπου ὑπέθεσα. Ὁ Φιλότιμος, ἐν ᾧ ἔλεγεν αὐτὰ, μόνος του εἰργάζετο ὄλους αὐτοὺς τοὺς λογισμοὺς, καὶ, ἀφ' οὗ τοὺς ἐτελείωσεν, ἀκολουθεῖ ἐντεῦθεν, μοι εἶπεν, εἰς αὐτὴν τὴν μακρὰν κλίμακα, οἱ τόνοι, καὶ τὰ ἡμιτόνια νὰ ἦναι ὅλοι ἐντελῶς ὅμοιοι. Παρομοίως θέλεις εὔρη, ὅτι τὰ διαστήματα τοῦ

(1) Αὐτ. β.βλ. α'. §. 19. (2) Εὐκλ. §. 37. Ἄρισ. Κυριτλ. γ. §. 116. (3) ἔρα τὴν σημ.

αὐτοῦ εἶδους εἶναι ἐντελῶς σωσά· π. χ. ὁ ἡμιόλιος τόνος, ἢ ἡ ἐλάσσων τριφωνία εἶναι πάντοτε εἰς τὴν ἀναλογίαν τοῦ, 32, πρὸς 27. Τὸ δίτονον, ἢ ἡ μείζων τετραφωνία εἰς τὴν τοῦ, 81, πρὸς 64 (1).

§. ε'. Καλὰ, τῷ εἶπον, ἀλλὰ πῶς θέλεις βεβαιωθῆ εἰς τὴν πράξιν περὶ τούτου; Ἐξω ἀπὸ ἕξιν διεξοδικὴν, ἀπεκρίθη, μεταχειριζόμεθα ἐνίοτε, διὰ περισσοτέραν ἀκρίβειαν, τὴν συμφωνίαν τῶν τετραφώνων, καὶ πενταφώνων, λαμβανόμενων ἀπὸ ἓν, ἢ πολλὰ μονόχορδα (2), Ἡ διαφορὰ τοῦ τετραφώνου πρὸς τὸ πεντάφωνον, ἀφ' οὗ μοι δεῖξῃ τὸν τόνον, τότε, ἂν θέλω νὰ ἔχω τὴν μείζονα τετραφωνίαν ὑφ' ἓνα δεδομένον τόνον, ὡς τὸ, Λα. ἀνέρχομαι εἰς τὴν τετράφωνον ρε. κατέρχομαι ἐντεῦθεν εἰς τὴν πεντάφωνον, Σολ. ἀνέρχομαι πάλιν εἰς τὴν τετράφωνον ουτ. κατέρχομαι εἰς τὴν πεντάφωνον, καὶ εὐρίσκω τὴν Φα, μείζονα τριφωνίαν ὑπὸ τὴν, Λα. Τὰ διαστήματα εἶναι σύμφωνα, ἢ ἀντίφωνα (3). Ἄς βάλωμεν εἰς τὴν πρώτην κλάσιν, τὴν τετράφωνον, πεντάφωνον, ὀγδόον, ἐνδεκάτην, δωδεκάτην, καὶ τὴν διπλὴν ὀγδόον, ἀλλ' αὐταὶ αἱ τρεῖς τελευταῖαι εἶναι μόνον ἐπαναλήψεις τῶν πρώτων. Τὰ ἄλλα διαστήματα, τὰ ὁποῖα καλοῦται ἀντίφωνα ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνεισῆχθησαν εἰς τὴν μελωδίαν. Ἡ ὀγδοῆ εἶναι ἢ μᾶλλον ἀξιέραςος συμφωνία (4), ὡς φυσικωτέρα. Αὐτὴ ἀκούεται εἰς τὴν φωνὴν τῶν παιδῶν, ὅταν συναρμόζηται μετὰ τῶν ἀνδρῶν (5). Τὸ αὐτὸ προξενεῖ καὶ χορδῆ, τυπτομένη μετὰ δάκτυλα, ὃ ἦχος πάυων, δίδει ὁ ἴδιος τὴν ὀγδόον του (6). Βουλόμενος ὁ Φιλότιμος νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ συμφωνίαι τῆς

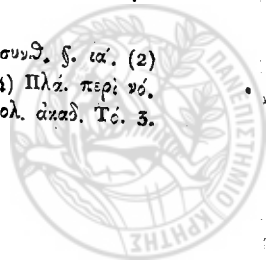
(1) Roussier. musiq. des anc. p. 197—240. (2) Ἄριστος. Ἄρμ. σοιχ. βιβλ. 6. §. 55. (3) αὐτ. §. 44. Εὐκλ. εἰσαγ. Ἄρμ. §. 8. (4) Ἄρισ. πρόβλ. §. 766. (5) Ἄρισ. πρόβλ. λδ'. (6) αὐτ. κδ'. καὶ λθ'.

τετραφώνου, καὶ πενταφώνου (1) δὲν εἶναι ὀλιγώτερον μὲ τὴν φύσιν σύμφωνοι, μοι ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ μονοχόρδου του, ὅτι εἰς τὴν κατὰ συνέχειαν τοῦ λόγου ἐκφώνησιν, καὶ ἔτι εἰς τὴν συνειθισμένην ὁμιλίαν, ἡ φωνὴ ὑπερπηδᾷ συνεχέζερου, αὐτὰ τὰ διαστήματα, ἢ τὰ ἄλλα.

§. ζ'. Τὰ περιτρέχω, τῷ εἶπον μεταβαίνων μόνον ἀφ' ἐνὸς, εἰς ἄλλον τόνον. Ἄραγε εἰς τὸ ἄσμα, οἱ συνθέτοντες ἁρμονίαν τινα ἤχοι δὲν ἀκούονται ποτε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον; Τὸ ἄσμα, ἀπεκρίθη, εἶναι μόνον μία διαδοχὴ ἤχων, αἱ φωναὶ ψάλλουσι διὰ παντὸς μονοτόνως, ἢ μὲ τὴν ὀγδόνη, διακρινομένην ἀπὸ τὴν μονοτονίαν μόνον, καὶ ὅτι θέλγει τὴν ἀκοὴν περισσώτερον (2). Ὅσον εἰς τὰ ἄλλα διαστήματα, ἡ ἀκοὴ κρίνει τὰς σχέσεις των, παραβάλλουσα τὸν διαδραμόντα ἤχον μὲ τὸν ἐνεσῶτα (3)· μόνον εἰς τὰς συμφωνίας, ἐν αἷς τὰ ὄργανα συνοδεύουσι τὴν φωνὴν, δύναται κάνας νὰ διακρίνη διαφοροῦς, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἤχους. Δι' ὅτι ἡ λύρα, καὶ ὁ αὐλὸς, διὰ νὰ διορθώνωσιν τὴν ἀπλότητα τοῦ ἄσματος, συνάπτουσι μὲ αὐτὸ ἐνίοτε παρεκτροπὰς, καὶ ποικιλότητος, ἐξ ὧν προκύπτουσι διακεκριμένα μέρη ἀπὸ τὴν κυριώδη ὑπόθεσιν· ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἐπανέρχονται ἀπὸ αὐτὰς τὰς παρεκτροπὰς, διὰ νὰ μὴ θλίβωσι διεξοδικώτατα τὴν ἀκοὴν, ἡ ὁποία ἐκπλήττεται διὰ παρομοίαν καινοτομίαν (4). Διῶρισας, τῷ εἶπον, τῶν διασημάτων τὴν δύναμιν· βλέπω τὴν χρῆσιν, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν μελωποιῶν μετέρχονται, ἠγάπων νὰ ἠξεύρω, ποίαν τάξιν τοῖς διορίζεις εἰς τὰ μουσικὰ ὄργανα. Στρέφον τὰ ὄμματά σου, μοι εἶπεν, εἰς τοῦτο τὸ τετράχορ-

(1) Νικομ. Μεγ. βιβλ. α'. Διονύσι. Ἀλικαρ. περὶ συνθ. §. ια'. (2) Ἀριστ. πρόβλ. λθ'. (3) Ἀριστέξ. βιβλ. α'. §. λθ'. (4) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. ζ. §. 812. Ἀριστ. πρόβλ. λθ'. ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 3. §. 119.

δον, θέλεις ἰδῆ εἰς αὐτὸ, μὲ πᾶν τρόπον τὰ διασῆματα διανέμονται εἰς τὴν κλίμακά μας, καὶ θέλεις γνωρίσει τῆς μουσικῆς τὸ σύστημα. Αἱ τέσσαρες χορδαὶ αὐτῆς τῆς κιθάρας εἶναι διατεθειμέναι οὕτως, ὥστε αἱ δύο ἄκραι, αἰεῖποτε ἀκίνητοι, ἀνιοῦσαι, ἠχοῦσι τὴν τετράφωνον. Μι Λα (1). Αἱ δύο μέσαι, ὀνομαζόμεναι κινηταί, ὡς διαφόρους βαθμοὺς ἐπιτάσεως δεχόμεναι, συσῆνυσι τρία γένη ἁρμονίας, τὸ διατονικόν, χρωματικόν, καὶ ἐναρμονικόν. Εἰς τὸ διατονικόν, αἱ τέσσαρες χορδαὶ διέρχονται δι' ἡμιτονίου, καὶ δύο τόνων, Μι, Φα, Σολ, Λα. Εἰς τὸ χρωματικόν, διὰ δύο ἡμιτονίων, καὶ ἐλάσσονος τριφωνίας, Μι, Φα, Φα, δίεσις, Λα. Εἰς τὸ ἐναρμονικόν, διὰ δύο τετραφωνιῶν τῷ τόνου, καὶ μιᾶς τριφωνίας μείζονος. Μι, Μι, τετράφωνον τοῦ τόνου, Φα, Λα.

§. η'. Ἐπειδὴ αἱ κινηταὶ χορδαὶ ἐπιδέχονται, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἥττον, ἐπίτασιν, καὶ δύνανται ἐπομένως νὰ προξενήσωσι διασῆματα, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἥττον μεγάλα, προκύπτει ἐξ αὐτῶν ἄλλο τι εἶδος διατονικοῦ, ἔνθα δέχονται τὰ τρία τέταρτα, καὶ τὰ πέμπτα τέταρτα τοῦ τόνου, καὶ δύο ἄλλα εἶδη τοῦ χρωματικοῦ, εἰς ἓν τῶν ὁποίων, ὁ τόνος, ἐυνάμει τῆς διατομῆς, διαλύεται, νὰ εἰπῶ οὕτως, εἰς μόρια (2). Ὅσον εἰς τὸ ἐναρμονικόν, τὸ εἶδον, ἀκόμη ἀπὸ τὴν νεότητά μου, ἐνίστε εἰς χρῆσιν, κατὰ τὰς ἀναλογίας, αἱ ὁποῖαι διέφερον εἰς κάθε εἶδος ἁρμονίας (3), ὅμως φαίνεταιί μοι, ὅτι διωρίσθη ἐπὶ τοῦ παρόντος. Διὰ τοῦτο θέλομεν ἐμμένει εἰς τὰς πρὸ ὀλίγου δειχθεῖσας διατάξεις, τὰς ὁποίας, μὲ ὄλας τὰς ἀνδιστάσεις μουσικῶν τινῶν, σχεδὸν γενικῶς οἱ περισσότεροι οἰκειοποιήθησαν (4). Διὰ νὰ ἐκτείνωσι τῆς μουσικῆς τὸ σύστημα, εὐχαρισήθησαν νὰ πολλαπλασιάσωσι τὰ τετράχορδα,

(1) Ἀριστέξ. βιβλ. α'. §. 22. Εὐκλ. §. 6. (2) Ἀρισ. αὐτ. §. 24.

(3) Ἀρισ. Κωνσταντ. βιβλ. α'. κερ. 21. (4) Ἀριστέξ. αὐτ. §. 22 - 3.

ἀλλ' αἱ προσθῆκαι αὗται ἐγίνοντο κατ' ὀλίγον ὀλίγον. Ἡ τέχνη τῆς μουσικῆς εὗρισκεν εἰς τοὺς νόμους ἐμπόδια, οἵ τινες διώριζον εἰς αὐτὴν γενὰ ὀροθέσια, καὶ εἰς τὴν ἀμάθειαν, ἥτις ἀνεχαίτιζε τὸ ἐλατήριόν της. Πανταχοῦ ἐγίνοντο δοκιμαί. Εἷς τινὰς τόπους ἐπρόσθεσαν εἰς τὴν λύραν χορδάς, εἰς ἄλλους, τὰς ἀφείλον (1). Τελευταῖον ἐφάνη τὸ ἐπτάχορδον, καὶ εἰς αὐτὸ προσήλωσαν μέχρι τινὸς τὴν προσοχήν. Τοῦτο εἶναι ἡ ἐπτάχορδος λύρα, αἱ τέσσαρες πρῶται παρισῶσιν εἰς τὰς ὄψεις μας τὸ παλαιὸν τετράχορδον, Μι, Φα, Σολ, Λα. Ἐπρόσθεσαν εἰς αὐτὸ ἐν δεύτερον, Λα, Σι, ἡμιτόνιον, ουτ, ρε· τὸ ὁποῖον διέρχεται διὰ τῶν ἰδίων διασημάτων, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ μᾶλλον κατιούσα σχορδὴ συμπίπτει μὲ τὴν ὑψηλοτέραν τοῦ πρώτου. Τὰ δύο ταῦτα τετράχορδα ὠνομάσθησαν Σύζυγα, ὡς ἠνωμένα διὰ τῆς μέσης Λα, τὴν ὁποίαν τὸ διάσημα μιᾶς τετραφωνίας ἀπομακρύνει ἐπίσης ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα Λα, Μι, εἰς τὰς κατιούσας, καὶ Λα, ρε, εἰς τὰς ἀνιούσας (2).

§. 3. Μετὰ ταῦτα, ὁ Μουσικὸς Τέρπανδρος, ὅστις ἤκμαζε σχεδὸν πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, ἐσήκωσε τὴν πρώτην χορδὴν τὸ, Σι ἡμιτόνιον, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἔβαλεν ἄλλην νέαν, ἐνὸς τόνου ὑψηλοτέραν. Τὸ ἐπτάχορδον ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ἀκροσιχίδα τῶν τόνων. Μι, Φα, Σολ, Λα, ουτ, ρε, Μι· τῶν ὁποίων αἱ ἄκραι ἠχοῦσι τὴν ὀγδόην (3). Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐπτάχορδον, ἐπειδὴ δὲν συνίσα δύο τέλεια τετράχορδα, ὁ Πυθαγόρας, ὡς λέγουσί τινες (4), ὁ Λυκάων τῆς Σάμου, ὡς ἄλλοι (5), διώρθωσε τὴν ἀτέλειαν, παρεμβάλλων εἰς αὐτὸ ὀγδόην χορδὴν ἐνὸς τόνου ὑπεράνω τοῦ, Λα, Ὁ Φιλότιμος, λαμβάνων ὀκτάχορδον κισάραν, ἰδοῦ, μοι εἶπεν, ἡ ὀκτάχορ-

(1) Πλούτ. περὶ μουσ. §. 1144. (2) Ἐρασμ. παρ' Ἀριστέ. βιβ. α'. §. 5. (3) Ἀρισ. πρόβ. ζ'. καὶ λβ'. (4) Νικομ. Μεγ. βιβλ. α'. §. 9. (5) Boeth. de mus. l. 1. c. 20.

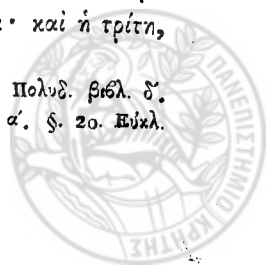
δος, ἥτις προέκυψεν ἀπὸ τὴν προσθήκην τῆς ὀγδόης χορδῆς • σύνθετος ἀπὸ δύο τετράχορδα, ἀλλ' ἄζυγα, ὃ ἐστὶ, διηριμένα ἀπ' ἀλλήλων, *Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι*, αὐτ, ρε, *Μι*. Εἰς τὸ *α'*. ἐπτάχορδον, *Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι*, ἡμιτόνιον, αὐτ, ρε. ὅλαι αἱ ὁμέλογοι χορδαὶ ἠχοῦσι τὴν διὰ τεσσάρων. *Μι, Λα, Φα, Σι* ἡμιτόνιον, *Σολ*, αὐτ, *Λα*, ρε. Εἰς τὸ ὀκτάχορδον δίδουσι τὴν πενταφωνίαν, *Μι, Σι, Φα*, αὐτ. *Σολ*, ρε. *Λα, Μι* (1). Ἡ διὰ πασῶν ὠνομάζετο τότε ἁρμονία. Δι' ὅτι περιείχε τὴν τετραφωνίαν, καὶ πενταφωνίαν, δηλ. ὅλας τὰς συμφωνίας (2) • καὶ ἐπειδὴ τὰ διαστήματα ἐκείνα ἀπαντῶνται συνεχῆςρον εἰς τὸ ὀκτάχορδον, παρὰ εἰς τὰ ἄλλα ὄργανα, ἡ ὀκτάχορδος λύρα ἐτιμήθη, καὶ ἔτι τιμᾶται, ὡς ἐντελέσερον σύστημα εἰς τὸ διατονικὸν εἶδος. Καὶ ἐντεῦθεν ὁ Πυθαγόρας (3), οἱ μαθηταὶ του, καὶ ἄλλοι καθ' ἡμᾶς φιλόσοφοι (4) παρεκινήθησαν νὰ περικλείσωσι τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς εἰς τὰ ὄρια, μᾶς διὰ πασῶν, ἢ δύο τετραχορδῶν. Μετὰ δοκιμᾶς ἄλλας, διὰ νὰ αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν χορδῶν (5), ἐπρόσθεσαν τρίτον τετράχορδον ὑπὸ τὸ πρῶτον (6), καὶ οὕτως ἐσύστησαν τὸ ἑνδεκάχορδον, ἀπὸ ἑνδεκα χορδᾶς ὄν συντεθειμένον (7), αἱ ὁποῖαι παρῆχον τοιαύτην σειράν ἤχων. *Σι*, αὐτ, ρε, *Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι*, αὐτ, ρε, *Μι*. Ἄλλοι μουσικοὶ ἄρχησαν νὰ διαθέτωσι ἐπὶ τῆς λύρας τῶν τεσσαρά, καὶ ἔτι ἕως πέντε τετράχορδα (8).

§. ι. Μετὰ ταῦτα ὁ Φιλότιμος μ' ἔδειξε κιθάρας, εἰς τὰς ὁποίας εὐμαρέσερον ἦτον νὰ παίζωσι διωρισμένα τινὰ ἄ-

(1) Νικομ. αὐτ. §. 14. (2) αὐτ. (3) Πλούτ. περὶ μουσ. §. 1145. (4) Φιλόχ. παρὰ Νικομ. §. 17. Ἄρισ. πρὸβλ. εἴδ. ὃ αὐτ. παρὰ Πλούτ. περὶ μουσ. §. 1139. (5) Πλούτ. εἰς Ἄγιδ. Σουί. εἰς Τιμέθ. (6) Νικομ. με. βιβλ. α'. §. κα'. (7) Πλούτ. αὐτ. Παισα. βιβλ. γ'. ὑπομνή. τῆς φιλοσ. ἀκαθ. τό. 15. §. 241. (8) ὄρα τὴν σημ.

σματα, παρὰ νὰ δίδωσι τὸ πρωτότυπον ἐνὸς συστήματος. Ταυ-
αὐτὴ ἦτον ἡ Μάγαδις, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀνακρέων μετεχειρίζετο
ἐνίοτε (1). Ἦτον συνθεμένη ἀπὸ εἴκοσι χορδαῖς, περιορισμέ-
νας μόνον εἰς δέκα. Ἐπειδὴ κάθε μία ἦτον συνδυεμένη με-
τὴν ὀγδόην της. Τοιοῦτον ἦτον τὸ Ἐπιγόνειον, ἐφευρεθὲν ἀπὸ
τὸν Ἀμβρακιώτην Ἐπίγονον, ὅς τις πρῶτος ἔκρουε διὰ τῶν
δακτύλων τὰς χορδαῖς, ἀντὶ νὰ τὰς κινή μετὰ τὸ πλῆκτρον (2).
Ὅσω καὶ ἂν δύναμαι νὰ τὸ ἀνακαλέσω, αἱ τεσσαράκοντα χορ-
δαὶ του, ἀναγόμεναι εἰς εἴκοσι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, παρίστων
τριπλοῦν ἐπτάχορδον, τὸ ὁποῖον ἠμπόρουν νὰ προσαρμόσωσιν
εἰς τρία γένη, ἢ εἰς τρεῖς διαφόρους τρόπους. Ἐξηκρίβωσάς
ποτε, τῷ εἶπον, τὸν ἀριθμὸν τῶν τόνων, καὶ ἡμιτονίων, τοὺς
ὁποίους ἡ φωνὴ, καὶ τὰ ὄργανα δύνανται νὰ διαδράμωσιν, ἢ
εἰς τοὺς ἀνιόντας, ἢ εἰς τοὺς κατιόντας φθόγγους; Ἡ φωνὴ,
μοι ἀπεκρίθη, διατρέχει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μόνον δύο ὀγ-
θόας, καὶ μίαν πεντάφωνον, τὰ ὄργανα ἐφαπλοῦνται εἰς με-
γαλητέραν ἕκτασιν (3). Ἐχομεν σύριγγας, ἀνερχομένας ἐπέ-
κεινα τῆς τρίτης ὀγδόης. Ἐν γένει, αἱ γινόμεναι καθ' ἑκάστην
εἰς τὸ σύστημα τῆς μουσικῆς μεταβολαὶ δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ
προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν τόνων, τοὺς ὁποίους
μετέρχεται. Αἱ δύο μέσαι χορδαὶ παντὸς τετραχόρδου, εἰς
διαφόρους βαθμοὺς ἐπιτάσεως, καὶ ἀνέσεως ὑποκείμεναι, δί-
δουσι νὰ ἀκούωνται, καθὼς τὸ βεβαιώνουσί τινας, κατὰ τὴν
διαφορὰν τῶν τριῶν γενῶν, καὶ εἰδῶν αὐτῶν, τὰ τρία τέταρ-
τα, τὸ τρίτον, τὸ τέταρτον, καὶ αἱ λοιπαὶ μικρότεραι ὑποδι-
αιρέσεις τοῦ τόνου. Ὡσε, εἰς κάθε τετραχόρδον, ἡ δευτέρα
χορδὴ δίδει τέσσαρα εἴδη τοῦ, οὐτ, ἢ τοῦ, Φα· καὶ ἡ τρίτη,

(1) Ἀνακ. παρ' Ἀθην. βιβλ. εἰδ. §. 634. (2) Πολυδ. βιβλ. δ'. κεφ. 9'. Ἀθην. βιβλ. δ'. §. 183. (3) Ἀριστόξ. βιβλ. α'. §. 20. Εὐκλ. §. 13.

ἐξ εἶδη τοῦ, ρε, ἢ τοῦ Σολ (1). Ἦθελον δώσει ἀριθμὸν, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, ἄπειρον, ἂν ἤθελε δοθῆ περισσοτέρα ἄδεια εἰς τὰς παρεκτροπὰς τῶν μουσικῶν, οἵτινες, διὰ νὰ ποικίλλωσι τὴν ἁρμονίαν, ὑψώνουσι, ἢ ταπεινώνουσι, κατὰ τὴν θέλησίν των, τὰς κινητὰς τοῦ ὄργανου χορδὰς, καὶ ἐξάγουσιν ἀπὸ αὐτὰς διαφόρους βαθμοὺς ἤχων, τοὺς ὁποίους ἢ ἀκοὴ νὰ διακρίνη δὲν δύναται (2).

§. ια'. Ἡ ποικιλία τῶν τρόπων παράγει νέους ἤχους. Ὑψώνων, ἢ ταπεινώνων, ἓνα τόνον, ἢ ἡμιτόνιον, τὰς χορδὰς μιᾶς λύρας, ἐν ταυτῷ μεταβαίνει εἰς ἄλλον τρόπον. Τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα, κατὰ τοὺς παραλθόντας αἰῶνας, ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν μουσικὴν, δὲν συμφωνοῦσιν εἰς τὸν θεμελιωδῆ τόνον τοῦ τετραχόρδου, καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος δῆμοι γείτονες, ἀπὸ ἐποχὰς διαφόρους, ἀρχίζουσι νὰ ἀριθμῶσι τὰς ἡμέρας τῶν ἰδίῳν αὐτῶν μνηῶν (3). Οἱ Δωριεῖς ψάλλουσι τὸ αὐτὸ ἄσμα μὲ τόνον χαμηλότερον, ἢ οἱ Φρύγες, καὶ οὗτοι πάλιν χαμηλότερα ἀπὸ τοὺς Λυδοὺς. Ἐντεῦθεν αἱ ὀνομασίαι τῶν Δωρικῶν, Φρυγικῶν, καὶ Λυδικῶν τρόπων. Εἰς τὸν πρῶτον, ἢ χαμηλότερα χορδῆ τοῦ τετραχόρδου εἶναι, Μι. Εἰς τὸν δεῦτερον εἶναι, Φα Δίσεις. Εἰς τὸν τρίτον, Σολ Δίσεις. Ἄλλοι τρόποι μετὰ ταῦτα προσετέθησαν εἰς τοὺς πρῶτους, καὶ ὅλοι αὐτοὶ πολλάκις μεταβάλλονται, ὅσον εἰς τὸ σχῆμα (4). Βλέπομεν, ὅτι φαίνονται νέοι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τώρα (5). ἐν ὅσῳ τὸ σύστημα ἐξαπλώνεται, ἢ ἐν ὅσῳ ἡ μουσικὴ δοκιμάζει μεταβολὰς. Κκι ἐπειδὴ, εἰς καιρὸν μεταβολῆς, εἶναι δυσχερὲς νὰ διαφυλάξωσι τὸν βαθμὸν αὐτῶν, οἱ μουσικοὶ ζητοῦσι, νὰ προσεγγίσωσι δι' ἐνὸς τεταρτημορίου τοῦ τόνου εἰς τοὺς Φρυγικοὺς, καὶ Λυδικοὺς τρόπους, διηρημένους ἀνεκάθεν ἀπ' ἀλλήλων μὲ ἐνὸς τόνου

(1) Ἀριστόξ. βιβλ. 6. §. 51. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ. βιβλ. α'. §. 23. (5) Πλούτ. περὶ μουσ. §. 1136.

62 ΠΕΡΙΗΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΤΟΥ ΝΕ. ΑΝΑΧ.

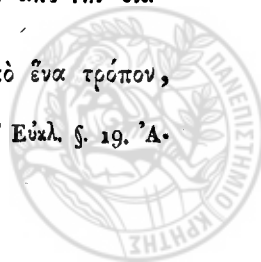
διάστημα (1). Συνεχεῖς, καὶ ἀπέραντοι συζητήσεις καθ' ἑκάστην ἐγείρονται περὶ τῆς θέσεως, τάξεως, καὶ ἀριθμοῦ τῶν ἄλλων τρόπων. Ἀποφεύρω τὰς λεπτομερεῖς περὶ ἐκείνων ἐρεῦνας· ἐπειδὴ μὲ αὐτὰς δὲν ἤθελα γλυκάνῃ τὴν ἀηδίαν, γινόμενος μαζίσσου ἀπὸ αὐτὴν μέτοχος. Ἡ ὑπερισχύουσα τέως δόξα δέχεται δεκατρεῖς τρόπους (2), ἀπ' ἀλλήλων διεσῶτας μὲ ἐν ἡμιτόνιον, καὶ τεταγμένους εἰς τὴν ἀκόλουθον τάξιν, οἱ ὅποιοι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὸν ὑποδώριον, ὅς τις εἶναι ὁ μᾶλλον κατιῶν.

Ἵποδώριος	Σι.
Ἵποφρύγιος κατιῶν	ουτ.
Ἵποφρύγιος ἀνιῶν	ουτ Δίσεις.
Ἵπολύδιος κατιῶν	ρε.
Ἵπολύδιος ἀνιῶν	ρε Δίσεις.
Δώριος	Μι.
Ἰώνιος	Φα.
Φρύγιος	Φα Δίσεις.
Αἰόλιος, ἢ Λύδιος κατιῶν	Σολ.
Λύδιος ἀνιῶν	Σολ Δίσεις.
Μιζολύδιος κατιῶν	Λα.
Μιζολύδιος ἀνιῶν	Λα Δίσεις.
Ἵπερμιζολύδιος	Σι.

Ὅλοι αὐταὶ οἱ τρόποι ἔχουσι χαρακτῆρα ἰδιάζοντα, τὸν ὁποῖον δέχονται, ὅχι τόσον ἀπὸ τὸν κύριον τόνον, ὅσον, ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως, καὶ τοῦ μέτρου, ἀπὸ τὸ μέλος, καὶ ἐπιτετηδευμένους καλλωπισμοὺς, δι' ὧν τόσον ἀληθῶς διακρίνονται, καθὼς αἱ τάξεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν ἀναλογιῶν, καὶ καλλωπισμάτων.

§. ιβ'. Ἡ φωνὴ δύναται νὰ μεταβῇ ἀπὸ ἕνα τρόπον,

(1) Ἄριστος. βιβλ. β'. §. 37. (2) Ἄριστος. παρ' Εὐκλ. §. 19. Ἄριστος. Κωνσταντιν. βιβλ. α'. §. 22.

ἢ γένος, εἰς ἄλλον, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ μεταβάσεις αὗται, δὲν εἶναι δυνατὸν, νὰ γένωσιν εἰς ὄργανα, τὰ ὅποια εἶναι παρεσκευασμένα μόνον διά τινας τρόπους, καὶ γένη, οἱ μουσικοὶ μεταχειρίζονται διὰ τοῦτο δύο μέσα. Ἐνίοτε ἔχουσι κεκρυμμένας πολλὰς σύριγγας, ἢ κιθάρας, διὰ νὰ ὑποβάλλωσιν ἐπιτηδείως τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην (1). Συνεχέσερον τενωῶνουσιν ἐπίτινος λύρας (2) ὅλας τὰς χορδὰς, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ ποικιλία τῶν γενῶν, καὶ τῶν τρόπων (3). Πρὸς τούτοις, δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, καθ' ὃν κἄπποιος μουσικὸς ἔζηκεν ἐπάνω εἰς τὰ τρία πρόσωπα ἐνὸς κινητοῦ τρίποδος τρεῖς λύρας χορδισμένας, τὴν μὲν, κατὰ τὸν Δωρικὸν τρόπον, τὴν δὲ, κατὰ τὸν Φρύγιον, καὶ τὴν τρίτην, κατὰ τὸν Λύδιον. Μὲ τυχοῦσαν κίνησιν ὁ τρίπους ἔσρεφεν ἐπὶ τὸν ἄξονά του, καὶ παρείχεν εἰς τὸν τεχνίτην εὐκολίαν, νὰ διέρχηται τοὺς τρεῖς τρόπους ἀδιακόπως. Τὸ θαυμαζόμενον τοῦτο ὄργανον ἔπεσεν εἰς λήθην μετὰ τοῦ ἐφευρετοῦ τὸν θάνατον (4). Τὰ τετράχορδα διακρίνονται μὲ τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὰς θέσεις των, κατὰ τὴν μουσικὴν κλίμακα, καὶ αἱ χορδαὶ μὲ τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὰς θέσεις των ἐπὶ παντὸς τετραχόρδου. Ἡ μᾶλλον κατιοῦσα χορδὴ, ἢ Σι, ὀνομάζεται ὑπάτη, ἢ πρώτη· ἢ ἀκόλουθός της ἀνιοῦσα, παρυπάτη, ἢ ἡ ἐγγὺς τῆς πρώτης. Σοῦ διακόπτω τὸν λόγον, τῷ εἶπον, διὰ νὰ σὲ ἐρωτήσω, ἂν δὲν ἔχωσιν ὀνομασίας συντομωτέρας, διὰ νὰ ψάλλῃς μουσικὴν σύνθεσιν, χωρὶς λόγους. Τέσσαρα φωνήεντα, ἀπεκρίθη· τὸ εἰ, βραχὺ, τὸ α, τὸ ε, βαρὺ, τὸ ο, μακρὸν, ἔχοντα πρὸ αὐτῶν τὸ σύμφω-

(1) Αὐτ. βιβλ. ε'. §. 91. (2) Πλά. Δημοκ. βιβλ. γ'. §. 349. (3) ὁ Πλάτων λέγει, ἔτι, εἰν ἀποβάλλωσι τοὺς περισσοτέρους, τρέπους, ἢ λύρα θέλει ἔχει ἐλιγωτέρας χορδὰς· ἐπολαπλασάξου ἄρα τὰς χορδὰς. κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τρέπων. (4) Ἀθήν. βιβλ. ιδ'. §. 632.

νον τ, ἐξηγοῦσι τοὺς τέσσαρας ἤχους παντὸς τετραχόρδου (1)· ἔξω μόνον, ὅτι ἀποκόπτουσι τὸ πρῶτον αὐτῶν τῶν μονοσυλλάβων, ὅπου ἀπαντῶσιν ἤχον κοινὸν εἰς τὰ δύο τετράχορδα. Τοῦτο γίνεται φανερόν, ἐὰν θέλω νὰ μετροφωνήσω τὴν παρασιχίδα τῶν δεδομένων ἤχων εἰς τὰ δύο πρῶτα τετράχορδα. Σι, ουτ. ρε, Μι, Φα, Σολ. Λα, θέλω εἰπῆ, Τέ, Τα, Τέ, Τῶ, Τα, τέ, Τῶ· καὶ οὕτως ἀκολουθῶς.

§. ιγ'. Ἄλλοτε εἶδον, εἶπον πάλιν, μουσικὴν ἔγγραφον, παρετήρησα εἰς αὐτὴν γράμματα κεχαραγμένα ὀριζοντείως ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς, τὰ ὁποῖα ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὰς συλλαβὰς τῶν ὑποτεθειμένων εἰς αὐτὰ λόγων. Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα μὲν ἦσαν ὀλόκληρα, ἢ λελοβημένα, ἄλλα δὲ τεθειμένα εἰς θέσεις διαφόρους. Ἐχρειάζοντο εἰς ἡμᾶς σημεῖα, ἀπεκρίθη, ἐξελέξαμεθα τὰ γράμματα, καὶ ἐπειδὴ, ἐξ αἰτίας τῆς ποικιλίας τῶν τρόπων, ἦτον ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν πολλὰ σημεῖα, ἐδώκαμεν εἰς τὰ γράμματα θέσεις, ἢ σχηματισμοὺς διαφόρους. Ὁ τρόπος οὗτος τῶν σημείων εἶναι ἀπλοῦς μὲν, ἀλλ' ἑλλειπής. Ἐπειδὴ δὲν ἐπεμελήθησαν νὰ προσαρμόσωσι γράμμα εἰς κάθε ἤχον τῆς φωνῆς, καὶ εἰς κάθε χορδὴν τῆς λύρας, συμβαίνει ἐντεῦθεν, ἐν ᾧ εἶναι ὁ αὐτὸς χαρακτήρ κοινὸς εἰς χορδὰς, ἀνηκούσας εἰς διάφορα τετράχορδα, νὰ μὴ δύναται νὰ εἰδοποιῆ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ὑψώσεως, καὶ νὰ ἦναι τὰ σημεῖα τοῦ διατονικοῦ εἶδους τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τοῦ χρωματικοῦ, καὶ ἐναρμονικοῦ (2). Μὲ τὸν καιρὸν βέβαια θέλουσι τὰ πολλαπλασιάσει, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὰ τόσος μεγάλος ἀριθμὸς χρειάζεταιται (3), ὥστε ἡ μνήμη τῶν ἀρχαρίων πρέπει νὰ καταβαρύνηται ἀπὸ αὐτὰ (4). Ὁ Φιλότιμος, ἐν ᾧ ἔλεγεν αὐτοὺς τοὺς λό-

(1) Ἄρισ. Κωτιλ. βιβλ. 6. §. 94. (2) Ἄρισόξ. βιβλ. 6. §. 40.

(3) Ἄλιπ. εἰσαγωγ. §. 3. Gaudent. p. 25. Bacch. p. 3. Ἄρισ. Κωτιλ. §. 26. (4) ὅρα τὴν σημ.

γους, ἐχάραξεν εἰς πινακίδια ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἤξευρον ἐκ σή-
θους. Ἀφ' οὗ τὸ ἐξηκρίβωσα, τῷ ἔδειξα νὰ περιεργασθῆ, ὅτι
τὰ ὑποτεθειμένα εἰς τὴν ὄψιν μου σημεῖα ἦσαν βέβαια ἱκανὰ
νὰ διευθύνωσι τὴν φωνήν μου, ἀλλὰ δὲν ἐκανόνιζεν καὶ τὰς
κινήσεις τῆς. Αὐταὶ εἶναι περιορισμένοι, μοὶ ἀπεκρίθη ἀπὸ
μακρὰς, καὶ βραχείας συλλαβὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι συ-
θεμένοι οἱ λόγοι, καὶ ἀπὸ τὸν ῥυθμὸν, ὅς τις συνιστᾷ τὸ σὺ-
σιωδέσερον μέρος τῆς μουσικῆς, καὶ ποιήσεως.

§. 15. Ὁ ῥυθμὸς, ἐν γένει, εἶναι ἀλληλοδιαδόχος, καὶ
εἰς τινὰς ἀναλογίας ὑποκειμένη κίνησις (1). Τὸν διακρίνει εἰς
τὴν πῆσιν τοῦ ὀρνέου, εἰς τὸν κτύπον τῶν ἀρτηριῶν, εἰς τὰ
βήματα τοῦ χορευτοῦ, καὶ εἰς τὰς περιόδους τινὸς λόγου. Εἰς
τὴν ποίησιν εἶναι, ἢ ἀναφερομένη εἰς τὸν χρόνον διάρκεια. τὴν
ὁποίαν μεταχειρίζονται, προφέροντες τὰς συλλαβὰς σίχου τι-
νός. Εἰς τὴν μουσικὴν, ἢ ἀναφερομένη εἰς τοὺς ἤχους διάρκεια,
ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἡ σύνθεσις τινὸς ἄσματος. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς
μουσικῆς, ὁ ῥυθμὸς ἐμορφώθη ἀκριβῶς ἐπάνω εἰς τὸν τῆς ποιή-
σεως. Ἠξέυρεις, ὅτι εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν πᾶσα συλλαβὴ
εἶναι ἢ βραβεῖα, ἢ μακρά. Διὰ νὰ προσφέρῃ μίαν βραχειαν, χρει-
άζεται μία σιγμῆ, καὶ δύο, διὰ μίαν μακράν ἀπὸ τὴν συμπλο-
κὴν πολλῶν συλλαβῶν, μακρῶν, ἢ βραχειῶν, σχηματίζεται ὁ
ποῦς, καὶ ἀπὸ τὴν συμπλοκὴν πολλῶν ποδῶν, τὸ μέτρον τοῦ σί-
χου. Κάθε ποῦς ἔχει κίνησιν, καὶ ῥυθμὸν, διηρημένον εἰς δύο
χρόνους, τὸν μὲν, διὰ νὰ τῷ δίδῃ τόνον, τὸν δὲ, ὑψωσιν. Ὁ Ὀ-
μηρος, καὶ οἱ σύγχρονοὶ του ποιηταὶ μετεχειρίζοντο κοινῶς τὸν
ἠρωϊκὸν σίχον, τοῦ ὁποίου ἐξ πόδες μετροῦσι τὴν ἔκτασιν, καὶ κα-
θεὶς περιέχει δύο μακρὰς, ἢ μίαν μακράν με δύο ἐπομένας βρα-
χείας. Ὡς τεσσαρες συλλαβικαὶ σιγμαὶ συνιστῶσι τὴν διάρκειαν

(1) Ἰσομ. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 5. §. 152. Πλά. περὶ νό.
βιβλ. 6. §. 664.

τοῦ ποδὸς, καὶ εἰκοσιτέσσαρες ἀπὸ αὐτὰς, τὴν διάρκειαν ὅλου τοῦ σίχου. Παρατηρήθη μετὰ ταῦτα, ὅτι ἡ φορὰ τούτου τοῦ εἶδους τῶν σίχων εἶχε κίνησιν πολλὰ μονοειδῆ, ὅτι πολλαὶ ἐμφαντικαὶ, καὶ εὐχηοὶ λέξεις ἐξωρίσθησαν ἀπὸ αὐτοῦς, ὡς μὴ δυνάμεναι νὰ ὑποκύπτωσιν εἰς τὸν ῥυθμὸν του, καὶ ἄλλαι, διὰ νὰ συμμορφωθῶσι μὲ αὐτὸν, εἶχον ἀνάγκην νὰ ὑποσπρίζωνται ἀπὸ τινα λέξιν πλησιάζουσα. Ἐδοκίμασαν ἐπομένως νὰ συνεισαγάγῃσι νέους τινὰς ῥυθμοὺς εἰς τὴν ποίησιν (1). Ὁ ἀριθμὸς τούτων μετὰ ταῦτα ἠυξήθη ἀξιόχρεα μὲ τὴν τοῦ Ἀρχιλόχου, Ἀλκαίου, Σαπφοῦς, καὶ πολλῶν ἄλλων ποιητῶν προσπάθειαν· τοὺς διαιροῦσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τρία γένη ἀρχικά.

§. ιε'. Εἰς τὸ α'. ἡ ὕψωσις εἶναι παρομοία μὲ τὸν τόνον. Μέτρον εἰς δύο χρόνους ὁμοίους. Εἰς τὸ β'. ἡ διάρκεια τῆς ὑψώσεως εἶναι διπλασία τῆς τοῦ τόνου. Μέτρον εἰς δύο ἀνομοίους χρόνους, ἢ εἰς τρεῖς ὁμοίους. Εἰς τὸ γ'. ἡ ὕψωσις, ὡς πρὸς τὸν τόνον εἶναι, ὡς 3, πρὸς 2. δηλ. ἂν ὑποθέσῃς τὰ σημεῖα ὅμοια, χρειάζονται ἀπὸ αὐτὰ τρία δι' ἓνα χρόνον, καὶ δύο, διὰ τὸν ἄλλον. Εἶναι καὶ τέταρτον γένος, ἐν ᾧ ἡ ἀναφορὰ τῶν χρόνων εἶναι ὡς 3, πρὸς 4. ἀλλὰ σπανίως τὸ μεταχειρίζονται. Παρεκτὸς τῆς διαφορᾶς ταύτης εἰς τὰ γένη, προκύπτει ἄλλη τις ἔτι μεγαλύτερα, προσερχομένη ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν, αἱ ποῖαι ἀνήκουσιν εἰς κάθε χρόνον ῥυθμοῦ. Οὕτως, εἰς τὸ α'. γένος, ἡ ὕψωσις καὶ ὁ τόνος δύνανται νὰ συντεθῶσιν ἀπὸ μίαν συλλαβικὴν σιγμὴν, ἢ συλλαβὴν βραχειᾶν· δύνανται προσέτι νὰ συντεθῶσι καὶ ἀπὸ δύο, τέσσαρας, ἕξ, καὶ ἔτι ἀπὸ ὀκτώ συλλαβικὰς σιγμάς, τὸ ὅποῖον τοῦτο δίδει ἐνίστε, διὰ πλήρες μέτρον, σύνθεσιν συλλαβῶν μακρῶν, καὶ βραχειῶν, ἰσοδυναμῶν μὲ δεκαῆξ συλλαβικὰς σιγμάς. Εἰς τὸ β'. ἡ σύνθεσις αὕτη δύναται νὰ ᾖ ἀπὸ δεκαοκτώ τούτων τῶν σιγμῶν. Εἰς τὸ γ'. τελευ-

(1) Ἄριστ. περὶ ποιη. §. 654.

ταίον, ὁ ἕνας χρόνος δύναται νὰ δεχθῆ ἀπὸ τρεῖς βραχείας, ἕως εἰς δεκαπέντε, καὶ ὁ ἄλλος, ἀπὸ μίαν βραχείαν, ἕως εἰς δέκα, ἢ τὰς ἰσοδυνάμους των, ὥστε τὸ ὁλόκληρον μέτρον νὰ περιέχη εἰκοσιπέντε σιγμὰς συλλαβικάς, καὶ νὰ ὑπερέχη μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὴν ἕκτασιν τοῦ ἠρωϊκοῦ σίχου, καὶ δύναται νὰ περιέχη ἕως δεκαοκτὼ συλλαβὰς μακρὰς, ἢ βραχείας. Ἐν ἴσως μὲ τὴν ποικιλίαν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ εἰς τὸν ῥυθμὸν ἐκείνη ἢ μᾶλλον, ἢ ἦττον σφοδρὰ ῥύμη τῶν συλλαβικῶν σιγμῶν, θέλης συνάψει καὶ τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν μίξιν, καὶ περιπλοκὴν τῶν ῥυθμῶν, καὶ τὴν παραγομένην ἀπὸ τὴν ἔφεσιν τοῦ μουσικοῦ, ὅταν, κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν παθῶν, τὸν ὁποῖον θέλει νὰ ἐρμηνεύσῃ, περισέλλῃ, ἢ ἐκτείνῃ τὸ μέτρον, χωρὶς νὰ μεταβάλῃ μὲ ὅλον τοῦτο τὰς ἀναλογίας, ἢ θελεῖς συμπεράνῃ, ὅτι, εἰς μίαν συμφωνίαν, ἢ ἀκοήμας πρέπει ἀεννάως νὰ κινῆται ἀπὸ κινήσεις ἀνεληπίστους, αἱ ὁποῖαι διεγείρουσιν εἰς αὐτὴν προσοχὴν, καὶ ἔκστασιν.

§. 15'. Γραμματικῆς, τεθειμέναι εἰς τὴν ἀρχὴν μουσικῆς ποιήσεως, δείχνουσι τὸν ῥυθμὸν τῆς, καὶ ὁ κορυφαῖος, ἀπὸ τὸν ὑψηλότερον τόπον τῆς ὀρχήστρας, τὸν ἀναγγέλλει εἰς τοὺς μουσικοὺς, καὶ εἰς τοὺς ὀρχηστὰς, οἱ ὁποῖοι βλέπουσι μὲ προσοχὴν τὰ κινήματά του (1). Παρητήρησα, τῷ εἶπον, ὅτι αἱ πρόεδροι τῶν χορῶν κτυπῶσι τὸ μέτρον, ποτὲ μὲν μὲ τὴν χεῖρα, ποτὲ δὲ, μὲ τὸν πόδα (2). Προσέτι εἰδόν τινας, ὅτε εἶχον τὸ ὑπόδημά των καθωπλισμένον μὲ σῖθηρον, καὶ σοὶ ὁμολογῶ, ὅτι αὐταὶ αἱ ταραχώδεις ἐπικρούσεις ἐσύγχυζον τὴν προσοχὴν, καὶ ἠδονήν μου. Ὁ Φιλότημος ἠκολούθησεν, ὑπομειδῶν. Ὁ Πλάτων συγκρίνει τὴν ποίησιν, γεγυμνωμένην ἀπὸ τὸ μέλος μὲ πρόσωπον, ὅπου ἐξερῆθη τὸ κάλλος του, ἀφ' οὗ ἀπέβαλε τὸ ἄνθος τῆς νεότητος (3), ἐγὼ παρομοι-

(1) Ἄριστ. περὶ βλ. §. 770. (2) Ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 5. §. 160. (3) Πλάτ. Δημοκ. βιβλ. ε. §. 600. «ἔειπε τοῖς τῶν ὠραίων προσώποις, καλῶν δὲ μὴ, οἷα γίγνεται ἰδεῖν, ὅταν αὐτὰ τὸ αἶθος προλήπῃ»

άζω τὸ μέλος, ὅπου δὲν ἔχει ῥυθμὸν μὲ χαρακτῆρας τακτικούς μὲν, ἀλλ' ἀψύχους, καὶ ἀνενεργήτους. Δι' αὐτοῦ μάλιστα τοῦ ῥυθμοῦ, ἡ μουσικὴ διεγείρει εἰς ἡμᾶς αἰσθήματα δραστήρια. Εἰς αὐτὴν τὴν περίεσιν συνίσταται ὅλη ἡ ἀξιώτης τοῦ μουσικοῦ, διὰ τὴν εἰπῶ οὕτως, εἰς μένιν τὴν ἐκλογὴν. "Ὅλοι οἱ ῥυθμοὶ ἔχουσι φυσικὰς, καὶ διακεκριμένας ἰδιότητας. "Ὅταν ἡχῆ ἡ πολεμικὴ σάλπιγξ μὲ διπλασίους κρότους ῥυθμὸν ζωηρὸν, καὶ ὄρμητικόν, τότε νομίζεις, ὅτι ἀκούεις τὰς κραυγὰς τῶν πολεμιστῶν, καὶ τὰς τῶν νικητῶν· τότε ἐνθυμεῖσαι τὰ πολεμικὰ ἄσματα, καὶ τοὺς πολεμικοὺς χορούς μας. "Ὅταν πολλαὶ φωναὶ φέρωσιν εἰς τὴν ἀκοήν σου ἤχους, οἵτινες ἀκολουθοῦσιν ἕνας τὸν ἄλλον μὲ βραδύτητα, καὶ τροπὸν εὐφρόσυνον, τότε ἔρχεσαι εἰς κᾶπποισιαν συναίσθησιν. "Αὐτὰ ἄσματά των περιέχουσιν ἐπαίνους τῶν Θεῶν, θέλεις αἰσθανθῆ διατεθειμένον τὸν ἑαυτὸν σου εἰς εὐλάβειαν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει ἡ παρουσία των· καὶ τοιαύτη εἶναι τοῦ ῥυθμοῦ ἡ ἐνέργεια, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διευθύνονται οἱ ὕμνοι, καὶ οἱ χοροὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς μας.

§. ιζ'. Ὁ χαρακτῆρ τῶν ῥυθμῶν τῶσιν εἶναι περιωρισμένος, ὡς ἡ μετάθεσις μιᾶς συλλαβῆς εἶναι ἰκανὴ νὰ τὸν ἀλλάξη. Πολλάκις δεχόμεθα εἰς τὴν ἐποποιίαν δύο πόδας τὸν Ἰαμβον, καὶ Τροχαῖον, οἵτινες καὶ οἱ δύο εἶναι μὲν συντεθειμένοι ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, διαφέρουσι δὲ, καθ' ὅτι ὁ μὲν Ἰαμβος ἄρχεται ἀπὸ βραχείας, ὁ δὲ Τροχαῖος ἀπὸ μακρᾶς· οὗτος μὲν ἀνήκει εἰς τὴν βραδύτητα χωρικοῦ χοροῦ, ἐκεῖνος δὲ, εἰς τὴν θερμότητα ἐμφυχωμένου διαλόγου (1). Ὁ Ἰαμβος εἰς κάθε βῆμα φαίνεται, ὅτι αὐξάνει τὴν θερμότητα, καὶ ὁ Τροχαῖος, ὅτι χάνει τὴν ἐδικήν του. Μὲ τὸν πρῶτον οἱ Σατυρικοὶ ποιηταὶ καταδιώκουσι τοὺς ἐχθρούς των,

(1) Ἄρισ. περὶ ποίη. κεφ. δ'. περὶ ῥητ. βιβλ. γ'. κεφ. η'.

μέ τον δεύτερον οἱ δραματικοὶ καθιστῶσιν ἐνίοτε τοὺς χοροὺς τῶν γερόντων, νὰ παρήρσιάζωνται ἐπὶ τῆς σκηνῆς (1). Μῆτε εἰς τὴν φύσιν, μῆτε εἰς τὰ πάθημας, δὲν εἶναι κἀμμία κίνησις, ἢ ὁποία δὲν εὐρίσκει εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῶν ῥυθμῶν κινήσεις, ὅτι ἀνταποκρίνονται εἰς αὐτὰ, καὶ ἀποκαθίζονται εἰκόνας των (2). Αἱ ἀναφοραὶ αὗται εἶναι μέχρι τοσούτου βαθμοῦ σερειωμέναι, ὥσε κάθε ἄσμα χάνει ὅλας τῆς τερπνότητας, ὅταν ἡ ῥύμη του ἦναι συγκεχυμένη, καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ μας δὲν δέχεται, εἰς ὄρους ἀνήκοντας, τὴν περιοδικὴν διαδοχὴν τῶν ὅσων προσμένει, αἰσθημάτων. Διὰ τοῦτο οἱ ἐπιστάται τῶν θεαμάτων, καὶ ἑορτῶν μας, δὲν πάουουσιν, ἐξασκοῦντες τοὺς ὑποκριτὰς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμπιστεύονται τὴν φροντίδα τῆς δόξης των. Πρὸς τούτοις εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι μέγατι μέρος τῶν ἐκβάσεων τῆς μουσικῆς εἶναι ἐξηρητημένον ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ἐκπληρώσεως, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ προσοχὴν, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ χοροὶ ὑποτάσσονται εἰς τὰς θεωρισμένας εἰς αὐτοὺς κινήσεις (3). Μὲ ὅλον τοῦτο, εἶπεν ὁ Φιλότιμος, εἶναι καιρὸς, νὰ δώσωμεν τέλος εἰς αὐτὴν τὴν συνομιλίαν, θέλομεν τὴν ἐπαναλάβῃ αὔριον, ἂν τὸ κρίνης εὐλογον, καὶ θέλω ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν σου, πρὶν ὑπάγω εἰς τὴν γαμῖ Ἀπολλοδώρου.

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ Β΄.

Περὶ τοῦ ἠθικοῦ μέρους τῆς μουσικῆς.

§. α΄. **Τ**ὴν ἀκόλουθον ἠγέρθην ἀπὸ τὴν σρωμνὴν μου, καθ' ἣν ὥραν οἱ χωρικοὶ φέρουσιν εἰς τὸν φόρον τὰ προζώακια,

(1) Ἀριστοφ. Ἀχαρ. σί. 203. (2) Ἀρισ. πολ. βιβλ. η'. (3) ὁ αὐτ. πρὶβ. κβ.

καὶ οἱ πολῖται διασκορπίζονται εἰς τὰς ἀγυῖας μὲ θόρυβον (1). Ὁ οὐρανὸς ἦτον ἡσυχος, καὶ εὐδῖος, τρυφή· ἦτις ὄρασις εὐφραίνει τὰ ἐκστατικά μου αἰσθητήρια. Ἡ ἀνατολὴ ἐσπινθοβόλοι ἀπὸ φαεσφόρους αὐγὰς, καὶ ὅλη ἡ γῆ ἐπεθύμει τὴν παρουσίαν ἐκείνου τοῦ ἄστρου, ὅπου φαίνεται, ὅτι καθ' ἑκάστην τὴν ἀναγεώγει. Εἰς τοιαύτας θεὰς ἐκδεδομένος, δὲν ἐκατάλαβον παντελῶς τὸν ἐρχομὸν τοῦ Φιλοτίμου. Σὲ βλέπω, μοι εἶπεν, εἰς κῆρποιον εἶδος ἐκστάσεως. Δὲν ἔπαυσα ἀπὸ τοῦ νὰ τὸ αἰσθάνωμαι, τῷ ἀπεκρίθην, ἀφ' ἧς ὥρας εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκομαι. Ἡ ὑπερβολικὴ καθαρότης τοῦ ἀέρος, τὸν ὁποῖον ἀναπνέει κῆνεις ἐνταῦθα, καὶ τὰ ἐμφυχα χρώματα, μὲ τὰ ὁποῖα ὅλα τὰ αἰσθητὰ ἐνταῦθα φαίνονται εἰς τὰς ὄψεις μου, ὅτι καθωραῖζονται, ἀναίγουσιν εἰς τὴν ψυχὴν μου νέων αἰσθημάτων πηγὰδια. Ἐντεῦθεν ἐλάβομεν εὐκαρίαν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς ἐπιβροῆς τοῦ κλίματος (2). Ὁ Φιλότιμος ἀπέδιδεν εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὴν θαυμασίαν τῶν Ἑλλήνων αἰσθητικότητα. Αἰσθητικότης, ἔλεγεν, ἦτις εἶναι δι' αὐτοὺς πηγὴ ἀνεξάντλητος ἠδονῶν, καὶ σφαλμάτων, καὶ φαίνεται, ὅτι αὐξάνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, Νομίζω ὅλον τὸ ἐναντίον, ἐπανέλαβον τὸν λόγον, ὅτι ἄρχησε νὰ ἀδυνατῇ. "Ἄν ἀπατώμαι, εἰπέ μοι ἄρα, διὰ τί ἡ μουσικὴ δὲν ἐργάζεται πλέον τὰ αὐτὰ θαύματα, ὡς ἄλλοτε; Τὸ αἴτιον εἶναι ἀπεκρίθην, ὅτι ἄλλοτε ἦτον χωρικωτέρα, καὶ τὰ ἔθνη ἔτι ἦσαν εἰς τὴν νηπιότητά των. "Ἄν, εἰς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ χαρὰ ἐδηλοῦτο μόνον μὲ θορυβώδεις κραυγὰς, κῆρμιά φωνῆ, συνωδευμένη μὲ κῆνέν μουσικὸν ὄργανον, παρεῖχε νὰ ἀκούηται μελωδία τις, καὶ ἀπλουςάτη, ἀλλ' ὑποκειμένη εἰς κανόνας τινὰς, ἐν ταύτῳ ἠδύει τοὺς ἰδῆ, μὲ ποῖαν χαρὰν ἠθέλαν ἀλλοιωθῆ, καὶ μὲ

(1) Ἀριστοφ. Ἐκκλ. σκ. 278. (2) Ἰπποκ. περὶ αἰ. κεφ. γέ. Πλά. εἰς Τιμ. §. 24.

πάσας μεγάλας ὑπερβολὰς ἤθελαν ἐξηγεῖ τὸν θαυμασμόν τους. Γὰρ τί ἐδοκίμασαν οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Ὁ Ἀμφίων ἐγκαρδίωσε μὲ τὰ μέλη του, τοὺς ἐργάτας, οἱ ὅποιοι οἰκοδόμου τῶν Θηβῶν τὴν ἀκρόπολιν, καθὼς αὐτὸ τοῦτο ἐτέθη εἰς πρᾶξιν μετὰ ταῦτα, ὅταν ἀνήγειραν τὰ τείχη τῆς Μεσσήνης (1). Ἐκοινολόγησαν, ὅτι τὰ τείχη τῶν Θηβῶν ἀνηγέρθησαν μὲ τὸν ἦχον τῆς λύρας, ὃ Ὀρφεὺς ἐπροξένει μὲ τὴν ἐδικήν του ὀλίγους τινὰς χαριέντας ἦχους, καὶ ἔλεγον τότε, ὅτι αἱ τίγρεις κατέθετον εἰς τοὺς πόδας του τὴν ἀγριότητά των.

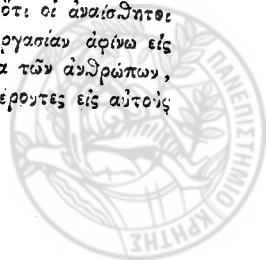
§. β'. Δὲν ἀνέροχομαι εἰς ἐκείνους τοὺς μεμακρυσμένους αἰῶνας, εἶπον πάλιν, ἀλλὰ σὲ προβάλλω τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵ τινες ἦσαν ἀναμεταξύ των ἀσύμφωνοι, καὶ παρευθὺς ἔγιναν σύμφωνοι ἀπὸ τὰς τερπνοτάτας τοῦ Τερπανδρου ἀρμονίας (2). Τοὺς Ἀθηναίους, οἵ τινες, συρόμενοι ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Σόλωνος εἰς τὴν νῆσον τῆς Σαλαμῖνος, κατεφρόνησαν τὸ ψήφισμα, τὸ ὁποῖον κατεδίκασε καὶ τὸν τολμηρότατον ῥήτορα, ὅς τις ἤθελε τοῖς προβάλλῃ τῆς νήσου ἐκείνης τὴν ἀνάκτασιν (3). Τὰ ἤθη τῶν Ἀρκάδων, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν μουσικὴν καθημερώθησαν (4)· καὶ δὲν ἤξεύρω, πόσα ἄλλα τῆς μουσικῆς ἀποτελέσματα, δύναμαι νὰ σὲ προβάλλω, τὰ ὁποῖα, εἶναι τῶν ἀδυνάτων, νὰ σὲ λανθάνωσι. Πολλὰ καλὰ τὰ γνωρίζω, μοὶ εἶπε, καὶ ἠμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω, ὅτι τὸ παράδοξον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἤθελε διαλυθῆ, ἀφ' οὗ κάμη κανεῖς εἰς αὐτὸ τὴν ἀνάλυσιν. Ὁ Τέρπανδρος, καὶ Σόλων ἐχρεώσου τὰς ἐκβάσεις των μᾶλλον εἰς τὴν ποίησιν, παρὰ εἰς τὴν μουσικὴν, καὶ ἴσως ἔτι, ὅχι τόσον εἰς τὴν παίησιν, ὅσον εἰς τὰς ἰδιαιτέρας περιστάσεις. Ἐπόμενον εἶναι νὰ κρίνωμεν, ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι συγκατένευσαν νὰ ἀκούωσι τὸν Τέρ-

(1) Παντα. β.βλ. δ'. κεφ. 27. (2) Πλούτ. περί μουσι. §. 1146 Διόδ. τμη. §. 639. (3) Πλούτ. εἰς Σόλ. §. 82. (4) Πολύβ. β.βλ. δ'. §. 289. Ἀδ.β. β.βλ. ἰδ'. §. 626.

πανθρον, ἄρχησαν ἄρα νὰ ἀνδιᾶξωσιν ἀπὸ τὰς διαιρέσεις των. Ὅσον δε διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ περὶ τῆς Σαλαμίνος τῶν Ἀθηναίων ψήφισματος, ἡ ὁποία ἔγινε διὰ τοῦ Σόλωνος, ποτὲ δὲν θέλει προξενήσει ἀπορίαν εἰς τοὺς, ὅσοι γνωρίζουσι τῶν Ἀθηναίων τὸ ὑπόκουφον. Τὸ δοθὲν παράδειγμα τῶν Ἀρκάδων εἶναι μᾶλλον περιεργείας ἄξιον. Ἐκεῖνος ὁ λαὸς, κατοικοῦντες κλίμα αὐστηρὸν, καὶ εἰς δυσχερεῖς πότους ὑποκειμένοι, ἐσυνείθισαν εἰς ἀγριότητα, ἡ ὁποία τοὺς ἀποκαθίσα δυσχερεῖς. Οἱ πρῶτοῖ των νομοθέται, παρατηρήσαντες, ποῖαν ἐνέργειαν ἔκαμνεν εἰς τὰς ψυχὰς των τὸ μέλος, τοὺς ἔκριναν δεκτικούς εὐτυχίας· ἐπειδὴ ἦσαν εὐαίσθητοι (1). Ἐμαθον τὰ παιδία των νὰ ψάλλωσι τοὺς ἐπαίνους τῶν Θεῶν, καὶ ἠρώων τοῦ τόπου· ἐσύστησαν ἑορτὰς, δημοσίας θυσίας, πανδήμους πομπὰς, χοροὺς τῶν νέων, καὶ νεανίδων. Αἱ νομοθετικαὶ αὗται συστάσεις, ἐνυπάρχουσαι ἔτι, ἐπλησίασαν ἀνεπαίσθητως πρὸς ἀλλήλους ἐκεῖνοὺς τοὺς ἀγρίους. Κατεσάθησαν ἡμέροι, φιλάνθρωποι, καὶ ἀγαθοεργοί. Μὲ ὅλον τοῦτο πόσα αἷτια συνέδραμον εἰς αὐτὴν τὴν μεταβολήν! Ποίσεις, μέλος, χορὸς, συναθροίσεις, ἑορταί, ἀγῶνες, ὅλα τὰ μέσα, ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὰ ὁποία, ἀφ' οὗ τοὺς ἔσυρον μὲ τῆς ἡδονῆς τὸ θέλητρον, ἐδυνήθησαν νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἔφεσιν τῶν τεχνῶν, καὶ τὴν κλίσιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν.

§. γ'. Καθεὶς ἔπρεπε νὰ ἀναμμένη ἀποτελέσματα σχεδὸν παρόμοια, ἐν ὅσῳ ἡ μουσικὴ σφικτὰ δέδεμένη μὲ τὴν ποίησιν, σοβαρὰ, καὶ κοσμία, ὡς ἐκεῖνη, ἦτον διορισμένη νὰ διατηρῇ τὴν ἀδιαφθορίαν τῶν ἡθῶν. Ἄλλ', ἀφ' οὗ ἐξήπλωσε τόσον

(1) Ἄρα, εἶναι δυνατόν, νὰ ἰποθέσῃ κανεὶς, ὅτι οἱ ἀναίσθητοι ἀέποτε θέλουσι μένει δυσχερεῖς. Τοῦτου τὴν ἐπεξεργασίαν ἀφίνω εἰς τοὺς προσπαθοῦντας νὰ διορθώσωσι τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων, ἔσα τὴν προσδοκίαν τῆς εὐτυχίας ἐμποδίζουσι, προσφέροντες εἰς αὐτοὺς τῆς εὐαίσθησίας τὰ φάρμακα.

μακρὰν τὰς προόδους της, ἔχασε τὸ σεβάσιμον προνόμιον νὰ διδάσκη τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ τοὺς ἀποκαθιστᾷ καλλιειστέ-
ρους. Πολλάκις ἤκουσα, τῷ εἶπον, αὐτὰ τὰ παράπονα, καὶ
πολλὰ συχνότερα τοὺς ἔβλεπον, ὅτι τὰ ἐνόμιζον τῆς φαντασίας
παίγνια. Οἱ μὲν, θρηνοῦσι διὰ τὴν φθορὰν τῆς μουσικῆς, οἱ
δὲ, χαίρουσι διὰ τὴν τελειότητά της. "Ἐχεις ἔτι πατριάρχης τῆς
παλαιᾶς, ἀλλ' ἔχεις πολλὰ περισσοτέρους τῆς νέας. Οἱ νομο-
θεῖται ἄλλοτε ἐθεώρουν τὴν μουσικὴν, ὡς οὐσιώδες μέρος τῆς
ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν (1), οἱ φιλόσοφοι κατὰ τὸ παρὸν, ὡς
τίμιον σχεδὸν διασκεδαστήριον (2). Πῶς γίνεται, τέχνη, ἥτις
ἔχει τόσην ἐξουσίαν εἰς τὰς ψυχὰς μας, νὰ χρηματίσῃ ὀλίγον
ἐπιωφελῆς, ἀποκατασταθεῖσα χαριστέρα; Ἴσως ἠμπορεῖς νὰ τὸ
καταλάβῃς, ἀπεκρίθη, ἂν συγκρίνῃς τὴν παλαιὰν μουσικὴν
μὲ τὴν οὖσαν ἐν χρήσει εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ἀπλῆ μὲν εἰς
τὴν ἀρχὴν της, πλουσιωτέρα δὲ καὶ ποικιλωτέρα εἰς τὸ μετὰ
ταῦτα, ἐμφύχωνεν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς σίχους τοῦ ἠσιόδου,
Ὀμήρου, Ἀρχιλόχου, Τερπάνθρου, Σιμωνίδου, καὶ Πινδα-
ρου, ἀχώριστος ἀπὸ τὴν παίσειν, ἐθανεῖζετο ἀπ' αὐτὴν τὰ θελό-
γητρο, ἢ κάλλιον, ἔδιδεν εἰς αὐτὴν τὰ ἐδικά της. Δι' ὅ,τι ὅλη
της ἠφιλοτιμία συνίστατο εἰς τὸ νὰ ὠραΐζῃ τὴν σύντροφόν της.
Μία μόνον ἔμφασις εὐρίσκεται, δυναμένη νὰ παραστήσῃ εἰς ὅ-
λην της τὴν δύναμιν εἰκόνα τινὰ, ἢ αἰδοῦσιν. Αὐτὴ τότε διε-
γείρει εἰς ἡμᾶς ἐκκινήσεις ζωηροτέρας, ὅταν μόνον καθιστᾷ νὰ
ἀνταχῆ εἰς τὰς καρδίας μας ἡ φωνὴ τῆς φύσεως. Διὰ τὴν οἱ δυ-
σχεῖς εὐρίσκει με τὴν εὐκολίαν τὸ μυστήριον, νὰ καταμα-

(1) Τιμ. Λοκ παρὰ Πλά. §. 104. Μωσικὰ δὲ, καὶ ἡ ταύτας ἀ-
γεμῶν φιλοσοφία ἐπὶ τῶν τὰς ψυχᾶς ἐπαγορεύσει ταχθεῖσαι ὑπὲρ Θεῶν
τε καὶ νόμων, ἐδίδουσι, καὶ πείθουσι, τὰ δὲ καὶ ποταναγωγούσι, τὸ
μὲν ἀλογον τῷ λογικῷ πείθεσθαι, τῷ δ' ἀλόγῳ θυμῶν μὲν πρῶτον εἶ-
μεν, ἐπιθυμίαν δὲ ἐν ἀρεμῇσιν· ὡς μὴ δίχα λόγου κινέσθαι, μηδὲ μὴ
ἀτρεμίζειν τῷ νῶ ἐκκαλουμένῳ ἢ ποτὶ ἔργα, ἢ ποτὶ ἀπολαύσεις. (2)
Ἄρισ. πολ. βιβλ. η' κεφ. γ'.

λάττωσι, καὶ νὰ διακόπτωσι τὰς ψυχὰς μας; Ὅτι αἱ τόνοι τῆς φωνῆς, καὶ αἱ κραυγαὶ εἶναι καθ' αὐτὸ ἐρμηνεύει τῆς θλίψεως. Εἰς τὴν προφορικὴν μουσικὴν, ἡ μόνη ἀνάπτυξις εἶναι τὸ εἶδος τοῦ τονισμοῦ, ὅπου ἀνήκει εἰς κάθε λέξιν, καὶ εἰς κάθε σίχον (1). Ἄρα· οἱ παλαιοὶ ποιηταί, ὄντες ἐν ταύτῳ καὶ μουσικοὶ, καὶ φιλόσοφοι, καὶ νομοθέται, βεβιασμένοι νὰ ἀποπέμωσιν οἱ ἴδιοι εἰς τοὺς σίχους τῶν τὸ εἶδος τοῦ, οὗ τινος ἦσαν δεκτικοὶ, μέλους, ποτὲ δὲν ἔχανον ἀπὸ τὴν ὄψιν τοὺς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν. Οἱ λόγοι, ἡ μελωδία, ὁ ῥυθμὸς, αὐτὰ τὰ τρία δυνατὰ ὄπλα, τὰ ὅποια μετέρχεται ἡ μουσικὴ, διὰ νὰ μιμῆται τὴν φύσιν (2), ἐμπεισευμένα εἰς τὴν αὐτὴν χεῖρα, διευθύνοντο παρ' αὐτῆς μὲ τόσας δυνάμεις, ὥσε ὅλα συνέδραμον ἐπίσης νὰ δίδωσιν ἐνέργειαν εἰς μόνην τὴν ἀνάπτυξιν.

§. δ. Πολλὰ ὀγλίγωρα ἐγνώρισαν τὰ γένη, διατονικόν, χρωματικόν, καὶ ἐναρμονικόν, καὶ διακρίνοντες τὸν χαρακτῆρά των, διώριζον εἰς κάθε γένος τὸ προσφύεζον εἰς αὐτὸ εἶδος τῆς ποιήσεως (3). Μετεχειρίζοντο τοὺς τρεῖς ἀρκτικούς τρόπους, προσαρμόζοντες αὐτοὺς προτιμότερον μὲ τὰ τρία εἶδη τῶν ὑλῶν, τὰ ὅποια ἦσαν διὰ παντὸς ὑπόχρεοι νὰ πραγματεύονται. Ἦτον προκείμενον νὰ διεγείρωσιν εἰς μάχην ἔθνος πολεμικόν, ἢ νὰ τὸ διατηρῶσιν εἰς τὰ κατορθώματά του; ἢ Δωρικὴ ἀρμονία ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸ τὴν δύναμιν, καὶ μεγαλειότητά της (4). Ἦτον ἀνάγκη νὰ τὸ διδάσκωσι τὴν μάθησιν τῆς συμφορᾶς, καὶ νὰ βάλλωσι πρὸ ὀφθαλμῶν μεγάλα δυσυχίας ὑποδείγματα; αἱ ἐλεγείοι, καὶ ἡ θλιβερά σύνθεσις ἐδάκειε τοὺς διαπεραστικούς, καὶ ἐμπαιθεῖς τόνους τῆς Λυδικῆς ἀρμονίας (5). Ἦτον τελευταίου ἀπαραίτητον νὰ πληρώσωσι τὰς

(1) Tartini, tratt. dimus. p. 141. (2) Πλά. Δημοκ. βιβλ. γ'. §. 393. Ἄρισ. περὶ ποιη. κερ. α'. Ἄρισ. Κυντιλ. βιβλ. α'. §. 6. (3) Πλωτ. περὶ μουσ. §. 1142. Ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδη. Τ. 15. §. 372. (4) Πλά. αὐτ. §. 399. Πλωτ. αὐτ. (5) αὐτ. 1136.

καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ σέβας, καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς Θεούς; ἡ Φρυγικὴ ἦτον διωρισμένη εἰς αὐτὰ τὰ ἱερά μελή (1). Τὰ περισσώτερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μελή, ὀνομαζόμενα νόμοι, ἢ ἀρχέτυπα (2), ἦσαν διηρημένα εἰς πολλὰ μέρη, καὶ περιεῖχον ἐν ἑαυτοῖς μίαν ἐνέργειαν. Ἐπειδὴ ἔμελλον νὰ ἀποδεικνύωσιν εἰς αὐτὰ τὸν ἀμετάβλητον χαρακτῆρα τῆς ἰδιαζύσης θεότητος, διὰ τιμὴν τῆς ὁποίας αὐτὴ ἡ πράξις ἐγένετο, διώρισαν διὰ τοῦτο κανόνας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ποτὲ σχεδὸν δὲν ἀπεμακρύνοντο (3). Τὸ μέλος αὐστηρὰ ὑποκείμενον εἰς τὰς ἐννοίας τῶν λόγων, ἰσχυροποιεῖτο ἀπὸ τοιοῦτον εἶδος ὄργανου, τὸ ὁποῖον ἤρμοζεν εἰς αὐτὸ καλλειότερα. Τὸ ὄργανον τοῦτο ἔπαιζε τὸν ἴδιον τῆς φωνῆς ἤχον (4), καὶ ὅταν ἡ ἔρχηται συνηρμόζετο μὲ τὸ μέλος, ἐζωγράφειζε πισῶς εἰς τὰ ὄμματα τὴν αἴσθησιν, ἢ τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν μετεβίβαζεν εἰς τὴν ἀκοὴν τὸ ὄργανον.

§. ε΄. Ἡ λύρα εἶχεν ὀλίγους ἤχους, καὶ τὸ μέλος πολλὰ ὀλίγας στροφάς. Ἡ ἀπλότης τῶν τρόπων, τοὺς ὁποίους ἡ μουσικὴ μετῆρχετο, ἐβεβαίωνε τῆς ποιήσεως τὸν θρίαμβον, καὶ ἡ ποίησις, φιλοσοφικωτέρα, καὶ διδακτικωτέρα ἀπὸ τὴν ἰσορίαν, ἐκλέγουσα τὰ ωραιότερα πρωτότυπα, ἐχάραττε μεγάλους χαρακτῆρας (5), παρεχομένη τῆς ἀνδρείας, φρονήσεως, καὶ τιμῆς ὑψηλὰ μαθήματα. Ὁ Φιλότιμος ἔδειξε διακοπὴν εἰς τοῦτο τὸ μέρος, διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἐμὲ καιρὸν νὰ ἀκούσω τμηματά τινα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, καὶ μάλιστα τὰ μελή ἐνὸς ποιητοῦ ὀνομαζομένου Ὀλύμπου, ὅς τις ἔζη περίπου ἐννέα αἰῶνας πρότερον. Αὐτὰ τὰ μελή παίζονται εἰς πολλὰ ὀλίγας χορδὰς, εἶπε (6), καὶ μὲ ὅλον τοῦτο φέρουσι τρόπον τινα εἰς ἀπελπισίαν τοὺς μεταγενεστέρους μας ποιητάς (7). Ἡ τέχνην ἐπέδωκεν, ἀπέκ-

(1) Ὅρα τὴν σημ. Πλά. αὐτ. χρόν. τῆς Πάρον (2) Πολυδ. βιβλ. δ. κεφ. ζ'. ὑπομ. ἡ. τῆς φιλο. ἀκαδ. τό. ε. §. 218. (3) Πλουτ. περὶ μου. σι. §. 1133. Πλά. περὶ γέ. βιβλ. γ'. §. 700. (4) Πλουτ. αὐτ. (5) Ἄρισ. περὶ πο. η. κεφ. ζ'. Bataux. ibid. p. 248. (6) Πλουτ. αὐτ. (7) Ἐρατὴν σημ.

τησε περισσοτέρους τρόπους, καὶ ῥυθμούς· ἡ λύρα ἐπλουτίσθη ἀπὸ χορδῶν, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ εἰς πολὺ διάστημα καιροῦ, ἢ ἀπέρριπτον αὐτὰς τὰς καινοτομίας, ἢ τὰς ἐμμεταχειρίζοντο πεφεισμένως, προσηλωμένοι πάντοτε εἰς τὰς παλαιὰς τῶν ἀρχῶν, καὶ περὶ πλέον ἐς ἄκρον προσεκτικοὶ, νὰ μὴν ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τὴν κοσμιότητα, καὶ σοβαρότητα (1), ἥτις ἐχαρακτήριζε τὴν μουσικὴν τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ προτερήματα, τόσον οὐσιώδη εἰς τὰς ἐλευθέρους τέχνας, ὅταν δὲν περιορίζωσι τὰς ἐνεργείας τῶν εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθήσεων, τὸ πρῶτον ἐπέχει τὸν τόπον τῆς εὐταξίας, καὶ τὸ δεύτερον τῆς ὠραιότητος. Ἡ κοσμιότης, ἢ ἡ εὐπρέπεια συσθίνει δικαίαν ἀναλογίαν μεταξὺ ὕψους, καὶ πραγματευομένης ὕλης, ἀπονέμουσα εἰς κάθε ὑποκείμενον, ἰδέαν, πάθος, τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸ χρῶμα, τόνον, καὶ κίνησιν (2), ἀπορρίπτουσα ἀναγκαίως, ὡς ἐλαττώματα, ὅλας τὰς ἐκφύλους καλλονὰς, καὶ μὴ συγχωροῦσα ποτὲ νὰ λυμαινῶνται τὸ κυριώδες ὄφελος οἱ ἐπεισαγόμενοι αὐτοθελήτως καλλωπισμοί. Ἐπειδὴ ἡ ἐμβριθεὶα κρατεῖ εἰς ὕψος τὰς ἰδέας, καὶ τὰ φρονήματα, ὁ ποιητὴς, ὅς τις φέρει τὴν ζωγραφίαν τούτων εἰς τὴν ψυχὴν του, δὲν καταπίπτει εἰς δουλοπρεπεῖς μιμήσεις (3). Τὰ φρονήματά του εἶναι ὑψηλὰ, καὶ ἡ ὁμιλία του εἶναι ἡ τοῦ μεσίτου, ὁ ὁποῖος χρεωσθεῖ νὰ ὁμιλῇ μὲ τοὺς Θεοὺς, καὶ νὰ διδάσκη τοὺς ἀνθρώπους (4).

§. 5. Τοιοῦτον ἦτον τὸ διπλοῦν ἐπάγγελμα τῶν πρώτων ποιητῶν, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἐξάθησαν τόσον ζηλωταὶ ἔνθερμοι. Οἱ ὕμνοι τῶν ἐνέπνεον σέβας, τὰ ποιήματά τῶν ἀναπτον τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης, τὰ ἐλεγεία τῶν ἐπροξένουν εἰς τὰς ἀποτυχίας τὴν σερεότητα. Ἄσματα ἀπλᾶ,

(1) Πλούτ. αὐτ. Ἀθήν. βιβλ. εἰς. §. 631. (2) Διονύσιος. Ἄλικαρ. περὶ τῆς τῶν λό. ἐξετά. §. 20. (3) Πλάτ. περὶ δημ. βιβλ. γ'. §. 395. (4) Πλούτ. αὐτ.

ἀλλ' εὐγενῆ, καὶ ἐμφαυτικά, εὐκόλα ἐσερέωναν εἰς τὴν μνήμην τὰ μετὰ τῶν ἐντολῶν παραδείγματα· καὶ ἡ νεότης εὐκαίρως συνειθίζουσα νὰ ἀνακαλῆ αὐτὰ τὰ ἄσματα, ἐδιδάσκετο παρ' αὐτῶν εὐάρεστα τὸν ἔρωτα τοῦ κατ' ἄκρον, καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀληθοῦς κάλλους. Μοὶ φαίνεται, εἶπον τότε εἰς τὸν Φιλότιμον, ὅτι μουσικὴ τόσο σσβαρὰ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν εἶναι προσφυὴς νὰ διεγείρῃ τὰ πάθη. Στοχάζεσαι ἄρα, ἐπανάλαβε τὸν λόγον, ὑπομειδιῶν, ὅτι τὰ πάθη τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι ἀποχωρῶντως δραστήρια; Τὸ ἔθνος ἦτον φιλότιμον, καὶ αἰσθητικόν, ἐὰν ἔδιδου εἰς αὐτὸ ἰσχυροτέρας ἐκκινήσεις, εἰκνύονεν νὰ φέρωσι τὰ ἐλαττώματα, καὶ ἀρετὰς του πέραν τοῦ δέοντος. Τοῦτο ἐξάθη ἔτι βαθεῦς σκοπὸς εἰς τοὺς νομοθέτας του, ὅτι διώρισαν εἰς χρῆσιν τὴν μουσικὴν, νὰ κατασέλλῃ τὴν ζέσιν του εἰς τὸν κόλπον τῶν ἡδονῶν, ἢ εἰς τῆς δόξης τὸ σάδιον. Διὰ τί, ἀπὸ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, διέταξαν εἰς τὰ συμπόσια νὰ ψάλλωσιν ᾠδὰς τῶν Θεῶν, καὶ ἡρώων, ἐὰν δὲν ἦτον καθ' αὐτὸ τέλος, νὰ προλαμβάνωσι τὰς ὑπερβολὰς τῆς οἰνοποσίας (1); ὑπερβολαί, τόσο τότε μάλιχα ὀλεθριώτεραι, ὅσον αἱ ψυχαὶ ἦσαν μάλλον ἐπιρροπεῖς εἰς τὴν ὁρμὴν; Διὰ τί οἱ στρατηγοὶ τῆς Λακεδαιμόνος ἔβαλλον μεταξύ τῶν στρατιωτῶν αὐλητάς τινας, καὶ τοὺς ᾠδήγουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὸν ἦχον αὐτοῦ τοῦ ὄργανου μάλλον, παρὰ μὲ τὸν ταραχώδη κρότον τῆς σάλπιγγος; Δὲν ἦτον ἄρα διὰ τοῦτο καὶ μόνον, νὰ κατασέλλωσι τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τῶν νέων Σπαρτιατῶν, καὶ νὰ τοὺς σενοχωρῶσι νὰ φυλάττωσι τὰς τάξεις των (2);

§. ζ'. Μὴν ἦσαι ἄρα παντελῶς ἔκθαμβος, ἂν ἔτι, πρὶν τῆς εἰσόδου τῆς φιλοσοφίας, αἱ μάλλον πεπολισμέναι βασιλεῖαι ἠγνύπνουν μὲ τόσῃ φροντίδα διὰ τὸ ἀμετάβλητον τῆς

(1) Πλούτ. ἀντ. Ἀθήν. βιβλ. εἰς. §. 627. (2) Θουκ. βιβλ. ε', κεφ. σ'. Πολύβ. βιβλ. δ'. §. 289. Ἀθήν. βιβλ. ζ', §. 519.

ὕγιους μουσικῆς (1), καὶ μετὰ ταῦτα οἱ φρονιμώτεροι ἄνδρες, πεπεισμένοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, νὰ καθυποχάξωσι μᾶλλον, ἢ νὰ ἐκκινῶσι τὰ πάθη μας, ἐγνώρισαν, ὅτι ἡ μουσικὴ, διευθυνομένη ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, εἶναι τὸ ὠραιότατον δῶρον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ ἀξιολογώτερα τῶν ἀνθρώπων ἐφεύρεσις (2). Τώρα ὑπηρετεῖ μόνον τὰς ἡδονάς μας. Ἐνδέχεται νὰ παρατηρήσας μέχρι τοῦδε, ὅτι περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας της ἐπαπειλεῖτο ἀπὸ φθορὰν γεινιάζουσαν, ὡς νέα πλούτη ἀποκτήσασα. Ὁ Πολύμνησος, ἐντεινὼν, ἢ ὑποχαλῶν, κατὰ τὴν θέλησίν του, τὰς χορδὰς τῆς λύρας, συνεισήγαγε συμφωνίας ἀγνώστους μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου (3). Μουσικοί τινες ἐγυμνάσθησαν νὰ συνθέτωσι διὰ τὸν αὐλὸν ἦχους, γεγυμνωμένους ἀπὸ λόγους (4). Ἐντὸς ὀλίγου μετὰ ταῦτα εἶδον, εἰς τὰ Πύθια, ἀγῶνας, ἐν οἷς ἤκουον μόνον τοὺς φθόγγους αὐτῶν τῶν ὀργάνων (5). Τελευταῖον, οἱ ποιηταὶ, καὶ μάλιστα οἱ συνθεταὶ ἐκείνης τῆς τολμηρᾶς, καὶ ταραχώδους ποιήσεως, ἡ ὁποία ὠνομάσθη Διθυραμβικὴ, ἐβασάνιζον ἐν ταύτῳ τὴν γλωσσοσάν, τὴν μελωδίαν, καὶ τὸν ῥυθμὸν, διὰ νὰ τὰ ὑποβάλωσιν εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἀνόητου (6). Μὲ ὅλον τοῦτο, ἡ παλαιὰ φιλοκαλία ἔτι ὑπερίσχυε. Πίνδαρος, Πρατίνας, Λάμπρος, καὶ ἄλλοι λυρικοὶ διάσημοι, τὴν ὑπεσῆριζον εἰς τὴν κατάπτωσίν της (7). Ὁ πρῶτος ἤκμαζεν, ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου. Εἶναι ἀπὸ τότε σχεδὸν ἑκατὸν εἴκοσι χρόνοι. Ἐζησεν ἱκανοὺς χρόνους, καὶ ἔγινε μάρτυς τῆς παρασκευαζομένης μεταβολῆς ἀπὸ τὰς καινοτομίας τῶν προγενεσέρων του, καὶ δεξιουμένης ἀπὸ τὸ ἀνεξάρτητον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μᾶς

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Τέμ. Λοκ. παρὰ Πλάτ. §. 104. ἔρα τὴν ἐν τῇ γ'. §. σημ. ὁ αὐτ. Δημοκ. βέλ. γ'. §. 410. Διοτογ. παρὰ Στοβ. §. 251. (3) Πλούτ. αὐτ. ὑπομνή. τῆς φιλοσ. ἀκαδ. Τ. 15. §. 310. (4) Πλούτ. αὐτ. (5) Παῦσα. βέλ. ἰ. Ἰσοκρ. τῆς φιλοσ. ἀκαδ. Τ. 32. §. 444. (6) Πλάτ. περὶ νό. βέλ. γ'. §. 700. Σχολ. ἀριστοφ. τερ. εἰ. 332. (7) Πλούτ. αὐτ.

ἐνέπνεον αἱ κατὰ τῶν Περσῶν νίκαι. Ἄλλὰ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ τὴν ἐτάχυνε τὸ ἀχαλίνωτον πάθος, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἀμέσως διὰ τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν, καὶ διὰ τὴν διδυραμβικὴν ποίησιν. Ἡ πρώτη μᾶς ἐδίδαξε νὰ παραιτώμεθα ἀπὸ τοὺς λόγους, καὶ ἡ δευτέρα νὰ τοὺς πνίγωμεν μὲ τὰ ξένα καλλιπίσματα.

§. ἡ. Ἡ μουσικὴ, μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου, ὑποτασσομένη εἰς τὴν ποίησιν (1), ἀπέσεισε τὸν ζυγὸν μὲ αὐθάδειαν ἀποστάτου δούλου. Οἱ μουσικοὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐφρόντιζον νὰ εὐδοκιμῶσι μόνον εἰς τὰς ἐφευρέσεις. Ὅσον ἤυξανον τὰς προσόδους τῆς τέχνης, τόσον ἀπὸ τὴν φύσιν ἐμάκρυνον (2). Ἡ λύρα, καὶ ἡ κιθάρα παρείχον εἰς τὰς ἀκοὰς μέγαν ἀριθμὸν ἤχων. Ἐσύγχυσαν τὰς ιδιότητας τῶν γενῶν, τῶν τρόπων, τῶν φωνῶν, καὶ τῶν ὀργάνων. Τὰ μέλη, πρότερον διωρισμένα εἰς διάφορα εἶδη τῆς ποιήσεως, ἀδιακρίτως προσηρμόζοντο εἰς κάθε εἶδος κατ' ἰδίαν (3). Ἐφάνησαν, ὅτι ἀνεφύοντο ἄγνωστοι συμφωνίαι, μέλη ἀμεταχείριστα, καὶ κάμψεις φωνῶν ἐξερρημέναι ἀπὸ ἀρμονίαν (4). Ὁ θεμελιώδης, καὶ πολύτιμος νόμος τοῦ ῥυθμοῦ ἀπερυθριάσως κατεπατίετο, καὶ ἡ αὐτὴ συλλαβὴ εἰς πολλοὺς ἤχους μετεπλάττετο (5). Ἀτοπία, ἥτις ἔμελλε νὰ ᾖναι τόσον ἐναντία εἰς τὴν μουσικὴν, ὅσον ἦτον καὶ εἰς τὴν προφορὰν. Αὐτὰς τὰς τόσον ὀρμητικὰς μεταλλαγὰς βλέπων ὁ Ἀναξίλας, ἔλεγεν ὅχι πρὸ πολλοῦ, εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κωμῳδίας του, ὅτι καὶ ἡ μουσικὴ, καὶ ἡ Λυβία παράγει κατ' ἔτος κᾶπποιον νέον τέρας (6). Οἱ πρῶτοι ἐργάται τῶν κανοτομιῶν τούτων ἔζησαν εἰς τὸν τελευταῖον αἰῶνα, ἢ ζῶσι μέχρι καὶ καθ' ἡμᾶς, ὡσάν νὰ ᾖτον πεπρωμένοι εἰς τὴν μουσικὴν νὰ

(1) Πρατ. παρ' Ἀθην. βιβλ. ιδ'. §. 617. (2) Tartin. tratt. dimus. p. 148. (3) Πλά. αὐτ. (4) Φερεκ. παρὰ Πλουτ. αὐτ. (5) Ἄριστοφ. βίτηρ. στίχ. 1349. 1390. (6) Αἰεῖτε κωμῶν κατ' ἐναυτὸν τῆς τῆς Σηρίων. Ἀθην. βιβλ. ιδ'. §. 623.

ἀποβάλλη τὴν περὶ τῶν ἡθῶν ἐπιρροήν, ὅτε ἐλάλουν περισσό-
 τερον περὶ φιλοσοφίας, καὶ ἠθικῆς! Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶχον
 ἀγχίνουσαν, καὶ μεγάλα προτερήματα (1). Ἀναφέρω μόνον
 τὸν Μελαμπιπίδην, τὸν Κινυσιάν, τὸν Φρύνιον (2), Πολυΐ-
 δην (3), τόσον διάσημον διὰ τὴν τῆς Ἰφιγένειας τραγωδίαν,
 καὶ τὸν Μιλήσιον Τιμόθεον, ἐξασκούμενον εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς
 ποιήσεως, καὶ εἰσέτι καὶ νῦν ἀπολαμβάνοντα τὴν δόξαν του
 εἰς πολλὰ προβεβηκυῖαν ἡλικίαν. Οὗτος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλ-
 λους ἐπλήρωσε τὴν παλαιάν μουσικὴν καιριώτατα. Ὁ φόβος,
 μήπως κριθῆ καὶνοτόμος, κατ' ἀρχάς τὸν ἐμπόδισεν (4), ἔ-
 μιξεν εἰς τὰς πρώτας του συνθέσεις παλαιούς ἤχους, διὰ τὴν
 ἀπατήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ τὴν μὴ δυσαρκετήτη
 πολλὰ εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἔφεισιν, ἀλλ' ἐμψυχωθεὶς μετ' ὀ-
 λίγον ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας του, δὲν ἐφύλαξεν εἰς τὸ ἐξῆς ὁμοθεσία.

§. 9. Ἐξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, περὶ ἧς πρὸ
 ὀλίγου ὠμίλησα, οἱ μουσικοὶ ἀνήσυχτοι θέλουσι τὴν ἐξαγάγω-
 σιν νέους ἤχους ἀπὸ τοῦ τετράχορδου· οἱ μὲν βιάζονται τὴν πα-
 ρεμβάλλωσιν εἰς τὸ μέλος μίαν σειρὰν τεταρτημορίων ἤχων (5),
 περισφίγγουσι τὰς χορδὰς, πολλαπλασιάζουσι τοὺς κτύπους
 τοῦ πλήκτρου, καὶ προσαρμόζουσι εἰς τὴν ἀκοήν, διὰ τὴν
 ὑφαρπάξωσιν εἰς τὴν μετάβασιν, μεταβολήν τινα ἤχου, τὴν
 ὁποίαν θεωροῦσιν, ὡς βραχυτάτου ἀναλογικὸν διάστημα (6).
 Οἱ δὲ, ὑπὸ τῆς αὐτῆς πείρας κινούμενοι, ἰσχυροποιοῦται εἰς

(1) Πλά. αὐτ. (2) Φερεκρ. παρὰ Πλουτ. περὶ μουσ. §. 1141. (3)
 Ἄριστ. περὶ ποιη. κεφ. ις'. (4) Πλοῦτ. αὐτ. (5) Ἄριστ. Ἄρμ. σοιχ. βιβλ.
 6. §. 53. (6) Τὰς γὰρ ἀκουομένας αὐτῆς συμφωνίας καὶ φθόγγους ἀλλήλοις
 ἀναμετροῦντες, ἀνήνυτα, ὡσπερ οἱ ἀστρονόμοι, ποιοῦσι. Ἡ δὲ τοὺς Θεοῦς,
 ἔφη, καὶ γελοῶς γε πικρῶματ' ἄττα ἐνομάζοντες, καὶ παραβάλλοντες τὰ
 ὦτα, οἷον ἐκ γειτόνων φωνῶν θηριούμενοι, οἱ μὲν φασὶν ἔτι κατακοίεσθαι
 ἐν μέσῳ τινὰ ἤχη, καὶ μικρότατον εἶναι τοῦτο διάστημα, ὃ μετρη-
 τεον· οἱ δὲ, ἀμφισβητοῦντες, ἄς ὅμοιον ἢ τῆς φθεγγόμενον· ἀμφοτέρω
 ὦτα τοῦ νοῦ προσησάμενοι, καὶ τ. λ. Πλά. δημοκ. βιβλ. ζ'. §. 531.

δόξαν ἀντικειμένην ἐκ διαμέτρου. Διαφωνοῦσι περὶ τῆς ιδιότητος τοῦ ἤχου (1), τῶν συμφωνιῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται (2), τῶν σχημάτων, ὅσα εἰς τὸ μέλος συνεισέχθησαν, τῶν προτερημάτων, καὶ τῶν ποιημάτων κάθε ἀρχηγοῦ τῆς φατρίας. Ἐπίγονος, Ἐρασκοκλῆς (3), Πυθαγόρας ὁ Ζακύνθιος, Ἀγνήνωρ ὁ Μιτυληναῖος, Ἀντιγευίδας, Δωριῶν, Τιμόθεος, (4), ὅλοι ἔχουσι μαθητὰς, οἵ τινες κατ' ἐκάστην φιλονεικοῦντες, ἔρχονται εἰς χεῖρας, καὶ συμφωνοῦσι μόνον εἰς τὴν παντελεῖαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν καταφρόνησιν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι πεπαλαιωμένην, καὶ ἄχρηστον (5). Ἡξέυρεις, ποῖος συνήργησε περισσότερον νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ αὐτὴν τὴν καταφρόνησιν; Οἱ Ἰωνες (6). Ὁ λαὸς οὗτος, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπερασπισθῇ ἀπὸ τοὺς Πέρσας τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ εὐρισκόμενος εἰς τόπον καρποφόρον, καὶ ὑπὸ τὴν ὠραιότεραν σκέπην τοῦ οὐρανοῦ (7), παρηγορεῖται δι' ἐκείνην τὴν ἀπώλειαν εἰς τὸν κόλπον τῶν τεχνῶν, καὶ τῆς ἡδονῆς. Ἡ μουσικὴ τῶν ἐπιτηδεῖα, λαμπρὰ, κεκοσμημένη ἀπὸ χάριτας, εἶναι ἐν ταύτῳ περιραιοημένη ἀπὸ τὴν, ἣν ἐμπνεύουσιν εἰς αὐτὸ τὸ εὐτυχὲς κλίμα, μαλθακότητα (8). Ἐδοκιμάσαμεν κάπποιον κόπον νὰ συνειθίσωμεν τοὺς τόνους τῆς. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς Ἴωνας, ὁ Τιμόθεος, περὶ τοῦ ὁποίου ῥημίλισσα, ἤυλησε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ θεάτρον μας. Ἄλλ' ὁ Εὐριπίδης, ὅς τις ἐγνώριζε τὴν φυσικὴν ῥοπὴν τοῦ ἔθνους του, προεῖπεν εἰς αὐτὸν, ὅτι ἐντὸς ὀλί-

(1) Ἀριστόξ. αὐτ. βιβλ. α'. §. 3. (2) αὐτ. βιβλ. β'. §. 38. (3) αὐτ. βιβλ. α'. §. 6. (4) Πλούτ. περὶ μουσ. §. 1138. (5) Πλούτ. αὐτ. Ἦτον ἄρα πεπρωμένον νὰ γένη καὶ εἰς τοὺς κατ' ἡμᾶς χρόνους καινοτομία παρέρμοιος, ὅχι εἰς τὴν μουσικὴν, ἀλλ' εἰς τὴν παιδείαν, ἡ ὁποία, ἡ . . . ὅχι, δὲν τὸ λέγω, τὸ γένος ἔχει ἔτι ἐναύσματα τῆς παλαιᾶς φιλοκαλίας, καὶ εἶναι ἱκανὸν νὰ κρίνῃ τὰ, ὅσα εἶναι εἰς αὐτὸ ὠφέλιμα. (6) Ἀριστ. Κυντιλ. βιβλ. α'. §. 37. (7) Ἠρόδ. βιβλ. α'. §. 142. (8) Πλούτ. εἰς Λυκ. §. 41. Λουκία. ἀρμ. §. 851. ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδ. Τ. 13. §. 208.

γού μέλλει νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅπερ καὶ ἐγένετο (1). Ἐπαρθεὶς ἀπὸ τὴν ἔκβασίν του, ἀπῆλθεν εἰς τοὺς Λακεδαιμόνιους μὲ τὴν ἑνδεκάχορδόν του κιθάραν, καὶ τὰ θηλυπρεπῆ ἄσματά του. Οἱ Σπαρτιάται δις ἤδη κατέσειλαν τῶν νέων μουσικῶν τὴν αὐθάδειαν (2). Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔτι, εἰς τὰ ποιήματα, τὰ ὅποια παρισώπιν εἰς τὴν ἄμιλλαν, ἀπαιτοῦσιν, ἄπως τὸ ἐκτελούμενον ἐπίτινος ἑπταχόρδου ὄργάνου μέλος, περισρέφῃται μόνον εἰς ἓνα, ἢ δύο τρόπους (3). Ποταπὴ ἐσάθῃ εἰς αὐτοὺς ἢ ἕκαστις, ὅταν ἤκουσαν τὰς συμφωνίας τῶν ὀργάνων τοῦ Τιμοθέου! Ποταπὴ ἐχρημάτισε καὶ ἡ ἐδική του, ὅταν ἤκουσε τὴν ἀνάγνωσιν ψηφίσματός τινος, ἐκδοθέντος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἐφόρους! Τὸν ἐνεκάλουν, ὅτι, διὰ τῆς ἀσχημοσύνης, ποικιλίας, καὶ μαλθακότητος τῶν μελῶν του, ἐπλήγωσε τῆς ἀρχαίας μουσικῆς τὴν μεγαλειότητα, καὶ ἐπεχειρίσθη νὰ διαφθείρῃ τοὺς νέους Σπαρτιάτας. Τῷ ἐπρόσαξαν νὰ ἐκβάλλῃ τέσσαρας χορδὰς ἀπὸ τὴν λύραν του, ἐπιλέγοντες, ὅτι ταιοῦτον παράδειγμα ἔπρεπε νὰ ἀπομακρύνῃ διὰ παντὸς τὰς καινοτομίας, αἱ ὅποιαι πληγώνουσι τῶν ἠθῶν τὴν αὐσηρότητα (4). Ἄξιον περιεργείας εἶναι, ὅτι τὸ ψήφισμα ἐξεδόθη σχεδόν, ὅταν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέρδησαν, κατὰ τὸν, Αἰγὸς ποταμὸν, τὴν περιβόητον ἐκείνην νίκην, ἥτις τοὺς κατέστησε κυρίους τῶν Ἀθηνῶν.

§. ι. Παρ' ἡμῖν, οἱ τεχνῖται, καὶ οἱ μεμισθωμένοι ἐργάται ἀποφασίζουσι περὶ τῆς τύχης τῆς μουσικῆς. Πληροῦσι τὸ θέατρον, πκρίσανται εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς μουσικῆς, καὶ νομοθετοῦνται τῆς φιλοκαλίας δαιτυταί· καὶ ἐπειδὴ εἰς αὐτοὺς τὰ αἰσθητήρια ἀπαιτοῦσι κλονισμοὺς μᾶλλον, ἢ ἀταράχους ἐντυπώσεις, ὅσον ἡ μουσικὴ κατέστη τολμηρὰ, κεχρωματισμένη,

(1) Πλούτ. περὶ τοῦ, εἰ προσβ. πολιτ. §. 798. (2) Ἀθήν. § 628. Πλούτ. εἰς Ἀγιδ. §. 799. (3) Πλούτ. περὶ μουσι. §. 1142. (4) Boeth. de Mus. I. 1. cap. 1. Not. Bulliald. in theon. smyrn. p. 295.

καὶ ὀρμητικῇ, τόσον διεγείρει εἰς αὐτοὺς ἐκστάσεις (1). Ἐσφω-
νάζωσι φιλόσοφοί τινες, ὅσον καὶ ἂν θέλωσι (2) νὰ μὴ δέ-
χονται παραμοίαις καινοτομίαις· ἐπειδὴ σείουσι τῆς διοικήσεως
τὰ θεμέλια (3). Οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ ἄς τοξεύωσι μὲ ἀνα-
ρίθμητα βέλη σατυρισμοῦ τοὺς, ὅσοι προθυμοποιοῦνται νὰ τὰς
συνεισάγωσιν (4). Ὅλα αὐτὰ εἰς μάτην γίνονται, ἐπειδὴ δὲν
ἔχρουσι ψήφισμα νὰ προβάλλωσι πρὸς ὄφελος τῆς παλαιᾶς μου-
σικῆς, τὰ θέλητρα τῆς ἐχθρᾶς τῆς ἐφθασαν νὰ ὑποδουλώσωσι
τὸ πᾶν. Καὶ ἡ μία, καὶ ἡ ἄλλη ἔλαβον τὴν ἰδίαν τύχην, εἰς
τὴν ὁποίαν ὑποπίπτουσιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡδονὴ, ὅταν εισέρχων-
ται εἰς ἀμίλλαν. Ὁμολόγησαι μὲ εἰλικρίνειαν, εἶπον τότε εἰς
τὸν Φιλότιμον. Δὲν ἔγινές ποτε συμμέτοχος ἀπὸ τὴν γενικὴν ἀ-
ποπλαύησιν; Συχνότατα, εἶπεν. Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι ἡ πα-
ροῦσα μουσικὴ εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἄλλης διὰ τὰ πλούτη, καὶ εὐα-
ρεσῆσεις τῆς, μὲ ὅλον τοῦτο σὲ βεβαιῶνω, ὅτι δὲν ἔχει ἠθικὸν
ὑποκείμενον. Τιμῶ, εἰς τὰς συνθέσεις τῶν παλαιῶν, ποιητῆν,
ὅς τις μὲ κάμνει νὰ ἀγαπῶ τὰ χρέη μου, θαυμάζω, εἰς τὰς τῶν
νεωτέρων, μουσικῶν, ὅς τις μὲ προβλέπει τὴν ἡδονήν. Καὶ δὲν
σοχάζεσαι, ἀνέλαβον τὸν λόγον μὲ ζῆλον, ὅτι πρέπει νὰ κρίνωσι
περὶ τῆς μουσικῆς ἀπὸ τὴν ἡδονήν, τὴν ὁποίαν εἰς ἡμᾶς προ-
ξενεῖ (5); Ὅχι βέβαια, εἶπεν, ἂν ἡ ἡδονὴ αὐτὴ ᾖναι ὀλεθρία,
ἢ, ἐὰν παραχωρῆ τὸν τόπον τῆς εἰς ἄλλας, ὅχι τόσον ζωηρὰς,
ἀλλ' ὀφελίμους ἡδονάς. Εἶσαι νέος; καὶ ἔχεις ἀνάγκην ἀπὸ κι-
νήσεως ἰσχυρὰς, καὶ συνεχεῖς (6). Μὲ ὅλον τοῦτο, πόσον ἤθελες
ἐρυθριάσει, παραδιδόμενος εἰς αὐτὰς, ἐὰν δὲν ᾗσαν μὲ τὴν κοι-
νὴν εὐταξίαν σύμφωνοι. Εἶναι σαφές, ὅτι ἤθελες ὑποβάλλῃ εἰς

(1) Ἄριστ. πολ. βιβλ. η'. §. 458—9. (2) Πλάτ. Δημοκ. θεολ. δ'. §. 424. (3) ὄρα τὴν σημ. (4) Ἄριστοφ. νεφ. σί. 965. Βατ. 1339. Πρατ. παρ' Ἀθην. βιβλ. ιδ'. §. 617. Φερεκρ. παρὰ Πλουτ. αὐτ. (5) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. β'. §. 661. (6) αὐτ. αὐτ.

τοῦ λόγου τὴν ἐξέτασιν τὰς ἡδονὰς, καὶ θλίψεις σου, πρὶν αὐταὶ γένωσι κανῶν τῶν κρίσεων, καὶ τοῦ πολιτεύματός σου.

§. ια'. Πρέπει, φαίνεται μοι, νὰ συζητήσωμεν διὰ βίας αὐτὸν τὸν ἀκόλουθον κανόνα. Ὑποκείμενον εἶναι μόνον ἄξιον τῆς ἡμετέρας σπουδῆς, ὅταν, ἔξω ἀπὸ τὰς εὐαρεσθήσεις, αἱ ἀποαῖα τὸ καλλωπίζουσιν εἰς τὰς θέας μας, περιέχῃ ἐν ἑαυτῷ ἀγαθωσύνην τινα, καὶ πραγματικὴν ὠφέλειαν (1). Οὕτως, ἡ φύσις, ἥτις μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τοὺς σκοπούς της μὲ τῆς ἡδονῆς τὰ θέλγητρα, καὶ δὲν περιορίζει ποτὲ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν της εἰς τὸ νὰ μᾶς προβλέπῃ αἰσθήματα εὐφρόσυνα, ἐνέσπειρεν εἰς τὰς τροφὰς τὴν ἡδύτητα, ἡ ὁποία μᾶς σύρει, καὶ τὴν δύναμιν, ἥτις ἐργάζεται τοῦ εἶδους μας τὴν συντήρησιν. Ἐνταῦθα ἡ ἡδονὴ εἶναι πρῶτον ἀποτέλεσμα, καὶ καθίσταται μέσον νὰ δεσμοῖ τὸ αἷτιον μὲ δεύτερον ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ πρῶτον εὐγενέστερον· δύναται νὰ ἀκολουθήσῃ, ἐν ᾧ ἡ τροφή εἶναι ἐπίσης ὑγιεινὴ, καὶ ἡ ἡδονὴ ἐπίσης ζωηρὰ, τὸ πορρωτέρου ἀποτέλεσμα νὰ ἦναι βλαπτικόν. Τελευταῖον, ἂν τροφαί τινες, ἐπιτῆδειοι νὰ θέλγωσι τὴν γῆυσιν, δὲν προξενώσι μῆτε καλὸν, μῆτε κακόν, ἡ ἡδονὴ ἠθέλεν ἦναι διαβατικὴ, μηδεμίαν ἐπακολουθήσῃν ἔχουσα. Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι ὄχι τόσον ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα, ὅσον ἀπὸ τὸ δεύτερον, πρέπει νὰ ἀποφασίζωμεν, ἂν αἱ ἡδοναὶ μας ἦναι ἐπωφελεῖς, ἢ βλαπτικαί, ἢ ἀδιάφοροι. Ἄς ἐπεξεργασθῶμεν τῶρα αὐτὸν τὸν κανόνα ἐπάνω εἰς τὴν μουσικὴν. Ἡ μίμησις, τὴν ὁποίαν αἱ τέχναι ἔχουσι δι' ὑποκείμενον, διεγείρει εἰς ἡμᾶς αἰσθήματα μὲ τρόπους διαφοροῦς. Τοιοῦτον εἶναι τὸ πρῶτόν της ἀποτέλεσμα· ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν ἐνίοτε καὶ δεύτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον οὐσιωδέστερον, πολλάκις ἀγνωσόμενον ἀπὸ τὸν θεατὴν, καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τεχνίτην, τὸ ὁποῖον δίδει εἰς τὴν ψυχὴν τοιαύτην διάθεσιν (2), ὥστε νὰ

(1) Αὐτ. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. η'. §. 455.

κλίνη ἀνεπαισθήτως εἰς ἕξεις, αἱ ὁποῖαι τὴν κοσμοῦσιν, ἢ τὴν ἀσχημίζουσιν. "Αν δὲν ἐσκέψῃς ποτὲ περὶ τῆς ἀπείρου δυνάμεως τῆς μιμήσεως, θεώρησον μέχρι τίνος βαθύτητος δύο τῶν αἰσθησέων μας, ἡ ἀκοὴ καὶ ἡ ὄρασις, μεταδίδουσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὰς ἀντιλαμβανομένας ἐντυπώσεις· μὲ πόσῃν εὐκοιλίαν παιδίον περικυκλωμένον ἀπὸ δούλους ἀντιγράφει τὰς ὀμιλίαις, καὶ σχήματα, καὶ οἰκειοποιεῖται τὰς κλίσεις, καὶ ἀχρειότητάς των (*).

§. β'. "Αν καλὰ καὶ ἡ ζωγραφία δὲν ἔχη τῶν τε τὴν αὐτὴν δύναμιν, ὡς ἡ πραγματικὴ ὑπαρξίς, δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγώτερον ἀληθὲς, ὅτι οἱ πίνακές της εἶναι σκηναί, εἰς τὰς ὁποίας παρίστανται· αἱ εἰκόνες της γίνονται παραδείγματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰ ὄμματά μου παρρησιάζονται. Οἱ περισσότεροι θεαταὶ ἐξετάζουσιν εἰς αὐτὰς μόνον τὴν ἀκριβῆ μίμησιν, καὶ τὸ θέλγητρον τοῦ διαβατικοῦ αἰσθηματος, ἀλλ' οἱ φιλόσοφοι ἀνιχνεύουσι πολλάκις, ἀνάμεσα εἰς τῆς τέχνης τὰ μαγεύματα, κεκρυμμένου φαρμάκου σπέρματα. Φαίνεται, καθὼς αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι αἱ ἡμέτεραι ἀρεταὶ εἶναι τόσον καθαραί, ἢ τόσον ἀσθενεῖς, ὡς ἡ βραχυτέρα τοῦ μολυσμοῦ ἔμπνευσις δύναται νὰ τὰς ἀπανθήσῃ, ἢ νὰ τὰς διαφθείρῃ. "Οθεν, ἐὰν ἐπιτρέπωσι τοὺς νέους νὰ μελετῶσι προσεκτικῶς τοῦ Διονυσίου τοὺς πίνακας, τοὺς προτρέπουσι νὰ μὴν ἐπισηριάζωσι τὰς θεωρίας των εἰς τοὺς τοῦ Παύσιωνος, ἀλλὰ νὰ τὰς ἐπιστρέφωσι συνεχῶς εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Πολυγνώτου (2). Ἐπειδὴ ὁ μὲν, ἐξωγράφισε τοὺς ἀνθρώπους, ὡς τοὺς βλέπομεν, ἡ μίμησίς του εἶναι πιστὴ, εἰς τὴν θεῶν εὐφρόσυτος, καὶ εἰς τὰ ἦθη ἀκίνδυνος, καὶ ἀνωφελής. Ὁ δὲ Παύσιων, παρεχόμενος εἰς τὰ ὑποκείμενά του χαρακτῆρας, καὶ χαμερπῆ ἐπιτηδεύματα, κατεβίβασε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀξίαν του, καὶ τὸν καθιστόρησεν, ἀπὸ, ὅτε

(1) Πλάτ. περὶ νόμ. βιβλ. γ'. §. 315. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. ε'.

εἶναι, μικρότερον. Αἱ εἰκόνες του ἀρχαιοῦσιν ἀπὸ τὸν ἠρωϊσμὸν τὴν δόξαν του, καὶ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τὴν ἀξίαν της. Ὁ δὲ Πολύγνωτος, παριστῶν τοὺς ἀνθρώπους μεγαλητέρους, καὶ ἐναρτωτέρους ἀπὸ τὴν φύσιν, διεγείρει τὰς ἐννοίας, καὶ φρονήματά μας πρὸς ὑψηλά ἀρχέτυπα, καὶ ἀφίνει νὰ ζωγραφίζωσιν εἰς τὰς ψυχὰς μας ἰσχυρῶς τὴν ἰδέαν τοῦ ἠθικοῦ κάλλους, μετὴς τῆς κοσμιότητος, καὶ εὐταξίας τὸν ἔρωτα.

§. ιγ. Αἱ προσβολαὶ τῆς μουσικῆς εἶναι μᾶλλον ἄμεστοι, μᾶλλον βαθεῖαι, καὶ μᾶλλον διαρκεῖς ἀπὸ τὰς τῆς ζωγραφίας (1). Ἄλλ' αἰμιμήσεις αὗται σπανίως συνῶδουσαι μετὰς ἀληθεῖς ἡμῶν ἀνάγκας, δὲν εἶναι σχεδὸν πλεόν διδακτικαί. Ἡκατὰ ἀλήθειαν, ποῖον μάθημα μοὶ δίδει ἐκεῖνος ὁ αὐλητῆς, ὅταν, ἐπὶ τοῦ θεάτρου, μιμῆται τὴν φωνὴν τῆς ἀηδύνης (2), καὶ εἰς τὰ παιγνίδιά μας, τὸν συριγμὸν τοῦ ὄφρου (3); Ὅταν, εἰς κλινὴν λάλημα κτυπᾷ τὴν ἀκοήν μου μετὰ παμπληθεῖς ἤχους, αἵ τινες ἐπισπρωρεύονται ἀλλεπάλληλοι μετὰ τόσῃ ταχύτητι (4); Εἶδον τὸν Πλάτωνα, ὅτι ἠρώτα, τί τάχα σημαίνει ἐκεῖνος ὁ φόρυθος; καὶ ὁπόταν οἱ περισσότεροὶ τῶν θεατῶν ἐχειρακρότουσιν μετὰ ὑπερβολικὴν χάραν, διὰ τὰς τόλμας τοῦ μουσικοῦ (5), ὁ Πλάτων τὸν ἔκρινεν ἀμαθῆ, καὶ κομπασὴν ἀμαθῆ μὲν, ὅτι δὲν εἶχε κλμμία ἰδέαν τοῦ ἀληθοῦς κάλλους, κομπασὴν δὲ, ὅτι ἠλαζονεύετο ἀπὸ κενοδοξίαν, ὡς τάχα ἐνίκησε δυσκολίαν μεγάλην (6). Ποῖαν ἔτι ἐνέργειαν δύνανται νὰ κάμωσιν οἱ λόγιοι, αἵ τινες, συρόμενοι εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μέλους, συντριβόμενοι εἰς τὰς συμπλοκάς των, καὶ ἐναντιούμενοι εἰς τὴν κίνησίν τους, δὲν δύνανται νὰ σρέψωσι τὴν προσοχὴν τῶν θεατῶν, τὴν ὁποίαν αἱ κάμψεις, καὶ εὐαρεσθήσεις τῆς φωνῆς ἀναγράφουσι μόνον εἰς τὴν μελωδίαν; Ὅμιλῶ μάλιστα περὶ τῆς

(1) Αὐτ. (2) Ἀριστοφ. σφη. στίχ. 225. (3) Στράβ. βιβλ. 9. §. 421. (4) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. 6. §. 66γ. (5) Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. 5. (6) Ἐρατη, σημ.

μουσικῆς, τὴν ὁποίαν ἀκροάζονται εἰς τὸ θέατρον (1), καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνάς μας. Ἐπειδὴ εἰς πολλὰς τῶν ἡμετέρων θρησκευτικῶν τελετῶν διαφυλάττει ἔτι τὸν παλαιόν της χαρακτῆρα.

§. ιθ'. Τότε προσέβαλον εἰς τὰς ἀκοάς μας μελωδικὰ ᾄσματα. Ἐπανηγύριζον ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἑορτὴν εἰς τιμὴν τοῦ Θεσέως (2). Χοροὶ συγκεκροτημένοι ἀπὸ τὴν λαμπροτέραν τῶν Ἀθηνῶν νεότητα, ὑπήγαγον εἰς τὸν ναὸν ἐκείνου τοῦ ἥρωος· ἔψαλλον τὴν κατὰ τοῦ Μινωταύρου νίκην του, τὸν ἐρχομὸν του εἰς ἐκείνην τὴν νῆσον, καὶ τὴν ἐπισηροφὴν τῶν νέων Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων τὰς ἀλύσεις συνέτριψεν. Ἀφ' οὗ ἤκουσα μὲ προσοχήν, εἶπα εἰς τὸν Φιλότιμον, δὲν ἤξεύρω, τί νὰ ἐπαινέσω περισσότερο, τὴν ποίησιν, τὸ μέλος, τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ῥυθμοῦ, τὸ θέλητρον τῆς ὑποθέσεως, ἢ τὴν χαριεστάτην τῶν φωνῶν ὠραιότητα (3); ὅμως φαίνεται μοι ὅτι αὐτὴ ἡ μουσικὴ πληρῶνει, καὶ ὑψώνει τὴν ψυχὴν μου ὀλόκληρον. Βέβαια, ἀπεκρίθη μὲ ζῆλον ὁ Φιλότιμος· ἐπειδὴ, ἀντὶ νὰ διασκεδάσῃ, ἢ νὰ ἀνακινήσῃ τὰ μικρὰ πάθημας, φθάνει νὰ ἀφυπνίσῃ ἕως εἰς τὸ βῆθος τῶν καρδιῶν μας τὰ τιμιώτερα εἰς τὸν ἀνθρώπου φρονήματα, καὶ τὰ ὠφελιμώτερα εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσιν. Αὐτὴ, ἐξ αἰτίας τῆς εὐτυχοῦς προσαρμογῆς της μὲ τὴν ποίησιν, ῥυθμὸν, καὶ ὅλους τοὺς τρόπους, περὶ ὧν πρὸ ὀλίγου ὠμίλησα, δέχεται ἀπαραίτητον χαρακτῆρα μεγαλειότητος, καὶ εὐγενείας, ὥσε τοιοῦτος χαρακτῆρ δὲν μένει ποτὲ χωρὶς ἐνέργειαν, καὶ τόσον περισσότερο ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν τοὺς, ὅσοι εἶναι δεκτικοὶ νὰ τὸν αἰσθανθῶσιν, ὥσε δίδει εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσι ὑψηλοτέραν περὶ αὐτῶν δόξαν, καὶ ἰδοὺ τί δικαιοὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος. Ἐπεθύμει, ἂν

(1) Πλούτ. περὶ Μου. §. 1136. (2) Πλούτ. εἰς Θεσε. §. 17. (3) Ἐν. ὠπομ. β.βλ. γ. §. 765.

ἦτον δυνατὸν, αἰ τέχναι, οἱ ἀγῶνες, τὰ θεάματα, καὶ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ αἰσθητὰ, νὰ μᾶς περισοιχίζωσι μὲ πίνακας, αἵ τινες ἤθελον ἔλκει ἀκαταπαύτως τὰς θεάς μας εἰς τὸ ἀληθὲς κάλλος. Ἡ ἔξις τοῦ νὰ τὰ περισκεπτώμεθα ἤθελε γένη εἰς ἡμᾶς εἰδὸς τι φυσικῆς ὀρμῆς, καὶ ἡ ψυχὴ μας ἤθελεν ἦναι ἠναγκασμένη νὰ διευθύνῃ τῆς δυνάμεις της, κατὰ τὴν τάξιν, καὶ ἀρμονίαν, ἡ ὁποία λάμπει εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον ἀρχέτυπον (1).

§. ε'. Οὐαί! Πόσον ἀπέχουσι οἱ καθ' ἡμᾶς τεχνῖται ἀπὸ τοῦ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ὕψος αὐτῶν τῶν ἰδεῶν! Ὅχι μόνον δὲν εὐχαρισήθησαν, ὅτι ἐξουδένωσαν τὰς ἀνηκούσας εἰς διάφορα μέρη τῆς μουσικῆς ιδιότητος, ἀλλ' ἔτι παραβαίνουσι, καὶ τοὺς κοινούς κανόνας τῆς σεμνοπρεπείας. Ἦδη ἡ ὄρχησις, ὑποκειμένα εἰς τὰς φαντασίας των, κατέστη θορυβώδης, καὶ ὀρμητικῆ, ἐν ᾗ ἔπρεπε νὰ ἦναι σοβαρὰ, καὶ κοσμία. Ἦδη παρενέουσιν εἰς τὰ ἐμβόλιμα τῶν τραγωιδιῶν μας μέρη ποιήσεως, καὶ μουσικῆς, εἰς τὸ δράμα ἀλλότρια, καὶ οἱ χοροὶ δὲν ἔχουσι πλέον κανένα κοινὸν δεσμόν μὲ τὴν κυρίαν πράξιν (2). Δὲν λέγω, ὅτι παρόμοιαι ἀταξίαι εἶναι αἴτιαι τῆς διαφθορᾶς μας, ἀλλ' ὅτι τὴν περικρατοῦσι, καὶ τὴν ἐνδυναμώνουσι· ὅποιος τὰς θεωρεῖ, ὡς ἀδιαφόρους, οὗτος δὲν ἠξεύρει, ὅτι ἡ εὐταξία διατηρεῖται τόσον μὲ θεσμοθεσίας, καὶ συνθηθείας, ὅσον καὶ μὲ κανόνας, ὅτι τὰ ἦθη, καθὼς καὶ οἱ νόμοι, ἔχουσι τοὺς ἰδίους των κανόνας, καὶ ὅτι ἡ καταφρόνησίς των διαφθερίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς δεσμούς, αἵ τινες συνάπτουσι τοὺς ἀνθρώπους. Δύναταί τις νὰ μεμφθῇ ἔτι εἰς τὴν παρούσαν μουσικὴν ἐλείνη τὴν ἠδεῖαν ἀτονίαν, ἐκείνους τοὺς γοητευτικούς ἤχους, οἱ ὁποῖοι ἀλλοιοῦσι τὸν χυδαῖον λαόν, καὶ μὴν ἔχοντες ἔμφασιν ὑποκειμένων διωρισμένων, ἀναπτύσσονται πάντοτε πρὸς χάριν τοῦ ἐπικρατοῦντος πάθους. Ἡ μόνη των ἐ-

(1) Πλά. δημ. βιβλ. γ'. §. 401. (2) Ἄρισ. περὶ ποιη. κεφ. γ'.

νέσγεια συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐκνευρίξῃ βαθμηδὸν ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ ψυχικὰ προτερήματα, μὴ ἔχοντα μῆτε ἀνδρίαν, μῆτε χαρακτῆρα, διακρίνονται μόνον μὲ διαφόρους βαθμούς τῆς μικροπρεπειᾶς των. Μὲ ἕλον τοῦτο, εἶπα εἰς τὸν Φιλέτιμον, ἐπειδὴ ἡ παλαιὰ μουσικὴ ἔχει τόσας μεγάλας ὠφελείας, καὶ ἡ νέα τόσας πολλὰς εὐαρεσθήσεις, διὰ τί δὲν ἐδοκίμασαν νὰ τὰς συμβιβάζωσιν; Ἐγνώρισα ἓνα μουσικόν, ὀνομαζόμενον Τελεσίαν, μοὶ ἀπεκρίθη, ὅς τις πρὸ ὀλίγων τινῶν χρόνων ἔλαβε κατὰ νοῦν νὰ τὸ φέρῃ εἰς ἔκβασιν (1). Ὅταν ἦτον νέος ἐτράφη ἀπὸ τὰς σοβαρὰς καλλουὰς, αἱ ὁποῖαι βασιλεύουσιν εἰς τοῦ Πινδάρου τὰ ποιήματα, καὶ ἄλλων τινῶν ποιητῶν. Ἐπειτα θελγόμενος ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Φιλοξένου, Τιμοθέου καὶ τῶν νεωτέρων ποιητῶν, ἠθέλησε νὰ προσεγγίσῃ τοὺς διαφόρους ἐκείνους τρόπους· ὅμως, μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ἔκλινε πάντοτε εἰς τῶν προτέρων του διδασκάλων τὴν σύνθεσιν, καὶ δὲν ἀπῆλαυσεν ἄλλου καρπὸν ἀπὸ τοὺς πόνους του, παρὰ νὰ δυσχερῆσῃ καὶ εἰς τὰ δύο μέρη.

§. 15. Ὅχι, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐγερθῇ ἡ μουσικὴ πλεον ἀπὸ τὴν πτωσίαν τῆς. Ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ μεταβάλλῃ τὰς ἰδέας μας, καὶ νὰ μᾶς ἀποδώσῃ τὰς ἀρετάς μας. Ἄρα, δυσχερῆσον εἶναι, νὰ ἀναμορφώσῃ κἄνεις ἔθνος, ἢ νὰ τὸ πολίσῃ. Δὲν ἔχομεν πλεον ἦθη, εἶπεν, ἀλλ' ἀντὶ τούτων ἔχομεν ἠδονάς. Ἡ παλαιὰ μουσικὴ ἤρμαζεν εἰς Ἀθηναίους, νικητὰς κατὰ τὸν Μαραθῶνα, ἡ νέα ἀνίκει εἰς Ἀθηναίους, νενικημένους, κατὰ τὸν Αἰγὸς ποταμόν. Μίαν μόνον ἐρώτησιν ἔχω νὰ σὲ προβάλω, τῷ εἶπον, διὰ τί λοιπὸν μαυθάνεις τὸν μαθητὴν σου τέχνην τόσον ὀλεθρίαν; Τῶντι εἰς τί χρησιμεύει; — Εἰς τί χρησιμεύει! Ἀπεκρίθη, μειδιῶν; Πλαταγὴ εἰς τὰ παιδιά κάθε ἡλικίας, διὰ νὰ τὰ ἐμποδίσῃ, νὰ μὴ

(1) Πλούτ. περὶ μουσ. §. 142.

συντρίβωσι τῆς οἰκίας τὰ ἔπιπλα. Ἀπασχολεῖ ἐκείνους, ὧσων ἡ ἀργία ἠθέλεν ἦναι ἐπικίνδυνος εἰς τοιαύτην, ὡς ἡ ἐδικήμας, διοίκασιν. Διασκεδάζει τούτους, ὅσοι δὲν ἠξέυρουσι νὰ μεταχειρίζωται τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τῶν, καὶ νομίζονται φοβεροὶ μόνον διὰ τὴν σύνοικον μὲ αὐτοὺς ἀπιδίαν. Ὁ Λύσις πρέπει νὰ μάθῃ τὴν μουσικὴν, ὡς διωρισμένος νὰ ἐκπληροῖ τὰς πρώτας τῆς δημοκρατίας ἀξίας, πρέπει νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ διδῇ τὴν γνώμην του περὶ τῶν περιλαμβανόμενων εἰς τὰς ἀμίλλας δραμάτων, εἴτε εἰς τὸ θεάτρον, εἴτε εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀρμονίας, καὶ νὰ πρεσβεύῃ μόνον ἐκεῖνα, ὅσα ἠθέλου ἔχει ἐπιρροὴν εἰς τὰ ἥθη του (1). Δι' ὅ,τι ἡ κατάστασις τῆς μουσικῆς, καὶ ἦναι διεφθαρμένη, δύναται νὰ μᾶς δώσῃ ἔτι ἐπωφελῆ τινὰ μαθήματα (2). Ἐκεῖναι αἱ ἐπίμοχοι πρὸς διαγωγὴν ἀρμονίαι, ἐκεῖνα τὰ δυσχερῆ πρὸς ἐκπλήρωσιν ἄσματα, τὰ ὅποια εὐχαριστοῦντο νὰ θαυμάζωσιν ἄλλοτε εἰς τὰ θεάματά μας, καὶ εἰς τὰ ὅποια τόσον ἐπιπόνως κατὰ τὸ παρὸν ἐξασκοῦσι τοὺς παῖδας (3), δὲν θέλουσιν ἀτονῆσαι ποτὲ τὸν μαθητὴν μου. Θέλω τὸν μάθῃ νὰ παίξῃ μουσικά τινα ὄργανα, ὅχι μὲ σκοπὸν νὰ κατασταθῇ εἰς αὐτὰ ποτὲ τόσου δόκιμος, καθὼς οἱ διδάσκαλοι τῆς τέχνης. Θέλω νὰ διασκεδάξῃ εἰς αὐτὸν τὰς ἀργίας του μὲ εὐφροσύνην, ὅποια τις μουσικὴ ἠθέλου ἐκλεχθῆ ἀπὸ αὐτὸν, γινομένη εἰς τοὺς πότους του ἀνάπαυσις, καὶ ὅχι ἰσχύσις, καὶ μετριάζουσα τὰ πάθη του, ἂν ἦναι πολλὰ εὐαίσθητος (4). Θέλω ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀεὶποτε ἐκεῖνο τὸ γνωμικόν, ὅτι ἡ μουσικὴ μᾶς κράζει εἰς τὴν ἡδονὴν, ἡ φιλοσοφία εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἡ φύσις διὰ τῆς ἡδονῆς, καὶ ἀρετῆς μᾶς προσκαλεῖ εἰς εὐδαιμόνιαν (5).

(1) Αὐτ. κεφ. 5. (2) αὐτ. κεφ. 5. (3) αὐτ. (4) αὐτ. κεφ. 5. (5) αὐτ. κεφ. 5.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Κ Η.

Ἀκολουθία τῶν ἡθῶν τῶν Ἀθηναίων.

§. α'. **Ε**ἶπον ἀνωτέρω (1), ὅτι, κατά τινας ὥρας τῆς ἡμέρας, οἱ Ἀθηναῖοι συναθροίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν, ἢ εἰς τὰ περίξ ἐργαστήρια. Πολλάκις ἐσύχναζον ἐκεῖ, διὰ νὰ μανθάνω νέον τί, ἢ, διὰ νὰ περιεργάζωμαι τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ τοῦ δήμου. Ὑπάντησα ἐκεῖ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἕνα ἀπὸ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, ὅτι ἐπεριδιάβαζε μὲ σοβαρότητα. Ἡ ματαιότης του δύναται νὰ συγκριθῇ μόνον μὲ τὸ μῖσος, ὅπου εἶχε κατὰ τῆς δημοκρατίας. Ἀπὸ ἄλλους τοὺς σίχους, τοῦ Ὀμήρου τὸν ἀκόλουθον μόνον ἐνθυμῆτο. **Κ**ἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ἐπικίνδυνον, καθὼς ἢ πολυαρχία (2). Ἐπειράχθη πρὸ μικροῦ ὀλίγον τί. "Ὅχι, ἔλεγε μὲ θυμὸν, ἄφρευκτον εἶναι, ἢ ἐκεῖνος, ἢ ἐγὼ, νὰ ἀφῆσωμεν τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ κἀνεὶς ἄλλος τρόπος δὲν εἶναι νὰ τὸ ὑποφέρω περισσότερον. Ἄν καθίσω εἰς κἀνὲν κριτήριον, καταπνίγομαι εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κρισολογουμένων, ἢ ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν συνηθόρων. Εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν ἄνθρωπος οὐδαμινὸς, ῥυπαρὸς, καὶ σισυροφόρος λαμβάνει τὴν ἀναισχυντίαν νὰ σρωθῇ κοντά μου (3). Οἱ ῥήτορές μας ἐπωλήθησαν εἰς αὐτὸν τὸν δῆμον, ὁ ὁποῖος καθ' ἐκάστην ἐμπιστεύεται τὰς ὑποθέσεις του εἰς τοιοῦτους ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποῖους δὲν ἠθέλα καταδεχθῆ νὰ ἐγχειρίσω τὰς ἐδικὰς μου (4). Τέλος πάντων ἐπροβλήθη νὰ ἐκλέξωσι στρατηγόν, σηκῶνομαι ἀπὸ τὸν τόπον μου, ὀμιλῶ διὰ τὰ, ὅσα ἐπαγγέλματα ἐκπλήρωσα εἰς τὸ σράτευμα, δείχνω τὰς πληγὰς μου, καὶ τί; χειροτονοῦσι

(1) Ὅρα κεφ. κ'. τοῦ παρόντος συγγράμ. (2) ἔμ. ἴλ. 6. στί. 204.

(3) Θεοφ. χαρ. κεφ. κς'. (4) Ἰσοκ. περὶ εἰρ. §. 388.

στρατηγὸν ἄπειρον, καὶ ἀδόκιμον (1). Ὁ Θεσεύς, ὁ ὁποῖος ἐσύστησε τὴν ἰσοτιμίαν, εἶναι ὅλων τῶν κακῶν τούτων αἴτιος. Δίκαιον εἶχεν ὁ Ὅμηρος πολλὰ μεγάλου νὰ λέγῃ, κἄν ἐν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ἐπικίνδυνον, καθὼς ἡ πολυαρχία. Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀπεδίωκε μὲ ὑψηλοφροσύνην τοὺς, ὅσους ἤθελεν ἀπαντήσῃ καθ' ὅδον, σχεδὸν κἀνένα δὲν ἐχαιρέτα, καὶ ἂν ἤθελε θώσῃ ἄδειαν εἰς κἀνένα ἀπὸ τοὺς, ὅσους ἐβοήθησε, νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτὸν, τὸ ἔκαμνε μόνον διὰ τοῦτο, νὰ τῷ ἐνθυμίσῃ μεγαλοφώνως τὰς χάριτας, τὰς ὁποίας εἰς αὐτὸν κατὰ καιροῦς ἔδειξε (2).

§. β'. Τότε ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους του, Τί ἄρα, ἐφώναξεν, ἢμπορεῖ ἔτι νὰ εἰπῇ κἀνεὶς, ὅτι εἶμαι μελαγχολικός, καὶ παράξενος; Τώρα προσφάτως ἐκέρδητα τὴν κρίσιν μου, μὰ τὴν ἀλήθειαν, μὲ ὁμόφρονον ψῆφον τῶν κριτῶν, κἄν ὁ συνήγηρός μου ἀλησμώνησεν εἰς τὴν συνηγορίαν του τὰ καλλίτερα ἐπιχειρήματα πρὸς ὄφελος τῆς κρισολογίας μου. Χθὲς ἡ γυνὴ μου ἔτεκεν υἱόν, καὶ μὲ συγχαίρουσι δι' αὐτὸν, ὥσταν νὰ μὴν ἐπέφερον εἰς τὴν περιουσίαν μου ἐλάττωσιν αὐτὴ ἡ αὔξησις τῆς γενεᾶς μου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς φίλους μου, ὕστερον ἀπὸ προσπαθεσέρας παρακινήσεις, συγκατένευσε νὰ μὲ ἀφήσῃ τὸν καλλίτερον ἀπὸ τοὺς δούλους του· ἀπέθην εἰς τὴν θέλυσίν του νὰ διορίσῃ τὴν τιμὴν. Ἥξεύρεις, τί ἔκαμε; Μοὶ τὸν δίδει εἰς τιμὴν πολλὰ κατωτέραν ἀπὸ ὅ,τι ἐγὼ ἔδωκα. Βέβαια ὁ δαῦλος οὗτος ἔχει κἄπποιον κεκρυμμένον ἐλάττωμα (3). Δὲν ἤξεύρω, ποῖον μυσηριῶδες φάρμακον ἀνακατώνεται πάντοτε μὲ τὴν εὐτυχίαν μου. Ἄφησα τὸν ἄνθρωπον τούτον νὰ ἐλεεινολογῇ τὰς ἀτυχίας του, καὶ περιέδραμον τὰς διαφόρους συναθροίσεις, ὅσας ἔβλεπον περὶ τὴν ἀγο-

(1) Ξεν. ἀπομν. β.βλ. γ'. §. 765. (2) Θεοφ. χαρ. κεφ. κδ'. (3) αὐτ. κεφ. ιζ'.

ρῶν, εἰς αὐτὰς ἦσαν ἄνθρωποι πάσης ἡλικίας, καὶ καταστὰσεως, τοὺς ἐποίους αἱ ἠπλωμένα σκηναὶ ὑπερασπίζοντο ἀπὸ τοῦ ἡλίου τὰς σφοδρότητας.

§. γ'. Ἐκάθισα κοντὰ εἰς ἓνα πλούσιον Ἀθηναῖον, ὀνομαζόμενον Φίλανδρον, ὁ παράσιτός του Κρίτων ἐπροσπάθει μὲ τὰς ἀμέτρος του κολακείας νὰ τὸν οἰκιστοποιῆται, καὶ μὲ τὰς ὀηκτικὰς του ἀσειότητας νὰ τὸν χαροποιῇ· ἔκαμνεν ὅλους τοὺς ἄλλους νὰ σιωπῶσιν, ἐχειροκράτει μὲ ὑπερβολικὴν χάραν, ὅταν ὠμίλει ὁ Φίλανδρος, καὶ ἐσκέπαζε μὲ τὸ πτερόνγιον τοῦ ἐνδύματός του τὸ σῶμα, διὰ νὰ κρυφογελά, ὅταν ἐξέφευγεν ἀπὸ τὸν Φίλανδρον κἀμμία ἀσειότης ἄχαρις. Βλέπεις, τῷ ἔλεγε, πῶς ὅλος ὁ κόσμος ἔχει τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπάνω σου; Χθὲς, κατὰ τὴν σῶαν, δὲν ἔπαυον ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους σου· ἡ διάλεξις ἦτον περὶ τοῦ, τίς εἶναι εἰς τὴν πόλιν τιμιώτατος. Εἴμεθα περισσότεροι ἀπὸ τριάκοντα, ὅλαι αἱ ψῆφοι συνήφθησαν πρὸς χάριν σου (1). Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἶπε τότε ὁ Φίλανδρος, τὸν ὁποῖον βλέπω ἐδῶ κάτω, ἐνδεδυμένον μὲ τόσην λαμπρὰν στολήν, καὶ συνωδευμένον μὲ τρία ἀνδράποδα, δὲν εἶναι ὁ Ἀπολλόδωρος, υἱὸς τοῦ Πασίωνος, ὁ πλούσιος ἐκεῖνος τραπεζίτης; Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ παράσιτος. Ὁ Τύφος του εἶναι ἀφόρητος, καὶ δὲν ἐνθυμεῖται πλέον, ὅτι ὁ πατήρ του ἦτον ἀνδράποδον (2). Καὶ ἐκεῖνος ὁ ἄλλος, ποῖος εἶναι; εἶπε πάλιν ὁ Φίλανδρος, ὡς τις περιπατεῖ κατόπιν του μὲ κεφαλὴν ἐπηρμένην; Ὁ πατήρ του, ὀνομαζέσθω κατ' ἀρχὰς Σωσίας, ἀπεκρίθη ὁ Κρίτων, καὶ ἐπειδὴ εὐρέθη εἰς τὸ σράτευμα, μετωνομάσθη Σωσίστρατος (3). συγκατελέχθη μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν. Ἡ μήτηρ του εἶναι ἀπὸ τὴν Θράκην, καὶ ἀναμφιβόλως ἀπὸ λαμ-

(1) Αὐτ. κεφ. 6. (2) Δημοσ. ὑπὲρ φορμ. §. 565. (3) Θεοφ. χ. κεφ. κη΄.

πρὸν γενεάν. Ἐπειδὴ, ὅσαι γυναῖκες ἔρχονται ἀπὸ ἐκείνου τὸν μακρὸν τόπον, ἔχουσι τόσας φαντασίας εἰς τὴν γέννησιν, ὅσας εὐκολίας εἰς τὰ ἥθη. Ὁ υἱὸς του εἶναι ἀπατεῶν, ὀλιγώτερον ὅμως ἀπὸ τὸν Ἑρμογένην, Κόρακα, καὶ Θερίτην, οἱ ὁποῖοι ἐλέγον τί μακρὸν ἀπὸ ἡμᾶς φλυαροῦσιν ὁμοῦ. Ὁ πρῶτος εἶναι τόσον φιλόλογος, ὥστε, καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη, ἢ γυνὴ του λούεται μὲ ψυχρὸν νερὸν (1), ὁ δεῦτερος εἶναι τόσον παλίμβουλος, ὥστε παρασαίνει εἰς τὸν ἑαυτόν του εἴκοσι ἀνθρώπους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· καὶ ὁ τρίτος τόσον μάταιός, ὥστε ποτὲ δὲν ἔλαβε συμμετόχον τῆς περιαιτολογίας του, μῆτε ἀντίζηλον τῆς φιλαυτίας του.

§. δ'. Ἐν ᾧ ἐγύρισα νὰ ἰδῶ κᾶπποιον παιγνίδιον τῶν κύβων, ἔδραμε πρὸς ἐμὲ ἄνθρωπος μὲ ὕφος ἐσπαδασμένον, ἠξέυρει τὸ νέον, μοὶ εἶπεν; — Ὅχι, ἀπεκρίθην. — Τί! δὲν τὸ ἤκουσας; χαίρω, ὅτι σοὶ δίδω τὴν εἰδήσιν, τὸ ἔμαθον ἀπὸ τὸν Νικήρατον, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Ὁ βῆσιλευς Φίλιππος κατετροπώθη ἀπὸ τοὺς Ἰλλυριοῦς, ἠχμαλωτίσθη, καὶ ἀπέθανε. — Πῶς; εἶναι δυνατόν; — Κᾶν ἐν ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ δὲν εἶναι τόσον ἀξιοπίστευτον. Τῶρα συναπαντήθην μὲ δύο ἀπὸ τοὺς ἄρχοντάς μας· εἶδον τὴν χαρὰν ἐξωγραφισμένην εἰς τὸ πρόσωπόν τους. Μὲ ὅλον τοῦτο, μὴν εἰπῆς περὶ ταύτου τίποτε, καὶ μάλιξ μὴ φανερώσης τὸ ὄνομά μου. Μὲ ἄφησε πρὸς τοῦς, διὰ νὰ κοινολογήσῃ τὸ μυσῆριόν του εἰς ὅλον τὸν κόσμον (2). Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος περὶ τὴν ζωὴν του εἰς τὸ νὰ μορφώῃ νέας εἰδήσεις, μοὶ εἶπε τότε ἕνας σωματώδης Ἀθηναῖος, καθήμενος πλησίον μου. Ἀσχολεῖται μόνον εἰς ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι εἰς αὐτὸν παντελῶς δὲν ἀρμόζουσιν, ὅσον δὲ ἐμὲ, εὐρίσκω τὴν εὐχαρίστησίν μου εἰς ὅ,τι ἀνήκει εἰς ἐμὲ. Ἐχῶ γυναῖκα. τὴν ἰσοίαν ἀγαπῶ καθ' ὑπερβολὴν· καὶ

(1) Αὐτ. (2) Θεοφ. χ. κεφ. η'.

μοι ἐπήνεσε τὴν γυναῖκά του (1). Χθὲς δὲν ἠμπόρεσα νὰ δει-
 πνήσω μαζί της, ἐπροσκαλέσθη εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς φίλου μου,
 μ' ἐπερίγραψε τὸ δείπνον· ἐπέσρεψα εἰς τὴν οἰκίαν μου πολλὰ
 εὐχαριστημένος, ἀλλ' εἶδον τὴν νύκτα ἐνύπνιον, τὸ ὁποῖον μὲ
 ταραττει. Μ' ἐδιηγῆθη τὸ ἐνύπνιον. Τελευταῖον μοι εἶπε μὲ
 δεινοπάθειαν, ὅτι ἡ πόλις μορμηκοβολοῖ ἀπὸ ξένους, ὅτι οἱ
 τωρινοὶ ἄνθρωποι δὲν ἐξισοῦνται μὲ τοὺς πρότερον, ὅτι τὰ
 προζωάρκεια ἦσαν πρότερον εὐθυνώτερα, καὶ ὅτι εἶναι δυνατόν
 νὰ ἐλπίζωσιν εὐφορίαν, ἂν βρέξῃ, καὶ ἀφ' οὗ μὲ ἠρώτησε,
 πόσας τοῦ μνῆος ἔχωμεν (2), ἠγέρθη, διὰ νὰ ὑπάγῃ, νὰ δει-
 πνήσῃ μὲ τὴν γυναῖκά του.

§. ε'. Πῶς; Μοι εἶπεν Ἀθηναῖος τις, προφθάσας ἐν τῷ
 ἄμα, τὸν ὁποῖον ἐζήτουν πρὸ πολλοῦ, εἶχες ὑπομονὴν, νὰ ἀ-
 κούης αὐτὸ τὸ πληκτικὸν ἀνθρωπάριον, καὶ διὰ τί δὲν ἔκα-
 μες, ὅτι ἔκαμεν ὁ Ἀριστοτέλης. Μέγας τις Ἀδόλεσχος ἔπε-
 σεν ἐπάνω του, καὶ τὸν ἠνώχλει μὲ ἀλλόκοτα διηγήματα, καὶ
 ἔξαφνα τῷ ἔλεγε, δὲν εἶναι ἄξια θαυμασμοῦ; Ἀξίον θαυμασ-
 μοῦ εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ Ἀριστοτέλης, εἰάν ἦναι ὧτα εἰς ἀνθρώ-
 πους νὰ σὲ ἀκούωσιν, ὁποῖαν ἔχωσι πόδας νὰ σὲ ἀποφεύγω-
 σι (3). Τότε τῷ εἶπον, ὅτι ἔχω ὑπόθεσιν τινα νὰ τῷ κοινολο-
 γήσω, καὶ ἠθέλησα νὰ τὴν διηγηθῶ εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἐκεῖνος
 μου διέκοπτε τὴν διήγησιν εἰς κάθε λέξιν. Ναὶ ἠξέυρω, περὶ
 τίνος εἶναι ἡ ὑπόθεσις, δύναμαι νὰ σοὶ τὴν διηγηθῶ ἐπὶ λεπ-
 τοῦ, ἀκολούθει, μὴν ἀφίνης κἀμμίαν περίσασιν. Πολλὰ κα-
 λά, οὕτως ἔχει, τοῦτο εἶναι τὸ ἴδιον. Βλέπεις, πόσον εἶναι
 ἀναγκαῖον νὰ συνομιλῶμεν περὶ τούτου ὁμοῦ. Τελευταῖον, τὸν
 ἔκαμα νὰ καταλάβῃ, ὅτι δὲν πάυει ἀπὸ τοῦ νὰ μοῦ διακόπτη
 τὸν λόγον. Τὸ ἠξέυρω, μοι ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἔχω ὑπερβολικὴν

(1) Αὐτ. κεφ γ'. (2) αὐτ. (3) οἱ τοῦτου θαυμασὸν. ἀλλ' εἶτε
 πόδας ἔχω σὲ ὑπομένει. Πλούτ. περὶ Ἀδόλεσχ.

ἀνάγκην νὰ ὀμιλῶ, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ὀμοιάζω μὲ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου σὲ ἄφησεν, ὀμιλεῖ ἀσκέπτως, ἀλλ' ἐγὼ θαρρῶ, ὅτι εἶμαι ἐξήρημένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Μάρτυς τοῦτου εἶναι ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον πρὸ μικροῦ ὠμίλησα εἰς τὴν συνέλευσιν, δὲν εὐρέθης ἐκεῖ; Μέλλω νὰ τὸν διηγηθῶ εἰς ἐσέ. Ἐν ᾧ ἔλεγεν οὕτως, ἠθέλησα νὰ βάλω εἰς ἔργον τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλ' ἠκολούθει, πάντοτε ὀμιλῶν, καὶ πάντοτε ῥητορεύων (1). Ἐμβῆκα εἰς μίαν συναθροισιν ἀνθρώπων, ἰσαμένην περίτινα μάντιν, ὅς τις ἐπαραιοῦται διὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀπισίαν. Ἐφώνησεν, ὅταν, εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, ὠμίλουσιν περὶ θεῶν πραγμάτων, καὶ ἀνεκάλυπτον εἰς ἐσᾶς τὸ μέλλον, μ' ἐπεριπαίζετε, ὡς τοὺς ἀνοήτους, μὲ ὅλον τοῦτο τὸ συμβεβηκὸς πάντοτε ἐδικαίωσε τὰς προρρήσεις μου, ἀλλ' εἴθε φθονεροὶ εἰς τοὺς, ὅσοι ἔχουσιν ἀνώτερα φῶτα, ἀπὸ τὰ ἐδικά σας (2).

§. 5. Ἐμελλε νὰ ἐξακολουθῆ, ἀλλ' ἐφάνη ὁ Διογένης, ἐπιτρέφων ἀπὸ τὴν Λακεδαιμόνα. Πόθεν ἔρχεσαι, τὸν ἠρώτησεν ἕνας; — Ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, εἰς τῶν γυναικῶν τὴν κακοποιίαν, ἀπεκρίθη (3). — Ἦτον πολὺς κόσμος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, τῷ εἶπεν ἄλλος τις; — Πολλοὶ μὲν θεαῖται, ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι (4). Αὐταὶ αἱ ἀποκρίσεις ἐχειροκροτήθησαν, καὶ παρευθὺς εὐρέθη περικυκλωμένος ἀπὸ πλῆθος ἡ Ἀθηναίων, οἵτινες ἐζήτουσιν νὰ ἀκούωσιν ἀπὸ αὐτὸν ἀσειότητάς τις μὲ ἀγχίνουαν. Διὰ τί, τῷ ἔλεγεν ἕνας τρώγεις εἰς τὸν ἠφῶρον; — Δι' ὅτι εἰς αὐτὸν ἐπέινασα. Ἄλλος τις τὸν ἠρώτησε, πῶς δύναμαι νὰ ἐκδικηθῶ τὸν ἐχθρόν μου; — Γινόμενος ἡναρετωτέρος (5). — Διόγετες, — Διόγετες, τῷ εἶπε τρίτος τις, πολλὰ γελοιώδη σὲ προσάπτουσιν. — Ἄλλ' ἐγὼ δὲν τὰ

(1) Θεοφ. χαρ. κεφ. 5. (2) Πλάτ. κῦβ. σφ. §. 3. (3) Διογ. Λ. βιβλ. 5. §. 56. (4) αὐτ. (5) Πλούτ. περὶ τοῦ ἀκού. §. 21.

»δέχομαι. Ἐίνος τις, γεννηθεὶς εἰς Μύνδον, ἤθελε νὰ μάθῃ, πῶς
 »τῷ ἐφάνη ἐκείνη ἡ πόλις. Ἐσυμβούλευσα, εἶπε, τοὺς πολίτας,
 »νὰ κλείσωσι τὰς πύλας, μὴ φύγῃ ἡ πόλις των. Αὐτὴ ἡ πόλις,
 »κατὰ ἀλήθειαν, οὐσα μικρὰ, ἔχει πύλας μεγάλας. Ὁ παρά-
 »σιτος Κρίτων, ἐπίτινος καθέδρας ἀναβάς, τὸν ἠρώτησε, διὰ
 »τί σὲ καλοῦσι κύνα; — Ἐπειδὴ κολακεύω τοὺς διδόντας μοι,
 »ὕλακτῶ τοὺς μὴ διδόντας, καὶ δάκνω τοὺς κακοὺς. — Καὶ
 »ποῖον εἶναι, εἶπεν ὁ παράσιτος, τὸ ἐπικινδυνώτερον θηρίου;
 »— Παρὰ μὲν τοῖς ἀγρίοις, ὁ συκοφάντης, παρὰ δὲ τοῖς ἡ-
 »μέροισι, ὁ κόλαξ. Τούτων λεγομένων, οἱ παρεσώτες ἐξεκαρ-
 »δίασθησαν ἀπὸ τὰ γέλοια, ὁ παράσιτος ἔγινεν ἄφαντος, καὶ αἱ
 »κατὰ τοῦ Διογένους προσβολαὶ ἐξηκολούθησαν μὲ περισσοτέραν
 »θερμότητα. »Διόγετες, πόθεν εἶσαι τῷ εἶπεν ἕνας; Κοσμοπο-
 »λίτας, ἀπεκρίθη. Αἱ! ὄχι, εἶπεν ἄλλος, εἶναι Σιωπεύς, οἱ
 »πατριῶταί του τὸν κατεδίκασαν εἰς ἀειφυγίαν. — Ἐγὼ δὲ,
 »εἰς μονήν. Νέος τις ὠραῖος, ἀφ' οὗ ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν,
 »εἶπε λόγον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀσχημοσύνη ἐκίνησεν εἰς ἐντροπὴν
 »ἕνα ἀπὸ τοὺς συνομιληκούς του· ὁ Διογένης εἶπεν εἰς τὸν
 »δεύτερον, Ἀνδρίζου, φίλτατε, ἰδοὺ τὸ χρῶμα τῆς ἀρετῆς, καὶ
 »ἐπισρέφων εἰς τὸν πρῶτον, δὲν αἰσχύνεσαι, τῷ εἶπε, νὰ ἐκ-
 »βάλῃς μαλιβδένιου σπαθίον ἀπὸ θήκην ἐλεφάντινον; ὁ νέος,
 »θυμωθεὶς, τῷ ἔδωκε ῥάπισμα. Τί τάχα; ἐπανέλαβε, χωρὶς
 »νὰ ταραχθῆ, μοι δίδεις νὰ καταλάβω, ὅτι ἔχω χρεῖαν ἀπὸ
 »περικεφαλαίαν; Τί ὄφελος, τὸν ἠρώτησαν ἀκολούθως, ἀπὸ
 »τὴν φιλοσοφίαν ἀπῆλαυσας; — Τὸ βλέπετε, εἶπε, νὰ ἦμαι
 »παρεσκευασμένος πρὸς πᾶσαν τύχην.

§. ζ. Τότε ὁ Διογένης, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ μετατοπίσῃ,
 ἐδέχετο εἰς τὴν κεφαλὴν του τὸ νερὸν, ὅπου κατέπιπεν ἀπὸ
 τῆν σέγγην τῆς οἰκίας. Ἐπειδὴ τινες τῶν παρεσώτων τὸν ἐλεει-
 νολόγουν, ὁ Πλάτων, διαβαίνων κατὰ τύχην ἐκεῖθεν, τοῖς εἶπε.

»Θέλετε ἢ εὐσπλαγχνία σας νὰ γένη εἰς αὐτὸν ἐπωφελῆς; ὑπο-
 κλίθητε, ὅτι δὲν τὸν βλέπετε (1).« Ἦῦρα μίαν ἡμέραν εἰς
 τὴν εὐάν τοῦ Διὸς Ἀθηναίου τινὰς, ὅτι ὠμίλουσιν περὶ ζητη-
 μῶν τῆς φιλοσοφίας. Ὁχι, ἔλεγε λυπηρῶς ἕνας μαθητὴς
 τοῦ Ἡρακλείτου, δὲν δύναμαι νὰ ἐρευνῶ τὴν φύσιν ἄνευ ἐσωτε-
 ρικῆς τινὸς φρίκης. Τὰ ἀναίσθητα ὄντα εὐρίσκονται εἰς διηνεκῆ
 εἰσὶν πολέμου, ἢ φθορᾶς· ὅσα ζῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, εἰς τὰ
 ὕδατα, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐδέχθησαν δύναμιν, ἢ ἀπάτην, μόνου
 διὰ νὰ κατατρέχωνται, καὶ νὰ διαφθείρωνται. Θυσιάζω, καὶ
 τρώγω ὁ ἴδιος τὸ ζῆον, ὅπου ἔθρεψα μὲ τὰς χεῖράς μου, προ-
 σμένω ἐπομένως νὰ μὲ φάγῃσι τὰ ἔμφυχα ζωῦφια. Ἐπανα-
 παύω τὴν θεωρίαν μου εἰς χαριεσέρους πίνακας, εἶπε νέος τις
 ὀπαδὸς τοῦ Δημοκρίτου. Ἡ παλιρροία τῶν γενέσεων δὲν μὲ
 θλίβει περισσότερο, καθὼς μήτε ἡ περιοδικὴ διαδοχὴ τῶν
 κυμάτων τῆς θαλάσσης, ἢ τῶν φύλλων τῶν δένδρων (2). Τί
 βλάπτει, ἂν τοιαῦτα ἄτομα γίνωνται, καὶ ἀπογίνωνται; Ἡ
 γῆ εἶναι σκηνή, κάθε σιγμὴν μεταβάλλει τὰ παραπετάσματα.
 Δὲν καλύπτεται κατ' ἔτος ἀπὸ νέα ἄνθη, καὶ ἀπὸ νέου καρ-
 πού; Τὰ ἄτομα, ὑφ' ὧν εἶμαι συσφαιμένος, διαλυόμενα, θέ-
 λουσιν ἐνωθῆ μίαν ἡμέραν, καὶ θέλω ἀναζήσει ὑπ' ἄλλην
 μορφήν (3). Ἀλλ' οἴμονον! Εἶπε τρίτος τις· ὁ βαθμὸς τοῦ
 ἔρωτος, ἢ τοῦ μίσους, τῆς χαρᾶς, ἢ τῆς θλίψεως, ἀπὸ τὰ
 ὁποῖα κυριεύομεθα, ἐπιρροεῖ κατὰ πολλὰ εἰς τὰς κρίσεις μας (4).
 Ὅταν ἡμῶν ἀσθενῆς, βλέπω τὴν φύσιν, μένον ὡς φθορᾶς σύ-
 σημα, ὅταν δὲ ἡμῶν ὑγιῆς, ὡς σύστημα ἀναβλασθήσεως.

§. γ'. Καὶ ἡ ἴδια φύσις εἶναι καὶ εἰς τὸ ἐν, καὶ εἰς τὸ
 ἄλλο, ἀπεκρίθη τέταρτος. Ὅταν τὸ πᾶν ἐξῆλθευ ἀπὸ τὸ χάος,

(1) Ὅρα εἰς ἐλά τὸν Λαίρ. εἰς Διογένην. (2) Μ. μερ. παρὰ
 Στο. λδ. ρδ. §. 518 Σιμων. παρὰ τῷ αὐτῷ. (3) Πλ. ν. ἰς. σουσι. βιβλ.
 ζ'. κεφ. 55. Bruck. hist. philos. t. 1. p. 1195. (4) Ἀρισ. ρητ. βιβλ.
 α'. κεφ. 6.

τὰ νοητὰ ὄντα ἠλπίζου, ὅτι ἡ ὑπερτάτη σοφία ἤθελεν εὐδοκήσει
 νὰ τοῖς φανερώσῃ τὸ αἴτιον τῆς ὑπάρξεώς των, ἀλλὰ περιέκλει-
 σε τὸ μυσῆριόν της εἰς τὸν κόλπον της, καὶ, ἀποτεينوμένη πρὸς
 τὰς δευτέρας αἰτίας, ἐπέφερεν αὐτοὺς τοὺς λόγους. Φθείρε-
 σθε, καὶ ἀνανεοῦσθε (1). Ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις ἐξε-
 ρεῶδη διὰ πάντα ἡ εἰμαρμένη τῆς κτίσεως. Δὲν ἤξεύρω, εἶπε
 πάλιν ὁ πρῶτος, ἄν, διὰ νὰ παίξωσιν, ἢ διὰ νὰ σπουδάξωσιν,
 οἱ Θεοὶ μᾶς ἔπλασαν (2). Ἐξεύρω ὅμως, ὅτι ἡ μεγαλητέρα
 τῶν δυσυχιῶν εἶναι, νὰ γεννηθῇ κἀνεὶς, καὶ ἡ μεγαλητέρα τῶν
 εὐτυχιῶν, νὰ ἀποθάνῃ (3). Ἡ ζωὴ, ἔλεγεν ὁ Πίνδαρος (4), εἶναι
 τὸ ἐνύπνιον μόνον τῆς φαντασίας, εἰκὼν ὑψηλῆ, ἥτις, κατὰ
 πρώτην προσβολὴν, ζωγραφίζει τὴν τελείαν τοῦ ἀνθρώπου σὺ-
 δαμινότητα. Ἡ ζωὴ, ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, πρέπει νὰ ᾔηται ἡ
 μόνη τοῦ θανάτου μελέτη (5). Δόξα παράδοξος! ὡσὰν νὰ
 ζῶμεν τρόπον τινὰ διὰ τοῦτο καὶ μόνον, διὰ νὰ μανθάνωμεν
 νὰ ἀποθνήσκωμεν. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται, ζῆ, καὶ ἀποθνή-
 σκει εἰς μίαν στιγμήν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τόσου διαδιδρασικὴν
 στιγμήν, ποταπὴ περιπλοκὴ βασάνων! Ἡ εἴσοδος τοῦ εἰς τὸν
 κόσμον φανεροῦται μὲ κλαυθμούς, καὶ δάκρυα. Εἰς τὴν παι-
 δικὴν, καὶ μεираκιώδη ἡλικίαν, διδάσκαλοι, καὶ καθήκοντα
 τὸν καταπιέζουσι, καὶ τὸν τυραννοῦσιν (6). Ἐρχεται ἐπομένως
 τρομερὰ διαδοχὴ ἐπιμόχθων ταλαιπωριῶν, φθοροποιῶν φρον-
 τιῶν, πικροτάτων θλίψεων, ἀγώνων παντὸς εἶδους, καὶ ὅλα
 αὐτὰ ἀποπερατοῦνται ἀπὸ γηρατειῶν, τοῖς πᾶσιν εὐκαταφρό-
 νητον, καὶ ἀπὸ τάφου, ὃ ὁποῖος τὸν παραπέμπει εἰς τὴν λή-

(1) Αἴσω. παρὰ Στοβ. λό. 103. §. 564. (2) Πλά. περὶ νό. βιβλ. α΄. §. 644. (3) Σοφοκ. Οἰδ. ἐν κολ. στί. 1289. Βακχυλ. καὶ ἄλλ. παρὰ Στοβ. λό. 96. §. 530—1. (4) Πίνδ. Πύθ. 8. στί. 136. (5) Πλά. εἰς Φαῖδ. §. 64—7. ὁ αὐτ. παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ. σρωμ. βιβλ. ε΄. §. 686. (6) Σοφ. Οἰδ. ἐν Κολ. στί. 1290. Ἀξιοχ. παρὰ Πλά §. 366. Θαλ. παρὰ Στοβ. §. 535.

θην. Μελέτησαί τον, ὅσον θέλεις, προσεκτικῶς. Αἱ ἀραταὶ του εἶναι μόνον μεταβολὴ τῶν ἐλαττωμάτων του· δὲν προφθάνει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ ἐν, καὶ ὑποπίπει εἰς τὸ ἄλλο (1). Ἄν καταφρονῇ τὰς πείρας του, εἶναι νῆπιον, τὸ ὁποῖον καθ' ἐκάστην ἀρχίζει νὰ ζῆ· καὶ ἂν συμμορφοῦται μὲ αὐτὰς, εἶναι γέρον, παραπονούμενος, ὅτι ἔζησε πολὺν καιρὸν.

§. 9. Ἔχει περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα οὗτω ἐπισημοὺς ἀξίας, τὴν πρόβλεψιν, καὶ ἐλπίδα. Τὶ ἐνέσπειρεν ἡ φύσις εἰς αὐτὰ τὰ χαρίσματα; Τὰ ἐφαρμάκωσε σκληρότατα μὲ τοῦ φόβου τὸ φάρμακον. Ποία χάρις εἰς ὅτι καὶ ἂν κάμη! ποταπὴ ἀνωμαλία, καὶ ἀκαταστασία εἰς τὰς κλίσεις, καὶ ἐπιχειρήματά του! Σᾶς ἐρωτῶ, τί ἐστὶν ἄνθρωπος; Ἐγὼ μέλλω νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, ἀπεκρίθη νέος τις παράφρων, ἐκείνην τὴν ὥραν εἰσελθὼν, ἔκβαλεν ἀπὸ τὸν κόλπον του νηπίον ξύλινον, ἢ χάρτινον, τὰ μέλη του ἐκινεῦντο ἀπὸ κνήμους, τὰς ὁποίας ἐξέτεινε, καὶ ἐχάλα, καθὼς ἤθελεν (2). Αὐταὶ αἱ κνήμη, εἶπεν, εἶναι τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα μᾶς σύρουσι νῦν μὲν ἐξ ἐνὸς μέρους, νῦν δὲ ἐξ ἄλλου (3). Ἴδου πᾶν, ὅτι περὶ τούτου γινώσκω, εἶπε, καὶ ἀνεχώρησεν. Ἡ ζωή μας, ἔλεγεν ἓνας μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, εἶναι ἐν ταύτῳ κωμῳδία, καὶ τραγωδία. Κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν δὲν δύναται νὰ ἔχη ἄλλην θέσιν, ἢ τὴν ἀνοιάν μας, κατὰ τὴν δευτέραν δὲν δύναται νὰ ἔχη ἄλλην λύσιν, ἢ τὸν θάνατον· καὶ ἐπειδὴ μετέχει ἀπὸ τὰς ιδιότητας τῶν οὗτω θεατρικῶν τούτων δραμάτων, εἶναι μεμιγμένη ἀπὸ ἡδονᾶς, καὶ λύπας (4). Ἡ διάλεξις ἀενάως ἐποικίλλετο, ὁ μὲν, ἠρνείτο τὴν ὑπαρξίν τῆς κινήσεως, ὁ δὲ, τὴν τῶν περὶ ἡμᾶς ἀντικειμένων· ὅλα τὰ ἐκτὸς, ἔλεγόν τινες, εἰ-

(1) Πλά. αὐτ. §. 69. (2) Ἡρόδ. βιβλ. 6. §. 48. Ἄρισ. περὶ κίς. κεφ. 5. Λουκία. περὶ Θε. Συρ. κεφ. 15. (3) Πλά. περὶ νό. βιβλ. α. §. 644. (4) ὁ αὐτ. εἰς Φιληβ. §. 50.

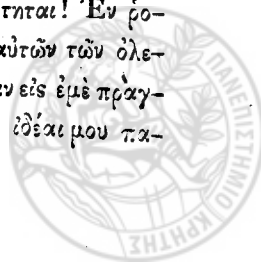
ναι μάγευμα, ἢ ψεῦδος, ὅλα τὰ ἐντὸς, εἶναι σφάλμα, καὶ ἀπάτη. Τὰ αἰσθητήρια, τὰ πάθη, καὶ τὸ ἴδιον λογικὸν μᾶς ἔτραχηλίζουσι εἰς παρεκτροπὰς. Ἐπισῆμαι, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ὀξῆαι μάταιαι μᾶς ἐκσπῶσιν ἀπὸ τῆς ἀμαθείας τὴν ἀνάπαυσιν, διὰ νὰ μᾶς παραδόσωσιν εἰς βάσανα ἀβεβαιότητος, καὶ αἱ ἡδοναὶ τοῦ νοῦς, ὑποκείμεναι εἰς μεταβολὰς, ἔχουσι θλίψεις χιλιᾶκισ πικροτέρας ἀπὸ τὰς τῶν αἰσθήσεων. Ἐτόλμησα νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν διάλεξιν. Οἱ ἄνθρωποι φωτίζονται, εἶπον, ἡμέραν παρ' ἡμέραν περισσότερον. Δὲν εἶναι ἄρα ἐλπίζόμενον ὅτι, ἀφ' οὗ ἐκκενώσωσιν ἀπὸ τὴν πηγὴν ὅλα τὰ σφάλματα, θέλουσιν εὖρη τελευταῖον τὸ κλειδίον ἐκείνων τῶν μυστηρίων, τὰ ὅποια τοὺς βασανίζουσι; Καὶ εἶσαι βέβαιος, ἀπεκρίθησαν, τί ἀκολουθεῖ τότε. Ἐν ᾧ αὐτὸ τὸ κλειδίον εἶναι εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ εὐρεθῆ, τότε ἡ φύσις ἀνελπίζως κτυπᾶται ἀπὸ κἀμμίαν φρικώδη ἀσθένειαν (1). Κατακλυσμός, πυρκαϊὰ διαφθείρει τὰ ἔθνη μὲ τὰ ὑπομνήματα τῆς νοήσεως, καὶ ματαιότητός των. Αὐταὶ αἱ φρικώδεις μάστιγες πολλάκις ἀνεποδογύρισαν τὴν σφαιρὰν μας. Ἡ λαμπὰς τῶν ἐπισημῶν πολλάκις ἐσβέσθη, καὶ πολλάκις ἀνήφθη πάλιν. Εἰς κάθε μεταβολῆν, ἄτομά τινα, λυτρωθέντα κατὰ τύχην ἀπὸ τὸν θάνατον, ἀνανεοῦσι τὸ νῆμα τῶν γενεῶν, καὶ ἰδοὺ νέα φυλὴ δυσυχῶν, ἐπιπόνως ἀσχολουμένη εἰς διεξοδικὴν ἀκολουθίαν αἰώνων, νὰ σχηματισθῆ εἰς πολιτικὴν κοινωνίαν, νὰ παραδοθῆ εἰς νόμους, νὰ ἐφεύρῃ τέχνας, καὶ νὰ τελειώσῃ τὰς γνώσεις της (2), ἕως οὗ κἀμμία ἄλλη καταστροφὴ τὴν καταβυθίσῃ εἰς τῆς λήθης τὴν ἄβυσσον.

§. ι. Δὲν ἦτον τῆς δυνάμεώς μου, νὰ βασάσω διεξοδικώτερον διάλεξιν τόσον παράδοξον, καὶ τόσον δι' ἐμέ

(1) Ὁ αὐτ. εἰς Τίμ. §. 22. Ἄρισ. μετεώ. βιβλ. 6. κεφ. ε'. Πολύβ. βιβλ. 5. §. 453. Ἡράκλ. παρὰ Κλήμ. Ἀλεξ. βιβλ. 6. §. 711. Not. Potter. ibid. (2) Ἄρισ. Μεταφ. βιβλ. ε'. §. η'.

νεοφανῆ· εὐθύς ἐξῆλθον ἀπὸ τῆν σοάν, καί, χωρὶς νὰ ἤξείρω, πού τὰ βήματά μου μὲ φέρουσι, ἔφθασα εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εἰλισσοῦ. Οἱ θλιβερώτεροι σοχασμοί, καὶ τὰ ἀσθενέστερα αἰσθήματα ἐσάραττον τὴν ψυχὴν μου μὲ μεγάλην δύναμιν. "Ε-
 μέλλεν ἄρα, πρὸς ἀπόκτησιν φώτων, τόσον μιστῶν, νὰ ἐγ-
 καταλίπω πατρίδα, καὶ συγγενεῖς! "Οἶαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἀν-
 θρωπίνου νοὸς εἰς τοῦτο, καὶ μόνον ἄρα χρησιμεύουσι, νὰ δει-
 ξωσι, ὅτι εἴμεθα τὰ δυσυχέστερα ὄντα! Ἄλλὰ πόθεν ἔλαβον
 αὐτὰ τὴν ὑπαρξίντων, καὶ διὰ τί νὰ φθειρῶνται; Τί σημαί-
 νουσι αἱ περιοδικαὶ αὐταὶ μεταβολαί, αἱ ὁποῖαι φέρονται αἰω-
 νίως ἐπάνω εἰς τοῦ κόσμου τὸ θέατρον; Πρὸς τί τέλος ἐδιω-
 ρίσθη αὐτὸ τὸ φρικωδέστατον θέαμα; Ἄραγε διὰ τοὺς Θεοὺς,
 οἱ τινες δὲν ἔχουσιν ἀπὸ αὐτὸ κῆμμίαν ἔνδειαν; Τάχα διὰ τοὺς
 ἀνθρώπους, οἱ τινες εἶναι εἰς αὐτὸ θύματα; Εἰς αὐτὸ τὸ θέα-
 τρον εὐρίσκομαι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος· καὶ διὰ τί μὲ ἐβίασαν νὰ λά-
 βω εἰς αὐτὸ προσωπεῖον; Διὰ τί μὲ ἔσυραν ἀπὸ τὸ οὐδὲν χω-
 ρὶς τὴν θῆλυσίν μου, καὶ μὲ κατέστησαν δυσυχῆ, χωρὶς νὰ μὲ
 ἐρωτήσωσι, ἂν ἔχω ὄρεξιν νὰ ἦμαι τοιοῦτος; Ἐρωτῶ τοὺς
 οὐρανοὺς, τὴν γῆν καὶ, ὅλον τὸ πᾶν; Τί δύνανται νὰ ἀποκριθῶ-
 σι; σιωπηλῶς ἐκπληροῦσι τὰς προσαγὰς, τῶν ὁποίων ἀγνο-
 οῦσι τὰ αἷτια. Ἐρωτῶ τοὺς σφροὺς, οἱ σκληροὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι,
 μοὶ ἀπεκρίθησαν, μὲ ἐδίδαξαν τὸ, γινῶθι σαυτὸν, μὲ ἐσέρησαν
 ἀπὸ ὅλα τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰς τιμὴν μου· καὶ ἤ-
 δη εἶμαι ἄδικος πρὸς τοὺς Θεοὺς, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἴσως θέλω
 γένη καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους βάρβαρος.

§. ιά. Μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐνεργείας, καὶ ἐκτάσεως δύ-
 ναται νὰ ἀναβῆ φαντασία, ὅταν ἰσχυρῶς ταράττηται! Ἐν ῥο-
 πῇ ὀφθαλμοῦ, διέδραμον ὅλας τὰς συνεπειὰς αὐτῶν τῶν ὀλε-
 θριῶν δοξῶν· τὰ ἐλάχισα φαινόμενα κατεσάθησαν εἰς ἐμὲ πρᾶγ-
 ματικὰ, καὶ οἱ ἐλάχισοι φόβοι, τιμωρίαι. Αἱ ἰδέαι μου πα-

ρόμοιοι με φρικώδη φάσματα ὠθοῦντο, καὶ ἀντωθοῦντο εἰς τὸν νοῦν μου, ὡς τῆς θαλάσσης τὰ κύματα, ὅταν ταράττωνται ἀπὸ πολλὰ βραχίονα τρικυμίαν. Μεταξὺ ταύτης τῆς ζάλης, ἔπεσον, χωρὶς νὰ περιεργασθῶ εἰς τὰς ῥίζας πλατάνου τευός, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Σωκράτης ἤρχετο ἐνίστε νὰ συνομιλῇ με τοὺς μαθητάς του (1). Ἡ ἐνθύμησις ἐκείνου τοῦ τόσου φρονίμου, καὶ μακαρίου ἀνδρός, ἔγινεν αἰτία νὰ αὐξήσῃ τὴν παραφροσύνην μου. Τὸν ἐπεκαλούμην μεγαλοφώνως, κατέβροχον με τὰ δάκρυά μου τὸν τόπον, ὅπου ἐκάθητο· ἀλλ' εἶδον μακρόθεν τὸν Φῶκον, υἱὸν τοῦ Φωκίωνος, καὶ τὸν Κητίσιππον, υἱὸν τοῦ Χαβρίου (2) μαζὶ με ἄλλους τινὰς Ἀθηναίους, με τοὺς ὁποίους ἤμην φιλωμένους. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ ἀναλάβω τὴν χρῆσιν τῶν αἰσθήσεών μου. Ἐπλησίασαν εἰς ἐμὲ, καὶ μ' ἐπαρακίνησαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσω. Ἠλθομεν εἰς τὴν ἀγορὰν. Μᾶς ἔδειξαν ἐπιγράμματα, καὶ σατυρισμοὺς κατὰ τῶν, ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεων (3), καὶ ἀπεφασίσθη, ὅτι ἡ καλλιτέρα τῶν διοικήσεων ἦτον ἡ τῆς Λακεδαιμόνου (4). Ἐμβήκαμεν εἰς τὸ θέατρον. Ἐπαιζον εἰς αὐτὸ νέα ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐσυρίζαμεν (5), καὶ εὐαρεσθήσαμεν εἰς τὸν δῆμον. Ἰπῆγαμεν νὰ περιδιαβάσωμεν ἔφιπποι, καὶ ἐπιστρέφοντες, ἀφ' οὗ ἐλούσθημεν, ἔδειπνήσαμεν με ψαλτρίδας, καὶ αὐλητρίδας (6). Ἐξῆλθον ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἡ σοὰ, ἡ πλάτανος, καὶ ὁ Σωκράτης, παρεδόθη οἰκειοθελῶς εἰς τὴν ἡδονὴν, καὶ ἀσωτίαν. Διῆλθομεν μέρος τι τῆς νυκτὸς πίνοντες, καὶ τὸ ἄλλο ἡμεῖς, εἰς τὸ νὰ περιτρέχωμεν τὰς ἀγυῖας, πειραζόντες τοὺς διαβάτας (7). Ἀφ' οὗ ἐξύπνησα, ἡ εἰρήνη ἐβασίλευεν εἰς τὴν ψυχὴν μου, καὶ εὐκόλα ἐγνώρισα τὴν αἰτίαν τῶν τρόμων, αἱ

(1) Πλάτ. εἰς Φαῖδρ. §. 229. (2) Πλοῦτ. εἰς Φωκ. §. 744 (3) Πλοῦτ. εἰς Περικλ. §. 170. (4) Ἀριστ. πολ.τ. βιβλ. δ. κεφ. α'. (5) Δημοσ. παρακρυσθ. §. 346. (6) Πλάτ. εἰς Πρωτ. §. 347. (7) Δημοσ. εἰς 5^{ον} §. 1110.

ὅποιοι μὲ ἐτάραττον τὴν παρελθοῦσαν. Ἐπειδὴ δὲν ἤμην ἔτι
 ἱκανῶς σερωμένος ἐναντίον εἰς τὰς ἀμφιβολίας, αἱ ὅποια προ-
 ἔρχονται ἀπὸ τὴν ἀτέλῃ γνῶσιν. Ἐφοβούμην, ὡς τὰ παιδιά,
 τὰ ὅποια κατὰ πρώτην προσβολὴν εὐρίσκονται εἰς τὸ σκότος.
 Ἀπὸ τότε ἀπεφάσισα νὰ σερώσω τὰς ἰδέας μου εἰς τὰς δόξας,
 τὰς ὅποιας συνωμῆλουν εἰς τὴν σοφίαν, νὰ συχναῶμαι εἰς τὴν βι-
 βλιοθήκην Ἀθηναίου τινὸς φίλου μου, καὶ νὰ ὠφελῆθω ἀπὸ
 αὐτὴν τὴν περίεασιν, διὰ νὰ γνωρίσω ἐπὶ λεπτοῦ τὰ διάφορα
 κλονάρια τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Κ Θ'.

Βιβλιοθήκη Ἀθηναίου τινός. — Κλάσις τῆς
 φιλοσοφίας.

§. α'. **Ο** Πεισίσρατος, πρὸ δύο αἰώνων, συνήθροισε βι-
 βλιοθήκην καὶ τὴν κατέστησε κοινήν, τὴν ὅποιαν ὁ Ξέρξης λα-
 βῶν μετὰ ταῦτα, μετέφερον εἰς τὴν Περσίαν (1). Εἰς τοὺς
 καθ' ἡμᾶς χρόνους, πολλοὶ Ἀθηναῖοι εἶχον βιβλιοθήκας, ἡ
 ἀξιολογωτέρα ὅμως ἦτον εἰς τὸν Εὐκλείδην, ὅς τις τὴν ἐκλη-
 ρονόμησεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του (2), καὶ ἐ χρημάτισεν αὐτῆς τῆς
 διαδοχῆς ἄξιος· ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν τιμὴν τῆς. Ἀφ' οὗ εἰ-
 σήλθον εἰς αὐτὴν, ἔφριξα ἀπὸ θάμβος, καὶ χαρὰν, σοχαζώ-
 μενος, ὅτι εὐρισκόμην ἀναμεταξὺ εἰς τὰ λαμπρότερα τῆς Ἑλ-
 λάδος πνεύματα. Ἐξῶν, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἀνέπνευον εἰς τὰ
 συγγράμματά των, τὰ ὅποια εἶχον τριγύρω μου· ἡ ἄκρα σιωπῆ
 των ἤυξανεν ἔτι τὸ πρὸς αὐτοὺς σέβας μου, ὡς καὶ ἡ συνέ-
 λευσις ὄλων τῶν βασιλέων τῆς γῆς δὲν ἤθελε φανῆ εἰς ἐμὲ τό-

(1) Aul. Gell. l. 6. cap. 17. (2) Ἀθῆν. βιβλ. α'. κεφ. 6'. Ca-
 saub. ibid. p. 6.

σον μεγαλοπρεπής. Μετὰ μικρὸν, ἐφώνηξα, οἱ μοι! ἀπὸ πόσας γνώσεις εἶναι ἐξερρημένοι οἱ Σκῦθαι! ἀκολούθως, εἶπα πολ-
λάκις. Πόσαι γνώσεις εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀνωφελεῖς! Δὲν ὁμιλῶ ἐνταῦθα περὶ ὄλων τῶν ὑλῶν, ἐπάνω εἰς τὰς ὁ-
ποίας ἔγραφον. Τὰ δέρματα κριαρίων, καὶ ἀρνίων (1), διά-
φορα εἶδη ὑφασμάτων ἦσαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς χρῆσιν (2). Μετὰ ταῦτα μετεχειρίσθησαν πάπυρον, ἐξεργασμένην ἀπὸ ἐ-
σωτερικὰ ζρώματα τῆς ρίζης φυτοῦ τινός, τὸ ὁποῖον φύεται εἰς
τοὺς ἐλώδεις τῆς Αἰγύπτου τόπους, ἢ μεταξὺ ἀκινήτων ὑδά-
των, τὰ ὁποῖα ἀφίνει ὁ Νεῖλος μετὰ τὴν πλημμύραν του (3). Ἀπὸ αὐτὰ ἔκαμνον περιτειλίγματα, εἰς τὴν ἄκραν τῶν ὁποίων
ἦτον ἀπλωρημένη ἐπιγραφὴ, περιέχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ
βιβλίου. Ἡ γραφὴ ἐσχεδιάζετο ἐφ' ἐνὸς προσώπου παντὸς πε-
ριτειλίγματος, καὶ ἦτον διηρημένη εἰς πολλοὺς παραγράφους
πρὸς εὐμάρειαν τῆς ἀναγνώσεως.

§. β'. Ἀντιγραφεῖς τὸ ἐπάγγελμα (4) διέρχονται τὴν
ζωὴν τους, ἀντιγράφοντες τὰ συγγράμματα, ὅσα ἔρχοντο εἰς
τὰς χεῖράς των, καὶ ἄλλοι ἰδιαιτέρως, ἐπιθυμοῦντες νὰ διδαχ-
θῶσιν, ἀνεδέχοντο τὴν αὐτὴν φροντίδα. Ὁ Δημοσθένης μοι
ἔλεγε μίαν ἡμέραν, ὅτι, διὰ νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὸ ὕφος, ὀκ-
τάκις μετέγραψεν ἰδιοχείρως τὴν ἰσορίαν τοῦ Θεουκιδίδου. Ἐκ
τούτου ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ ἀντίγραφα· ἀλλ' ἐξ αἰτίας
τῶν ἐξόδων τῆς ἀντιγραφῆς, ποτὲ δὲν ἔγιναν κοινότατα (5),
καὶ διὰ τοῦτο τὰ φῶτα διεδίδοντο μὲ τόσην βραδύτητα. Ἐγί-
νετο ἔτι βιβλίον τι σπανιώτατον, ὅταν ἐφαίνετο εἰς τόπον μα-

(1) Ἡρόδ. βιβλ. ε'. §. 58. (2) Πλίν. βιβλ. γγ'. κεφ. ια'. Cuylus, rec. d'antiqu. t. 5. p. 76. (3) Θεόφρα. περὶ φυ. βιβλ. δ'. κεφ. 9. Πλίν. αὐτ. ὑπομνή. τῆς φιλο. ἀκαδ. τόμ. 26. §. 276. (4) Πολυδ. βιβλ. ζ'. κεφ. λγ'. (5) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σπεσιππου, μαθητοῦ τοῦ Πλάτωνος, ὁ Ἀριστοτέλης ἠγόρασε τὰ βιβλία του. τὰ ἑποῖα ἦσαν πολλὰ ὀλίγα, καὶ ἔδωκε δι' αὐτὰ τρεῖς τάλαντα. Διογένης Λαέρ. βιβλ. δ'. §. 5.

κρυνόν, καὶ περιεῖχεν ὕλας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν κατάληπται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Εἶδον τὸν Πλάτωνα, ὅτι, μὲ ὄλας τὰς πρὸς Ἰταλίαν ἀνταποκρίσεις του, ἀπέκτησε μὲ πόνους ὑπερβαλικοὺς μερικὰ τῆς φιλοσοφίας συγγράμματα (1), καταβῆλλων ἑκατὸν μινᾶς διὰ τρεῖς μικρὰς πραγματείας τοῦ Φιλολάου (2). Οἱ βιβλιοπῶλαι τῶν Ἀθηνῶν δὲν δύνανται μῆτε νὰ ἐκδοθῶσιν εἰς τὰς ἰδίας φροντίδας, μῆτε νὰ προχωρήσωσιν εἰς παρομοίας ἐπιδόσεις. Ἐπρόβλεπον, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, βιβλία, ἀφορῶντα εἰς μόνην ψυχαγωγίαν· ἀπὸ τὰ ὁποῖα μέρος μὲν ἔσσελλον εἰς τὰς γαιτνιαζούσας ξηρὰς, μέρος δὲ ἔτι ἐνίστε εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας, κειμένας κατὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου τὰ παράλια (3). Ἡ ἄμετρος ἐπιθυμία τοῦ γράφειν ἐπροξέενε ἀκαταπαύτως νέας τροφὰς εἰς αὐτὴν τὴν ἐμπορίαν. Οἱ Ἕλληνες ἐξασκοῦντο εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς φιλολογίας. Περὶ τούτου δύνανταί τις νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὰς διαφόρους εἰδήσεις, τὰς ὁποίας θεῶω δώσει περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Εὐκλείδου.

§ γ'. Ἀρχίζω ἀπὸ τὴν κλάσιν τῆς φιλοσοφίας· αὐτὴ δὲν ὑπερβαίνει τὸν αἰῶνα τοῦ Σάλωνος, ὃς τις ἤκμαζε σχεδὸν πρὸ 250 ἐτῶν (4). Πρῶτερον αἱ Ἕλληνες εἶχον θεολόγους, καὶ ὄχι φιλοσόφους· δὲν ἐφρόντιζον τόσον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως. Οἱ ποιηταὶ συνήθριζον, καὶ ἐπισηποιοῦν μὲ τὰ ποιήματά των τὰς ἐπιπολαζούσας παρὰ τῷ δήμῳ ψευδολογίας, καὶ δεισιδαιμονίας. Ἀλλὰ κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου, καὶ κατὰ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα, ἔγενεν ἀνελπίζως εἰς τὰ πνεύματα μεταβολὴ ἑξάισιος. Θαλῆς, καὶ Πυθαγόρας κατέβαλον τῆς φιλοσοφίας τὴν τὰ θεμέλια. Κάδμος ὁ Μιλήσιος, συνέγραψεν ἱστορίαν εἰς πεζὴν φράσιν· ὁ Θεόπιδος ἔδωκε πρῶτην μορφήν εἰς τὴν τραγωδίαν, καὶ ὁ Σουσαρίων, εἰς τὴν κωμωδίαν. Ὁ Θαλῆς,

(1) Ὁ αὐτ. εἰς Ἀρχ. βιβλ. π. §. 80. (2) Ὁ αὐτ. εἰς Πλάτ. Aul. Gell. l. 3. c. 17. (3) Ξεν. περὶ ἀναβ. Κύρ. βιβλ. ζ. §. 412. (4) Γω. 580. ἔτει πρὸ Χ.

ἀπὸ τὴν ἐν Ἴωνίᾳ Μιλήτων, εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐγεννήθη τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τριακοστῆς πέμπτῃς ὀλυμπιάδος (1). Ἐφάνη κατ' ἀρχὰς εὐδόκιμος εἰς τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ γέννησις, καὶ ἡ σοφία του τὸν ἔκραζον. Ὁ Ἐρως τῆς μαθήσεως τὸν ἠνάγκασεν ἀμέσως νὰ περιέρχηται εἰς τὰ ξένα ἔθνη. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του, ἀφοσιωθείς ὅλος εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, ἐξέπληξε τὴν Ἑλλάδα, προλέγων τοῦ ἡλίου τὴν ἔκλειψιν (2)· τὴν ἐδίδαξε, κοινολογῶν εἰς αὐτὴν τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπέκτησεν εἰς Αἴγυπτον περὶ τῆς γεωμετρίας, καὶ ἀστρονομίας (3). Ἐζησεν ἐλεύθερος, ἔχαιρεν εἰρηνικῶς διὰ τὴν ὑπόληψίν του, καὶ ἀπέθανεν ἀλύπως (4). Εἰς τὴν νεότητά του, ἡ μήτηρ του τὸν ἐβίαζε νὰ νυμφευθῆ. Μετὰ πρᾶξευσιν πολλῶν ἐνιαυτῶν, ἔκαμψεν εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον πρόβλημα. Εἰς τὸ πρῶτον, εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι ἔτι καιρὸς, καὶ εἰς τὸ δεύτερον. ὅτι δὲν εἶναι πλέον καιρὸς (5).

§. δ'. Διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ πολλὰς ἀποκρίσεις, τὰς ὁποίας μέλλω νὰ ἀναφέρω· ἐπειδὴ δύναται νὰ δόσωσιν ἰδέαν τῆς φιλοσοφίας του, καὶ νὰ ἀποδείξωσι μὲ πόσῃ ἀκρίβειαν οἱ σοφοὶ ἐκείνου τοῦ αἰῶνος ἐπροσπάθουν νὰ εὐχαριστήσωσιν εἰς τὰς προτεινομένας πρὸς αὐτοὺς ἐρωτήσεις. Τί ὠραιότερον; — Τὸ πᾶν, ὡς ποίημα τοῦ Θεοῦ. — Εὐρυχωρότερον; — Τὸ διάστημα, ὡς περιέχον τὸ πᾶν. — Ἰσχυρότερον; — Ἡ ἀνάγκη, ὡς πανταχοῦ θριαμβεύουσα. — Δυσκολώτερον; — Τὸ γνῶθι σαυτόν. — Εὐκολώτερον; — Τὸ συμβουλεύειν. — Σπανιώτερον; — Τύραννος, ἐὰν φθάσῃ εἰς ἐσχάτην ἡλικίαν. — Ποία διαφορὰ ζῶντος, καὶ τεθνεώτος; — Οὐδεμία. — Διὰ τί ἄρα

(1) Ἀπολλοδ. παρὰ Λ. βιβλ. α'. §. 38. Corsin. fast. attic. t. 3. p. 56. Τῷ, 640 ἔτει πρὸ Χ, (2) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 74. Cicer. de divin. l. 1. c. 49. Πλίν. βιβλ. 6. κεφ. 12. (3) Διογ. Λ. βιβλ. α'. §. 14. Bailly. histo. de Pastro. anc. p. 136. et 439. (4) Τῷ, 548. ἔτει πρὸ Χ. (5) οὐδέ πω καιρὸς, οὐκ ἔτι καιρὸς. Διόγ. Λ. αὐτ.

δὲν ἀποθνήσκεις; — Ὅτι οὐδὲν διαφέρει. — Τί δύναται νὰ μᾶς παρηγορήσῃ εἰς τὴν δυσυχίαν; — Ἡ θεὰ ἐχθροῦ δυσυχεσέρου. — Τί χρειάζεται, νὰ διάγῃ κἀνεὶς ζωὴν ἀδιάβλητον; — Νὰ μὴν ἐργάζεται, ὅτι εἰς τοὺς ἄλλους κατηγοροῦσι. — Τί χρειάζεται, νὰ γένη εὐτυχής; — Σῶμα ὑγιεινόν, τύχη μετρία, πνεῦμα πεφωτισμένον, καὶ τ. λ. καὶ τ. λ. (1).

§. ε'. Κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον διάσημον, ὡς τοῦ Πυθαγόρου τὸ ὄνομα, καὶ κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ὀλίγου ἐγνωσμένον, ὡς τὰ κατὰ μέρος τῆς ζωῆς του κατορθώματα (2). Φαίνεται, ὅτι, εἰς τὴν νεότητά του, ἐδιδάχθη τοῦ Θαλοῦ, καὶ τοῦ Φερεκύδου τῆς Σύρου, τὰ μαθήματα, καὶ μετὰ ταῦτα διέτριψε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ, ἂν δὲν διέδραμε τὰ βασίλεια τῆς ἄνω ἀσίας, ἔλαβε τοῦλάχιστον ἰδέας τινὰς τῶν καλλιεργημένων ἐκεῖσε ἐπισημῶν. Ἡ βασιϋτης τῶν μυσηρίων τῶν Αἰγυπτίων, καὶ αἱ μακραὶ μελέται τῶν σοφῶν τῆς Ἀσίας, τόσον ἔθελγον τὴν διακαῆ φαντασίαν του, ὅσον καὶ τὸν σαθερὸν χαρακτῆρά του, ἢ αὐστηρὰ δίαιτα, τὴν ὁποίαν οἱ περσιότεροι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς ἐνηγαλίσθησαν. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του, ἐπειδὴ τὴν ἤυρεν, ὅτι κατεδυνασείετο ἀπὸ τύραννον (3), καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὴν δουλείαν, ὑπῆγε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ Κρότωνα. Ἡ πόλις αὕτη ἦτον τότε εἰς ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν. Οἱ πολῖταί της, νικηθέντες ἀπὸ τοὺς Λοκροὺς ἔχασαν τῆς δυνάμεώς των τὸ φρόνημα, καὶ δὲν εὔρισκον ἄλλο καταφύγιον εἰς τὰς δυσυχίας των, εἰμῆ, τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἡδονῶν. Ὁ Πυθαγόρας ἐπεχειρίσθη νὰ ἀποκαταστήσῃ πάλιν τὴν ἀνδρίαν, παρεχόμενος εἰς αὐτοὺς τὰς παλαιάς των ἀρετάς. Αἱ διδασκαλίαι, καὶ τὰ παραδείγματα του τόσον ἐτάχυνον τὰς ἐπιδόσεις τῆς ἀναμορφώσεως ἐκεῖνου

(1) Διογ. Λ. αὐτ. (2) ὁ αὐτ. βιβλ. η'. Φαβρίκ. Ἑλλ. βιβλιοθ. τό. α'. §. 455. Bruk. hist. philos. t. 1. p. 994. (3) Στράβ. βιβλ. εδ. §. 638. Διογ. Λ. αὐτ.

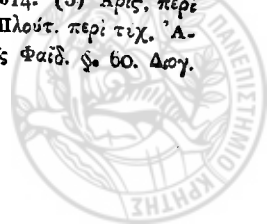
τοῦ δήμου, ὡς ἐμίαν ἡμέραν αἱ γυναῖκες τῆς Κρότωνος, ἀπὸ τὴν εὐγλωττίαν του συρόμεναι, ἀφιέρωσαν εἰς τινὰ ναὸν τὰ πλούσια αὐτῶν καλλωπίσματα (1).

§. 5. Μὴν εὐχαριστοῦμενος εἰς αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, ἠθέλησε νὰ τὸ σερεώσῃ καὶ εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον, ἀνατρέφων τὴν νεότητα μὲ ἐκείνας τὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἐπροξένησαν εἰς αὐτὸν αὐτὴν τὴν νίκην. Πεισμένοι, ὅτι, εἰς πολιτείαν, κἀνὲν ἄλλο δὲν διδοὶ περισσοτέραν δύναμιν, ὡς ἡ σωφροσύνη τῶν ἡθῶν, καὶ εἰς ἰδιώτην, ὡς ἡ παντελὴς τοῦ ἑαυτοῦτου ἀρνησις, ἐπειθόνησε τῆς ἀνατροφῆς σύστημα, τὸ ὁποῖον, διὰ νὰ καταστήσῃ τὰς ψυχὰς δεκτικὰς τῆς ἀληθείας, ἔπρεπε νὰ τὰς κάμῃ ἐλευθέρως ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις. Τότε ἐμελεῖωσεν ἐκεῖνο τὸ περιβόητον σχολεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ἐσχάτων χρόνων ἦτον διακεκριμένον ἀπὸ ὅλας τὰς φιλοσοφικὰς αἱρέσεις (2). Θέλω ἐπιτύχη εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσω περὶ τούτου εἰς τὸ ἐξῆς. Ὁ Πυθαγόρας, περὶ τὰ τέλη τῶν ἡμερῶν του, καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἡλικίας του, ἔλαβε Θλίψιν μεγάλην, ὅτι εἶδεν ὅλους του τοὺς πόρους σχεδὸν ἐξουθενωμένους ἀπὸ τὸν φθόνον τῶν πρώτων πολιτῶν τῆς Κρότωνος. Ἠναγκασμένος νὰ ἀποδημήσῃ, ἐπεριπλανᾶτο ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν (3) μέχρι τῆς Σιγμῆς, ἐν ἣ ὁ θάνατος διδῶν εἰς τὰς δυσυχίας του πέρασ, κατέπαυσε τὸν φθόνον, καὶ ἀνεσύστησεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ τιμᾶς, τὰς ὁποίας ἡ ἐνθύμησις τοῦ διωγμοῦ ἔδειξεν ὑπερβολικὰς. Τὸ σχολεῖον τῆς Ἰωνίας χρεωσθεῖ τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸν Θαλήν, τὸ δὲ τῆς Ἰταλίας, εἰς τὸν Πυθαγόραν· ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο ἐπήγασαν καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὅλα παρήγαγον ἄνδρας διασήμους. Ὁ Εὐκλείδης συναθροίζων τὰ συγγράμματά των, ἐπεμελεῖτο νὰ τὰ διανέμῃ κατὰ τὰ διάφορα τῆς φιλοσοφίας συστήματα.

(1) Ἴους. βιβλ. α'. κεφ. δ'. (2) Πλάτ. δημ. βιβλ. ι. §. 600. ὅρα τὸ, σέ. κεφ. τοῦ παρόντος συγγράμματος. (3) Πορφύ. περὶ τῆς ζω. Πυθαγ. §. 51.

§. ζ. Εἰς τὴν σειράν τινῶν πραγματειῶν, ἴσως ψευδῶς ἀποδοσμένων εἰς τὸν Θαλήν (1), εῖφαινοντο τὰ συγγράμματα τῶν, ὅσοι μετέδωκαν πρὸς ἀλλήλους τὴν διδασκαλίαν του, καὶ ἐ χρημάτισαν ἀλληλ-διαδόχως σχολάρχαι αὐτοῦ τοῦ σχολείου ὡς ὁ Ἀναξίμενης (2), Ἀναξίμανδρος, Ἀναξαγόρας, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐδίδαξε τὴν φιλοσοφίαν εἰς Ἀθήνας (3). Ἀρχέλκος, ὁ χρηματίσας τοῦ Σωκράτους διδάσκαλος (4). Τὰ συγγράμματά των πραγματεύονται περὶ τῆς πλάσεως τοῦ παντός, τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, τῆς γεωμετρίας, καὶ ἀστρονομίας. Αἱ ἀκόλουθαι πραγματεῖαι ἔχουσι πολλὰ περισσοτέραν σχέσιν μετὰ τὴν ἠθικὴν. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης, ὡς καὶ οἱ μαθηταὶ του δὲν ἠσχολοῦντο τόσον εἰς τὴν φύσιν ἐν γένει, ὅσον ἰδιαιτέρως εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Σωκράτης ἄφησεν ἐγγράφως μόνον ἓνα ὕμνον εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, καί τινας μύθους τοῦ Αἰσώπου, τοὺς ὁποῖους ἐσιχούργησεν, ὅταν ἦτον εἰς τὸ δεσμωτήριον (5). Παρὰ τῷ Εὐκλείδῃ εὗρον ἐκεῖνα τὰ δύο ποιημάτια, καὶ τὰ συγγράμματα, τὰ ὅποια ἐξῆλθον ἀπὸ τοῦ σχολείου αὐτοῦ τοῦ φιλοσόφου. Σχεδὸν ὅλα εἶναι εἰς σχῆμα διαλόγων, καὶ ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ πρῶτος προσδιαλεγόμενος. Ἐπειδὴ ἦτον εἰς τοὺς συγγραφεῖς προκείμενον, νὰ ἀναφέρωσιν εἰς αὐτοὺς τὰς συνουμίας του. Εἶδον τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος, καὶ τοῦ Ἀλεξαμένους, οἵ τινες ἐγράψασαν ἀπὸ τοὺς Πλατωνικοὺς προτήτερα (6), τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Αἰσχίνου, τοῦ Κριτώνος, τοῦ Σίμωνος, τοῦ Γλαύκωνος, τοῦ Σιμμίου, τοῦ Κέβητος, τοῦ Φαίδωνος, καὶ τοῦ Εὐκλείδου, ὁ ὁποῖος ἔβαλε τὰ θεμέλια

(1) Πλούτ. περὶ χρῆς. §. 403. Δωγ. Α. βιβλ. α'. (2) ἑ αὐτ. β'. §. 2. Σουί. Ἀναξ. Φαβρί. Ἑλλ. βιβλιοθ. Γ. α'. §. 814. (3) Ἄρισ, περὶ ζώ. βιβλ. α'. κεφ. β'. (4) Δωγ. Α. α'. §. 16. (5) Πλούτ. περὶ τεχ. Ἀλεξ. §. 325. Cicer. de orat. I. 3. c. 16. Πλά. εἰς Φαίδ. §. 60. Δωγ. Α. β'. (6) Ἄρισ. παρ' Ἀθην. βιβλ. ια'. κεφ. 16.

τοῦ σχολείου τῶν Μεγαρέων, τὸ ὁποῖον διοικεῖται διὰ τὴν ὤ-
ραν ἀπὸ τὸν Εὐβουλίδην, μαθητὴν του.

§. η'. Ἀπὸ τὸ σχολεῖον τῆς Ἰταλίας ἐξήνθησαν πολλὰ
περισσότεροι συγγραφεῖς, παρὰ ἀπὸ τὰ τῆς Ἰωνίας. Ἐξω ἀπό
τινας πραγματείας, αἱ ὁποῖαι ἀπονέμονται εἰς τὸν Πυθαγόραν,
καὶ δὲν ἔχουσι τόσον ἀξιοπίστον (1), ἢ βιβλιοθήκη τοῦ Εὐ-
κλείδου περιεῖχε σχεδὸν ὅλα τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων,
οἵτινες ἠκολούθησαν, ἢ μετεβόρυσαν τὴν διδασκαλίαν του.
Τοιοῦτος ἐσάθη ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον οἱ κάτοικοι ἐκείνης τῆς πόλεως ἐπέσφερρον τὸ διάδημα,
ἀλλ' αὐτὸς ἠγάπα νὰ συστήσῃ παρ' αὐτοῖς τὴν ἰσατιμίαν καλ-
λίτερα (2). Εἶχε χαρίσματα, τὰ ὁποῖα τὸν κατέσαινον νὰ πλη-
σιάσῃ εἰς τὸν Ὀμηρον· ἐκαλλώπισε μὲ τὰ θέληντρα τῆς ποιή-
σεως τὰς πλέον ἀφηρημένας ὕλας (3), καὶ ἀπέκτησε τόσον
λαμπρὸν ὄνομα, ὥς ὅλοι οἱ συναθροισθέντες εἰς τοὺς Ὀλυμπια-
κοὺς ἀγῶνας Ἕλληνες, αὐτὸν μόνον ἔβλεπον. »Ἐλεγεν εἰς
»τοὺς Ἀκραγαντῖνους. Τρέχετε κατόπι εἰς τὰς ἡδονὰς, ὡσάν
»νὰ ἠθέλετε ἀποθάνῃ αὐριον, καὶ οἰκοδομεῖτε τὰς οἰκίας, ὡ-
»σάν νὰ ἠθέλετε ζῆσαι αἰωνίως« (4). Τοιοῦτοι ἐσάθησαν ἔτι
ὁ Ἐπίχαρμος, ἀνὴρ ἀγγίνους, καθὼς οἱ περισσότεροι Σικε-
λιῶται (5), ὁ ὁποῖος ἐκρίθη ἄξιος δυσυχίας ἀπὸ τὸν βασιλέα
Γέρωνα· δι' ὅ,τι εἶπε λόγον ἀπρεπῆ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς γυναι-
κὸς αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἀπὸ τὴν ἔχθραν τῶν ἄλλων φι-
λοσόφων· δι' ὅ,τι ἀνεκάλυφεν εἰς τὰς κωμωδίας του τῶν δογ-
μάτων αὐτῶν τὸ μυσῆριον (6): Ὡκελλος ὁ Λευκανὸς, Τίμαιος

(1) Ὅρα περὶ ἔλων Διογ. Λαέρ. Ἡράκλ. παρ' αὐτ. β. βλ. η'. §. 5'. Πλοῦτ. περὶ τύχ. Ἀλεξ. §. 328. Φαβρίκ. Ἑλλ. βιβλ. Τό α'. §. 460. (2) Διογ. Λ. αὐτ. Ἄρισ. παρ' αὐτ. (3) ἑ αὐτ. παρ' αὐτ. §. 66. (4) Ἀκραγαντῖνοι, τριφῶσι μὲν, ὡς αὐριον ἀποθανοῦμενοι, οἰκίας δὲ κα-
τασκευάζουσι, ὡς παντα τὸν χρόνον βιωσόμενοι· ἑ αὐτ. εἰς Ἐμπεδ. βιβλ. η'. (5) Cicer. tusc. l. 1. c. 8. (6) Ἰαμβλ. ζω. Πυθαγ. κεφ. λς'.

ὁ Λοκρός, συγγραφεῖς ὄχι τόσον λαμπροί, ὅσον βαδύνοες μᾶλλον ἀπὸ τοὺς διαληφθέντας, καὶ ἀκριβέστεροι. Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, διάσημος διὰ τὰς ἀναγκαῖας μηχανικὰς του ἐφευρέσεις (1). Φιλόλαος ὁ Κροτωνιάτης, ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους παρ' Ἑλλήσιν, οἵτινες ἔλεγον, ὅτι κινεῖται ἡ γῆ περὶ τὸ κέντρον τοῦ παντός (2). Ἐυδόξος, τὸν ὁποῖον πολλάκις εἶδον παρὰ Πλάτωνι, ὡς τις ἦτον ἐν ταύτῳ γεωμέτρης, ἀστρονόμος, ἰατρὸς, καὶ νομοθέτης (3). χωρὶς νὰ ἀναφέρω Ἐκφαντον, Ἀλκμαίωνα, Ἴππασον, καὶ πολλοὺς ἄλλους τόσον παλαιοὺς, ὅσον καὶ νεωτέρους, οἵτινες ἔζησαν ἐν παραβύσῳ, καὶ ἀπέβησαν διάσημοι μετὰ θάνατον.

§. 9. Εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν βιβλίων προσήλωσα τὴν προσοχήν μου, ὁ ὁποῖος περιεῖχε σειρὰν βιβλίων φιλοσοφικῶν, συντεθειμένων ἀπὸ γυναίκας, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ περισσότεραι ἠκολούθουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πυθαγόρου (4). Εἰς αὐτὰ ἦνρα τὴν περὶ τῆς σοφίας πραγματείαν τῆς Περικτιώνης (5). Σύγγραμμα, ἐν ᾧ ἀκτινοβολεῖ φωτεινὴ μεταφυσικὴ. Ὁ Ἐυκλείδης μοι εἶπεν, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶχεν εἰς αὐτὸ μεγάλην ὑπόληψιν, καὶ ἠλπίζεν, ὅτι ἐδανείσθη ἐξ αὐτοῦ ἰδέας περὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῶν (6). Εἶπε προσέτι, ὅτι τὸ σχολεῖον τῆς Ἰταλίας διεσκόρπισεν εἰς τὴν γῆν περισσότερας γνώσεις, παρὰ τὸ τῆς Ἰωνίας, ὅμως περιέπεσεν εἰς πολλὰς ἀποπλανήσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας τὸ ἀντίζηλόν του ἔπρεπε φυσικὰ νὰ φυλάττηται. Κατὰ ἀλήθειαν, οἱ οὗτω μεγάλοι ἄνδρες, οἵτινες τὰ ἐθεμελίωσαν, ἔβαλον εἰς τὰ ποιήματά των τὸ ἐκμαγεῖον τῆς ἀγχινοίας των. Ὁ Θαλῆς, διάσημος διὰ τὴν βαδύνοιάν του, ἔλαβε μαθητὰς σοφοὺς, οἵτινες

(1) Διογ. Λ. βιβλ. ν'. §. 83. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) Ἰαμβλ. αὐτ. §. 218. Φαβρίκ. Ἑλλ. βιβλ. τό. α'. §. 524. (5) Στοβ. λό. α'. §. 6. Φώτ. βιβλ. §. 373. (6) France. Patric. discours. peripat. t. 2. l. 2. p. 197.

εσπούδασαν τὴν φύσιν δι' ὁδῶν ἀπλῶν. Τὸ σχολεῖόν του παρήγαγε τελευταῖον τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ τὴν ἱερωτάτην Θεολογίαν, τὸν Σωκράτην, καὶ τὴν καθαρωτάτην ἠθικὴν. Ὁ Πυθαγόρας, κυριευόμενος ἀπὸ φαντασίαν δυνατὴν, ἐσύστηεν αἴρεσιν εὐλαβῶν ἐνθουσιασῶν, οἵτινες προηγουμένως εἶδον εἰς τὴν φύσιν μόνον ἀναλογίας, καὶ ἁρμονίας, καὶ ἐπομένως διαβαίνοντες ἀφ' ἓν εἶδος μυθοπλασίας εἰς ἄλλο, παρήγαγον εἰς τὸν κόσμον τὸ ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλεατικὸν σχολεῖον, καὶ τὴν ἀφηρημένην μεταφυσικὴν. Τοῦ τελευταίου αὐτοῦ σχολείου οἱ φιλόσοφοι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο κλάσεις. Οἱ μὲν, ὡς ὁ Ξενοφάνης, Παρμενίδης, Μελισσός, καὶ Ζήνων κατεγίνοντο εἰς τὴν μεταφυσικὴν, οἱ δὲ, ὡς ὁ Λεύκιππος, Δημόκριτος, Πρωταγόρας, καὶ οἱ λοιποὶ ἠσχολοῦντο περισσότερον εἰς τὴν φυσικὴν. (1).

§. ι. Τὸ Ἑλεατικὸν σχολεῖον χρεωσθεῖ τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸν Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνιον (2). Ἐξωρισμένος ἀπὸ τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν ἔκαμε διάσημον με τοὺς σίχους του, ὑπῆγε νὰ κατοικήσῃ εἰς Σικελίαν, ὅπου, διὰ νὰ τρέφῃ τὴν γενεάν του δὲν εἶχεν ἄλλο καταφύγιον, εἰμὴ, νὰ ψάλλῃ τὰς ποιήσεις του δημοσίᾳ (3), καθὼς ἔκαμνον οἱ πρῶτοι φιλόσοφοι. Κατεδίκαζε τὰ τυχηρὰ παιγνίδια· καὶ ἐν ᾧ εἰς τις τὸν ὠνόμαζεν ὀλιγόνουν, καὶ προληπτικόν. Εἶμαι ἀπεκρίθη, ὁ ἀδυνατώτερος τῶν ἀνθρώπων διὰ τοιαύτας πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας ἤθελα ἐντραπῆ (4). Ὁ Μαθητὴς του Παρμενίδης ἦτον ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας, καὶ πλουσιωτέρας γενεᾶς τῆς Ἑλέας (5). Ἔδωκε νόμους τόσον ἐξαιρέτους εἰς τὴν πατρίδα του, ὡς οἱ κριταὶ ὑπεχρέωναν κατ' ἔτος τοὺς πολίτας, νὰ ἀνανεώνωσι τὸν ὄρ-

(1) Bruck. hist. phil. t. 1. p. 1143. (2) ἐγεννήθη τῷ, 556. ἔτε πρὸ Χ. αὐτ. (3) Διογ. Λ. βιβλ. Γ. §. 18. (4) Πλούτ. περὶ δυσωπ. §. 53ο. (5) Bruck. ibid.

κον τῆς διαφυλάξεώς των (1). Μετὰ ταῦτα ἀηδίασας διὰ τὴν διδομένην εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ δήμου ὑπόληψιν, καὶ ἐξουσίαν, παρεδόθη ὅλος εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ διήλθε τὸ ἐπιλοιπον τῆς ζωῆς του εἰς τὴν σιωπὴν, καὶ μελέτην. Τὰ περισσώτερα τῶν συγγραμμάτων του εἶναι διὰ σίχων (2). Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, χρηματίσας μαθητὴς αὐτοῦ, καὶ υἱὸς Θετῶς (3), βλέπων τυραννίδα ἐγηγερμένην εἰς πόλιν ἐλευθέραν, συνώμοσε κατ' αὐτῆς, καὶ ἀπέθανε, χωρὶς νὰ φανερώσῃ τοὺς συνομότας του (4). Ὁ φιλόσοφος αὐτὸς τόσον ἐτίμα τὸ κοινόν, ὅσον καὶ τὸν ἴδιον ἐαυτὸν του. Ἡ ψυχὴ του σαθρωτάτη εἰς τὸν κίνδυνον, δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν διαβολήν. »Ἐλεγε, διὰ νὰ μὴ νικῶμαι, χακολογούμενος, ἔπρεπε νὰ ἀναισθητῶ, καὶ ἐπαινούμενος (5). Μεταξὺ τῶν φιλοσόφων, καὶ μάλιστα τοῦ Ἐλεατικοῦ σχολείου, βλέπει κἀνεὶς ἀνθρώπους, ὅτι ἠσχολοῦντο εἰς τῆς πολιτείας τὴν διοίκησιν, ὡς ὁ Παρμενίδης, καὶ Ζήνων (6), ἄλλους, ὅτι ἐδοκίμουν τὰ στρατεύματα. Ὁ Ἀρχύτας ἤγειρε πολλὰς νίκας, στρατηγὸς τῶν Ταραντίνῶν γενόμενος (7). Ὁ Μελισσὸς, μαθητὴς τοῦ Παρμενίδου, ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους εἰς μίαν ναυμαχίαν (8). Αὐτὰ τὰ παραδείγματα, καὶ ὅσα ἄλλα δύναται κἀνεὶς νὰ προβάλλῃ, δὲν ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ φιλοσοφία ἐξερεκεῖ νὰ μορφώσῃ ἄνδρας πολιτικούς, ἢ στρατηγούς, ἀλλ' οὗτοι δεικνύουσι μόνον, ὅτι ἄνθρωπος πολεμικὸς, ἢ στρατηγικὸς δύναται νὰ καλλιεργῇ τὴν φιλοσοφίαν.

§. ια'. Ὁ Λεύκιππος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ διδασκάλου του Ζήνωνος (9) καὶ ἐκαινολόγησε τὰς ἐδικὰς του εἰς

(1) Πλούτ. κατὰ Κολῳ. §. 1126. Σπεύσιπ. παρὰ Λ. §. 23. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ. Βαλ. Μάξ. βιβλ. γ'. κεφ. γ'. (5) ἐὰν λαιδορούμενος μὴ προσποῶμαι, οὐδὲ ἐπαινούμενος ἠσθήσομαι. Λαερ. αὐτ. (6) αὐτ. εἰς Πάρμ. καὶ Ζην. (7) Αἴλια. ποικ. ἰς. βιβλ. ζ'. κεφ. εἰδ'. Ἀρ. στέξ. παρὰ Λαερ. ἡ. §. 82. (8) Αἴλ. αὐτ. Πλούτ. εἰς Περικ. §. 166. κατὰ Κελῳ. §. 1126. (9) Bruck. hist. philos. t. 1. p. 1171.

τὸν ἀπὸ τῶν Ἀβδηρῶν τῆς Θράκης Δημόκριτον. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς εὐτυχίαν (1), καὶ ἐφύλαξε μέρος τῆς περιουσίας του, διὰ νὰ περιέρχεται, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Πυθαγόρου, εἰς τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζονται βάρβαρα, καὶ ἔχουσι τὴν παρακαταθήκην τῶν ἐπιστημῶν. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, τὸν ὁποῖον ἐπλούτισε μὲ τὴν κληρονομίαν του, οἰκονόμησε τὴν ἐσχάτην του ἔνδειαν. Ὁ Δημόκριτος, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἐκπλήρωσιν νόμου, ὅς τις σερεῖ ἀπὸ ἐνταφιασμὸν τὸν πολίτην, ὅταν κατακριθῆ, ὅτι διεσκόρπισε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν του, ἀνέγνωσεν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἀβδηριτῶν, σύγγραμά τι, διὰ τὸ ὅποῖον, καὶ ἐτιμῆθη, καὶ ἐθαυμάσθη (2). Ἐπέραςε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του εἰς βαθεῖαν ἀναχώρησιν· εὐτυχῆς, ἐπειδὴ εἶχε μέγαλον πάθος, τὸ ὅποῖον ἐδύνατο πάντα νὰ τὸν εὐχαρισῆ. Πάθος, νὰ διδάσκηται μὲ τὰς ἰδίας του σκέψεις, καὶ νὰ διδάσκῃ τοὺς ἄλλους μὲ τὰ ἰδιά του σύγγραμματα. Ὁ Πρωταγόρας (3) ἐγεννήθη ἀπὸ πτωχοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν χρειώδη ἀπὸ ἐργόχειρα χαμερπῆ· τοῦτον ἐθήρευσε, καὶ ἀνέθρεψεν ὁ Δημόκριτος, ὅς τις ἤξευρε νὰ διακρίνῃ τὴν ἀγγίνοιάν του, καὶ νὰ τὴν πλουτίζῃ μὲ γνώσεις. Εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος Πρωταγόρας, ὁ χρηματίσας διασημότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς σοφιστὰς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου τότε ἐκατοῖκει. Ἐδῶκε νόμους εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Θουρίους (4), ἔγραψε περὶ τῆς φιλοσοφίας, κατηγορήθη, ὡς Ἄθεος, καὶ ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν. Τὰ

(1) id. ibid. Διογ. Λ. βιβλ. 5. §. 36. (2) Νόμου δὲ ὄντος τὸν ἀναλώσαντα τὴν πατρῴαν οὐσίαν, μὴ ἀξιούσθαι ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι, συνεντα, μὴ ὑπείδουος γεννηθεῖν πρὸς τιῶν φθονούτων, καὶ Συκοφαντούντων, ἀναγῶναι αὐτοῖς τὸν μέγαν Διακοσμον, ἐς ἀπάντων τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων προέχει· καὶ πεντακοσίους ταλάντοις τιμηθῆναι. Διογ. Λ. εἰς Δημ. (3) Bruch hist. philos. t. 1. p. 1200. (4) Ἡρακλ. παρὰ Δ. βιβλ. 5. §. 50.

συγγραμμάτά του, τὰ ὅποια ἐζητήθησαν μὲ αὐστηρὰν ἐξέτασιν εἰς τὰς οἰκίας τῶν κατὰ μέρος, ἔγιναν, κατὰ τὴν ἀγορὰν, τῷ Ἡφαίσῳ παρανάλωμα (1).

§. ιβ'. Δὲν ἤξεύρω, εἰς τὰς περιστάσεις τῶν χρόνων, ἢ εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, πρέπει νὰ ἀποδώσῃ κἀνεὶς ἰδιάζον τι, τὸ ὅποιον πάντοτε μὲ ἔκαμνε νὰ μένω ἔκθαμβος. ὁπλ. ἀφ' οὗ εἰς κἀμμίαν πόλιν φανῆ ἀνθρωπὸς τις μεγάλης ἀγχινοίας, ἢ χαρισμάτων, ἀμέσως φαίνονται εἰς αὐτὴν μεγάλοι νόσσοι, καὶ μεγάλα προτερήματα, τὰ ὅποια, χωρὶς αὐτὸν, ἴσως ποτὲ δὲν ἤθελον φανῆ. Κάδμος, καὶ Θαλῆς εἰς τὴν Μίλητον. Πυθαγόρας εἰς Ἰταλίαν. Παρμενίδης εἰς τὴν πόλιν Ἐλέαν, Αἰσχύλος, καὶ Σωκράτης εἰς Ἀθήνας, ἔπλασαν, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, εἰς αὐτοὺς τοὺς διαφόρους τόπους, γενέσεις πνευμάτων διακαῶν νὰ φθάσωσιν, ἢ νὰ ὑπερβῶσι τὰ ἀρχέτυπά των. Τὰ ἴδια Ἀβδηρα, ἢ μικρὰ ἐκείνη πόλις, τόσον διαθρυλλουμένη μέχρι τοῦδε διὰ τὴν μωρίαν τῶν κατοίκων της (2), μόλις ἔφθασε νὰ παραγάγῃ τὸν Δημόκριτον, καὶ ἐν ταύτῳ εἶδεν, ὅτι ἐφάνη ὁ Πρωταγόρας, καὶ τὸν τόπον τούτου θέλει διαδεχθῆ ἄλλος πολίτης τῆς ἰδίας πόλεως, λέγω ὁ Ἀνάξαρχος, ὅς τις ἀπὸ τῶρα ἀναγγέλλει τὰς μεγαλητέρας ἐπιτηδείτητας (3). Ἀφ' ὅλους τοὺς συγγραφεῖς, ὅσοι περὶ φιλοσοφίας συνέγραψαν, δὲν πρέπει νὰ ἀφήσω τὸν σκοτεινὸν Ἡράκλειτον· ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν τοῦτο τὸ ὄνομα ἀνήκει διὰ τοῦ ὕψους του τὴν δεινότητα (4). Ὁ ἀνθρωπος οὗτος εἶχε χαρακτῆρα σώφρονα, καὶ ἀλαζονεῖαν ἀφόρητον. Νέος ὢν ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἤξευρε τίποτε, ἀνὴρ δὲ γενόμενος, ἔλεγεν, ὅτι τὰ ἤξευρεν ὅλα (5). Οἱ Ἐφεσῖοι κθέλησαν νὰ τὸν κατασῆσωσι ἀρχηγὸν τῆς δημοκρατίας των, τὸ ἀπέβαλεν, ἐγγιχθεῖς, δι' οὗ,τι ἐξώρισαν τὸν φί-

(1) Αὐτ. Σουί. εἰς Πρωταγ. (2) Cicer. de nat. deor. l. 1. c. 43.

(3) Διογ. Λ. βιβλ. 9. §. 58. (4) Cicer. de finis. l. 2. c. 5. senec. epist. 12. Κλήμ. Ἀλεξ. 5ρωμ. βιβλ. 6. §. 676. (5) Διογ. Λ. εἰς Ἡράκ.

λον του Ἑρμόδωρον. Τὸν ἐζήτησαν νόμους, τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι ἦσαν διεφθαρμένοι. Ἀποκατασταθεὶς παρὰ πάντων μισητός, ἐξ-ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ἐφесου, καὶ ἐμακρύνθη εἰς τὰ ἐγγύς ὄρη, τρεφόμενος μὲ χόρτα ἄγρια, καὶ μὴν ἀπολαμβάνων ἄλλην ἡδονὴν εἰς τὰς μελέτας του, ἢ μόνον νὰ μισῇ τοὺς ἀνθρώπους σκληρότατα.

§. ιγ'. Ὁ Σωκράτης, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν ἐνὸς τῶν συγγραμμάτων του, εἶπεν εἰς τὸν Εὐριπίδην, ὁ ὁποῖος τὸ ἐπρόσφερον εἰς αὐτόν. »Ἵσα μὲν ἀπὸ αὐτὰ ἐκα-»τάλαβα, εἶναι γενναῖα, νομίζω ὅμως, ὅτι καὶ τὰ ἐπίλοιπα»εἶναι τοιαῦτα. Μὲ ὅλον τοῦτο εἶναι κίνδυνος νὰ κολυμβήσῃ κανεὶς εἰς αὐτὰ, ἐὰν δὲν ἦναι τόσον δόκιμος, ὡς φημίζονται οἱ»Δήλιοι κολυμβηταί« (1). Μαζὶ μὲ τὰ συγγράμματα τῶν διασήμων τούτων συγγραφέων ἦσαν καὶ ἄλλα ἀρκετὰ, τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς εἶναι ὀλίγου ἐγνωσμένοι. Ὅποτεν ἐμακάριζεν τὸν Εὐκλείδην διὰ τὴν τόσον πλουσίαν συλλογὴν τῶν βιβλίων, εἶδον, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἕνας ἀνδρωπος σεβάσμιος, κατὰ τὴν μορφήν, ἡλικίαν, καὶ παρρησίαν. Τὰ μαλῖα του ἐπιπτον ἐπάνω εἰς τοὺς ὄμους του, καὶ τὸ μέτωπόν του ἦτον περιεζωσμένου ἀπὸ διάδημα, καὶ ζέμμα μύρτου. Ἦτον Καλλίας ὁ ἱεροφάντης, ἢ ὁ μέγας ἱερεὺς τῆς Δήμητρος, φίλος τοῦ Εὐκλείδου ἐπιστήμιος, ὁ ὁποῖος ἐπροθυμοποιήθη νὰ μὲ παρρησιάσῃ εἰς αὐτόν, καὶ νὰ τὸν προδιαξέσῃ εἰς εὐνοϊάν μου. Ἀφ' οὗ ὠμιλήσαμεν ὀλίγον το, ἐσράφην πάλιν εἰς τὰ βιβλία μου, καὶ τὰ ἐξήταζον τρόπον τινὰ μὲ ἐνθουσιασμόν, ὡσεὶ καὶ ὁ Καλλίας τὸ περιειργάσθη. Μὲ ἠρώτησεν, ἂν εἶχα μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ἀποκτήσω ἰδέας τινὰς τῆς ἐμπεριεχομένης εἰς αὐτὰ διδασκαλίας. Θέλω σοὶ ἀποκριθῆ, τῷ εἶπον μὲ ζῆλον, καθὼς ἄλλοτε ἕνας ἀπὸ τοὺς προγόνους μου εἰς τὸν Σόλωνα (2). »Δὲν ἄφησα τὴν Σκυθίαν,

(1) Διογ. Λ. βιβλ. 6. §. 22. Σουί. εἰς Δῆλ. (2) Λουκία. Γου. §. 14.

ἢ δὲν διεπέρασα τόσους ἀπείρους τόπους, καὶ δὲν κατέφρονῃσα
 ἢ τὰς τρικυμίας τοῦ Εὐξείνου πόντου δι' ἄλλο τέλος, ἢ διὰ νὰ
 ἢ ἔλθω νὰ διδάχθῃ παρ' ὑμῖν. Εἶμαι ἀπεφασισμένους, δὲν
 ἢ ἐξέρχομαι ἐντεῦθεν, μέλλω νὰ καταφάγω, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω,
 τὰ συγγράμματα τῶν σοφῶν σας. Ἐπειδὴ ἀναμφιβόλως πρέπει
 νὰ προκύπτωσιν ἀπὸ τοὺς κόπους των μεγάλα ἀλήθειαι διὰ
 τὴν εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Καλλίας ἐμειδίετε διὰ τὴν
 ἀπόφασίν μου, καὶ ἴσως ἔλαβεν εὐσπλαγχνίαν δι' αὐτήν, καθ' ὅ-
 σον εἶναι δυνατόν νὰ κρίνη κἀνεὶς ἀπὸ τὸν λόγον τὸν ἀκόλουθον.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ'.

Ἀκολουθία τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου. —

Λόγος τοῦ μεγάλου ἱερέως τῆς Δήμητρος
 περὶ τῶν πρώτων αἰτιῶν.

§. α'. **Ε**βλεπόν ποτε καθ' ὕπνου, μοὶ εἶπεν ὁ Καλλίας,
 ὅτι εὐρέθην αἰφνυδίως εἰς μέγαν τινα δρόμον, ἀνάμεσα εἰς πλῆ-
 θος ἀπειρον ἀνθρώπων πάσης ἡλικίας, γένους, καὶ καταστάσεως.
 Ἐτρέχομεν μὲ βίαν, ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς κεκαλυμμένους.
 Τινὲς ἔκραζον ἀπὸ χαρὰν, οἱ περισσότεροι ἦσαν βεβαρυμένοι
 ἀπὸ θλίψεως, καὶ ἀηδίας. Δὲν ἤξευρον, μήτε πόθεν ἤρχομην,
 μήτε ποῦ ὑπήγαγον· ἠρώτων τοὺς περὶ ἐμέ, καὶ ἐκεῖνοι μοὶ
 ἀπεκρίνοντο, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν ἤξευρομεν, ἀλλ' ἀκο-
 λουθοῦμεν τοὺς προηγουμένους, καὶ προηγοῦμεθα ἀπὸ τοὺς
 ἐπομένους. Ἄλλοι ἔλεγον, τί μᾶς μέλει διὰ τὰς ἐρωτήσεις σου;
 Βλέπεις ἀνθρώπους, ὅτι μᾶς συνθλίβουσιν, πρέπει καὶ ἡμεῖς
 νὰ τοὺς ἀντωθῶμεν ἀμοιβαίως ἐκ μέρους μας. Τελευταῖον, ἄλ-
 λοι, μᾶλλον διακριτικοί, μοὶ ἔλεγον· οἱ Θεοὶ μᾶς κατεδίκα-
 σαν νὰ τελειώσωμεν τοῦτο τὸ ζῆδιον, ἐκπληροῦμεν τὰς προ-

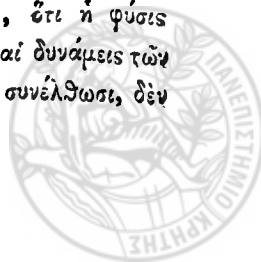
σαγάς των, χωρὶς νὰ λαμβάνωμεν μεγάλην μετοχὴν ἀπὸ τὰς ματαιὰς χαρὰς, καὶ ἀπὸ τὰς ματαιὰς πίκρας τούτου τοῦ χυδαίου λαοῦ. Ἀφέθην λοιπὸν νὰ σύρωμαι ἀπὸ τὸν χεῖμαρρον, ἀλλ' ἀνελπίζως ἤκουσα φωνὴν κρᾶζουσαν. Ἐνταῦθα εἶναι ἡ οὐδὸς τοῦ φωτὸς, καὶ τῆς ἀληθείας. Ἐδραμον μὲ χαρὰν μεγάλην πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἡ φωνὴ ἤκούετο. Κῆρπιος μὲ ἐπίασεν ἀπὸ τὴν χεῖρα, μοῦ ἐσήκωσε τὸ κάλυμμα, καὶ μὲ ὠδήγησεν εἰς δάσος, πεπυκνωμένον ἀπὸ τόσα σκοτεινὰ νέφη, ἀπ' ὅσα ἤμην περικυκλωμένος καὶ προτύτερα. Ἐντὸς ὀλίγου ἐχάσαμεν τὸ ἔχνος τῆς οὐδοῦ, τὸ ὁποῖον ἠκολουθοῦμεν μέχρι τότε, καὶ ἤυραμεν καὶ ἄλλους ἀρκετοὺς, ὅτι ἐπεριπλανῶντο, καθὼς καὶ ἡμεῖς. Οἱ ὀδηγοί των, ὅπου ἤθελον ἀπαντηθῆναι, εὐθὺς ἐσυγκρότου πόλεμον· ἐπειδὴ ἐνόμιζον πρὸς ὀφελὸς των, εἰάν ἀφαρπάσωσιν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς, ὅσοι ἔτρεχον κατόπι των. Ἐκράτου λαμπάδας, καὶ τὰς ἔκαμνον νὰ ἐκπέμπωσι σπινθῆρας, μὲ τοὺς ὁποῖους ἐσκοτίζον τὰ ὄμματά μας. Πολλάκις ἠλλαττο ὀδηγούς, πολλάκις ἐπιπτον εἰς βάραθρα, πολλάκις εὐρισκόμην ἐμποδισμένους ἀπὸ τεῖχος ἀδιάβατον· τότε οἱ ὀδηγοί μου, γινόμενοι ἄφαντοι, μὲ ἀφῆνον εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀπελπισίας. Ἀπαυδήσας ἀπὸ τὸν κόπον, ἐθρήνευον, ὅτι ἄρρηστὸν τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἐκράτει ὁ χυδαῖος λαὸς, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς θρήνους ἐξύπνησα.

§. β'. Υἱέ μου! οἱ ἄνθρωποι ἔζησαν πολλοὺς αἰῶνας εἰς ἀμάθειαν, ἡ ὁποία δὲν ἐταλαιπώρει τὸ λογικόν. Εὐχαριστημένοι εἰς τὰς συγκεχυμένας παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι διεδόθησαν εἰς αὐτοὺς περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πραγμάτων, ἔχαιρον εἰς τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ ζητῶσι νὰ τὴν γνωρίσωσιν. Ἄλλ' ἀπὸ διακοσίους σχεδὸν χρόνους, τεταραγμένοι παρὰ τίνος μουσικῆς ἀνησυχίας, ἀγωνίζονται νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ ἄδυτα τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπωπετεύοντο πρότερον, καὶ αὐτὴ ἡ νέα ἀσθένεια

τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος συνεισήγαγεν εἰς ἀλόγους προλήψεις μεγάλα σφάλματα. Θεός, ἄνθρωπος, καὶ πᾶν. Ὅταν ἐγνωρισκῶν, ὅτι ἐνταῦθα εἶναι τὸ μέγα ὑποκείμενον τῆς σκέψεως, τότε αἱ ψυχαὶ ἐφάνησαν, ὅτι ἄρχησαν νὰ ὑψώνωνται. Ἐπειδὴ κἄνεν ἄλλο δὲν χορηγεῖ ὑψηλοτέρας ἰδέας, καὶ εὐρυχωτέρας θεωρίας, ὡς ἡ ἔρευνα τῆς φύσεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ φιλοτιμία τοῦ πνεύματος εἶναι τόσον δραστήριος, καὶ τόσον ἀκόρμεσος, καθὼς καὶ ἡ φιλότιμος καρδιά, αἱ ἄνθρωποι ἠθέλησαν νὰ μετρήσωσι τὸ διάστημα, νὰ σαθμίσωσι τὸ ἄπειρον, καὶ νὰ ἀκολουθήσωσι τὰς περιφερείας ἐκείνης τῆς ἀλύσεως, ἡ ὁποία εἰς τὴν ἀπειρίαν τῶν πτύξεων τῆς συμπεριλαμβάνει τὴν καθολικότητα τῶν ὄντων. Τὰ συγγράμματα τῶν πρώτων φιλοσόφων εἶναι διδακτικὰ, καὶ ἀκαλλώπισα, ἐπισηριζόμενα μόνον εἰς ἀρχὰς, καὶ συνεπειάς, καθὼς τὰ γεωμετρικά (1). Ἄλλὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς προκειμένης ὕλης ἐκχέει εἰς αὐτὰ τόσῃ μεγαλοπρέπειαν, ὡσεὶ πολλάκις μόνη ἡ ἐπιγραφή διεγείρει εἰς ἡμᾶς ὅλην τὴν προσοχὴν, καὶ ἐμπνέει ὅλον τὸ σέβας. Οἱ συγγραφεῖς ἐπαγγέλλονται εἰς αὐτὰ, ὅτι πραγματεύονται, Περὶ τῆς φύσεως, Οὐρανοῦ, Κόσμου, καὶ Ψυχῆς τοῦ κόσμου. Ὁ Δημόκριτος ἀρχίζει εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πραγματείας του μὲ αὐτὰ τὰ ἐπιδεικτικὰς λέξεις. Ὁμιλῶ περὶ τοῦ Παντός.

§ γ'. Διεσχόμενος ἐκείνην τὴν ἐξαιτίον τῶν συγγραμμάτων συλλογὴν, ἐν ἧ λάμπουσι τὰ ζωηρότερα φῶτα ἀνάμεσα εἰς τὴν μεγαλητέραν σκότωσιν, ἐν ἧ ἡ ὑπερβολὴ τῆς παραφροσύνης ἠνώθη μὲ τῆς σοφίας τὴν βαθύτητα, ἐν ἧ ὁ ἄνθρωπος ἐξήπλωσε τὴν δύναμιν, καὶ ἀδυναμίαν τοῦ λογικοῦ· ἔχε κατὰ νοῦν, υἱέ μου! σοὶ λέγω, ὅτι ἡ φύσις εἶναι κεκαλυμμένη ἀπὸ ὀθόνην χαλκίνην, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὄλων τῶν αἰώνων, κἄν εἰς ἓν συνέλθωσι, δὲν

(1) Ὅρα Ὡκελ. λευκ. καὶ Τίμ. λοκ.

ἤθελον δυνηθῆναι νὰ σπικώσωσι τὸ ἄκρον αὐτοῦ τοῦ καλύμματος, ὅτι ἡ ἐπισήμη τῶν φιλοσόφων συνίσταται μόνον εἰς τὸ νὰ διακρίνη τὸ σημεῖον, ὅθεν ἀρχίζουσι τὰ μυσήρια, καὶ ἡ σοφία των, εἰς τὸ νὰ τὸ εὐλαβῆται. Ἐφάνησαν εἰς τοὺς κατ' ἡμᾶς χρόνους ἄνθρωποι, οἵτινες ἀπεδοκίμαζον, ἢ εἶχον εἰς ἀμφιβολίαν τὴν ὑπαρξιν τῆς θεότητος. Αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν, ἢ ὁποῖα ἀπὸ τόσους διεξοδικοὺς χρόνους ἐβεβαιώθη μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν ὅλων τῶν ἐθνῶν (1), φιλόσοφοίτινες τὴν ἠρνήθησαν ἐξ ἐπίτηδες (2), ἄλλοι τὴν ἀνεῖλον διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀρχῶν. Πλανῶνται ὅλοι, ὅσοι ἠθέλησαν νὰ σαθμίσωσιν τὴν οὐσίαν ἐκείνου τοῦ ἀπείρου ὄντος, ἢ νὰ ἀποδώσωσι λόγον τῶν πράξεών του. Ἐρώτησαί τους. Τί ἐστι θεός; Ἀποκρίνονται τὸ μὴ ἔχον ἀρχὴν, μῆτε τέλος (3). — Εἶναι πνεῦμα καθαρὸν (4). — Εἶναι ὕλη λεπτοτάτη. Εἶναι ὁ ἀνὴρ (5). — Εἶναι πῦρ πεπλουτισμένον μετὰ νοῦν (6). — Εἶναι ὁ κόσμος (7). — Ἄχι, εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου, μετὰ τοῦ ὁπαίου εἶναι ἠνωμένος, ὡς ἡ ψυχὴ μετὰ τὸ σῶμα (8). — Εἶναι μόνη ἀρχή (9). — Εἶναι ἀγαθοποιὸς ἀρχή, ἢ ὕλη εἶναι ἀρχὴ κακοποιός (10). — Πάντα γίνονται διὰ αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ ὅσων αὐτοῦ (11). Πάντα γίνονται διὰ ὑποδεεζέρων, ὑποκειμένων εἰς τὴν ἀρχὴν του, πνευματικῶν.... Ἰέ μου! Προσκύνει τὸν Θεόν, καὶ μὴ ζητῆς νὰ τὸν ἐννοήσῃς. Ἐρώτησαί τους. Τί ἐστι Πάν; Θέλουσιν ἀποκριθῆναι.

(1) Ἄρισ. περὶ οὐρ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. (2) Πλοῦτ. ἀρεσκό. τοῖς φιλ. βιβλ. α'. κεφ. ζ'. (3) Θαλ. παρὰ Λ. βιβλ. α'. §. 36. (4) Ἀναξαρ. παρ' Ἄρισ. περὶ ψυ. βιβλ. α'. κεφ. β'. (5) Διογ. Ἀπολλ. παρὰ Κικ. ρ. κεφ. ιβ'. Ἀναξ. παρὰ τῷ αὐτ. αὐτ. κεφ. ι'. (6) Πυθαγ. παρὰ Bruck. τ. 1. §. 1077. Δημόκ. παρὰ Πλουτ. αὐτ. (7) Ἄρισ. παρὰ Κικέρ. αὐτ. κεφ. γγ'. Ἡρακ. Πουτ. παρ' αὐτ. αὐτ. (8) Θαλ. παρὰ Πλουτ. αὐτ. Πυθαγ. παρὰ Κικέρ. αὐτ. κεφ. ια'. (9) Ξεν. παρὰ Κικέρ. Ἀκαδ. ια'. κεφ. λς'. (10) Τίμ. Δοκ. παρὰ Πλά. §. 93. Πλά. εἰς Τίμ. §. 47. (11) Πλά. αὐτ.

Πάν ὅ,τι ἐστὶ, καὶ ἦν πάντοτε, ὡσεὶ ὁ κόσμος εἶναι αἰώνιος (1). — "Ὅχι, δὲν εἶναι, ἀλλ' ἡ ὕλη εἶναι αἰωνία (2). — Ἡ ὕλη αὕτη εἶναι δεκτικὴ παντὸς εἶδους, καὶ δὲν εἶχεν κἀνὲν ἐνεργείᾳ (3). "Ὅχι εἶχεν ἀπὸ αὐτὰ ἓν, εἶχε πολλὰ, εἶχεν ἀριθμὸν ἀπεριόριστον· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο τι, ἢ ὕδωρ (4), ἀήρ (5), πῦρ (6), σοιχεῖα (7). συνέλευσις ἀτόμων (8), ἀριθμὸς ἄπειρος σοιχείων ἀδιαφθόρων, μόρια ὁμογενῆ, τῶν ὁποίων ἡ ἐνώσις μορφώνει ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὄντων. Αὕτη ἡ ὕλη ἐνουπῆρχεν εἰς τὸ χάος ἀκίνητος· ὁ νοῦς μετέδωκεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν του, καὶ ὁ κόσμος ἐφάνη (9). — "Ὅχι, εἶχε κίνησιν ἄτακτον, ὁ θεὸς τὴν διέταξε, συνεισάγωνεῖς αὐτὴν μέρος τῆς οὐσίας του, καὶ ἔγινεν ὁ κόσμος (10). — "Ὅχι, τὰ ἄτομα κινουῦνται εἰς τὸ κενόν, καὶ τὸ πᾶν ἔγινε, προκύψαν ἐκ τῆς τυχηρᾶς των ἐνώσεως (11). — "Ὅχι, εἶναι εἰς τὴν φύσιν δύο μόνον σοιχεῖα, τὰ ὅποια παράγουσι, καὶ διατηροῦσι τὸ πᾶν· ἡ γῆ, καὶ τὸ πῦρ, ὅπου τὴν ἐμφυχώνει (12). — "Ὅχι, πρέπει νὰ συνάψωμεν μὲ τὰ τέσσαρα σοιχεῖα τὸν ἔρωτα, ὅς τις συνάπτει τὰ μέρη των, καὶ τὸ μῖστος, ὅπου τὰ διαίρει (13)..... Τίέμου! Μὴν ἐξοθεύης τὸν χρόνον τῆς ζωῆς σου, εἰς τὸ νὰ γνωρίσης τὴν ἀρχὴν τοῦ παντὸς, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἐκπληροῖς, καθὼς πρέπει, τὸ, ὅ,τι ἀπαιτεῖ ὁ σμικρότατος τόπος, τὸν ὅποιον ἔχεις εἰς αὐτό.

(1) Ὠκελλ. Λευ. ἐν ἀρ. Διοδ. βιβλ. α'. κεφ. 5'. (2) Ἄρισ. περὶ οὐρ. βιβλ. α'. κεφ. 1. (3) Τίμ. λ. παρὰ Πλά. §. 94. Πλά. εἰς Τίμ. αὐτ. §. 51. (4) Θαλ. παρ'. Ἄρισ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. Πλουτ. Ἀρεσκ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. (5) Ἀναξίμ. καὶ Διαγ. παρ' Ἄρισ. αὐτ. Πλουτ. αὐτ. (6) Ἰπκ. καὶ Ἡρα. παρ' αὐτῶ αὐτ. (7) Ἐμπεδ. παρ' αὐτ. αὐτ. (8) Δημό. παρὰ Λ. βιβλ. 5'. §. 44. Πλουτ. αὐτ. (9) Ἀναξ. παρ' Ἄρισ. περὶ οὐρ. βιβλ. γ'. κεφ. γ'. Πλουτ. αὐτ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. Διογ. Λ. εἰς Ἀναξ. βιβλ. 6'. §. 6. (10) Τίμ. Λο. παρὰ Πλά. §. 95. Πλάτ. εἰς Τίμ. §. 34. (11) Πλουτ. αὐτ. κεφ. 8'. (12) Παρμεν. παρ' Ἄρισ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. 1'. (13) Ἐμπεδ. αὐτ. κεφ. 8'.

§. δ'. Ἐρώτησαί τοὺς τελευταίον. Τί ἐστὶν ἄνθρωπος; Θέλουσιν ἀποκριθῆ· ὁ ἄνθρωπος παριστᾷ τὰ αὐτὰ φαινόμενα, καὶ τὰς αὐτὰς ἀντιλογίας, καθὼς τὸ πᾶν, τοῦ ὁποίου εἶναι περιλήψεις (1). Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ, ἡ ὁποία ἀνέκαθεν ὠνομάσθη ψυχῇ, ἢ νοητικὴ δύναμις, εἶναι οὐσία, κινουμένη ᾄειποτε (2). — Εἶναι ἀριθμὸς αὐτοκίνητος (3). — Εἶναι πνεῦμα καθαρὸν, καθὼς λέγουσι, χωρὶς νὰ ἔχη καὶ ἐν κοινὸν μὲ τὰ σώματα. — Ἀλλὰ τούτου θεοθέτου, πῶς δύναται νὰ τὰ ἐννοήσῃ (4); — Εἶναι κάλλιον ἀπὸ λεπτότατος (5). — Πῦρ ἐνεργητικώτατος (6). — Φλόξ, ἐκρέουσα ἀπὸ τὸν ἥλιον (7). — Μόριον τοῦ αἵθερος (8). — Ὑδωρ ἐλαφρώτατος (9). — Μίξις πολλῶν στοιχείων (10). — Συλλογὴ ἀτόμων ἐμπύρων, καὶ σφαιρικῶν, παρομοίων μὲ ἐκεῖνα τὰ λεπτὰ μόρια τῆς ὕλης, τὰ ὅποια φαίνονται, ὅτι πλέουσιν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου (11). εἶναι ὄν ἀπλοῦν. — Ὄχι, εἶναι σύνθετον, ἀπὸ πολλὰς ἀρχὰς, ἀπὸ πολλὰς ἐναντίας ιδιότητας συνιστάμενον (12). — Εἶναι τὸ κυκλοφοροῦμενον αἷμα εἰς τὰς ἡμετέρας φλέβας (13). Αὐτὴ ἡ ψυχὴ εἶναι διακεχυμένη εἰς ὅλον τὸ σῶμα· ἔχει καθέδραν μόνον εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καρδίαν (14), διάφραγμα (15), καὶ συναποθνήσκει μὲ ἡμᾶς. — Ὄχι, δὲν ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐμψυχώνει ἄλλα σώματα. Ἐνοῦται μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ παντός (16).

(1) Ζωὴ Πυθαγ. παρὰ Φωτ. §. 1317. (2) Θαλ. παρὰ Πλουτ. αὐτ. βιβλ. δ' κεφ. β'. (3) Πυθαγ. παρὰ Πλουτ. αὐτ. Ξενοκρ. παρὰ τῷ αὐτ. Ἀριστ. τοπι. βιβλ. ζ' κεφ. γ'. (4) Ἀριστ. περὶ ζῴ. βιβλ. α' κεφ. β'. (5) Πλουτ. αὐτ. κεφ. γ'. (6) Ἀριστ. αὐτ. (7) Ἐπίχαρ. αρ. varr. de ling. lat. lib. 4. p. 17. (8) Πυθαγ. παρὰ Λ. βιβλ. η' §. 28. (9) Ἰππέν. παρ' Ἀριστ. αὐτ. (10) Ἐμπεδ. παρ' αὐτ. αὐτ. (11) Δημόκ. καὶ Λεύκι. παρ' Ἀριστ. αὐτ. παρὰ Στοβ. ἐκλο. φυσ. βιβλ. α' §. 93. Πλουτ. αὐτ. (12) Ἀριστ. περὶ ζῴ. βιβλ. α' κεφ. 2. Πλουτ. ἀριστ. φιλ. βιβλ. δ' κεφ. γ'. (13) Κριτ. παρ' Ἀριστ. (14) Ἐμπεδ. παρὰ cicer. tuscul. c. 9. (15) Πλουτ. αὐτ. βιβλ. δ' κεφ. ε'. (16) αὐτ. κεφ. ζ'. cicer. ibid.

. . . . Υιέ μου! Περιορίσαι τὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς σου, καὶ μὴ ζητῆς νὰ γνωρίσῃς τὴν οὐσίαν τῆς.

§. ε'. Τοιαύτη εἶναι ἡ γενεκὴ εἰκὼν τῶν τυχηρῶν ἐπινοσιῶν τῆς φιλοσοφίας περὶ τῶν κυριωδεσέρων ὑποκειμένων. Ὁ Πλούτος οὗτος τῶν ιδεῶν εἶναι πραγματικὴ ἔνδεια, καὶ ὁ σωρὸς οὗτος τῶν συγγραμμάτων, τὸν ὁποῖον ἔχεις πρὸ ὀφθαλμῶν, νομιζόμενος θησαυρὸς ἡψηλῶν γνώσεων, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ταπεινὴ παρακαταθήκη εἰς τὸν ἀνθρώπου ἀντιλογιῶν, καὶ σφαλμάτων. Εἰς αὐτὸν μὴ ζητῆς ὁμοία, καὶ συνδεδεμένα εἰς ὅλα τῶν τὰ μέρη συστήματα, ἐκθέσεις καθαρὰς, καὶ λύσεις ἀρμοζούσας εἰς κάθε φαινόμενον τῆς φύσεως. Σχεδὸν ὅλοι αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς εἶναι ἀκατάληπτοι, ἐπειδὴ εἶναι συντομώτατοι· καὶ τοιοῦτοι εἶναι τῶντι, δι' ὅ,τι φοβούμενοι, μὴ πληγώσῃ τὰς ἐπινοίας τοῦ χυδαίου λαοῦ, ἐπικαλύπτουσι τὰς διδασκαλίας τῶν μὲ ἐμφάσεις μεταφορικὰς, ἢ ἐναντίας μὲ τὰς ἀρχάς τῶν. Εἰς ὅλον τὸ ὕψερρον εἶναι σκοτεινοί· ἐπειδὴ ἐπίτηδες τὸ ἐπιτηδεύονται, διὰ νὰ ἀποφεύγῃ τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἢ δὲν ἐπρόβλεψαν, ἢ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διαλύσωσιν. Ἄν, μὲ ὅλον τοῦτο, μὴν εὐχαριστούμενος εἰς τὰς, ὅσας ἔφθασας νὰ ἀκούσῃς, συνεπείας, ἐπιθυμῆς νὰ λάβῃς παραμικρὰν ἔτι ιδεῶν τῶν κυριωδεσέρων αὐτῶν συστημάτων, πρέπει ἄφευκτα νὰ φρίξῃς διὰ τὰς, ὅσας ἐρωτήσεις πραγματεύονται, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ σάδιον. Μία μόνη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ παντός; Πρέπει νὰ δεχθῶμεν πολλὰς; Ἄν ἦναι μία, πότερον κινήτῃ, ἢ ἀκίνητος; Ἄν ἦναι πολλὰ, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο, ἄπειροι, ἢ πεπερασμένα (1); καὶ τ. λ. Ἐπρὸς πᾶσθου μάλιστα νὰ ἐρμηνεύσῃς τὴν μὸρφωσιν τοῦ παντός, καὶ νὰ δεικνύσῃς τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς ἐξαισιῶς ποσότητος τῶν εἰδῶν, καὶ ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις παριστᾷ εἰς τὰ ὀμμάτιά μας. Τὰ εἶδη, καὶ ιδιότητες τῶν

(1) Ἄρις. περὶ φυσ. ἀχρο. βιβλ. α'. κεφ. 6.

σωμάτων ἀλλάττονται, διαφθείρονται, καὶ πάλιν παράγονται ἀκαταπαύτως, ἀλλ' ἢ ὕλη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι συντεθειμένα ἐνυπάρχει διὰ παντός. Δύναται γὰρ τὴν ἀκολουθήσῃ διὰ τῆς ἐπινοίας εἰς τὰς ἀπείρους διαιρέσεις, ὑποδιαιρέσεις τῆς, καὶ γὰρ φθάσῃ τελευταῖον εἰς ὃν ἀπλοῦν, τὸ ὁποῖον θέλει ἦναι ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ παντός, καὶ ὅλων τῶν σωμάτων ἰδιαιτέρως (1). Οἱ θεμελιωταὶ τοῦ σχολείου τῆς Ἰωνίας, καίτινες φιλόσοφοι ἄλλων σχολείων ἠσχολήθησαν ἐπιπόνως γὰρ εὗρωσι τοῦτο τὸ ἀπλοῦν ὄν, καὶ ἀδιαίρετον. Οἱ μὲν τὸ ἐνόησαν εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦ ὕδατος (2) οἱ δὲ, εἰς τὸ τοῦ ἀέρος· ἄλλοι συνῆψαν τὴν γῆν καὶ τὸ πῦρ μὲ ἀυτὰ τὰ δύο στοιχεῖα· ἄλλοι τελευταῖον ὑπέθεσαν, ὅτι, ἀπὸ ὅλην τὴν αἰωνιότητα, ὑφίστατο εἰς τὸν πρωτότυπον ὄγκον τῆς ὕλης ποσότης ἄπειρος, καὶ ἀκίνητος μερῶν διωρισμένων εἰς τὴν μορφήν, καὶ εἰδῶς των, καὶ ἦτον ἀρκετὸν γὰρ συνέλθωσιν ὅλα τὰ μόρια τοῦ ἀέρος, διὰ γὰρ συνθέσωσιν αὐτὸ τὸ στοιχεῖον, καὶ ὅλα τὰ μόρια τοῦ χρυσοῦ, διὰ γὰρ σχηματίσωσι τοῦτο τὸ μέταλλον, ὁμοίως καὶ διὰ τὰ ἄλλα εἶδη (3).

§. 5. Τὰ διάφορα αὐτὰ συστήματα ἔχουσι δι' ὑποκείμενον μόνον τὴν ὕλην, καὶ παθητικὴν ἀρχὴν τῶν πραγμάτων· δὲν ἠργοποίησαν ὅμως γὰρ γνωρίσωσιν, ὅτι ἐχρειάζετο καὶ δευτέρα, διὰ γὰρ δῶσῃ εἰς τὴν πρώτην ἐνέργειαν. Τὸ πῦρ ἐφάνη εἰς τοὺς περισσοτέρους ἐνεργὸς προσφυῆς γὰρ συνθέτῃ, καὶ γὰρ διαλύητὰ σώματα. Ἄλλοι ἐδέχθησαν εἰς τὰ μόρια τῆς ὕλης τῆς πρώτης εἶδος ἔρωτος, καὶ μίσους, ἐπιτηδείου γὰρ τὰ διαιρῆ, καὶ γὰρ τὰ συνάπτῃ βαθυμδόν (4). Τὰς ἀναπτύξεις αὐτὰς, καὶ ὅσας ἄλλας μετὰ ταῦτα ἐσύνησαν, ἐπειδὴ δὲν ἐδυνήθησαν γὰρ προσαρμόσωσι μὲ ὅλας τὰς προσφερομένας παρὰ τῆς φύσεως ποι-

(1) Ὁ αὐτ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. (2) αὐτ. Πλουτ. ἀρεσκ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. (3) Ἀριστ. αὐτ. (4) Ἐμπεδ. παρὰ Πλουτ. ἀρεσκ. βιβλ. α'. κεφ. γ'.

κιλότητας, οί ποιηταίτων πολλάκις ἐβιάσθησαν νά τρέξωσιν εἰς ἄλλας ἀρχάς, ἢ, νά μένωσιν καταπεπιεσμένοι ὑπὸ τὸ βάρος τῶν δυσκολιῶν· παρομοίως μὲ ἐκείνους τοὺς ἀθλητάς, οἱ τινες, παριστάμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα, χωρὶς νά ἐξασκηθῶσιν εἰς αὐτὸν, χρεωζοῦσιν εἰς τὴν τύχην τὰς ἀσθενεῖς ἐκβάσεις, διὰ τὰς ὁποίας ἀλαζονεύονται (1). Ἡ τᾶξις, καὶ τὸ κάλλος, τὰ ὁποία βασιλεύουσιν εἰς τὸ πᾶν, ἠνάγκασαν τελευταῖον τὰ πνεύματα νά τρέξωσιν εἰς αἰτίαν νοητήν. Οἱ πρῶτοι φιλόσοφοι τοῦ σχολείου τῆς Ἰωνίας τὴν ἐνοήσαν (2). Ἄλλ' ὁ Ἀναξαγόρας, ἴσως, κατὰ τὸν Ἑρμότιμον, ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος, ὅς τις τὴν διεκρίνειν ἀπὸ τὴν ὕλην, καὶ ἀνήγγειλεν ἀκραιφνῶς, ὅτι ὅλα τὰ πράγματα ἦσαν ἀπ' αἰῶνος εἰς τὸν πρωτότυπον ὄγκον τῆς ὕλης, καὶ ἡ νοητὴ δύναμις, ἐπιφέρουσα εἰς αὐτὸν τὸν ὄγκον τὴν ἐνεργεῖάν της, συνεισέγαγεν εἰς αὐτὸν τὴν τάξιν. Πρὶν νά ὑφωθῇ τὸ σχολεῖον τῆς Ἰωνίας εἰς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία εἶναι μὲ ὅλον τοῦτο ἡ παλαιὰ τῶν λαῶν παράδοσις· ὁ Πυθαγόρας, ἢ μᾶλλον οἱ μαθηταίτου· (ἐπειδὴ, μὲ ὅλον ὅτι διέβησαν πολλὰ ὀλίγοι χρόνοι, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον, νά καταλάβωμεν τὰς δόξας αὐτοῦ τοῦ ἐκτάκτου ἀνδρός)· οἱ Πυθαγόρειοι λέγω συνίσων τὸ πᾶν, ὡς ὕλην ἐμψυχωμένην ἀπὸ δύναμιν νοητήν, ἡ ὁποία τὴν κινεῖ, καὶ οὕτως εἶναι διακεχυμένη εἰς ὅλα της τὰ μέρη, ὥσε, νά χωρισθῇ ἀπὸ αὐτὴν εἶναι ἀδύνατον (3). Δύναται νά τὴν θεωρῇ κᾶνεῖς, ὡς ποιητὴν ὅλων τῶν πραγμάτων, ὡς πῦρ λεπτότατον, καὶ ὡς φλόγα καθαρωτάτην· ὡς δύναμιν, ἥτις ὑπέταξε τὴν ὕλην, καὶ τὴν κρατεῖ ἔτι ὑποχείριον (4). Τῆς οὐσίας της οὐσης ἀπροσπελάσου εἰς τὰ αἰσθητήρια, διὰ νά τὴν χαρακτηρίσωμεν, ἄς θανεισθῶ-

(1) Ἄρισ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. δ'. (2) Αὐτ. κεφ. γ'. cicer. de nat. deor. l. 1. c. 10. (3) ibid. c. 11. (4) Ἴουστ. μᾶστ. λόγ. πρὸς τὰ εἰδ. §. 20.

μεν, ὄχι τὴν γλῶσσαν τῶν αἰσθητηρίων, ἀλλὰ τὴν τοῦ νοός. Ἄς δόσωμεν εἰς τὸν νοῦν, ἢ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ἀρχὴν τοῦ παντός τὸ ὄνομα τῆς μονάδος, ἢ τοῦ ἑνός· ἐπειδὴ μένει πάντοτε μία, καὶ ἡ αὐτὴ, εἰς τὴν ὕλην, ἢ ἀρχὴν παθητικὴν, τὸ τῆς δυάδος, ἢ τοῦ πλῆθους. Ἐπειδὴ εἶναι ὑποκειμένη εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς μεταβολῆς· καὶ εἰς τὸν κόσμον τελευταίου τὸ τῆς τριάδος· ἐπειδὴ εἶναι τὸ προκύπτου τῆς ὕλης, καὶ τῆς νοητῆς δυνάμεως.

§. ζ. Πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Πυθαγόρου, προσήπτου, χρείας τυχοῦσης, ἄλλας ἰδέας μὲ αὐτὰς τὰς ἐρμηνείας, ἀλλ ὅλαι σχεδὸν ἠρεύνων νὰ εὔρωσιν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ιδιότητες, τῶν ὁποίων ἡ γνῶσις ἐδύνατο νὰ τοὺς ἀνυψώσῃ ἕως εἰς τὴν τῆς φύσεως. Ἰδιότητες, αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο εἰς αὐτοὺς δεδειγμέναι εἰς τὰ φαινόμενα τῶν ἠχώδων σωμάτων (1). Τέντωσον χορδὴν, θέλει τὴν κατὰ διαδοχὴν εἰς δύο, τρία, καὶ τέσσαρα μέρη· θέλεις ἔχει εἰς κάθε ἡμισυ τὴν ὀγδόην τῆς ὀλοκλήρου χορδῆς. Εἰς τὰ τρία τέταρτα, τὴν τετράφωνόν της, καὶ εἰς τὰ δύο τρίτα, τὴν πεντάφωνόν της. Ἡ ὀγδοῆ ἄρα θέλει ἦναι ὡς 1. πρὸς 2. ἢ τετράφωνος, ὡς 3. πρὸς 4. ἢ πεντάφωνος, ὡς 2. πρὸς 3. Ἡ χρεία τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, καὶ 4. τὸ ὄνομα τῆς ἱεραῆς τετρακτύος. Ἴδου αἱ ἀναλογίαι τοῦ Πυθαγόρου (2). Ἴδου αἱ ἀρχαί, ἐφ' ὧν ἐθεμελιόυτο τὸ σύστημα τῆς μουσικῆς ὄλων τῶν λαῶν, καὶ ἰδιαιτέρως τὸ ἐφευρεθὲν παρ' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ τελειοποιηθὲν μὲ τὰς γνῶσεις του. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐφευρέσεις, τὰς ὁποίας ἀναμφιβόλως ἐχρῶσαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, ἦτον εὐμαρὲς νὰ συμπεράνῃ κανεῖς, ὅτι οἱ νόμοι τῆς ἀρμονίας εἶναι ἀμετάβλητοι, καὶ ἡ ἰδία φύσις ἐσερέωσε τρόπον τινὰ τὴν δυ-

(1) Ἄρισ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. (2) Roussier, mém. sur la mus. des anciens p. 39.

ναμιν, και τὰ διασήματα τῶν τόνων ἀμετάθετα. Ἄλλ' εἰάν ἦναι αἰείποτε ὁμοία εἰς τὴν ὁδὸν τῆς, διὰ τί δὲν ἀκολουθεῖ τοὺς αὐτοὺς νόμους και εἰς τὸ γενικὸν τοῦ παντὸς σύστημα; Ἡ ἰδέα αὕτη ἐσάφη, ὡτάν μία προσβολὴ φωτὸς εἰς πνεύματα ζέοντα, και παρεσκευασμένα εἰς ἐνθουσιασμὸν μὲ τὴν ἀναχώρησιν, ἐγκράτειαν, και μελέτην· εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες νομίζουσιν, ὡς ἔργον πίστεως, νὰ καθιερώσιν ὥρας τινὰς καθ' ἑκάστην εἰς τὴν μουσικὴν (1) και μάλιστα νὰ μανθάνωσι νὰ ῥυθμίζωσι τὴν φωνὴν τους.

§. η'. Μετ' ὀλίγον ἀνεκάλυψαν εἰς τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, και 4. (2) ὅχι μόνον μίαν ἀρχὴν τοῦ μουσικοῦ συστήματος, ἀλλ' ἔτι και τὰς ἀρχὰς τῆς φυσικῆς, και ἠθικῆς. Τότε ὅλα κατεσάφησαν ἀναλογία και ἀρμονία· ὁ χρόνος, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλία, ὁ νοῦς, ἀνεφέροντο εἰς τοὺς ἀριθμοὺς (3). Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐδέχθη τέσσαρα στοιχεῖα, τὸ ὕδωρ, ἀέρα, γῆν, και πῦρ. Ἄλλοι Πυθαγόρειοι ἐπενόησαν τέσσαρας δυνάμεις εἰς τὴν ψυχὴν μας (4). Ὅλαι αἱ ἡμέτεραι ἀρεταὶ ἐξέρρουσιν ἀπὸ τὰς τέσσαρας ἀρκτικὰς ἀρετὰς. Ἐπειδὴ οἱ ἀριθμοί, οἵτινες συνθέτουσι τὴν ἱεράν τετρακτὴν, παράγουσιν, ἐνούμενοι, τὸν δέκα ἀριθμὸν, ὅς τις μὲ τὴν ἔνωσίν των γίνεται ἐντελέσειρος (5), ἐδέησε νὰ δεχθῶσι και εἰς τὸν οὐρανὸν δέκα σφαίρας, καὶ ἦναι ἑννέα (6). Τελευταῖον, ὅσοι τῶν Πυθαγορείων ὑπέθετον εἰς τὸ πᾶν μίαν ψυχὴν, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐρμηνεύσωσι καλλιτέρα τὴν κίνησιν τῶν οὐρανῶν, και τὴν διάστασιν τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀπὸ τὴν γῆν, ἢ, ἀριθμοῦντες τοὺς βαθμοὺς τῆς ἐνεργείας, τοὺς ὁποίους ἔχει αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ

(1) Πλούτ. περὶ ἀρε. Γυν. §. 441. Ἄρισ. Κινητ. περὶ μουσ. βιβλ. γ'. Boeth. de mus. l. 1. c. 1. (2) Σίξτο. Ἐμπ. κατὰ Ἀριθ. βιβλ. δ'. §. 6. (3) Ἄρισ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. Διογ. Λ. εἰς Πυθαγ. βιβλ. η'. (4) Πλούτ. ἀρσ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. (5) Ἄρισ. πρόβ. ιε. Πλούτ. αὐτ. (6) Ἄρισ. μεταφ. αὐτ.

παντὸς ἕως εἰς τὴν περιφέρειάν του (1). Δίελε καθ' αὐτὸ τὸ ἄπειρον τοῦτο διάστημα εἰς σρώματα τριάκοντα ἕξ· ἢ κάλλιαν, ἐννόησον μίαν χορδὴν, ἐκτεινομένην ἀπὸ τὸ μέσον τῆς γῆς, ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου, καὶ διαιρουμένην εἰς τριάκοντα ἕξ μέρη, μὲ ἓνα τόνον, ἢ ἡμίτονιον τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο μακρὰν, θέλεις ἔχει τὴν μουσικὴν κλίμακα τῆς καθόλου ψυχῆς (2). Τὰ οὐράνια σώματα εἶναι τεθειμένα ἐπὶ διαφόρων βαθμῶν αὐτῆς τῆς κλίμακος, μὲ τοιαῦτα διαστήματα, τὰ ὅποια ἔχουσι πρὸς ἄλληλα, ὡς αἱ σχέσεις τῆς πενταφώνου, καὶ τῶν λοιπῶν συμφωνιῶν. Αἱ κινήσεις των, διευθυνόμεναι, κατὰ τὰς αὐτὰς ἀναλογίας, παράγουσιν ἀταράχους, καὶ θείας ἁρμονίας. Αἱ μουσαί, ὡσὰν τόσαι ἄλλαι Σειρήνες, ἔζησαν τοὺς θρόνους των ἐπὶ τῶν ἀσέρων, διατάττουσι τὸν εὐρύθμον δρόμον τῶν οὐρανίων σφαιρῶν, καὶ προεδρεύουσιν εἰς αὐτὰς τὰς αἰωνίας, καὶ χαρμοσύνας συμφωνίας, τὰς ὁποίας δὲν δύναται κανεῖν ἢ ἀκούσῃ, ἢ μὲ τὴν σιωπὴν τῶν παθῶν (3), καὶ αἱ ὁποῖαι ἐγέμιζον, καθὼς λέγουσιν, ἀπὸ καθαρὰν χαρὰν τὴν ψυχὴν τοῦ Πυθαγόρου (4).

§. 5'. Τὰς ἀναφράς, τὰς ὁποίας ἄλλοι μὲν ἤθελον νὰ συστήσωσιν εἰς τὴν διάστασιν, καὶ κινήσεις τῶν οὐρανίων σφαιρῶν, ἄλλοι δὲ ἐφαντάζοντο, ὅτι τὰς ἀνεκάλυψαν εἰς τὰ μεγέθη τῶν ἀσέρων, ἢ εἰς τὰς διαμέτρους τῶν περιόδων αὐτῶν (5), οἱ φυσικοὶ νόμοι ἀνατρέπουσιν, ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν θεωρίαν. Μὲ ὄλον τοῦτο, ὅταν αὐτὴ προέκυψε, μάλισ τοὺς ἐγνώριζον, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἐνόησαν καλλίτερα, δὲν ἔλαβον τὴν δύναμιν νὰ ἀρνηθῶσι τὸ θέλητρον μαγικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἠφαν-

(1) Τίμ. Α. παρὰ Πλά. §. 96. ὁ αὐτ. εἰς Τίμ. §. 56. (2) Batteux. remarq. sur Timée, dans l'hist. des causes prem. t. 2. p. 97. (3) Πλά. δημ. βιβλ. ι. §. 617. Ἄρισ. περὶ οὐρ. βιβλ. β'. κεφ. 5'. Πλουτ. περὶ τῆς ἐν Τίμ. ψυχολ. (4) Ἐμπεδ. παρὰ Πορφ. περὶ ζω. Πυθαγ. §. 35. Ἰδμὲλ. κεφ. ιε'. (5) Πλουτ. αὐτ.

τασία ἐγέννησε, καὶ ἐκαλλώπισε. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀνύπαρκτος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκατάληπτος μία ἄλλη ἀρχή, τὴν ὁποίαν πολλοὶ Πυθαγορικοὶ ἐδέχθησαν. Κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Ἐφεσίου Ἁρακλείτου (1), τὰ σώματα εἶναι εἰς ζάσειν διηνεκὴ ἐξατμήσεως καὶ ρευστότητος· τὰ μέρη τῆς ὕλης, ἀπὸ τὰ ὅποια συντίθενται, ἐκφεύγουσιν ἀκαταπαύτως, διὰ νὰ ἀντιτεθῶσιν εἰς τοὺς τόπους τῶν ἄλλα μέρη, τὰ ὅποια θέλουσι συνδράμῃ ἐκ μέρους τῶν, μέχρι τῆς σιγμῆς τῆς διαλύσεως τοῦ ὅλου, ὅπου σχηματίζουσι διὰ τῆς ἐνώσεώς τινος (2). Αὕτη ἡ ἀκατανόητος μὲν, ἀλλὰ πραγματικὴ, καὶ κοινὴ εἰς ὅλα τὰ αἰθητὰ ὄντα κίνησις, ἀενάως μεταβάλλει τὰς ιδιότητάς τινος, καὶ τὰ μεταπλάττει εἰς ἄλλα ὄντα, τὰ ὅποια ὁμοιάζουσι μὲ τὰ πρῶτα μόνον κατ' ἐπιφάνειαν. Δὲν εἶσαι σήμερον, ὅτι ὑπῆρχες χθές, καὶ δὲν θέλεις εἶσαι αὔριον, ὅτι εἶσαι σήμερον (3). Συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ ἴδιον, ὅτι συνέβη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Θησέως, τὸ ὁποῖον διαφυλάττεται μὲν μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ πολλάκις ὅλα του τὰ μέρη ἀνεκαινίσθησαν.

§. ι'. Ἄρα, ποία βεβαία, καὶ ἐπίμονος ἰδέα δύναται νὰ προκύψῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν μεταβολὴν ὄλων τῶν πραγμάτων, ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀκάθεκτον φορᾶν, ἀπὸ αὐτὴν τὴν παλιόροισαν τῶν φυγαδευτικῶν μορίων τῶν ὄντων; Ποίαν σιγμὴν ἤθελες ἐκλέξει, διὰ νὰ μετρήσῃς μέγεθος, ὅπου ἀκαταπαύτως αὐξάνει, καὶ μειοῦται (4); Καὶ αἱ ἡμέτεραι ἄρα γνώσεις, μεταβαλλόμεναι, ὡς τὸ ὑποκειμένον τους, δὲν ἤθελον ἔχει κἀνὲν σερεὸν, καὶ σταθερὸν. Ἄρα δὲ ἡμᾶς δὲν ἤθελεν ἦναι μῆτε ἀλήθεια, μῆτε σοφία, ἂν ἡ φύσις δὲν μᾶς ἐφανέρωνεν ἡ ἰδίᾳ τῆς ἐπιστήμης τὰ θεμέλια, καὶ τῆς ἀρετῆς. Αὕτη ἔσπευσε ἡμᾶς ἀπὸ τὴν δύ-

(1) Ἄρισ. περὶ οὐρ. βιβλ. γ'. κεφ. α'. ὁ αὐτ. μεταφ. β βλ. α'. κεφ. ζ'. καὶ ια'. καὶ δ'. (2) Πλάτ. συμπ. §. 207. (3) Ἐπ' ἄρχ. παρὰ Λ. εἰς Πλάτ. βιβλ. γ'. §. 11. (4) Πλάτ. εἰς Θεαιτ. §. 152. Ἰαμβ. κεφ. 29.

ναμίν τοῦ νὰ παρισῶμεν εἰς τὸν νοῦν ἄθροα τὰ ἄτομα, καὶ ἐπιτρέπουσα εἰς ἡμᾶς νὰ τὰ διατάττωμεν εἰς βεβαίας κλάσεις, μᾶς ὑψώνει εἰς τὴν σφίξιν τῶν πρωτοτύπων ἰδεῶν τῶν πραγμάτων (¹). Τὰ αἰσθητὰ ὄντα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ εἰς μεταβολὰς ὑποκείμενα, ἀλλ' ἡ γενικὴ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ δένδρου, τῶν γενῶν, καὶ τῶν εἰδῶν, καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς δὲν δοκιμάζει. Αὐταὶ ἄρα αἱ ἰδέαι εἶναι ἀμετάβλητοι, καὶ ἀντὶ νὰ τὰς θεωρῇ κἀνεὶς, ὡς ἀπλᾶς ἀφαιρέσεις τοῦ νοῦς, πρέπει νὰ τὰς σοχόζηται, ὡς πραγματικὰ ὄντα, καὶ ὡς ἀληθεῖς οὐσίας τῶν πραγμάτων (²). Οὕτω τὸ δένδρον, καὶ ὁ κύβος, τὰ ὁποῖα ἔχεις ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν σου εἶναι ἡ ἀντιγραφὴ, καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ κύβου, καὶ τοῦ δένδρου, τὰ ὁποῖα ἀπ' αἰῶνος ὑπάρχουσιν εἰς τὸν νοερὸν κόσμον, εἰς ἐκείνην τὴν καθαρὰν, καὶ φωτεινὴν κατοικίαν, ὅπου οὐσιωδῶς παρεδρεύουσιν ἡ δικαιοσύνη, τὸ κάλλος, ἡ ἀρετὴ, ὁμοίως καὶ τὰ πρωτότυπα ὄλων τῶν οὐσιῶν, καὶ ὄλων τῶν εἰδῶν.

§. ια'. Ἀλλὰ ποῖαν ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἔχωσιν εἰς τὸ πᾶν, καὶ αἱ ἰδέαι, καὶ αἱ ἀναφοραὶ τῶν ἀριθμῶν; Ἡ νοερὰ οὐσία, ἡ ὁποῖα εἰσχωρεῖ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ὕλης, κατὰ τὸν Πυθαγόραν, ἐνεργεῖ ἀδιακόπως, διατάττουσα, καὶ σχεδιάζουσα ἐκεῖνα τὰ μέρη, νῦν μὲν μὲ ἓνα, νῦν δὲ, μὲ ἄλλον τρόπον, παρεδρεύουσα εἰς τὴν κατὰ δευδοχὴν, καὶ ταχεῖαν ἀνανέωσιν τῶν γενέσεων, διαλύουσα τὰ ἄτομα, διατηροῦσα τὰ εἶδη, ἀλλ' αἰετοτε ὑποχρεωμένη, κατὰ τινὰς, νὰ διευθετῇ τὰς βαθεΐας τῆς ἐργασίας μὲ τὰς αἰωνίας ἀναλογίας τῶν ἀριθμῶν, καὶ κατ' ἄλλους, νὰ σκέπτηται τὰς αἰδίους ἰδέας τῶν πραγμάτων, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς αὐτὴν, ὅτι εἶναι εἰς τὸν τεχνίτην πρωτότυπον. Ὁ σοφὸς, κατὰ τὸ παράδειγμά της, πρέπει νὰ ἔχη προ-

(1) Πλούτ. ἀρεσκό. βιβλ. α'. κεφ. γ'. (2) Πλά. εἰς Παρμ. §. 132—5. ciccr. orat. l. 3. t. 1. p. 422,

σπλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο ἀρχὰς, ἢ διὰ νὰ συστήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν ἀρμονίαν, τὴν ὁποίαν θαυμάζει εἰς τὸ πᾶν, ἢ, διὰ νὰ ἰχνογραφῆται εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐκείνας τὰς ἀρετὰς, δι' ὧν ἐμελέτησε τὴν θεϊαν οὐσίαν. Συνάπτων τμήματά τινα διεσπαρμένα εἰς τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου συγγρόμματα, ἐπροσπάθησα νὰ ἐκθέσω εἰς ἐσὲ τὰ ἰδιαίτερα συστήματα τινῶν Πυθαγορείων. Ἄλλ' ἡ διδασκαλία τῶν ἀριθμῶν εἶναι τόσον σκοτεινὴ, τόσον βαθεῖα, καὶ τόσον θελκτικὴ διὰ τὰ ἀργὰ πνεύματα, ὥστε ἐξ αὐτῆς ἐγενήθησαν δύο ἀναρίθμητοι· οἱ μὲν, διέκρινον τοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τὰς ἰδέας, ἢ ἀπὸ τὰ εἶδη (1), οἱ δὲ, τοὺς ἐσύγχυζον μετὰ τὰ εἶδη. Ἐπειδὴ ἐμπράκτως περιέχουσι βεβαίαν τινὰ τῶν ἀτόμων ποσότητα (2). Εἶπον, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ εἶναι κεχωρισμένοι ἀπὸ τὰ σώματα, εἶπον, ὅτι ἐνυπάρχουσιν εἰς τὰ ἴδια σώματα (3). Νῦν μὲν, ὁ ἀριθμὸς φαίνεται, ὅτι προσδιορίζει τὸ σοιχείον τῆς ἐκτάσεως, καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ οὐσία, ἢ ἡ ἀρχή, καὶ τὸ τελευταῖον πέρασ, ὅπου περιορίζει τὰ σώματα, ὡς αἱ σιγμαὶ εἶναι ἀρχαί, καὶ κέρατα τῆς γραμμῆς, τῶν ἐπιφανειῶν, καὶ ὄλων τῶν μεγεθῶν (4). Νῦν δὲ, ἅτι ἐρμηνεύει μόνου τὴν μορφήν τῶν πρωτοτύπων σοιχείων (5). Οὕτω, τὸ γήϊνον σοιχείον ἔχει τὸ σχῆμα ἐνὸς τετραγώνου· τὸ πῦρ, ὁ ἀήρ, καὶ τὸ ὕδωρ ἔχουσι τὸ σχῆμα τῶν διαφόρων ἐδῶν τῶν τριγώνων, καὶ αὐταὶ αἱ διαφόροι συμμόρφώσεις ἐξαρκοῦσι διὰ νὰ ἐξηγήσωαι τὰ ἀποτελέσματα τῆς φύσεως (6). Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ μυστηριώδης αὐτῆ λέξις εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σημεῖον ἐθελουσίου διὰ νὰ ἀναπτύσσῃ ἢ τὴν φύσιν, καὶ τὴν οἰσίαν τῶν πρώτων σοιχείων, ἢ τὸ σχῆμα, ἢ τὰς ἀναλογίαςτων, ἢ τελευταῖον τὰς ἰδέας, ἢ τὰ ἀπ' αἰῶνος ὄλων τῶν πραγμάτων πρωτότυπα.

(1) Ἄρισ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. 6. (2) Πλά. εἰς Φιλ. §. 13. (3) Ἄρισ. αὐτ. (4) Αὐτ. βιβλ. ε'. κεφ. α'. καὶ βιβλ. ιβ'. κεφ. γ'. (5) αὐτ. κεφ. ε'. (6) Τίμ. Α. παρὰ Πλά. §. 98.

§. ιβ'. "As σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Πυθαγόρας δὲν ἔλεγεν, ὅτι ὅλα ἔγιναν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλὰ μόνον, κατὰ τὰς ἀναλογίας τῶν ἀριθμῶν (1). "Αν τινὲς τῶν μαθητῶν του (2), καταφρονουῦντες αὐτὴν τὴν ἀριθμητικὴν τῆς ἐννοίας φανέρωσιν, ἔδιδον εἰς τοὺς ἀριθμοὺς πραγματικὴν ὑπαρξιν, καὶ δύναμιν ἀπόρρητον, καὶ τοὺς ἐθεώρουν, ὡς ἀρχὰς συστατικὰς τοῦ πάντος, εἰς τὸ τί τόσον ἠμέλησαν νὰ ἐκκαλύψωσι, καὶ νὰ σαφηνίσωσι τὸ σύσημά των; ὡσεὶ πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ χαίρωσιν εἰς τὴν ἀκατανόητον βαθύτητά των. Ἡ ἀσάφεια, καὶ αἱ ἀτοπίαί, τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ κανεὶς ἀναγνώστης, διερχόμενος αὐτὰ τὰ συγγράμματα, προέρχονται, α'. ἀπὸ τὰ νέφη, μὲ τὰ ὁποῖα διὰ παντὸς μέλλουσι νὰ καλύπτονται αἱ πραγματευόμεναι παρ' αὐτῶν ἐρωτήσεις· β'. ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἐκδοχῶν τῶν λέξεων· τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται· εἶναι, ἀρχήν, αἰτία α, σοικεῖον, οὐσία α, καὶ ὅλας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τὴν φιλοσοφικὴν γλῶσσαν (3)· γ'. ἀπὸ τὰ χρώματα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ πρῶτοι ἐρμηνευταὶ τῆς φύσεως ἐνέδυσαν τὰ δόγματά των. Ἐπειδὴ ἔγραφον ἐμμέτρως, ὠμίλουν συνεχέσερον φανταστικῶς, καὶ ἔχι λογικῶς (4)· δ'. ἀπὸ τὴν ποικιλίαν τῶν μεθόδων, αἱ ὁποῖαι συνεισέχθησαν εἰς μερικὰ σχολεῖα. Πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Πυθαγόρου ἐρευνῶντες τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων, προσήλωσαν τὴν προσοχὴν τους εἰς τῶν ἰδεῶν μας τὴν ιδιότητα, καὶ μετέβησαν, χωρὶς νὰ περιεργασθῶσιν, ἀπὸ τὸν αἰσθητὸν κόσμον εἰς τὸν νοητόν. Τότε ἡ ἀρτίτοκος σπουδὴ τῆς μεταφυσικῆς ἐπροτεμήθη ἀπὸ τὴν τῆς φυσικῆς. Καὶ ἐπειδὴ οἱ νόμοι ἐκεῖνης τῆς αὐστηραῆς διαλεκτικῆς, ἥτις ἀναχαιτίζει τὸν νοῦν ἀπὸ τὰς παρεκ-

(1) Θέανδ. παρὰ Στοβ. ἐκλ. φυσι. βιβλ. ε'. §. 27. (2) Ἄριστ. περὶ οὐρ. βιβλ. γ'. κεφ. α'. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. ε'. καὶ ζ'. (3) αὐτ. βιβλ. ε'. κεφ. α'. ὁ αὐτ. περὶ ζω. βιβλ. α'. κεφ. ζ'. (4) ὁ αὐτ. περὶ μετεω. βιβλ. β'. κεφ. γ'.

τροπὰς του (1), δὲν ἐτέθησαν ἔτι εἰς τάξιν· τὸ λογικὸν ἐσφράγιζε θεσποτικῶς τὴν μαρτυρίαν του ἀντὶ τῆς τῶν αἰσθήσεω. Ἡ φύσις, ἣτις σπένδει πάντα νὰ μεροκεύη (2), παρῆρσιάζει εἰς ἡμᾶς πανταχοῦ μόνον πλήθη, καὶ μεταβολὰς. Τὸ λογικὸν, ὅπου θέλει ἀδιαλείπτως νὰ καθολικεύη, ἔβλεπε πανταχοῦ ἐνιαῖον μόνον καὶ ἀμετάβλητον, καὶ λαμβάνον τὸ ἐλατήριον, καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς φαντασίας (3), ὑψώθη ἀπὸ ἀφαιρέσεις, εἰς ἀφαιρέσεις, καὶ ἔφθασεν εἰς τόσον ὕψος θεωρίας, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὁ διαβατικώτερος νοῦς μεγάλου κόπον ἔχει νὰ περικρατηθῆ.

§. ιγ'. Τοῦτο ἠκολούθησε μάλιστα εἰς τὸ Ἐλεατικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ ἡ τέχνη, ἢ ἡ ἐλευθερία τοῦ συλλογίζεσθαι μετεχειρίθη ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις. Ἐκεῖ ἐσυστήθησαν δύο τάξεις ἰδεῶν, ἡ μὲν, ἔχουσα δι' ὑποκείμενον τὰ σώματα, καὶ τὰς αἰτθητάς των ποιότητας, ἡ δὲ, θεωροῦσα τὸ ὄν· αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἄνευ τινὸς ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ὑπαρξίν. Ἐντεῦθεν ἐπήγασαν δύο μέθοδοι τοῦ συλλογίζεσθαι· ἡ μὲν ἐθεμελιούτο, καθὼς βεβαιώνουσιν, ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ λόγου, καὶ τῆς ἀληθείας, ἡ δὲ, ἐπὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῆς κοινῆς δόξης (4). Καὶ ἡ μία, καὶ ἡ ἄλλη ἠκολούθουν σχεδὸν τὸν αὐτὸν δρόμον. Πρῶτερον, οἱ φιλόσοφοι, οἵ τινες ἐπεσπρίζοντο εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῶν αἰσθήσεων, ἐσοχάζοντο, ὅτι, διὰ νὰ παρὰχθῆ ἀποτελέσματι, ἡ φύσις μετεχειρίζετο δύο ἀντικειμένους ἀρχὰς, ὡς τὴν γῆν, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τ. λ. Ἐπίσης, ὅσοι ἐσυμβουλεύοντο τὸ λογικὸν μόνον, ἠσχολοῦντο, εἰς τὰς μελέτας των, περὶ τὸ ὄν, καὶ μὴ ὄν, πεπερασμένον, καὶ ἄπειρον, ἐν καὶ πολλὰ, ἀριθμὸν ἄρτιον, καὶ περιττὸν (5), καὶ τ. λ. Ἐμενεῖν ἔτι μεγάλη δυσκολία νὰ προ-

(1) Ὁ αὐτ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. 5'. (2) Ὁ αὐτ. βιβλ. ζ'. κεφ. 15'. (3) Παρμ. παρὰ Σεξ. Ἐμπ. κατὰ λογ. βιβλ. ζ'. §. 392. (4) Ἄριστ. φησι, ἀφρ. βιβλ. α'. κεφ. 5'. (5) Ὁ αὐτ. μεταφ. βιβλ. α'. κεφ. 6'.

καρμύσωσιν αὐτὰ τὰ ἀφηρημένα, καὶ νὰ συνάψωσι τὴν μεταφυσικὴν μὲ τὴν φυσικὴν. Ἄλλ' ὅταν ἐδοκίμασαν νὰ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν αὐτὸν τὸν συμβιβασμὸν, τὸν κατώρθωσαν μὲ τόσην ὀλίγην εὐκρίνειαν, ὡς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἦτον ἄπορον, ἂν ὠμίλου, ὡς φυσικοὶ, ἢ, ὡς μεταφυσικοὶ. Θέλεις ἰδῆ τὸν Παρμενίδην ἄλλοτε μὲν, ὅτι δὲν ὑποθέτει εἰς τὴν φύσιν μῆτε γένεσιν, μῆτε φθορὰν (1). Ἄλλοτε δὲ, ὅτι βεβαιώνει, ὅτι ἡ γῆ, καὶ τὸ πῦρ ἦσαν ἀρχαὶ ὅλης τῆς γενέσεως (2). Θέλεις εὖρη ἄλλους ἀπὸ αὐτοῦ, ὅτι δὲν δέχονται κἀνὲν εἶδος συμφωνίας μεταξὺ αἰσθήσεων, καὶ λόγου, καὶ, προσεκτικοὶ μόνον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν φῶς, θεωροῦσι τὰ ἐξωτερικὰ ὑποκείμενα, ὡς ἀπατηλὰ φαινόμενα, καὶ πηγὰς ἀνεξαντλήτου ἀπατῶν, καὶ σφαλμάτων. Οὐδὲν ὑφίσταται, ἐφώναζεν ἓνας ἀπὸ αὐτοῦ· ἂν ὑπῆρχέ τι, δὲν ἤθελε δυνηθῆ κἀνεὶς νὰ τὸ γνωρίσῃ· κἄν ἤθελε δυνηθῆ νὰ τὸ γνωρίσῃ, ἤθελεν ἀδυνατεῖ νὰ τὸ κατασῆσῃ αἰσθητόν (3). Ἄλλος τις, πεπεισμένος ἀπὸ ἐσωτερικὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν πρέπει, μῆτε νὰ ἀρνηθῆται κἀνεὶς, μῆτε νὰ βεβαιώσῃ τίποτε, δὲν ἐπίστευε μῆτε τοὺς λόγους του, ἀλλὰ μόνον μὲ σημαίαν ἐκφράζετο (4). Ἄν νομίζωμαι εἰς ἐσᾶς χρεώσης παραδείγματός τινος, καθ' ὃν αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι ἐπολιτεύοντο τρέπον, ἄς μᾶς τὸ δανεῖσῃ ὁ Ξενοκράτης, ἀρχηγὸς τοῦ Ἐλεατικοῦ σχολείου.

§. ιδ'. Οὐδὲν ἐξ οὐδενὸς γίνεται (5). Ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν οἰκαιοποιήθησαν ὅλοι του οἱ μαθηταί, ἐπεται, ὅτι ὑφίσταται, νὰ ἦναι αἰώνιον, καὶ ὅτι αἰώνιον, νὰ ἦναι ἄπειρον. Ἐπειδὴ δὲν ἔχει μῆτε ἀρχὴν, μῆτε τέλος· ὅτι εἶναι ἄπειρον, νὰ ἦναι ἓν· ἐπειδὴ, ἂν δὲν ἦτον ἓν, ἤθελον

(1) Ἄρισ. περὶ οὐρ. βιβλ. γ'. κεφ. α'. (2) ὁ αὐτ. μεταφ. α'. κεφ. ε'. φυσικ. ἀκρ. α'. κεφ. ζ'. (3) Γοργ. παρ' Ἄρισ. §. 1248. (4) Ἄρισ. μεταφ. δ'. κεφ. ε'. (5) Ἄρισ. περὶ Ξενοφ. §. 1241. cicer. de nat. deor. l. 1. c. 11. Batteux. hist. des causes prem. t. 1. p. 231.

ἦναι πολλὰ, περιωρισμένα ὑπ' ἀλλήλων, ὥσε δὲν ἤθελεν ἦ-
 ναι ἄπειρον· ὅ,τι εἶναι ἐν, πρέπει πάντα νὰ ἦναι ὅμοιον αὐτὸ
 κατ' ἑαυτό. Ἄρα· ὄν, εἰαῖον, αἰώνιον, καὶ αἰεὶ ὅμοιον, ἔ-
 πεται νὰ ἦναι ἀκίνητον, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ εἰσέλθῃ μῆτε εἰς
 τὸ κενόν, ὅπου εἶναι οὐδὲν, μῆτε εἰς τὸ πλῆρες, τὸ ὁποῖον
 ἐκπληροῖ αὐτὸ τὸ ἴδιον. Πρέπει νὰ ἦναι ἀμετάβλητον, ὡς μη-
 δὲ ἐλαχίστην πάσχον μεταβολὴν· ἐπειδὴ, ἂν ἔπασχε μεταβολὴν,
 ἤθελε συμβῆ εἰς αὐτὸ τοιοῦτόν τι, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε πρότερον, καὶ
 τότε ἤθελε ἀνατραπῆ ἢ θεμελιώδῃς αὐτῆ ἀρχῆ, οὐ δὲ ἐξ οὐ-
 θενός γίνεται (1). Εἰς αὐτὸ τὸ ἄπειρον ὄν, ὅπου περιέχει τὰ
 πάντα, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἰδέα εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὸν νοῦν,
 καὶ αἰωνιότητα (2), δὲν εὐρίσκεται ἄρα μῆτε μῆξι μερῶν, μῆ-
 τε ποικιλία εἰδῶν, μῆτε γενέσεις, μῆτε φθοραὶ (3). Ἀλλὰ
 μὲ ποῖον τρόπον νὰ συμβιβάσωμεν τὸ ἀμετάβλητον τοῦτο μὲ
 τὰς κατὰ διαδοχὴν μεταβολὰς, συμβαινούσας εἰς τὴν φύσιν;
 Αὐταὶ εἶναι ἀπάται, ἀποκρίνεται ὁ Ἐσσοφάνης. Τὸ πᾶν παρι-
 στῆ εἰς ἡμᾶς σκηνὴν κινουμένην· ἡ σκηνὴ ὑφίσταται, ἀλλ' ἡ κί-
 νησις εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων. Ὅχι, ἔλε-
 γεν ὁ Ζήνων· ἡ κίνησις εἶναι ἀδύνατος. Τὸ ἔλεγε, καὶ τὸ ἀ-
 πεδείκνυε τόσον καλὰ, ὥσε ἐξέπληττε τοὺς ἐναντίους του, καὶ
 τοὺς ἀπεσόμωυεν (4).

§. ιε'. Γιέ μου! ποταπὸν ἀλλόκοτον φῶς ἔφερον εἰς τὴν
 γῆν οἱ διάσημοι οὗτοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι φαντάζονται, ὅτι ὑ-
 πέταξαν τὴν φύσιν (5)! Καὶ πόσον ἡ σπουδὴ τῆς φιλοσοφίας
 ἤθελεν ἦναι τεταπεινωμένη, ἂν, ἀφ' οὗ ἄρχιζεν ἀπὸ ἀμφιβο-
 λίας (6), ἔπρεπε νὰ ἀποπερατοῦται ἀπὸ παρόμοια παράδοξα!
 Ἄς δόσωμεν πλέον δικαιολόγημα εἰς τοὺς πρωταιτίους τούτων

(1) Bruck. hist. phil. t. 1. p. 1148. (2) Ἄριστ. μεταφ. β. βλ. α'.
 κεφ. ε'. Διογ. Λ. βιβλ. 9. §. 19. Σεξ. ἐμπει. πυρρ'. ὑποθ. βιβλ. α'. κεφ.
 λγ' (3) Ἄριστ. περὶ οὐρ. γ'. κεφ. α'. (4) ὁ αὐτ. φυσ. ἀκρ. ζ'. κεφ. ιδ'.
 Τοπι. η'. κεφ. η'. (5) ὁ αὐτ. μεταφ. α'. κεφ. 6. (6) αὐτ. γ'. κεφ. α'.

τῶν ἐπινοιῶν. Οἱ περισσώτεροι ἀπὸ αὐτοῦς ἠγάπων τὴν ἀλήθειαν, ἐνόμισαν, ὅτι τὴν ἐπέτυχον μὲ τὸ μέσον τῶν ἀφηρημένων ἰδεῶν, καὶ ἀπειπλανήθησαν, ἐπιστηρίζομενοι εἰς τὴν πίσυν τῷ λόγῳ, τοῦ ὁποίου τὰ ὀροθέσια δὲν ἐγνώριζον. Ὅταν, ἀφ' οὗ ἐξιχίασαν ὅλας τὰς ἀποπλανήσεις, ἀπέβησαν μᾶλλον πεπαιδευμένοι, παρεδόθησαν μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον εἰς τὰς αὐτὰς ἐξετάσεις, νομίζοντές τας προσφυεῖς νὰ σερεῶνωσι τὸν νοῦν, καὶ νὰ βαῖλωσι εἰς τὰς ἰδέας περισσοτέραν ἀκριβείαν. Τέλος πάντων, τί νὰ τὸ κρύψω, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς φιλοσόφους, ἀνάξιοι αὐτοῦ τοῦ αἰδεσίμου ὀνόματος, ἐπήδησαν εἰς τὸ ζῴδιον, μόνον διὰ νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ νὰ λαμπρυνθῶσι μὲ θριάμβους, ἐπίσης διαβεβλημένους καὶ εἰς τὸν νεκρὴν, καὶ νεκρημένον (1). Ἐπειδὴ ὁ λόγος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἡ τέχνη τοῦ συλλογίζεσθαι ἔλαβε τὴν νηπιότητάτης, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ τέχαι, οἱ ὀρίσμοι ὀλίγον ἀκριβεῖς, καὶ ἡ συνειχὴς τῶν λέξεων κατάχρησις, παρεῖχον εἰς ἐπιτηδεῖους, ἢ γενναίους ἀνταγωνιστὰς ὄπλα πάντοτε νέα. Σχεδὸν καὶ ἕως εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, διὰ νὰ ἀποδείξωσι, ὅτι αὐταὶ αἱ λέξεις, ἐν καὶ πολλὰ, δύνανται νὰ σημαίνωσι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, ἤθελον σὲ βεβαιώσαι, ὅτι, ὡς ἄθρῳπος, εἶσαι εἰς, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος, καὶ μουσικὸς, εἶσθε δύο (2). Αἱ παιδαριώδεις αὐταὶ ἀτοπίαὶ προξενουσι τῶς καταφρόνησι, καὶ παρητήθησαν δι' ὅλου εἰς τοὺς σοφιστὰς.

§. 15. Μένει εἰς ἐμὲ νὰ σοὶ ἀμιλήσω περὶ συστήματος, τόσον ἀξιοσημειώτου διὰ τὸ ἰδιάζον του, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν ποιητῶν του. Τὸ κοινὸν πλήθος βλέπει περὶ τὴν οἰ-

(1) Ἐξ λάθῃ καθὲς μάθημα ἀπὸ τὴν παροῦσαν περιόπην, καὶ ἄς μὴ καταφερῆται μανικῶς εἰς τὰς ἐλλείψεις τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν σοχάσῃται, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος, καὶ εἰς τὰ ἴδια πράξῃ ὑποκείμενος· τὸ, Ἰατρὲ, θριάψουσον σὲ αὐτόν, εἶναι εἰς τοὺς εἰδόμενους μέγα μάθημα. (2) Πλά, εἰς Φιλῆθ. §. 14.

κουμένην σφαίραν μόνον θόλον, ἀκτινοβολοῦντα τὴν ἡμέραν ἀπὸ φῶς, καὶ διεσπαρμένον τὴν νύκτα ἀπὸ ἀσέρας· οὗτος εἶναι τὰ ὑποτεθειμένα παρὰ τοῦ θήμου ὄρια τοῦ παντός. Ἄλλ' ὁ ὅρος φιλοσόφων τινῶν δὲν ἔχει παντελῶς ὁροθέσια, καὶ, κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἔφθασεν εἰς τόσον βαθμὸν αὐξήσεως, ὥς προξενεῖ τρόμον εἰς τὴν φαντασίαν μας. Κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσαν, ὅτι ἡ σελήνη ἦτον κατοικημένη, ἔπειτα, ὅτι εἰ ἀσέρες ἦσαν τόσοι κόσμοι· τελευταῖον, ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν κόσμων ἔπρεπε νὰ ἦναι ἄπειρος. Ἐπειδὴ κἀνεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν δύναται νὰ χρηματίσῃ ὅρος, καὶ περιοχὴ εἰς τοὺς ἄλλους (1). Ἐντεῦθεν, πόσον τερατιῶδες ζάδιον ἀνελπίσως ἠνεύχθη εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἀνθρώπινον! Μεταχειρίσθητι τὴν ἰδίαν αἰωνιότητα διὰ νὰ τὸ περιέλθῃς, λάβε τὰς πτέρυγας τῆς αὐγῆς, πέταξε εἰς τὸν πλανήτην τοῦ Κρόνου, εἰς τοὺς ἐφηπλωμένους οὐρανοὺς ὑπεράνω αὐτοῦ τοῦ πλανήτου, ἀκαταπαύσως θέλεις εὐρίσκει νέους πλανήτας, νέας σφαίρας, κόσμους ἐπισεσωρευμένους ἐπ' ἀλλήλων· θέλεις εὐρίσκει πανταχοῦ τὸ ἄπειρον, εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὸ διζήμα, εἰς τὴν κίνησιν, εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν κόσμων, καὶ τῶν ἀσέρων, οἵτινες τοὺς ὠραΐζουσι, καὶ μετὰ μυριάδας ἐτῶν μόλις θέλεις κατανοήσῃ μόνον σημεῖά τινα τῆς εὐρυχώρου βασιλείας τῆς φύσεως. "Ω! Πόσον ἠθεωρία αὕτη τὴν μεγαλύνει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας! Καὶ ἂν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ ἡμετέρα ψυχὴ συνεκτείνεται μὲ τὰς ἰδέας μας, καὶ οἶονεὶ ἀφομοιοῦται μὲ τὰ κατανοούμενα ὑποκείμενα, πόσον ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀλαζονεύηται, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα ἄδύτα; Νὰ ἀλαζονεῦόμεθα! ἐφώναξα μὲ θάμβος, καὶ διὰ τί ἄρα αἰδέσιμέ μου Καλλιὰ; Ὁ νοῦς μου μένει καταβεβαρυμένος εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τούτου τοῦ μεγέθους χωρὶς ὀ-

(1) Ξενοφ. παρα Α. βέλ. 9. §. 19. Πλούτ. ἀρεσκ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. ciccr. de finib. l. 2. c. 31. ὑπομνή. τῆς φιλο. ἀκαδ. τῆς 9. §. 10.

ρια, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ ἄλλα ἐξουθενώνονται. Σὺ, ἐγώ, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι πλέον εἰς τὰς ὄψεις μου, εἰ-
μὴ ζωῦφια, καταβεβυθισμένα εἰς ἄπειρον ὠκεανόν, ὅπου οἱ
βασιλεῖς, καὶ πορθηταὶ διεκρίθησαν· ἐπειδὴ ἐτάραξαν μόνον
ὀλίγον τι περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ μόρια τοῦ ὕδατος,
τὰ ὅποια τοὺς περιεκύκλωναν. Ὁ Κἄλλίας μὲ ἐθεώρει, ἐν ᾧ
ἔλεγον αὐτοὺς τοὺς λόγους, μὲ ἔκσχαιν, καί, ἀφ' οὗ μετ' ὀ-
λίγου συνήλθεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, μοὶ εἶπε, κρατῶν τὴν χεῖ-
ρά μου. Ἰέ μου! ζωῦφιον, ὅπου ὑποβλέπει τὸ ἄπειρον, με-
τέχει τῆς μεγχειότητος, ἡ ὅποια τόσου σ' ἐξιππάζει· καὶ με-
τὰ ταῦτα ἠκολούθησεν.

§. ιζ'. Ἀνάμσσα εἰς τοὺς τεχνίτας, οἵτινες διήλθον
τὴν ζωὴν τους, εἰς τὸ νὰ δημιουργῶσι, καὶ νὰ διαλύωσιν εἰς
μέρη τοὺς κόσμους, ὁ Λεύκιππος, καὶ Δημόκριτος, ἀποβάλ-
λοντες τοὺς ἀριθμοὺς, τὰς ἰδέας, τὰς ἀρμονικὰς ἀναλογίας,
καὶ ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἀναβάθρας, τὰς ὅποιας ἡ μεταφυσικὴ
μέχρι τοῦδε διήγειρε, ἐδέχθησαν, κατὰ τὸ παράδειγμα τινῶν
φιλοσόφων, μόνον τὸ κενόν, καὶ τὰ ἄτομα, ὡς ἀρχὰς ὅλων
τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐξέδυσαν αὐτὰ τὰ ἄτομα ἀπὸ τὰς
προαποδιδομένας εἰς αὐτὰ ποιότητας, καὶ τοῖς ἄφησαν μόνον
τὴν μορφήν, καὶ τὴν κίνησιν (1). Ἄκουσον, τί λέγει ὁ Λεύ-
κιππος, καὶ ὁ Δημόκριτος. Τὸ πᾶν εἶναι ἄπειρον, εἶναι κα-
τοιχημένον ἀπὸ ἀπείρου κόσμους καὶ δίνας, γινομένους, φθειρο-
μένους καὶ ἀνανεουμένους χωρὶς διακοπὴν (2). Ἄλλ' εἰς αὐτὰς τὰς
μεγάλαις μεταβολαῖς δὲν παρεδρεύει ἡ νοερὰ οὐσία. Κάθε πρᾶγμα
γίνεται εἰς τὴν φύσιν μὲ νόμους μηχανικοὺς, καὶ ἀπλοῦς. Ἀγα-
πᾶς νὰ καταλάβῃς, πῶς κἄνεις ἀπὸ αὐτῶν τοὺς κόσμους δύ-
ναται νὰ μορφωθῇ; Ἐνόησον ἀπειρίαν ἀτόμων, αἰώνιον,

(1) Moshem. in cudworth. c. 1. §. 18. Bruck. hist. philo. t. 1.
p. 1173. (2) Διογ. Λ. βιβλ. 2. §. 30. Batteux. hist. des causes prem. §. 363.

ἀδαικίρων, ἀμεταβλήτων, πάσης μορφῆς, παντός μεγέθους, συρομένων εἰς κενὸν ἄπειρον ἀπὸ τυχηρὰν, καὶ σφοδρὸν κίνησιν (1). Μετὰ πολλὰς, καὶ βιαίας προσκρούσεις, τὰ μεγάλητρα ὠθοῦνται, καὶ συμπεριλαμβάνονται εἰς τι σημεῖον διασήματος, τὸ ὁποῖον γίνεται κέντρον δίνης τινός, τὰ λεπτότερα ἐκφεύγουσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, καὶ πηδῶσιν εἰς διάφορα διασηματα. Μὲ τὴν πολυκαιρίαν, τὰ πρῶτα σχηματίζουσι τὴν γῆν, καὶ τὸ ὕδωρ, τὰ δευτέρω τὸν ἀέρα καὶ πῦρ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σπαιχτεῖται, συντεθειμένον ἀπὸ σφαιρίδια ἐνεργητικὰ, καὶ ἑλαφρά, ἐφαπλοῦται, ὡς μία ζώνη φωτοειδῆς περὶ τὴν γῆν. ὁ ἀὴρ τεταραγμένος ἀπὸ τὴν διηνεκῆ ῥοὴν τῶν σωματιδίων, τὰ ὁποῖα ὑψοῦνται ἀπὸ τὰς κατωτέρας περιοχὰς, ἀποκαθίσταται ποταμὸς ὀρμητικὸς, καὶ οὗτος σύρει τὰ ἄσρα, τὰ ὁποῖα ὀλίγον κατ' ὀλίγον σχηματίζονται εἰς τὸν κόλπον του.

§. 1η. Κάθε πρᾶγμα τόσου φυσικόν, ὅσον καὶ ἠθικόν, δύναται νὰ ἐξηγηθῆ μὲ τοιοῦτον μηχανισμόν ἄνευ παρεμβολῆς αἰτίας νοητῆς. Ἡ ἔνωσις τῶν ἀτόμων σχηματίζει τὴν οὐσίαν τῶν σωμάτων, καὶ ἀπὸ τὸ σχῆμα, καὶ τὰξιν τούτων προκύπτει ἡ ψυχρότης, ἡ θερμότης, τὰ χρώματα, καὶ ὅλαι αἱ ποικιλίαι τῆς φύσεως (2). Ἡ κίνησις τούτων ἀκαταπαύσως παρράγει, ἀλλοιοῖ, καὶ φθείρει τὰ ὄντα, Καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἡ κίνησις εἶναι ἀναγκαία, ἐδώκαμεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τῆς εἰμαρμένης, καὶ πεπρωμένου (3). Τὰ αἰσθητά, καὶ αἱ ιδέαι μας προξενοῦνται ἀπὸ εἰκόνας ἀσθενεῖς, αἱ ὁποῖαι ἀποσπῶνται ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, διὰ νὰ προσβάλωσιν εἰς τὰ ὄργανά μας (4). Ἡ ψυχὴ μας τελειώνει μὲ τὸ σῶμα (5). ἐπειδὴ

(1) Ἄριστ. περὶ γενέ. α'. κεφ. α'. περὶ οὐρ. γ'. κεφ. δ'. Πλούτ. ἀρεσκ. α'. κεφ. γ'. cicer. de nat. deor. l. 1. c. 24. (2) Ἄριστ. μεταφ. α'. κεφ. δ'. Διογ. Λα. Ἰ. §. 72. (3) Στοβ. ἐκλ. φυσ. α'. κεφ. η'. (4) Διογ. Λ αὐτ. Πλούτ. ἀρεσκ. δ'. κεφ. η'. cicer. de nat. deor. l. 1. c. 38. (5) Πλούτ. αὐτ. κεφ. ζ'.

εἶναι, ὡς τὸ πῦρ, συντεθειμένη ἀπὸ λεπτὰ σφαιρίδια, τῶν ὁποίων ὁ θάνατος συντρίβει τοὺς δεσμοὺς (1). καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐν ἄλλο δὲν εἶναι πραγματικὸν εἰς τὴν φύσιν, παρεκτός τῶν ἀτόμων, καὶ τοῦ κενοῦ (2), διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀναγκασμένοι, διὰ τινος σειρᾶς συνεπειῶν, νὰ συγκατατεθῶσιν, ὅτι τὰ ἐλαττώματα διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς ἀρετὰς μόνον κατ' ἐπίνοιαν (3). Υἱέμου! Πρόσπεσον εἰς τὴν θεότητα, θρήνησον ἐνώπιόν της διὰ τὰς ἀποπλανήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, καὶ ὑποσχέσθαι εἰς αὐτὴν τοῦλάχισον, ὅτι θέλεις ἦσαι οὕτως ἐνάρετος, ὡς οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐκείνους τοὺς φιλοσόφους, τῶν ὁποίων αἱ ἀρχαὶ ἐκινδύνευσαν νὰ ἀνατρέψωσι τὴν ἀρετὴν. Ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν τὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς ἔχουσι περὶ ἠθικῆς, εἰς συγγράμματα, ἀπὸ τὸν χυδαῖον λαὸν ἀγνοούμενα, μῆτε εἰς συστήματα, παραχθέντα ἀπὸ τῆς φαντασίας τὴν θερμότητα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀννουχίαν τοῦ πνεύματος, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης, ἀλλὰ νὰ τὰς ζητῶμεν εἰς τὸ πολίτευμά των, καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ συγγράμματα, ἐν οἷς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν μόνον τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ κοινὸν ὄφελος, ἀποδίδουσιν εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἀρετῇ ἐκεῖνο τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον ἐδίδετο εἰς αὐτὰς ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπῳ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη.

(1) Ἄρισ. περὶ ζώ. α'. κεφ. 6. (2) Σεξ. ἔμπει. Πυρ'ρ. ὑποθ. α'. κεφ. λ'. καὶ κατὰ λογ. ζ'. (3) Cudworth. de Just. et honest. notit. ad calc. syste. intel. §. 2. t. p. 629. Bruck. hist. phil. t. 1. p. 1199.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Λ Α΄.

Ἀκολουθία τῆς βιβλιοθήκης. — Ἀστρονομία,
καὶ Γεωγραφία.

§. α΄. **Ο** Καλλίας, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸν λόγον του, ἀνεχώρησε, καὶ ὁ Εὐκλείδης, ἐπιστρέφων πρὸς ἐμὲ, ἀπὸ πολὺν καιρὸν, μοὶ εἶπε προσπαθῶ νὰ εὔρω εἰς τὴν Σικελίαν τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἱμεραίου Πέτρονος· ἐκεῖνος ἐδέχετο ὄχι μοναχὰ τὴν πληθὺν τῶν κόσμων, ἀλλ' ἐτόλμησεν νὰ διορίσῃ καὶ τὸν ἀριθμόντους (1). Ἡξέυρεις, πόσους ἀριθμοὶ; Ἐκατὸν ὀγδοήκοντα τρεῖς. Συγκρίνει, καθὼς οἱ Αἰγύπτιοι, τὸ πᾶν μὲ τρίγωνον (2). Ἐξήκοντα κόσμοι τάττονται εἰς κάθε μίαν τῶν πλευρῶν, οἱ λοιποὶ τρεῖς, εἰς τὰς τρεῖς γωνίας. Ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἠσυχον κίνησιν, ἡ ὁποία ἐκπληροῖ παρ' ἡμῶν ὀρχήσεις τινὰς, προσεγγίζουσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀντικαθίστανται μὲ βραδύτητα. Τὸ μέσον τοῦ τριγώνου εἶναι τῆς ἀληθείας τὸ ταμεῖον. Ἐκεῖ εἰς βαθεῖαν ἀκίνησιαν ἐπαναπαύονται αἱ ἀναφοραὶ, καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν πραγμάτων, ὅσα ἔγιναν, καὶ ὅσα θέλουσι γένη. Περὶ αὐτὰς τὰς καθαρὰς οὐσίας εἶναι ἡ αἰδιότης, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸν κόλπον ἐκπηγάξει ὁ χρόνος, ὅς τις, ὡς ἀένναος ῥύαξ, ῥέει, καὶ διαχεῖται εἰς αὐτὴν τὴν πληθὺν τῶν κόσμων (3). Αὐταὶ αἱ ἰδέαι προσεγγίζουσιν εἰς τὸ σύστημα τῶν ἀριθμῶν τοῦ Πυθαγόρου, καὶ συμπεραίνω..... Διέκοψα τὸν λόγον τοῦ Εὐκλείδου. Πρὶν οἱ φιλόσοφοί σας, εἶπον, φέρωσιν εἰς ἕκτασιν γῆν τόσην μεγάλην πληθὺν τῶν κόσμων, ἀναμφιβόλως ἐγνώριζον λεπτομερέστατα τὸν παρ' ἡμῶν οἰκούμε-

(1) Πλούτ. περὶ χρῆς. ἐκλελ. §. 422. (2) ὁ αὐτ. περὶ Ἰο, καὶ Ὁσίρ. §. 373. (3) ὁ αὐτ. περὶ χρῆς. ἐκλελ. αὐτ.

νον. Στοχάζομαι, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν κἀνὲν σῶμα, τοῦ ὁποίου δὲν ἐδιώρισαν τὴν φύσιν, τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα καὶ τὴν κίνησιν.

§. β. Ἐμπορεῖς νὰ κρίνης περὶ τούτου καὶ μόνος σου, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης. Ἐνόησον κύκλον τινὰ, εἶδος τροχοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια εἶναι ὀκτάκις καὶ εἴκοσι μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν τῆς γῆς, καὶ περιέχει εἰς τὸ κοιλόν της ἄπειρον μέγεθος φωτός. Ἀπὸ τὴν πλήμνην, τῆς ὁποίας ἡ διάμετρος εἶναι παρομοία μὲ τὴν τῆς γῆς, ἐξέρχονται χεῖμαρροι φωτός, τὸν ἡμέτερον κόσμον φωτίζοντες (1). Τοιαύτην ιδέαν δύναται τις νὰ ἔχη περὶ τοῦ ἡλίου. Ἐπιθυμεῖς νὰ ἔχῃς τὴν ιδέαν τῆς σελήνης; ὑπόθεσαι τὴν περιφέρειάν της ἑννεακισκαίδεκα τόσον μεγάλην, ὅσον καὶ ἡ τῆς ἡμετέρας σφαίρας (2). Θέλεις νὰ ἔχῃς ἀπλουσίαν ἀνάπτυξιν; Τὰ μέρη τοῦ φωτός, τὰ ὁποία ὑφοῦνται ἀπὸ τὴν γῆν, ὑπάγουσι τὴν ἡμέραν νὰ ἐνωθῶσιν εἰς ἓν σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ, διὰ νὰ σχηματίσωσιν εἰς αὐτὸ τὸν ἥλιον· τὴν νύκτα, εἰς πολλὰ σημεῖα, ὅπου μεταβάλλονται εἰς ἀσέρας. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἀτμοὶ δαπανῶνται εὐκόλα, ἀνανεοῦνται ἀκατάπαυστα, διὰ νὰ μᾶς προφθάνωσι καθ' ἑκάστην νέον ἥλιον, καὶ κάθε νύκτα, νέους ἀσέρας (3). Συνέβη ποτὲ, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τροφὰς ὁ ἥλιος, νὰ ἦναι σκοτεινὸς ὀλόκληρον μῆνα (4)· τὸ αἷτιον τοῦτο τὸν ἐβίασε νὰ σρέφῃται περὶ τὴν γῆν. Ἄν ἦτον ἀκίνητος, ἐντὸς ὀλίγου ἤθελε δαπανήσῃ τὰς ἀναθυμιάσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας τρέφεται (5). Ἦκουον τὸν Εὐκλείδην, τὸν ἐβλεπον μὲ ἀπορίαν, καὶ τέλος τῷ εἶπον, μ' ἐδιηγήθησαν, ὅτι ἓνας λαὸς τῆς Θράκης, πολλὰ ἀμαθῆς, δὲν

(1) Ο αὐτ. Ἀρεσκ. β'. κεφ. κ'. Στοβ. ἐκλ. φυσ. α'. §. 55. Ἀχιλ. Τάτ. εἰσφ. παρὰ Πεταβ. Τ. 3. §. 81. (2) Πλούτ. περὶ χρησ. ἐκλελ. §. 891. (3) Πλά. περὶ δημ. σ'. §. 490. Πλούτ. ἀρεσκ. β'. κεφ. κδ'. Ξεν. παρὰ Στοβ. ἐκλ. φυσ. α'. §. 54. Bruck. hist. phil. t. 1. p. 1154. (4) Πλούτ. καὶ Στοβ. αὐτό. §. 55. (5) Ἀριστ. μετεω. β', κεφ. β'.

ἐδύνατο νὰ ἀριθμῆ ἐπέκεινὰ τοῦ ἀριθμοῦ τέσσαρα (1). Μήπως, καθὼς ἐκεῖνος, ἀναφέρεις αὐτὰς τὰς παραδόξους ἰδέας; "Ὅχι, μοὶ ἀπεκρίθη, ἀλλὰ, καθὼς δοξάζουσι πολλοὶ ἔνδοξοι τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων, καὶ μάλιστα ὁ Ἀναξίμανδρος, καὶ Ἡράκλειτος· ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ πρῶτος ἔζη δύο αἰῶνας πρὸ ἡμῶν. Ἐφάνησαν μετὰ ταῦτα δόξαι, ὅχι τόσον ἄστοιαι, ἀλλ' ἐπίσης ἀβέβαιοι, καὶ τινες ἀπὸ αὐτὰς διήγειραν ἔτι τὸν δῆμον εἰς ἀποστασίαν. Ὁ Ἀναξαγόρας, εἰς τὸν καιρὸν τῶν πατέρων μας, ἐπειδὴ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἡ σελήνη εἶναι γῆ σχεδὸν παραμοία μὲ τὴν ἐδικήν μας, καὶ ὁ ἥλιος λίθος διάπυρος, ὑπωπτεύθη, ὡς ἀπειθῆς, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὰς Ἀθήνας (2). Ὁ δῆμος ἠθέλε νὰ βάλωσιν αὐτὰ τὰ δύο ἄστρα εἰς τὴν τάξιν τῶν Θεῶν, καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἡμέτεροι φιλόσοφοι, συμμορφούμενοι ἐνίστε μὲ τὴν ὁμιλίαν τοῦ (3), ἀφώπλισαν τὴν δεισιδαιμονίαν, ἥτις συγχωρεῖ κάθε πρᾶγμα, ὅταν ἡξεύρωσι νὰ τὴν οικονομῶσι.

§. γ'. Πῶς ἀπέδειξαν, τῷ εἶπον, ὅτι ἡ σελήνη ὁμοιαζει μὲ τὴν γῆν; Δὲν τὸ ἀπέδειξαν, μοὶ ἀπεκρίθη, ἀλλὰ τὸ ἐδόξαζον. Ἐνας εἶπεν, ὅτι, ἂν ἦσαν ὄρη εἰς τὴν σελήνην, ἡ σκιά των σχηματιζομένη εἰς τὴν ἐπιφανείαν της, ἠθέλε προξενεῖ ἴσως τὰς ὕσας κηλίδας εἰς αὐτὴν βλέπομεν· παρευθὺς ἐσυμπέρανον, ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὴν σελήνην, ὄρη, κοιλάδες, ποταμοὶ, πεδιάδες, καὶ πόλεις ἀρκεταὶ (4). Ἐπρεπε μετὰ ταῦτα νὰ γνωρίσωσι τοὺς κατοίκους της. Κατὰ τὸν Ξενοφάνην, διάγουσι καὶ ἐκεῖ τὴν αὐτὴν ζωὴν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς (5). Κατὰ τινὰς μαθητὰς τοῦ Πυθαγόρου, τὰ φυτὰ ἐκεῖ εἶναι ὠ-

(1) Ὁ αὐτ. πρόβλ. 15. (2) Ξεν. ἀπομνη. δ'. §. 815. Πλά. ὄπολ. §. 26. Πλούτ. περὶ δεισιδαι. §. 16η. Διογ. Λ. β'. §. 8. (3) Πλά. περὶ νόμ. βιβλ. ζ'. §. 821. (4) Πλούτ. ἀρεσκ. β'. κεφ. γγ'. καὶ κε'. Σπύρ. ἐκλ. φυσ. α'. §. 60. Ἀχιλ. Τάτ. εἰσαφ. παρὰ Πηταβ. τό. 3. §. 83. cicer. acad. 2. c. 39. Πρόκλ. εἰς Τίμ. δ'. §. 283. (5) Ξενοφ. ap. Lactant inst. 1. 3. c. 23.

ραιότερα, τὰ ζῶα δεκαπεντάκις μεγαλότερα, ὁμοίως καὶ αἱ ἡμέραι, ἀπὸ τὰς ἐδικάς μας (1). Καὶ ἀναμφιβόλως, τῷ εἶπον οἱ ἄνθρωποι δεκαπεντάκις ἐνθροπικώτεροι, παρὰ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς σφαῖραν. Αὐτὴ ἡ ἰδέα χαροποιεῖ τὴν φαντασίαν μου· ὅτι ἡ φύσις εἶναι πλουσιωτέρα εἰς τὴν ποικιλίαν της, ἢ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰδῶν της. Ἀπονέμω, κατὰ τὴν θέλησίν μου, εἰς τοὺς διαφόρους πλανήτας, ἀνθρώπους ἔχοντας μίαν, δύο, τρεῖς, καὶ τέσσαρας αἰσθήσεις ἀπὸ ἡμᾶς περισσότερον. Συγκρίνω μετὰ ταῦτα τὰς ἀγχινοίας των μὲ τὰς, ὅσας ἡ Ἑλλάς παρήγαγε, καὶ σοὶ ὁμολογῶ, ὅτι ὁ Ὅμηρος, καὶ Πυθαγόρας μὲ παρακινουῖσιν εἰς ἔλεος. Ὁ Δημέκριτος, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἔσωσε τὴν δόξαν τοὺς ἀπὸ τὸν ταπεινὸν τοῦτον παραλληλισμὸν. Βεβαιωμένος ἴσως εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἡμετέρου εἶδους, ἀπεφάσισεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀτομικῶς πανταχοῦ οἱ ἴδιοι. Κατὰ τὴν γνώμην του ὑπάρχομεν ἐν ταῦτά, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰς τὴν σφαῖράν μας, εἰς τὴν τῆς σελήνης, καὶ εἰς ὅλους τοὺς κόσμους τοῦ παντός (2).

§. ε'. Πολλάκις παρισῶμεν μὲ ὀχήματα τὰς προΐσαμένας ἐπὶ τῶν πλανητῶν θεότητας. Ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν τοῦτο εἶναι τιμιώτερον. Οἱ Αἰγύπτιοι τὰς καθίζουσιν εἰς πλοῖα, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ποιοῦσιν ὅλας σχεδὸν τὰς ἐπὶ τοῦ Νεῖλου θαλασσοπορίας των (3). Ἐντεῦθεν ὁ Ἡράκλειτος ἐδίδεν εἰς τὸν ἥλιον, καὶ σελήνην τὸ σχῆμα ἐνὸς πλοίου (4). Σᾶς ἐλευθερώνω ἀπὸ τοῦ ἐπὶ λεπτοῦ ἄλλους συμπερασμοὺς, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ψυχρολογίαι, ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε λεχθεῖσαι περὶ τοῦ σχήματος τῶν οὐρανίων σωμάτων. Τίως σχεδὸν ὅλοι γενικῶς συμ-

(1) Πλούτ. αὐτ. κεφ. λ'. Στοβ. αὐτ. Εὐσέβ. παρασχ. εἰσαγ. βέλ. ιε'. §. 849. (2) Cicer. ibid. c. 17. (3) Cuper. Ἄρποκρ. §. 14. Caylus, Recueil d'antiq. l. 1. pl. 9. Montfauc antiq. exptiq. suppl. t. 1. pl. 14 (4) Πλούτ. ἀρεσκ. β'. κεφ. κβ'. καὶ κγ'. Ἀχιλ. Τάτ. εἰσαγ. κεφ. ε'. παρὰ Πεταβ. T. 3. §. 82.

φωναῦτιν, ὅτι εἶναι σφαιρικοῦ σχήματος (1). Ὅσον διὰ τὸ μέγεθος των, πρὸ ὀλίγου ἔτι ὁ Ἀναξαγόρας ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι πολλὰ μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁ Ἑράκλειτος, ὅτι ἔχει πραγματικῶς ἓνα πόδα διάμετρον (2). Μὲ ἐκβάλλεις ἀπὸ τὸν κόπον, τῷ εἶπον, νὰ σὲ ἐρωτήσω διὰ τῶν ἄλλων πλανητῶν τὸ μέγεθος. Μὲ ὅλον τοῦτο διώρισας εἰς αὐτοὺς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἔχουσιν εἰς τὸν οὐρανόν; — Αὐτῇ ἡ διατάξει καταδαπάνησε πολλὰς δυνάμεις, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, καὶ ἔφερον εἰς διαφωνίαν τοὺς ἡμετέρους φιλοσόφους. Οἱ μὲν, θέτουσιν ὑπεράνω τῆς γῆς, τὴν σελήνην, Ἑρμῆν, Ἀφροδίτην, ἥλιον, Ἄρην, Δία, καὶ Κρόνον. Τοιοῦτον εἶναι τὸ παλαιὸν τῶν Αἰγυπτίων (3), καὶ Χαλδαίων (4) σύστημα, τὸ ὁποῖον ὁ Πυθαγόρας συνεισήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα (5). Ἡ δεσπόζουσα τέως παρ' ἡμῖν δόξα τάττει τοὺς πλανήτας εἰς αὐτὴν τὴν τάξιν. Σελήνη, Ἥλιος, Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἄρης, Ζεὺς, καὶ Κρόνος (6). Τὰ ὀνόματα τοῦ Πλάτωνος, Εὐδόξου, καὶ Ἀριστοτέλους (7) ἐπισοποίησαν αὐτὸ τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον διαφέρει ἀπὸ τὸ προηγούμενον μόνον κατ' ἐπιφάνειαν.

§. ε'. Κατὰ ἀλήθειαν, ἡ διαφορὰ προσέρχεται ἀπὸ μίαν ἀνακάλυψιν, γινομένην εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἠθέλησαν, κατὰ τινα τρόπον, νὰ ἰδιοποιηθῶσιν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀστρονόμοι περιειργάσθησαν, ὅτι οἱ πλανῆται Ἑρμῆς, καὶ Ἀφροδίτη, συνοδῆται τοῦ ἡλίου ἀδιαχώριστοι (8), ἔχουσι τὴν αὐτὴν μὲ ἐκεῖνον τὸν ἀστέρα κίνησιν, καὶ σρέφονται ἀκα-

(1) Ἀριστ. περὶ οὐρα. β'. κεφ. η'. καὶ κεφ. ιζ'. (2) Πλούτ. ἀρεσκ. β'. κεφ. κα'. (3) Δίων ἰσο. ῥωμ. βιβλ. λζ'. (4) Macrob. Somn. scip. c. 19. Ricciol. almag. l. 9. p. 280. (5) Πλάτ. β'. κεφ. κβ'. Censor. de dic. nat. c. 13. Ricciol. almag. ibid. c. 2. (6) Πλάτ. εἰς Τίμ. §. 38. Δημοκ. ε. §. 616. Πλούτ. ἀρεσκ. β'. κεφ. ιε'. (7) Πρωκλ. εἰς Τίμ. δ. §. 257. (8) Τίμ. Δοκ. παρὰ Πλάτ. §. 96. cicero. somn. Scip. t. 3. p. 412.

ταπαύσως περί αὐτόν (1). Καθὼς βεβαιώνουσι οἱ Ἕλληνες, ὁ Πυθαγόρας ἐγνώρισε πρῶτος, ὅτι ὁ ἀστὴρ τῆς Ἀφροδίτης, ἐκεῖνος ὁ φαεσφόρος, ὅς τις ἐνίστε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου φαίνεται, εἶναι ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος, εἰς ἄλλους καιροὺς, προηγείται τῆς ἀνατολῆς του (2). Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Πυθαγόρειοι ἀπονέμουσι τὸ αὐτὸ φαινόμενον εἰς ἄλλους ἀστέρας, καὶ ἄλλους πλανήτας, δὲν φαίνεται, ὅτι ἀπὸ τὴν παρατήρησιν, τῆς ὁποίας τὴν τιμὴν ἀποδίδουσι εἰς τὸν Πυθαγόραν, ἐσυμπύκνουσι, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἀποτελεῖ τὴν περιόδον τῆς περὶ τὸν ἡλίον, ἀλλὰ συνάγεται, ὅτι ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου, ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ Ἑρμῆς, ἔπρεπε νὰ φαίνωνται, ἄλλοτε μὲν ἄνω, ἄλλοτε δὲ κάτω αὐτοῦ τοῦ ἀστέρος, καὶ ὅτι ἐδύνατο χωρὶς κῆμμίαν ἀτοπίαν νὰ τοῖς διορίσωσιν αὐτὰς τὰς διαφόρους θέσεις (3). Οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι δὲν μετέβαλον παντελῶς τὴν παλαιὰν τάξιν τῶν πλανητῶν εἰς τὸ οὐράνιον αὐτῶν σφαιροπέδου (4).

§. 5. Παράδοξοι δόξαι ἀνεφύησαν εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Πυθαγόρου. Ἐμπορεῖς νὰ ἰδῆς εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Συρακουσίου Ἰκέτου, ὅτι τὸ πᾶν εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι ἐν ἡρέμῳ, οἱ ἀστέρες, ὁ ἡλίος, ἡ ἰδία σελήνη. Μόνη ἡ γῆ, διὰ τινος σφοδρᾶς περὶ τὸν ἄξονάτης κινήσεως, παράγει τὰ φαινόμενα, τὰ ὅποια οἱ ἀστέρες εἰς τὰς θέας μας προσβάλλουσι (5). Ἄλλ' ἐν πρώτοις τὸ ἀκίνητον τῆς σελήνης δὲν δύναται νὰ συμβιβασθῆ μετὰ τὰ φαινόμενάτης. Περὶ πλέον, ἂν ἡ γῆ κυκλοφορῆ περὶ αὐτήν, σὺμμά τι ῥιπτόμενον εἰς ὕψος μέγιστον, δὲν ἤθελε πέσει πάλιν εἰς τὸ

(1) Macrobi. somn. scip. cap. 19. (2) Διογ. Λ. βιβλ. γ'. §. 14. Φαῖσος. παρ' αὐτ. §. 23. Στοβ. ἐκλ. φύσ. α'. §. 55. Πλω. β'. κεφ. η'. ὑπομν. τῆς φιλολ. ἀκαδ. Τ. 14. §. 379, 478. (3) Macrobi. ibid. c. 19. Bailly. astron. anci. p. 170. (4) ὑπομν. τῆς ἐπισ. ἀκαδ. ἔτει 1708. hist. p. 110. (5) Θεόφρα. παρα Κικερ. ἀκαδ. β'. κεφ. 30. Διογ. Λαίρ. η'. §. 85.

αὐτὸ, ὅθεν ἐξῆλθε, μέρος. Μὲ ὅλον τοῦτο, διὰ τῆς πείρας ἀπεδείχθη τὸ ἐναντίον (1). Τελευταῖον, πῶς ἐτόλμησαν μὲ χεῖρα ἰερόσυλου (2) νὰ ταράξωσι τὴν ἡρεμίαν τῆς γῆς, ἣτις ἀνέκαθεν ἐθεωρεῖτο, ὡς κέντρον τοῦ κόσμου, ὡς ἱερόν τῶν Θεῶν, Δυσιασῆριον, δεσμὸς, καὶ μόνη στυγὴ τῆς φύσεως (3); Παρομοίως ὁ Φιλόλαος, εἰς ἐκείνην τὴν ἄλλην πραγματείαν, ἀρχίζει νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ πῦρ τὰ ἱερά προνόμια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξεγύμνωσε τὴν γῆν. Τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο πῦρ κατέστη ἡ ἐξία τοῦ παντός, τοῦ ὁποίου κρατεῖ τὸ κέντρον. Περὶ αὐτὸ σρέφονται ἀδιακόπως δέκα σφαῖραι, ἡ τῶν ἀπλανῶν ἀσέρων, αἱ τοῦ ἡλίου, σελήνης, καὶ τῶν πέντε πλανητῶν, ἡ τῆς ἡμετέρας σφαίρας, καὶ ἄλλης τινὸς ἀθεάτου εἰς ἡμᾶς γῆς, ἂν καλὰ καὶ πλησίον μας (4). Ὁ ἡλιος δανεῖζεται τὴν λάμπην, καὶ εἶναι εἶδος καθρέπτου, ἢ κρυσθαλλοειδοῦς σφαίρας, ὅστις ἀναπέμπει εἰς ἡμᾶς τὸ οὐράνιον πῦρ (5). Τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ὁ Πλάτων ἐλυπεῖτο ἐνίστε, ὅτι δὲν οἰκαιοποιήθη εἰς τὰ συγγραμμάτά του (6), δὲν εἶναι τεθεμελιωμένον ἐπάνω εἰς παρατηρήσεις, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς λόγους τῆς ὁμοιαληθείας. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ πυρός, ἔλεγον οἱ ὀπαδοὶ του, οὕσα καθαρωτέρα ἀπὸ τὴν τῆς γῆς, ἐχρεώζει νὰ ἐπαναπαύηται εἰς τὸ μέσον τοῦ παντός, ὡς τόπον τιμιώτερον (7). Ἔδοξε μικρὸν νὰ διορίσωσι τὰς μεταξὺ τῶν πλανητῶν θέσεις· ἔπρεπε νὰ σημειώσωσι καὶ εἰς ποίαν διάστασιν ἐκπληροῦσι τὸ ἀπ' ἀλλήλων ζᾶδιον, καὶ ἐνταῦθα ὁ Πυθαγόρας, καὶ οἱ μαθηταὶ του ἐξεκένωσαν ὅλην τὴν φαντασίαν τους.

(1) Ἄρισ. περὶ οὐρα. β'. κεφ. ιδ'. (2) Πλούτ. περὶ τοῦ ἔμφαν. προσώ. εἰς τὸν κύ. τῆς σελ. §. 923. (3) Τίμ. Λ. παρὰ Πλά. §. 97. Στοβ. ἐκλ. φυσ. βιβλ. α'. §. 51. (4) Στοβ. αὐτ. α'. §. 51. Πλούτ. ἀρεσκῶ. γ'. κεφ. ια'. (5) αὐτ. β'. κεφ. κ'. Στοβ. αὐτ. §. 56. Ἀχιλ. Τάτ. εἰσαγ. κεφ. 19. παρὰ Πεταβ. Γ. 3. §. 81. (6) Πλούτ. εἰς Νοῦμ. §. 67. καὶ εἰς Πλάτ. ζητη. §. 1006. (7) Ἄρισ. περὶ οὐρ. β'. κεφ. ιγ'.

§. ζ. Ἐπειδὴ οἱ πλανῆται, συμπαραλαμβανομένων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, εἶναι τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ, ἀμέσως ὠνομάσθησαν ἑπτάχορδον, ἢ λύρα ἑπτάχορδος. Ἐξεύρεις, ὅτι ἡ λύρα αὕτη περιέχει δύο ἠνωμένα δι' ἐνὸς κοινοῦ τόνου τετράχορδα, καὶ εἰς τὸ διατονικὸν γένος δίδει αὐτὴν τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἤχων. Σι, ουτ, ρε, μι, φα, σολ, λα. Ἰπόμενος, ὅτι ἡ σελήνη παρίσταται διὰ τοῦ, Σι, ὁ Ἑρμῆς θέλει παρίσταται διὰ τοῦ, ουτ· ἡ Ἀφροδίτη, διὰ τοῦ, ρε, ὁ ἥλιος, διὰ τοῦ, Μι, ὁ Ἄρης, διὰ τοῦ, φα· ὁ Ζεὺς, διὰ τοῦ, σολ, ὁ Κρόνος, διὰ τοῦ, λα. Οὕτως ἡ διάσασις τῆς σελήνης Σι, ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν, ουτ, θέλει ἦναι ἡμίσειος τόνου. Ἡ τοῦ Ἑρμού, ουτ, ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην, ρε, θέλει ἦναι ἐνὸς τόνου. ὅπλ. ἡ διάσασις τῆς Ἀφροδίτης ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν θέλει ἦναι διπλασία τῆς τοῦ Ἑρμού ἀπὸ τὴν τῆς σελήνης. Τοιαύτη ἐσάθη ἡ πρώτη οὐράνια λύρα. Μετὰ ταῦτα προστέθησαν εἰς αὐτὴν δύο χορδαί, διὰ νὰ σημάνωσι τὸ μεθόριον τῆς γῆς ἀπὸ τὴν σελήνην, καὶ τὸ τοῦ Κρόνου ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας. Διέζευξαν τὰ δύο τετράχορδα, συνισῶντα ἐκείνην τὴν νέαν λύραν, καὶ τὰ ἀνήγον ἐνίοτε εἰς τὸ χρωματικὸν γένος, τὸ ὅποσον δίδει ἀναλογίας, μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν ἤχων, διαφόρους ἀπὸ τὰς τοῦ διατονικοῦ γένους. Ἴδου παραδείγματα τῆς νέας λύρας (1).

Πρῶτον Τετράχορδον.

Ἀπὸ τὴν γῆν, ἕως εἰς τὴν σελήνην . . .	1. τόνος.
Ἀπὸ τὴν σελήνην, ἕως εἰς τὸν Ἑρμῆν . . .	$\frac{1}{2}$. τόνος.
Ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν, ἕως εἰς τὴν Ἀφροδίτην . . .	$\frac{1}{4}$. τόνος.
Ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην, ἕως εἰς τὸν ἥλιον . . .	τόνος $\frac{1}{2}$.

Δεύτερον τετράχορδον.

Ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἕως εἰς τὸν Ἄρην . . .	1 τόνος.
---------------------------------------	----------

(1) Ἡλίω. βεβλ. β'. κεφ. κβ'.

Α' πò τὸν Ἄρην, ἕως εἰς τὸν Δία . . . . $\frac{1}{2}$ τόνος.

Α' πò τὸν Δία, ἕως εἰς τὸν Κρόνον . . . . $\frac{1}{2}$ τόνος.

Α' πò τὸν Κρόνον, ἕως εἰς τοὺς ἀπλανεῖς , τόνος $\frac{1}{2}$

Ἐπειδὴ ἡ κλίμαξ αὕτη περιέχει ἑπτὰ τόνους, ἀντι ἕξ, οἵτινες ἐκπληροῦσι τὴν οὐδὸν, διὰ τοῦτο ἐνίστε, διὰ νὰ λάβωσι τὴν ἐντελεστέρα συμφωνίαν, ἐσμίκρυνόν ἕνα τόνον τὸ μεθόριον τοῦ Κρόνου ἀπὸ τοὺς ἀσέρας (1), καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἀπὸ τὸν ἥλιον. Σύνεισχήθησαν καὶ ἄλλαι μεταβολαὶ εἰς αὐτὴν τὴν κλίμακα, ὅταν, ἀντι νὰ βάλωσι τὸν ἥλιον ὑπεράνω τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, τὸν ἔβαλον ὑποκάτω (2).

§. η'. Διὰ νὰ ἐφαρμόσωσιν αὐτὰς τὰς ἀναφορὰς εἰς τὰς διαστάσεις τῶν οὐρανόων σωμάτων, δίδουσι εἰς τὸν τόνον τὴν δύναμιν τῶν ἑκατὸν εἴκοσι ἕξ χιλιάδων σταδίων (3)· καὶ, μὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ στοιχείου ἔγενεν εὐμαρὲς, νὰ μετρήσωσι τὸ διάστημα, ὅπου ἐφαπλοῦται ἀπὸ τὴν γῆν, ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν τῶν ἀσέρων. Τὸ διάστημα τοῦτο βραχύνεται, καὶ ἐκτείνεται, καθ' ὅσον οἱ μετρηταὶ εἶναι μᾶλλον, ἢ ἧττον προσηλωμένοι εἰς ἀρμονικὰς τινὰς ἀναλογίας. Εἰς τὴν προηγουμένην κλίμακα, ἡ διάστασις τῶν ἀσέρων ἀπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἀπ' αὐτὸν μέχρι τῆς γῆς, εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀναλογίαν μᾶς πενταφώνου, ἢ τριῶν τόνων; καὶ ἡμίσεως. Ἀλλὰ κατ' ἄλλον τινὰ λογισμὸν, τὰ δύο ταῦτά μεθόρια τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο εἶναι τριῶν τόνων· δηλ. τρεῖς ἑκατὸν εἴκοσι ἕξ χιλιάδων σταδίων (4). Ὁ Ἐυκλείδης περητήρησεν, ὅτι τὸν ἤκουον μὲ ἀηδίαν. Μοὶ φαίνεται, ὅτι δὲν εἶσαι εὐχαριστημένος, μοὶ εἶπε μειδιῶν. Ὅχι. τῷ ἀπεκρίθην. Μήπως τάχα ἡ φύσις ἦναι ἀναγκασμένη νὰ μεταβάλλῃ τοὺς νόμους τῆς κατὰ τὴν θέλησιν τῶν φαντασιῶν σας; Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους σας δοξάζουσι θότι τὸ πῦρ εἶναι ἀπὸ

(1) Censor. de dic. nat. c. 13, (2) Ἀχιλ. Τάτ. εἰσαγ. κεφ. ιζ'. παρὰ Πεταβ. T. 5. §. 80. (3) Πλω. βιβλ. 6. κεφ. κα'. (4) αὐτ.

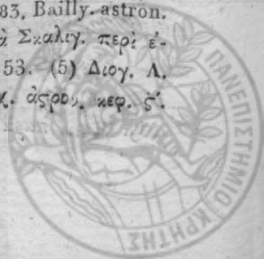
τὴν γῆν καθαρώτερον, λοιπὸν πρέπει ἡ σφαῖρά μας νὰ παραχωρήσῃ ἀμέσως εἰς αὐτὸ τὸν τόπον τῆς, καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ κόσμου; Καὶ ἐὰν ἄλλοι προκρίνωσιν εἰς τὴν μουσικὴν τὸ χρωματικόν, ἢ τὸ διατονικόν γένος, εἶναι ἀνάγκη ἐν ταύτῳ καὶ τὰ οὐράνια σώματα νὰ μακρύνωσιν, ἢ νὰ πλησιάζωσι τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο; Μὲ ποῖον ὄμμα ἄνδρες πεπαιδευμένοι θεωροῦσι παρομοίας ἀποπλανήσεις; Ἐνίστε μὲν, ἀνέλαβε τὸν λόγον ὁ Εὐκλείδης, ὡς τῆς φαντασίας παῖς (1), ἄλλοτε δὲ, ὡς μόνον καταφύγιον τῶν, ὅσοι, ἀντὶ νὰ σπουδάξωσι τὴν φύσιν, ζητοῦσι νὰ μαντεύωσι τὰς πράξεις τῆς. Ὅσον δὲ δι' ἐμέ, ἠθέλησα, δι' αὐτοῦ τοῦ σπινθῆρος, νὰ δεῖξω εἰς ἐσὲ, ὅτι ἡ ἀστρονομία μας ἦτον ἔτι εἰς τὴν νηπιότητι καὶρὸν τῶν πατέρων μας (2), δὲν ἐπροχώρησεν ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος περισσότερον. Ἄλλ' ἔχετε, τῷ εἶπον, μαθηματικούς, οἵτινες ἐκαταπαύσως κοπιᾶζουσιν εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν πλανητῶν, καὶ ἀγωνίζονται νὰ μάθωσι τὴν ἀπὸ τῆς γῆς διάστασίν των (3). Βέβαια, σιμπεραίνω, ὅτι εἴχετε καὶ ἄλλους εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, τὶ ἀπέγινεν ὁ καρπὸς τῶν μεγάλων αὐτῶν πόνων;

§. 8. Εἰς πολλὰ διεξοδικὰς θεωρίας, μοὶ εἶπεν, ἐξετάθημεν, πολλὰ ὀλίγας παρατηρήσεις ἐκάμαμεν, καὶ ἔτι ὀλιγωτέρας ἐφευρέσεις. Ἄν ἔχωμεν ἰδέας τινὰς ἀκριβεῖς περὶ τῆς φορᾶς τῶν οὐρανίων σωμάτων, τὰς ἐλάβομεν ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίου, καὶ Χαλδαίου (4). Αὐτοὶ μᾶς ἐδίδαξαν νὰ διευθύνωμεν τοὺς πίνακας, οἵτινες προσδιορίζουσι τὸν χρόνον τῶν δημοσιῶν μας πηνηγύρεων, καὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς γεωργίας. Εἰς αὐτοὺς ἔλαβον φροντίδα νὰ σημειώνωσι τὰς ἀναδύσεις καὶ κα-

(1) Ἄρισ. περὶ οὐρ. β. κεφ. 3. (2) Ricciol. almag. l. 7. p. 493. (3) Ξεν. ἀπομνη. δ. §. 814. Ἄρισ. αὐτ. κεφ. ιδ'. (4) Ἡρόδ. β. §. 109. Ἐπιπ. παρὰ Πλά. §. 987. Ἄρισ. αὐτ. κεφ. ιβ'. Στρα. βέλ. ε. §. 806.

ταδύσεις τῶν κυριωδεσέρων ἀσέρων, τὰ σημεῖα τῶν τροπῶν, ὁμοίως, καὶ τὰς ἰσημερίας, καὶ προγνώσεις τῶν μεταβολῶν τῶν καιρῶν, τὰ ὅποια δεικνύουσι τὴν εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος (1). Συνήθροισα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σελινοδρόμια πολλά. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ τινὰ μὲν εἶναι ἀρχαιότατα, τινὰ δὲ περιέχουσι παρατηρήσεις, μὴ ἀνγκούσας εἰς τὸ κλίμα τὸ ἐδικόν μας· εἰς ὅλα παρατηρεῖται ἐν τῇ ἰδιάζον, ὃ ἐστὶ, δὲν προσδιορίζουσιν ἐπίσης τὰς σιγμάς τῶν τροπῶν, καὶ τῆς ἰσημερίας εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῶν σημείων τοῦ ζωδιακοῦ. Σφάλμα, ἴσως προερχόμενον ἀπὸ τινὰς κινήσεις εἰς τοὺς μέχρι τοῦδε ἀγνώστους ἀσέρας (2), ἴσως καὶ ἀπὸ τῶν παρατηρητῶν τὴν ἀμάθειαν. Εἰς τὴν σύνταξιν αὐτῶν τῶν πινάκων, ἀπὸ δύο ὀλοκλήρους αἰῶνας, ἄρχησαν οἱ ἡμέτεροι ἀστρονόμοι νὰ ἀσχολῶνται. Τοιοῦτοι ἐχρημάτισαν ὁ Τενέδιος Κλεόστρατος, ὃς τις ἔκαμνε τὰς παρατηρήσεις του ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰδης, ὁ Μεθυμναῖος Μαρκετάς, ἐπὶ τοῦ Λεπετύμνου, ὁ Ἀθηναῖος Φαινός, ἐπὶ τοῦ λόφου Λυκαβηττοῦ (3), ὁ Δοσίθεος, ὁ Ἐυκτήμων (4), ὁ Δημόκριτος (5), καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποίους περιττὸν εἶναι νὰ ἀπαριθμῶ. Ἡ μεγάλη δυσκολία, ἢ κάλλιον, τὸ μόνον πρόβλημα, ὅπου εἶχον νὰ διαλύσωσιν, ἦτον νὰ ἐπαναγάγῃσι τὰς ἐορτάς μας εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ εἰς τὸν διωρισμένον ἀπὸ τοὺς χρησμοὺς, καὶ νόμους ὄρον (6). Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ προσδιορίσωσιν, ὅσον ἦτον δυνατόν, τὴν ἀκριβῆ τῶν χρόνου περίοδον, τόσον τοῦ ἡλίου, ὅσον καὶ τῆς σελήνης, καὶ νὰ τὰς συμφωνήσωσιν ἀναμεταξύ των τόσον, ὥστε αἱ νέαι σελῆναι, αἱ ὁποῖαι διορίζουσι

(1) Θέων συμπν. εἰς Ἄρατ. §. 193. Διόδ. βιβλ. 16. §. 94. Πητᾶθ. οὐρανολ. τό. 3. (2) freter. defense de la chron. p. 483. Bailly. astron. ancien. p. 191. et 421. (3) Θείφρα. περί σημ. παρὰ Σκαλιγ. περί ἐπιδιορ. βιβλ. 6. §. 72. (4) Πτολεμ. εἰς οὐρανολ. §. 53. (5) Διογ. Λ. εἰς Δημοκ. Censor. de dic. nat. 18. (6) Γεμίν. σσιχ. ἀστρον. κεφ. 5. παρὰ Πητᾶθ. Τ. 3. §. 18.

τὰς πανηγύρεις μας, νὰ πίπτωσιν εἰς τὰ πρώτιστα σημεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ καιροὶ ἀρχίζουσι.

§. ι. Πολλοὶ ἄκαρποι πείραι ἠτοίμασαν τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν ὁδοιπορίαν μέσα εἰς τὸν Ἀθηναῖον Μέτων. Τὸ α΄. ἔτος τῆς ὀγδοηκοστῆς ἐβδόμης ὀλυμπιάδος (1), δέκα μῆνας σχεδὸν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (2), ὁ Μέτων, ὁμοῦ μὲ ἐκείνον τὸν Εὐκτῆμωνα, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἐμνήσθην (3), παρατηρήσας τὴν τροπὴν τοῦ θέρους, ἐφευρε περίοδον δεκαεῖα ἐτῶν ἡλιακῶν, ἣ ὁποῖα περιεῖχε διακοσίας τριάκοντα πέντε σελήνας, καὶ ἐπανήγαγε τὸν ἥλιον, καὶ σελήνην, ὡς ἔγγιστα, εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ. Μὲ ὅλας τὰς ἀσειόττας τῶν κωμικῶν ποιητῶν (4), ἣ λαμπροτέρα ἔκβασις ἐξεφάνωσε τοὺς πόνους (5), ἢ τὰς κλοπὰς του. Ἐπειδὴ κενεμβατοῦσιν, ὅτι ἐδαμείσθην αὐτὴν τὴν περίοδον ἀπὸ ἔθνη μᾶλλον τότε πεπαιδευμένα ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόσαξαν νὰ χπραχθῶσι τὰ σημεῖα τῆς ἡμερίας, καὶ τῶν τροπῶν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς Πνυκός (6). Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους των συνέπιπτε πρότερον μὲ τὴν πρώτην σελήνην, ἥτις ἠκαλούθει μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ χειμῶνος. Τώρα διωρίσθην διὰ πάντα μὲ τὴν νεάν σελήνην, ἥτις ἔπεται μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ θέρους (7). καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τελευταίαν ἐποχὴν, οἱ ἄρχοντες, καὶ αἱ πρώται ἀρχαὶ διορίζονται (8). Ἀπὸ τοὺς ἄλλους δῆμους τῆς Ἑλλάδος οἱ περισσότεροι δὲν ἐπροθυμοποιήθησαν ὀλιγώτερον νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τοῦ Μέτωνος (9). Ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ τὸ παρὸν συζηνοῦσι τοὺς

(1) Τῶ, 432. ἔτει πρὸ Χ. Ὁρα τὴν σημ. εἰς τὸ τέλος. (2) Θουκ. 6. κεφ. 6. (3) Πτολεμ. μεγ. σὺντ. β. βλ. γ. §. 13. (4) Ἀριστοφ. ἔρν. σί. 998. (5) Ἀρατ. εἰς Διοσπη. §. 92. σχολ. αὐτ. (6) Φιλόχ. παρὰ σχολ. Ἀριστοφ. αὐτ. Αἴλια. ποικ. 15. ε. κεφ. 5. Σουί. εἰς Μέτων. (7) Πλάτ. περὶ νό. 5. §. 767. Ἀθίν. Ἀρατ. προγνωσ. §. 114. (8) Dodwell, de cycl. dissert. 3. §. 35. (9) Διόδ. 16. §. 94.

πίνακας, τοὺς ὁποίους ἐξαρτῶσιν ἀπὸ σήλας εἰς πολλὰς πόλεις, καὶ οἱ ὅποιοι εἰς διάστημα δεκαενέα ἐτῶν τρόπον τινα παριστώσι τὴν σάξιν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὴν ἰσορίαν τοῦ χρόνου. Φαίνονται εἰς αὐτοὺς καθ' αὐτὸ, διὰ κάθε χρόνον, τὰ σημεῖα, ὅθεν οἱ καιροὶ ἀρχίζουσι, καὶ διὰ κάθε ἡμέραν, αἱ προῤῥήσεις τῶν μεταβολῶν, τὰς ὁποίας ὁ ἀὴρ δομιμάζει ἀλληλοδιαδόχως (1).

§ 1α'. Μέχρι τοῦδε αἱ ἀστρονομικαὶ τῶν Ἑλλήνων παρατηρήσεις περιωρίσθησαν εἰς τὰ σημεῖα τῶν τροπῶν, ὁμοίως καὶ εἰς τὰς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις τῶν ἀσέριων. Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς ἀστρονομία μέχρι τούτων δὲν συνίσταται· ἔπρεπε, διὰ μακρᾶς ἐξετάσεως, νὰ φθάσῃ νὰ γνωρίσῃ τὰς μεταβολὰς τῶν οὐρανίων σωμάτων (2). Ὁ Ἐυδοξος, πρὸ ὀλίγου ἀποθανῶν, ἠνέωξεν εἰς αὐτὴν νέον σάδιον. Ἡ μακρά του ἐν Αἰγύπτῳ διατριβὴ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν εὐμαρῆ περίσασιν νὰ ἀρπάσῃ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων μέρος τι τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Μᾶς ἔφραεν ἀπεκεῖ τὴν γνώσιν τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν (3), καὶ τὴν παρέδωκεν ἐγγράφως εἰς πολλὰ κοινολογηθέντα παρ' αὐτοῦ συγγράμματα. Θέλεις εὖρη εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν τὴν πραγματείας του, ἐπιγεγραμμένην **Κάτοπτρον**· ὁμοίως τὴν περὶ τῆς ταχύτητος τῶν οὐρανίων σωμάτων (4). Τὴν Περιφέρειαν τῆς γῆς· καὶ τὰ Φαινόμενα (5). Εἶχον μὲ αὐτὸν σενὴν φίλιαν, μοὶ ὠμέλει περὶ τῆς ἀστρονομίας μὲ γλώσσαν ἐμπροσθὺς ἐρωτικῆς. Εἶχον ἄκραν ἐπιθυμίαν, ἔλεγέ ποτε, νὰ πλησιάσω τόσον εἰς τὸν ἥλιον, ὥστε νὰ ἠμπορέσω νὰ γνωρίσω τὸ σχῆμα, καὶ μέγεθός του, καὶ ἐκινδύνευον νὰ δοκιμάσω τὴν τύχην τοῦ Φαέθωντος (6). Ὁμολόγησα εἰς τὸν

(1) Θέων. σμυρν. εἰς Ἀρά. φαινόμε. §. 93. Salmas exerc. plin. p. 740. (2) Πλά. Ἐπινο. §. 990. (3) Senec. quaest. nat. l. 7. c. 3. (4) Συμπλ. 6. §. 120. (5) Ἰππαρ. φαινόμε. εἰς οὐρανολ. §. 68. (6) Πλουτ. §. 1094.

Εὐκλείδην τὸ θάμβος μου, πῶς οἱ Ἕλληνες μὲ τόσον μεγάλου πνεῦμα ἦσαν ἠναγκασμένοι, νὰ ἀπέρχωνται μακρὰν, οἰοῦντι νὰ ζητολογῶσι τὰ φῶτα τῶν ἄλλων ἔθνῶν! Ἴσως, μοὶ εἶπε, δὲν ἔχομεν τὸ προτέρημα τῶν ἀνακαλύψεων, καὶ ἡ μερίς μας συνίσταται, νὰ ὠραῖζωμεν, καὶ νὰ τελειοποιῶμεν τὰ τῶν ἄλλων ἐφευρέματα. Τί ἄξεύρομεν, ἂν ἴσως ἡ φαντασία δὲν ἦναι τὸ ισχυρότερον ἐμπόδιον εἰς τὰς ἐπιδόσεις τῶν ἐπιστημῶν; Μάλιστα δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, ἀφ' οὗ ἐσρέψαμεν πρὸς οὐρανὸν τὰς ὀφείας μας, ἐν ᾧ ἀπὸ ἀριθμῶν ἀπίστευτον αἰῶνων οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ Χαλδαῖοι ἐπιμένουσιν εἰς τὸ νὰ ἀριθμῶσι τὰς κινήσεις του. Ἄρα, αἱ ἀποφάσεις τῆς ἀστρονομίας πρέπει νὰ θεμελιούνται εἰς παρατηρήσεις. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην, ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλας παλλὰς, κάθε ἀλήθεια φανεροῦται εἰς ἡμᾶς, σύρουσα μαζί της καὶ πλήθος σφαλμάτων. Καὶ ἴσως εἶναι ὠφέλιμον, νὰ προπορεύωνται τὰ σφάλματα ἀπὸ αὐτὴν, μήπως, ἐντροπέμενα διὰ τὴν ἀνατροπὴν τους, δὲν τολμήσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παρήσκηζονται εἰς τὸν κόσμον. Τέλος πάντων, εἶμαι χρεώσις διὰ τὴν πρὸς σέ μου εὐνοίαν, νὰ προδῶσω τῆς κενοδοξίας μας τὸ μυστήριον. Εὐθύς, ἀφ' οὗ αἱ ἐφευρέσεις τῶν ἄλλων ἔθνῶν μετενεχθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰς περιποιούμεθα, ὡς τὰ υἰόθετημένα παιδία, τὰ ὁποῖα συγκαταλέγομεν μὲ τὰ νόμιμα, καὶ ἐνίοτε τὰ προκρίνομεν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα.

§. ιβ'. Δὲν πιεσῶ, τῷ εἶπον, ὅτι εἶναι δυνατόν, νὰ ἐκτείνωσι τόσον ἔξω τοῦ θεούτης τῆς υἰόθεσίας τὸ προνόμιον· ἀλλ' ἐξ ὁποίας δὴ ποτε πηγῆς, καὶ ἂν ἔρρευσαν αἱ γνώσεις σας, δύνασαι νὰ μοὶ δώσης γενικὴν ἰδέαν τῆς παρουσίας τῆς ἀστρονομίας σας καταστάσεως; Τότε ὁ Εὐκλείδης ἔλαβε σφαῖραν; καὶ ἀνέφερε τὴν χρῆσιν τῶν διαφορῶν κύκλων, ἀπὸ τοῦς ὁποίους ἦτον συντεθειμένη. Μ' ἔδειξεν ἔπειτα οὐράνιον σφαιροεπίπεδον, καὶ ἐγνωρίσαμεν τοὺς πρώτους ἀσέρας

εἰς τοὺς διαφοροὺς ἀσερισμοὺς. Ὅλα τὰ ἄστρα, εἶπε, σρέφονται καθ' ἐκάστην ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς περὶ τοὺς πόλους τοῦ κόσμου. Ἐξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν κίνησιν, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, καὶ οἱ πέντε πλανῆται ἔχουσι καὶ ἄλλην, καθ' ἣν ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς φέρονται εἰς ῥητὰ τοῦ χρόνου διαστήματα. Ὁ ἥλιος περιτρέχει τοὺς 360 βαθμοὺς τῆς ἐκλειπτικῆς εἰς ἕνα χρόνον, ὅς τις περιέχει, κατὰ τοὺς λογισμοὺς τοῦ Μένωνος 365 ἡμέρας, καὶ $\frac{1}{4}$ μόρια τῆς ἡμέρας (1). Κάθε σελήνη διαρκεῖ 29 ἡμέρας, 12, ὥρας 45' καὶ τ. λ. Αἱ δώδεκα σελῆναι δίδουσιν ἀκολούθως 354, ἡμέρας, καὶ ὀλίγον τι περισσότερον τοῦ τριτημορίου τῆς ἡμέρας (2). Εἰς τὸν πολιτικὸν μας χρόνον, ὅς τις εἶναι ἴσος μὲ τὸν σεληνιακόν, παραβλέπομεν τοῦτο τὸ κλάσμα, ὑποθέτουτες μόνον 12 μῆνας. τοῦθ' μὲν 30, ἡμερῶν, τοὺς δὲ, 29 (3) καὶ ἡμέρας 354. Ἐπομένως συμβιβάζομεν τὸν πολιτικὸν χρόνον μὲ τὸν ἡλιακὸν δι' ἑπτὰ ἐμβολίμων μηνῶν, οἱ ὅποιοι εἰς διάστημα 19. ἐτῶν παρεντίθενται εἰς τοὺς χρόνους, γ'. ε'. η'. ια'. ιγ' ις'. καὶ ιθ'. (4). Δὲν ὁμιλεῖς τίποτε, εἶπον τότε, περὶ χρόνου τινός, ὅς τις συντιθέμενος συνήθως ἀπὸ 360, ἡμέρας, ἦτον βραχυτέρος ἀπὸ τὸν τοῦ ἡλίου, καὶ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν τῆς σελήνης; Εὐρίσκεται αὐτὸς εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους δῆμους, καὶ εἰς τοὺς καλλιτέρους συγγραφεῖς μας (5). Πῶς ἐσυστήθη; διὰ τί εἶναι εἰς χρῆσιν ἔτι παρ' ὑμῖν (6); Ἐκανουίσθη παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, κατὰ τὴν ἐτήσιον τοῦ ἡλίου μεταβολὴν, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς κατέστησαν βραχυτάτην (7). Παρ' ἡμῖν δὲ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 12. μηνῶν, τοὺς ὀ-

(1) Γεμί. σοιχεῖ. ἀστρ. παρὰ Πηταβ. τ. 3. §. 23. Censor. de dic. nat. c. 19. Dodwell. de cycl. dissert. 1. §. 5. ἔρα τὴν σημ. (2) Petav. de doctri. tem. 1. 2. c. 10, et 13. (3) Ὅρα τὸν Πίνακα τῶν Ἀττικῶν μηνῶν. (4) Dodwell. ibid. §. 35 (5) Ἡρ. α'. §. 32. (6) Ἀρισ. ἰς. ζω. 5'. κεφ. α'. Πλίν. λδ'. κεφ. 5'. (7) Ἡρ. β'. κεφ. 8'.

ποίους ἐσυνθέσαμεν ὅλους ἐπίσης ἀπὸ ἡμέρας 30 (1). Μετὰ ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι ἤυξσαν τὸν ἡλιακὸν χρόνον μὲ 5. ἡμέρας, καὶ 6. ὥρας, ἡμεῖς ἀπὸ τὸ μέρος μας, ἀφαιροῦντες 6. ἡμέρας ἀπὸ τὸν σεληνιακὸν χρόνον, τὸν κατεβιβάσαμεν εἰς 354 ἡμέρας, καὶ ἐνίστε εἰς 355. Ἐπρεπεύ, εἶπον πάλιν, νὰ ἀφήσῃτε αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ ἐγνωρίσατε τὸ σφάλμα του. Δὲν τὸν μεταχειρίζομεθα ποτὲ, εἶπεν, εἰς ὑποθέσεις, ὅσαι ἀφορῶσιν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας, ἢ εἰς τὰ συμφέροντα τῶν κατὰ μέρος. Εἰς περιστάσεις ὀλίγου χρειώδεις, ἕξι παλαιὰ μᾶς βιάζει ἐνίστε νὰ προτιμῶμεν τὴν συντομίαν ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ τὴν ἀκρίβειαν, καὶ κἀνεὶς εἰς αὐτὴν δὲν ἀπατάται.

§. Παρατρέχω τὰς, ὅσας ἐρωτήσεις εἰς τὸν Ἐυκλείδην ἐπρόβαλλον περὶ τοῦ ἡμερολογίου τῶν Ἀθηναίων, μέλλω μόνον νὰ ἀναφέρω, ὅτι μοὶ εἶπε περὶ τῶν διαιρέσεων τῆς ἡμέρας. Ἐμάθομεν ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους, εἶπε πάλιν, νὰ τὴν διαιρῶμεν εἰς 12 μέρη, μᾶλλον, ἢ ἥττον μεγάλα, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καιρῶν (2). Τὰ μέρη ταῦτα, ἢ ὥραι· ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ὄνομα ἄρχησαν τώρα νὰ τοῖς δίδωσιν (3), εἶναι σμειωμένα διὰ κάθε μῆνα, ἐπὶ τῶν ἡλιακῶν ὥρολογίων, μὲ τὰ μήκη τῆς σκιάς, τὰ ὅποια ἀνταποκρίνονται εἰς κάθε μίαν ἀπὸ αὐτάς (4). Ἠξεύρεις κατὰ ἀλήθειαν, ὅτι, διὰ τοιοῦτον μῆνα, ἢ σκιά τῆς σῆλης, ἐκτεινομένη μέχρι τοιοῦτου ἀριθμοῦ ποδῶν, παρέχει πρὶν, ἢ μετὰ μεσημβρίαν, τσιαύτην τῆς ἡμέρας σιγμὴν (5), ὥσε, ὅταν ζητῆται νὰ προσδιορίσωμεν ῥητὸν χρόνον, ἢ διὰ τὸ πρωτὶ, ἢ ἐσπέρας, εὐχαρισσοῦμεθα νὰ λέγωμεν, χ. π. εἰς τοὺς 10, 12· πόδας τῆς σκιάς (6). Καὶ τέ-

(1) Petav. ibid. Dodwell. ibid. (2) Ἡρο. β'. §. 109. (3) Ξεν. ἀπομ. δ'. §. 800. (4) Scalig. de emend. tem. 1. 1. p. 5. Petav. Var. dissert. 1. 7. c. 9. (5) Ὅρα τὴν σημ. (6) Ἄριστοφ. ἐκκλ. σί. 648, Μένοιδ. παρ' Ἀθην. §. κεφ. 4. Εὐθύου. παρ' αὐτ. κεφ. §. Ἡσύχ. Δώδεκα καὶ Σουί. δικάπ. Πολυδ. §. κεφ. π'.

λος πάντων ἐντεύθεν ἐπεκράτησεν αὐτὴ ἡ συνήθεια, Ποία σκιά εἶναι (1). Ἐξεύρεις ἔτι, ὅτι οἱ δοῦλοί μας ὑπάρχουσι ἀπὸ καιρῶν εἰς καιρὸν νὰ ἰδῶσι τὸ ἐκτεθειμένον εἰς τὸ ἠμύσιον ὠρολόγιον, καὶ μᾶς φανερώσουσι ποία ὥρα εἶναι (2). Ὅσον εὐκολος καὶ ἂν ᾖ αὐτὸς ὁ τρόπος, προσπαθοῦσι μὲ ὅλον τοῦτο νὰ μᾶς προβλέψωσι ἄλλον εὐκολώτερον, καὶ ἤδη ἔρχισαν νὰ τεχνεύωνται ὠρολόγια πρόχειρα (3). Ἄν καλὰ καὶ ὁ κύκλος τοῦ Μέτωνος ἦτον ἀκριβέστερος ἀπὸ τοὺς προηγουμένους του, ἐγνώρισαν ὅμως εἰς τὰς ἡμέρας μας, ὅτι ἔχει χρεῖαν ἐπιδιορθώσεως. Ἦδη ὁ Ἐυδοξος μᾶς ἀπέδειξεν, ὅτι κατὰ τοὺς Αἰγυπτιακοὺς ἀστρονόμους, ὁ ἡλιακὸς χρόνος ἦτον 565, ἡμερῶν 4, καὶ ἐπομένως βραχύτερος τοῦ Μέτωνος ἐνὸς ἐβδομηκοσοῦ ἔκτου μορίου τῆς ἡμέρας (4). Παρατήρησαν, ὅτι, εἰς τὰς ἡμέρας τῆς τροπῆς, ὁ ἥλιος θέν ὑψοῦται προσφυῶς εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος (5), ἐσυμπέραινον ἕκ τούτου, ὅτι ἔχει πλάτος, καθὼς ἡ σελήνη, καὶ οἱ πλανῆται (6), καὶ εἰς τὴν ἐτήσιον μεταβολὴν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ ἐν, ἢ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἐκλειπτικῆς, ἥτις κλίνει πρὸς τὸν ἰσημερινὸν σχεδὸν 24 βαθμοὺς (7).

§. ιδ'. Οἱ πλανῆται ἔχουσιν ἰδιζούσας εἰς αὐτοὺς ταχύτητας, καὶ χρόνους ἀνομοίους (8). Ὁ Ἐυδοξος, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, μᾶς ἔδωκε νέας γνώσεις περὶ τοῦ χρόνου τῶν περιόδου αὐτῶν (9). Ἡ περίοδος τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης τελειώνει κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Ἡ-

(1) Ἄριστοφ. παρά Πολυδ. β'. κεφ. ε'. (2) Ἀθήν. β'. κεφ. ιζ'. Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. βιβλ. κδ'. §. 1349, Ἡσύχ. Περσέτρ. (3) Ἀθήν. δ'. κεφ. ιζ'. Pausanod. monum. Pelop. t. 1. p. 50. (4) Γεμ. σοχ. ἀστρ. παρά Πασταβ. Τ. γ'. §. 29. Στράβ. ιζ'. §. 806. Bailly hist. de l'astro. anci §. 237. (5) Συμπλ. περὶ οἰρ. β'. §. 120. (6) Ἄριστ. μεταφ. ιδ'. (7) Eudem. Rhod. ap. fabr. biblioth. Graec. t. 2. p. 277. Bailly hist. de l'astr. anci. §. 242. et 466. (8) Τίμ. Λοκ. περὶ ψυ. παρά Πλάτ. §. 97. Πλάτ. εἰς. Τυμ. §. 36. (9) Senec. quaest. nat. l. 7. c. 3.

λίου· ἢ τοῦ Ἄρσος, εἰς δύο χρόνους· ἢ τοῦ Διὸς, εἰς ὡδεκα, καὶ ἢ τοῦ Κρόνου, εἰς τριάκοντα (1). Τὰ περιπλανώμενα εἰς τὸν ζωδιακὸν ἄσρα δὲν κινουῦνται ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἔλκονται ἀπὸ τὰς ἀνωτέρας σφαίρας, ἢ ἀπὸ τὰς, πρὸς αἷ εἶναι προσλωμένα (2). Ἄλλοτε ἐδέχοντο μόνον ὀκτὼ σφαίρας, τὴν τῶν ἀπλανῶν ἀσέρων, τὰς τοῦ ἡλίου, σελήνης, καὶ τῶν πέντε πλανητῶν (3). Τὰς ἐπολλαπλασίασαν, ἀφ' οὗ ἀνεκάλυψαν εἰς τὰ οὐράνια σώματα τὰς, ὅσας κινήσεις δὲν ἐγνωρίζον πρότερον. Δὲν ὀμιλοῦν, ὅτι νομίζονται βεβιασμένοι νὰ θέσωσιν εἰς τὰ πλανώμενα ἄσρα περιφορὰν εἰς τόσους κύκλους (4) δι' αὐτὸ καὶ μόνον, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι ἀπὸ ὅλα ἐντελέστερον. Μὲ τοῦτο θέλω σὲ διδάσκει τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὄχι τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἡ σελήνη δανείζεται τὸ φῶς τῆς ἀπὸ τὸν ἡλίον (5), κρύπτει ἀπὸ ἡμᾶς τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ ἀσέρος, ὅταν παρεμπίπτῃ μεταξύ ἐκείνου καὶ ἡμῶν, χάνει τὸ ἐδικόν της, ὅταν παρεμπίπτωμεν ἡμεῖς μεταξύ ἐκείνου, καὶ ἐκείνης (6). Αἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καταπλήττουσιν ἔτι τὸν συρφετῶδη λαόν, καὶ οἱ ἀστρονόμοι τὰς ἀναγγέλλουσι πρότερον. Ἀποδεικνύουσιν εἰς τὴν ἀστρονομίαν, ὅτι μερικὰ ἄσρα εἶναι ἀπὸ τῆν γῆν μεγαλύτερα (7), ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω, ἂν ἢ διάμετρος τοῦ ἡλίου εἶναι τῶντι ἐννεακίς μεγαλύτερα ἀπὸ τῆν τῆς σελήνης, ὡς ὁ Ἐυδόξος τὸ ἐβεβαίωεν (8).

§. ιε'. Ἠρώτησα τὸν Εὐκλείδην, διὰ τί δὲν ἔβαλον τοὺς κομήτας εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πλανωμένων ἀσέρων; Προσφυῶς τοιαύτη εἶναι, μοι εἶπεν, ἢ δόξα πολλῶν φιλοσόφων, καὶ μά-

(1) Ἄρισ. παρὰ Συμπλ. §. 120. Περὶ κόσ. παρ' Ἄρισ. §. 612.

(2) Ἄρισ. περὶ οὐρ. β'. κεφ. η'. (3) Τίμ. Α. περὶ ψυ. 96. (4) Συμπλ. περὶ οὐρ. §. 120. (5) Πυθαγ. παρὰ Α. 8. §. 27. Παρμεν. παρὰ Πλουτ. εἰς Κολ. §. 1116. Ἀναξαγ. παρὰ Πλά. εἰς Κρατ. §. 405. Πλά. Δημ. ε. §. 616. (6) Ἄρισ. περὶ οὐρ. β'. κεφ. γ'. (7) αὐτ. α'. μετεω. κεφ. γ'. (8) Ἀρχιμ. §. 451. Bailly. hist. de l'astr. anc. p. 258.

λιςα τοῦ Ἀναξαγόρου, Δημόκριτου, καί τινων μαθητῶν τοῦ Πυθαγόρου (1). Ἄλλ' αὐτὴ ἡ δόξα κάμνει περισσοτέραν τιμὴν εἰς τὸ πνευμάτων, παρὰ εἰς τὴν κατάληψίν των. Τὰ χωρικά σφάλματα, μὲ τὰ ὁποῖα συνοδεύεται, ἀποδεικνύουσιν ἱκανῶς, ὅτι δὲν εἶναι καρπὸς τῆς παρατηρήσεως. Ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ Δημόκριτος ὑποθέτουσιν, ὅτι οἱ κομήται εἶναι δύο πλανῆται, οἵ τινες ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι, φαίνονται, ὅτι ποιοῦσιν ἐν σῶμα, καὶ ὁ Δημόκριτος ἐπιφέρει δι' ἀπόδειξιν, ὅτι, χωριζόμενοι ἀπ' ἀλλήλων, ὅλον ἔτι λάμπουσιν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ παρίζανται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὡς ἄστρα, ἕως τότε ἀγνώρισα. Ὅσον δὲ διὰ τοὺς Πυθαγορείους, φαίνεται, ὅτι δέχονται ἓνα μόνον κομήτην, ἐκ διαλειμμάτων φαινόμενον, ἀφ' οὗ ἦτον μέχρι τινὸς καταπεπιγμένος ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Μὲ ὅλον τοῦτο τί θέλεις ἀποκριθῆ, τῷ εἶπον, εἰς τοὺς χάλδαίους (2), καὶ Αἰγυπτίους (3), οἵ τινες, ἄνευ τινὸς ἀντιλογίας, εἶναι παρατηρηταὶ μέγιστοι; Δὲν δέχονται ἐκ συμφώνου τὴν περιοδικὴν ἐπιστροφὴν τῶν κομητῶν; Μεταξὺ τῶν χάλδαιῶν ἀστρονόμων, μοι εἶπεν, οἱ μὲν καυχῶνται, ὅτι γνωρίζουσι τὰς κινήσεις των, οἱ δὲ, τοὺς νομίζουσιν, ὡς δίνας, ἀναπτομένας ἀπὸ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεώς των (4). Ἡ δόξα τῶν πρώτων εἶναι ὑπόθεσις· ἐπειδὴ ἀφίνει νὰ συνίσταται ἡ τῶν δευτέρων εἰς τὴν δυνάμειν της. Ἄν οἱ ἀστρονόμοι τῆς Αἰγύπτου ἔλαβον τὴν ἰδίαν ἰδέαν, τὸ ἕκαμαν μυσῆριον εἰς τοὺς ἡμετέρους φιλοσόφους, ὅσοι τοὺς ἠρώτησαν. Ὁ Ἐυδοξος περὶ τούτου δὲν εἶπε τίποτε, μήτε εἰς τὰς συνομιλίαις του, μήτε εἰς τὰς συγγραφάς του (5). Εἶναι ἄρα ἐλπιζόμενον, ὅτι οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐξηρέθησαν ἀπὸ τὴν γνώσιν τῆς φορᾶς τῶν κομητῶν;

(1) Ἄρισ. μετεώ. α'. κεφ. ζ'. Πλούτ. ἀρεσκῶ. γ'. κεφ. β'. (2) Senec. quaest. nat. l. 1. c. 3. Στοβ. ἐκλ. φυσ. βιβλ. α'. §. 63. (3) Διοδ. α'. §. 73. (4) Senec. ibid. (5) ibid.

§. ις'. Πολλὴς ἄλλας ἐρωτήσεις ἠρώτησα τὸν Ἐυκλείδην, σχεδὸν πάντοτε εὕρισκον εἰς τὰς δόξας διαφωνίαν, καὶ ἐπομένως εἰς τὰ πράγματα ἀβεβαιότητα (1). Τὸν ἠρώτησα διὰ τὸν Γαλαξίαν, μὲ εἶπεν, ὅτι, κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν, εἶναι σωρὸς ἀσέρων, τῶν ὁποίων ἡ λάμψις εἶναι ἐξ ἡμισείας ἐσκοτισμένη ἀπὸ τὴν σκιάν τῆς γῆς, ὡσάν νὰ ἐδύνατο νὰ φθάσῃ ἕως εἰς τὰ ἄσρα. Κατὰ δὲ τὸν Δημόκριτον, ὅτι ὑπάρχει εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ πλήθος μικρῶν ἄσρων πλησιεσάτων, τὰ ὁποῖα, συγχέοντα τὰς ἀδυνατότων ἀκτίνας, σχηματίζουσι λάμψιν γαλακτοειδῆ (2). Ὑστερον ἀπὸ διεξοδικὰς εἰς τὸν οὐρανὸν περιηγήσεις, ἐπανήλθομεν ἐπὶ τὴν γῆν. Δὲν ἐκερδήσαμεν, εἶπον εἰς τὸν Εὐκλείδην μεγάλας ἀληθείας ἀπὸ τόσου ἐκτεταμένον περίπατον. Ἀναμφιβόλως ἔπρεπε νὰ ἤμεθα εὐτυχέστεροι, εἰάν δὲν ἐξερχόμεθα ἀπὸ τὴν κατοικίαν μας. Ἐπειδὴ ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν κατοικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, πρέπει νὰ ᾖ ἐντελῶς ἀπὸ αὐτοὺς ἐγνωσμένη. Ὁ Ἐυκλείδης μὲ ἠρώτησε, πῶς τόσον βαρὺς ὄγκος, καθὼς ἡ γῆ, δύναται νὰ σταθῇ εἰς ἰσοσταθμίαν μετὰ τοῦ ἀέρος; Ἡ δυσκολία σου αὕτη ποτὲ δὲν μ' ἐτάραξε, τῷ εἶπον. Ἴσως ἠμπορεῖ νὰ περικρατῆται καὶ ἡ γῆ, καθὼς οἱ ἀσέρες, καὶ πλανῆται. Ἐλαβον δι' ἐκείνους προφυλακὰς, εἶπε πάλιν. Διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι νὰ μὴ πέσωσι, τοὺς προσήλωσαν ἰσχυρότατα εἰς τὰς στενωτέρας σφαιρας, τόσον διαφανεῖς, ὡς ὁ Κρύσαλλος. Αἱ σφαῖραι σρέφονται, καὶ τὰ οὐράνια σώματα μαζίτων. Ἀλλὰ περὶ ἡμᾶς δὲν βλέπομεν κανέν σημεῖον ὑποσηρίματός τινος, διὰ νὰ ἐξαρτήσωμεν ἀπὸ αὐτὸ τὴν γῆν. Διὰ τί ἄρα δὲν καταβυθίζεται εἰς τὸ χάος τοῦ βρώδους τούτου, ὅπου τὴν περικυκλῶνει; Δι' ὅτι, λέγουσί τινες, ὅτι ὁ ἀήρ δὲν τὴν περικυκλῶνει πανταχόθεν.

(1) Στοβ. ἐκλ. φυσ. αὐτ. (2) Ἀριστ. μετεω. α'. κεφ. η'. Πλάτ. ἀρεσκ. γ'. κεφ. α'.

Ἡ γῆ εἶναι, ὡς ὄρος τι, τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια, ἢ αἱ ρίζαι, ἐκτείνονται ἐπ' ἄπειρον εἰς τὸ καθόλου διάστημα (1), καὶ ἡμεῖς κατέχομεν τὴν ἀκρώρειαν, καὶ ἠμποροῦμεν νὰ κοιμώμεθα εἰς αὐτὴν ἀσφαλῶς. Ἄλλοι κάμνουσι τὸ κατώτερόν της μέρος ἐπίπεδον, διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ ἀναπαύηται εἰς μεγαλύτερον ἀριθμὸν σιλῶν τοῦ ἀέρος, ἢ νὰ κολυμβᾷ ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἄλλ' ἐν πρώτοις σχεδὸν ἀπεδείχθη, ὅτι εἶναι σφαιρικοῦ σχήματος (2). Περὶ πλεόν, ἂν ἐκλέξωσι τὸν ἀέρα γηφόρον, εἶναι πολλὰ ἀδύνατος· εἶδὲ, τὸ ὕδωρ, τοὺς ἐπερωτῶσι, ποῦ αὐτὸ ἐπακουμβίζει (3); Οἱ φυσικοὶ μας εὔρον, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀπλουσέραν ὁδόν, διὰ νὰ διαλύσωσι τοὺς φόβους μας. Δυνάμει, λέγουσι, νόμου τινὸς γενικοῦ τῆς φύσεως, ὅλα τὰ βαρέα σώματα τείνουσι πρὸς μίαν, καὶ μόνην σιγμῆν, ἢ σιγμῆ αὐτῆ εἶναι τὸ κέντρον τοῦ παντός, καὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς (4). Πρέπει ἄρα τὰ μέρη της, ἀντὶ νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ αὐτὸ τὸ μέσον, νὰ συνωθοῦνται ὑπ' ἀλλήλων, διὰ νὰ ἐνοῦνται μὲ αὐτό (5).

§. ιζ'. Ἐντεῦθεν εὐκόλου εἶναι νὰ καταλάβωμεν, ὅτι οἱ κατοικοῦντες περὶ τὴν σφαῖραν, καὶ, ὅσοι ἰδιαιτέρως ὀνομάζονται ἀντίποδες (6), δύναται νὰ ἐπισηρίζωνται εἰς αὐτὴν ἀπόως, ὁποῖαν δῆποτε θέσει, καὶ ἂν τοῖς δόσωσι. Καὶ πισειύεις, τῷ εἶπον, ὅτι ἐνυπάρχουσι τοιοῦτοι πραγματικῶς, τῶν ὁποίων οἱ πόδες εἶναι μὲ τοὺς ἐδικούς μας ἀντίθετοι; Δὲν τὸ ἠξεύρω, ἀπεκρίθη. Ἄν καλὰ καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς μᾶς ἄφησαν περιγραφὰς τῆς γῆς (7), εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι κἀνεὶς δὲν τὴν περιῆλθεν ἔτι, καὶ μόλις ἐγνώριζον βραχυτάτον μέρος τῆς ἐπιφανείας της. Πρέπει νὰ γελαῖ κἀνεὶς διὰ τὴν αὐθαδεϊάν τους, ὅταν τοὺς βλέπη, ὅτι προβάλλουσιν, ὡς ἀληθεῖς, χωρὶς τὴν

(1) Ἄρισ. περὶ οὐρ. β. κεφ. ιγ. (2) ὁ αὐτ. μετεω. β. κεφ. ζ. περὶ οὐρ. αὐτ. κεφ. ιδ'. (3) αὐτ. (4) ὁ αὐτ. (5) Πλά. εἰς Φαιδ. §. 109. (6) Διογ. Λ. γ. §. 24. (7) Ἄρισ. μετεω. α. κεφ. ιγ.

ἐλαχίστην ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ γῆ περικυκλοῦται πανταχόθεν ἀπὸ τὸν Ὠκεανόν, καὶ, ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι τόσον μεγάλη, ὡς ἡ Ἀσία (1). Ἠρώτησα τὸν Εὐκλείδην, ποῖοι εἶναι παρ' Ἑλλήσιν οἱ ἐγνωσμένοι τόποι; Ἠθέλησε νὰ μὲ σεῖλη εἰς τοὺς ἱστορικοὺς, τοὺς ὁποίους ἀνέγνωσα. Ἄλλ' ἐγὼ τόσον ἐπέμενον εἰς τὴν πρὸς αὐτόν μου θέσιν, ὥσε ἠκολούθησε τὴν ὁμιλίαν μὲ τὸν ἐπόμενον τρόπον. Ὁ Πυθαγόρας, καὶ Θαλῆς διεῖλον κατ' ἀρχὰς τὸν οὐρανὸν εἰς πέντε ζώνας, δύο κατεψυγμέναις, δύο εὐκράτους, καὶ μίαν ἐκτεινομένην πρὸς τὸ μῆκος τοῦ Ἰσημερινοῦ (2). Ὁ Παρμενίδης, εἰς τὸν τελευταῖον αἰῶνα, μετέφερον ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἰδίαν διαίρεσιν (3), καὶ τὴν ἐχάραξαν ἐπὶ τῆς σφαίρας, τὴν ὁποίαν ἔχεις ἔμπροσθέν σου.

§. ιη'. Οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ζῶσι μόνον ἐπί τινος βραχυτάτου μέρους τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆνης σφαίρας. Ἡ ὑπερβολὴ τῆς ψυχρότητος, καὶ θερμότητος δὲν τοῖς ἐσυγχώρησε νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὰ περὶ τοὺς πόλους, καὶ ἰσημερινὸν μέρος (4), καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν μόνον εἰς τὰ εὐκράτα. Μάτην ἄρα, εἰς πολλοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας, ἐσημειώθη τὸ οἰκούμενον μέρος τῆς γῆς μὲ σχῆμα κυκλικόν. Ἡ οἰκουμένη γῆ ἐκτείνεται πολλὰ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν μεσημβρίαν πρὸς τὴν ἄρκτον, ἢ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὴν δύσιν (5). Ἐχομεν, κατὰ τὴν ἄρκτον τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἔθνη Σκυθικὰ, τὰ μὲν καλλιεργοῦντα τὴν γῆν, τὰ δὲ περιπλανώμενα εἰς τὰς εὐρυχώρους τῶν ἐπικρατείας. Πορρώτερα κατοικοῦσιν ἔθνη διάφορα, καὶ μεταξύ ἄλλων οἱ ἄνθρωποφάγοι. . . . . Μήπως εἶναι Σκυῖται; Ἀνέλαβον τὸν λόγον παρευθὺς. Τὸ ἤξεύρω, μοι εἶπε, καὶ οἱ ἱστορικοὶ μᾶλλον τοὺς διέκριναν ἀπὸ αὐτοῦς (6). Ἐπί-

(1) Ἡρ. δ. §. 8. καὶ 36. (2) Στοβ. ἐκλ. φυσ. α'. §. 53. (3) Στρά. α. §. 94. (4) Ἄρις. μετεω. β' κεφ. ε'. Διογ. καὶ Ἀναξαγ. παρὰ Στοβ. αὐτ. (5) Ἄρις. αὐτ. (6) Ἡρ. δ. §. 18.

κεινα τοῦ βαρβάρου τούτου λαοῦ ὑποθέτομεν ἀπείρους ἐρήμους (1). Κατὰ τὴν ἀνατολήν, αἱ πορθήσεις τοῦ Δαρείου μᾶς ἐφανέρωσαν ἔθνη, τὰ ὅποια ἐκτείνονται μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ. Νομίζουσιν, ὅτι, ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ τούτου, εἶναι γῆ τῶσον μεγάλη, ὅση εἶναι ἡ ἐπίλοιπος Ἀσία (2), καὶ ὀνομάζεται Ἰνδία, τῆς ὁποίας βραχύτατον μέρος ὑπετάγη εἰς τοὺς νόμους τῆς Περσίας, ἡ ὅποια ἀπολαμβάνει ἐκεῖθεν κατ' ἔτος φόρον ἀξιόλογον εἰς χρυσοῦ πλάκας (3). Τὸ ἐπίλοιπον εἶναι ἄγνωστον. Πρὸς τὸν καικίαν, ὑπεράνω τῆς Κασπίας θαλάσσης, εὐρίσκονται πλήθη ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μετέφερον καὶ εἰς ἡμᾶς, προσεπιτιθέμενοι, ὅτι ἄλλοι μὲν κοιμῶνται ἕξ μῆνας κατὰ σειράν (4), ἄλλοι δὲ, ὅτι ἔχουσιν ἓνα ὀφθαλμὸν (5), καὶ ἄλλοι τελευταῖον, ὅτι ἔχουσι πόδας αἰγός (6). Ἀπὸ αὐτὰς τὰς διηγήσεις ἡμπορεῖς νὰ διακρίνης τὰς περὶ τῆς γεωγραφίας γνώσεις μας.

§. 19. Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς δύσεως εἰσχωρήσαμεν ἕως εἰς τοὺς σύλους τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἔχομεν συγκεχυμένην ἰδέαν τῶν ἐθνῶν, τὰ ὅποια οἰκοῦσι τῆς Ἰβηρίας τὰ παράλια· τὸ ἐνδότερον τοῦ τόπου εἶναι εἰς ἡμᾶς παντάπασιν ἄγνωστον (7). Ἐπέκεινα τῶν σύλων ἐφαπλοῦται θάλασσα, ὀνομαζομένη Ἀτλαντική, ἣτις, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἐκτείνεται ἕως εἰς τὰ ἀνατολικά μέρη τῆς Ἰνδίας (8). Θαλασσοποροῦσιν εἰς αὐτὴν μόνα τὰ πλοῖα τῶν Τυρίων, καὶ Καρχηδονίων, οἵτινες δὲν ἀποτολμῶσιν ἔτι νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τὴν ξηράν. Ἐπειδὴ, ἄλλα μὲν, ἀφ' οὗ διέλθωσι τὸν πορθμὸν, κατέρχονται πρὸς τὴν μεσημβρίαν, καὶ παραπλεύουσι τῆς Ἀφρικῆς τὰ παράλια, ἄλλα δὲ σρέφουσι τὴν θαλασσοπορίαν πρὸς τὴν Ἀρκτον, καὶ ὑπᾶ-

(1) Αὐτ. §. 17. (2) Κτησί. παρὰ Στρά. 16. §. 68η. (3) Ἡρ. γ'. 94. (4) ὁ αὐτ. δ'. §. 25. (5) ὁ αὐτ. γ'. §. 116. (6) ὁ αὐτ. δ'. §. 25. (7) Στρά. α'. §. 93. (8) Ἄρισ. περὶ οὐρ. 6. κεφ. 10.

γοῦσι νὰ ἀλλάξωσι τὰς ἐμπορίας των μὲ τὸν κασσίτερον εἰς τὰς κασσιτερίδας νήσους, τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἀγνοοῦσι τὴν τοποθεσίαν (1). Πολλοὶ πείρασι ἔγιναν, διὰ νὰ ἐκτείνωσι τὴν γεωγραφίαν ἐκ μέρους τῆς Μεσημβρίας. Νομίζουσιν, ὅτι, διὰ προσαγωγῆς τοῦ Νεχιά, βασιλεύοντος εἰς τὴν Αἴγυπτον πρότερον σχεδὸν ἀπὸ διακόσια πενήκοντα ἔτη, πλοῖα, ἐφωδιασμένα μὲ ναύτας Φοίνικας, ἐξῆλθον ἀπὸ τὸν Ἀρσβικὸν κόλπον, περιῆλθον τὴν Ἀφρικήν, καὶ ἐπανῆλθον μετὰ δύο χρόνους εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ τοῦ πορθμοῦ τῶν Γαρδέρων. Λέγουσιν ἔτι, ὅτι ἄλλοι θαλασσοπόροι περιῆλθον αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ κόσμου. Ἄλλ' αὐταὶ αἱ ἐπιχειρήσεις, ἂν τὰς ὑποθέσῃ κἀνεὶς πραγματικὰς, δὲν ἔχουσι καμμίαν συνέπειαν. Ἡ ἐμπορία δὲν δύναται νὰ πράξῃ θαλασσοπορίας τόσον διεξοδικὰς, καὶ ἐπικινδύνους, ἐπισηρῆζομένη εἰς ἐλπίδας, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολλὰ δύσκολοι νὰ ἀληθεύσωσιν. Εὐχαρισθήθησαν μετὰ ταῦτα νὰ συχράζωσι, τόσον ἀνατολικὰ, ὅσον καὶ δυτικὰ, εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικής. Εἰς αὐτὰ τὰ μέρη οἱ Κιρχηδόνιοι ἐτύθησαν πολλὰς ἀποικίας (2). Ὅσον δὲ διὰ τὸ ἐνδότερον αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἠκούσαμεν, ὅτι εἶναι ὁδὸς, ἣτις τὸν διέρχεται ἐξ ὀλοκλήρου, ἀρχομένη ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον Θεβῶν, ἕως τοὺς σύλους τοῦ Ἡρακλέους (3). Βεβαιοῦσι προσέτι, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τῆς γῆς ὑπάρχουσι μεγάλα ἔθνη, ἀλλὰ μόνον ὀνόματα ἀναφέρουσι, καὶ πολλὰ καλὰ σοχάζεσθαι ἀφ' ὅσα σοὶ εἶπον, ὅτι ἡ διακεκαυμένη ζῶνῃ εἶναι ἀκατοίκητος. Οἱ μαθηματικοί μιν δοξάζουσιν, ὅτι ἡ περιφέρεια τῆς γῆς εἶναι τετρακοσίων χιλιάδων σταδίων (4). Δὲν ἠξέυρω, ἂν ὁ λογισμὸς οὐ-

(1) Ἡρ. γ'. §. 115. ὑπομν. τῆς φιλολ. ἀκαδ. Τ. 28. §. 309. (2) Ἀν. περίπλ. §. 2. Σκύλ. Καρυανδ. 53. παρά μιν. Γεωργ. Τ. α'. Στραβ. α'. §. 408. (3) Ἡρ. δ'. §. 181. ὑπομν. τῆς ἀκα. αὐτ. §. 303. (4) Ἀρ. 5. περί οὐρ. θ'. κεφ. 18'.

τος ἦναι ὀρθός. Ἡξεύρω ὅμως καλά, ὅτι μόλις γνωρίζομεν τὸ τερατηγόριον αὐτῆς τῆς περιφερείας.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ Β'.

Ἄρισιππος.

§. α'. **Τ**ὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μετὰ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν, φήμη διέτρεχεν, ὅτι ὁ Ἄρισιππος τῆς Κυρήνης ἦλθεν εἰς Ἀθήνας. Δὲν τὸν εἶδον ποτέ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους διδασκάλου του, περιῆλθεν εἰς δικάφορα ἔθνη, ὅπου ἀπέκτησε φήμην λαμπράν (1). Πολλοὶ τὸν ἐσοχάζοντο, ὡς καινοτόμον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι ἠθέλησε νὰ συστήσῃ τὴν τερατώδη συγγένειαν τῶν ἀρετῶν, καὶ ἠδονῶν. Μὲ ἔλον τοῦτο ὠμίλου περι αὐτοῦ, ὡς περι μεγάλου τινὸς ἀνδρός. Ἄφ' οὗ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἠνέωξε τὸ σχολεῖόν του (2). Ἐδραμον εἰς αὐτὸ μὲ πλῆθος ἀνθρώπων. Πολλάκις τὸν ἔβλεπον μετὰ ταῦτα ἰδιαιτέρως, καὶ ἰδοὺ σχεδὸν ἡ ἰδέα, τὴν ὁποίαν μοι ἔδωκε περὶ τοῦ συστήματος, καὶ πολιτεύματός του (3). Ἡ ὑπόληψις τοῦ Σωκράτους μὲ ἔιλκυσε πρὸς αὐτὸν σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀπαλὴν μου ἡλικίαν (4), καὶ τὸ κάλλος τῆς διδασκαλίας του μὲ εἶχε συνδεδεμένον μὲ αὐτόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπῆται τοιοῦτους πόνους, τοὺς ὁποίους νὰ καταβάλλω δὲν ἦμην ἱκανὸς, ἔκρινα, ὅτι, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὰς ἀρχάς του, ἠμπόρουν νὰ ἐπινοήσω, ὅσον ἦτον τῆς δυνάμεώς μου, ὁδὸν μάλ-

(1) Διογ. Λ. εἰς Ἄρις. Βιτρούβ. εἰς Προσέμ. 5'. §. 102. (2) Διογ. Λ. εἰς Αἰσχ. (3) Menzies. in Aristip. Bruck. hist. philos. t. 1. p. 584. ὑπομ. τῆς φιλο. ἀκαδ. Τ. 26: §. 1. (4) Πλούτ. περὶ πολυπρα. §. 516. Λ. εἰς Ἄρις.

λον εὐμαρεςέραν, διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ τέρμα τῶν ἐπιθυμιῶν μου. Πολλάκις μᾶς ἔλεγεν, ὅτι, μὴ δυνάμενοι νὰ γνωρίσωμεν τὴν οὐσίαν, καὶ τὰς ποιότητας τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἔξω ἀπὸ ἡμᾶς, συμβαίνει διὰ παντὸς νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὸ ἀγαθὸν διὰ κακὸν, καὶ τὸ κακὸν δι' ἀγαθόν (1). Αὐτὸς ὁ σοχασμὸς ἐπροξένησε θάμβος εἰς τὴν ἀμελείαν μου. Εὐρισκόμενος μεταξὺ ὑποκειμένων φόβων καὶ ἐλπίδων, ἐχρῶσθαι νὰ ἐκλέξω, ἀλλὰ δὲν ἦτον δυνατὸν εἰς ἐμὲ νὰ ἀφεθῶ μήτε εἰς τὰ φαινόμενα τούτων τῶν ὑποκειμένων, τὰ ὅποια εἶναι τόσον ἀβέβαια, μήτε εἰς τὰς μαρτυρίας τῶν αἰσθήσεών μου, αἵτινες εἶναι τόσον ἀπατηλαί. Ἐβουθίσθην αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ εἰς τὰ σκέψεις μου, καὶ ἠσθάνθην ἐκεῖνο τὸ θέλγητρον διὰ τὴν ἡδονήν, ἐκείνην τὴν ἀντιπάθειαν διὰ τοῦ κόπον, τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ἐνέσπαιρεν εἰς τὸ βᾶθος τῆς καρδίας μου, ὡς δύο σημεῖα βέβαια, καὶ αἰσθητικά, τὰ ὅποια μὲ εἰδοποιῶν διὰ τοὺς σκοπούς της (2). Κατὰ ἀλήθειαν, ἂν αὐταὶ αἱ διαθέσεις ἦναι ὑπεύθυνοι, διὰ τί μοὶ τὰς ἔδωκεν; ἂν δὲν ἦναι, διὰ τί νὰ μὴ τὰς μεταχειρισθῶ, ὡς χειραγωγούς, εἰς τὰς ἐκλογάς μου;

§. β'. Πρὸ ὀλίγου εἶδον μίαν εἰκόνα τοῦ Παρράσιου· ἠκουσα ἤχόν τινα τοῦ Τιμοθέου· ἔπρεπεν ἄρα νὰ ἠξυρῶ εἰς τί συνίστανται τὰ χρώματα, καὶ οἱ ἤχοι, διὰ νὰ δικαιοῦσω τὴν, ὅπου ἔκτασιν ἐδοκίμασα (3); Καὶ δὲν ἔχω δίκαιον νὰ συμπεράνω, ὅτι ἡ μουσικὴ ἐκείνη, καὶ ἡ ζωγραφία εἶχον, τοῦλάχισον δι' ἐμὲ, τιμὴν πραγματιώδη; Τοιοῦτοτρόπως συνείδησα νὰ κρῖνω δι' ὅλα τὰ ὑποκείμενα ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῆς χαρᾶς, ἢ τῆς λύπης, τὰς ὁποίας ἐνήργουν εἰς τὴν ψυχὴν μου· νὰ ζητῶ, ὡς ὠφέλιμα, ὅσα μοὶ ἐπρομήθευον αἰσθημάτων εὐφρόσυνα (4), καὶ νὰ ἀποφεύγω, ὡς ὀλέθρια, ὅσα μοὶ ἐπροξένουν ἐ-

(1) Ξεν. ἀπομ. γ. §. 777. βιβλ. δ. §. 798. Πλά. εἰς Μέν. §. 88. (2) Διογ. Λ. εἰς Ἀρίστ. (3) cicer. acad. 2. c. 24. (4) Διογ. Λ. αὐτ.

ναντίου αποτέλεσμα. Μὴν ἀληθμονῶς, ὅτι, ἐξαίρων καὶ τὰ αἰσθη-
 ματα, ὅσα θλίβουσι τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ, ὅσα τὴν ἀλλοιοῦσιν ἔξω
 τοῦ ἑαυτοῦ της, κρίνω, ὅτι ἡ εὐδαιμονία συνίσταται μόνον εἰς μίαν
 σειρὰν τερπνῶν κινήσεων, αἱ ὅποιαι τὴν κινῶσι, χωρὶς νὰ τὴν
 θλίβωσι, καὶ, διὰ νὰ ἐξηγήσω τὰ θέλγητρα αὐτῆς τῆς κατα-
 στάσεως, τὴν ὀνομάζω ἡδονὴν (1), δεχόμενος διὰ κανόνα τοῦ
 πολιτεύματός μου ἐκείνην τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν, ἐκείνα τὰ
 δύο εἶδη τῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς, περὶ τῶν ὁποίων σοὶ ὠμί-
 λησα, ἀναφέρω τὸ πᾶν εἰς ἐμὲ, καὶ δὲν προσέχω εἰς τὸ ἐπί-
 λοιπον τοῦ παντός, εἰμὴ διὰ προσωπικόν μου ὄφελος, γινόμε-
 νος κέντρον, καὶ μέτρον παντός πράγματος (2). Ἄλλ' ὅπου
 λαμπρὸν καὶ ἂν ἦναι αὐτὸ τὸ ἐπιτήθειμα, δὲν δύναμαι νὰ σέ-
 κωμαι εἰς αὐτὸ εἰρηνικῶς, ἐὰν δὲν συμμορφῶμαι μὲ τὰς πε-
 ριστάσεις τῶν χρόνων, τῶν τόπων, καὶ τῶν ἀνθρώπων (3).
 Ἐπειδὴ δὲν ἀγαπῶ νὰ βασανίζωμαι μήτε ἀπὸ ἐλευσιολογίας,
 μήτε ἀπὸ ἀνθυχίας. Ἀπορρίπτω μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἰδέας
 τοῦ παρεληλυθότος, καὶ μέλλοντος (4), ζῶ ἐξ ὀλοκλήρου διὰ
 τὸ παρὸν (5). Ὅταν ἐκκενώσω τὰς ἡδονὰς ἐνὸς κλίματος,
 ὑπάγω νὰ θερίσω ἀλλαχοῦ νέας. Μὲ ὅλον τοῦτο, ἂν καλὰ
 καὶ ξένος εἰς ὅλα τὰ ἔθνη (6), δὲν εἶμαι ἐχθρὸς μὲ κανέν.
 Ἀπολαμβάνω τὰς ὠφελείας των, εὐλαβοῦμαι τοὺς νόμους των.
 Ἐὰν δὲν ἤθελον ἐνυπάρχει αὐτοὶ οἱ νόμοι, ὁ φιλόσοφος ἤθε-
 λεν ἀποφεύγει ἀπὸ τοῦ νὰ ταραττῆ τὴν κεινὴν εὐταξίαν μὲ τῶν
 γνωμικῶν του τὴν τόλμην, ἢ μὲ τοῦ πολιτεύματός του τὸ ἄ-
 τακτον (7).

§. γ'. Μέλλω νὰ σοὶ εἰπῶ τὸ μυσηρίόν μου, καὶ νὰ ἀ-
 νακαλύψω εἰς ἐσὲ τὸ τῶν ἀνθρώπων σχεδὸν ὅλον. Τὰ χρῆν

(1) Cicer. de fin. l. 2. c. 6. (2) Διογ. Λ. εἰς Ἀρίστιπ. (3) αὐτ.
 Horat. l. 1. epist. 17. v. 23. (4) Ἀθην. β'. κεφ. εα'. (5) Αἴλ. ποιητ. εἰς.
 εδ'. κεφ. ζ'. (6) Ξεν. ἀπερνη. γ. §. 436. (7) Λαέρ. αὐτ.

τῆς πολιτικῆς κοινωνίας εἶναι εἰς τὰς ὄψεις μου, ὡς μία συνεχῆς σειρά ἀμοιβαίων μόνων ἐκδουλεύσεων. Δὲν μετέρχομαι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε κἀνένα τρόπον πολιτεύματος, χωρὶς νὰ ἀνακένω ἐπιπροφὰς ὠφελίμους. Βάλλω εἰς ἐμπορίαν τὸν νοῦν καὶ τὰς γνώσεις μου, τὴν σπουδὴν καὶ ἀσειότητάς μου· δὲν ἀλλικῶ κἀνένα ἀπὸ τῶν ὁμοίους μου, τοὺς εὐλαβοῦμαι, ὅταν πρέπη, τοὺς δουλεύω, ὅταν ἤμπορῶ, τοῖς ἀφίνω τὰς δοξολοκασίας των, καὶ συμπαθῶ τὰς ἀδυναμίας των. Ἐκεῖνοι δὲν εἶναι ἀχάριστοι· τὰ κεφάλαιά μου ἐπανέρχονται πάντοτε εἰς ἐμὲ μὲ πλουσιωτάτους τόλους. Τοῦτο μόνον ἔκρινα ἀναγκάσιον, νὰ ἀπομακρύνωμαι ἀπὸ ἐκείνας τὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσι φρονημάτων λεπτότητα, καὶ διαγωγῆς εὐγένειαν. Ἐλαβον μαθητὰς, ἐζήτησαν ἀπὸ αὐτοὺς μισθόν. Τὸ σχολεῖον τοῦ Σωκράτους ἐσάθη ἕκταμβόν (1), καὶ ἔκραζε μεγαλοφώνως, χωρὶς νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἐπλήγωνε τὴν ἐλευθερίαν τῆς διαληφθείσης ἐμπορίας· ὅταν ἐφάνην κατ' ἀρχὰς ἐνώπιον τοῦ Διονυσίου, βασιλέως τῶν Συρακουσῶν, Τί ἦλθον, με ἠρώτησε, νὰ κάμω εἰς τὴν αὐλήν του; Νὰ ἀλλάξω, ἀπεκρίθην, με τὰς δεξιώσεις σου, τὰς γνώσεις μου, καὶ τὰς ἀνάγκας μου με τὰς ἐδικάς σου (2). Ἐδέχθη τὸν φόρον, καὶ ἀμέσως μ' ἐξεχώρισεν ἀπὸ τοὺς, ὅσους ἄλλους φιλοσόφους, ἐδορυφορεῖτο. Διακόψας τὸν λόγον τοῦ Ἀριστίππου, εἶναι ἀληθῆς, τῷ εἶπον, ὅτι αὐτὴ ἡ προτίμησις ἔσυρε κατὰ σοῦ τὸ μῖσός των; Δὲν ἤξεύρω, ἀπεκρίθη, ἂν ἐδοκίμασαν αὐτὸ τὸ τιμωρητικὸν αἶσθημα, ὅσον δι' ἐμὲ, ἐφύλαξα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ αὐτὸ, ὁμοίως καὶ ἀπὸ ἐκείνα τὰ σφοδρὰ πάθη, μᾶλλον ὀλέθρια εἰς τοὺς, ὅσοι εἰς αὐτὰ παραδίδονται, ἢ εἰς τοὺς, ὅσοι εἶναι τούτων ὑποκείμενοι. Ποτὲ δὲν ἐφθόνησα, παρὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, καὶ

(1) αὐτ. (2) Ἐπὶ τῷ μεταδώσει, ὧν ἔχει, καὶ μεταληφθεῖσαι, ὧν μὴ ἔχει, αὐτ.

ἐκδικήθη ἄνθρωπον, ὅς τις εἶχεν ἐπιθυμίαν νὰ μὲ λαιδορῇ, λέγων εἰς αὐτὸν μὲ ἀδιαφορίαν. Ἀναχωρῶ· ἐπειδὴ, ἂν ἔχης τὴν ἐξουσίαν, νὰ ἐξεμῆς κατ' ἐμοῦ λαιδορίας, ἔχω καὶ ἐγὼ τὴν ἐξουσίαν, νὰ μὴ τὰς ἀκούω (1).

§. δ. Περὶ δὲ τῆς φιλίας, τῷ εἶπον ἔτι, τί φρονεῖς; Φρονῶ, ἀπεκρίθη, ὅτι εἶναι τὸ ὠραιότερον, καὶ ἐπικινδυνώτερον ἀπὸ τὰ δῶρα τὰ οὐράνια· αἱ γλυκύτητές της εἶναι εὐάρεστοι, καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι μεταβολαὶ της φρικώδεις. Καὶ θέλεις, ἄνθρωπος φιλόσοφος νὰ ἐκτίθηται εἰς φθοράς, τῶν ὀποιῶν ἢ πικρότης ἤθελε φαρμακεύει τῆς ζωῆς του τὸ ἐπίλοιπον; Τὰ ἀκόλουθα δύο παραδείγματα θέλουσι σὲ πληροφορήσει μὲ πόσῃ μετριότητι παραιτοῦμαι εἰς αὐτὸ τὸ αἶσθημα. Εὐρισκόμην εἰς τὴν νῆσον τῆς Αἰγίνης, ἔμαθον, ὅτι ὁ Σωκράτης, ὁ ἀγαπητός μου διδάσκαλος, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὅτι τὸν ἐκράτουν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅτι ὁ θάνατος ἀνεβλήθη ἕνα μῆνα, καὶ ἦτον συγχωρημένον εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ τὸν ἐπισκέπτωνται (2). Ἄν ἠμπόρουν, χωρὶς ἄτοπον, νὰ συντρέψω τὰ δεσμά του, ἤθελα πετάξω πρὸς βοήθειάν του· ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ μὴ δυνάμενος νὰ κατορθώσω τίποτε, ἔμεινα πάλιν εἰς τὴν Αἰγίαν. Τοῦτο εἶναι τῶν ἀρχῶν μου συνέπεια. Ὅταν ἡ δυσυχία τῶν φίλων μου ἦναι ἀθεράπευτος, τότε ἐξαιροῦμαι ἀπὸ τὴν θλίψιν τοῦ νὰ τοὺς βλέπω πάσχοντας. Ἦμην πολλὰ φιλιωμένος μὲ τὸν Αἰσχίνην, μαθητὴν, ὡς ἐγὼ, τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός. Τὸν ἠγάπων διὰ τὰς ἀρετάς του, ἴσως ἔτι, δι' ὅ,τι ἦτον εἰς ἐμὲ ὑπόχρεως (3), ἴσως πρὸς τούτοις, δι' ὅ,τι ἠεθάνετο περισσοτέραν κλίειν εἰς ἐμὲ, ἢ εἰς τὸν Πλάτωνα (4). Ἐσυγχύσθημεν. Τί ἔγινε, μοι εἶπεν, ἕνας ἐκείνη ἡ

(1) Ὅτι τοῦ μὲν κακῶς λέγειν σὺ τὴν ἐξουσίαν ἔχεις, τοῦ δὲ μὴ ἀδούειν ἐγώ. αὐτ. (2) Πλάτ. εἰς Φαιδ. §. 59. Δημητ. περὶ εὐγλ. κερ. 306. (3) Διογ. Α. εἰς Ἀρίστ. (4) αὐτ.

τόση διακαῆς φιλία, ἡ ὅποια σὰς συνῆπτε τόσον πολλά; Κοι-
μᾶται, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλ' εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ τὴν
ἐξυπνήσω. Ἰππῆγα μετὰ ταῦτα εἰς τοῦ Αἰσχίνου· ἡμεῖς ἐκά-
μαμεν, τῷ εἶπον, ἔργον ἀνόητου. Μὲ κρίνεις τάχα πάντα ἀ-
διόρθωτον, ὥστε νὰ ἡμαί ἀνάξιος συγχωρήσεως; Ἀρίσιππε, μοι
εἶπεν, εἰς ὅλα μὲ ὑπερβάνεις· ἐγὼ ἔχω ἄδικον, καὶ σὺ πρῶ-
τος μὲ παρακινεῖς εἰς διαλλαγὴν (1)· ἠγκαλιάσθημεν, καὶ ἡ-
λευθέρωθην ἀπὸ τὰς μικρὰς λύπας, τὰς ὁποίας μοι ἐπροξέ-
νησεν ἡ ψυχρότης μας. Ἄν δὲν ἀπατώμαι, εἶπον πάλιν, τοῦτο
ἀκολουθεῖ ἀπὸ τὸ σύσημά σου· ὅτι πρέπει νὰ δέχεται κλῆνίς
τὰς ἐπικερθεῖς φιλίας, καὶ νὰ ἀποβάλλῃ τὴν φιλίαν, ἡ ὅποια
τὸν καταστρέφει τόσον αἰσθητικὸν εἰς τὰς δυσυχίας τῶν ἄλλων.
Νὰ ἀποβάλλῃ! Ἐπανέλαβε τὸν λόγον ἐνδοσιάζων. Καλά!
Θεῖλω εἰπῆ μὲ τὴν Φαῖδραν τοῦ Ἐσριπίδου. Σὺ ἐπρόσφερες αὐ-
τὸν τὸν λόγον, καὶ ὄχι ἐγὼ (2). Ὁ Ἀρίσιππος ἤξευρεν, ὅτι
οἱ Ἀθηναῖοι δὲν τὸν εἶχον εἰς καλὴν ὑπόληψιν· ἔτοιμος πάν-
τοτε νὰ ἀποκρίνηται εἰς τὰ καθ' ἑαυτοῦ ὄνειδῆ, μὲ παρεκά-
λεσε νὰ τῷ δίδω αἰτίας, διὰ νὰ δικαιολογηται. Σὲ κατηγοροῦ-
σι, τῷ εἶπον, ὅτι ἐκολάκευες τύραννον, ὅπου εἶναι φρικτῶδες
ἔγκλημα. Σὲ ἐξήγησα τὰ αἶτια, ἀπεκρίθην, τὰ ὅποια μὲ πα-
ρεκίνησαν νὰ ἀπέλθω εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Συρακουσῶν. Ἦτον
πλήρης ἀπὸ φιλοσόφους, οἱ τινες ἐπηγγέλλοντο, ὡς μεταφύθη-
ματά. Ἐκεῖ ἐφόρσα προσωπεῖον αὐλικῆς, χωρὶς νὰ ἐκδυθῶ
τὸ προσωπεῖον τοῦ τιμίου ἀνδρός. Ἐθαύμαζον τὰ καλὰ τοῦ
νέου Διονυσίου προτερήματα, ἥτε δὲν ἐπῆσαν τὰ σφάλματά
του, μῆτε τὰ ἐκατηγόρου. Εἰς τοῦτο δὲν εἶχον κλῆνὴν δίκαι-
ον· ἤξευρον μόνον, ὅτι ἦτον εὐκολώτερον νὰ τὰ ὑποφέρω,
ἢ νὰ τὰ διορθώω. Ὁ συγκαταβατικὸς, καὶ εὐκολος χαρακ-

(1) Πλούτ. περὶ ἀοργῆς. §. 462. Διογ. Λ. β' §. 82. (2) Σοῦ τὰ δ'.
οὐκ. ἐμοῦ κλίεις. Εὐρ. ἰππελ. σ'. 352.

τήρμου ἐνέπνει εἰς αὐτὸν ἐμπισοσύνην. Πολλαὶ ἀποκρίσεις ἀγ-
 χίνους, ἐξερχόμεναι παρ' ἐμοῦ ἐνίστε, διεσκιάζον τὰς εὐκαι-
 ρίας του. Ποτὲ δὲν ἐπρόδωκα τὴν ἀλήθειαν, ὅταν μὲ ἐσυμβου-
 λεύετο περὶ χρειωδῶν ὑποθέσεων. Ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὸ
 μέγεθος τῆς ἀξίας του, καὶ νὰ καταδαμάσῃ τὸ ὀρμητικὸν τοῦ
 χαρακτήρός του, πολλάκις ἔλεγον ἔμπροσθέντου, ὅτι πεπαι-
 δευμένος ἄνθρωπος τόσον διαφέρει ἀπὸ τὸν ἀπαιδευτον, ὅσον
 ἵππος ταχυδρόμος, εὐπειθῆς εἰς χαλινὸν ἀπὸ ἵππου ἀδάμα-
 στον (1). Ὅποτεν ὁ λόγος δὲν ἀπέβλεπε πρὸς τὴν διοίκησίν
 του, ὠμίλου μὲ ἐλευθερίαν, ἐνίστε καὶ μὲ ἀδιακρισίαν. Τὸν
 παρεκάλου μίαν ἡμέραν δι' ἓνα φίλον μου, δὲν μὲ ἤκουε παν-
 τελῶς· ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας του, τοῦτο ἐνομίσθη ἔγκλημα.
 Μήπως εἶναι σφάλμα ἐδικού μου, ἀπεκρίθη, ἂν αὐτὸς ὁ ἄν-
 θρωπὸς ἔχη εἰς τοὺς πόδας τὴν ἀκοήν (2).

§. 5. Χωρὶς νὰ ἔχω χρεῖαν, τὸν παρεκάλεσα ποτὲ νὰ μοὶ
 χάρισῃ χάριν τινὰ, τότε δὲν μοὶ ἔδωκε τὴν χάριν, ἀλλ' ἐσο-
 χάσθη νὰ τὴν προβάλλῃ εἰς τὸν Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος δὲν τὴν
 ἐδέχθη. Τότε εἶπεν μεγαλοφώνως· ὁ βασιλεὺς δὲν εἶναι εἰς
 κίνδυνον νὰ ἔλθῃ εἰς πτωχείαν· ἐπειδὴ χαρίζει εἰς τοὺς μὴ θέ-
 λοντας, καὶ ἀποφεύγει εἰς τοὺς ἀπαιτοῦντας (3). Συνεχῶς μᾶς
 ἐπρόβαλλε προβλήματα, εἶτα, διακόπτων τὸν λόγον μας, ἐ-
 προθυμοποιεῖτο νὰ τὰ διαλύῃ ὁ ἴδιος. Μοὶ εἶπε ποτὲ, ἄς ἀ-
 νακρίνωμεν κἀνὲν ἄρθρον τῆς φιλοσοφίας, ἄρχηται, πολλὰ
 καλὰ, τῷ εἶπον, διὰ νὰ λάβῃς τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸ τελειώ-
 σης, καὶ νὰ μὲ διδάξῃς ὅτι ἀγαπᾷς νὰ μάθῃς. Ἡ ἀπόκρι-
 σίς μου τὸν ἐσύγχυσε, καὶ εἰς τὸ δεῖπνον ἐπρόσαξε νὰ καθίσω
 εἰς τὸ κατώτερον μέρος τῆς τραπέζης. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν
 μὲ ἠρώτησε, πῶς μοὶ ἐφάνη ἐκεῖνος ὁ τόπος; Ἡθελες ἀναμφι-

(1) Διογ. Λ. β'. 69. (2) αὐτ. Σουῦ. Ἄριστι. (3) Πλούτ. εἰς
 Δάω. §. 955.

βόλως, τῷ ἀπεκρίθην, νὰ χρηματίσῃ εἰς μερικὰς σιγμὰς ὀτιμώτερος ἀπὸ ὅλους (1). Σὲ ἐνειδίξουσιν ἔτι, τῷ εἶπον, ὅτι ἐπιθυμοῖς τὰ πλούτη, τὴν ἀλαζονείαν, τὸ ἀβροδιᾶν, τὰς γυναῖκας, τὰ ἀρώματα, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἡδονῶν τῆς σαρκός (2). Ἔλαβον τοιαύτην ἐπιθυμίαν ἐκ γενετῆς, ἀπεκρίθην, καὶ σοχάζομαι, ὅτι, ὅταν τὴν ἀκολουθῶ μὲ διάκρισιν, εὐχαρισῶ ἐν ταύτῳ καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὸ λογικόν. Μεταχειρίζομαι τὰς εὐαρεσῆσεις τῆς ζωῆς, καὶ χωρὶς αὐτὰς δύναμαι νὰ ζήσω μὲ εὐκολίαν. Εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Διονυσίου μὲ εἶδον ἐνδεδυμένον μὲ πορφύραν (3), εἰς ἄλλα μέρη, ἄλλοτε, μὲ ἔνδυμα ἀπὸ ἔριον τῆς Μιλήτου, ἄλλοτε, μὲ χονδροειδῆς τριβώνιον (4), Ὁ Διονύσιος μᾶς μετεχειρίζετο κατὰ τὰς ἀνάγκας μας. Εἰς τὸν Πλάτωνα ἔδιδε συγγράμματα, καὶ εἰς ἐμὲ χρήματα (5), τὰ ὅποια δὲν ἐσέκοιτο πολὺν καιρὸν εἰς τὰς χεῖράς μου, διὰ νὰ μὴ τὰς μολύνωσιν. Ἐπλήρωσα διὰ μίαν πέρδικα πενήντα δραχμὰς, καὶ εἰς ἓνα, ὅς τις ἤθελε νὰ εἰδοποιήθῃ περὶ τούτου, εἶπον· δὲν ἤθελεις δώσει δι' αὐτὴν ἓνα ὀβολόν; — Βέβαια. — Καὶ λοιπὸν τί σοχάζεσαι; Μήπως αὐταὶ αἱ πενήντα δραχμαὶ ἀξίζουσι παρ' ἐμοὶ περισσώτερον (6);

§. ζ'. Συνήθροισα ἀρκετὰ χρήματα διὰ τὴν εἰς τὴν Λιβύην περιήγησίν μου. Ὁ δοῦλός μου, ὅς τις τὰ ἔφερε, δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ ἀκολουθῇ· τῷ ἐπρόσαξα νὰ ρίψῃ μέρος εἰς τὴν ὁδὸν ἀπὸ αὐτὸ τὸ βαρύτερον, καὶ ἐνοχλητικώτατον μέταλλον (7). Συμβεβηκὸς τυχερὸν μ' ἐσέρησεν ἀπὸ μίαν οἰκίαν τῆς ἔσοχῆς, τὴν ὅποιαν ἠγάπων πολλά. Ἐνας ἀπὸ τοὺς φίλους μου ἤθελε νὰ μὲ παρηγορήσῃ, μὴν ἐνοχλήσῃ, τῷ εἶπον, ἔχω ἀκόμη ἄλλας τρεῖς, καὶ εἶμαι μᾶλλον εὐχαριστημένος εἰς ὅ,τι

(1) Ἡγέσανδ. παρ' Ἀθην. ἰβ'. κεφ. ια'. Διογ. Λ. αὐτ. (2) Ἀθῆν. αὐτ. (3) Λαέρ. αὐτ. (4) αὐτ. Πλούτ. περὶ τύχ. Ἀλεξ. §. 330. (5) Διογ. αὐτ. (6) αὐτ. (7) αὐτ. Horat. l. 2. sat. 3. v. 100.

μὲ μένει, παρὰ λυπημένος δὲ ὅτι ἔχασα· μόνον τῶν παιδῶν εἶναι ἰδίωμα νὰ κλαίωσι, καὶ νὰ ρίπτωσιν ὅλα τὰ παιγνιδιάτων, ὅταν ἀπ' αὐτοὺς σπκώσωσι κῶν ἐν (1). Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐμβριθεσέρων φιλοσόφων, παρρησιάζομαι εἰς τὴν τύχην, ὡς μία σφαῖρα, τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ κυλᾷ, καθὼς θέλει. Ἄλλ' ὅταν δὲν διδῆ εἰς αὐτὴν κάμμίαν λαβὴν, ἀδύνατον εἶναι νὰ τὴν συντρίψῃ ποτέ. Ἄν ἔλθῃ ποτέ νὰ καθίσῃ πλησίον μου· ἀπλώνω εἰς αὐτὴν τὰς χεῖρας· ὅταν τεινᾷξῃ τὰ πτεράτης, διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἐλατήριόν της, ἐπιστρέφω τὰ δῶράτης, καὶ τὴν ἀφίνω νὰ ἀναχωρῇ (2). Εἶναι γυνὰ ἀερώδης, τῆς ὁποίας αἱ φαντασίαι πράξνουσιν εἰς ἐμὲ ἐνίοτε διασκέδασμα, καὶ ποτέ δὲν μὲ πικραίνουσιν. Αἱ ἐλευθεριότητες τοῦ Διονυσίου μοι ἐσυγχώρουσι νὰ κρατῶ πολυέξοδον τραπέζαν, λαμπρὰ ἐνδύματα, καὶ μέγαν ἀριθμὸν δούλων. Πολλοὶ φιλόσοφοι, ἀσκηταὶ ὁπαδοὶ τῆς σοβαρᾶς ἠθικῆς, μὲ ἐδυσφήμουσι μεγαλοφύως (3), τοῖς ἀπεκρινόμενι μόνον μὲ ἀσειότητος. Ἐν μὲ τῶν ἡμερῶν, ὁ Πολυξένης, ὅς τις ἐθάρρει, ὅτι εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν παρακαταθήκην ὅλων τῶν ἀρετῶν, ἔρχεται εἰς ἐμὲ, εὐρίσκει παρ' ἐμοὶ ὠραιότατας γυναῖκας, καὶ παρασκευὰς μεγάλης τραπέζης, παραδίθεται, χωρὶς μέτρα, εἰς ὅλην τὴν πικρότητα τοῦ ζήλου· τὸν ἄφησα νὰ ξεθυμάνῃ, καὶ τῷ ἐπρόβαλον μετὰ ταῦτα νὰ μένῃ μαζί μου· τὸ ἐδέχθη, καὶ μᾶς ἐβεβαίωσεν ἐντὸς ὀλίγου, ὅτι, ἂν δὲν ἠγάπα τὰ ἔξοδα, ἠγάπα τόσον τὰ πλουσιπάροχα, ὅσον καὶ ὁ φθορεὺς του.

§. η'. Τέλος πάντων· ἐπειδὴ καλλίτερα δὲν δύναμαι νὰ δικαιώσω τὴν διδασκαλίαν μου, παρὰ μὲ τὰ ἔργα μου. Ἐπρόσαςξεν ὁ Διονύσιος νὰ ἔλθωσι τρεῖς ὠραιαὶ ἐταῖραι, καὶ μ' ἔδωκε τὴν ἄδειαν, νὰ ἐκλέξω ἀπ' αὐτὰς μίαν, ἔλαβον μαζί μου

(1) Πλοῦτ. περὶ εἰδύμ. §. 46g. (2) Horat. l. 3. od. 2g. v. 2g—4.

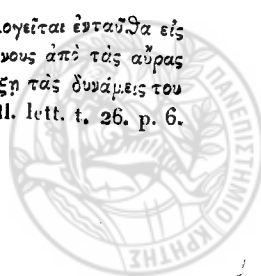
(3) Ξεν. απομ. §. 733. Ἀθῆν. ιθ'. §. 544. Διογ. Λ. 6. §. 6g.

καὶ τὰς τρεῖς, προφασιζόμενος, ὅτι μεγάλας συμφορὰς ἐπρόξενε τὸ καλλισίον, ὅπου ἔδωκεν ὁ Πάρις εἰς μίαν ἀπὸ τὰς θεάς. Καθ' ὁδὸν ἐσυλλογίσθη, ὅτι τὰ θέλγητράτων δὲν ἦσαν ἀντάξια τῆς, ὅσης εὐχαριστήσεως ἀπελάμβανον, ἐὰν ἐνίκων τὸν ἑμαυτὸν μου, ὅθεν τὰς ἐξαπέσειλα εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐδικήν μου ἡσυχά (1). Ἀρίσιππε, εἶπον τότε, ἀνατρέπεις ὅλας μου τὰς ἰδέας. Μ' ἐπιληροφόρησαν, ὅτι ἡ φιλοσοφία σου κἀνενα κόπον δὲν ἐχρειάζετο νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ κἀνεῖς, καὶ ἕνας ὁπαδὸς τῆς ἠδονῆς ἐδύνατο νὰ ἀφεθῇ ἀδιστάκτως εἰς ὅλας τὰς ἠδονὰς τῶν αἰσθήσεων. Καὶ οὕτως, ποῖαν κρίσιν, ἀπεκρίθη, ἡθελες κάμη δι' ἄνθρωπον, ὅς τις δὲν βλέπει κἀνὲν ἄλλο τόπον οὐσιῶδες, ὡς τὴν σπουδὴν τῆς ἠδικησῆς (2), ὅς τις ἠμέλησε τὴν γεωμετρίαν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, ὡς μὴ ἀποβλεπούσας ἀμέσως εἰς τῶν ἠθῶν τὴν διόρθωσιν (3), διὰ συγγραφέα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ Πλάτων δὲν ἐντράπη, ὅτι ἐδανείσθη πολλὰς ἰδέας, καὶ γνώμας (4)· διὰ μαθητὴν ἐν ἐνὶ λόγῳ τοῦ Σωκράτους; Ὅτι ἠνέωξε σχολεῖα νὰ παραδίῃ τὴν ἀπώλειαν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ ἐπανασῶσι κατ' αὐτοῦ τὰ κριτήρια, καὶ οἱ πλεόν ἐτι διεφθαρμένοι πολῖται; Τὸ ὄνομα τῆς ἠδονῆς, τὸ ὁποῖον δίδω εἰς τὴν ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ μᾶς καταστήσῃ εὐτυχεῖς, ἐπλήρωσεν ἐκεῖνα τὰ ἐπιπόλαια πνεύματα, τὰ ὁποία προσηλώνονται μᾶλλον εἰς τὰς λέξεις, καὶ ὄχι εἰς τὰ πράγματα. Φιλόσοφοι, ἀλησμονοῦντες, ὅτι ἠγάπων τὴν δικαιοσύνην, ἰδιοποιοῦντο τὴν πρόληψιν. Καὶ ἴσως τινὲς τῶν μαθητῶν μου θέλουσι τὴν δικαιοσύνην, παραδιδόμενοι εἰς ὑπερβολὰς. Ἀλλ' ἀρχὴ ἐξαιρετος μεταβάλλει ποτὲ τὸν χαρακτῆρά της· ἐπειδὴ πορίζονται ἀπὸ αὐτὴν ψευδεῖς συνεπειάς (5);

(1) Ἀθῆν. 16. κεφ. 14. Διογ. Λ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἀρισ. μεταφ. γ. κεφ. 6. (4) Θεόκομ. παρ' Ἀθῆν. 14. §. 58. (5) Ἀρισ. παρὰ Κικέρ.

§. 3. Ἐξήγησα εἰς ἐσέ τὴν διδασκαλίαν μου· ἐδέχθην, ὡς μόνου ὄργανου τῆς εὐτυχίας, τὰς ῥοπὰς, αἱ ὁποῖαι κινου-
σιν ἀσμένως τὴν ψυχὴν μας, ἀλλὰ θέλω νὰ τὰς κατασέλλω-
σιν, ὅταν περιεργασθῶσιν, ὅτι φέρουσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀτα-
ξίαν, καὶ σύγχυσιν (1). Καὶ ἀναντιρρότως, κἀνὲν ἄλλο δὲν
εἶναι τόσον γενναῖον, ὡς, νὰ βάλῃ κἀνεὶς ἐν ταύτῳ ὄρια καὶ
εἰς τὰς ἐγκρατείας, καὶ εἰς τὰς ἀπολαύσεις. Ὁ Ἀντισθένης
ἐλάμβανε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μὲ ἐμὲ τοῦ Σωκράτους τὰ
μαθήματα. Ἐγεννήθη μελαγχολικὸς, καὶ σοβαρὸς, ἐγὼ, εὐ-
φρόσυνος, καὶ συγκαταβάτικος. Κατεδίκαζε τὰς ἡδονὰς, καὶ
δὲν ἐτόλμα παντελῶς νὰ μετρηθῇ μὲ τὰ πάθη (2), τὰ ὁποῖα
μας ρίπτουσιν εἰς γλυκεῖαν ἀτονίαν. Εὕρισκον περισσότερον ὄ-
φελος νὰ τὰ νικῶ, παρὰ νὰ τὰ ἀποφεύγω, καὶ, μὲ ἔλους'τους
πραπονητικοὺς γογγυσμούς των, τὰ ἔσυρον κατόπι μου, ὡσὰν
δορυαλώτους, οἵτινες ἔμελλον νὰ μὲ δουλεύωσι, καὶ νὰ μὲ
βοηθῶσι νὰ βαρῶ τὸ βάρος τῆς ζωῆς. Ἐβαδίζομεν δρόμους
ἀντιθέτους, καὶ ἰσοῦ ὁ καρπὸς, τὸν ὁποῖον ἐσυλλέξαμεν ἀπὸ
τὰς δυνάμεις μας. Ὁ Ἀντισθένης νομίζεται εὐτυχὴς, δι' ὅ,τι
κρίνεται σοφὸς, ἐγὼ κρίνομαι σοφὸς, δι' ὅ,τι εἶμαι εὐτυχὴς (3).
Ἴσως θέλουσιν εἰπῆ ποτὲ, ὅτι ὁ Σωκράτης, καὶ Ἀρίστιππος,
εἴτε εἰς τὸ πολίτευμά των, εἴτε εἰς τὴν διδασκαλίαν τους, ἐ-
μακρύνοντο ἐνιοτε ἀπὸ τὰς συνειθισμένας χρήσεις, ἀλλ' ἀναμ-
φιβόλως θέλουσιν εἰπῆ, ὅτι ἐξηγόραζον ἐκεῖνας τὰς μικρὰς
ἐλευθερίας διὰ τῶν γνώσεων, μὲ τὰς ὁποῖας ἐπλούτισαν τὴν
φιλοσοφίαν (4).

περὶ φυσ. Θεῶν. π. κεφ. 31. ὁ συγγραφεὺς ἄριστα ἀπολογεῖται ἐνταῦθα εἰς
τοὺς ἔχοντας τὸ φρόνημα ἐπιπολαίου. καὶ ῥιπίζομενος ἀπὸ τὰς αἴρας
τῆς νεότητος. (1) Διογ. Λ. αὐτ. (2) Νὰ ἀντιπαρατάξῃ τὰς δυνάμεις του
εἰς τὰ πάθη. (3) Batteux. mém. de l'acad. des bell. lett. t. 26. p. 6.
(4) Cicero. de offic. l. 1. c. 41.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ Γ'.

Ταραχαὶ μεταξὺ Διονυσίου τοῦ νέου, βασι-
λέως τῶν Συρακουσῶν, καὶ Δίωνος γαμ-
βροῦ του. Ταξείδιον τοῦ Πλάτωνος
εἰς Σικελίαν. (1)

§. α'. Ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, περιῆλθον τὰς με-
γαλητέρας αὐτῆς πόλεις, ἕγινα αὐτόπτης τῶν μεγάλων πα-
νηγύρεων, αἱ ὅποσαι συναθροίζουσι τὰ διάφορά της ἔθνη. Μὴ
εὐχαρισημένος εἰς αὐτὰς τὰς κατὰ μέρος περιηγήσεις, ἐπεφα-
σίσασαμεν ἐγὼ καὶ ὁ Φιλώτας, νὰ ἐπισκεφθῶμεν μὲ περισσο-
τέραν προσοχὴν ἕλθας τὰς ἐπαρχίας της, ἀρχόμενοι ἀπὸ τὰς
ἀρκτώας. Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἐδειπνήσαμεν
εἰς τοῦ Πλάτωνος. Ὑπῆγα πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν Ἀπολλόδω-
ρον καὶ Φιλώταν. Ἦυραμεν ἐκεῖ τὸν ἀνεψιὸν του Σπεύσιππον,
πολλοὺς τῶν παλαιῶν του μαθητῶν, καὶ προσέτε τὸν Τιμό-
θεον, τόσον διάσημον διὰ τὰς νίκας του. Μᾶς εἶπον, ὅτι ὁ
Πλάτων ἦτον κεκλεισμένος μὲ τὸν Συρακούσιον Δίωνα, ὃς τις
ἦλθεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ βεβιασμένος νὰ ἀφήσῃ τὴν
πατρίδα του, διέτριψεν ἕξ, ἢ ἑπτὰ χρόνους πρότερον, εἰς
Ἀθήνας καιρὸν διεξοδικώτατον. Μετὰ μικρὸν ἦλθον πρὸς ἡ-
μᾶς. Ὁ Πλάτων μοὶ ἐφάνη κατ' ἀρχὰς τετραγαγμένος, καὶ
σύνουτος, ἀλλ' εὐθύς ἀνέλαβε τὸν εὐδιον χαρακτῆρά του, καὶ
ἐπρόσαξε νὰ ἐτοιμάσωσι τὴν τράπεζαν. Ἡ κοσμιότης, καὶ κα-
θαρότης ἐβασίλευον εἰς αὐτήν. Ὁ Τιμόθεος, ὃς τις, εἰς τὰ
στρατεύματα, ἤκουε μόνου κινήσεις στρατευμάτων, πολιορκίας,
μάχας, καὶ εἰς τὴν κοινότητα τῶν Ἀθηναίων, ναυτικὰς δυνά-

(1) Ὅσα τὴν σημ.
τόμ. Γ'.

μεις, φορολογίας, ἠσθάνετο ζωηρῶς συνομιλίαν εὐάρεσον, ἐκτεινομένην χωρὶς βίαν, καὶ διδάσκουσαν χωρὶς ἀηδῖαν, καὶ ἐφώναζεν ἐνίοτε, ἀνασπνάζων. » Ἄ! Πλάτων! (1) πόσον εἶσαι εὐτυχής! Ἐκεῖνος δὲ ἐζήτει συμπάθειαν διὰ τοῦ δεῖπνου τὴν λιτότητα· καὶ ὁ Τιμόθεος τῷ ἀπεκρίθη· ἤξεύρω, » ὅτι τὰ δεῖπνα τῆς Ἀκαδημίας προξενούσιν ὕπνον γλυκύν, καὶ » ἀφύπνισμα ἔτι γλυκύτερον (2).

§. β'. Ἀπὸ τοὺς συνδείπνους τινὲς ἐνωρὶς ἀνεχώρησαν, ὁ Δίων τοῦς ἠκολούθησεν εὐθύς· ἡ παρρησία του, καὶ αἱ ὀμιλῖαι του ἔκαμαν εἰς ἡμᾶς μεγάλην ἐντύπωσιν. Εἶναι κατὰ τὸ παρὸν θῦμα τῆς τυραννίας, εἶπεν εἰς ἡμᾶς ὁ Πλάτων, ἴσως θέλει γένη ποτὲ καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Τιμόθεος τὸν παρεκάλεσε νὰ μᾶς σαφηνίσῃ τὴν ὑπόθεσίν του. Ἐχων πρὸς τὸν Δίωνα μέγαν σεβασμὸν, ἔλεγε, πάντοτε ἠγνούουν τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῆς ἐξορίας του, καὶ εἶχον ἰδέαν συγκεχυμένην τῶν ταραχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐσύγχυζον τὴν αὐλήν τῶν Συρακουσῶν. Εἶδον αὐτὰς τὰς ταραχὰς πολλὰ ἐγγύθεν, ἀπεκρίθη ὁ Πλάτων. Πρῶτερον ἠγανάκτου διὰ τὰς μανίας, καὶ ἀδικίας, τὰς ὁποίας ὁ δῆμος ἐργάζεται ἐνίοτε εἰς τὰς συνελεύσεις μας, ἀλλὰ πόσον φρικωδέστεραι, καὶ ἐπικινδυνώτεραι εἶναι αἱ πανουργίαι, αἱ ὁποῖαι ὑπό τινος ἀταράχου προσποιήσεως ἀναβράζουσιν ἀκαταπαύτως περὶ τὸν θρόνον! Εἰς αὐτὰς τὰς ὑψηλὰς περιωπὰς, ἔνθα, νὰ εἰπῇ κἀνεὶς τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ἔγκλημα, καὶ νὰ τὴν εἰσβιβάσῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, κρίνεται ἔτι μεγαλότερον ἔγκλημα! Ἐνθα ἡ χάρις δικαιώνει τὸν κακότεροπον, καὶ ἡ δυσυχία κατατρέχει τὸν ἐνάρτερον! ἠθέλαμεν δυννηθῆ νὰ ἐπαναγάγωμεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας τὸν

(1) Ὡ τοῦ βίου! καὶ τῆς ὄψως εὐδαιμονίας! Αἶψα ποικί. ἐς. βιβλ. 6. κεφ. 1. (2) Ἐμεῖς, ὦ Πλάτων, εὐ δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑσπέραιαν, ἢ εἰς τὴν παρούσαν. ὁ αὐτ. αὐτ. κεφ. ιη. Ἀθῆν. 1. §. 419.

βασιλέα τῶν Συρακουσῶν, ἀλλ' ἀναξίως τὸν μετέβαλον. Δὲν ἔλσεινολογῶ τὴν τύχην τοῦ Δίωνος, ἀλλὰ τὴν τῆς Σικελίας ὅλης. Αὐτοὶ οἱ λόγοι ἤυξησαν τὴν περιέργειάν μας, καὶ ὁ Πλάτων, συγκαταβαίνων εἰς τὰς δεήσεις μας, ἄρχισεν οὕτως.

§. Εἶναι σχεδὸν τριάντα δύο χρόνοι (1), ὅταν αἰτιά τινά, τὰ ὅποια νὰ ἀναφέρω λεπτομερῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δύναμαι, με ἠνάγκασαν νὰ θαλασσοπορήσω εἰς τὴν Σικελίαν (2). Τότε ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἐβασίλευεν εἰς Συρακούσας. Εἶναι εἰς ἐσᾶς φανερόν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἡγεμῶν, φοβερὸς διὰ τὰ παράδοξά του προτερήματα, κατεγίνετο, ἐν ὧσιν ἔζη, νὰ αἰχμαλωτίζῃ τὰ ἐγγύς ἔθνη, καὶ τὸ ἐδικόν του. Ἡ σκληρότης αὐτοῦ ἐφαίνετο, ὅτι ἠκολούθει τὰς ἐπιδόσεις τῆς δυνάμεώς του, ἢ ὅποια ἔφθασε τελευταῖον εἰς τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς ὑψώσεως. Ἡθέλησε νὰ με γνωρίσῃ, καὶ ἐπειδὴ ἔδειξεν εἰς ἐμὲ κλίσιν ἀγαθὴν, ἠλπίξε κολακείας, ἀλλ' ἐδέχθη μόνον ἀληθείας. Δὲν σὸς ὁμιλῶ μῆτε διὰ τὴν μανίαν του, τὴν ὅποιαν κατεφρόνησα, μῆτε διὰ τὴν ἐκδίκησίν του, ἀπὸ τὴν ὅποιαν με κόπον μεγάλον ἠμπόρεσα νὰ ὑπερασπισθῶ (3). Ἐταξα καθ' ἑαυτὸν νὰ σιωπῶ τὰς ἀδικίας του, ἐν ὧσιν ζῆ, καὶ ἡ μνήμη του δὲν ἔχει χρείαν ἀπὸ νέας ὑβρεῖς, διὰ νὰ γένη εἰς ὄλους τοὺς λαοὺς βδέλυγμα. Κατώρθωσα τότε διὰ τὴν φιλοσοφίαν ἀπόκτησιν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ τιμᾶται, καὶ εἶναι ὁ Δίων, ὅς τις πρὸ ὀλέγου ἀνεχώρησεν. Ἡ Ἀριστομάχη, ἀδελφὴ του, ἐχρημάτισε μία ἀπὸ τὰς δύο γυναῖκας, τὰς ὁποίας ὁ Διονύσιος ἐνυμφεύθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Ὁ Ἰππαρίνος, ὁ πατήρ του, ἐσάθη πολὺν καιρὸν ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατίας τῶν Συρακουσῶν (4). Ἡ πόλις τῶν Συρακουσίων, ἂν ποτὲ γένη εὐτυχესάτη, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐλευθερίαν της, πρέπει νὰ ἦναι χρεώσης εἰς τὰς συνομιλίας, τῆς

(1) Τῷ 329. ἔτει πρὸ Χ. (2) Πλά. ἐπισ. ζ'. §. 324—6. Διογ. Λ. γ. §. 18. (3) Πλούτ. εἰς Δίον. §. 950, (4) αὐτ.

ὁποίας εἶχον μὲ τὸν νέον Δίωνα (1). Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνωτέρα τῶν ἄλλων, ἠνοίχθη εἰς τὰς πρώτας ἀκτῖνας τοῦ φωτός, καὶ πυρποληθεῖσα ἐν ταύτῳ ἀπὸ διακαῆ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔρωτα, ἠρνήθη ἀδιστάκτως ὅλα τὰ πάθη, τὰ ὅποια τὴν κατεβίβαζον ἀπὸ τὴν ἀξίαν της πρότερον. Ὁ Δίων ὑπεβλήθη εἰς τόσον μεγάλους πόνους μὲ ζέσιν, τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν παρετήρησα εἰς κανέν' ἄλλου νέου, καὶ μὲ τοιαύτην σθερότητα, ἢ ὁποία ποτὲ δὲν ἐψεύσθη.

§. δ. Ἀπὸ ἐκείνης τὴν στιγμήν ἄρχησε νὰ φρίττη διὰ τὴν δουλείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πατρίς του ὑπέκυψεν (2). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθέλγετο πάντοτε μὲ ἐλπίδας, ὅτι τὰ παραδείγματα, καὶ αἱ ἀρχαὶ του ἤθελον ἀποτελέσει εἰς τὸν τύραννον ἐνέργειαν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδύνατο νὰ ἐμποδισθῆ ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ἀγαπᾷ, καὶ νὰ τὸν μεταχειρίζηται εἰς τὰς ὑποθέσεις του (3), εὐχαριστήθη νὰ ζῆ μαζί του, καὶ δὲν ἔλειπεν, ὁμιλῶν αὐτῷ ἐλευθέρως, καὶ καταφρονῶν τὸ μῖσος ἀπολλυμένης αὐτῆς (4). Τέλος πάντων ὁ Διονύσιος ἀπέθανεν (5), ἀπὸ φρέκην ἐμπλεως, ἀπὸ δυσπιστίας βασανιζόμενος, καὶ τόσον δυσυχῆς, ὅσον καὶ ὁ λαὸς, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνασενάζοντα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τριάκοντα ὀκτῶ χρόνους (6). Ἀνάμεσα εἰς ἄλλα παιδιὰ, ἀφῆσεν ἀπὸ τὴν Δωριδα, μίαν ἀπὸ τὰς δύο του γυναῖκας, υἱὸν, ὃς-τις ὠνομάζετο καὶ αὐτὸς Διονύσιος, τοῦ θρόνου διάδοχον (7). Ὁ Δίων ἐπέτυχεν εὐκαιρίαν νὰ ὑπερμαχήσῃ διὰ τὴν εὐτυχιάν τῆς Σικελίας. Ἐλεγεν εἰς τὸν νέον ἡγεμόνα. Ὁ πατήρ σου ἐσσερέωνε τὴν δυνάμιν του εἰς τοὺς φοβεροὺς σόλους, τοὺς ὁποῖους ἔχεις ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, καὶ εἰς τὰς δέκα χιλιάδας τῶν βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι εἶναι σωματοφύλακές σου. Ταῦτα ἦσαν, καθὼς ἐνόμιζεν ἐκεῖνος, ἀλύσεις τοῦ ἀδάμαντος, δι' ὧν ἐφρού-

(1) Πλά. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Νέπ. εἰς Δίω. κεφ. α'. (4) Πλούτ. εἰς Δίω. §. 960. (5) Τῶ, 367. ἔτι πρὸ X. (6) αὐτ. (7) Διόδ. ιε'. §. 324.

ρει ὅλα τὰ μέρη τῆς βασιλείας. Ἄλλ' ἠπατήθη. Ἐγὼ ὅμως γνωρίζω ἄλλους δεσμούς, διὰ τὰ δεσμεύσει τὴν βασιλείαν με τρόπον ἀδιάρρηκτον, τὴν δικαιοσύνην τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτόν. Πόση κατασχύνῃ εἰς ἐσέ, ἔλεγεν ἔτι, ἂν, περιωρισμένος μόνον τὰ διακρίνησαι ἀπὸ τὴν ὑπερλάμπουσαν εἰς τὸ ὑποκείμενον, καὶ παλάτιόν σου μεγαλαπρέπειαν, ὁ ἐλάχιστος τῶν ὑπκόων σου δύναται τὰ σὲ ὑπερτερῆ εἰς τὰς γνώσεις, καὶ γενναῖα φρονήματα (1).

§. ε'. Ὁ Δίων ὄχι μόνον ἐδίδασκε τὸν βασιλέα, ἀλλ' ἔτι εἶχε καὶ ὀφθαλμὸν ἀγρυπνοῦν εἰς τῆς βασιλείας τὴν διοίκησιν, ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, καὶ αὐξάνων τῶν ἐχθρῶν τοῦ τὸν ἀριθμὸν (2). Μάτην ἐξεκένωσαν μέχρι τινὸς τὰς δυνάμεις των, ἀλλὰ τέλος πάντων ἔφθασαν τὰ καταβυθίσωσι τὸν Διονύσιον εἰς τὴν ἀτιμοτέρην ἀσωτίαν (3). Ὁ Δίων, μὴ δυνάμενος τὰ τοῖς ἀντιπαθεῖν, ἀνέμενε καιρὸν δεξιώτερον. Ὁ βασιλεὺς, τὸν ὁποῖον ἤυρε τὸ μέσον τὰ προδιαθέσει εἰς εὐνοίαν μου, καὶ τοῦ ὁποῖου αἱ ἐπιθυμίαι ἦσαν πάντοτε ὀρθοίαι, μετ' ἔγραψε πολλὰ γράμματα κατ' ὑπερβολὴν βιασικὰ, μετ' ὠρῆκε τὰ ἀφῆσω κάθε ἔργου, καὶ τὰ φθάσω, ὅσον τάχος, εἰς τὰς Συρακούσας. Ὁ Δίων ἐπρόσθετεν εἰς τὰ ἐδικά του, ὅτι δὲν ἔπρεπε τὰ ἀφῆσω μήτε σιγῆν, ὅτι εἶναι ἔτι καιρὸς, τὰ ἀνυψώσω τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸν θρόνον, ὅτι ὁ Διονύσιος ἔδειχεν καλλιτέρας εἰς αὐτὴν διαθέσεις, καὶ οἱ συγγενεῖς του ἐπιθυμοῦσι τὰ ἐνωθῶσι μετ' ἡμᾶς, διὰ τὰ τὸν σερεώσωσιν εἰς αὐτήν (4). Ἐσκεπτόμην μετ' προσοχὴν μεγάλην τὰ γράμματά του. Δὲν ἐδυνάμην τὰ ἐμπισθεῖν εἰς ὑποσχέσεις νέου, ὅς τις ἐν ἀκαρεῖ διέβαινον ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην ἀκρότητα. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε τὰ ἐπισηριχθῶ εἰς τὴν τελείαν τοῦ Δίονος φρονήσιν; Ἐπρεπε τὰ

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Ἐπισ. Δίω. παρὰ Πλ § 309 (3) Πλούτ. εἰς Δίω. §. 960. (4) Πλά. Ἐπισ. §. §. 327. Πλούτ. αὐτ. Δίλ. παρὰ. ἰς. δ. κεφ. τῷ.

ἀφήσω τὸν φίλον μου εἰς περίσσειαν τόσου κρίσιμον; Διὰ τί ἀφωσίωσα τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἢ, νὰ τὴν ἐπιβουλεύωμαι, ὅταν μὲ κράξη εἰς ὑπεράσπισίν της (1); Περὶ πλέον, σὰς λέγω μὲ εἰλικρίνειαν, εἶχον ἐλπίδα τινὰ νὰ φέρω εἰς πρᾶξιν τὰς ἰδέας μου περὶ τῆς καλλιτέρας διοικήσεως, καὶ νὰ θεμελιώσω τὴν βασιλείαν τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας ἐπικράτειαν (2). Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀληθῆ αἷτια, τὰ ὅποια μὲ ἐβίασαν νὰ ἀναχωρήσω (3). Αἷτια πολλὰ διαφορετικὰ ἀφ' ὅσα προσήψαν εἰς ἐμὲ κριταὶ ἄδικοι (4).

§. 5. Εὐρον τὴν αὐλὴν τοῦ Διονυσίου γεμάτην ἀπὸ διχονοίας, καὶ θορύβους. Ὁ Δίων ἦτον νύσσα εἰς τὰς ἀπνεεὶς συκοφαντίας (5). Ὁ Σπεύσιππος ἐν τούτοις διέκοψε τὸν λόγον τοῦ Πλάτωνος, ὁ Θεὸς μου, εἶπε, δὲν τολμᾷ νὰ σᾶς διηγηθῆ τὰς, ὅσας τιμὰς τῷ ἀπέδωκαν, καὶ τὴν, ὅσῃ μὲ τὸν ἐρχομὸν του ἔλαβεν, ἔκβασιν (6). Ὁ βασιλεὺς τὸν ὑπεδέχθη ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸ πλοῖον, καὶ, ἀφ' οὗ τὸν ἀνεβίβασεν ἐφ' ἄρματος μεγαλοπρεποῦς, συρομένου ἀπὸ τέσσαρας λευκοὺς ἵππους, τὸν ὠδήγει μὲ θρίαμβον μεταξὺ ἀπύρου πλήθους, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τὸν αἰγιαλόν. Ἐπρόσαξε νὰ ἦναι εἰς αὐτὸν αἱ θύραι τοῦ παλατιοῦ ἀνεωγμέναι εἰς κάθε ὥραν, καὶ ἐπρόσφερε θυσίαν μεγαλοπρεπῆ πρὸς εὐγνωμοσύνην τῆς ἀγαθοεργίας, τὴν ὁποίαν αἱ Θεοὶ ἐχάρισαν εἰς τὴν Σικελίαν. Ἐντὸς ὀλίγου εἶδον τοὺς αὐλικούς, ὅτι ἔτρεχον ἐνώπιον τῆς μεταμορφώσεως, ὅτι ἐξώριζον τὴν ἀσωτίαν ἀπὸ τὰς τραπέζας των, ὅτι ἠσχολοῦντο μὲ προθυμίαν εἰς τὰ σχήματα τῆς γεωμετρίας, τὰ ὅποια διάφοροι παιδαγωγοὶ ἐχάραττον ἐπὶ τῆς διεσπάρμενης

(1) Πλάτ. αὐτ. (2) αὐτ. Διογ. Λ. γ'. §. 21. (3) Τῷ, 364. πρὸ Χ. (4) Πλάτ. αὐτ. Θεμίστ. λόγ. κγ'. §. 285. Διογ. Λ. ε'. §. 8. (5) Πλάτ. Ἐπιστ. ε'. §. 329. (6) Πλούτ. εἰς Δίον. §. 963. Πλάτ. ζ'. κεφ. λ'. Αἰλ. ποι. ες. δ'. κεφ. ιγ'.

εἰς τοὺς ἰδίους προδόμους τοῦ παλατιῦ ἄμμου. Οἱ δῆμοι, ἐκ-
 ρατικοὶ διὰ τὴν αἰφνυδίαν αὐτὴν μεταβολὴν, συναλλάμβανον
 ἀγαθὰς ἐλπίδας. Ὁ βασιλεὺς ἐφαίνετο συμπαθητικώτερος εἰς
 τὰ παράπονά των. Ἐνθυμοῦντο, ὅτι ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ
 πολίτου τῶν Ἀθηνῶν (1), τῆς ἐλευθερωτέρας τῆς Ἑλλάδος
 πόλεως. Ἐλεγον ἔτι, ὅτι εἰς μίαν θρησκευτικὴν τελετὴν, ἐν
 ᾗ ὁ κήρυξ, κατὰ τὴν συνειθισμένην διαταγὴν, ἐξεφώνησε τὰς
 πρὸς οὐρανὸν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τοῦ τυράννου, ὁ
 Διούσιος, λυπηθεὶς δι' ἐπωνυμίαν, ἢ ὅποια μέχρις ἐκείνου τοῦ
 χρόνου δὲν τὸν ἐπλήγωνεν, ἔκραξεν αἰφνυδίως, δὲν πάυεις ἀπὸ
 τοῦ νὰ μὲ καταρᾶσαι (2).

§. ζ'. Οἱ λόγοι οὕτω ἐτρόμαξαν τοὺς ὀπαδοὺς τῆς τυ-
 ραννίας· ἀρχηγὸς τούτων ἦτον ἐκεῖνος ὁ Φίλιππος, ὃς τις συ-
 νέγραψε τοὺς πολέμους τῆς Σικελίας, καὶ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ γέ-
 νους συγγράμματα. Ὁ πρεσβύτερος Διούσιος τὸν ἐξώρισεν ἀ-
 πὸ τὴν βασιλείαν του· ἐπειδὴ ἦτον εὐγλωττος, καὶ τολμηρὸς,
 ἐπροσπάθησαν νὰ τὸν ἀνακαλέσωσιν ἀπὸ τὴν ἐξορίαν, διὰ νὰ
 τὸν ἀντιτάξωσιν εἰς τὸν Πλάτωνα. Μόλις ἔφθασε, καὶ ὁ Δίων
 ἐξετέθη εἰς κακοτρόπους συκοφαντίας· κατέστησαν τὴν ἐμπιστο-
 σύνην του ὑποπτον· ἐφαρμάκωσεν ὅλους του τοὺς λόγους, καὶ
 ὅλας του τὰς πράξεις. Ἐκεῖνος μὲν ἐσυμβούλευε νὰ ὀλιγοσεύῃ,
 εἰς καιρὸν εἰρήνης, μέρος τῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν τριηρῶν·
 αὐτοὶ δὲ ἔλεγον, ὅτι θέλει νὰ ἀδυνατῇ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν
 διὰ νὰ μεταφέρῃ τὴν βασιλείαν εἰς τὰ παιδιά, τὰ ὅποια εἶχεν
 ἢ ἀδελφῆ του ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Διούσιον. Παρεκίνηει τὸν
 ἀναθρεπτόν του νὰ μελετᾷ τοὺς κανόνας φρονίμου διοικήσεως·
 ὁ βασιλεὺς ἔλεγον εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς μαθητὴς τῆς Ἀκαδημίας,
 φιλόσοφος, καταδεδικασμένος διὰ τὸ ἐπιλοιπον τῆς ζωῆς του,
 εἰς ἀνυπάρκτου ἀγαθοῦ ἀναζήτησιν (3). Τῷ οὖν, εἶπε πάλιν

(1) Δημοσ. ἐπις. Φιλ. §. 115. (2) Πλούτ. αὐτ. Νέπ. εἰς Δίον
 κει. γ. (3) Πλάτ. ἐπις. ζ'. §. 333 Πλούτ. αὐτ.

ὁ Πλάτων, ὠμίλου τότε εἰς τὰς Συρακούσας μόνον διὰ δύο συνωμοσίας, τὴν μὲν, περὶ τῆς φιλοσοφίας, κατὰ τοῦ Θρόνου, τὴν δὲ, περὶ ὅλων τῶν παθῶν, κατ' αὐτῆς. Κατεκρίθη, ὅτι οἰκιστοποιῆμαι τὴν πρώτῃν, καὶ μέλλω, ὠφελούμενος ἀπὸ τὸ πρὸς ἐμὲ τοῦ Διονυσίου σέβας, νὰ τῷ γᾶσω παγίδα. εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ὁμοῦ μὲ τὸν Δίωνα τῷ ἔλεγον, ὅτι, ἂν θέλῃ νὰ δοξασιῇ, καὶ νὰ ἀυξήσῃ ἔτι τὴν ἐξουσίαν του, ἔπρεπε νὰ εὕρῃ Θηταυρὸν ἐναρέτων φίλων, διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτοὺς τὰς ἀρχάς, καὶ διοικήσεις (1), νὰ ἀνασυστήσῃ τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, διαφθαρείας ἀπὸ τοὺς Καρχηδονίους, νὰ ταῖς δώσῃ νόμους σοφοῦς, ἕως οὗ ἤθελε δυναθῆ νὰ ταῖς δώσῃ τὴν ἐλευθερίαν, νὰ περιορίσῃ τελευταῖον τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας του, καὶ νὰ ἀποβῆ ὁ βασιλεὺς τῶν ὑπηκόων του, ἀντὶ νὰ ᾔῃαι ὁ τύραννός των (2). Ὁ Διονύσιος ἐφάνετο ἐνίοτε, ὅτι ἐθέλετο ἀπὸ τὰς συμβουλὰς μας, ἀλλ' αἱ παλαιαὶ του προλήψεις κατὰ τοῦ φίλου μου, ἀείποτε ἀνανεούμεναι μὲ ἀπίστους πειθούς, ἐσερεώοντο εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἐν Συρακούσαις διατριβῆς μου, μετεχειρίσθην ὅλας μου τὰς φροντίδας διὰ νὰ τὰς ἀνατρέψω (3), ἀλλ' ὄχι μόνον εἰς τοῦτο δὲν ἐπέτυχον, ἀλλ' ἔβλεπον ἔτι καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ Δίωνος βαθμηδὸν εἰς ἀδυναμίαν προβαίνουσαν (4).

§. η'. Ὁ μετὰ τῶν Καρχηδονίων πόλεμος ἐξηκολούθει εἰς ἔτι, καὶ ἂν καλὰ ἐπροξένει μόνον διαβατικὰς ἐχθροπραθείας, ἦτον ὅμως ἀνάγκη νὰ λάβῃ τέλος. Ὁ Δίων, διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ ἐπιθυμίαν εἰς τοὺς στρατηγούς τῶν ἐχθρῶν, τοῖς ἔγραψε, νὰ τῷ ἰδεάτωσι τὰ πρῶτα τῆς συνθήκης κεφάλαια, διὰ νὰ δυναθῆ νὰ τοῖς οἰκονομήσῃ εἰρήνην σερεάν. Τὸ γράμμα ἔπεσε, δὲν ἤξεύρω πῶς, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. Ἐν ταύτῳ συμ-

(1) Πλάτ. αἰτ. (2) ὁ αἰτ. ἐπισ. γ. §. 319. Πλούτ. αὐτοθ. (3) Πλάτ. ἐπισ. ε. §. 329, (4) Πλούτ. αὐτ.

βουλευέται τὸν Φίλιππον, καὶ ἐτοιμάζων τὴν ἐκδίκησιν μὲ βα-
 θείαν ὑπόκρισιν, ἐπιτηδύεται νὰ ἀποδώτῃ τὰ εἰς τὸν Δίωνα
 τὰς ἀγαθὰς του χάριτας· δείχνει εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ σημεῖα τῆς
 ἀγαθότητος, τὸν ὁδηγεῖ ἕως εἰς τὴν ἀκροθαλασσίαν, τῷ δείχ-
 νει τὸ ὄλεθρον γράμμα, τοῦ ἀπειθεῖ τὴν προδοσίαν, καὶ,
 χωρὶς νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ κἄν φίλον λόγον νὰ εἰπῇ πρὸς δικαιο-
 λογίαν του, προσάττει νὰ τὸν βάλωσιν εἰς πλοῖον, τὸ ὅποιον
 ἀμέσως ἀνοίξε τὰ ἄρμενά του (1). Ὁ κεραυνὸς οὗτος ἐξέπλη-
 ξε τὴν Σικελίαν, καὶ ἐτάραξε τοὺς φίλους τοῦ Δίωνος. Ἐφο-
 βούτο, μήπως ἐπιπέσῃ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς μας. Ἡ φήμη τοῦ
 θανάτου μου διεχύθη εἰς τὰς Συρακούσας, ἀλλ' αὐτὴν τὴν βι-
 αίαν τρικυμίαν διεδέχθη παρευθὺς βαθεῖα γαλήνη. Ὁ Βασιλεὺς,
 ἢτε ἀπὸ πολιτικῆν, ἢτε ἀπὸ αἰδῶ, ἐπρόσαξε νὰ ζεῖλωσιν εἰς
 τὸν Δίωνα πολλὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐκεῖνος δὲν ᾔθέλησε νὰ
 δεχθῆ (2). Ὅχι μόνον δὲν ἐσκληρύνθη κατὰ τῶν φίλων τοῦ
 ἐξορισθέντος, ἀλλ' ἐκίνησε πάντα λιθὸν νὰ καταπραῦνη τὰς
 ταραχὰς των (3), ἐπροσπάθει ἐξαιρέτως νὰ μὲ παρηγορῇ, καὶ
 μὲ ὥρκιζε νὰ μένω πλησίον του. Ἄν καλὰ καὶ αἰ θεήσεις του
 ἦσαν μεμιγμέναι μὲ ἀπειλὰς, καὶ αἰ κολακείαι του μὲ μανίαν,
 ἐγὼ ὅμως ἐπέμενον πάντοτε εἰς αὐτὴν τὴν διπλὴν πρότασιν,
 ἢ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Δίωνος, ἢ τὴν ἄφεσίν μου. Μὴ δυνάμι-
 νος νὰ ὑπερβῇ τὴν ἀντίστασίν μου, ἐπρόσαξε νὰ μὲ φέρωσιν εἰς
 τὴν ἀκρόπολιν, εἰς τὸ ἰδιόντου παλάτιον. Διδόσκων προσα-
 γὰς εἰς ὅλα τὰ μέρη, νὰ μὲ ἐπαναγάγωσιν εἰς Συρακούσας,
 ἂν ἤθελα φύγῃ. Ἐμπόδισαν ὅλους τοὺς ναυκλήρους ἀπὸ τοῦ
 νὰ μὲ δεχθῶσιν εἰς τὰ πλοιάτων, χωρὶς πρσαγὴν τοῦ βασι-
 λέως ιδιόχειρόν.

§. 3. Ἀχμάλωτος τρόπου τινὰ, καὶ πεφυλαγμένος εἰς

(1) Δύτ. Πλά. αὐτ. (2) Ἐπισ. Δίω. παρὰ Πλ. §. 309. (3) Πλά.
 Ἐπισ. 5. §. 326.

τὴν ἀκρόπολιν, τὸν ἔβλεπον, ὅτι κατέβαλλε πᾶσαν σπουδὴν περὶ ἐμέ, καὶ προσπάθειαν (1). ἔφαινετο ζηλωτῆς διὰ τὴν τιμὴν, καὶ φιλίαν μου· δὲν ἐδύνετο πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὴν προτίμησιν, τὴν ὁποίαν ἡ καρδιά μου παρείχεν εἰς τὸν Δίωνα, τὴν ἐζήτει ὑψηλοφρόνως, τὴν ἐζήτει ἱκετικῶς, ἤμην ἀκαταπαύσως ἐκτεθειμένος εἰς παραδόξους σκηνάς, καὶ αὐταὶ ἦσαν ὄρμαι, καὶ ἀπολογίαι, ὕβρεις, καὶ δάκρυα (2). Ἐπειδὴ αἱ συνομιλίαι μας ἐγίνοντο ἡμέραν ἐξ ἡμέρας συνεχέσεται, ἐδημοσίευσαν, ὅτι ἤμην ἡ μόνη παρακαταθήκη τῆς εὐνοίας του. Ἡ φήμη αὕτη, κακοήθως πιστοποιηθεῖσα διὰ τοῦ Φιλίσου, καὶ τῆς πατρίας του (3), μὲ κατέσπασε μισητὸν εἰς τὸν λαόν, καὶ εἰς τὸ ζράτευμα. Προσῆψαν εἰς ἐμέ, ὡς ἴδιον ἔγκλημα, τὰς ἀταξίας τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τὰ σφάλματα τῆς διοικήσεως. Ἄλλ' ἐγὼ ἤμην πολλὰ μεμακρυσμένος ἀπὸ νὰ τοῦ γένω ἀπὸ αὐτὰς συμμετοχος, ἔξι μόνον ἀπὸ τὸν πρόλογον νόμων τινῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκοπίασα, ἀφ' ἧς ὥρας ἦλθον εἰς Σικελίαν (4). Κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἔσεργον νὰ ἀνακατωθῶ εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, τὰς ἀπέρριψα ἔτι, καθ' ὃν χρόνον ἠμπόρουν νὰ διαμοιρασθῶ τὸ βᾶρος τῶν μὲ τὸν πιστὸν σύντροφόν μου, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἐσερήθην. Ὁ Διονύσιος ἔπεσεν εἰς τὰ σῆθη μεγάλου ἀριθμοῦ κολάκων, οἳ τινες ἔτρεχον εἰς τῆς ἀσωτίας τὴν ἀπώλειαν, καὶ αὐτὸν τὸν καιρὸν ἤθελα ἐκλέξει, διὰ νὰ θίγω συμβουλὰς εἰς νέου ἀνάσθητον, ὅς τις ἐθάρρει, ὅτι διοικεῖ, καὶ παρητεῖτο νὰ διοικῆται ἀπὸ συμβούλους μᾶλλον κακοτρόπους, καὶ οὐχ ἦτον ἀπὸ αὐτὸν ἀναισθητός;

§. ι'. Ὁ Διονύσιος ἤθελεν εὐχαρισηθῆ νὰ ἀγοράσῃ τὴν φιλίαν μου μὲ τοῦ χρυσοῦ τὴν βαρύτητα, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἔκρινον ὑψηλοτέρην ἀπὸ τὸν χρυσόν. Ἦθελον νὰ καταλαμβάνῃ τὰς

(1) Αὐτ. (2) Πλούτ. εἰς Δίω. §. 964. (3) Πλά. ἐπισ. γ. §. 315. (4) αὐτ.

διδασκαλιέμενος μοι ἀληθείας, διὰ νὰ μάθῃ νὰ γίνῃται κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ διὰ νὰ χρηματίσῃ ἄξιος νὰ διοικῇ τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἐκεῖνος ἡγάπα μόνον τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις γυμνάζει τὸν νοῦν, καὶ παρέχει εἰς αὐτὸν αἰτίαν λαμπρότητος. Ὅταν τὸν ἐπανήγαγον εἰς ἐκείνην τὴν σοφίαν, ἡ ὁποία ῥυθμίζει τὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς, τότε ἔβλεπον τὴν θερμότητά του ὅτι ἐψυχραίνετο, καὶ μὲ ἤκουε μὲ κόπον, καὶ σενοχωρίαν. Παρητήρουν, ὅτι προσφαλιζέτο ἐναντίον εἰς τὰ, ὅσα ἤθελον νὰ τὸν καταπείσω. Ἀναμφιβόλως τὸν ἐβεβαίωσα, ὅτι δεχόμενος τὰς ἀρχάς μου, ἀφενεκα ἤθελεν ἀποφασίσαι τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ τὸν θριάμβον τοῦ Δίωτος (1). Ἡ φύσις τῷ ἐχάρισεν ἀντιληπτικὸν δραστήριον, εὐγλωττίαν ἀξιέπαινον, καρδίαν εὐαίσθητον, διαθέσεις μεγαλοφυχίας, ῥοπὴν εἰς τὰ τίμια πράγματα, ἀλλὰ τῷ ἠρνέθη χαρακτῆρα σαθερὸν, καὶ ἡ ἀνατροφὴ τοῦ διόλου ἡμελημένη (2), μεταβαλοῦσα τὸ σπέρμα τῶν ἀρετῶν του, ἄφησε νὰ προκύπτωσιν ἀδυναμίαι, αἱ ὁποῖαι κατὰ τύχην ἐσμίκρυνον τῶν ἐλαττωμάτων του τὴν δύναμιν. Ἐχει σκληρότητα χωρὶς ἐπιμονὴν, ὑψηλοφροσύνην χωρὶς μεγαλοπρέπειαν· μεταχειρίζεται τὸ ψεῦδος, καὶ τὴν ἀπιστίαν μόνον δι' ἀδυναμίαν καὶ διέρχεται ἡμέρας ὀλοκλήρους εἰς μέθην, καὶ ἠδονάς. Ἄν εἶχε περισσώτερον σαθερότητα, ἤθελεν ἦναι ὁ σκληρότερος τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὴν ψυχὴν του δὲν γνωρίζω κήμμιαν ἄλλην δύναμιν, ἢ τὸ ἀκαμπτον πείσμα, μὲ τὸ ὁποῖον ζητεῖ κάθε πρᾶγμα νὰ ὑπέικῃ εἰς τὰς ἀστάτους θελήσεις του· δίκαια, δόξα, αἰσθήματα, καὶ κάθε ἄλλο ἐφ' ἐνὶ λόγῳ πρέπει νὰ ἦναι μέχρι τελοῦς ὑποτεταγμένα εἰς τὰς γνώσεις του· καὶ τὸν εἶδον, ὅτι ἐξουθενώετο μὲ ὑποκλίσεις, καὶ μικροπροσείας μᾶλλον, ἢ ὅτι ὑπέφερε τὴν ὕβριν τῆς ἀρνήσεως, ἢ τῆς ἀντιλογίας. Ἄν

(1) Πλα. ἐπισ. ζ'. §. 330. (2) Πλούτ. εἰς Δίω. 961.

τέως ὑπερμαχῆ νὰ κατανοήσῃ τὰ μυστήρια τῆς φύσεως (1), φαντάζεται, ὅτι αὐτὴ δὲν χρεωσθεῖ νὰ κρύψῃ ἀπὸ αὐτὸν τίποτε. Ὁ Δίῳν εἶναι εἰς αὐτὸν μάλις αμισπὸς, δι' ὅ,τι τῷ ἐναντιοῦται μὲ τὰς συμβουλὰς του, καὶ παραδείγματα.

§. ια'. Μάτην τὸν παρεκάλουν νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ Δίῳνος, καὶ τὴν ἐδικήν μου· ἐπειδὴ παρ' ἐλπίδα πάλιν ὁ πόλεμος ἀνάψας, τὸν ἐγέμισεν ἀπὸ νέας φρουτίδας (2). Μὴν ἔχων εἰς τὸ ἐξῆς προφάσεις εὐλογοφανεῖς νὰ μὲ περικρατῆ, συγκατένευσε νὰ μοὶ δώσῃ τῆς ἀναχωρήσεως τὴν ἄδειαν. Τότε ἐκάμαμεν οἰονεὶ συνθήκην. Ἐγὼ μὲν τῷ ὑπεσχέθην, ὅτι, μετὰ τὴν εἰρήνην, θέλω ἔλθῃ πρὸς ἀντάμωσίν του, ὁ δὲ, μοὶ ὑπεσχέθη, ὅτι θέλει ἀνακαλέσει τὸν Δίῳνα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ἀφ' οὗ ἐκλείσθη ἡ εἰρήνη, δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς τὸ εἰδοποιήσῃ. Ἐγραψεν εἰς μὲν τὸν Δίῳνα, νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐπιστροφὴν του ἔτι ἕνα χρόνον, εἰς ἐμέ δὲ, νὰ ταχύνω τὴν ἐδικήν μου (3). Ἀμέσως τῷ ἀπεκρίθην, ὅτι ἡ ἡλικία μου δὲν μοὶ ἐπέτρεπε νὰ κινδυνεύσω τόσον μακρὰν θαλάσσοπορίαν, καί, ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἐφύλαξεν τὴν ὑπόσχεσίν του, ἤμην ἀπὸ τὴν ἐδικήν μου ἐλεύθερος. Ἡ ἀπόκρισις αὕτη ἐπίσης ἐφάνη δυσάρεστος καὶ εἰς τὸν Δίῳνα, καὶ εἰς τὸν Διουύσιον (4). Τότε ἀπεφάσισα μὴ ἀνακατώνωμαι πλέον εἰς τὰς ὑποθέσεις των, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μᾶλλον διῶσχυρίζετο εἰς τὸν σκοπὸν του, ἔσελλε πρὸς ἐμὲ παρακινήσεις ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Μοὶ ἔγραψεν ἀκαταπαύστως, παρεκίνας νὰ μοὶ γράψωσιν οἱ φίλοι τῆς Σικελίας, οἱ ζῶντες εἰς αὐτὴν φιλόσοφοι τοῦ σχολείου τῆς Ἰταλίας. Ἀρχύτας, ὁ προεδρεύων εἰς αὐτοὺς ἦλθεν εἰς αὐτὸν (5), μοὶ ἐσημείωσε, καὶ ἡ μαρτυρία του ἦτον ἐπικυρωμένη ἀπὸ ἄλλα γράμματα, ὅτι ὁ βασιλεὺς πυρπολεῖται διὰ τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ νέαν φλόγα, καὶ ἤθελα ἐκ-

(1) Πλά. ἐπισ. β'. §. 313. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) Πλά. ἐπισ. γ'. §. 317. καὶ δ'. §. 338. (4) ὁ αὐτ. ἐπισ. δ'. αὐτ. (5) αὐτ.

θέσει εἰς κίνδυνον τοὺς, ὅσοι τὴν καλλιέργουσιν εἰς τὰς ἐπι-
κρατείας του, ἂν δὲν ἤθελα ἐπιστρέψει, ὅσον τάχος. Ὁ Δίω-
ν μὲ ἠνώχλει ἀκαταπαύσως ἐκ μέρους του δι' αὐτό. Ὁ βασιλεὺς
ποτὲ δὲν θέλει τὸν ἀνοικαλέσει, ἐπειδὴ τὸν φοβεῖται· ποτὲ δὲν
θέλει νὰ ἦναι φιλόσοφος, μόνον ζητεῖ νὰ φαίνεται τοιοῦ-
τος (1). Ἐσοχάζετο, ὅτι παρὰ τοῖς καθ' αὐτὸ φιλοσόφοις,
τὸ ταξειδίον μου ἤθελε προσθέσει κλέος εἰς τὴν ὑπόληψίν του,
καὶ ἡ ἀρνησίς μου ἤθελε τὴν βλάβει. Ἰδοὺ ὅλον τὸ μυσῆριον
τῆς ἀμέτρου του παρακινήσεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπροσπάθει νὰ
μὲ σύρη πλησίον του.

§. ιβ'. Ἐν τοσοῦτῳ ἔκρινον, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀντίστα-
μαι εἰς τόσας γνώμας, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ἐδικήν μου ἠναντιώ-
νοντο. Ἴσως ἤθελον μὲ κατηγορήσει ποτὲ, ὅτι ἄφησα νέον ἡ-
γεμόνα, ἐκτείνοντα εἰς ἐμὲ τὴν χεῖρά του καὶ δεύτερον, διὰ
νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς ἀποπλανήσεις του, ὅτι παρέδιδον εἰς τὴν
μανίαν του τοὺς φίλους, ὅσους εἶχον εἰς ἐκείνους τοὺς μακρυ-
νοὺς τόπους, καὶ ἠμέλουν τὰ συμφέροντα τοῦ Δίωτος, μὲ τὸν
ὁποῖον ἡ φιλία, ἡ φιλοξενία, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη, μὲ συνέδη-
σαν ἀπὸ τόσον διεξοδικὸν χρόνον (2). Οἱ ἐχθροὶ του κατέση-
σαν τὰς προσόδους του δημοσίας (3), καὶ τὸν κατέτρεχον, διὰ
νὰ πὸν διεγείρωσιν εἰς ἀποσασίαν· ἐπολλαπλασίαζον τὰς ἀδικίας
τοῦ βασιλέως, διὰ νὰ τὸν κατασῆσωσιν ἀδυσώπητον. » Ἰδοὺ
ἤτι μοι ἔγραφεν ὁ Διονύσιος. Θέλομεν βάλλει ἀμέσως εἰς πρᾶ-
ξιν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Δίωτος· εὐχαρισσοῦμαι εἰς ὅ,τι θέλεις,
καὶ ἐλπίζω, ὅτι ἐπιθυμεῖς πράγματα δίκαια. « Ἄν δὲν ἔλ-
θῃς, δὲν λαμβάνεις ὑπὲρ αὐτοῦ τίποτε. Ἐγνωρίζον τὸν Δίω-
να· ἡ ψυχὴ του ἔχει ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς. Ἰποφέρει ἡ-
σύχως τὴν καταδρομὴν, ἀλλ' ἐὰν μὲ τὰς πολλὰς ἀδικίας φθά-

(1) Ὁ αὐτ. ἐπισ. β. §. 316. καὶ γ'. 33β. (2) αὐτ. (3) αὐτ. Πλεῖτ.
εἰς Δτω. §. 965.

σωσι νὰ τὸν ταπεινώρωσι, τότε χρειάζονται χεῖμαρροι αἵματος, διὰ νὰ ἐκπλύνωσιν αὐτὴν τὴν ὕβριν. Ἔχει μὲ τὴν ἐπιδεικτικὴν παρρησίαν τοῦ σώματος τὰ ὑπέρτερα τοῦ νοῦς, καὶ τῆς καρδίας προτερήματα (1). Εἶχεν εἰς τὴν Σικελίαν πλούτη ἄπειρα (2), εἰς ὅλον τὸ βασιλεῖον, ὑπαδούς ἀναριθμήτους, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τόσων ὑπόληψιν, ἥτις ἤθελε διατάξει ὑπὸ τὰς προσχῆρας τοὺς ἀνδρειοτέρους μας πολεμιστὰς (3). Προέβλεπον μεγάλα κακὰ ἔτοιμα νὰ χυθῶσιν εἰς τὴν Σικελίαν. Ἴσως ἦτον ἐξηρητημένον ἀπὸ ἐμὲ νὰ τὰ προλάβω, ἢ νὰ τὰ ἀναβάλλω.

§. ιγ'. Ἄν καλὰ καὶ μοὶ ἐβαρυφαίνετο νὰ ἀφήσω πάλιν τὸν ἀναχωρητικὸν μου τόπον, καὶ εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἐτῶν, νὰ ἀπέλθω νὰ ἀντίσταμαι μὲ σταθερότητα ἐναντίον εἰς δεσπότην ὑψηλόφρονα, τοῦ ὁποῦ αἱ φαντασίαι παρομοίως χεῖμαζονται, ὡς ἡ θάλασσα, τὴν ἁποίαν ἔμελλον νὰ θαλασσοπορήσω, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν εἶναι μῆτε ἀρετὴ ἄπονος, μῆτε φιλοσοφία ἀπρακτος. Ὁ Σπείσαιππος ἠθέλησε νὰ μὲ συνοδεύσῃ, ἐδέχθην τὰ προβλήματα τοῦ (4). Ἠλπίζον, ὅτι αἱ εὐαρεσησεις τοῦ νοῦς τοῦ ἔμελλον νὰ δελεάσωσι τὸν βασιλέα, ἂν ἡ δύναμις τῶν δικαιωμάτων μου δὲν ἐδύνατο νὰ τὸν καταπέισῃ. Ἀνεχώρησα τελευταῖον, καὶ ἔφθασα εὐτυχῶς εἰς Σικελίαν (5). Ὁ Διονύσιος ἐφάνη ὅλος ἔκδοτος εἰς χαρὰν, ὁμοίως καὶ ἡ βασίλισσα, καὶ ὅλη ἡ βασιλεία γενεά (6). Ἐπρόσβαξε νὰ μ' ἐτοιμάσωσι κατοικίαν εἰς τὸν κῆπον τοῦ παλατίου (7). Κατὰ τὴν πρώτην μου ἐντευξιν παρέσησα εἰς αὐτὸν, ὅτι, καθὼς ἐτυμβεβιάσθημεν, ἡ ἐξορία τοῦ Δίωνος ἔμελλε νὰ τελειώσῃ εὐθύς, ἀφ' οὗ ἠθέλα ἐπιστράψῃ εἰς Συρακούσας. Εἰς αὐ-

(1) Πλά. αὐτ. Διόδ. ις'. §. 410. Νέπ. εἰς Δάμ. κεφ. δ'. (2) Πλά. αὐτ. 347. Πλούτ. αὐτ. 960. (3) Πλά. καὶ Πλούτ. αὐτ. (4) Πλά. ἐπισ. 6. §. 314. Πλούτ. αὐτ. (5) Κατ' ἀρχὰς τοῦ. 361, ἔτους πρὸ Χ. (6) Πλούτ. αὐτ. (7) Πλά. ἐπισ. 5. §. 349.

τοὺς τοὺς λόγους ἐφώναζεν, ὁ Δίων δὲν εἶναι ἐξωρισμένος, μόνου τὸν ἐμάκρυνα ἀπὸ τὴν αὐλήν (1). Εἶναι τώρα καιρὸς νὰ τὸν πλησιάσῃς εἰς αὐτὴν, τῷ ἀπεκρίθῃ, ἀποδίδων αὐτῷ τὰς περιουσίας του, τὰς ὁποίας ἄφησας εἰς ἀπίστους διοικητὰς (2). Αὐτὰ τὰ δύο ἄρθρα χρόνον διεξοδικὸν διπρευνῶντο ἀνάμεσον μας, καὶ ἀνεπλήρουν πολλὰς συνελεύσεις. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐζήτει μὲ φιλοφρονήσεις, καὶ δῶρα, νὰ μὲ ψυχράνῃ εἰς τοῦ φίλου μου τὰ συμφέροντα, καὶ νὰ μὲ καταστήσῃ νὰ ἐγκρίνω δικαίαν τὴν κατάπτωσίν του (3), ἀλλ' ἀπέρριπτον τὰς ἀγαθοεργίας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἀγοράζω μὲ τῆς τιμῆς, καὶ φιλίας τὴν ἀποτίμησιν.

§. ιδ'. Ὅταν ἠθέλησα νὰ σαθμίσω τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς μου, καὶ τὰς διαθέσεις του, ὡς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν (4), τότε μόνου μοὶ ὠμίλει περὶ τῶν μυσηρίων τῆς φύσεως, καὶ μάλιχα περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κακοῦ. Ἦκουσεν ἀπὸ τοὺς Πυθαγορείους τῆς Ἰταλίας, ὅτι ἠσχολήθῃν ἰκανὸν χρόνον εἰς αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Καὶ τοῦτο ἐσάθῃ ἔν ἀπὸ τὰ αἷτια, τὰ ὁποία τὸν ἠνάγκασαν νὰ ταχύνῃ τὴν ἐπιστροφὴν μου (5). Μὲ ἐξενόχῳρει νὰ τῷ ἐκθέσω μέρος ἀπὸ τὰς ἰδέας μου, καὶ ἐγὼ δὲν ἠμέλησα ἀπὸ τοῦ νὰ τὰς ἐρμηνεύσω ἐπὶ λεπτοῦ. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς δὲν τὸ ἐπεθύμει (6). Ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ ἐπιδείξῃ ἀδυνατὸς τινὰς λύσεις, τὰς ὁποίας ἐσφτερίσεν ἀπὸ ἄλλους φιλοσόφους. Ἐν τοσοῦτῳ ἐπανηροχόμην πάντοτε, καὶ εἰς μάτην πάντοτε, εἰς τὸ κυριῶδες μου προκείμενον, τὸ νὰ ἐκτελέσω μεταξὺ Διονυσίου καὶ Δίωνος συμβιβασμὸν, κατὰ πολλὰ ἀναγκαῖον πρὸς εὐπάθειαν τῆς βασιλείας του. Τέλος πάντων, βεβαρυμένος καὶ ἐγὼ, καθὼς καὶ αὐτὸς, ἀπὸ τὰς ἀπαραιτήτους μου ἐνοχλήσεις, ἄρχησα νὰ κα-

(1) αὐτ. (2) ὁ αὐτ. ἐπισ. γ. §. 317. (3) Πλά. ἐπισ. ζ. 333—4.
(4) αὐτ. (5) αὐτ. Πλοῦτ. εἰς Διῶ. § 965. (6) Πλά, αὐτ.

ταρῶμαι ταξειῶν, τόσον ἄκαρπον, ὅσον καὶ κοπιασικόν. Θέρος ἦτον τότε, καὶ ἠθέλησα νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ τὸν καιρὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψω. Ἐφανέρωσα εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ σταθῶ εἰς τὴν αὐτὴν ἡγεμονίαν τόσον δραστηρίου εἰς τὸ νὰ κατατρέχη τὸν φίλον μου (1). Μετεχειρίσθη ἕλας τὰς ἀπάτας, διὰ νὰ μὲ ἐμποδίση, καὶ τελευταῖον μοὶ ὑπεσχέθη νὰ μὲ ἐξαποστείλῃ μὲ ἑδικήν του τριήρη. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ ἀργοπορῇ τὰς παρασκευάς της, ἀπεφάσισα νὰ εἰσελθῶ εἰς τὸ πρῶτον πλοῖον, ὅπου ἠθέλεν ἐτοιμασθῆ εἰς θαλασσοπορίαν.

§. ιε'. Μετὰ δύο ἡμέρας, ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ, εἶπεν (2)· ἡ ὑπόθεσις τοῦ Δίωνος εἶναι ἡ μόνη αἰτία τοῦ χωρισμοῦ μας. » Πρέπει νὰ τὴν τελειώσωμεν. Ἴδου πᾶν ὅτι δι' ἀγάπην σου » δύναμαι νὰ πράξω πρὸς χεῖρὸν του. Ἄσ μὲν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἕως οὗ ἡ ῥητὴ προθεσμίᾳ τῆς ἐπιστροφῆς του συμφωνηθῆ μεταξύ ἐμοῦ καὶ ἐκείνου, σοῦ καὶ τῶν φίλων σου. Πρέπει » νὰ δώσῃ εἰς ἐσὲ ὑπόσχεσιν, ὅτι δὲν ἐπιχειρεῖται τι κατὰ τῆς » ἐξουσίας μου, πρέπει ἔτι νὰ τὴν δώσῃ εἰς τοὺς φίλους σου, καὶ » φίλους του, καὶ ὅλοι ὁμοῦ πρέπει νὰ ἦσθε ἐγγυηταὶ εἰς ἐμέ· τὰ » πλοῦτητου μετακομίζονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐρπιδεύονται εἰς » ἀσφαλίαν, τοὺς ὁποίους ἠθέλετε ἐκλεῖξει. Μέλλει νὰ ἀπολαμ- » βάνῃ τοὺς τόχους, καὶ ὄχι νὰ ἐγγίξῃ τὸ κεφάλαιον χωρὶς τὴν εὐ- » δοκίαν σου· ἐπειδὴ δὲν βάλλω θεμέλιον εἰς τὴν πίσιν του, διὰ νὰ » ἀφήσω εἰς τὴν διάταξίν του τόσα μεγάλα μέσα διὰ νὰ μὲ βλά- » ψῃ. Ζητῶ ἐν ταύτῳ νὰ μένης ἔτι παρ' ἐμοὶ ἕνα χρόνον, καί, » ὅταν θέλῃς ἀναχωρήσει, τότε σοὶ ἐγχειρίζομεν τὰ χρήματα, » τὰ ὅποια εἰς αὐτὸν ἀνήκουσιν. Ἐλπίζω, ὅτι θέλεις εὐχαριση- » θῆ εἰς αὐτὸν τὴν διάταξιν. Εἶπέ μοι, ἂν σέργῃς εἰς τοῦτο. «
Τὸ πρόβλημα τοῦτο μὲ ἐλύπησεν· ἐζήτησα εἴκοσι τέσσαρας ὠ-

(1) Πλά, ἐπισ. ζ'. 345, (2) αὐτ,

ρας διωρίαν νὰ τὸ ἐρευνήσω. Ἄφ' οὗ ἐξυγοσάτησα τὰς ὠφελείας, καὶ ἀτοπίας του, τῷ ἀπεκρίθην, ὅτι δέχομαι τὰς προβληθείσας συνθήκας, ἐὰν ὁ Δίων ἤθελε τὰς ἐγκρίνη. Διωρίσθη ἐπομένως νὰ τῷ γράψωμεν καὶ οἱ δύο, ὅσον τὸ ὀγλιγωρότερον, καὶ ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τούτῳ, νὰ μὴν ἀλλαγῇ τίποτε ἀπὸ τὴν διάταξιν τῶν ὑπαρχόντων του. Αὐτὴ ἦτον δευτέρα συνθήκη, τὴν ὁποίαν ὁμοῦ ἐπράξαμεν, καὶ δὲν εὐδόγη ἀπὸ τὴν πρώτῃν καλλίτερα (1). Ἄφητα νὰ περάσῃ ὁ ἐπιτήδειος εἰς θαλασσοπορίαν καιρὸς· ὅλα τὰ πλοῖα ἐξῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγὼ δὲν εὐδυνάμην νὰ ἐξέλθω ἀπὸ τὸν κῆπον ἐξ αἰτίας τῆς φυλακῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ εἴσοδος ἦτον ἐμπεισιευμένη. Ὁ βασιλεὺς, κύριος τοῦ ὑποκειμένου μου, ἄρχησε νὰ μὴ »σενοχωρῆται πλέον. Μοὶ εἶπεν ἅπαξ. Ἄλσημονήσαμεν οὐ»σιῶδές τι ἄρθρον. Μέλλω νὰ ζεῖλω εἰς τὸν Δίωνα τὸ ἥμισυ »τῶν ὑπαρχόντων, καὶ φυλάττω διὰ τὸν υἱόν του τὸ ἐπίλοιπον, »τοῦ ὁποίου εἶμαι γνήσιος ἐπίτροπος, ὡς ἀδελφὸς τῆς Ἀρήτης »μητρὸς του (2).» Εὐχαριστήθην μόνον νὰ τῷ εἰπῶ, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναμένωμεν τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Δίωνος εἰς τὸ πρῶτόν του γράμμα· καὶ τότε νὰ τῷ γράψωμεν καὶ δεύτερον, εἰδοποιούντες αὐτῷ περὶ τῆς δευτέρας ταύτης διατάξεως.

§. 15'. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ἐφέρετό μὲ κάθε ἀναίδειαν εἰς τὴν φθορὰν τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Δίωνος, ἐπρόσαξε νὰ πωληθῇ μέρος τι ἀπὸ αὐτὰ, ὡς ἤθελε, καὶ εἰς ὅποιον ἤθελε, χωρὶς νὰ καταδεχθῇ νὰ μοὶ ὁμιλήσῃ, καὶ χωρὶς νὰ ἀκούσῃ τὰ δικαιολογήματά μου. Ἡ θείσις μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀπέβαινε φορτικωτέρα· ἀνέλπισόν τι συμβεβηκὸς ἤυξησε τὴν αὐστηρότητα της. Ὀργισμένοι οἱ φύλακές του, δι' ὅτι ἤθελε νὰ σμικρύνῃ τὸν μισθὸν τῶν ἀποσρατήγων, παρεσάθησαν μὲ θόρυβον εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τῆς ὁποίας ἐπρόσαξε νὰ κλείσῃσι τὰς πύλας.

(1) Πλά. ἐπισ. ζ'. § 347. (2) αὐτ.

Αἱ ἀπειλαί των, αἱ πολεμικαὶ κραυγαί, καὶ αἱ τῆς ἐπιδρομῆς ἐτοιμασίαι τόσον τὸν ἐτρόμαξαν, ὥστε τοῖς ἐχάρισε πλέον ἀπ' ὅτι ἐζήτουν. Ὁ Ἡρακλείδης ἀπὸ τοὺς πρώτους πολίτας τῶν Συρακουσῶν, ὑποπτευθεὶς κατὰ πολλὰ, ὅτι ἦτον ὁ αὐτουργὸς τῆς ἐπαναστάσεως, ἔφυγε, καὶ ἐπροσπάθησε διὰ τῆς μεσιτείας τῶν συγγενῶν του, νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸν βασιλέα τὰς κατ' αὐτοῦ διαβολάς. Περιδιαβάζων, μετὰ τινος ἡμέρας εἰς τὸν κῆπον, εἶδον, ὅτι εἰσῆλθον εἰς αὐτὸν ὁ Διονύσιος, καὶ ὁ Θεοδότας, τὸν ὁποῖον ἔκραξε. Συνωμίλησαν ὀλίγον τι ὁμοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἐπλησίασαν πρὸς ἐμὲ, μοὶ εἶπεν ὁ Θεοδότας. »Ἐλθ-
 »βον διὰ τὸν ἀνεψιόν μου Ἡρακλείδην τὴν ἄδειαν, διὰ νὰ ἔλθῃ
 »νὰ δικαιωθῇ, καὶ, ἂν ὁ βασιλεὺς δὲν θέλῃ πλέον νὰ τὸν ὑ-
 »ποφέρῃ εἰς τὰς ἐπικρατείας του, νὰ ἀπέρχηται εἰς τὴν Πελο-
 »πόννησον μὲ τὴν γυναῖκα, υἱὸν, καὶ ἀπολαβὴν τῶν ὑπαρχόν-
 »των του. Πρέπει δι' αὐτὸ νὰ τὸν προσκαλέσω νὰ ἔλθῃ ἐνταῦ-
 »θα. Ὑπάγω ἔτι νὰ τῷ γράψω περὶ τούτου· τῶρα παρακαλῶ,
 »νὰ δυνηθῇ νὰ φανῇ ἀκινδύνως, ἢ εἰς τὰς Συρακούσας, ἢ εἰς
 »τὰ πέραξ. Εἰς τοῦτο ζέργεις, Διονύσιε; Στέργω; ἀπεκρίθη
 »ὁ βασιλεὺς, δύναται ἔτι νὰ κατοικῇ καὶ παρὰ σοὶ μὲ κάθε
 »ἀσφάλειαν.»

§. ιζ. Τὴν ἀκόλουθον ἔωθεν ὁ Θεοδότας καὶ Εὐρύβιος εἰσῆλθον εἰς τὸν κοιτῶνά μου· ἡ θλίψις, καὶ ἡ ταραχὴ ἦτον ἐζωγραφισμένη εἰς τὸ πρόσωπόν των. Πλάτων, μοὶ εἶπεν ὁ πρῶτος, χθὲς ἐστάθης μάρτυς τῆς ὑποσχέσεως τοῦ βασιλέως. »Πρὸ
 »ὀλίγου μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι σρατιῶνται διεσκορπισμένοι εἰς
 »ὅλα τὰ μέρη, ζητοῦσι τὸν Ἡρακλείδην, καὶ ἔλαβον προσ-
 »γῆν νὰ τὸν πιάσωσιν. Ἴσως εἶναι εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του. Δὲν
 »πρέπει νὰ χάσωμεν μήτε στιγμήν, ἔλα μαζί μας εἰς τὰ παλά-
 »τιον. Τοὺς ἠκολούθησα, καὶ ὅταν ἐπαρρησιάζοιμεν εἰς τὸν
 »βασιλέα, ἔμειναν ἀκίνητοι, καταβυθισθέντες εἰς δάκρυα. Ἐ-

» γὼ τῷ εἶπον· φοβοῦνται, μήπως, μὲ ὄλην τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ἧσπερ ἔδωκας, κινδυνεύσῃ εἰς Συρακούσας ὁ Ἡρακλείδης. Ἐπειδὴ θαρρόουσιν, ὅτι ἐπιστρέφει. Ὁ Διονύσιος ἠλλάξε πρόσωπον, μετέβαλε χρῶμα ἐξ αἰτίας τοῦ θυμοῦ. « Ὁ Εὐρύβιος καὶ Θεοδότας ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας του, καὶ ἐν ᾧ κατέβρεχον τὰς χεῖράς του μὲ τὰ δάκρυά των, εἶπον εἰς τὸν Θεοδόταν. Ἐσυχάσατε. Ὁ βασιλεὺς ποτὲ δὲν θέλει ἀθετήσῃ τὴν δοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ὑπόσχεσιν. — » Ἐγὼ κἄμμίαν ὑπόσχεσιν ἔδωκα, μοὶ ἀπεκρίθη μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθοβολοῦντας ἀπὸ μανίαν. — Καὶ ἐγὼ προσκαλῶ τοὺς Θεοὺς μάρτυρας, εἶπον ἐκ δευτέρου, ὅτι ἔδωκας, τῆς ὁποίας ζητοῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν, καὶ ἐπιστρέφων μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὸν τὰ νῶτα, ἔανεχώρησα (1). « Ὁ Θεοδότας δὲν ἔλαβεν ἄλλο καταφύγιον, ἢ νὰ εἰδοποιήσῃ κρυφίως τὸν Ἡρακλείδην, ὁ ὁποῖος μετὰ βίας ἐξέφυγε τοὺς διώκτας του. Ἐκ τούτου ὁ Διονύσιος δὲν ἐφύλαξεν εἰς τὸ ἐξῆς μέτρα. Ἀπεφάσισε σαθερὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ Δίωνος (2). Μὲ ἔκβαλεν ἀπὸ τὸ παλάτιον. Κάθε συγκοινωνία μὲ τοὺς φίλους μου, καὶ κάθε πλησιασμὸς πρὸς αὐτὸν, ἀπηγορεύθησαν αὐστηρότητα. Δὲν ἤκουον ἄλλο, ὅτι ὠμίλουν κατ' ἐμοῦ, μόνον δικαιολογήματα, ὀνειδισμοὺς, καὶ ἀπειλὰς τοῦ τυράννου (3). Ἄν κατὰ τύχην τὸν ἔβλεπον ἐνίοτε, τοῦτό ἐγένετο μόνον, διὰ νὰ δοκιμάζω πικροτάτας εἰρωνείας, καὶ ἀναισχύτους ἀσειότητας (4). Ἐπειδὴ οἱ βασιλεῖς, καὶ, κατὰ τὸ παράδειγμά των, οἱ αὐλικοὶ, πεπεισμένοι ἀναμφιβόλως, ὅτι μόνη ἡ εὐνοιά των ἀποτελεῖ τὴν ἀξίαν μας, πύουσι ἀπὸ τοῦ νὰ προσφέρωσι σέβας εἰς τοὺς, ὅσοι τῆς εὐνοίας των ἐξέπεσον· ἐν ταύτῳ μὲ εἰδοποιῶν, ὅτι ἡ ζωὴ μου ἦτον εἰς κίνδυνον, καὶ κατὰ ἀλήθειαν οἱ σρατιῶται τοῦ τυράν-

(1) Πλά. ἐπισ. ζ'. §. 349. (2) Πλούτ. εἰς Δίον. §. 966. (3) Πλά. αὐτ. (4) αὐτ. ἐπισ. β'. §. 319.

νου εἶπον, ὅτι ἤθελον μοῦ σπκώσει τὴν ζωὴν, ἂν μὲ ἀπαντήσωσιν.

§. ιη'. Ἦυρα τὸ μέσον νὰ φανερώσω τὴν κατάστασίν μου εἰς τὸν Ἀρχύταν, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους μου φίλους τοῦ Τάραντου (1). Πρὶν ἔλθω, ὁ Διονύσιος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὑπόσχεσιν, ὅτι δύναμαι νὰ ἀναχωρήσω ἀπὸ τὴν Σικελίαν ἐλεύθερα, ὅταν μοὶ φανῆ ἀρεσόν, καὶ μοὶ ἔδωκαν τὴν ἐγγύησίν τους πρὸς ἀσφάλειαν τῆς τοῦ Διονυσίου (2). Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἐπεκαλούμην τὴν βοήθειάν τους. Ἐφθασαν παρευθὺς πρέσβεις ἀπὸ τοῦ Τάραντου, καὶ, ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν τὴν ἐπιτεταγμένην εἰς αὐτοὺς ἐπιχείρησιν, ἡ ὁποία ἐχρημάτισε τῆς πρεσβείας των πρόφασις, ἔλαβον τελευταῖον τὴν ἐλευθερίαν μου. Ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Σικελίαν, ἐξῆλθον εἰς τὴν Ἡλιδα, καὶ ἀπῆλθον εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ὅπου ὁ Δίῳ μοὶ ὑπεσχέθη, ὅτι θέλει εὐρεθῆ. Ἀπέδωκα εἰς αὐτὸν λόγον τῆς ἀποσολῆς μου, καὶ τῷ εἶπον τέλος πάντων. Κρίνε ὁ ἴδιος, ὁποῖαν τινὰ δύναμιν ἔχει ἡ φιλοσοφία εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως τῶν Συρακουσῶν. Ὁ Δίῳ, ἀνανακτήσας διὰ τὰς νέας ὕβρεις, τὰς ὁποίας προσφάτως ἐδοκίμασεν εἰς τὸ ὑποκειμένόν μου, ἔκραξε παρευθὺς. » Δὲν » πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ὀδηγῆ τὸν Διονύσιον τὸ σχολεῖον τῆς » φιλοσοφίας, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀθλιότητος. — Μέλλω νὰ ἀνοίξω » εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον. — Ἡ ἵπουργία μου ἄρα ἐτελείωσε, » τῷ ἀπεκρίθη. Ἐὰν αἱ χεῖρές μου ἦσαν ἔτι εἰς κατάστασιν νὰ » κρατῶσιν ὄπλα, ποτὲ δὲν ἤθελα τὰ λάβη ἐναντίον εἰς ἡγε- » μόνᾳ, μὲ τὸν ὁποῖον κοινῶς συγκατόκησα, συνέφαγον, καὶ » συνεθυσίασα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀκοὴ κωφὴ εἰς τὰς διαβολὰς τῶν » ἐχθρῶν μου, εὐπλαγχνίσθη τὴν ζωὴν μου, τὴν ὁποῖαν ἡμ- » πόρει νὰ διαθέσῃ, ὡς ἤθελεν, εἰς τὸν ὁποῖον ἑκατοντάκις » ὑπεσχέθη, ὅτι ποτὲ δὲν θέλω οἰκειοποιηθῆ κάμμίαν ἐπι- » χείρησιν κατὰ τῆς ἐξουσίας του. Ἄν, ἐπανελθόντες ποτὲ καὶ

(1) Αὐτ. ἐπισ. ζ'. (2) Πλοῖτ. αὐτ. Διῶγ. Α. εἰς Πλά.

οὐκ ἔστιν οὐδὲν σκοποῦς εἰρηνικοῦς, ἔχθητε χρεῖαν ἀπὸ τὴν μεσιτείαν
 ημῶν, θέλω σὰς τὴν προσφέρει ἀσμένως, ἀλλ' ἐν ὅτῳ σκέπτε-
 ῃσαι σκοποῦς ἀνατροπῆς, μὴ ἀναμένης ἐκ μέρους μου μήτε
 συμβουλήν, μήτε βοήθειαν (1). « Διαφόρους τρόπους μετε-
 χειρίσθην εἰς διάσῃμα τριῶν ἐτῶν, διὰ νὰ τὸν κρατῶ εἰς ἀπρα-
 ξίαν, ἀλλὰ τῶρα ἦλθε νὰ μοὶ φανερώτῃ, ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ
 πετάξῃ εἰς γῆς πατρίδος του τὴν βοήθειαν. Οἱ πρῶτοι πολῖται
 τῶν Συρακουσῶν, βεβαρυμένοι ἀπὸ τὴν δουλείαν, εἰς τὴν ὀ-
 ποίαν ἀνεξέναξον, ἐπρόσμενον τὸν ἐρχομὸν του, διὰ νὰ συν-
 τρίψωσι τὸν ζυγὸν της. Εἶδον τὰ γράμματά των· δὲν ζητοῦσι
 μήτε στρατεύματα, μήτε τριήρεις, ἀλλὰ μόνον τὸ ὄνομά του,
 διὰ νὰ τοῖς δώσῃ ἐξουσίαν, καὶ τὴν παρουσίαν του, διὰ νὰ τοὺς
 ἐνώσῃ (2). Σημειοῦσιν εἰς αὐτὸν προσέτι, ὅτι ἡ γυνὴ του,
 μὴ δυναμένη πλέον νὰ ἀνθίσταται εἰς τὰς ἀπειλὰς, καὶ μα-
 νίας τοῦ βασιλέως, ἐβιάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον δεύτερον (3).
 Τὸ μέτρον τῶν κακῶν εἶναι ἔμπλεων. Ὁ Δίων ἐπιστρέφει εἰς
 Πελοπόννησον, συναθροίζει ἐκεῖθεν στρατιώτας, καὶ, ἀφ' οὗ αἱ
 παρασκευαὶ τελειωθῶσι, διαβαίνει εἰς Σικελίαν. Τοιαύτη ἐξάθη
 ἡ διήγησις τοῦ Πλάτωνος. Ἐλάβομεν τὴν ἄδειαν ἀπὸ αὐτὸν,
 καὶ τὴν ἐξῆς ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Βοιωτίαν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Λ Δ ΄.

Περὶ ἡγήσεις εἰς τὴν Βοιωτίαν. Σπήλαιον τοῦ
 Τροφωνίου. Ἡσίοδος, Πίνδαρος.

§. α'. **Μ**εγάλην ἀσφάλειαν περιέρχονται εἰς ἕλην τὴν
 Ἑλλάδα. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, καὶ δρόμους (4), εὐρί-

(1) Πλά. αὐτ. (2) Πλούτ. εἰς Δίω. §. 967. (3) αὐτ. (4) Πλά.
 περὶ νό. §. 919. Δίσχ. παραπροσβ. §. 410.

σκονται ξενοδοχεία, ἀλλ' ἀπαιτοῦσι τὴν τιμὴν τῶν ἐξόδων μὲ ἀνακίθειν, καὶ χωρὶς συνειδήσειν. Ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι σχεδὸν πανταχοῦ κεκαλυμμένος ἀπὸ ὄρη, καὶ λόφους, μεταχειρίζονται ἄρματα μόνου διὰ μικρὰς διαβάσεις καὶ πολλάκις ἀναγκάζονται νὰ μετέρχωνται εἰς αὐτὰ τὸν ἐποχέα (1). Διὰ τὰς μακρὰς ὁδοιπορίας πρέπει νὰ προτιμᾷ κῆνεις ἡμιόνους (2), καὶ νὰ ἄγῃ μαζὶ του δούλους τινὰς, διὰ νὰ φέρωσι τὴν ἀποσκευὴν (3). Ὅχι μόνου οἱ Ἕλληνες προθυμοποιοῦνται νὰ περιποιοῦνται τοὺς ξένους, ἀλλ' εἰς τὰς μεγάλας πόλεις εὐρίσκονται ἔτι πρόξενοι, ἐμπεπιστευμένοι αὐτὴν τὴν φροντίδα, ἄλλοτε μὲν εὖναι πολλῆται ἰδιῶται, φιλιώμενοι διὰ μέσου ἐμπορίας, ἢ φιλοξενίας μὲ ἰδιώτας ἄλλων τινῶν πόλεων, ἄλλοτε δὲ ἔχουσι χρακτῆρα δημοσίων, καὶ νομίζονται, ὡς ἐπίτροποι πόλεως, ἢ ἔθνους τινός, τὸ ὁποῖον διὰ δημοσίου ψηφίσματος τοὺς ἔκλεξε μὲ τὴν εὐδοκίαν τοῦ δήμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουσι (4). Τελευταῖον, εὐρίσκονται ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τοιοῦτοί τινες, οἵτινες διοικοῦσιν ἐν ταύτῃ τὰς ὑποθέσεις ξένης πόλεως, καὶ τινὰς τῶν ἰδίων συμπολιτῶν (5). Ὁ Πρόξενος πόλεως τινος δέχεται εἰς ξενοδοχίαν τοὺς ἀπεσταλμένους, τοὺς συνοδεύει πανταχοῦ, καὶ συνεργεῖ διὰ τῆς ὑπολήψεώς του νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἔκβασιν τῶν πραγματευομένων αὐτῶν ὑποθέσεων (6). Προβλέπει, εἰς τοὺς, ὅσοι τῶν ἐγκατοίκων τῆς περιέρχονται, ὅλας τὰς εὐχαριστήσεις, ὅσαι εἶναι τῆς δυνάμεώς του. Τοιαύτας βοηθείας εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπετύχομεν. Εἰς τινὰ μέρη, πολῖται ἀπλούςτατοι ἐπρόφθαινον, ἐξ ἰδίας κινούμενοι προαιρέσεως,

(1) Ἀθήν. γ. §. 99. (2) Αἰσχ. εἰς Κτησιφ. §. 440. (3) ὁ αὐτ. παραπρῆσθ. §. 410. Casanb. εἰς Θεόφ. κεφ. 11. §. 103. Duport. ibid. §. 325. (4) Θουκ. β. κεφ. κθ'. Ξεν. ἰς. Ἑλ. α'. §. 432. Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. δ'. §. 485. (5) Ἰόν. παρ' Ἀθην. ἰγ'. §. 603. Δημοσθ. εἰς Καλλιπ. §. 1099—1. (6) Ξεν. ἰς. Ἑλ. ε'. §. 570. Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. γ. §. 405.

εἰς τὰς ἐπιθυμίας μας (1), ἐπ' ἐλπίδι νὰ ἀποκτήσωσι τῶν Ἀθηναίων τὴν εὐμένειαν, τῶν ὁποίων ἐπεθύμουσι νὰ ἦναι πρόξενοι, καὶ νὰ κερπύνται, ἂν ἔλθωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰ ἀφωσιωμένα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν προνόμια. ἢ πλ. τὴν αἰδειαν νὰ παρουσιάζωσιν εἰς τὴν γενικὴν συνῆλευσιν, καὶ τὴν προεδρίαν εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς, ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας (2).

§. β'. Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἀνεχωρήσαμεν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ μηνὸς Μουουχιῶνος, τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος (3). Ἐφθάσαμεν ἐσπέρας εἰς Ὠρωπὸν, δι' ἐνὸς δρόμου δυσκόλου, ἀλλ' ἐπεσκιασμένου εἰς μέρη τινα ἀπὸ θαφνῶνας (4). Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη ἐπὶ τῶν ὄροσεῖων τῆς Βοιωτίας, καὶ Ἀττικῆς, ἀπέχει ἀπὸ τῆς θαλάσσης σχεδὸν εἴκοσι στάδια (5). Οἱ φόροι τῆς διαβάσεως συλλέγονται εἰς αὐτὴν μὲ ἄκραν αὐσηρότητα, καὶ ἐκτείνονται ἕως εἰς τὸ ἐφόδια τῆς ζωοτροφίας, τὰ ὅποια ἐξωθεύουσιν οἱ κάτοικοι (6), ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι εἶναι δυσέντευκτοι, καὶ εἰς ἄκραν φιλάργυροι. Πλησίον τῆς πόλεως, εἰς τι μέρος ὠραῖον, ποτιζόμενον ἀπὸ τὰς ῥοὰς καθαρῶν ὕδατος (7), εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἀμφιάρεω, ὃς τις ἐχρημάτισεν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τοῦ πολέμου τῶν Θηβῶν, καὶ, ἐπειδὴ εἶχεν εἰς αὐτὸν ἐπάγγελμα μάντεως, ὑπέθεσαν, ὅτι μέλλει νὰ διδῇ χρησμούς καὶ μετὰ θάνατον. "Ὅσοι λοιπὸν ἔρχονται, νὰ ἐπικλησθῶσι τὰ φῶτά του, ὀφείλουσι νὰ ἐγκρατεύονται ἀπὸ οἶνον τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἀπὸ κάθε τροφῆν, ἡμερονύκτιον (8). Μετὰ ταῦτα θυσιάζουσι κριάριον πλησίον τοῦ ἀγάλματός του, ἀπλώνουσι

(1) Θουκ. γ'. κεφ. σ'. (2) De l'état. des colonies par M. desains-te-croix. p. 89. (3) Τὴν ἀνοίξιν τοῦ, 357. ἔτους πρὸ Χ. (4) Δικαίαρ. βίος Ἐλ. παρὰ μι. γεωγ. Τ. 2. §. 11. (5) Στρατ. Δ. §. 403. (6) Δικαίαρ αὐτ. Τ. 2. §. 14. (7) Liv. l. 45. c. 27. (8) Φιλόστρ. ζω. Ἀπολλο. 6. κεφ. λζ'.

τὸ δέρμα ἐπὶ τοῦ προαυλίου, καὶ κοιμῶνται ἐπάνω του, ὁ Θεὸς, καθὼς δοξάζουσι, φαίνεται καθ' ὕπνου, καὶ ἀποκρίνεται εἰς τὰς ἐρωτήσεις των (1). Διηγοῦνται ἀπειρίαν θαυμάτων, ὅτι ἔγινεν εἰς αὐτὸν τὸν ναόν, ἀλλ' οἱ Βοιωτοὶ εἰς τοὺς χρησμούς εἶναι τόσον εὐκολόπιστοι (2), ὥστε δὲν δύναται νὰ μὴ διςάζῃ κἀνεὶς εἰς ὅτι περὶ τούτων λέγουσι. Μακρὰν ἀπὸ αὐτοῦ τὸν ναόν τριάκοντα στάδια, εὐρίσκεται ἐφ' ὕψους (3) τινὸς ἢ πόλις Τάναγρα, τῆς ὁποίας αἱ οἰκίαι ἔχουσι θεωρίαν ἀξιέρασον, αἱ περισσότεραι εἶναι καλλωπισμέναι ἀπὸ ἐγκαυστικὰς ζωγραφίας, καὶ προδόμου. Ἡ ὑποκειμένη εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν γῆ, ποτιζομένη ἀπὸ μικρὸν ποταμὸν, ὀνομαζόμενον θερμώδοντα (4), εἶναι ἐσκεπασμένη ἀπὸ ἐλαίας, καὶ διαφόρων εἰδῶν δένδρα· Παράγει ὀλίγον σίτον, καὶ τὸν καλλίτερον τῆς Βοιωτίας οἶνον.

§. γ'. Οἱ πολῖται, αὐ καλὰ καί ἤναι πλούσιοι, δὲν γνωρίζουσιν ὅμως μῆτε τὴν ἀσωτίαν, μῆτε τὰς ἐπομένους εἰς αὐτὴν ὑπερβολάς. Διαβάλλονται ὅτι εἶναι φθονεροὶ (5), ἀλλ' εἰδόμεν παρ' αὐτοῖς πίσιν ἀγαθὴν, ἔρωτα τῆς δικαιοσύνης, καὶ φιλοξενίας, καὶ προθυμίαν νὰ συντρέχωσι τοὺς δυσυχεῖς, τοὺς ὁποίους ἡ ἀνάγκη βιάζει νὰ περιπλανιῶνται ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν. Φεύγουσι τὴν ἀμέλειαν, καὶ, βδελυττόμενοι τὰ ἄνομα κέρδη, ζῶσιν εἰς τὴν κατάστασίν των εὐχάριστοι. Δὲν εἶναι εἰς τὴν Βοιωτίαν τόπος παρόμοιος, καθὼς αὐτὸς, ὅπου οἱ διαβάται ἤθελον κινδυνεύῃ κἀν ὀλίγον τι ἀπὸ τὰς συκοφαντίας (6). Θαρήρῳ, ὅτι ἀνεκάλυφα τὸ μυστήριον τῶν ἀρετῶν αὐτῶν. Προκρίνουσι τὴν γεωργίαν ἀπὸ τὰς ἄλλας τέχνας. Ἐχουσι εἰς τοὺς Θεοὺς τόσην εὐλάβειαν, ὥστε κτίζουσι τοὺς ναοὺς εἰς τοιοῦτους τόπους,

(1) Πausa. α'. κεφ. λδ'. (2) Πλούτ. περὶ χρῆς. ἐκλελ. §. 416.

(3) Δικαίαρ. αὐτ. (4) Ἡρόδ. §. 42. (5) Δικαίαρ. αὐτ. (6) αὐτ.

ὅσοι εἶναι ἀπομεμακρυσμένοι ἀπὸ τὰς οἰκίας τῶν θνητῶν (1). Δαξάζουσι, ὅτι ὁ Ἑρμῆς τοὺς ἠλευθέρωσεν ἅπαξ ποτὲ ἀπὸ τὴν λοιμικὴν νόσον, φέρων περὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν ὤμων του ἀρνίου. Τὸν ἐπαράσθησαν εἰς τὸν ναόν του μὲ γυτὸ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του ἀνανεοῦσιν αὐτὴν τὴν τελετὴν, ἐκλέγοντες δι' αὐτὴν τὸν ὠραιότατον νέον (2). Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἶναι πεπεισμένοι ὅτι αἱ γινόμεναι πρὸς τοὺς Θεοὺς τιμαὶ, εἶναι εἰς αὐτοὺς εὐπροσδεκτότεραι, ὅταν παρίστανται μὲ κάλλος, καὶ νεότητα. Ἡ Κόρινθα ἦτον ἀπὸ τὴν Τάναγραν· εὐδοκίμησεν εἰς τὸ σιχουργικὸν εἶδος θαυμάσια. Εἶδομεν τὸν τάφου της εἰς τὸ καλλίτερον μέρος τῆς πόλεως, καὶ τὴν εἰκόνα της εἰς τὸ γυμνάσιον. Ὅταν ἀναγινώσκης τὰ ποιήματά της, σ' ἔρχεται κατὰ νοῦν νὰ ἐρωτήσης, διὰ τί εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ποιήσεως, ἐπροτιμήθησαν τόσον συνεχῶς τὰ ποιήματά της ἀπὸ τὰ τοῦ Πινδάρου; Ἄλλ' ὅταν βλέπη κανεὶς τὴν εἰκόνα της, τότε ἐρωτᾷ, διὰ τί δὲν ἦσαν προτιμητέα πάντοτε (3);

§. δ'. Οἱ Ταναγραῖοι, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, εἶναι καθ' ὑπερβολὴν παραδεδομένοι εἰς τοὺς πολέμους τῶν πετεινῶν. Τὰ ζῶα αὐτὰ ἔχουσι παρ' αὐτοῖς μέγεθος, καὶ ὠραιότητα ἰδιαίτερα (4), ἀλλ' ἐδιωρίσθησαν, καθὼς φαίνεται, ὅχι τόσον νὰ πληθύνουσι τὸ εἶδος των, ὅσον νὰ τὸ ἀφανίζωσιν. Ἐπειδὴ ἄλλο δὲν ἀναπνέουσι, παρὰ τὴν μάχην (5). Μεταφέρουσιν ἀπὸ αὐτὰ εἰς πολλὰς πόλεις, τὰ ἀφίνουσι νὰ μάχωνται ἀναμεταξύ των, καὶ, διὰ νὰ κατασῆσιν τὴν μανίαν αὐτῶν αἰμοβορωτέραν, καθοπλίζουσι τὰ ὀνύχιά των μὲ αἰχμὰς χαλκοῦ (6). Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Τάναγραν, καὶ, ἀφ' οὗ διωδεύσαμεν διακόσια στάδια (7) δι' ἀνωμάλου, καὶ δυσκόλου ὁδοῦ,

(1) Πausan. §. κεφ. κβ'. (2) αὐτ. (3) Πausan. αὐτ. (4) Colu-mell. de re rust. l. 8. c. 2. Var de re rust. l. 3. c. 9. (5) Πλίν. l. κεφ. κζ'. (6) Ἀριστοφ. ἔρον. σί. 760. (7) Δικαίαρ. αὐτ. §. 14.

ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Πλαταιάς, πόλιν ἄλλοτε μὲν δυνατὴν, νῦν δὲ ἐνταφιασμένην ὑπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς. Ἐκείτο κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κιθαιρῶνος (1), εἰς ἐκείνην τὴν ὠραίαν πεδιάδα, τὴν ὁποίαν ποτίζει ὁ Ἄσωπὸς, καὶ ἐν ἣ ὁ Μαρδόνιος ἀπώλεσθη μὲς τριακοσίας χιλιάδας Περσῶν. Οἱ Πλαταιεῖς τόσον εὐδοκίμησαν εἰς αὐτὴν τὴν μάχην, ὥστε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐν μέρει μὲν, διὰ τὴν εὐχαρισήσωσι τὴν ἀνδρίαν τους, ἐν μέρει δὲ, διὰ τὴν ἀποφύγωσι πᾶσαν ζηλοτυπίαν, ἐχάρισαν εἰς αὐτοὺς τὴν πρώτην δόξαν τῆς νίκης. Διέταξαν παρ' αὐτοῖς ἑορτὰς, διὰ τὴν διακαινίσωσι τὴν μνήμην τῆς, καὶ ἀπεφασίσθη, τὴν ἀνανεώσωσιν ἐκεῖ, κατ' ἔτος, τὰς ἐπικηδείους τελετὰς εἰς τιμὴν τῶν ἀποθανόντων εἰς τὴν μάχην Ἑλλήνων (2). Παρόμοιαι διαταγαὶ πολλαὶ ἐδωρίσθησαν παρ' Ἑλλήσιν. Ἐξεύρουσιν, ὅτι τὰ μνημεῖα δὲν ἐξαρκούσι τὴν διαφυλάττωσιν ἐς αἰετὴν τὰς λαμπρὰς πράξεις, ἢ καὶ νὰ παράγωσι παρομοίαις. Ἐκεῖνα τὰ μνημεῖα φθείρονται, ἢ γίνονται τῆς λήθης παρανάλωμα, καὶ πολλὰκις ἀποδεικνύουσι μόνον τὸ προτέρημα τοῦ γυμνασίου, ἢ τὴν κενοδοξίαν τῶν, ὅσοι συνήργησαν τὴν ἐγερωσίν· ἀλλ' αἱ γενικαὶ συνελύσεις, ἢ πανηγύρεις, ὅπου, κάθε χρόνον, τὰ ὄνοματὰ τῶν ἀφοσιωθέντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς τὸν θάνατον μεγαλοφώνως ἀνακηρύττονται, ὅπου ὁ ἔπαινος τῆς ἀρετῆς προφέρεται ἀπὸ σώματα εὐλαλα, ὅπου, ἡ πατρίς, ἐναβρυνόμενη, ὅτι τοιοῦτους υἱοὺς ἐγέννησεν, ὑπάγει τὴν πλῆθη τοὺς τάφους τῶν μὲ τὰ ἰδιότητά της θάλασσα, εἶναι αἱ ἀξιολογώτεροι τιμαὶ, ἀφ' ὅσας δύνανται τὴν διορίζωσιν εἰς τὴν ἀνδρίαν, καὶ τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν οἱ Πλαταιεῖς διαφυλάττουσιν, ἀνανεώνοντές τας.

§. ε'. Τὴν αὐγὴν (3), ἢ σάλπιγγ' ἡχεῖ τὸ σημεῖον, καὶ εὐθὺς τὰ φορτώματα ἐμβαίνουσιν εἰς ὁδοποιρίαν. Φαίνονται

(1) Στρά. Ἰ. §. 411. (2) Πλούτ. εἰς Ἄρως. §. 331. Ὅρα τὸν Ἀτλ. (3) Πλούτ. αὐτ.

ἀλληλοδιαδόχως ὀχήματα πλήρη ἀπὸ σφάνους, καὶ κλάδους μύρτου, μέλας ταῦρος, ὀδηγούμενος ἀπὸ νέους, φέρουτας εἰς ἀγγελία, γάλα, οἶνον, καὶ διάφορα εἶδη ἀρωμάτων. Τελευταῖον, ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς τῶν Πλαταιῶν, ἐνδεδυμένος πορφύραν, κρατῶν εἰς μὲν τὴν μίαν τῶν χειρῶν δοχεῖον, εἰς δὲ τὴν ἄλλην, σπαθίον. Ἡ πομπή, ἀφ' οὗ διεῖλθη τὴν πόλιν, καὶ φθάσῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὁ ἀξιωματικὸς ἀντλεῖ ὕδωρ ἀπὸ μίαν ἐγγὺς πηγὴν, πλύνει τὰ ἐγεγθέντα ἐπὶ τῶν τάφων ἡμερήσια, τὰ καταβρέχει μὲ ἀρωματικὰς οὐσίας, θυσιάζει τὸν ταῦρον, καὶ, ἀφ' οὗ πέμψη πρὸς τὸν Δία, καὶ Ἑρμῆν τὰς νενομισμέναις θεήσεις, ἐπικαλεῖται εἰς τὰς σπονδὰς τὰς σιατὰς τῶν πολεμιστῶν, οἵτινες εἰς τὴν μάχην ἀπέθανον. Ἐπειτα γεμίζει ἀπὸ οἶνον ποτήριον, καὶ, ἀφ' οὗ ἐξ αὐτοῦ χύσῃ μέρος τι, λέγει μεγαλοφώνως. Προπίνω εἰς τιμὴν τῶν γενναίων ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐλλάδος ἀπέθανον. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, οἱ οἰκισαὶ αὐτῆς τῆς πόλεως ἠνώθησαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἀπέσεισαν τὸν ζυγὸν τῶν Θηβαίων, οἵτινες ἐνομιζόντο, ὡς θεμελιωταίτων (1), καὶ ἔκτοτε ἀπέβησαν εἰς αὐτοὺς ἐχθροὶ ἄσπουδοι. Τὸ μῖσος εἰς τόσον βαθμὸν ἐπροχώρησεν, ὥστε οἱ Θηβαῖοι, συμμαχήσαντες μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὥρμησαν κατὰ τῶν Πλαταιῶν, καὶ τὰς διέφθειρον ἐξ ὀλοκλήρου (2). Μετὰ ταῦτα παρευθὺς κατοικήθησαν· καὶ ἐπειδὴ ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τοὺς Ἀθηναίους πάντοτε, οἱ Θηβαῖοι ἀνέλαβον τὴν πόλιν, καὶ ἄρδην τὴν ἀνέτρεψαν, πρὸ δεκαεπτὰ χρόνων (3). Διὰ τὴν ὥραν δὲν εὐρίσκεται ἄλλο τι περισσότερον, ἢ, οἱ σεβόμενοι παρὰ τῶν νικητῶν ναοὶ, τινὲς οἰκίαι, καὶ μέγα ξενοδοχεῖον, διὰ τοὺς ἐρχομένους εἰς ἐκεῖνους τοὺς τόπους νὰ προσφέρωσι θυσιάς. Ἡ οἰκοδομὴ αὐτὴ ἔχει μῆκος διακοσίων

(1) Θεουκ. γ'. κεφ. ξα'. (2) αὐτ. (3) Διόδ. ἐ'. β. 362.

ποδῶν, καὶ πλάτος ἄλλων τόπων μὲ πολλοὺς θαλάμους εἰς τὸ ἐπίπεδον, καὶ δεύτερον πάτωμα (1).

§. ζ'. Εἶδομεν τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, κατεσκευασμένον ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, συναχθέντα εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ὁ Πολύγνωτος παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ὀδυσσεύς εἰς τὴν βασιλείαν του, καὶ τὸν φόνον τῶν ἐρασῶν τῆς Πηνελόπης. Ὁ Ὀνάτας ἐξωγράφησεν εἰς αὐτὸν τὴν πρώτην ἐκστρατείαν τῶν Ἀργείων κατὰ τῶν Θηβῶν (2). Αἱ ζωγραφίαι αὗται διατηροῦσιν εἰς ἔτι καὶ νῦν ὄλην τους τὴν ζωηρότητα (3). Τὸ ἄγαλμα τῆς Θεᾶς εἶναι τῆς χειρὸς τοῦ Φειδίου, καὶ μεγέθους ὑπερβολικοῦ, ἀπὸ ξύλον κεχρυσωμένον, μόνον τὸ πρόσωπον, αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες εἶναι ἀπὸ μάρμαρον (4). Εἶδομεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος τὸν τάφον ἐνὸς Πλαταιέως, ὀνομαζομένου Εὐχίδου, καὶ μᾶς ἐδιηγήθησαν καὶ τὴν αἰτίαν του. Μετὰ τὴν φθορὰν τῶν Περσῶν, τὸ μαντεῖον ἐπρόσαξε τοὺς Ἕλληνας νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ, ὅπου μετεχειρίζοντο, ὡς μεμολυσμένον ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, καὶ νὰ λάβωσιν ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς πῦρ, διὰ νὰ μεταχειρίζωνται ἐξῆς εἰς τὰς θυσιάς των· ὅθεν, διὰ νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν ἐπιταγὴν του, ἐσβέσθη ὅλον τὸ πῦρ, ὅσον εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος εὐρίσκετο. Ὁ Εὐχίδας εὐθύς ἀνεχώρησεν, ἔλαβε τὸ πῦρ ἀπὸ τὸ ἐν Δελφοῖς θυσιαστήριον, ἐπέσρεψε τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Πλαταιὰς πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέπνευσεν (5), διελθὼν χίλια σάδια πεζός. Ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη ταχυδρομία μέλλει νὰ ἐκπλήξῃ ἀναμφιβόλως τοὺς, ὅσοι δὲν ἤξεύρουσιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξασκοῦνται ἰδιαιτέρως εἰς αὐτὴν, καὶ αἱ περισσότεραι πόλεις ἔχουσι ταχυδρόμους (6), συνειθισμένους νὰ διέρχωνται μίαν ἡμέραν ἄπειρα διαστήματα (7).

(1) Θουκ. αὐτ. κεφ. ξη'. (2) Πausan. 9. κεφ. δ'. (3) Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 331. (4) Πausan. αὐτ. (5) Πλούτ. αὐτ. (6) Ἡρ. 5. κεφ. 106. (7) Liv. 1. 31. c. 24. Πλῶ. 5. κεφ. 6. ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τ. 3. §. 316.

§. ζι Διήλθομεν μετὰ ταῦτα διὰ τῆς κωμοπόλεως Λεύκ-
 τρων, καὶ τῆς πόλεως Θεσπιῶν, διασήμεν διὰ τὰς μεγάλας
 τῶν συμφοράς. Πλησίον τῆς πρώτης ἐσυγκροτήθη, πρὸ ὀλί-
 γων χρόνων, ἡ αἰμοβόρος ἐκείνη μάχη, ἣτις ἀνέτρεψε τὴν δύ-
 ναμιν τῆς Λακεδαιμόνος. Ἡ δευτέρα κατηθάφισθη, καθὼς
 καὶ αἱ Πλαταιαὶ, εἰς τοὺς τελευταίους πολέμους (1). Οἱ Θη-
 βαῖοι εἰς αὐτὴν μόνον τὰ ἱερὰ ἀναθήματα εὐλαβήθησαν. Δύο
 τινὰ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα εἰλκυσαν τὴν προσοχὴν μας. Ὁ ναὸς
 τοῦ Ἡρακλέους, ἐφημερευόμενος παρά τινος ἱερείας, ἣτις ὑπό-
 σχεται, ὅτι θέλει φυλάττει παρθενίαν ἐφ' ὄρου ζωῆς (2), καὶ
 τὸ ἄγαλμα ἐκείνου τοῦ Ἐρωτος, τὸν ὁποῖον συγχέουσιν ἐνίοτε
 μὲ τὸν σαρκικόν. Εἶναι πέτρα ἀκατέργαστος, ὡς τὴν ἐξάγουσιν
 ἀπὸ τὰς λιθοτομίας (3). Δι' ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον παρί-
 στων πρότερον τὰ ὑποκείμενα τῆς δημοσίου λατρείας. Ὑπήγαμεν
 νὰ ἀναπαυθῶμεν τὴν νύκτα εἰς τινὰ τόπον, ἡ ὀνομαζόμενον Ἀσ-
 κρην, ἀπέχουσαν τῶν Θεσπιῶν σχεδὸν τεσσαράκοντα σάδια. Χω-
 ρίδιον, τοῦ ὁποῖου ἡ διατριβὴ εἶναι ἀφόρτητος, καὶ τὸ θέρος, καὶ τὸν
 χειμῶνα (4), ἀλλ' εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ Ἡσιόδου. Τὴν ἀκόλουθον,
 σενὸν μονοπάτιον μᾶς ἔφερεν εἰς τὸ ἱερὸν δάσος τῶν Μουσῶν (5).
 Ἐστάθημεν, εἰσερχόμενοι εἰς αὐτὸ, παρὰ τὰ χεῖλη τῆς πηγῆς
 Ἀγανίπης, ἔπειτα πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Λίνου, ἐνὸς
 τῶν ἀρχαιοτέρων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐτέθη εἰς τι σπή-
 λαιον, ὡσὰν εἰς μικρὸν ναόν (6). Αἱ θεωρίαι μας περιήρχοντο
 ἀσμένως δεξιὰ, καὶ ἀρισερὰ, εἰς τὰς πολυαρίθμους κατοικίας,
 τὰς ὁποίας οἱ ἀγροῖκοι οἰκοδόμησαν εἰς ἐκεῖνα τὰ ὕψη (7).
 Ἐντὸς ὀλίγου, εἰσελθόντες εἰς ὠραίους κήπους, ἐνομίσαμεν,
 ὅτι μετνηχθῆμεν εἰς τὰ φωτεινὰ τῶν Μουσῶν ἀνακτόρια. Ἐν-

(1) Διόδ. 15. §. 362—7. (2) Πausa. 9. κρ. κζ'. (3) Στρα. 9.
 §. 409. (4) Ἡσιο. ἔργ. 56. 632. (5) Στρα. αὐτ. §. 410. (6) Πausa.
 αὐτ. (7) αὐτ.

ταῦθα καὶ αὐτὸ ἡ δύναμις, καὶ ἐπιρροή των καταγγέλλεται ἐμφανέστατα μὲ τὰ ἀναθήματα, τὰ ὁποῖα κατακοσμοῦσιν αὐτοὺς τοὺς ἐρημικοὺς τόπους, καὶ φαίνονται, ὅτι τοὺς ἐμψυχώνουσι. Τὰ ἀγάλματά των, τεχνευθέντα ἀπὸ διαφόρους τεχνίτας, συνεχῶς παρρησιάζονται εἰς τοῦ θεατοῦ τὰ ὄμματα. Ἐδῶ φιλονεικουσί περὶ λύρας (1) ὁ Ἀπόλλων, καὶ Ἐμμηῆς. Ἐκεῖ ἐμπνεύουσιν ἔτι ποιηταί, καὶ μουσικοὶ διάσημοι, Θάμυρις, Ἀρίων, Ἡσιόδος, καὶ Ὀρφεὺς, περὶ τὸν ὁποῖον εἶναι πολλαὶ μορφαὶ θηρίων, συρόμεναι ἀπὸ τῆς φωνῆς του τὴν γλυκύτητα(2).

§. ἡ. Πλήθος τριπόδων ἀπὸ χαλκὸν κύπριον πανταχόθεν ὑψώνονται, εὐγενὴς ἀμοιβὴ τῶν ἐξετασμένων εὐδοκιμήσεων εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς μουσικῆς, καὶ ποιήσεως (3). Οἱ ἴδιοι νικηταὶ τοὺς ἀφιέρωναν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διακρίνεται ὁ τοῦ Ἡσιόδου, τὸν ὁποῖον ἔλαβεν εἰς τὴν κατὰ τὴν Εὐβοίαν Χαλκίδα (4). Οἱ Θεσπιεῖς ἄλλοτε συνήρχοντο κατ' ἔτος εἰς ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν δάσος, διὰ νὰ διανέμωσιν αὐτὰ τὰ εἶδη τῶν βραβείων, καὶ νὰ πανηγυρίζωσι τὰς ἐορτὰς εἰς τιμὴν τῶν Μουσαῶν, καὶ τοῦ Ἔρωτος (5). Ἀνωθεν τοῦ δάσους, ἀναμεταξὺ εἰς ὄχθας ἠνθισμένας, τρέχουσι, ποταμίδιον, ὀνομαζόμενον Πέρμηστος, ἡ Ἴπποκρίνη βρύσις, καὶ ἡ τοῦ Ναρκίσσου, ὅπου, δοξάζουσιν, ὅτι ὁ νέος αὐτος ἐξέπνευσεν ἀπὸ τὸν ἔρωτα, δυσχυριζόμενος νὰ θεωρῆ τὴν εἰκόνα του εἰς τὰ ἦσυχά αὐτῆς τῆς πηγῆς ὕδατα (6). Εἴμεθα ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος, ἐκείνου τοῦ ὄρους τόσο διαφρυλλουμένου, διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ ἀέρος, τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων, τὴν εὐφορίαν τῶν κριλάδων, τὸ κατάψυχον τῶν σκιῶν, καὶ τὴν ὀραιότητα τῶν παλαιῶν δένδρων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι κατάσκιον. Οἱ περίεχωρικοὶ μᾶς ἐβεβαίωσαν, ὅτι τὰ φυτὰ ἐκεῖ εἶναι τόσο σωτη-

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) Ἡσιό. Ἐργ. σί. 658. (5) Πausa. 9, κεφ. λ'. (6) ὁ αὐτ. κεφ. κθ'. καὶ λβ'.

ριώδη, ὡσε οἱ ὄφεις, ἀφ' οὗ τραφῶσιν ἀπὸ αὐτὰ, χάνουσι τὸ ἰσθόλον φάρμακον. Εὕρισκον ἐξαίρετον γλυκύτητα εἰς τὸν καρπὸν τῶν δένδρων, καὶ μάλισα εἰς τὸν τῆς Ἀνδράχνης (1).

§. 5. Αἱ Μοῦσαι βασιλεύουσι ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, ἡ ἔσθρα των παρισχ̄ παραδόσεις ἀτόπους, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἐμφαίνει τὴν ἀρχὴν των. Κατὰ ἀλήθειαν, φαίνεται, ὅτι οἱ πρῶτοι ποιηταὶ, συρόμενοι ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν καλλωνῶν τῆς φύσεως, ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικαλῶνται τὰς νύμφας τῶν δασῶν, τῶν ὀρέων, τῶν πηγῶν, καὶ ὑποχωροῦντες εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀλληγορίας, γενικῶς τότε διακεχυμένης, τὰς ἐσήμαινον δι' ὀνομάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν, οἶαν δῆποτε ἐπιβόλον ἐδύνοντο νὰ ἔχωσιν εἰς τὰς παραγωγὰς τοῦ πνεύματος. Κατ' ἀρχὰς ἐγνώριζον μόνον τρεῖς Μούσας. Μελέτην, Μνήμην, καὶ Ἀοιδίην (2). δηλ. τὴν μελέτην, ἢ σκέψιν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ καταβάλωσιν εἰς τοὺς πόρους, τὴν ἐνθύμνησιν, ἡ ὁποία διαιωνίζει τὰς λαμπρὰς πράξεις, καὶ τὸ μέλος, ὅπου συνοδεύει τὴν διήγησιν. Ὅσον ἡ τέχνη τῶν σίχων ἐπροχώρει, τόσον ἐπροσωποποιοῦν τοὺς χαρακτῆρας, καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Μουσῶν ἠυξήθη, καὶ τὰ ὀνόματα, οἶα δῆποτε ἐδέχθησαν, ἀνεφέροντο εἰς τὰ θελήγητρα τῆς ποιήσεως, εἰς τὴν οὐρανίαν ἀρχὴν τῆς, εἰς τὸ κάλλος τῆς εὐφραδείας τῆς, εἰς τὰς ἡδονὰς, καὶ εὐφροσύνην, τὰς ὁποίας προξενεῖ, εἰς τὰ μέλη, καὶ ὄρχησιν, τὰ ὁποία ὑψώνουσι τὴν λαμπρότητα τῆς, καὶ εἰς τὴν δόξαν, μετὰ τὴν ὁποίαν σεφανώνεται (3). Μετὰ ταῦτα συνώδευσαν μετὰ αὐτὰς τὰς χάριτας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ὠραϊζῶσι τὴν ποιήσιν, καὶ τὸν Ἔρωτα, ὅς τις εἶναι εἰς αὐτὴν τόσον συνεχὲς ὑποκείμενον (4). Αὐταὶ αἱ ιδέαι ἐγεννήθησαν εἰς τόπον βάρβαρον, εἰς τὴν Θράκην, ὅπου,

(1) Αὐτ. (2) Πανσα. 5. κερ. κή. (3) Ὅρα τὴν σημ. (4) Ἡσίο. Θεογ. σέ 64.

ἀνάμεσα εἰς τὴν ἀμάθειαν, ἀνελπίσως ἐφάνησαν ὁ Ὀρφεύς, Λίνος, καὶ οἱ μαθηταί των. Αἱ Μοῦσαι ἐτιμήθησαν ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Πιερίας (1), καὶ ἐντεῦθεν ἐκτείνουσαι τὰς δεσποτείας των, ἐσυσήθησαν κατὰ διαδοχὴν, ἐπὶ τοῦ Πίνδου, Παρνασσοῦ, Ἐλικῶνος, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐρημικοὺς τόπους, ἔνθα οἱ ζωγράφοι τῆς φύσεως, περιεσοιχεισμένοι ἀπὸ χριεστάτας εἰκόνας, ἠσθάνοντο τῆς θείας ἐπιπνοίας τὴν θερμότητα.

§. ι. Ἀφ' οὗ ἀφήσαμεν αὐτὰς τὰς χαροποιὰς μοναυλίας, ἦλθομεν εἰς τὴν Λεβαθεῖαν, κειμένην εἰς τοὺς πόδας ὄρους τινὸς, ἀφ' οὗ ἐξέρχεται ὁ μικρὸς ποταμὸς τῆς Ἐρκύνης, ὁ ὁποῖος σχηματίζει εἰς τὴν πτώσιν του ἀναριθμήτους καταράκτας (2). Ἡ πόλις παρῆρσιάζει πανταχόθεν μεγαλοπρεπείας, καὶ φιλοκαλίας τῶν πολιτῶν ἀναθήματα (3). Τὰ ἐθεωροῦμεν μὲ ὄλην μας τὴν εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ἐπροθυμοποιούμεθα ἔτι περισσότερον νὰ ἰδῶμεν τοῦ Τροφωνίου τὸ Σπήλαιον, ἐν ἀπὸ τὰ διασημότερα τῆς Ἑλλάδος Μαντεῖα. Ἀλλ' ἡ ἀδιακρισία τοῦ Φιλῶτα μᾶς ἐμπόδισε νὰ κατέλθωμεν εἰς αὐτό. Μίαν ἐσπέραν, ἐν ἣ ἔδειπνοῦμεν παρά τινι τῶν πρώτων τῆς πόλεως, συνέπεσεν ὁμιλία περὶ τῶν γεννηθέντων, κατὰ διαφόρους καιροῦς, εἰς αὐτὸ τὸ μυσηριῶδες σπήλαιον θαυμάτων. Ὁ Φιλῶτας ὠμολόγησε κᾷποιας ἀμφιβολίας, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ θαυμάσια ἐκεῖναι ἐνέργειαι εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φυσικὰ ἀποτελέσματα. Εὐρέθην ποτὲ εἰς ἓνα ναὸν, εἶπε, τὸ ἄγαλμα τοῦ Θεοῦ ἐφάνετο βουτηγμένον εἰς τὸν ἰδρώϊα. Τὸ πλῆθος ἐβόα, θαῦμα! θαῦμα! ὅμως μετὰ ταῦτα ἐκατάλαβον, ὅτι ἦτον πεποιημένον ἀπὸ ξύλον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ιδιότητα νὰ ἰδρώνῃ ἐκ διαλειμμάτων (4). Μόλις εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους,

(1) Prid. in marg. ο.σ.σ. p. 340. (2) Πausa. 9. κεφ. λθ'. Whel. book. 6. p. 327. Spon. t. 2. p. 50. Pocock. t. 3. p. 158. (3) Πausa. αὐτ. (4) Θεόφρα. ἰς. φυτ. ε'. κεφ. ι.

καὶ εὐθὺς εἶδομεν ἕνα ἀπὸ τοὺς συνθεῖπνους, ὅτι ὠχρῶσεν, καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησεν. Οὗτος ἦτον ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Τροφωνίου. Μᾶς ἐσυμβούλευσαν νὰ μὴν ἐκτεθῶμεν εἰς τὴν ἐκδίκησίν του, κατερχόμενοι εἰς ὑπόγειον, τοῦ ὁποίου αἱ περὶ-τροφαὶ εἶναι ἐγνωσμέναι μόνον εἰς τοὺς ὑπουργούς του (1). Μετὰ τινὰς ἡμέρας μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι ἕνας Θεβαῖος ἐμέλλε νὰ κατέλθῃ εἰς αὐτό. Ἐλάβομεν τὸν δρόμον τοῦ ὄρους, συνωδευμένοι μετὰ τινὰς φίλους, καὶ μετὰ πολλοὺς πολίτας τῆς Λεβαδείας· ἐντὸς ὀλίγου ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Τροφωνίου, ὅς τις εὐρίσκεται εἰς τὴν μέσσην δάσους τινὸς, εἰς αὐτὸν ἀφιερωμένου. Τὸ ἄγαλμα, ὅπου τὸν παρασαίνει μετὰ χαρακτῆρα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, εἶναι τοῦ Πραξιτέλους ἐργόχειρον.

§. ια΄. Ὁ Τροφώνιος ἦτον ἀρχιτέκτων, ὁ ὁποῖος ὁμοῦ μετὰ τὸν ἀδελφόν του Ἀγαμήδην ἐκτίσαν τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν. Οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι ἐτεχνεύθησαν εἰς αὐτὸν κεκρυμμένην τινα εἴσοδον, διὰ νὰ κλέψωσι τὴν νύκτα τοὺς παρακατατιθεμένους ἐκεῖ θησαυροὺς, καὶ, ἐπειδὴ ὁ Ἀγαμήδης ἐπέσθη ἀπὸ τινα παγίδα, σημένην ἐξ ἐπίτηδες, ὁ Τροφώνιος, διὰ νὰ ἀποσείσῃ πᾶσαν ὑπόψιαν, τοῦ ἔκοψε τὴν κεφαλὴν, καὶ μετ' ἡμέρας τινὰς κατεβυθίσθη εἰς τὴν γῆν, ἀνοιχθεῖσαν ὑπὸ τοὺς πόδας του (2). Οἱ δὲ, διαβεβαιούσιν, ὅτι οἱ δύο ἀδελφοί, τελειώσαντες τὸν ναὸν, παρεκάλεσαν τὸν Ἀπόλλωνα, νὰ τοῖς χάριση ἀμοιβήν, καὶ ὁ Θεὸς τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι θείλουσι τὴν λάβη μετ' ἡμέρας ἑπτὰ. Τούτων δὲ διελευσῶν, ἦσαν τὸν θάνατον εἰς ὑπνον ἡσυχον (3). Μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν διαφέρουσι ὀλίγον τὰ δίκαια, τὰ ὁποῖα ἠξίωσαν θείων τιμῶν τὸν Τροφώνιον. Ὅλα σχεδὸν τὰ αἷτια τῆς λατρείας τῶν Ἑλλήνων ἔχουσι ἀρχὰς, τὰς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ

(1) Ὅρα τὴν σημ. (2) αὐτ. (3) Πρωτ. παρὰ Πλουτ. περὶ παραμ. §. 109.

κάνεις περισσότερον, καὶ νὰ τὰς ἀνακρίνη ἀνωφελές. Ὁ δρόμος, ὅστις φέρει ἀπὸ τὴν Λεβαδείαν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου, ἐσκαμμένον ὀλίγον τι ὑπεράνω τοῦ ἱεροῦ δάσους, παρισχᾶ κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ὄψεις εἰδός τι προαυλείου, περικυκλωμένου μὲ περιτείχισμα ἀπὸ λευκὸν μάρμαρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑψώνονται ὀβελίσκοι ἀπὸ χαλκὸν κύπριον (1). Ἐντεῦθεν εἰσέρχονται εἰς σπήλαιον, πελεκημένον ἀπὸ σφυρίον, τὸ ὕψος ὀκτώ πήχεων, καὶ τὸ πλάτος τεσσάρων. Ἐνταῦθα εὐρίσκειται τοῦ ἄντρον τὸ ζόμιον. Κατέρχονται εἰς αὐτὸ διὰ τινος κλίμακος, καὶ ἀφ' οὗ φθάσωσιν εἰς βαθύτητα τινα, εὐρίσκουσιν ὀπὴν τινα μόνον κατ' ὑπερβολὴν ξενήν· εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ περάσῃ κἀνεὶς κατ' ἀρχὰς τοὺς πόδας, καὶ, ὅταν μὲ κόπον μεγάλῳ διαβιβάσῃ καὶ τὸν ἐπιλοιπὸν ὅλκον τοῦ σώματος· αἰσθάνεται, ὅτι σύρεται ἀπὸ τὴν σφοδρότητα χειμάρρου τινὸς ἕως εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ὑπογείου. Ζητεῖται ἄρα τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν; Ἀναποδογυρίζεται, τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, καὶ σύρεται μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν, καὶ ταχύτητα. Τὰ πόπανα, τὰ ὁποῖα ἀναγκάζονται νὰ κρατῶσι, δὲν τοῖς συγχωροῦσι νὰ φέρωσι τὰς χεῖρας εἰς τὰ μέσα, ὅσα χρησιμεύουσι, νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν κατάδυσιν, ἢ ἀνάδυσιν. Οἱ ἱερεῖς ὅμως, διὰ νὰ σηκώσωσι κάθε ὑποψίαν ἀπάτης, ὑποθέτουσιν, ὅτι τὸ ἄντρον εἶναι γεμάτον ἀπὸ ὄφεις, καὶ οἱ εἰσερχόμενοι ὑπερασπίζονται ἀπὸ τὰ δῆγματά των, ρίπτοντες εἰς αὐτοὺς αὐτὰ τὰ ἐκ τοῦ μέλιτος πλακούντια (2).

§ ιβ'. Μόνον τὴν νύκτα εἰσέρχονται εἰς τὸ σπήλαιον, μετὰ διεξοδικὰς προπαρασκευὰς, καὶ αὐσηρὰν ἐξέτασιν. Ὁ Τερσίδης, οὕτως ὠνομάζετο ὁ Θηβαῖος, ὅστις ἦλθε νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, διέτριψεν ἡμέρας τινὰς εἰς τι ναῖδιον, ἀφιερωμένον εἰς τὴν Τύχην, καὶ ἀγαθὸν Δαιμόνιον, λουόμενος μὲ

(1) Πανσα. αὐτ. κεφ. λθ'. Φιλός. ζω. Ἀπολλοδ. π'. κεφ. ιθ'. (2) Σχολ. Ἀριστοτ. εἰς Νεφ. σί. 508.

ψυχρά ὕδατα, ἐγκρατευσόμενος ἀπὸ οἶνον, καὶ ἀπὸ ὄλα τὰ εἶδη, ὅσα ἀπὸ τὸ τυπικὸν ἐμποδίζονται, καὶ τρεφόμενος ἀπὸ τὰ θύματα, τὰ ὅποια ἐπρόσφερεν ὁ ἴδιος (1). Ἀφ' οὗ ἦλθεν ἡ νύξ, ἐθυσίασαν κριὸν, καὶ οἱ Μάντεις ἐρευνῶντες τὰ ἐν-
 τόσθια, καθὼς καὶ εἰς τὰς προηγούμενας θυσίας, ἐφανέρωσαν, ὅτι ὁ Τροφώνιος εὐαρξεῖτο εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Τερσίδου, καὶ μέλλει νὰ ἀποκριθῆ εἰς τὰς ἐρωτήσεις του. Τὸν ἤγαγον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἐσχύνης, ὅπου δύο νέα παιδία, εἰς ἡλικίαν δεκατριῶν ἐτῶν, τὸν ἤλειψαν μὲ ἔλαιον, καὶ τὸν ἔκαμαν διάφορα πλυσήματα. Ἐντεῦθεν ὠδηγήθη εἰς δύο πλη-
 σιαζούσας βρύσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας, ἡ μὲν, ὀνομάζεται τῆς Ἀήθης, ἡ δὲ, τῆς Μνήμης· ἡ πρώτη ἐξαιλεῖ τὴν μνή-
 μην τῶν παρελθόντων, ἡ δευτέρα ἐντυπώνει εἰς τὸν νοῦν ὅ,τι βλέπει, καὶ ὁ,τι ἀκούει εἰς τὸ σπήλαιον. Τὸν εἰσήγαγον μετὰ ταῦτα μόνον εἰς τι ναῖδιον, ἐνθα εὐρίσκεται παλαιὸν τοῦ Τροφωνίου ἄ-
 γάλμα. Ὁ Τερσίδης, ἀναπέμφας πρὸς αὐτὸ τὰς θεήσεις του, ἐ-
 προχώρησεν εἰς τὸ σπήλαιον, ἐνδεδυμένος μάλινον ἔνδυμα. Ἡ μῆτις τὸν ἠκολουθεῖ με ἀμυδρὸν φῶς τῶν λαμπάδων, αἱ ὁ-
 ποῖαι ἐπροπορεύσθαι ἀπὸ αὐτῶν, εἰσήλθεν εἰς τὸ ἄντρον, καὶ ἔγενεν ἀπὸ τὰς ὄψεις μας ὄφαντος (2).

§. ιγ'. Ἀναμένοντες τὴν ἐπιστροφήν του, εἶχομεν προσο-
 χὴν εἰς τὰς συνομελίας τῶν ἄλλων θεατῶν. Ἀπὸ ἐκείνου ἤ-
 σαν πολλοὶ, οἳ τινες κατῆλθον εἰς τὸ ὑπόγειον. Οἱ μὲν ἔλε-
 γον, ὅτι δὲν εἶδον τίποτε, ἀλλὰ τὸ μαντεῖον τοῖς ἔδωκε διὰ
 ζωῆς φωνῆς τὴν ἀπόκρισιν, οἱ δὲ, ἐξ ἐναντίας, ἔλεγον, ὅτι
 δὲν ἤκουσαν τίποτε, ἀλλ' ἔλαβον ἐμφανισμοὺς, προσφεύς εἰς
 τὸ νὰ ἐξηγήσῃ καθαρὰ τὰς ἀμφιβολίας των Ἐνας πολίτης
 τῆς Λεβιδείας, τοῦ Τιμάρχου ἕγγονος, τοῦ Σωκράτους μα-
 θητοῦ, διηγήθη εἰς ἡμᾶς, ὅ,τι συνέβη εἰς τὸν πρόπαππὸν του,

(1) Παιστα. αὐτ. (2) Ο' αὐ. αὐτ.

καὶ τοῦτο τὸ εἶχεν ἐκ παραδόσεως ἀπὸ τὸν φιλόσοφον Κέβητα τὸν
 Θεβαῖον, ὅς τις τὸ ἀνέφερεν αὐτολεξεί, καθὼς ὁ Τίμαρχος (1).
 Ἦλθον, ἔλεγεν ὁ Τίμαρχος, νὰ ἐρωτήσω τὸ μαντεῖον, τί ἔπρε-
 πε νὰ φρονῶ περὶ τοῦ Δαιμονίου τοῦ Σωκράτους. Κατ' ἀρχὰς
 μὲν νύρα εἰς τὸ σπήλαιον μόνον σκότος βαθύ. Πολὺν χρόνον
 ἐκοιτόμην κατὰ γῆς, ἀναπέμπων τὰς εὐχάς μου εἰς τὸν Τρο-
 φώνιον, χωρὶς νὰ αισθάνωμαι, ἂν κοιμῶμαι, ἢ ἦμαι ἔξυπ-
 νος. Ἐξαφνα δὲ ἤκουσα ἤχους τερπνοὺς μὲν, ἀλλ' ἀδιαρθρώ-
 τους, καὶ εἶδον ἀπειρίαν μεγάλων νήσων, πεφωτισμένων μὲ
 φῶς χαροποιόν. Αὐταὶ ἤλλαττον εἰς κάθε σιγμὴν τόπον, καὶ
 χροῶμα, σρεφόμεναι περὶ ἑαυτὰς, καὶ κυματούμεναι ἐπίτινος
 θαλάσσης, εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁποίας κατεκρημνίζοντο δύο πύ-
 ρινοι χεῖμαρροι. Πλησίον μου ἠνοιχθῆ ἄπειρος ἄβυσσος, ὅπου
 ἐφαίνοντο, ὅτι ἔβραζον ἀναθυμιάσεις παχεῖαι, καὶ ἀπὸ τὸν
 πυθμένα αὐτοῦ τοῦ βαράθρου ἐξήρχοντο μουγγίσματα ζῶων,
 συγκεχυμένως μεμιγμένα μὲ φωνὰς παιδίων, μὲ θρήνους ἀν-
 δρῶν, καὶ ὀλογγυμοὺς γυναικῶν. Ἐν ὕψι ἔλα αὐτὰ τὰ φαι-
 νόμενα τῆς φρίκης ἐγέμιζον τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τρόμον, ἀγ-
 νώρισός τις φωνὴ μοι εἶπε μὲ τόνον πένθιμον. Τίμαρχε, τί θέ-
 λεις νὰ μάθης; Ἀπεκρίθην σχεδὸν τυχηρῶς, ὅλα. Ἐπειδὴ
 κάθε πρᾶγμα φαίνεται μοι ἐνταῦθα θαυμάσιον. Ἡ φωνή, εἶ-
 πεν ἐκ δευτέρου. Αἱ νῆσοι, τὰς ὁποίας βλέπεις μακρὰν, εἶναι
 μοναὶ ἀνώτεραι, εἰς ἄλλους θεοὺς ὑποτασσόμεναι· μὲ ὄλον τοῦτο
 δύνασαι νὰ θεωρήσῃς τῆς Περσεφόνης τὸ βασίλειον, τὸ ὁποῖον ἡ-
 μεῖς κυβερνοῦμεν, καὶ χωρίζεται ἀπὸ ἐκείνας τὰς μονὰς διὰ τῆς
 Στυγός. Ἐγὼ ἠρώτητα, τί τάχα εἶναι ἡ Στύξ; Ἡ φωνὴ ἀπε-
 κρίθην· εἶναι ὁ δρόμος, ὅς τις φέρει τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν Ἄ-
 δην, καὶ ἡ χωρίζουσα τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος γραμμή.

§. ιδ'. Τότε ἐξήγησε τὴν γένεσιν, καὶ μεταβολὰς τῶν

(1) Πλούτ. περὶ Δαιμ. Σωκρ. §. 590.

ψυχῶν. Ὅσαι εἶναι μεμολυσμέναι ἀπὸ ἐγκλήματα, εἶπεν αὐτῇ, πίπτουσι, καθὼς βλέπεις εἰς τὸ βάραθρον, καὶ μέλλουσι νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς παλιγγενεσίαν. Ἐγὼ βλέπω, εἶπον, μόνου ἀσέρας, κινουμένους εἰς τὰς ὄχθας τῆς ἀβύσσου, τοὺς μὲν εἰς αὐτὴν κατερχομένους, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς ἀνερχομένους. Οἱ ἀσέρες οὗτοι, εἶπε πάλιν ἡ φωνὴ, εἶναι αἱ ψυχαί, τὰς ὁποίας δύναται κλίνειν νὰ διαιρέσῃ εἰς τρία εἶδη. Εἰς μὲν τὸ ἓν εἶδος ὑπάρχονται, ὅσαι ἀπὸ αὐτὰς τὰς ψυχὰς, καταβυθισθεῖσαι εἰς ἡδονὰς, ἄφησαν νὰ σβησθῶσι τὰ φυσικὰ τῶν φῶτα· εἰς δὲ τὸ ἄλλο, ὅσαι ἀμοιβαίως παλαίσασι κατὰ τῶν παθῶν, καὶ τοῦ λόγου, δὲν εἶναι μῆτε ἐξ ὀλοκλήρου καθαραὶ, μῆτε ἐξ ὀλοκλήρου διεφθαρμέναι· εἰς δὲ τὸ τρίτον, ὅσαι λαβοῦσαι τὸ λογικὸν ὁδηγόν, διετήρησαν ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἀρχῆς τῶν. Βλέπεις τὰς πρώτας εἰς τοὺς ἀσέρας ἐκείνους, οἵτινες φαίνονται σοι, ὅτι ἐσβέσθησαν, τὰς δευτέρας, εἰς τοὺς, ὅσων ἡ λάμψις ἀμαυρῶται ἀπὸ ἀτμοῦς, τοὺς ὁποίους φαίνονται, ὅτι ἀποτεινάζουσι· τὰς τρίτας, εἰς τοὺς, ὅσοι ἀκτινοβολοῦσι μὲ ζωηρὸν φῶς, ὑψούμενοι ὑπεράνω τῶν ἄλλων. Αὐταὶ αἱ τελευταῖαι εἶναι τὰ Δαιμόνια. Ἐμψυχώνουσιν ἐκείνους τοὺς εὐδαίμονας θνητοὺς. οἵτινες ἔχουσι οἰκειοτάτην συναναστροφὴν μὲ τοὺς Θεοὺς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξέτεινεν ὀλίγον τι πλατύτερον αὐτὰς τὰς ιδέας, μοι εἶπε. Νέε! Θέλεις γνωρίσει καλλίτερα αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν μετὰ τρεῖς μῆνας, κατὰ τὸ παρὸν ἡμπορεῖς νὰ ἀναχωρήσῃς, καὶ οὕτως ἐσιώπησεν. Ἡθέλησα νὰ γραφῶ, διὰ νὰ ἰδῶ πόθεν ἤρχετο, ἀλλ' ἠσθάνθην ἐν ταύτῳ εἰς τὴν κεφαλὴν πόνον μέγιστον, ὥσάν νὰ μοῦ τὴν κατέσφιγγον μὲ βίαν, ἐλειποθύμησα, καὶ, ἀφ' οὗ ἄρχησα νὰ συνέρχωμαι, εὐρέθην ἔξω ἀπὸ τὸ σπήλαιον. Τοιαύτη ἐσάθην ἡ διήγησις τοῦ Τιμάρχου. Ὁ ἔγγονός του ἐπρόσθεσεν, ὅτι ὁ πάππος του,

ἐκίςρέφων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπέθανε μετὰ τρεῖς μῆνας, κατὰ τοῦ Μαντείου τὴν πρόρρησιν.

§. ιε'. Διήλωμεν ὅλην τὴν νύκτα, καὶ μέρος τῆς ἀκολούθου ἡμέρας, ἀκούοντες παρομοίας διηγήσεις. Ὅταν τὰς ἐξήγασατοῦμεν ἀναμεταξύ μας, ἐφάνη εἰς ἡμᾶς εὐμαρὲς νὰ καταλάβωμεν, ὅτι οἱ ὑπουργοὶ τοῦ ναοῦ εἰσῆρχοντο εἰς τὸ σπήλαιον δι' ἀποκρύφων ὁδῶν, συνάπτοντες τὴν βίαν μὲ τὰς μαγείας, διὰ νὰ ταράττωσι τὴν φαυλασίαν τῶν, ὅσοι ἔρχοντο νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον. Παραμένουσιν εἰς τὸ σπήλαιον ἄλλοτε μὲν πολὺν, ἄλλοτε δὲ ὀλίγον χρόνον (1). τινὲς ἀπὸ αὐτοῦς ἐπανήρχοντο, ἀφ' οὗ διετρίβον εἰς αὐτὸ δύο νύκτας, καὶ μίαν ἡμέραν (2). Μεσημβρία ἦτον ἡδὴ ὁ Τερσίδης δὲν ἐφαίνετο, καὶ ἡμεῖς ἐπεριπλανώμεθα περὶ τὴν ὄπην. Μετὰ μίαν ὥραν εἶδομεν τὸ πλῆθος, ὅτι ἔτρεχε μὲ θόρυβον πρὸς τὸ περιτείχισμα, τὸ ἠκολουθήσαμεν, καὶ εἶδομεν ἐκεῖνον τὸν Θεβαῖον, ὅτι τὸν ἐκράτουν οἱ ἱερεῖς, καὶ τὸν ἐκάθισον ἐπίτινος καθέδρας, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι καθέδραν τῆς Μνημειοσύνης. Ἐκεῖ δ' ἔμελλε νὰ εἴπῃ ὅ,τι εἶδε, καὶ ὅ,τι ἤκουσεν εἰς τὸ ὑπόγειον. Ἦτον κυριευμένος ἀπὸ φρίκην· οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐσβασμένοι, δὲν εἶδύναντο κἀνεὶν νὰ γνωρίσωσιν. Ἀφ' οὗ ἠκούσθησαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λόγοι τινὲς διακεκομμένοι, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον, ὡς ἀπόκρισιν τοῦ μαντείου, οἱ ἄνθρωποι τοῦ τὸν ἔφερον εἰς τὸ ναῖδιον τοῦ ἀγαθοῦ Δαιμονίου, καὶ τῆς Τύχης. Ἐκεῖ ἔλαβεν ἀνεπαισθήτως τὰς δυνάμεις τοῦ (3). Ἀλλὰ δὲν τῷ ἔμειναν, εἰμὴ συγκεχυμένα τινα ἔχνη τῆς εἰς τὸ σπήλαιον διατριβῆς σου, καὶ ἴσως καὶ τρομερὰ ἐντύψεις τῆς ἐκστάσεως, τὴν ὁποίαν εἰς αὐτὸ εἶδοκίμασεν. Ἐπειδὴ ἀτιμωρήτως δὲν ἐρωτῶσιν αὐτὸ τὸ μαντεῖον. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς, ὅσοι κατέβησαν εἰς τὸ

(1) Σχέλι. Ἀριστοφ. νεφ. σί. 508. (2) Πλούτ. περὶ Δαιμ. Σωκ. §. 590. (3) Πανσα. Σ. κεφ. λθ'.

σπήλαιον, διατηροῦσιν εἰς ἔλπην τὴν ζωὴν τοὺς κᾶπποιον Φιλίψην ἀπεριόριστον, καὶ ἐκ τούτου προήλθεν ἡ παροιμία, ἡ λεγομένη διὰ τινα ἄνθρωπον καθ' ὑπερβολὴν σκυθρωπὸν, ὅτι ἀνέρχεται ἀπὸ τοῦ Τροφωνίου τὸ σπήλαιον (1). Ἀπὸ τὰ τόσα πολλὰ μαντεία, τὰ ὅποια εἰς τὴν Βοιωτίαν εὐρίσκονται, εἰς κἀνὲν δὲν εἶναι ἡ ἀπάτη τόσον χωρικωτέρα, καὶ εὐμαρεστέρα εἰς κατάληψιν, καθὼς εἰς αὐτὸ, καὶ εἰς κἀνὲν δὲν συχιάζουσι τόσοι ἄνθρωποι, ὅσοι εἰς αὐτό.

§. ις'. Καταβάντες ἀπὸ τὸ ὄρος, μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐμβήκαμεν εἰς τὸν δρόμον τῶν Θηβῶν. Διήλθομεν διὰ τῆς Χαίρωνείας, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται ἔχουσι διὰ κυριώτερον αἰτίου τῆς λατρείας τῶν τὸ σκᾶπτρον, τὸ ὁποῖον ὁ Ἥφαιστος ἐτεχνεύθη διὰ προσαγῆς τοῦ Διὸς, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὸν Πέλοπα διέβη κατὰ διαδοχὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀγρέως, Θυέσου, καὶ Ἀγαμέμνονος. Δὲν προσκυνεῖται εἰς κἀνὲνα ναόν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς ἱερέως, ὅπου καθ' ἑκάστην προσφέρουσι θυσίας, παρατιθέμενοι ἔμπροσθεν τοῦ τράπεζαν πλουσιπάρουχον (2). Ἀπὸ τὴν Χαϊρώνειαν, διελθόντες θάσση, λόφους, πεδιάδας καρποφόρους, καὶ πολλοὺς ρύακας, ἐφθάσαμεν εἰς τὰς Θήβας. Ἡ πόλις αὕτη, μία ἀπὸ τὰς ἀξιολογωτέρας τῆς Ἑλλάδας, εἶναι περιτειχισμένη, καὶ φρουρημένη ἀπὸ πύργους, εἰσέρχονται εἰς αὐτὴν δι' ἑπτὰ πυλῶν (3). Ἡ περιοχὴ τῆς εἶναι τεσσαράκοντα τριῶν σταδίων (4). Ἡ ἀκρόπολις κεῖται ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ τόπου, ὅθεν ἐκρέει βρύσις, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν ἔφερον εἰς τὴν πόλιν δι' ὑπογείων νομῶν (5). Τὰ ἔξω τῆς κληπιζονται ἀπὸ δύο ποταμοῦς, λιβάδεια, καὶ κήπους. Αἱ ἀγυαί τῆς, καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν παλαιῶν πόλεων, δὲν ἔχουσι κᾶμμίαν εὐθύτητα (6). Ἀναμεταξὺ εἰς τὰς μεγαλοπρεπείας,

(1) Σχολ. Ἀριστοφ. κερ. 108. Ὅρα τὸν Ἄτλ. (2) Πανσα. αὐτ. κερ. μ'. (3) αὐτ. κερ. 9. (4) Δικαίαρ. β. 105. Ἐλ. 51. 95. ἔρα τὴν σημ. (5) Δικαίαρ. αὐτ. (6) αὐτ.

αἱ ὁποῖαι κατακοσμοῦσι τὰς δημοσίας οἰκοδομὰς, εὐρίσκονται ἀγάλματα ἐξαισίου ὠραιότητος. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους ἐθάψαμεν τὸ κολοσσαῖον σχῆμα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ποιηθὲν ἀπὸ τὸν Ἀλκαμένην, καὶ τοὺς ἄθλους του, τελειωθέντας παρὰ τοῦ Πραξιτέλους (1). Εἰς τὸν τοῦ Ἰσμνίου Ἀπόλλωνος, τὸν Ἐρμῆν τοῦ Φειδίου, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ Σκόπα (2). Ἐπειδὴ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀναθήματα ἠγέρθησαν εἰς τμήν λαμπρῶν τιμῶν Θηβαίων, ἐζήτησα τὸ ἄγαλμα τοῦ Πινδάρου, μοὶ ἀπεκρίθησαν, ὅτι δὲν τὸ ἔχουσιν, ἀλλ' ἰδοὺ τὸ τοῦ Κλέωνος, ὃς τις ἐχρημάτισεν ὁ δοκιμώτερος ψάλτης τοῦ αἰῶνός του. Ἐπλησίασα εἰς αὐτὸ, καὶ ἀνέγνωσα τὴν ἐπιγραφὴν. Ὁ Κλέων ἐλάμπρυνε τὴν πατρίδα του (3).

§. ιζ'. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἰσμνίου Ἀπόλλωνος, μεταξύ πολλῶν τριπόδων ἀπὸ χαλκὸν κύπριον, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι εἶναι φιλοτεχνήματα ἐξαιρετα, εἶδομεν ἕνα χρυσοῦν, ὃ ὁποῖος ἐχαρίσθη ἀπὸ τὸν Κροῖσον, βασιλέα τῆς Λυδίας (4). Αὐτοὶ οἱ τρίποδες εἶναι προσφοραὶ ἀπὸ μέρος τῶν δήμων, καὶ ἰδιωτῶν. Εἰς αὐτοὺς καίουσιν ἀρώματα· καὶ ἐπειδὴ εἶναι σχήματος γλαφυροῦ, γίνονται εἰς τοὺς ναοὺς καλλωπισμοί. Εὐρίσκονται ἐκεῖ, καθὼς καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, θέατρον (5), γυμνάσιον διὰ τὴν νεότητα (6), καὶ μεγάλη ἀγορὰ, περικυκλωμένη ἀπὸ ναοῦς, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας οἰκοδομὰς, τῶν ὁποίων οἱ τοῖχοι καλλωπίζονται ἀπὸ τὰ ὄπλα τῶν Ἀθηναίων, τὰ ὅποια οἱ Θηβαῖοι ἔλαβον εἰς τὴν μάχην τοῦ Δηλίου· ἀπὸ τὰ ἐπίλοιπα τῶν ἐνδόξων αὐτῶν λαφύρων ὠκοδόμησαν εἰς αὐτὸ τὸ μέρος μεγαλοπρεπῆ σοάν, καλ-

(1) Πausan. Ἰ. κεφ. ια'. (2) αὐτ. κεφ. ι. (3) Πινδάρ. ἰσὸς ὄδ' ἔστι Κλέων Θηβαῖος ἀοιδός. Ὅς πλείους θνητῶν ἀμφεθετο σφάνους Κρατὶς ἐπὶ σφετέρης, καὶ οἱ κλέος οὐρανόμενης. Καίρει Κλέων, Θῆβας πατρίδ' ἐπεκλείσας Ἀθῆν' α'. κεφ. ιε'. (4) Ἡρ. α'. §. 92. (5) Liv. l. 33. c. 28. (6) Διόδ. ιε'. §. 366.

λωπισμένην με ἀνδριάντας ἀρκετοὺς ἀπὸ χαλκὸν κύπριον (1). Ἡ πόλις εἶναι πολυαναθρωποκράτη (2), οἱ κάτοικοί της, ὡς καὶ οἱ τῶν Ἀθηνῶν, διαιροῦνται εἰς τρεῖς κλάσεις· ἡ πρώτη περιέχει τοὺς πολίτας· ἡ δευτέρα, τοὺς μετοίκους, καὶ ἡ τρίτη, τοὺς δούλους (3). Δύω φατρίαι ἐκ διαμέτρου ἀντικείμεναι, ἐπροξένησαν πολλὰς μεταβολὰς εἰς τὴν Διοίκησιν (4). Οἱ μὲν σύμφωνοι με τοὺς Λακεδαιμονίους, ἦσαν προσάται τῆς ὀλιγαρχίας· οἱ δὲ, φιλοφρονούμενοι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἦσαν τῆς δημοκρατίας (5). Οἱ δεῦτεροι ὑπέρσχυσαν τέλος πάντων ἀπίτητας χρόνους (6), καὶ ἡ ἐξουσία ἔχει τὴν καθέδραν της ἐν ὄλῳ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δήμου (7).

§. ιη'. Αἱ Θῆβαι εἶναι, ὅχι μόνον τὸ φρούριον τῆς Βοιωτίας (8), ἀλλ' ἠμπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεὶς ἔτι, ὅτι εἶναι καὶ ἡ μητρόπολις της. Νομίζεται ἀρχηγὸς μεγάλης συμμαχίας, συντεθειμένης ἀπὸ τὰς πρωτεύουσας πόλεις τῆς Βοιωτίας. Ὅλοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ σέλλωσι πρέσβεις εἰς τὴν σύνοδον, ὅπου ἀποφασίζονται τοῦ ἔθνους αἱ ὑποθέσεις, ἀφ' οὗ ἀνακρίθωσιν εἰς τέσσαρα διαφορὰ συμβούλια (9). Ἐνδεκα ἀρχηγοί, καλούμενοι Βοιωτάρχαι, προεδρεύουσιν ἐκεῖ (10). Αὐτὴ ἡ ἰδία χαρίζει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται. Ἐχουσι μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὰς σκέψεις, καὶ διοικοῦσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ στρατεύματα (11). Τοιαύτη ἐξουσία ἤθελεν ἦναι ἐπικίνδυνος, ἂν ἦτον διηνεκής. Οἱ Βοιωτάρχαι εἶναι ὑπόχρεοι διὰ τοῦτο, ὑπὸ ποινῇ θανάτου, νὰ παραιτῶνται ἀπὸ αὐτὴν οἰκειοφελῶς πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἑναυτοῦ, κἂν ἤθελον ἦναι εἰς τὴν διοίκησιν νικητικοῦ

(1) Ὁ αὐτ. εἶ. §. 119. (2) Ἐρα τὴν σημ. (3) ὁ αὐτ. εἶ. §. 495. (4) Θουκ. γ. κεφ. ξβ'. Ἄρισ. πολ. ε'. κεφ. γ'. (5) Πλούτ. εἰς Πελοπ. §. 280. (6) Διεδ. ιε'. §. 388 (7) Δημοσθ. εἰς Λεπτ. §. 556. Πολύβ. ε'. §. 488. (8) Διεδ. αὐτ. (9) Θουκ. ε'. κεφ. λη. Διεδ. αὐτ. Liv. I: 36. c. 6. (10) Θουκ. δ'. κεφ. ια'. (11) Διεδ. αὐτ. Πλούτ. εἰς Πελοπ. §. 288.

στρατεύματος, καὶ εἰς ἀκμὴν νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν τὰ μεγαλήτερα κέρδη (1). Ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Βοιωτίας ἔχουσι νόμιμα δικαιώματα, καὶ ζητήματα τῆς αὐτονομίας, ἀλλ' οἱ Ἕθνοβῆται, μὲ ὅλα τὰ νόμιμά των δίκαια, καθὼς καὶ τὰ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἠθέλησαν ποτὲ νὰ τὰς ἀφήσωσι νὰ χαρῶσιν ἐλευθερίαν ὁλόκληρον (2). Εἰς τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας αὐτοὶ ἐθεμελίωσαν, ἔχουσι τὰ δικαιώματα, τὰ ὅποια αἱ μητροπόλεις καρποῦνται εἰς τὰς ἀποικίας των (3), εἰς τὰς ἄλλας ἀντιθέτουσι τὴν βίαν (4), ἥτις εἶναι συχνότατα τὸ πρῶτον δικαίωμα, ἢ τὴν πρὸ πολλοῦ δεσποτείαν, ἥτις εἶναι τὸ εὐλογωφανέστερον ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαια. Κατηδάρισαν τὰς Θεσπιάς, καὶ Ἠλαταιάς, ὡς ἀποχωρισθείσας ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Βοιωτίας, τῆς ὁποίας αὐτοὶ διορίζουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅλας τὰς πράξεις (5) καὶ ἡ ὁποία δύναται νὰ ἐξαγάγῃ περισσώτερον ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπους παρευθὺς (6). Αὐτὴ ἡ δύναμις εἶναι τόσον φοβερωτέρα, ὅσον οἱ Βοιωτοὶ εἶναι γενικῶς γενναῖοι, πολεμισαί, καὶ ἀλαζῶνες δι' ἃς ἔλαβον νίκας ἐπὶ τοῦ Ἐπαμυνῶδα. Ἐχουσι θαυμασίαν δύναμιν τοῦ σώματος, καὶ τὴν αὐξάνουσιν ἀκαταπαύτως μὲ τὰς ἀσκήσεις τοῦ γυμνασίου (7).

§. 19. Ὁ τόπος, τὸν ὁποῖον κατοικοῦσιν, εἶναι εὐφωρύτερος ἀπὸ τὸν τῆς Ἀττικῆς (8), καὶ παράγει πολὺν αἶτον ἐξαιρέτου ποιότητος (9). Ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιτηδεῖου τοποθεσίας τῶν λιμένων του, εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἐμπορευῆται, ἀπὸ μὲν τὸ ἔν μέρος, μὲ τὴν Ἰταλίαν, Σικελίαν, καὶ Ἀφρικὴν. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, μὲ τὴν Αἴγυπτον, Κύπρον, Μακεδονίαν, καὶ Ἑλλάσποντον (10). Ἐξω ἀπὸ τὰς κοινὰς ἐορ-

(1) Αὐτ. (2) Ξεν. ἰσο. Ἑλ. 5'. §. 594. Διοδ. βέλ. ιε'. §. 355—67—81. (3) Θουκ. γ. κεφ. ξα'. καὶ εβ'. (4) Ξεν. αὐτ. Διοδ. γα'. §. 62. (5) Ξεν. αὐτ. ε'. §. 558. Διοδ. ιε'. §. 389. (6) ὁ αὐτ. ἀπομν. γ. §. 767. Διοδ. ιε'. §. 119. (7) αὐτ. καὶ ιε'. §. 341. (8) Στρά. Γ'. §. 400. (9) Πλ. η. σθ'. §. 107. (10) Στρά. αὐτ.

τάς, ἐν αἷς συναθροίζονται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Κορωνείας πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς (1), συχνὰ πανηγυρίζουσιν ἔτι εἰς κάθε πόλιν, καὶ οἱ Θηβαῖοι μεταξύ τῶν ἄλλων διώρισαν πολλὰς, τῶν ὁποίων ἕγινα αὐτόπτης, ἀλλ' ἐνταῦθα θέλω ἀναφέρει μόνον μίαν τελετὴν, γινομένην εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν κλάδων τῆς δάφνης. Αὕτη συνίστατο εἰς λιτανείαν, ἣ ὅποια ἔφθασεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἰσμπνίου Ἀπόλλωνος. Ὁ ὑπουργὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀλλάττεται κατ' ἔτος. Πρέπει νὰ ᾖναι ἀξιοθέατος, νέος, καὶ εὐγενής (2). Ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν τὴν τελετὴν μὲ χρυσοῦν διάδημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μὲ κλάδον ἐλαίας εἰς τὴν χεῖρα, μὲ πλοκαμούς κυματουμένους ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ μὲ ἔνδυμα μεγαλοπρεπές (3). Μετ' αὐτὸν ἠκολούθει χορὸς νεανίδων, αἱ ὁποῖαι παρομοίως ἐκράτουσιν κλάδους, καὶ ἔφαλλον ὕμνους. Νέος τις τῶν συγγενῶν του ἐπροπορεύετο, ἔχων ἀνὰ χεῖρας κλάδου ἐλαίας μέγιστον, ἀπὸ ἄνθη, καὶ φύλλα δάφνης κατάκομον· εἰς τὸ ἄκρον του ἦτον σφαῖρα ἀπὸ χαλκῶν κύπριον, παρισῶσα τὸν ἥλιον, ἀπὸ αὐτὴν ἐκρέμοντο πολλὰ σφαιρίδια τοῦ αὐτοῦ μετάλλου, διὰ νὰ σημάνωσι τὰ ἄλλα ἄσρα, καὶ τριακόσκιαι ἐξήκοντα πέντε ταινίαι πορφυραῖ, τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου σημαίνουσαι. Τελευταῖον ἡ σελήνη ἐσχηματίζετο μὲ σφαῖραν μικροτέραν ἀπὸ τὴν πρώτην, τεθειμένη πρὸς τὸ κάτω μέρος. Ἐπιθετὴ ἡ ἑορτὴ ἦτον εἰς τιμὴν τοῦ ἡλίου, ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἠθέλησαν νὰ παραστήσωσι διὰ παρομοίου τροπαίου τὸ πρωτεῖον αὐτοῦ τοῦ ἀσέρος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. Νίκη τις, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε κατὰ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Ἄρνης ἔσησαν, ἔγινεν αἰτία νὰ συζηθῇ αὐτὴ ἡ Πανήγυρις.

§. κ'. Ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν Θηβαίων εἶναι τινὲς ἀξιοσημειώσεως. Ὁ μὲν, ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναβιβάζωσιν εἰς τὰς ἀξίας

(1) Λύτ. Πλοῖστ. ἐρωτ. διηγ. §. 774. Πausa. Σ. κεφ. λδ'. (2) αὐτ. κεφ. ι. (3) Πρέκλ. χρῆσεμ. παρὰ Φωτ. §. 988.

κάθε πολίτην, ὅς τις, πρὸ δέκα χρόνων δὲν ἤθελε παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν κατὰ μέρος ἐμπορίαν (1). Ὁ δὲ, καθυποβάλλει εἰς χρηματικὴν ζημίαν τοὺς ζωγράφους, καὶ ἐρμολύφους, ὅσοι δὲν ἐργάζονται τὰ ἐργόχειρά των μὲ τὴν προσήκουσαν εἰς αὐτὰ σεμνοπρέπειαν (2). Ἄλλος ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ ρίπτωσι τὰ ἀρτίστοκα παιδιά (3), καθὼς κάμνουσιν εἰς ἄλλας τινὰς πόλλεις τῆς Ἑλλάδος (4). Ὁ πατὴρ ἔχει χρέος νὰ τὰ παρῆρσιάζῃ εἰς τὴν διοίκησιν, καὶ νὰ ἀποδεικνύῃ, ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἴδιος εἰς κατάσασιν νὰ τὰ ἀνατρέφῃ. Ἡ διοικήσεις τὰ αἰδεῖ μὲ ὀλίγα τινὰ χρήματα εἰς κάθε πολίτην, ὅς τις θέλει νὰ τὰ ἀποκτήσῃ, καὶ νὰ τὰ συναριθμῇ μετὰ ταῦτα μὲ τὰ ἀνδράποδά του (5). Οἱ Θηβαῖοι συγκαταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς ὁποίους ἢ τύχη τῶν ὄπλων ὑπέβαλεν εἰς τὰς χεῖράς των, τοὺλάχισον, ἂν αὐτοὶ οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ἦναι γέννημένοι εἰς τὴν βοιωτίαν. Ἐπειδὴ τότε τοὺς θανατώνουσιν (6). Εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁ ἀῆρ εἶναι καθαρώτερος, εἰς τὴν Βοιωτίαν παχύτερος (7), καὶ αὐτὴ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν διὰ τοῦ ὄρους Κιθαιρώνος. Αὐτὴ ἢ διαφορὰ φαίνεται, ὅτι παρήγαγεν ἄλλην παρομοίαν εἰς τὰ πνεύματα, καὶ ἐσφράγισε τὰς παρατηρήσεις τῶν φιλοσόφων περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ κλίματος (8). Ἐπειδὴ ἐν γένει οἱ Βοιωτοὶ δὲν ἔχουσι μήτε τὴν ὀξύνοϊαν, μήτε τὴν ζωηρότητα ἐκείνην, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουσι τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἴσως πρέπει νὰ κατηγορήσῃ κάνας ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνατροφὴν, ἢ τὴν φύσιν. Ἄν φαίνωνται νωθροὶ, καὶ εὐήθεις (9), τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν, καὶ χωρικότη-

(1) Τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν ἀρχῆς. Ἄρισ. πολ. γ. κεφ. 5'. (2) Αἰλ. ποιικί. ἐς. 8. κεφ. 8. (3) αὐτ. 8. κεφ. 5'. (4) Pet. leg. attic. p. 144. (5) Αἰλ. αὐτ. (6) Παισα. 9. §. 740. (7) cicer. de fat. c. 4. (8) Ἰπποκρ. περὶ ἀέρ. τό. καὶ ὕδ. κεφ. 55. Πλά. περὶ νό. ε'. §. 747. Ἄρισ. πρόβλ. εδ'. (9) Πλάτ. Ὀλ. 5'. 51. 152. Δημοσ. περὶ. 599. §. 479.

τα· ἐπειδὴ ἀπχολοῦνται περισσότερον εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, παρὰ εἰς τὰς ψυχικὰς (1), δὲν ἔχουσι μῆτε τὸ προτέρημα τοῦ λόγου (2), μῆτε τὰς χάριτας τῆς γλαφυρότητος τοῦ λόγου, μῆτε τὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα πηγάζουσιν ἀπὸ τῶν ἐπισημῶν τὴν συνδιαίτησιν (3), μῆτε τὰ ἐξωτερικὰ ἐκεῖνα θέλγητρα, τὰ ὁποῖα προέρχονται μᾶλλον ἀπὸ τὴν τέχνην, ἢ ἀπὸ τὴν φύσιν.

§. κα. Μὲ ὅλον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ πισύσωμεν, ὅτι ἡ Βοιωτία ἐχρημάτισεν ἄκαρπος ἀπὸ ἄνδρας ἀγχείνοας. Πολλοὶ Θηβαῖοι ἐτίμησαν τὸ σχολεῖον τοῦ Σωκράτους (4). Ὁ Ἐπαμινώνδας δὲν ἦτον ὀλιγώτερον διάσημος εἰς τὰς γνώσεις, ἢ εἰς τὰ πολεμικὰ του προτερήματα (5). Πολλοὺς εἶδον εἰς τὴν περιήγησίν μου προκομμενεσάτους, μεταξύ ἄλλων τὸν Ἄναξιν καὶ Διονυσιόδωρον, οἵτινες συγγράφουσι νέαν τῆς Ἑλλάδος ἱστορίαν (6). Τελευταῖον ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν ἐξήνθησαν ὁ Ἡσίοδος, ἡ Κόρινθα, καὶ ὁ Πίνδαρος. Ὁ Ἡσίοδος ἄφησεν ὄνομα λαμπρὸν, καὶ συγγράμματα παρὰ πᾶσι τιμώμενα. Ἐπειδὴ τὸν ὑπεθέτουσι μὲ τὸν Ὅμηρον σύγχρονον (7), ὑπέλαβόν τινες, ὅτι ἦτον ἀνταγωνιστὴς του, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχη ἀνταγωνιστὴς ὁ Ὅμηρος. Ἡ Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου, καθὼς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων, εἶναι ὑφασμα ἰδεῶν ἀτόπων, ἢ ἀλληγοριῶν ἀκατανοήτων. Ἡ παράδοσις τῶν παρὰ τὸν Ἐλικῶνα κατοίκων ἀπορρίπτει τὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτὸν ἀπονέμουσιν, ἐξαιρουμένης μὲ ὅλον τοῦτο μᾶς ἐπισολῆς, διευθυνομένης πρὸς τὸν ἀδελφόν του Περσῆν (8), διὰ νὰ τὸν διεγείρῃ εἰς ἐργασίαν. Τῷ διηγείται τὸ παράδειγμα τοῦ πατρός του, ὅτι ἐπρομήθευσε τὰς ἀνάγ-

(1) Νέπ. εἰς Ἄλκ. κεφ. ια'. (2) Πλά. συμπόσ. 182. (3) Στρά. Ὀ. §. 401. (4) Διογ. Λ. β'. §. 124 (5) Νέπ. εἰς Ἐπαμ. κεφ. β'. (6) Διόδ. κ'. §. 403. (7) Ἡρ. β'. §. 53. Marm. oxon. epoche 29—30. (8) Πausan. Ὀ. κεφ. λα'.

καὶ τῆς γενεᾶς του, κινδυνεύων πολλάκις τὴν ζωὴν του εἰς πλοῖον ἐμπορικόν, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ἄφησε τὴν κατὰ τὴν Αἰολίδα πόλιν Κύμην, καὶ μετόκησεν παρὰ τῷ Ἐλικῶνι (1). Ὁ Ἡσίοδος, ἔξω ἀπὸ τὰς ὀρθοτάτας σκέψεις περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων (2), καὶ θλιβερωτάτας περὶ τῆς ἀδικίας των, ἐνέσπειρεν εἰς αὐτὸ τὸ σύγγραμμα πολλὰς ἐντολάς, ἀφορώσας πρὸς τὴν γεωργίαν (3), καὶ τόσον μᾶλλον προσοχῆς ἀξίας, ὅσόν οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων δὲν ἐπραγματεύθη περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης (4).

§. κβ'. Δὲν περιῆλθεν εἰς κἄνεν μέρος (5), ἀλλ' ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ποίησιν μέχρι γήρωσ βαθυτάτου (6). Τὸ γραφυρὸν, καὶ ἀρμονικὸν ὕφος του θέλγει τὴν ἀκοὴν χαριέστατα (7), καὶ συσέλλεται ἀπὸ ἐκείνου τὴν ἀρχαίαν ἀπλότητα, ἣ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο τι, ἢ ἡ ἀκριβῆς ἀναφορὰ μεταξὺ τῆς προκειμένης ὕλης, τῶν ἐννοιῶν, καὶ τῶν ἐκφράσεων. Ὁ Ἡσίοδος εὐδοκίμησεν εἰς εἶδος ποιήσεως, τὸ ὁποῖον ἀπῆτει ὀλίγον ὕφος (8), καὶ ὁ Πίνδαρος εἰς τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον ἐξήτει περισσώτερα ἐλατήρια (9). Οὗτος ἔκμαζε κατὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τοῦ Ξέρξου (10), καὶ ἔζησε περίπου ἐξήκοντα πέντε ἔτη (11). Ἐδιδάχθη τὴν ποίησιν, καὶ μουσικὴν ἀπὸ διαφόρους διδασκάλους, καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν Μυρτίδα, γυναῖκα διάσημον διὰ τὰς χάριτάς της, καὶ διασημωτέραν ἔτι, δι' ὅτι μεταξὺ τῶν μαθητῶν της ἠριθμεῖτο ὁ Πίνδαρος, καὶ ἡ ὠραία Κόριννα (12). Οἱ δύο οὗτοι μαθηταὶ ἐφελιώθησαν τοῦλάχισον ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῶν τεχνῶν. Ὁ Πίνδαρος ἀπὸ τὴν Κόρινναν νεώτερος, ἐ-

(1) Ἡσίο. ἔργ. καὶ ἡμ. σέ. 633. (2) Πλάτ. περὶ νό. ε'. §. 466. cicero. ad. famil. l. 6. epist. 18. (3) Ἡσίο. αὐτ. σέ. 383. (4) Πλίν. ἰδ'. κεφ. 6'. (5) Πανσα. α'. κεφ. 6'. (6) cicero. de senut. §. 7. (7) Διονύ. ἀλικαρ. τέχν. περὶ τῆς ἐν τῷ λό. ἐξετ. §. 419. (8) Κωνστ. διατ. ε'. κεφ. α'. (9) αὐτ. (10) Πίνδ. ἰσοθμ. 8. σέ. 20. (11) Θωμ. Μαγ. γέ. Π. οδ. corsin. fast. attic. t. 2. p. 56. t. 3. p. 122. et 206. (12) Σουί. εἰς Κόρινν. καὶ Πίνδ.

νόμιζεν, ὡς χρέος του, νὰ ζητῆ τὰς συμβουλὰς της. Μανθά-
ων παρ' αὐτῆς, ὅτι ἡ ποιήσις πρέπει νὰ πλουτίζεται μὲ μυ-
θοπλασίας, ἄρχησεν οὕτως εἰς ἓν τῶν ποιημάτων του. Πρέπει
νὰ μελωδῆσω τὸν ποταμὸν Ἴσμηνόν, τὴν νύμφην Μελίαν, τὸν
Κάδμον, τὸν Ἡρακλέα τὸν Βάκχον, καὶ τ. λ. "Ὅλα αὐτὰ
τὰ ὀνόματα ἦσαν συνωδευμένα μὲ ἐπιθέτα. Ἡ Κόρινθα εἶπεν
εἰς αὐτὸν, μειδιῶσα. »Ἐλαβες σακκίον σίτου, διὰ νὰ σπείρης
»μέρος τῆς γῆς, καὶ ἀντὶ νὰ τὸν ρίψῃς μὲ τὴν χεῖρα, ἀνεπο-
»δογύρισας, κατὰ πρῶτον προσβολὴν τὸ σακκίον« (1). Ἐξη-
σκεῖτο εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως (2), καὶ χρεώσῃ κυρίως
τὴν δόξαν του εἰς τοὺς ὕμνους, τοὺς ὁποίους ἐξήτουν ἀπὸ αὐ-
τὸν, ἢ διὰ νὰ τιμῆσῃ τὰς ἐορτὰς τῶν Θεῶν, ἢ διὰ νὰ λαμπρύνῃ
τὸν Θρίαμβον τῶν νικητῶν, εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος.

§. κγ'. Ἴσως κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ἐργωδέσαστον
ἀπὸ παρομοίαν ἐκ τοῦ προχείρου πράξιν. Ὁ ἀπαιτούμενος
παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ἐπαίνων φόρος, πρέπει, εἰς τὴν διωρι-
σμένην ἡμέραν, νὰ ἦναι ἕτοιμος. Ὁ ποιητὴς ἔχει νὰ ζωγρα-
φίξῃ τὰς αὐτὰς εἰκόνας, καὶ κινδυνεύει πάντοτε νὰ ἦναι ἢ ἀ-
νώτερος, ἢ κατώτερος ἀπὸ τὴν πρακειμένην εἰς αὐτὸν ὕλην.
Ἀλλ' ὁ Πίνδαρος ἦτον πεπροικισμένος ἀπὸ τοιαῦτον φρόνημα,
τὸ ὅποιον δὲν ἀπῆντα κἀνὲν ἀπὸ αὐτὰ τὰ τυχόντα ἐμπόδια,
καὶ ὕψων τὴν Θεωρίαν του ἐπέκεινα τῶν συνόρων, ἐν οἷς ἡ ἐ-
δικήμας περιορίζεται. Ἡ γενναία, καὶ ἀδούλωτος ἀγχίναία του
ἄλλως δὲν καταγγέλλεται, ἢ μὲ κινήσει ἀκανονίστους, ἐπὴρ-
μένας, καὶ ὀρμητικὰς. Ἄν τὸ ὑποκείμενον τῶν ῥῶδων του ἦναι σέ

(1) Ἴσμηνόν, ἢ χρυσαλάκατον Μελίαν, ἢ Κάδμον, ἢ Σπαρτῶν
ἱερὸν γένος ἀνδρῶν, ἢ τὸ πανν σθένος Ἡρακλείου ἦσαν. Δειξαμένου
δὲ τῆ Κορίνθου γελῶσασα ἐκείνη, τῆ χειρὶ ἔρη σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὀ-
λω τῷ θυλάκῳ. Πλούτ. περὶ δό. Ἀθην. §. 347. (2) Σουΐ. Πινδ. Φα-
θρικ. Ἑλ. βιβλιοθ. τέ. α'. §. 550. ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδ. τέ. 13. §.
223. τόμ. 15. 357.

Θεοί, ἀνέρχεται, ὡς ὑπεπέτης ἀστὸς, ἕως εἰς τῶν θρόνων αὐτῶν τὰ ὑποπόδια." Ἄν ἦναι ἄνθρωποι, πηδᾶ εἰς τὸ σάδιον, ὡς ὀρμητικὸς ταχυδρόμος. Εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκχέει, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω, χεῖμαρρον ὑψηλῶν εἰκόνων, τολμηρῶν μεταφορῶν, ἐννοιῶν δραστηρίων, καὶ γνωμῶν, ἐν αἷς ἀκτινοβολοῦσιν αἰ ἀλήθειαι (1). Ἀλλὰ τίνας χάριν αὐτὸς ὁ ὀρμητικὸς χεῖμαρρος φαίνεται ἐνίοτε, ὅτι ὑπερπηδᾶ τὰ ὄριά του, καὶ πάλιν ἐπανακάμπτει εἰς τὸ σρωμά του; Διὰ τί πάλιν ἐξέρχεται ἀπ' αὐτὸ μὲ περισσοτέραν ὀρμὴν, καὶ ἐπανέρχεται εἰς αὐτὸ, διὰ νὰ τελειώσῃ ἡσυχὰ τὸ σαδίον του; Τοῦτο γίνεται τότε, ὅταν ὁ Πίνδαρος παρόμοιος μὲ κἀνένα λέοντα, ὅς τις ὀρμᾶ πολλάκις εἰς ὁδοὺς ἀδιεξέδους, καὶ δὲν ἀναπάυεται πρότερον, ἢ, ἀφ' οὗ κρατήσῃ τὸ λάφυρόν του, καταδιώκῃ μὲ ἀκίφλεκτον ὀρμὴν ὑποκείμενον, τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς τὰς θεωρίας του, καὶ χρύπτεται ἀπὸ αὐτάς. Τρέχει, πετᾶ εἰς τὰ ἴχνη τῆς δόξης, βασιανίζεται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν δείξῃ εἰς τὸ ἔθνος του. "Ὅταν αὐτὴ δὲν φωτοβολῇ ἱκανῶς εἰς τοὺς ἐπαινουμένους παρ' αὐτοῦ νικητὰς, τρέχει νὰ τὴν εὕρῃ εἰς τοὺς προγόνους των, εἰς τὴν πατρίδα των, εἰς τοὺς ἀγωνοθέτας, καὶ πανταχοῦ, ὅπου διαλαμβάνουσιν αἰ ἀκτῆνές της, τὰς ὁποίας μόνος αὐτὸς ἔχει τὸ μυσῆριον νὰ συνάπτῃ μὲ τὰ, ὅσα σεφανώνει τοὺς ἥρωάς του. Εἰς τὴν ἐποπτεῖαν της, γινόμενος ἔνθους, ἀπὸ κἀνέν ἄλλο δὲν δύναται νὰ ἐμποδισθῇ. Ἀφομοιοῖ τὴν λαμπρότητα μὲ τὸν ἥλιον (2). Θέτει τὸν ἄνθρωπον, ὅς τις μὲ αὐτὴν λαμπρύνεται εἰς τῆς εὐδαιμονίας τὸ πλήρωμα (3). "Ἄν ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ τὰ πλοῦτη ἔχῃ καὶ τοῦ κάλλους τὸ χάρισμα, τὸν καθίζει εἰς τὸν ἴδιον θρόνον τοῦ Διὸς (4), καὶ, διὰ νὰ τὸν προσφαλίσῃ ἀπὸ τὴν ἀλαζωνείαν, προθυμοποιεῖται νὰ τῷ ἐνθυμίσῃ, ὅτι ἐνδεδυμένος

(1) Horat. l. 4. od. 2. quint instit. l. 10. c. 1. ὑπομ. τῆς φιλ. t. 2. p. 34. (2) Πηδ. ἀλύμ. α. 51. 7. (3) αὐτ. 51. 157. (4) Ἰσθμ. ε. 51. 16.

σώμα θνητόν, ἢ γῆ θείει γένη ἐντὸς ὀλίγου τὸ τελευταίον του ἔνδυμα (1).

§. κδ'. Γλῶσσα τόσον ἀήθης ἥτον σύμφωνος μετὴν φιλοκαλίαν τοῦ αἰῶνος. Αἱ πρὸ μικροῦ καταρθωθεῖσαι παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν νίκαι τοὺς ἐπληροφόρου ἐκ νέου, ὅτι κἀνὲν ἄλλο δὲν ὑπερυψώνει τὰς ψυχὰς, ἢ αἱ λαμπραὶ μαρτυρίαι τῆς δημοσίου τιμῆς. Ὁ Πίνδαρος, ὠφελούμενος ἀπὸ αὐτῆν τὴν περίστασιν, ἐσυνείθιζε νὰ ἐκλέγη τὰς ἐνεργητικώτερας ἐμφάσεις, καὶ τὰς λαμπροτέρας εἰκόνας, ἐφαίνετο, ὅτι ἐδακρυεῖτο τὴν φωνὴν τῆς βροντῆς, διὰ νὰ βοᾷ εἰς τὰς πολιτείας τῆς Ἑλλάδος. Μὴν ἀφίνετε νὰ σβεσθῇ τὸ εὐθεον πῦρ, τὸ ὀποῖον καταφλέγει τὰς καρδίας μας. Ἐξάπτετε ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀμίλλης. Τιμᾶτε ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀξιοῦτος. Μὴν ἀνακρίνετε, ἀλλ' ἢ πράξεις ἀνδρίας καὶ μεγαλειότητος ἀπὸ τῶν, ὅς τις ζῆ μόνον διὰ τὴν δόξαν. Πρὸς τοὺς συναχθέντας εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ὀλυμπίας Ἕλληνας ἔλεγεν. Ἰδοὺ οἱ ἀθληταὶ οὗτοι, οἵ τινες, διὰ νὰ λάβωσιν ἐνώπιόν σας φύλλά τινα ἐλαίας, ὑπετάγησαν εἰς τόσον σκληροῦς πόνους! Τί δὲν θέλετε πράξει ἄρα, ὅταν ζητῆται νὰ ἐκδικήσητε τὴν πατρίδα σας (2); Εἰς ἔτι καὶ νῦν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι παρίστανται εἰς τὰς λαμπρὰς πανηγύρεις τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι βλέπουσιν ἀθλητὴν τινα, ὅταν θριαμβεύη, ὅσοι τὸν ἀκολουθοῦσιν, ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἣ εἶδε τὸ πρῶτον φῶς, ὅσοι ἀκούουσιν, ὅτι ἀντηχοῦσι περὶ αὐτὸν ἐκεῖνα τὰ προσηφνηήματα, ἐκεῖναι αἱ ἀλλοιωσεις θάμβους, καὶ χαρᾶς, μεταξύ τῶν ὁποίων ἀναμιγνύονται τὰ ὀνόματα τῶν προπατόρων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι νομίζονται ἀξιοὶ προνομίων ὁμοίων, τὰ ὀνόματα τῶν πολιούχων Θεῶν. οἱ

(1) Νέμ. α'. σὶ 20. (2) Οἱ ἀληθεῖς φιλογενεῖς μιμοῦνται καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους τοῦ Πινδαροῦ τὴν ζῆλον, καὶ τὴν μεγαλομανίαν, οἱ δὲ δοκοῦντες, μετέρχονται τοῦ Θεοῦ τὸ θράσος, καὶ τὴν χαμῆροπῆ κακρομανίαν.

τινες ἐβράβευσαν τοιαύτην νίκην εἰς τὴν πατρίδα των· ὅλοι λέγω ἐκεῖνοι, ἀντὶ νὰ γένωσιν ἑκθαμβοὶ ἀπὸ τὰς παρεχβολὰς, καὶ ἐνθουσιασμὸν τοῦ Πινδάρου, θέλουσιν εὖρη ἀναμφιβόλως, ὅτι ἡ ποίησίς του, ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν ᾦναι, δὲν ἤθελεν ἀνάψει εἰς τὰς καρδίας των ἐκείνην τὴν φλόγα, τὴν ὁποίαν οἱ ἴδιοι ἐσωτερικῶς αἰσθάνονται.

§. κ'. Πολλάκις ὁ Πίνδαρος, ἂν προσέβαλεν εἰς αὐτὸν κἀνὲν θέαμα, καὶ θελκτικὸν, καὶ μεγαλοπρεπὲς, ἐγένετο τῆς κοινῆς εἰς ὅλους ἐκστάσεως μέτοχος, καὶ, διαβιβάζων αὐτὸ εἰς τὰς ζῳηράς του εἰκόνας, καθίστατο ὁ πανηγυριστὴς, καὶ διαμεριστὴς τῆς δόξης. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὕλας ὅλαι του αἱ συνθέσεις ἔλαβον χαρακτῆρα εὐγενείας, καὶ μεγαλειότητος. Ἦτον ἀνάγκη εἰς αὐτὸν νὰ εὐφημήσῃ βασιλεῖς λαμπροῦς, καὶ πολίτας σκοτεινοῦς; καὶ εἰς ἐκεῖνους, καὶ εἰς τούτους δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν νικητὴν. Ὑπὸ προσχήματος, ὅτι εὐκολὰ ἀνδιάζομεν τοὺς ἐπαινοὺς, αἱ ὁποῖοι εἰς ἡμᾶς δὲν ἀναφέρονται (1), δὲν ἐγένετο προσηγορὴ εἰς τὰς προσωπικὰς ἀξίας, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἀρεταὶ τῶν βασιλέων εἶναι ἐκεῖνα τὰ δικαιώματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποκτάται ἡ δόξα, τοὺς εὐφῆμει διὰ τὸ γινόμενον παρ' αὐτῶν ἀγαθὸν (2), καὶ τοῖς ἐδείκνυεν ἔτι ὅ,τι δύνανται νὰ πράξωσιν. » Ἔσε δίκαιοι, ἔλεγεν, εἰς ὅλας σας τὰς » πράξεις, καὶ ἀληθεῖς εἰς ὅλους σας τοὺς λόγους (3). Συλ- » λογιζέσθε, ὅτι μυριάδες μάρτυρες ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς των » προσηλωμένους ἐπάνω σας, τὸ ἐλάχισον σφάλμα. ἐκ μέρους » σας ἤθελε γένη κακὸν ὀλέθριον.« Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπῆνει ὁ Πίνδαρος. Δὲν ἐξέχευεν ἀσώτως τὸ θυμιάμα, μῆτε ἐχάριζεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὸ δικαίωμα νὰ τὸ προσφέρωσιν. Οἱ ἔπαινοι, ἔλεγεν, εἶναι τὸ βράβειον τῶν ἀγαθῶν πράξεων (4). » Μὲ τὴν γλυκεῖαν αὐτῶν ὁρᾶσον αἱ ἀρεταὶ αὐξάνουσιν, ὡς τὰ

(1) Πίνδ. π. 40. (2) Ὀλύμ. α. 18. (3) Πίνδ. α. 165. (4) Ἰσθμ. γ. 11.

ἠφυτὰ μὲ τὴν δρόσον τοῦ οὐρανοῦ (1). ἀλλ' ἐδόθη μόνον εἰς τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, νὰ ἐπαινῇ τοὺς ἀγαθοὺς (2). « Οἱ εἶχος του, μὲ ὄλην τῶν ἐννοιῶν τὴν βελύτητα, καὶ τὴν φαινομένην τοῦ ὕψους ἀταξίαν, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις συλλέγουσι τὰς ψήφους. Ὁ ὄχλος τοὺς ἐθαύμαζε, χωρὶς νὰ τοὺς ἐννοῇ· ἐπειδὴ ἀσκετὸν ἦτον εἰς αὐτὸν, ὅτι εἰκόνας ζωηραὶ, ὡς ἀστραπαὶ, διέβαινον τάχις ἀπὸ τὰς ὄψεις του, καὶ αἱ πομπῶδεις, καὶ ἠχώδεις λέξεις προσέβαλλον μὲ πολλοὺς κρότους εἰς τὰς ἐκπεπληγμένας ἀκοάς του, ἀλλ' οἱ πεπαιδευμένοι κριταὶ θέλουσιν ἀριθμεῖν διὰ παντὸς τὸν ποιητὴν μὲ τοὺς πρώτους λυρικοὺς ποιητὰς (3). καὶ οἱ ἴδιοι φιλόσοφοι ἐπισηρῶνται εἰς τὰς γνώμας του, τὸ ἀξιόπιστόν του εὐλαβούμενοι (4).

§. κς'. Ἀυτὴ νὰ ἐκθέσω ἐπὶ λεπτοῦ τὰ, ἕνα κάλλη διέσπειρεν εἰς τὰ συγγράμματά του, εὐχαριστοῦμαι μόνον νὰ ἀνέλθω εἰς τὸ εὐγενὲς φρόνημα, ὅπου τὰ ἐμφυχώνει. »Εἶναι ἄρα καὶ περὶ ἐμὲ τυγχωρημένον νὰ εἰπῶ, καθὼς ἐκεῖνος. Εἶχον πολλὰ βέλη νὰ ρίψω, ἀλλ' ἐδιέλεξα, ὅποιον δύναται νὰ ἀφήσῃ εἰς τὴν νύσσαν ἐκτύπωμα τίμιον (5). « Λείπεται τοίνυν νὰ δώσω ἰδέας τινὰς περὶ τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐρανισάμην τὰς οὐσιωδεστέρας ἀπὸ τὰ συγγράμματά του, ἔνθα οἱ Ἰουδαῖοι βεβαιοῦσιν, ὅτι ὁ ἴδιος ἐξωγράφισε τὸν ἑαυτὸν του. »Ἦν κκαιρὸς, καθ' ὃν ἡ ἀισχροκρόσθια δὲν ἐμόλυνε παντελῶς τὴν πηλώσαν τῆς ποιήσεως (6). » Ἄς θαμβώνωνται ἄλλοι τὴν σήμερον ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τοῦ χρυσοῦ. » Ἄς ἐκτείνωσι μακρὰν τὰ ἀποκτήματά των (7). Ἐγὼ δὲ τότε μόνον δίδω τιμητὴν εἰς τὰ πλούτη, ὅταν, προενοδούμενα, καὶ καλλωπιζόμενα μὲ τὰς ἀρετὰς, μᾶς καθιστῶσι νὰ ἀποκτώμεν ὀξυαν

(1) Νέμ. ν'. 68. (2) αὐτ. ια'. 22. (3) Ὁράτ. Κωντιλ. Λογγί. Διογέσ. Ἄλ. ὑπομνή. τῆς σιλολ. ἀκκδ. τέμ. 15. §. 369. (4) Πλά. Μέν. §. 81. (5) ὄλ. 6. 149. (6) ἔμ. 6'. 10. (7) Νέμ. ν'. 63.

»ἀθάνατον (1). Οἱ λόγοι μου ποτὶ δὲν μακρύνονται, ἀπὸ τὰς
 »ἐννοίας μου (2). Ἀγαπῶ τοὺς φίλους μου, μισῶ τὸν ἐχθρὸν
 »μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θέλω τὸν κτυπήσει μὲ τὰ ὄπλα τῆς συ-
 »κοφαντίας, καὶ τοῦ σατυρισμοῦ (3). Ὁ φθόνος λαμβάνει
 »παρ' ἐμοῦ μόνου καταφρόνησιν, ἢ ὅποια τὸν ταπεινώνει· διὰ
 »κάθε ἐκδίκησιν τὸν ἀφίνω εἰς τὸ ἔλκος, τὸ ὅποιον τοῦ κατε-
 »στῆι τὴν καρδίαν (4). Ποτὲ αἱ ἀδύνατοι κραυγαὶ πτηνοῦ
 »ψοφοδεοῦς, καὶ φθοεροῦ, δὲν θέλουσιν ἐμποδίσαι τὸν τολ-
 »μηρὸν αἰτὸν, ὅταν ἀεροβατῆ (5). Ἀνάμεσα εἰς τὴν παλιρ-
 »ροίαν χαρῶν, καὶ θλίψεω, αἱ ὅποια περιστρέφονται εἰς τὰς
 »κεφαλὰς τῶν θνητῶν, τίς δύναται νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι θέλει χαρῆ
 »εὐτυχίαν σταθεράν (6); Ἐσρεψα τοὺς ὀφθαλμοὺς περὶ ἐμέ,
 »καὶ, θεωρῶν, ὅτι εἶναι κἀνεὶς εὐτυχέστερος εἰς τὴν μεσότητα,
 »παρὰ εἰς τὰ ἄκρα, ἔλειονολόγησα τὴν εἰμαρμένην τῶν δυνα-
 »τῶν ἀνθρώπων, καὶ παρεκάλεσα τοὺς θεοὺς νὰ μὴ μὲ κατα-
 »βαρύνωσιν ὑπὸ τὸ ἄχος τοιαύτης εὐπαθείας (7). Περιπατῶ
 »ἀπλοῦς δρόμους, εἰς τὴν κατάστασίν μου εὐχάριστος, καὶ ἡγα-
 »πημένος ἀπὸ τοὺς πατριώτας μου (8). Ὀλημου ἢ φιλοτιμία
 »συνίσταται νὰ τοῖς ἀρέσκω, χωρὶς νὰ ἀρνηθῶ τὸ προνόμιον
 »τοῦ νὰ ἐκφράζωμαι ἐλευθέρως περὶ τῶν τιμίων πραγμάτων,
 »καὶ περὶ τῶν ἐναντιῶν (9). Μὲ αὐτὰς τὰς διαθέσεις πλη-
 »σιάζω εἰς τὸ γηρατεῖον ἡσυχᾶ (10), Εὐτυχῆς, ἂν, φθάσας
 εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τῆς ζωῆς ὄρους, ἀφήσω εἰς τὰ τέκνα μου
 τὴν τιμωτέραν ἀπὸ τὰς κληρονομίας, δηλ. τὴν καλὴν ὑπόλη-
 ψιν (11)!

§. κζ'. Αἱ εὐχαὶ τοῦ Πινδάρου ἔλαβον τέλος αἰσίου.
 Ἐΐζησεν εἰς τὸν κόλπον τῆς ἀναπαύσεως, καὶ τῆς δόξης. Εἶναι

(1) Πύθ. ε'. 1. (2) Ἰσοδμ. ις'. 105. (3) Πύθ. β. 5'. 149. (4)
 αὐτ. 145. (5) Νεμ. γ'. 138. (6) ἔλ. 6'. 62. (7) Πύθ. ια'. 76. (8) Πλού-
 περι εὐθ. 1050. (9) Νέμ. ια'. 64. (10) Ἰσοδ. 5'. 58. (11) Πύθ. ια'. 76.

ἀληθές, ὅτι οἱ Ὀθηβαῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς χρηματικὴν ποινὴν, δι' ὅ,τι ἐπήνεσε τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς ἐχθρούς των (1), καὶ ὅτι, εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ποιήσεως, τὰ ποιήματα τῆς Κορίνθου ἐπροτιμήθησαν πεντάκις ἀπὸ τὰ ἐδικάτου (2), ὅμως αὐτὰς τὰς ἑφημέρους καταγιγῆδας διεδέχθησαν ἀμέσως ἡμέρας εὐδαί. Οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐτίμησαν καθ' ὑπερβολὴν (3). Ἡ ἰδίᾳ Κόρινθα ἔκρινε δικαίαν τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀγγλιότητος του (4). Εἰς τοὺς Δελφοὺς, κατὰ τὰ Πύθια, βεβιασμένος νὰ ὑπενώσῃ εἰς τὴν προθυμίαν ἀπεισῶν θεατῶν, ἐκάθισεν, ἐσφραγισμένος μὲ θάφρα, ἐπὶ τινος ὑψηλῆς καθέδρου (5), καὶ, λαμβάνων τὴν λύραν του, ἔκρουεν ἐκεῖνους τοὺς θαυμασίους ἤχους, αἵτινες διήγειρον πανταχοῦ φωνὰς ἐπαίνων, καὶ ἐποίουν τὸ ὠραιότερον τῶν ἑορτῶν ὠραίσιμα. Ἀφ' οὗ αἱ θυγατέρες ἐτελείωσαν, ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπέλλωνος τὸν ἐπροσκάλεσε παρόντια εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν, καὶ, διὰ νὰ τὸν τιμήσῃ μὲ ἰδιάζουσιν, καὶ λαμπρότεραν περιποιήσιν, τὸ μαντεῖον ἐπρόσαξε νὰ ἐκλέξωσι δι' αὐτὸν μερίδα ἀπὸ τῶν προσφερομένων εἰς αὐτὸ ἀπαρχάς (6).

§. κη'. Οἱ Βοιωτοὶ ἔχουσι πολλὴν κλίσην εἰς τὴν μουσικὴν, σχεδὸν ὅλοι μανθάνουσι νὰ παίζωσι τὸν αὐλόν (7). Ἀφ' οὗ ἔζησαν εἰς τὰ Λευκτρά τροπέιον, παρεδόθησαν μὲ περισσοτέραν ζέσιν εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς τραπέζης (8). Ἐχουσι ἄριστον ἐξαίρετον, πολλὰ ὄσπρια, καὶ σπώρας, κυνήγι, καὶ ὀψάρια τόσον πολλὰ, ὥστε μεταφέρουσι καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ περισσεύματα (9). Ὁ χειμὼν εἶναι ψυχρότατος εἰς ὅλην τὴν

(1) Αἰσχ. ἐπισ. δ'. 207. Πανσα. α'. η'. (2) Αἰλ. παικ. ἰς. γ'. κ'. (3) Παν. αὐτ. Θωμ. μαγ. γίν. Πυθ. (4) Φαβρίκ. Ἑλ. β. ἐλ. τό. α'. § 578. (5) Πανσα. α'. κδ'. (6) ὁ αὐτ. ζ'. κγ'. (7) Ἄριστοφ. Ἀχαρ. σί. 863 Πολυδ. δ. §. 65. Ἀθην. ε'. κεφ. κ'. (8) Πολύβ. παρ' Ἀθην. ε'. κεφ. δ'. (9) Ἄριστοφ. αὐτ. σί. 873. Εὐσθου. παρ' Ἀθην. β'. κεφ. η'. Δεκαίαρ. πόλ. Ἑλ. §. 17. Πλάτ. ἐπ. κεφ. ε'.

Βοιωτίαν, καὶ εἰς τὰς Θήβας σχεδὸν ἀφόρτος (1). ἡ χιὼν, ὁ ἄνεμος, καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ξύλων ἀποκαθιστῶσι τότε τὴν διατριβὴν τόσον σκληρὰν, ὅσον εἶναι, τὸ θέρους, εὐφρόσυνος, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀναπνεομένου ἀέρος, ἢ τῆς ἄκρας ψυχρότητος τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι πλουσιοπάροχος, ἢ τῆς περιχαροῦς θεωρίας τῶν ἀγρῶν, οἵ τινες διαφυλάττουσιν ἐπὶ πολὺ τὴν πρᾶσινάδαν των (2). Οἱ Θηβαῖοι εἶναι ῥωμαλαῖοι, ἀναίδεις, αὐθάδεις, καὶ κενόδοξοι, μεταβαίνουσιν ἀπὸ τὸν θυμὸν εἰς τὴν ἀδικίαν τάχις, καὶ ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν τῶν νόμων, εἰς τὴν λήθην τῆς φιλανθρωπίας. Τὸ ἐλάχιστον κέρδος δίδει χώραν εἰς ἀδικίας, βοῶσας ἐκδίκησιν, καὶ ἡ τυχοῦσα πρόφασις, εἰς δολοφονίας (3). Αἱ γυναῖκες εἶναι μεγαλόσωμοι, καλοκαμωμέναι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ξαυθαί, ὁ περίπατός των εὐγενικὸς, καὶ ὁ σολισμὸς των γλαφυρώτατος. Δημοσίᾳ τόσον καλύπτουσι τὸ πρόσωπόν των, ὥς ἀφένουσι μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ φαίνωνται. Οἱ πλοκαμοὶ των εἶναι περιπεπλεγμένοι ἄνω τῆς κεφαλῆς των, καὶ τὰ παδάριά των εἶναι πεπιεσμένα μὲ ἐμβάδας πορφυρᾶς, καὶ τόσον μικρὰς, ὥς μένουσι σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀσκεπῆ. Ἡ φωνὴ των εἶναι ἐς ἄκρον γλυκεία, καὶ θελκτικὴ, ἐξ ἐναντίας τῶν ἀνδρῶν εἶναι τραχεία, ἀπῆθης, καὶ τρόπον τινὰ προσηρμοσμένη μὲ τὸν χαρακτῆρά των (4).

§. κθ'. Τοῦ κάκου ἤθελεν ζητεῖ τὰ σημεῖα τούτου τοῦ χαρακτῆρος εἰς τάγμα τι νέων πολεμιστῶν, οἵ τινες ὀνομάζονται λόχος ἱερός (5). Εἶναι τριακόσιοι, παιδαγωγούμενοι κοινῶς, καὶ τρεφόμενοι εἰς τὴν ἀκρόπολιν μὲ δημόσια ἔξοδα. Οἱ μελωδικοὶ ἦχοι τοῦ αὐλοῦ διευθύνουσιν, ὅχι μόνον τὰς πολεμικὰς των πράξεις, ἀλλ' ἔτι καὶ τὰς διασκεδάσεις των. Θέλουτες νὰ ἐμποδίσωσιν, μὴ τύχη καὶ ἐκτραπῆ ἡ ἀνδρεία των εἰς τυφλὴν μα-

(1) Columel. de re rust. l. 1. c. 4. (2) Δικαίω. αὐτ. (3) αὐτ. §. 15. (4) αὐτ. (5) Πλούτ. εἰς Πελοπ. §. 287.

νίαν, ἐντυπώνουσιν εἰς τὰς ψυχὰς των τὸ εὐγενέστερον, καὶ ζω-
 ρότερον φρόνημα. Κάθε πολέμιος ἔχει χρέος νὰ ἐκλέξη ἀπὸ
 τὸ τάγμα των ἕνα φίλον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ποτὲ δὲν χωρίζεται.
 Ὅλη του ἠφιλοτιμία συνίσταται εἰς τὸ νὰ φαίνηται εἰς αὐτὸν ἀ-
 ρεσὸς, νὰ κρίνηται ἄξιος τῆς τιμῆς του, καὶ νὰ διαμερίζηται
 μὲ αὐτὸν, εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν τὰς χαρὰς, καὶ τὰς λύπας,
 εἰς τὰς μάχας τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους. Ἄν, κατὰ δυ-
 συχίαν, δὲν ἤθελεν ἦναι ἱκανὸς νὰ ἀποκατασταθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ
 του ἀξιοσέβαστος, ἐξ ἀνάγκης ἤθελεν ἀποβῆ τοιοῦτος εἰς φί-
 λον, τοῦ ὁποῖου ἡ κριτικὴ ἦτον εἰς αὐτὸν ἢ σκληροτέρα ἀπὸ ὅ-
 λας τὰς βασάνους, καὶ οἱ ἔπαινοι, αἱ ἐρασιμώτεραι τρυφαί.
 Αὕτη ἡ ὑπερφυσικὴ σχεδὸν ἔνωσις τοὺς ἔκαμνε νὰ προκρίνω-
 σιν ἀπὸ τὴν δυσφημίαν τὸν θάνατον, καὶ τὸν ἔρωτα τῆς δόξης
 ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα συμφέροντα. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς πολε-
 μισὰς, εἰς τὴν ἔξαψιν τῆς συμπλοκῆς, ἔπασε πρὴνὴς κατὰ γῆ-
 καί, ἐπειδὴ εἶδε στρατιώτην τῶν ἐχθρῶν ἑτοιμον, νὰ ἐμπήξῃ τὸ
 ἠσπαδίον εἰς τὰ νεφρά του, Πρόσμενε, τῷ εἶπεν, ἐγερθεῖς,
 ἠβούτησον τὸν σίδηρον τοῦτον εἰς τὸ σῆθος μου. Πολλὰ ἤθε-
 κλεν ἐντραπῆ ὁ φίλος μου, ἂν ὑποπτευθῶσιν, ὅτι ἐδέχθη τὸν
 ἠθάνατον, ἐν ᾧ ἔφευγον (1). Ἄλλοτε διένειμον τοὺς τριακο-
 σίους τοῦτους πολέμισὰς διακριδὸν εἰς διάφορα τοῦ στρατεύματος
 τάγματα. Ὁ Πελοπίδας, ὃς τις πολλάκις ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ τοὺς
 διοικῆ, τοὺς διέταξε νὰ μάχωνται σπειρηδόν. Οἱ Ἐθβαῖοι ἐχρεώ-
 ζουν εἰς αὐτοὺς σχεδὸν ὅλας τὰς νίκας, τὰς ὁποίας κατὰ τῶν Λα-
 κεδαιμονίων ἤγειραν. Ὁ Φίλιππος διέφθειρεν εἰς τὴν Χαιρώνειαν
 τὸν λόχον τοῦτον, σχεδὸν μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀνίκητον. Ὁ
 βασιλεὺς οὗτος, βλέπων ἔπειτα ἐκείνους τοὺς νέους Ἐθβαίους,
 ἐξηπλωμένους εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, πεπληρωμένους ὄλους

(1) Ὅπως, μῆμε νεκρὸν ὁ ἐρώμενος ἐρῶν κατὰ νότου τετραμέ-
 ρου, αἰσχυρῶς αὐτ.

μέ τιμῆς πληγῆς, καὶ συνεσφίγμένους ἀναμεταξύτων εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἐκράτουν, δὲν ἐδυνήθη νὰ βραχάσῃ τὰ δάκρυά του, καὶ ἀπέδωκε μαρτυρίαν λαμπρὰν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν γενναιότητά των (1).

§. λ'. Εἶναι παρατηρημένον, ὅτι τὰ ἔθνη, καὶ αἱ πόλεις, ὁμοίως καὶ αἱ γενεαὶ ἔχουσι κάπποιον ὄνειδος, ἢ ἐπικρατοῦν ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον, παρόμοιον μὲ ἀσθενείας τινας, μεταδίδεται ἀπὸ γενεᾶν εἰς γενεᾶν μὲ περισσοτέραν, ἢ ὀλιγωτέραν δύναμιν. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνα τὰ συμπεδισμένα ὀνειδιθ, τὰ ὁποῖα γίνονται ἀροιβαίως ἀναμεταξύτων, καὶ ἀποβαίνουσι εἰς παροιμιῶν. Οὕτως οἱ Βοιωτοὶ λέγουσι κεινῶς, ὅτι ὁ φθόως ἐξερέωσθε τὴν καθέδραν του εἰς τὴν Τάναγραν, ὁ ἔρωσ τῶν ἀνόμων κερδῶν, εἰς τὴν Ὠρωπὸν, τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας εἰς τὰς Θεσπιάς, ἢ καταδυνασεία εἰς τὰς Θήβας, ἢ πλεονεξία εἰς τὴν Ἀνθηδόνα, ὑψευδὲς ζήλος εἰς τὴν Κωρώκειαν, ὁ κομπαιὸς εἰς τὰς Πλαταιάς, καὶ ἡ μωρία εἰς τὴν Ἀλιάρτου (2). Ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὰς Θήβας, διέβημεν πλησίον ἀπὸ πολλὰ μεγάλην λίμνην, ὀνομαζομένην Ἰλεια, ὅπου εἰσρέουσι οἱ ποταμοί, οἱ τινες ποτίζουσι τὴν περιοχὴν ἐκείνης τῆς πόλεως. Ἐντεῦθεν ἤλθομεν εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Κωπαΐδος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβάλομεν ὄλην τὴν προσοχὴν μας. Ἡ Βοιωτία δύναται νὰ νομισθῇ, ὡς μία μεγάλη δεξαμενὴ, ἀπὸ ὅρη περικυκλωμένη, τῶν ὁποίων αἱ διάφοροι σειραὶ εἶναι δεδεμέναι διὰ τινὸς τόπου ἀρκετὰ ὑψηλοῦ. Ἄλλα ὅρη ἐκτείνονται εἰς ταῦτόπου τὰ ἐνδότερον οἱ ἐξερχόμενοι ἐντεῦθεν ποταμοὶ ἐνώνουνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν λίμνην Κωπαΐδα, τῆς ὁποίας ἡ περιφέρεια εἶναι τριακοσίων ὀγδοήκοντα σταδίων (3), καὶ δὲν ἔχει, μῆτε δύναται νὰ ἔχη κάμμίαν φαινομένην διεξόδον. Ἄρα

(1) Ἀπελοπτο κακῶς οἱ τοῦτους τι ποιῶν, ἢ πάσχειν αἰσχρῶς ὑπονοοῦντες. αὐτ. (2) Δικαίωρ. §. 18. (3) Στράτ. §. 407.

ἤθελε καλύψει τὴν Βοιωτικὴν εὐθὺς, ἂν ἡ φύσις, ἢ ἡ ἔμπειρία τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἤθελεν ἐπιτηδευθῆ ἀποκρύφους ὁρμούς διὰ τὴν ῥοὴν τῶν ὑδάτων (1).

§. λβ'. Εἰς τὸ ἐγγύτερον πρὸς τὴν Θάλασσαν μέρος ἡ λίμνη ἀποπερατοῦται ἀπὸ τρεῖς κόλπους, οἱ ὅποιοι ἐκτείνονται ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Πτόου, κειμένου μεταξύ τῆς Θαλάσσης, καὶ τῆς λίμνης. Ἀπὸ τῶν πυθμένα ἕως ἐκείνου τούτων τῶν κόλπων χωροῦσιν ἀρκετὰ αὐλάκια, τὰ ὅποια διαπερῶσι τὸ ὄρος καθ' ὅλον του τὸ πλάτος, καὶ ἅλλα μὲν ἔχουσι μᾶκρος τριάκοντα σταδίων, ἄλλα δὲ, καὶ ἔτι πρὸς (2). Διὰ τὰ σκάπτωνται, ἢ τὰ καθαρίζονται, εἶναι ἀνεκτὰ ἀπὸ διάσπιν, εἰς διάσπιν ἐπὶ τοῦ ὄρους πηγὰδια, τὰ ὅποια μᾶς ἐφάνησαν ἀπέριου βαθύτητος. Ὅταν τὸ καλοσοχασθῆ κλῆσις, φρίττει διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ ἐπιχειρήματος, διὰ τὰ, ὅσα ἔξοδα ἔπρεπε νὰ τρέξωσι, καὶ διὰ τὸν, ὅσον χρόνον ἔπρεπε νὰ ἐξοδεύσωσιν εἰς ἐκπλήρωσιν τόσης μεγάλης ἐργασίας. Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπου προξενεῖ περισσότερον θαυμασμὸν ἀπὸ ὅλα, εἶναι, ὅτι αὐτὰ αἱ πράξεις, τῶν ὁποίων δὲν ἔμεινε κλῆνὴν ὑπόμνημα, μῆτε εἰς τὴν ἰστορίαν, μῆτε εἰς τὴν παράδοσιν, πρόπει νὰ ἀνέρχωνται εἰς παμπάλαιον ἀρχαιότητα, καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς τόσων παρεληλυθότας αἰῶνας δὲν φαίνεται κλῆμία δύναμις εἰς τὴν Βοιωτικὴν ἔμπειρος νὰ σχηματίσῃ, καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τόσον μέγα κατόρθωμα. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἐκεῖνα τὰ αὐλάκια ἀπαιτοῦσι μεγάλας δαπάνας. Κατὰ τὸ παρὸν εἶναι πολλὰ ἡμελημένα (3), καὶ τὰ περισσότερα γεμάτα, καὶ ἡ λίμνη φαίνεται, ὅτι ἐκέρδησε μέρος ἀπὸ τὴν πεδιάδα. Εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ὁ κατακλεισμὸς, ἢ κάλλιον ἢ πλημμύρα

(1) Στρά. αὐτ. (2) αὐτ. Wheeler. a Journ. p. 466. (3) Ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάν. τοῦ μεγάλου ἕνας ἀπὸ τὴν Καλιόδα ἀνεδείχθη τὴν φροντίδα νὰ τὰ καθαρίσῃ. Στρά. αὐτ. Στέφ. εἰς ἈΔ.

τῶν ὑδάτων, ἥτις ἐπὶ τοῦ Ὀγύγου κατεπόντησε τὴν Βοιωτιάν, προήλθεν ἀπὸ τὴν ἔμφραξιν τῶν ὑπογείων ἐκείνων ὑδραγωγῶν. Ἀφ' οὗ διήλθομεν τὴν ὀπούντα, καὶ τινας ἄλλας πόλεις, ἀνηκούσας εἰς τοὺς Λοκροὺς, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν διάβασιν τῶν Θερμοπυλῶν. Φρίκη μυσικὴ μὲ ἐκυρίευσεν εἰς τὴν εἴσοδον ἐκείνης τῆς περιφήμου διαβάσεως, ἔνθα τέσσαρες χιλιάδες Ἕλληνες ἐμπόδισαν ἡμέρας πολλὰς τὸ ἀναρίθμητον τῶν Περσῶν σράτευμα, καὶ ἔνθα ἐθανατώθη ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν τριακισίους Σπαρτιάτας. Αὕτη ἡ διάβασις εἶναι συσσιγμένη, ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους ἀπὸ ὄρη ὑψηλὰ, ἐξ ἄλλου δὲ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Τὴν περιέγραψα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παρόντος συγγράμματος (1).

§. λβ'. Πολλάκις τὴν διήλθομεν, εἶδομεν τὸ θερμὰ ὕδατα, ἐξ ὧν ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ὁ τόπος (2). Ἐπεσκέφθημεν τὸν μικρὸν λόφον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ σύντροφοὶ τοῦ Λεωνίδα κατέφυγον μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου τοῦ Ἥρωος (3). ἠκολουθήσαμεν τὰ ἔχνητων ἕως εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον τοῦ σενώματος (4); καὶ ἕως εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ξέρξου, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσιον ἡ δυσισῶσιν ἀνάμεσα εἰς τὸ σράτευμά του. Πληθος περιστάσεων διήγειραν εἰς τὰς ψυχὰς μας πολλὰς ἰσχυρὰς ἐντυπώσεις. Ἐκείνη ἡ θάλασσα, βεβαμμένη ἄλλοτε μὲ τὸ αἷμα τῶν ἐθνῶν, ἐκεῖνα τὰ ὄρη, τῶν ὁποίων αἱ κορυφαὶ ὑψώνονται ἕως εἰς τὰ νέφη, ἐκείνη ἡ βαθεῖα μοναξία, ἡ ὁποία μᾶς περιεκύκλωνεν, ἡ ἀνάμνησις τοσοῦτων κατορθωμάτων, τὴν ὁποίαν ἡ θεὰ τῶν τόπων ἐφαίνετο, ὅτι παρῖσα ζωντανὴν εἰς τὰς ὄψεις μας, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἐκείνη ἡ ζωηροτάτη συμπάθεια, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται πάντες διὰ τὴν δυσυχοῦσαν ἀρετὴν, ὅλα λέγω αὐτὰ διήγειραν τὸν θαυμασμὸν, ἢ τὴν εὐσπλαγχνίαν μας, ὅταν εἶδομεν πλησίον μας τὰ μνημεῖα; τὰ ὁποῖα ἡ συνέλευσις

(1) Ὅρα εἰς τὸν α'. τόμ. τοῦδε τοῦ συγγράμματος τμῆ 6. §. κ'.

(2) Ἡρ. 5. §. 176. (3) αἴτ. §. 225. (4) Πλούτ. περὶ κακοῦ. Ἡρ. §. 866.

τῶν Ἀμφικτυόνων ἐπρόσαξε νὰ ζήσωσιν ἐπὶ τοῦ διαληφθέντος λόφου (1). Αὐτὰ ἦσαν ἡμισύλια εἰς τιμὴν τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν, καὶ τῶν διαφορῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια ἦσαν εἰς τὴν συμπλοκὴν. Ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸ πρῶτον, ὅπου ἐπαρρησιάζετο εἰς τὰς ὄψεις μας, καὶ ἀνεγνώσαμεν τὸ, Ἐνταῦθα τέσσαρες χιλιάδες Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου ἐσυγκρότησαν μάχας ἐναντίου εἰς τρία μιλλιῶνια. Ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸ δεύτερον, καὶ ἀνεγνώσαμεν ἐκείνους τοὺς λόγους τοῦ Σιμωνίδου. Διαβάτα, ὕπαγε νὰ εἰπῆς εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ὅτι ἀναπαυόμεθα ἐνταῦθα, δι' ὅ,τι ὑπετάγημεν εἰς τοὺς ἑεροῦς νόμους της (2). Μὲ ποταπὸν φρόνημα μεγαλειότητος, μὲ ποταπὴν ὑψηλὴν ἀδιαφορίαν ἀνήγγειλαν παρομοίας πράξεις εἰς τοὺς μεταγενεστέρους! Τὸ ὄνομα τοῦ Λεωνίδα, καὶ τὰ τῶν τριακοσίων συντρόφων του δὲν εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν δευτέραν ἐπιγραφὴν. Δι' ὅ,τι δὲν ὑπωπτεύοντο, ὅτι δύνανται νὰ ἀλησμονηθῶσι ποτέ. Ἦκουσα πολλοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὰ ἐδιδγούντο ἀπὸ μνήμης, καὶ τὰ μετέδιδον ἀλλήλοις (3). Εἰς τὴν τρίτην ἐπιγραφὴν ἔλεγε διὰ τὸν Μάντιν Μεγισίαν, ὅτι ὁ Σπαρτιάτης οὗτος, δεδιδαγμένος διὰ τὴν μέλλουσαν του εἰμαρμένην, ἠγάπησε μᾶλλον νὰ ἀποθάνῃ, ἢ νὰ ἀφήσῃ τῶν Ἑλλήνων τὸ στρατεῦμα (4). Πλησίον αὐτῶν τῶν ἐπικηδεῖων μνημείων εἶναι τρόπαιον, ἐγεγρῆν διὰ προσαγῆς τοῦ Ξέρξου, τὸ ὅποιον τιμᾶ μᾶλλον τοὺς νενικημένους, ἢ τοὺς νικητὰς (5).

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. Στράβ. β'. §. 429. cicer. tuscul. l. 1. c. 42.

(3) Ἦρ. αὐτ. (4) αὐτ. (5) Ἰσοκ. ἐπ. 5. πρὸς Φίλιπ. §. 304.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Λ Ε'.

Περιήγησις εἰς Θετταλίαν (1). Ἀμφικτύονες.
Μάγοι. Βασιλεῖς τῶν Φερῶν. Τέμπη.

§. α'. **Ε**ξέρχόμενος ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας, εἰσέρχεται κἀνεὶς εἰς τὴν Θετταλίαν. Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἐν ἣ περιλαμβάνεται ἡ Μαγνησία καὶ διάφορα ἄλλα μικρὰ ἐπαρχία, ἔχουσαι ὀνομασίας ἰδιαιτέρας, περιορίζεται ἀνατολικὰ μὲν ἀπὸ τὴν Θάλασσαν, ἀρκτικὰ δὲ, ἀπὸ τὸ ὄρος τοῦ Ὀλύμπου, δυτικὰ δὲ, ἀπὸ τὸ ὄρος τοῦ Πίνδου, καὶ μεσημβρινὰ, ἀπὸ τὴν Οἴτην. Ἐξ αὐτῶν τῶν ἀπέριων ὀρίων ἐξέρχονται σειραὶ ὄρεων, καὶ λόφων, τὰ ὅποια ἔρπουσιν εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ τόπου, μεταξύ τῶν ἑσπίων εὐρίσκονται ἐκ διαλειμμάτων πεδιάδες καρποφόροι, αἱ ὅποια, διὰ τὸ σχῆμα, καὶ περιφέρειάν τους, ὁμοιάζουσι μὲ εὐρέχονα ἀμφιδέατρα (2). Εἰς τὰς ἐξοχὰς, αἱ ὅποια τὰς περικυκλώνουσι, φαίνονται πόλεις εὐδαίμονες. Ὁ τόπος ὅλος ποτίζεται ἀπὸ ποταμοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεραι εἰσέρχονται εἰς τὸν Πηνειὸν, ὅς τις, πρὶν πέσει εἰς τὴν Θάλασσαν, διέρχεται τὴν περίφημον κοιλάδα τῶν Τεμπῶν. Διοδεύσαντες ὀλίγα τινα σταδία ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας, ἤυραμεν τὸ κωμίδριον Ἀνθήλην, διάσημον διὰ τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος, καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων τὴν συνέλευσιν, οἵτινες κατ' ἔτος εἰς αὐτὴν συναθροίζονται (3). Αὕτη ἡ συνέλευσις ἤθελεν ἦναι ἐπωφελεστέρα, καὶ ἐπομένως ἀξιολογωτέρα ἀπὸ ὅλης τῆς νομικῆς διαταγῆς, ἂν τὰ αἷτια τῆς φιλανθρωπίας, τὰ ὅποια τὴν ἐσύσπαν, δὲν ἦσαν ἠναγκασμένα νὰ ὑποχωρῶσιν εἰς τὰ πάθη τῶν δημαγωγῶν. Ὁ Ἀμ-

(1) Τὸ θῆρος τοῦ, 357. ἔτους πρὸ Χ. (2) Πλὴν δ' κεφ. η'. (3) Ἡρόδ. βιβλ. ζ'. §. 200. ὑπομνή. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. 3. §. 191.

φικτύων, καθὼς λέγουσι τινές, ὁ ὁποῖός ἐβασίλευεν εἰς τὰ πέ-
 ριξ, ἐχοματίσεν ὁ ἀρχηγός της (1), ὡς δὲ ἄλλοι, ὁ Ἀκρί-
 σιος, βασιλεὺς τοῦ Ἄργους (2). Τὸ βεβαιώτερον ἔμως εἶναι
 ὅτι, εἰς τοὺς κατὰ πολλὰ παρελθόντας χρόνους, δώδεκα ἔθνη
 τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους τῆς Ἑλλάδος (3), ὡς Δωριεῖς, Ἴωνες,
 Φωκεῖς, Βοιωτοί, Θεσσαλοὶ, καὶ οἱ λ. συνήψαν ἀναμεταξὺ
 των συμμαχίαν, διὰ νὰ προλάβωσι τὰς συμφορὰς, τὰς ὁποίας
 σφύρι κατόπι του ὁ πόλεμος. Ἐθεσπίσθη νὰ ζέλλωσι κατ' ἔτος
 πρέσβεις εἰς Δελφοῦς, νὰ ἀνακρίνωνται εἰς αὐτὴν τὴν συνέλευ-
 σιν αἱ πραχθεῖσαι παρανομίαι κατὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος,
 ὅς τις ἐδέχθη τοὺς ὄρκους των. Ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι ἐναντιοῦν-
 ται εἰς τὸ δικαίωμα τῶν ἀνδρῶν, τῶν ὑποίων ἔπρεπε νὰ ἦναι
 ὑπερασπισαί, ἐθεσπίσθη νὰ ἐγκαλῶνται εἰς αὐτὴν τὴν συνέ-
 λευσιν. Καθὲν ἀπὸ τὰ δώδεκα ἔθνη νὰ ἔχη δύο ψήφους νὰ δί-
 δη διὰ τῶν πρέσβεων του, καὶ δι' αὐτῶν νὰ ὑπόσχηται ὅτι θέ-
 λει ἐκπληροῦν τὰ θεσπίσματα αὐτοῦ τοῦ σεβασμίου κριτηρίου.

§. β'. » Ἡ συμμαχία ἐπεκυρώθη μεθ' ὄρκου, ὅς τις ἀ-
 νενεούτο μετὰ ταῦτα διὰ παντός. Ὁρκιζόμεθα, ἔλεγον οἱ συ-
 ννημμένοι λαοί, ὅτι ποτὲ δὲν θέλομεν ἀνατρέψει τὰς Ἀμφι-
 κτυονίτιδας πόλεις, ποτὲ δὲν θέλομεν ἀποσπρέψει, εἴτε ἐν εἰρή-
 νῃ, εἴτε ἐν πολέμῳ, τὰς ἀναγκαίας βοηθείας εἰς τὰς χρείας
 ἡτῶν. Ἄν κάμμία δύναμις τολμήσῃ νὰ τὸ ἐπιχειρισθῇ, θέ-
 λομεν ἐκστρατεύσει κατ' αὐτῆς, καὶ θέλομεν ἀνατρέψει τὰς
 πόλεις της. Ἄν ἱερόσυλοι τινές ἀρπάσωσι τὰ ἀναθήματα ἀ-
 πὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὀρκιζόμεθα, ὅτι θέλομεν με-
 ταχειρισθῆ τοὺς πόδας, τοὺς βραχίονας, τὴν φωνὴν, καὶ ὄ-
 κλας μας τὰς δυνάμεις ἐναντίον εἰς αὐτοὺς, καὶ εἰς τοὺς συ-

(1) Marm. oxon. epoch. 5. Prid. comment. p. 359. Θεόπου.
 παρ' Ἀρκον. εἰς Ἀμφικτ. Παισα. ἰ. κεφ η'. (2) Στρά. Ὀ. δ. 420. (3)
 Δισχ. παρακρυσθ. §. 413. Στρά. αὐτ. Παισα. αὐτ. ἔρχ τὴν σημ.

νεργούς των (1). Τὸ κριτήριον τοῦτο συνίσταται εἰς ἔτι καὶ νῦν σχεδὸν μὲ τὴν ἰδίαν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐσυσήθη· ἡ δικαιοδοσία του ἐφαπλοῦται εἰς τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Ἑλλάδος, καί, διὰ παντὸς προσηλωμένα εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀμφικτυόνων, ἔφερον εἰς τὰς νέας των μετοικεσίας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ παρίστανται, καὶ νὰ γνωμοδοτῶσιν εἰς αὐτὰς τὰς συνελεύσεις (2). Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατοικοῦντες τὴν Θετταλίαν ἄλλοτε, καί, ἀφ' οὗ ἐσυσάθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐφύλαξαν μίαν ἀπὸ τὰς δύο ψήφους, αἱ ὁποῖαι ἀνήκον εἰς τὸ σῶμα τῶν Δωριέων, τῶν ὁποίων ἦσαν μέρος. Παρομοίως ἡ διπλῆ ψῆφος, κατ' ἀρχὰς χαρισθεῖσα εἰς τοὺς Ἴωνας, διηρέθη μετὰ ταῦτα μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν Ἴωνικῶν ἀποικιστῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν (3). "Αν κηλὰ καὶ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν πρέπη νὰ ἔχῃσι μόνον εἴκοσι τέσσαρας ψήφους, ὁ ἀριθμὸς ὅμως τῶν πρέσβρων δὲν εἶναι διωρισμένος. Οἱ Ἀθηναῖοι ζέλλουσιν ἐνίσταε τρεῖς ἢ τέσσαρας (4).

§. γ'. Ἡ συνέλευσις τῶν Ἀμφικτυόνων συγκροτεῖται, τὴν μὲν ἀνσιζεν, εἰς Δελφοὺς, τὸ δὲ φθινόπωρον, εἰς τὴν κώμην Ἀνθήλην (5), σύρει μέγαν ἀριθμὸν θεατῶν, καὶ ἀρχίζει ἀπὸ θυσίας, προσφερομένας διὰ τὴν ἡσυχίαν, καὶ εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξω ἀπὸ τὰς διαληφθεῖσας εἰς τὸν ἀναμνησθέντα ὄρκον αἰτίας, κρίνουσιν εἰς αὐτὴν τὰς ἀναφυομένας μεταξὺ τῶν πόλεων φιλονεικίας, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦσι νὰ προστεύωσιν εἰς τὰς γινομένας κοινῶς θυσίας (6), ἢ μεταξὺ τῶν, ὅσαι, μετὰ τινα νίκην ἀποκτηθεῖσαν, ἠθέλον ἐπιθυμῆσαι νὰ ἰδιοποιῶνται τὰς, ὅσας τιμὰς ἐμελλον μὲ τοὺς ἄλλους νὰ δια-

(1) Αἰσχ. αὐτ. (2) ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τέ. 21. §. 237. (3) Αἰσχ. αὐτ. (4) Αἰσχ. εἰς Κητσι. §. 446. (5) Στράβ. §. 420. Αἰσχ. αὐτ. (6) Δημοσθ. περὶ σφ. §. 495. Πλούτ. ζω. δέκα ῥητ. §. 850.

νέμονται (1). Εἰς αὐτὴν ἀναφέρουσι καὶ ἄλλας κρισολογίας, τόσον πολιτικὰς, ὅσον καὶ ἐγκληματικὰς (2). Περὶ πλέον ὀμως τὰς πράξεις, αἱ ὅποια παραβαίνουσιν ἀνακεκαλυμμένως τῶν ἀνδρῶν τὸ δικαίωμα (3). Οἱ πρέσβεις ἀνακρίνουσι τὴν ἀμφισβητούμενην ὑπόθεσιν, καὶ τὸ κριτήριον ἀποφασίζει κατὰ τὴν πληθὺν τῶν φωνῶν. Ἐπιτάττει χρηματικὴν ποινὴν κατὰ τῶν ὑπευθύνων ἔθνων. Μετὰ τὰς διωρισμένας προθεσμίας, μεσιτεύει δευτέρᾳ κρίσις, ἥτις ἀυξάνει τὴν ποινὴν διπλασίονα (4). "Αν δὲν ὑπακούσωσιν, ἢ συνέλευσις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρᾶξῃ βοήθειαν εἰς τοῦ θεσπίσματος τῆς τὴν ἐκπλήρωσιν, καὶ νὰ καθοπλίξῃ κατ' αὐτῶν ὅλον τὸ σῶμα τῶν Ἀμφικτυόνων, ὅπλ. μέγα μέρος τῆς Ἑλλάδος. "Ετι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς χωρίξῃ ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀμφικτυόνων, ἢ ἀπὸ τὴν κοινὴν τοῦ ναοῦ ἔνωσιν (5). Ἄλλὰ τὰ δυνατὰ ἔθνη δὲν ὑποτάσσονται διὰ παντὸς εἰς παρόμοια θεσπίσματα. Δύναται τις περὶ τούτου νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὸ πρόσφατον τῶν Λακεδαιμονίων πολίτευμα. Ἐκυρίευσαν ἐν Σαφεραῖ εἰρήνην τῶν Θηβῶν τὴν ἀκρόπολιν· οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τοὺς ἐνεκάλεσαν εἰς τὴν γενικὴν τῶν Ἀμφικτυόνων συνέλευσιν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς αὐτὴν κατεδικάσθησαν νὰ πληρώσωσι πεντακόσια τάλαντα χρηματικὴν ποινὴν, καὶ μετὰ ταῦτα χεῖλια, τὰ ὅποια δὲν ἠθέλησαν νὰ πληρώσωσι, προφανῶς ὄντες, ὅτι ἡ ἀπόφασις εἶναι ἄδικος (6).

§. δ. "Οσαι ἀποφάσεις γίνονται κατὰ τῶν λαῶν, οἳ τινες βεβηλοῦσι τὸν ναόν τοῦ Ἀπόλλωνος, πολλὰ μεγάλῃν φρίκῃν ἐμπνέουσιν. Οἱ Σρατιῶται τούτων Σρατεύουσι μὲ τὴν πολλὴν

(1) Δημοσθ. εἰς Νεαί. §. 877. cicer. de invent. l. 2. c. 23. (2) ὑπομ. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 5. §. 405 (3) Πλούτ. εἰς Κέρμ. τό. α'. §. 483. (4) Διόδ. ις'. §. 430. (5) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 122. Πaus. ἱ. κεφ. η'. Διόσχ. παρατρι. §. 413. (6) Διόδ. αὐτ.

ἀπέχθειν, ὥς εἶναι βέβηκοι, ὅτι τιμωροῦνται θανατηφόρως, καὶ σεροῦνται τῶν τιμῶν τοῦ ἐνταφιασμοῦ, ὅταν κρατηθῶσι μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας (1). Ὅσοις δὲ ἡ συνέλευσις προσκαλεῖ, διὰ τὰ ἐκδικήσῃ τὰ θυσιασθήρια, οὗτοι εἶναι τόσον εὐπειθεῖς, ὥς ἡξέυρουσιν, ὅτι κατακρίνονται τῆς ἀσεβείας μέτοχοι, ὅταν τὴν περιποιῶνται, ἢ τὴν ὑποφέρωσιν. Εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις, τὰ ὑπεύθυνα ἔθνη ἔχουσι τὰ φοβῶνται προσέτι καὶ τοῦτο, μήπως μὲ τὰ κατ' αὐτῶν ἐκπεμπόμενα ἀναθήματα ἐνωθῆ καὶ ἡ πολιτικὴ τῶν ἐγγύς ἡγῆμόνων, οἵ τινες εὐρίσκουσι τὸ μέσον τὰ θεραπεύωσι τὴν ἰδίαν τους φιλοτιμίαν, κινούμενοι ὁρῶντες ἀπὸ ζῆλον ἔνθεον. Ἀπὸ τὴν Ἀυθῆλιν εἰσῆλθόμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Τραχινίων, καὶ εἶδομεν εἰς τὰ πέριξ ἀνδρας χωρικοὺς, ὅτι ἠσχολοῦντο εἰς τὸ τὰ συλλέγωσι τὸν πολῦτιμον ἐλλέβορον, ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Οἴτης φύομενον (2). Ἡ ἐπιθυμία τοῦ τὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν περιέργειάν μας ἠνόγκασε τὰ λάβωμεν τὸν δρόμον τῆς Ἰπάτης. Μᾶς εἶπον, ὅτι ἠμποροῦμεν τὰ εὐρωμεν πολλὰς μαγίσσας εἰς Θετταλίαν, καὶ μάλιχα εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν (3). καὶ τῶντι ἠύραμεν ἐκεῖ πολλὰς θημῶδεις γυναῖκας, αἱ ὅποια εἶχον δύναμιν, ὡς ἔλεγον, τὰ ἐμπροσθίζουσι τὸν ἥλιον, τὰ σύρωσιν ἐπὶ γῆς τὴν σελήνην, τὰ ταράττωσιν, ἢ τὰ ἠσυχάζουσι τὰς καταιγίδας, τὰ ἀνακαλῶσι τοὺς νεκροὺς εἰς ζῶην, ἢ τὰ κατακρημνίζουσι τοὺς ζωντανοὺς εἰς τὸν τάφον (4). Πῶς παρόμοιαι ἰδέαι ἐδυνήθησαν τὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πνεύματα; Ὅσοι τὰς νομίζουσιν, ὡς ἀληθεῖς, δοξάζουσιν, ὅτι, κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, Θετταλῆς τις, ὀνομαζομένη Ἀγλαονίκη, μαθοῦσα τὰ προλέγη τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης, ἀπέδιδε τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὴν

(1) Διέδ. αὐτ. (2) Θεόφρα. ἰς. φυ. 9. κεφ. α'. (3) Ἀριστοφ. νεφ. 51. 747. Πλάτ. λ'. κεφ. α'. senec. in Hippol. act. 21 v. 420. (4) Ἐμπεδοκλ. παρα Λ. π'. §. 59. Apul. metum. I. 2. §. 6. virgil. ecloy. 8. v. 69.

δύναμιν τῶν γοητειῶν της (1), καὶ ἐκ τούτου ἐσυμπέρανον, ὅτι τὸ ἴδιον μέσον ἤθελεν ἐξαρκέσει νὰ ἀναχαιτίσῃ ὅλους τοὺς ὄρους τῆς φύσεως. Διηγούνται προσέτι διὰ μίαν γυναῖκα τῆς Θετταλίας, ἣτις, ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους, εἶχεν ἐπὶ τοῦ ἀξέρος τούτου ἐξουσίαν δεσποτικὴν (2), καὶ πράξεις ἱκαναὶ ἀποδεικνύουσι ἀριθῆλως, ὅτι ἡ μαγεία συνεισῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πολὺν καιρὸν.

§. ε΄. Μικρὰ φροντίζοντες εἰς τὸ νὰ ἀνιχνεύωμεν τὰς ἀρχάς της, ἠθελήσαμεν, ἐν ὅσῳ διετρίβομεν εἰς τὴν Ἰπᾶτην, νὰ μάθωμεν καὶ τὰς πράξεις της. Μᾶς ὠδήγησαν κρυφίως εἰς γραϊὰς τινας, τῶν ὁποίων ἡ ἀθλιότης ἦτον τόσον ὑπερβολικὴ, ὅση ἦτον καὶ ἡ ἀμάθεια. Ἐκαυχῶντο, ὅτι ἔχουσι τρόπους γοητευτικὸς κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν σκορπίων, καὶ ἐχιδνῶν (3), ὅτι μὲ αὐτοὺς ἐδύνοντο νὰ κατασῆσωσι ἀδυνάτους, καὶ ἀνευεργήτους τὰς φλόγας τοῦ ἔρωτος νέου νυμφίου (4), καὶ νὰ ἐξολοθρεύωσι ποίμνια, καὶ μελισσῶνας (5). Εἶδομεν ἄλλας ἀπὸ αὐτὰς, ὅτι ἐσχημάτιζον νηνία ἀπὸ κηρίον, τὰ κατηρῶντο αὐσηρὰ, ἔχωνον βελόνας εἰς τὴν καρδίαν των, καὶ τὰ ἔρριπτον μετὰ ταῦτα εἰς διαφόρους γειτονείας τῆς πόλεως (6). Ὅσοι δὲ, τῶν ὁποίων ἐμμεμύοντο διὰ τοῦ κηροῦ τὴν μορφήν, τεταραγμένοι ἀπὸ αὐτὰ τῆς φρίκης τὰ αἷτια, ἐπίσειον, ὅτι παρεδόθησαν εἰς τὸν θάνατον, τούτων ὁ φόβος αὐτὸς ἐβράχυνε τὴν ζωὴν ἐνίοτε. Ἐξ ἀπρόσπου ἐτύχομεν μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς γυναῖκας, ὅτι ἐγύριζεν ὅσον τάχος ἓνα ῥόμβον, προφέρουσα λόγους

(1) Πλούτ. περὶ χρῆς. ἐκλελ. §. 417. (2) Senec. in Heroul. octaëo. v. 525. ἡ πρόληψις αὕτη μέχρι τοῦδε βασιλείει. (3) Πλά. εἰς Εὐθύδ. §. 290. (4) Τοῦτο παρ' ἡμῶν μέχρι τοῦδε περιφέρεται, ὅτι ἐπὶ τοῦ σεφανωματος δένουσι τὸ συνοικέσιον, καὶ ἀδύνατον εἶναι νὰ συνέλθωσι· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τῆς φύσεως ἀποτελέσμα, καὶ συμβαίνει εἰς πολλοὺς ἀπὸ ἄκραν ἐπιθυμίας, καὶ δειλίας. (5) Ἡρ. 6. §. 131. Πλά. περὶ νό. ια΄. §. 933. (6) Πλά. αὐτ. ovid. Heroid. epist. 6. v. 91.

μυσηριώδεις (1). Ὁ σκοπός της ἦτον νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν νέον Πολύκλητον, ὅς τις ἄφησε τὴν Σαλαμίδα, μίαν ἀπὸ τὰς διασημοτέρας γυναῖκας τῆς πόλεως. Διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὰς ἀκολουθίας τούτου τοῦ συμβεβηκότος, ἐνεχειρίσαμεν χρήματά τινα εἰς τὴν Μυκάλην, οὕτως ὠνομάζετο ἡ Μάγισσα. Μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινῶν, μᾶς εἶπεν, ἡ Σαλαμίς δὲν θέλει νὰ προσμένῃ τὴν ἐνέργειαν τῶν πρώτων μου γοητειῶν· ἔρχεται αὐτὴν τὴν ἐσπέραν νὰ τὰς δοκιμάσῃ ἐκ νέου. Σᾶς κρύπτω εἰς τόπον παράμερον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δύνασθε νὰ βλέπτε, καὶ νὰ ἀκούτε ὅλα τὰ γινόμενα. Ἐξάθηνεν ἀκριβεῖς εἰς τὴν διωρίαν. Ἡ Μυκάλη κατεγίνετο εἰς τὰς προπαρασκευὰς τῶν μυσηριῶν. Ἦσαν τριγύρω της (2) κλάδος δάφνης, φυτὰ ἀρωματικά, πλάκες χάλκιναι· ἐν αἷς ἦσαν γεγραμμένοι χαρακτῆρες ἄγνωστοι· πόκοι ἐρίου προβάτων, βεβαμμένοι μὲ πορφύραν· ἦλοι ἐξηλωμένοι ἀπὸ τὸ ξύλον τῶν κακούργων, καὶ ἔτι αἷμα ἀποσάζοντες, κρανία ἀνθρώπινα, ἡμιφαγωμένα ἀπὸ θηρία ἄγρια, τμήματα δακτύλων, μύτης, ὠτίων, ἀπεσπασμένα ἀπὸ πτώματα, ἐντόσθια τῶν θυμάτων. Φιάλη, ἔνθα ἐφυλάττετο αἷμα ἀνθρώπου, θανατωθέντος μὲ βίαιον θάνατον. Μορφὴ τῆς Ἐκάτης ἀπὸ κηρίον, βεβαμμένη μὲ λευκὸν, μελανὸν, καὶ ἐρυθρὸν χρώμα, κρατοῦσα φραγγέλιον, λύχνον, καὶ σπάθιον, τετειλιγμένον ἔχον ὄφιν (3), πολλὰ ἀγγεῖα πλήρη ἀπὸ βρυσικὸν ὕδωρ (4), γάλα βοῶς, καὶ μέλι ὄρινόν, ὁ μαγικὸς τροχὸς, ὄργανα χάλκινα, πλοκαμοὶ τοῦ Πολυκλήτου, τμήμα τοῦ κρωσσοῦ τοῦ ἐνδύματός του (5), καὶ ἐν συν-

(1) Πότμα δ' ὠκυτάτων βελίων

Ποικίλαν ὑγγάτε

Τράκναμον ὀλυμπόθεν

Ἐν ἀλύτῳ ζεύξασα κύκλω. Πίνδ. Πύθ. δ'. σί. 330. Ἄπολλω. Ἄργον. βιβλ. α'. σί. 1139. Ἠσύχ. εἰς Ῥόμβ. (2) Θεοκρ. εἰδύλ. 6. Apul. metam. l. 3. p. 54. (3) Εὐσέβ. παρασκ. Εὐαγ. ε'. κεφ. εδ'. (4) Apul. ibid. (5) Θεοκρ. εἰδύλ. αὐτ'.

τόμῳ ἀρκετὰ ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια περιεγαζόμεθα μὲ προσοχὴν, ἀλλὰ κτύπος ἐλαφρὸς μᾶς ἐφανέρωσε τὸν ἐρχομὸν τῆς Σαλαμίδος.

§. 5. Ἐτραβήχθημεν εἰς τινα ἐγγυὺς κοιτῶνα. Ἡ ὠραία Θεσσαλίς εἰσῆλθε βασανιζομένη ἀπὸ μανίαι καὶ ἔρωτα. Ἀφ' οὗ ἐπαραπονήθη κατὰ τοῦ ἔρασούτης, καὶ τῆς μαγίστης πεκρότατα, ἄρχισαν αἱ πράξεις τῆς μαυτείας, καὶ διὰ τὰς κατασῆσθαι δρασηριωτέρας, ἦτον ἀνάγκη νὰ ἔχῃσι κᾶπποιαν ἀναφορὰν εἰς τὸ προβαλλόμενον ὑποκείμενον. Κατ' ἀρχὰς ἡ Μυκάλη ἔχυσεν εἰς τὰ ἐντόσθια τῶν θυμάτων πολλὰς σπονδὰς μὲ ὕδωρ, γάλα, καὶ μέλι· μετὰ ταῦτα ἔλαβε τοὺς πλοκαμοὺς τοῦ Πολυκλήτου, τοὺς περιέπλεξε, τοὺς ἔδησε μὲ διαφόρους τρόπους, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἀνέμιξε μὲ χόρτα τινὰ, τοὺς ἔρριψεν εἰς πεπυρακτωμένην ἀνθρακίαν. Ἐδῶ δὲ ἦτον ἡ σιγμὴ, ἐν ἧ ὁ Πολύκλητος, ἐλκόμενος ἀπὸ ἀνίκητον δύναμιν, ἔμελλε νὰ παρασαθῆ, καὶ νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐρωμένης του. Ἀφ' οὗ ματαίως πολὺν χρόνον τὸν ἐπρόσμενον, ἡ Σαλαμίς, ἦτις ἀπό τινα χρόνον ἐμυήθη τῆς τέχνης τὰ μυθήρια, ἔκραξεν ἀνελπίσως. Ἐγὼ ἢ ἰδίᾳ θέλω νὰ προσδρεύω εἰς τὰς γοητείας. Βοήθει τὰς μανίας μου, Μυκάλη, λάβε τὸ ἀγγελῶν τοῦτο, ὅπου εἶναι διωρισμένον εἰς τὰς σπονδὰς, περιτελισαίτο μὲ αὐτὸ τὸ ἔριον. Ἄσρον τῆς νυκτὸς, δάνεισαί μοι εὐάρεσόν φῶς! Καὶ σὲ Θεότης τοῦ Ἄδου, φερομένη περὶ τοὺς τάφους, καὶ τόπους, πεποτισμένους ἀπὸ αἷμα ἐμφάνηθι. φοικῶδης Ἐκάτη! Καὶ εἶθε τὰ γοητεύματά μου νὰ γένωσι τόσου ἰσχυρὰ, ὡς τὰ τῆς Μηδείας, καὶ Κίρκης! Μυκάλη, χύσε τὸ ἅλας τοῦτο εἰς τὸ πῦρ (1), καὶ εἶπε, χύνω τὰ ὄσα τοῦ Πολυκλήτου. Ἄς γένη ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ ὀπίσου λάφυρον τοῦ ἔρωτος οὕτως, ὡς ἡ δάφνη αὕτη καταδαπανᾶται ἀπὸ τὴν φλό-

(1) Heius. in theocri. idyl. 2, v. 18.

γα, ὡς ὁ κηρὸς οὗτος διαλύεται ἀπὸ τὴν προσβολὴν τῆς ἀν-
 θρακικῆς (1). "Ὅς περιερέφεται περὶ τὴν οἰκίαν μου ὁ Πολύ-
 κλητος, καθὼς ὁ τροχὸς αὐτὸς περιερέφεται περὶ τὸν ἄξονά
 του. Ῥίψε μὲ γεμάτας χεῖρας εἰς τὴν φωτῆκα· πίτυρα, κρούε
 ταῦτα τὰ ἀγγεῖα ταῦ χαλκοῦ· ἀκούω ὠρυγὰς τῶν σκύλλων.
 Ἡ Ἐκάτη εἶναι εἰς τὸ ἐγγὺς τετράσρατον· κρούε, σὲ λέγω,
 καὶ ὁ κτύπος αὐτὸς ἄς τὴν εἰδοποιήσῃ, ὅτι αἰσθανόμεθα τὴν
 ἐνέργειαν τῆς παρουσίας της. Ἄλλ' ἤδη οἱ ἄνεμοι περικρατοῦσι
 τὰς πνοάς των, τὸ πᾶν εἶναι εἰς τὴν φύσιν ἥσυχον. Οἴ μοι!
 μόνῃ ἢ ἐδικῇ μου καρδίᾳ ταραττεται (2). ὦ Ἐκάτη! ὦ τρομερὰ
 Θεά! κάμνω αὐτὰς τὰς τρεῖς σπανδάς εἰς τιμὴν σου, τρεῖς μέλλω
 νὰ καταρασθῶ τοὺς νέους τοῦ Πολυκλήτου ἔρωτας. "Ἄν ποτὲ νὰ
 ἀφήσῃ τὴν ἀντίζηλόν μου, ὡς ὁ Θησεὺς τὴν δυσυχή Ἀριά-
 δηνν!" Ὅς δοκιμάσωμεν τὸ ἰσχυρότερον τῶν φίλτρων μου, ἄς
 τρίψωμεν αὐτὴν τὴν σαύραν εἰς τὸν ὄλμον, ἄς τὴν ἀναμίξωμεν
 μὲ ἄλευρον, ἄς κάμωμεν ἀπὸ αὐτὴν ποτὸν διὰ τὸν Πολύ-
 κλητον, καὶ σὺ Μυκάλη, λάβε τὸν ζωμὸν αὐτῶν τῶν χόρτων,
 καὶ ὑπαγε τῶρα εὐθύς νὰ τὸν χύσῃς εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύ-
 ρας του. "Ἄν ἀντίξεται εἰς τόσας ἠνωμένους δυνάμεις, θέλω με-
 ταχειρισθῆ ὀλεθριωτέρας, καὶ ὁ θάνατός του θέλει εὐχαριστή-
 σει τὴν ἐκδίκησίν μου (3). Ἡ Σαλαμίς, ἀφ' οὗ εἶπεν, αὐτοὺς
 τοὺς λόγους, ἀνεχώρησεν.

§. ζ. Αἱ περιγραφθεῖσαι ἄνω πράξεις ἐγίνοντο μὲ κάπ-
 ποιας μυσηριώδεις ἐπικλήσεις, τὰς ὁποίας ἡ Μυκάλη ἐκ δια-
 λειμμάτων ἐπέφερεν (4), ἀλλ' ἐνταῦθα νὰ ἀναφερθῶσι δὲν
 εἶναι ἄξια, ὡς συντιθειμένοι ἀπὸ βαρβαρικὰς λέξεις, καὶ διε-
 φθαρμένας, καὶ τὸ περισσότερο οὐδὲ νόημα ἔχουσαι. Ἐμεινεν
 εἰς ἡμᾶς νὰ ἰδῶμεν τὰς πράξεις τῆς νεκρομαντείας. Ἡ Μυ-

(1) Θεόκ. αὐτ. Virg. eclog. 8. v. 80. (2) Θεόκρ. αὐτ. (3) αὐτ.

(4) Ἡλιοδ. Αἰθι. 5. §. 293.

κάλη μᾶς εἶπε νὰ ἀπέλωμεν τὴν νύκτα μακρὰν ὀπωσοῦν ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς τόπον μονήρη, καὶ γεμάτον ἀπὸ τάφους. Τὴν ἤυραμεν ἐκεῖ, ὅτι ἔσκαπτε τάφρον (1), περὶ τὴν ὁποίαν, εὐθύς τὴν εἶδομεν, ὅτι ἐπεσώρευε χόρτα, ὄσᾶ, λείψανα τῶν ἀφρωπύτων σωμάτων, ναγία ἀπὸ ἔριον, κηρίον, καὶ ἄλευρον, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἐνὸς θετταλοῦ, τὸν ὁποῖον ἐγνωρίσαμεν, καὶ τὸν ὁποῖον ἐκαυχᾶτο ὅτι δύναται νὰ μᾶς δείξῃ ὀφθαλμοφανῶς. Ἀφ' οὗ ἤψε φωτίαν, ἔχυσε τὸ αἷμα εἰς τὴν τάφρον προβάτου μελανοῦ, τὸ ὁποῖον ἔφερε μαζὶ της, καὶ ἐπανελάμβανε πολλάκις τὰς σπονδὰς, τὰς ἐπικλήσεις, καὶ τὰς μουσικὰς ψυχρολογίας. Ἐτρεχε ποτὲ μὲν ἀργά, ποτὲ δὲ ὀρμητικὰ, ἀνυπόδητος, μὲ πλοκαμοὺς λελυμένους, μετερχομένη φρικώδεις ἀράς, καὶ ἐξάγουσα ὀλοθυγμοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν αἰτία νὰ τὴν ἐπιβουλευθῶσι τέλος πάντων. Ἐπειδὴ οἱ ἀπεσαλμένοι παρὰ τῶν κριτῶν φύλακες, οἱ ὁποῖοι πρὸ πολλοῦ τὴν παρεμόνευον, ἀκούοντες τὰς φωνὰς, ἤλθον, τὴν ἐπίασαν, καὶ τὴν ἐκλείσαν εἰς τὸ δεσμοτήριον. Τὴν ἀκόλουθον ἐπροσπαθήσαμεν νὰ τὴν ἐλευθερώσωμεν, ὅμως μᾶς ἐσυμβούλευσαν νὰ τὴν ἀφήσωμεν εἰς τὰς τιμωρίας τῆς δικαιοσύνης, καὶ νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν πόλιν.

§. η'. Τὸ ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον αὐτὴ μετήραχτο, ἐνομιζέτο παρ' Ἑλλήσιν ἄτιμον· ὁ δῆμος βδελύττεται τοὺς μάγους, ὡς παραιτίους ὄλων τῶν δυσυχιῶν. Τοὺς ἐγκαλοῦσιν ὅτι ἀνοίγουσι τοὺς τάφους, καὶ κατακερματίζουν τοὺς νεκροὺς (2). Ἀληθινὰ αἱ περισσότεραι ἀπὸ αὐτὰς τὰς γυναῖκας εἶναι ἐνοχοὶ ἀσεβειῶν παρανομιῶν, καὶ τὸ φάρμακον τὰς χρησιμίζει κάλλιον, ἢ αἰγοκτηαίτων διὰ τοῦτο ἡ διοίκησις φέρεται σχε-

(1) Ὁμ. ὄδυσ. α'. στίχ. 36. Horat. l. 1. sat. 8. 22. Ἡλιδ. Αἰ. Στ. αὐτ. feith. antiq. omer. l. 1. c. 17. (2) Lucan. Pharsal. l. 6. v. 538. Apul. metam. l. 2. p. 33 -5.

δὸν πανταχοῦ κατ' αὐτῶν μὲ σκληρότητα. Ὅταν διέτριβον εἰς Ἀθήνας, εἶδον μίαν ἀπὸ αὐτὰς, ὅτι κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς, γενόμενοι συνεργοί τῆς, ὑπέπεσον εἰς τὴν ἰδίαν ποινὴν (1). Ἄλλ' οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσι μόνον τὰς καταχρήσεις αὐτῆς τῆς ψυχρολόγου τέχνης, συγχωροῦντες τὰς γαστρίας, ὅσαι μὲ κακοτροπίας δὲν γίνονται, καὶ τῶν ὁποίων τὸ αἷτιον ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς ὄφελος τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Τὰς μεταχειρίζονται ἐνίοτε κατὰ τῆς ἐπιληψίας (2), πονοκεφάλου (3), καὶ εἰς ἴασιν πολλῶν ἄλλων ἀσθενειῶν (4). Οἱ μάντιες ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, βεβαιωμένοι ἀπὸ τὴν διοίκησιν, ἔχουσι τὴν ἐπισοσίαν νὰ ἐπικαλῶνται, καὶ νὰ καταπραῦνωσι τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν (5). Θέλω ὁμιλήσει δι' αὐτὰς τὰς ἐπικλήσεις πλατύτερον εἰς τὴν ἐν Λακωνίᾳ περιήγησιν.

§. 9. Ἀπὸ τὴν Ἰπάτην, ἀπήλθομεν εἰς τὴν Δαμίαν, καὶ, διοδεύοντες τόπον ἄγριον, δι' ὁδοῦ ἀνωμάλου, καὶ τραχείας, ἐφθάσαμεν εἰς Θαυμακίαν, ὅπου ἐπαρρήσιασθη εἰς ἡμᾶς ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιοτέρα μέρη τῆς εὐρισκομένης εἰς τὴν Ἑλλάδα θεωρίας (6). Ἐπειδὴ ἡ πόλις αὕτη ὑπέρκειται μιᾶς εὐρυχωροτάτης πεδιάδος, περικυκλωμένης ἀπὸ ὄρη, τῶν ὁποίων ἡ ἐποπτεία προξενεῖ ἀπροσδοκίτως ζωηρά τινα αἰσθήματα. Εἰς αὐτὴν τὴν πλουσίαν, καὶ μεγαλοπρεπῆ πεδιάδα (7) εἶναι τεθμελιωμέναι πολλαὶ πόλεις, καὶ μεταξύ τῶν ἄλλων ἡ Φάρσαλος, μία ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας, καὶ εὐδαιμονοεσέρας τῆς Θετταλίας. Τὰς διήλθομεν ὅλας, διδασκόμενοι εἰς αὐτὰς, ὅσον ἦτον δυνατὸν, τὰς παραδόσεις, διοίκησιν, χαρακτῆρα, καὶ

(1) Δημοσθ. εἰς Ἄριστον. §. 840. Φιλόχ. παρ' Ἀρποκρ. εἰς Θεωρ.

(2) Δημοσθ. αὐτ. (3) Πλάτ. εἰς Χαρμο. §. 155. εἰς συμπόσ. 202. (4) Πίνδ. Πυθ. γ': 51. 91. Πλάτ. κή. κερ. 6. (5) Πλούτ. περι. παραμ. § 109.

(6) Liv. l. 32, c. 4. (7) Ροσοκ. t. 3. p. 153.

ἦθη τῶν κατοίκων. Φθάνει μόνον νὰ ἐπιβάλη κἀνεὶς τὰ ὄμματα εἰς τὴν τοποθεσίαν, διὰ νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι περιεῖχεν ἄλλοτε σχεδὸν τόσους λαοὺς, ἢ φυλὰς, ὅσα ὄρη, καὶ πεδιάδας παρασαίνει κατὰ τὸ παρόν. Οἱ κάτοικοι, κεχωρισμένοι τότε μὲ ἰσχυρὰ περιτειχίσματα, ἐν οἷς ἔπρεπεν ἀεννάως ἢ νὰ πολεμῶσιν, ἢ νὰ ὑπερασπιζῶνται, κατεσάθησαν τόσον ἀνδρείοι, ὅσον καὶ ἐπιχειρηματικοὶ, καὶ, ὅταν τὰ ἦθητων κατεδαμῶσθησαν, ἡ Θετταλία ἐχρημάτισε καθέδρα τῶν ἡρώων, καὶ τῶν μεγαλητέρων κατορθωμάτων θέατρον. Ἐνταῦθα ἐφάνησαν οἱ Κένταυροι, καὶ οἱ Λαπιῖται. Ἐντεῦθεν ἐθαλασσοπόρησαν οἱ Ἀργοναῦται, ἐδῶ ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐγεννήθη ὁ Ἀχιλλεύς, ἐξῆσεν ὁ Πειρίδους. Αὐτοῦ οἱ πολεμισαὶ ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ πλέον μακρυνοῦς τόπου, διὰ νὰ δεῖξωσι τὴν, ὅσην εἶχον, ἐμπειρίαν εἰς τοῦ πολέμου τὰ ἀνδραγαθήματα.

§. ι'. Οἱ Ἀχαιοὶ, Αἰολεῖς, Δωριεῖς, ἀφ' ὧν κατάγονται οἱ Λακεδαιμόνες, καὶ ἄλλα δυνατὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσι τὴν ἀρχήν τους ἀπὸ τὴν Θετταλίαν. Ὅσα ἔθνη ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς αὐτὴν διακρίνονται, εἶναι οἱ Θετταλοὶ, κυρίως εἰπεῖν, Οἰταῖοι, Φθιώται, Μαλειεῖς, Μάγνητες, Πεῤραιβοί, καὶ οἱ λ. ἄλλοτε ὑπετάσσοντο εἰς βασιλεῖς, μετὰ ταῦτα ἐδοκίμασαν καὶ αὐτοὶ τὰς συνειθισμένας μεταβολὰς εἰς τὰς μεγάλας, καὶ μικρὰς πολιτείας. Τέως οἱ περισσότεροι εἶναι ὑποτεταγμένοι εἰς ὀλιγαρχικὴν διοίκησιν (1). Εἰς τινὰς περιελάσεις, αἱ πόλεις κάθε ἐπαρχίας, δηλ. κάθε δήμου, σέλλουσι πρέσβεις εἰς τὴν συνέλευσιν, ἔνθα θεωροῦνται αἱ ὑποθέσεις των (2), ἀλλὰ τὰ ψηφίσματα αὐτῶν τῶν συνελεύσεων ὑποχρεώνουσι μόνον τοὺς, ὅσοι τὰ ὑπέγραψαν. Ὡσε, ὅχι μόνον αἱ ἐπαρχίαι εἶναι ἀνάμισόν των ἐλεύθεραι, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἐφαπλοῦται ἔτι καὶ ἕως εἰς τὰς πόλεις κάθε ἐπαρχίας.

(1) Θουκ. δ. κερ. σπ. (2) αὐτ. Liv. I. 35. c. 31.

π. χ. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Οἰταίων, διηρημένῃ εἰς 14. το-
 παρχίας (1), οἱ κάτοικοί τῆς μιᾶς δὲν σέργουσι νὰ ἀκολουθῶ-
 σιν εἰς τοὺς πολέμους τῶν ἄλλων (2). Ἡ ὑπερβολικὴ αὐτῆ
 ἐλευθερία ἠδυνάτησε κάθε ἐπαρχίαν, ἐμποδίζουσα αὐτὴν ἀπὸ
 τοῦ νὰ συνάπτῃ τὰς δυνάμεις της, καὶ ἐπροξένησεν εἰς τὰς δη-
 μοσίας σκέψεις τόσῃ βραδύτητα, ὥστε συχνότῃα κρίνουσιν ἀ-
 νωφελὲς νὰ συγκαλῶσι συνελεύσεις (3). Ἡ συμμαχία τῶν Θετ-
 ταλῶν κυρίως εἶναι δυνατωτέρα ἀπὸ ὅλας, ἢ διὰ τὴν πλη-
 θύν τῶν, ὅσων ἔχει, πόλεων, ἢ διὰ τὴν προσθήκην τῶν Μαγ-
 νυτῶν, καὶ Περγαίβων, τοὺς ὁποίους σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὑ-
 πέταξαν (4). Εὐρίσκονται ἔτι καὶ πόλεις ἐλεύθεραι, αἱ ὁ-
 ποῖαι φαίνονται, ὅτι δὲν ὑπόκεινται εἰς κἄνεν ἀπὸ τὰ μεγάλα
 ἔθνη· καὶ οὕσαι καθ' ὑπερβολὴν ἀδύνατοι νὰ διατηρῶνται εἰς
 βαθμὸν τινα ὑπολήψεως, ἀπεφάσισαν πρὸς ἀσφάλειάν τους νὰ συ-
 νάπτωνται μὲ δύο, ἢ τρεῖς γειτνιαζούσας πόλεις, ἐπίσης μεμονω-
 μένας, καὶ ἐπίσης ἀδυνάτους (5).

§. ια'. Οἱ Θετταλοὶ εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ συλλέξωσιν
 ἀμέσως ἐξ χιλιάδας ἰππέων, καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν (6),
 χωρὶς νὰ ἀριθμῆσωμεν τοὺς τοξότας, οἵτινες εἶναι ἄριστοι, καὶ
 ὁ ἀριθμὸς των δύναται νὰ αὐξηθῆ, ὅσον θέλουσιν. Ἐπειδὴ ὁ
 δῆμος αὐτὸς εἶναι συνειθισμένος νὰ τοξεύῃ ἀπὸ τὴν παιδικὴν
 ἡλικίαν (7). Κἄνεν ἄλλο δὲν εἶναι τόσου θρυλλούμενον, ὡς
 τὸ ἰππικὸν τῶν Θετταλῶν (8). Δὲν εἶναι μόνον φοβερὸν κατὰ
 τὴν δόξαν, ἀλλ' ὅλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ, ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀ-
 δύνατον νὰ ὑποφέρωσι τὴν προσβολὴν του (9). Λέγουσιν, ὅτι
 πρῶτοι ἔμαθον νὰ ἐμβάλλωσιν εἰς τὸν ἵππον χαλινὸν, καὶ νὰ

(1) Στρά. 9. §. 434. (2) Διόδ. ἐπ. §. 595. (3) Liv. 1. 34. c. 15. (4) Θεόπομ. παρ' Ἀθῆν. §. ζ. 265. (5) Στρά. αὐτ. Liv. ibid. (6) Ξεν. ἰς. Ἐλ. §. 581. Ἴσοκ. περὶ εἰρ. §. 420. (7) Ξεν. αὐτόθι (8) Παισα. ἰ. κεφ. α'. Διόδ. ἰς. §. 435. Liv. 1. 9. c. 19. (9) Πολύβ. δ. §. 278.

τὸν ὀδογράφου εἰς τὴν μάχην. Ἐπιλέγουσιν, ὅτι ἐντεῦθεν δι-
 εδόθη ἡ δόξα, ὅτι ἐσάθησαν ἄλλοτε εἰς Θετταλίαν ἄνθρωποι
 ἐξ ἡμισείας ἵπποι καὶ ἄνθρωποι, ὀνομαζόμενοι Κένταυροι (1).
 Ὁ μῦθος οὗτος ἀποδεικνύει τοῦλάχισον τὴν ἀρχαιότητα τῆς
 παρ' αὐτοῖς ἵππικῆς, καὶ ἡ ἔφεσις των εἰς αὐτὴν τὴν ἀσκήσιν
 καθιερώθη διά τινας τελετῆς, τὴν ὁποίαν φυλάττουσιν εἰς τὰ
 συναϊκέσά των. Μετὰ τὰς θυσίας, καὶ ἄλλας εἰς χρῆσιν θε-
 σμοθεσίας, ὁ νυμφίος χαρίζει εἰς τὴν σύζυγόν του ταχυδρόμον
 ἵππον, ἐσολισμένον μὲ ὄλην τὴν πολεμικὴν ἀποσκευὴν (2).
 Ἡ Θετταλία ἐξάγει οἶνον, ἔλαιον, καὶ ὀπώρας διαφόρων εἰδῶν.
 Ἡ γῆ εἶναι τόσον καρποφόρος, ὥστε ὁ σίτος ἤθελεν αὐξηθῆ
 τάχιστα, ἂν ἦεν ἐλάμβανον τὴν προφυλακὴν νὰ τὸν κουρεύω-
 σιν, ἢ νὰ ἀφίνωσι τὰ κριάρια νὰ τὸν βόσκησι (3). Τὰ θέρη
 κατὰ τὸ σύνηδες πλουσιοπάροχα, πολλάκις διαφθείρονται ἀπὸ
 τοὺς σκώληκας (4). Μετακομίζουσι μεγάλην ποσότητα σίτου
 εἰς διαφόρους λιμένας, καὶ μάλισα εἰς τὸν τῶν Θεβῶν κα-
 τὰ τὴν Φθιώτιδα, ὅθεν διαβαίνει εἰς τοὺς ξένους (5). Αὕτη
 ἡ ἐμπορία, ἡ ὁποία προξενεῖ ἀξιολόγους ποσότητας, εἶναι τό-
 σου ἐπικερδესτέρα διὰ τὸ ἔθνος, ὥστε εὐκόλα δύναται νὰ τὴν
 διατηρῆ, καὶ προσέτι νὰ τὴν αὐξάνῃ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀπειθά-
 νου ἀριθμοῦ τῶν δούλων, ὑποκειμένων εἰς αὐτοὺς, καὶ ὀνο-
 μαζομένων Πενεσῶν. Οἱ περισσότεροι κατάγονται ἀπὸ ἐκείνους
 τοὺς Περγαίβους, καὶ Μάγνητας, τοὺς ὁποίους οἱ Θετταλοὶ
 ἔβαλον εἰς δεσμὰ, ἀφ' οὗ τοὺς ἐνίκησαν. Συμβεβηκὸς, τὸ ὀ-
 ποῖον ἀποδεικνύει μάλισα πολλὰς ἀντιλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου
 πνεύματος. Οἱ Θετταλοὶ εἶναι ἴσως ἀφ' ὅλους τοὺς Ἕλληνας
 ἔθνος τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον δοξάζεται περισσότερον διὰ τὴν ἐ-

(1) Πλίν. βιβλ. ζ'. κεφ. 25'. (2) Αἰλ. περὶ. ζω. ια. κεφ. λδ'. (3)
 Θέφρ. ἰστ. φυ. π'. κεφ. ζ'. (4) αὐτ. (5) Ξεν. ἰς. Ἑλ. ζ'. §. 581. Liv.
 l. 39. c. 25.

λευθερίαν του (1), καὶ ἐχρημάτισε πρῶτον νὰ ὑποβάλη εἰς δουλείαν τοὺς Ἕλληνας. Οἱ Λακεδαιμόνιοι τόσον ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας των, ἔδωκαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ αὐτὸ παράδειγμα (2).

§. β'. Οἱ Πενέσαι πολλάκις ἀπεςάτησαν (3), εἶναι τόσον πολυάριθμοι, ὥστε ἐμπνέουσι φόβον πάντοτε, καὶ οἱ ἐξουσιασταί των δύνανται νὰ τοὺς καταστήσωσιν ἐμπορίας ὑπόθεσιν, πωλοῦντές τους εἰς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλὰ τὸ ἔτι ἀναιδέστατον ἀπὸ ὅλα εἶναι, ὅτι εὐρίσκονται ἐνταῦθα ἄνθρωποι πλεονέκται, οἳ τινες κλέπτουσι τοὺς δούλους τῶν ἄλλων, συναρπάζουσιν ἔτι καὶ τοὺς ἐλευθέρους πολίτας, μετακομίζοντές τους καταβεβαρυμένους ἀπὸ ἀλύσει με πλοία, τὰ ὅποια τὸ δόλεαρ τοῦ κέρδους σύρει εἰς Θετταλίαν (4). Εἶδον εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἄρνης δούλους, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ἦτον καλλιτέρα. Κατάγονται ἀπὸ ἐκείνους τοὺς Βοιωτοὺς, οἳ τινες ἦλθον ἄλλοτε νὰ κατοικήσωσιν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, καὶ ἀπεδιώχθησαν μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοὺς Θετταλοὺς. Οἱ περισσότεροι ἐπηνήλθον εἰς τοὺς τόπους τῆς γεννήσεώς των· οἱ ἄλλοι, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀφήσωσι τὰς κατοικίας των, ἐσυμβεβάσθησαν με τοὺς νικητάς των· κατεπίσθησαν νὰ γένωσι δοῦλοι με συμφωνίαν, νὰ μὴν ἔχωσιν ἐξουσίαν οἱ δεσπότες των, νὰ σηκώσωσιν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν ζωὴν, μήτε νὰ τοὺς μετακομίζωσιν εἰς ἄλλα κλίματα. Ἐλαβον τὴν ἐπισασίαν νὰ καλλιερῶσι τὴν γῆν με πληρωμὴν ἐτήσιον. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπὸ τοὺς δεσπότες των πλουσιώτεροι (5). Οἱ Θετταλοὶ δέχονται τοὺς ξένους σπουδαίότατα, καὶ τοὺς περιποιῶνται μεγαλοπρεπέστατα (6). Ἡ ἀσωτία ἀκτινοβολεῖ εἰς

(1) Εὐριπ. εἰς Ἄλκ. στίχ. 677. (2) Θεόπομ. παρ' Ἀθην. στίχ. κεφ. ιη'. (3) Ἄρισ. πολ. β'. κεφ. θ'. (4) Ἄριστοφ. εἰς Πλοῦ. στίχ. 520. (5) Ἄρχιμ. παρ' Ἀθην. στίχ. §. 264. Θεοκ. β'. (6) Ξεν. εἰς Ἑλ. στίχ. §. 57g. Ἀθην. εἰς. κεφ. ε'.

τὰ ἐνδύματα, καὶ οἰκίας των (1). ἀγαπῶσι μὲ ὑπερβολὴν τὸν τύφον, καὶ τὸ ἀβροδίαίτου. Εἰς τὰς τραπέζας των φαίνεται ἡ ἄκρα λαίμαργία, καὶ ἀσωτία των, καὶ αἱ εἰσερχόμενα εἰς αὐτὰς ὀρχισαίδες δὲν δύναται ἄλλως νὰ τοῖς εὐχαρισήσωσιν, εἰ μὴ, ἐκδύόμεναι ἀπὸ ὅλα τῆς αἰδοῦς τὰ καλύμματα (2).

§. γγ'. Εἶναι ὀρμητικαί, φιλοτάραχοι (3), καὶ τόσον δύσκολοι νὰ διοικῶνται, ὥς εἶδον πολλὰς πόλεις κατεξεσχισμέναι ἀπὸ τὰς φατριάς (4). Τοὺς ἐνειθίζουσι ὅτι, καθὼς καὶ ὅλα τὰ πεπολισμένα ἔθνη, δὲν φυλάττουσι παντελῶς τὸν λόγον τους, καὶ προδίδουσι τοὺς συμμάχους των εὐκολώτατα (5). Ἐπειδὴ ἡ ἀνατροφὴ των προσθέτει εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν διαφθορὰν μόνον προλήψεις, καὶ σφάλματα, ἢ διαφθορὰ ἀρχίζει καλλὰ ἐνωρίς. Τὸ παράδειγμα ἐντὸς ἀλίγου ἀποκαθιστᾷ τὸ ἔγκλημα εὐκολον, καὶ ἡ ἀτιμωρησία ἀδιάντροπον (6). Ἀπὸ ἀρχαιοτάτους χρόνους ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ποίησιν· καυχῶνται, ὅτι ἐγεννήθησαν παρ' αὐτοῖς ὁ Θάμυρις, Ὁρφεὺς, Λίνοσ, καὶ τόσοι ἄλλοι, οἵτινες ἔζων εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἠρώων, καὶ μετεῖχον ἀπὸ τὴν δόξαν τους (7). ἄλλ' ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν ἐσάθη παρ' αὐτοῖς κανεὶς συγγραφεὺς, μήτε κανεὶς τεχνίτης διάσημος. Εἶναι σχεδὸν ἑκατὸν πεντήκοντα χρόνοι, ὅταν ὁ Σιμωνίδης τοὺς ἤυρεν ἀναισθητοὺς εἰς τὰ θελήγματα τῶν Στίχων του (8). Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς χρόνους, ἐχρημάτισαν εὐμαθῆσσοι εἰς τοῦ ῥήτορος Γοργίου τὰ μαθήματα. Προτιμῶσιν μέχρι τοῦδε τὴν πομπῶδη εὐγλωττίαν, ἢ ὅποια τὸν ἐλάμπρυνε, καὶ δὲν τοὺς διώρθωσεν ἔτι ἀπὸ τὰς

(1) Πλά. εἰς Κριτ. §. 53. Ἀθῆν. αὐτ. κεφ. γγ'. Θεόπομ. παρ' αὐτῶν §. κεφ. εζ. (2) Ἀθῆν. γγ'. κεφ. ζ'. (3) Liv. l. 34. c. 51. (4) Ἰσακ. ἐπιστ. β'. πρὸς Φίλιπ. §. 451. (5) Δημοσθ. ἐλυν. α'. §. 4. εἰς Ἀριστοφ. §. 743. (6) Πλά. εἰς Κριτ. §. 53. (7) voss. obser. ad Melam. l. 2. c. 3. (8) Πλούτ. κῶς δὲ ποιημ. ἀκού. §. 15.

ψευδείς ιδέας, τὰς ὁποίας ἔχουσι περὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἀρετῆς (1). Τότῃν ἔφεσιν, καὶ τιμὴν ἔχουσι διὰ τὴν ἀσκησιν τῆς ὀρχήσεως (2), ὥσε προσαρμόζουσι τὰς λέξεις αὐτῆς τῆς τέχνης μὲ τὰς εὐγενεσέρας χρήσεις. Εἰς μέρη τινα, οἱ στρατηγοί, καὶ πολιτάρχαι ὀνομάζονται πρόεδροι τῆς ὀρχήσεως. Ἡ μουσικὴ τῶν ἐπέχει τὸ μέσον τῶν Ἰώνων, καὶ Δωριέων, καὶ ἐπειδὴ περιγράφει βαθμηδὸν τὸ θάρρος τῆς ὑψηλοφροσύνης, καὶ τὴν μαλθακότητα τῆς ἡδονῆς προσηρμόσθη μὲ τὸν χαρακτῆρα, καὶ ἦθη τοῦ ἔθνους (3). Εἰς τὴν θρησκευτικὴν εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ εὐλαβῶνται τοὺς πελαργούς. Δὲν ἤθελον κοινολογήσει αὐτὴν τὴν περίεσιν, ἐὰν δὲν ἐδιώριζον κατὰ τῶν, ὅσοι ἤθελον θανατώσει αὐτὰ τὰ πτηνὰ τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς φωνεῖς ποιήν (4). Ἀποροῦντες διὰ νόμον τόσον παράδοξον, ἠρωτήσαμεν τὸν λόγον του. Οἱ πελαργοί, μᾶς εἶπον, ἐκάθηραν τὴν Θετταλίαν ἀπὸ ἀναριθμήτους ὄφεις, οἵτινες τὴν ἐμόλυνον πρότερον, καὶ, ἄνευ αὐτοῦ τοῦ νόμου, ἤθελον βιασθῆν νὰ ἀφήσωσι παρευθὺς ἐκεῖνον τὸν τόπον (5), καθὼς ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἀσπαλάκων κατέστησε νὰ ἀφήσωσι μίαν πόλιν τῆς Θετταλίας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀλησμένησα (6).

§. ἰδ'. Εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἐσυστήθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Φερῶν βασιλεία, τῆς ὁποίας ὁ κρότος ἐχρημάτισε τόσον λαμπρὸς, ὅσον καὶ ὀλιγοχρόνιος (7). Ὁ Λυκόφρων κατέβαλε τὰ πρῶτά της θεμέλια, καὶ ὁ διάδοχός του Ἰάσων, τόσον τὴν ὑψώσεν, ὥσε τὴν κατέστησε τρομερὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὰ μεμακρυσμένα ἔθνη. Τόσα πολλὰ ἤκουον, ἔτι ἐδιηγούντο περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀσυνήθους ἀνθρώπου, ὥσε ἤθελα κάμη

(1) Πλά. αὐτ. εἰς Μέν. §. 70. (2) Λουκία. περὶ ὀρχ. κεφ. ἰδ'. (3) Ἀ'θῆν. ἰδ'. §. 624. (4) Πλά. ἰ. κεφ. κγ'. Solin. c. 40. Πλούτ. περὶ ἰσ. καὶ Ὀσίρ. §. 380. (5) Ἀριστ. περὶ θανμ. ἀκουσ. §. 11⁵². (6) Πλά. π'. κεφ. 129 (7) Ξεν. ἰς. Ἑλ. β'. §. 461. Διόδ. ἰδ'. §. 300. Reinec. hist. juil. t. 2. p. 366.

ἀδικοί, νομίζω, ἀν' ἴσως δὲν δώσω ἰδέαν τοῦ, ὅτι ἔπραξε, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Ὁ Ἰάσων εἶχεν ἀξιοσύνην, καὶ προτερήματα νὰ σερεώσῃ μεγάλην βασιλείαν. Κατ' ἀρχὰς ἐμίσθωσε τάγμα τι συμμάχων ἀπὸ ἑξ̄ χιλιάδας, τὸ ἐγύμναζε συνεχῶς, καὶ τὸ οἰκειοποιεῖτο μὲ ἀμοιβὰς, ὅταν εὐδοκίμει, μὲ φροντίδας διπνεκεῖς, ὅταν τινὲς ἦσαν ἀσθενεῖς, καὶ μὲ ἔντιμα ἐπικήδεια, ὅταν κἀνεὶς ἀπέθνησκε. Διὰ νὰ συναριθμηθῇ μὲ αὐτὸ τὸ τάγμα ὅποιος ἤθελε, καὶ νὰ παραμένῃ εἰς αὐτὸ πολὺν χρόνον, ἐχρειάζετο ἀνδρῖα δεδοκιμασμένη, καὶ ἀφροβία, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὁ Ἰάσων εἰς τοὺς πόνους, καὶ κινδύνους ἐδείκνυεν. "Ἄνδρες, οἳ τινες τὸν ἐγνώριζον, μοὶ ἔλεγον, ὅτι εἶχε τότεν εὐρωσίαν εἰς τὸ σῶμα, ὡς ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τοὺς μεγαλητέρους πόνους, καὶ τότεν δραστηριότητα, ὡς ἠμπόρει νὰ ὑπερβαίῃ τὰ δυσχερέστερα ἐμπόδια. Δὲν ἤξευρε μῆτε τὸν ὕπνον, μῆτε τὰς ἄλλας ἀνάγκας τῆς ζωῆς, ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐνεργῇ. Ἀναίσθητος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀχειρώτος ἀπὸ τὰ θελγητρα τῆς ἡδονῆς. Τόσον φρονιμώτατος, ὡς δὲν ἐπιχειρίζετο κἀνὲν ἐπιχείρημα, χωρὶς νὰ ἦναι βέβαιος, ὅτι τὸ ἐπιτυγχάνει. Τόσον ἐμπειρος, ὡς ὁ Θεμισοκλῆς, εἰς τὸ νὰ κατανοῇ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ, νὰ κρύπτῃ ἀπ' αὐτὸν τοὺς ἐδικούς του, καὶ νὰ ἀνταλλάτῃ τὴν δύναμιν μὲ τὴν ἀπάτην, ἢ μὲ τὰ στρατηγήματα. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦτον ἐξηρητημένη κάθε πράξις ἀπὸ τὴν φιλοτιμίαν του, καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν τύχην. (1). Εἰς αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἀς προσεθῇ, καὶ ὅτι ἐκυβέρνηα τοὺς ὑπηκόους του μὲ ἡμερότητα (2), καὶ ἤξευρε νὰ τιμᾷ τὴν φιλιάν τόσον πολλὰ, ὡς, ὅταν ὁ Τιμόθεος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον φιλιωμένος ἐξ αἰτίας τῆς φιλοξενίας, κατεκρίθη ἐνώπιον τῆς συνλευσεως τοῦ δήμου, ὁ Ἰάσων ἀφίνει τὰ παράσημα τῆς βασιλείας, τρέχει εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀνακατώνεται, ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης, μὲ τοὺς φίλους τοῦ

(1) Cicer. de offic. l. 1. c. 30. (2) Διούδ. α'. §. 373.

κατακρίθენტος, καὶ συνεργεῖ μετὰ τὰς προτροπὰς του νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον (1).

§. εἶ. Ἄφ' οὗ ὑπέταξε τινὰς, καὶ ἔκλεισε συνθήκας συμμαχίας μετὰ ἄλλους, ἐκονολόγησε τοὺς σκοποὺς του εἰς τοὺς πρώτους ἀρχηγοὺς τῶν Σαυταλῶν (2). Καθιστόρησεν εἰς αὐτοὺς ζωηρὰ τὴν δύναμιν τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτι ἐξουθενώθη διὰ τῆς μάχης τῶν Λεύκτρων, τὴν τῶν Θηβαίων, ὅτι ἦτον ἀδύνατος νὰ διαρκέσῃ πολὺν χρόνον. τὴν τῶν Ἀθηναίων, ὅτι περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ ναυτικόν, καὶ ἔμελλεν αὐτὸς ὀλίγου νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τοὺς σόλους, τοὺς ὁποίους ἐδύνατο νὰ νυπλήσωσιν εἰς τὴν Σαυταλίαν. Ἔλεγε προσέτι, ὅτι ἀπὸ πορθήσεις, καὶ συμμαχίας ἤθελε γένη εἰς αὐτοὺς εὐμαρὲς, νὰ ἀποκτήσωσι τὴν βασιλείαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἀνατρέψωσι τὴν τῶν Περσῶν, τῆς ὁποίας τὴν ἀδυναμίαν αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ τοῦ νεωτέρου Κύρου ἀρτίως ἀνεκάλυψαν. Ἄφ' οὗ μετὰ αὐτοὺς τοὺς λόγους ἄναψε τὰς καρδίας, ἀμέσως ἐκλέχθη ἀρχηγὸς, καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Σαυταλικῆς συμμαχίας, καὶ μετ' ὀλίγον, παρευθὺς εἶδεν ὑπὸ τὰς προσαγὰς του εἴκοσι χιλιάδας πεζοὺς, περισσώτερον ἀπὸ τρεῖς χιλιάδας ἵππεῖς, καὶ ἀξιολογώτατον ἀριθμὸν πελτασῶν (3). Τούτων γινομένων, οἱ Θηβαῖοι ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειάν του κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων (4). Ἄν καλὰ καὶ εἶχε μετὰ τοὺς Φωκεῖς πόλεμον, λαμβάνει ὁμως τὸ ἐκλεκτὸν τῶν στρατευμάτων του, ἀναχωρεῖ, ὡς ἀσραπὴ, προφθάνει σχεδὸν πανταχοῦ τὸν κρότον τῆς ἐκστρατείας του, καὶ ἀνταμώνεται μετὰ τοὺς Θηβαίους, τῶν ὁποίων τὸ σράτευμα ἦτον ἀντικρὺ τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων. Διὰ νὰ μὴν ἐνδυναμώσῃ τὸ ἓν, ἢ τὸ ἄλλο ἐκείνων τῶν ἐθνῶν διά τινος νίκης, ἥτις ἤθελε βλάψῃ τοὺς σκοποὺς του, τοὺς καταπέθει νὰ

(1) Δημοσθ. εἰς Τιμέθ. §. 1075. Νέπ. εἰς αὐτ. (2) Ξεν. εἰς Ἑλ. §. 580. (3) αὐτ. (4) αὐτ.

διορίσωσιν ἀναχωχὴν ὅπλων. Πίπτει παρευθὺς κατὰ τῆς Φωκίδος, τὴν λεηλατεῖ, καί, ὕψερον ἀπὸ ἄλλα κατορθώματα παρομοίως ὀγλίγωρα, ἐπιστρέφει εἰς Φεράς, πλήρης ἀπὸ δόξαν, καί τιμώμενος ἀπὸ πολλοὺς λαοὺς, οἵτινες διὰ μεσιτείας ἐζητούν τὴν συμμαχίαν του.

§. 15. Ἦτον καιρὸς νὰ πανηγυρισθῶσι τὰ Πύθια, ὃ Ἰάσων ἔβλεπε κατὰ νοῦν νὰ ἀγάγη ἐκεῖ τὸ σρατεύματά του (1). Οἱ μὲν, ἐνόμιζον, ὅτι ἤθελε νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν εἰς αὐτὴν τὴν συνέλευσιν, νὰ τὴν φοβίσῃ, καὶ νὰ λάβῃ ἀπ' αὐτὴν τῶν ἀγῶνων τὴν διοίκησιν, ἀλλ', ἐπειδὴ μετεχειρίζετο ἐνίστη τρόπους ἀήδεις διὰ νὰ τρέφῃ τὰ σρατεύματά του (2). Οἱ Δελφοὶ ὑπωπτεύθησαν, ὅτι ὁ σκοπὸς του ἀπέβλεπεν εἰς τὸν ἱερόν θησαυρόν (3). Ἠρώτησαν τὸν Θεόν, πῶς ἠδύναντο νὰ ἀπομακρύνωσι παρόμοιον ἱερόσυλον; Ὁ Θεὸς ἀπεκρίθη, ὅτι αὕτη ἡ φροντίς ἤρμοζεν εἰς αὐτόν. Μεθ' ἡμέρας τινὰς ὁ Ἰάσων ἐθανατώθη, ἐν ᾧ ἐξήταξε, καὶ ἐδοκίμαζε τὸ ἱππικὸν τῶν Φεραίων, ἀπὸ ἐπτὰ συνωμότης, οἵτινες, λέγουσιν, ὅτι ἐπαραπονοῦντο διὰ τὴν αὐσηρότητα του (4). Ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας οἱ μὲν, ἐχάρησαν διὰ τὸν θάνατόν του. Ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὴν ἐλευθερίαν τους· οἱ δὲ ἐλυπήθησαν δι' αὐτόν, ἐπειδὴ ἐθεμελιώνον τὰς ἐλπίδας των εἰς τοὺς σκοποὺς του (5). Δὲν ἤξεύρω, ἂν ἔλαβεν ἀφ' αὐτοῦ τοῦ σκοποῦν τοιοῦτον, νὰ ἐνώσῃ τοὺς Ἕλληνας, καὶ νὰ φέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Περσίαν, ἢ τὸν ἐδέχθη ἀπὸ τινὰ τῶν σοφιστῶν ἐκείνων, οἵτινες, ἀπὸ πολὺν καιρὸν, ἔκρινον ἐπωφελεῖς νὰ ἀνακρίνωσι παρόμοιον σχέδιον, εἴτε εἰς τὰ συγγράμματά των, εἴτε εἰς τὰς γενικὰς τῆς Ἑλλάδος συναθροίσεις (6), ἀλλ' ὡσὰν νὰ ἦτον αὐτὸς ὁ σκοπὸς τρόπον τινὰ δεκτικὸς ἐκπληρώσεως, τὸ συμβεβηκὸς

(1) Αὐτ. (2) Πολυαί. σρατηγ. 5. κεφ. α'. (3) Ξεν. αὐτ. (4) Βαλ. Μαξ. 5. κεφ. ι. (5) αὐτ. (6) Φιλόσ. περί ζω. σοφισ. α'. §. 493. Ἰστορ. παση. §. 209. πρὸς Φιλίπ. §. 291.

τὸν ἐδικαιοποίησεν. Εἶδον ἐπομένως, ὅτι ὁ Φίλιππος τῆς Μακεδονίας ἔδωκε νόμους εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς Σκυθίαν, ἔμαθον, ὅτι ὁ υἱὸς του ἀνέτρεψε τῶν Περσῶν τὸ βασίλειον. Καὶ ὁ εἷς, καὶ ὁ ἄλλος ἠκολούθησαν τὸ ἴδιον σύστημα τοῦ Ἰάσωνος, ὅς τις δὲν εἶχεν ἴσως ὀλιγωτέραν ἐμπειρίαν ἀπὸ τὸν πρῶτον, μῆτε κατωτέραν δραστηριότητα ἀπὸ τὸν δεύτερον. Μετά τινας χρόνους, ἀφ' οὗ ἔθανατώθη, ἦλθομεν εἰς Φεράς, πόλιν μεγίστην, καὶ περικυκλωμένην ἀπὸ κήπους (1). Ἐθαύροῦμεν, ὅτι ἠθέλαμεν εὖρη εἰς αὐτὴν κάπποια ἰχνη ἐκείνης τῆς λαμπρότητος, μὲ τὴν ὁποίαν ἤυγαζε εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰάσωνος, ἀλλ' ἐβασίλευεν εἰς αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ παρίσα εἰς τὴν Ἑλλάδα θάλαμα, τοῦ ὁποίου ἰδέαν δὲν εἶχον, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν εἶδον τύραννον. Ὁ θρόνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο, ἐκάπνιζεν ἔτι ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν προκατόχων του. Εἶπον, ὅτι ὁ Ἰάσων ἐφονεύθη ἀπὸ συνωμότηας. Οἱ δύο του ἀδελφοὶ Πολύδωρος, καὶ Πολύφρων τὸν διεδέχθησαν, ὁ Πολύφρων ἐδολοφόνησε τὸν Πολύδωρον (2), καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐδολοφονήθη ὁ ἴδιος παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅς τις βασιλεύει σχεδὸν ἀπὸ δώδεκα χρόνους (3), ὅταν ἦλθομεν εἰς Φεράς.

§. ιζ'. Ὁ αἰμοβόρος αὐτὸς ἡγεμῶν εἶχε πάθη χαμερπῆ μὲ ἀχρεῖα ἐλαττώματα. Εἰς τὰς συνθήκας ἀσυνείδητος, εἰς τὰς μάχας φοφοδής, καὶ μικρόψυχος. Ἔσχε τὴν φιλατιμίαν τῶν πορθητέων μόνον, διὰ νὰ κατακορέσῃ τὴν φιλαργυρίαν του, καὶ τὴν ὄρεξιν τῶν ἠδονῶν, διὰ νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς ῥυπαρωτέρας τρυφάς (4). Ἀγέλην φυγάδων, καὶ πλανητῶν, οἳ τινες ἦσαν ἐπὶ κακίᾳ διαβόητοι, ἀλλ' ὅχι τόσοσ, ὡς ἐκεῖνος παράνομοι, ἐγένοντο στρατιῶται, καὶ σωματοφύλακές του, φέ-

(1) Πολύβ. ιζ'. §. 756. I. iv. 1. 33. c. 6. (2) Ξεν. Ἑλ. ιζ. 5. §. 600. (3) Διόδ. ιε'. 374. (4) Πλοῦτ. εἰς Πελοπόν. §. 293.

ροντες καὶ εἰς τὰς ἐπικρατείας του, καὶ εἰς τὰ γειτνιαζοντα ἔθνη πανταλῆ ἄλεθρον. Δορυφορούμενος μὲ αὐτοὺς, εἰσῆλασε ποτὲ εἰς πόλιν σύμμαχον, συνήθροισεν ὑπὸ διαφόρους προφάσεις τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἀγορὰν, τοὺς κατέσφαξε, καὶ παρέδωκε τὰς κατοικίας των εἰς διαρπαγμὸν (1). Κατ' ἀρχὴς τὰ ὄπλα του ἔλαβον κᾶπποισιν ἔκβασιν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα νικηθεὶς ἀπὸ τοὺς Θετταίους, ἐνωθέντας μὲ διάφορα πλήθη τῆς Θετταλίας (2), ἔσρῃφεν εἰς τὸ ἐξῆς τὰς μαχίας του μόνου κατὰ τῶν ἰδίων του ὑπηκόων. Οἱ μὲν ἀπὸ αὐτοὺς κατεβιβάσθησαν εἰς ἄβου ζῶντες (3), οἱ δὲ, ἐνδεδυμένοι μὲ ἐρράμμένα δέρματα ἄρκτων, ἡ ἀγαιοχοίρων, κατεξεσχίζοντο ἀπὸ σκύλλους θηρευτικούς, γεγυμνασμένους εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς θήρας. Εἶχε τρυφὴν τὰς τιμωρίας, καὶ αἱ ἐλεεῖν αὐτὸν κραυγαὶ τῶν δυσυχῶν ἐσκλήρουν τὴν ψυχὴν του περισσότερον. Μὲ ὅλον τοῦτο ἐν μίᾳ τῶν ἡμερῶν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἠπόρει, αἰσθανόμενος εἰς τὸν ἑαυτὸν του κᾶπποισιν συμπάθειαν, ὅταν παρίστατο εἰς τὸ θέατρον ἢ Ἐκάβη τοῦ Εὐρύπιδου, ἀλλ' ὁμέσως ἐξεπόρτισε, βοῶν, ὅτι πολλὰ ἠθέλεν ἐντραπῆ, ἂν, βλέπων μὲ ὄμμα ἀδιάφορον, ὅτι ἔτρεχε τὸ αἷμα τῶν ὑπηκόων του, ἠθέλε φανῆ, ὅτι συμπαθεῖ εἰς τὰς δυσυχίας τῆς Ἐκάβης, καὶ Ἀνδρομάχης (4). Οἱ Φεραῖοι ἔζων εἰς τρομάραν, καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἀθλιότητα, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ ὑπερβολὴ τῶν κακῶν, καὶ τὴν κάμνει νὰ κρίνηται δυσυχία ἀφόρητος. Οἱ ἀναστεναγμοῖ των δὲν ἐτόλμων νὰ φανερωθῶσι, καὶ αἱ εὐχαί, μουσικῶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τρέχουσαι, ἀποπερατοῦντο ἀπὸ ἀπελπισίαν ἀδύνατον. Ὁ Ἀλέξανδρος, τεταραγμένος ἀπὸ τοὺς φόβους, δι' ὧν τοὺς ἄλλους ἐτάραττεν, εἶχε τὴν μερίδα τῶν τυράννων, τὸ μισεῖν, καὶ μισεῖσθαι. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ ἐκτύπωμα τῆς σκλή-

(1) Διοδ. κ'. §. 385. Πλούτ. αὐτ. Πανσα. ζ'. §. 463. (2) Διοδ. αὐτ. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) Αἰλία. ποικί. ις. ιδ'. κεφ. μ'. Πλούτ. αὐτ.

ρότιπός του διεκρίνοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἢ ταραχὴ, δυσπιστία, καὶ ὁ τρόμος, τὰ ὅποια ἐβασάνιζον τὴν ψυχὴν του. Ὅλα ἦσαν εἰς αὐτὸν ὑποπτα. Οἱ σωματοφύλακές του τὸν ἐτρόμαζον, ἐπροφυλάττετο καὶ ἀπὸ τὴν Θήβην τὴν γυναϊκά του, τὴν ὁποίαν ἠγάπα μὲ τὴν αὐτὴν μανίαν, μὲ ὅσπν τὴν ἐξάλειψεν, ἂν δίδεται, νὰ ὀνομασθῇ ἔρως τὸ Θηριώδες πάθος, τὸ ὁποῖον τὸν ἔστυρε πλησίον της. Διῆγε τὴν νύκτα, κατὰ τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ παλατιούτου, εἰς τοιοῦτον κοιτῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆρχετο δεξιὰς κλίμακος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος ἐφυλάττετο ἀπὸ μέγαν σκύλλον, ὅστις ἐφείδετο μόνον τὸν βασιλέα, τὴν βασίλισσαν, καὶ τὸν δούλον, ὅστις εἶχε ἐπιστάσιαν νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς τροφῆς του. Ἐκεὶ κάθε ἑσπέρα ἐκλείετο, προπόρευομένου τοῦ ἰδίου δούλου, καὶ κρατοῦντος σπαθίου γυμνόν, καὶ περισκεπτομένου τὴν κατοικίαν ἀκριβῶς (1).

§. ιβ'. Ἐνταῦθα μέλλω νὰ συνάψω ἰδιάζουσάν τινα ὑπόθεσιν, χωρὶς νὰ κάμω περὶ αὐτῆς κάμμίαν κρῖσιν. Ὁ Εὐδήμος ἀπὸ τὴν Κύπρον, ἀπερχόμενος ἀπ' Ἀθήνας εἰς Μακεδονίαν, ἠρρώσθη εἰς Φεράς (2). Ἐπειδὴ πολλάκις τὸν εἶδον παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, τοῦ ὁποίου ἦτον φίλος, τῷ ἀπέδωκα εἰς τὴν ἀσθενείαν του ὅλας τὰς ὀφειλομένας παρ' ἐμοῦ ἐπισκέψεις. Μίαν ἑσπέραν, ἐν ἣ ἔμαθον ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς, ὅτι ἀπῆλπιζοντο ἀπὸ τὴν θεραπείαν του, ἐκάθισα πλησίον τῆς κλίνης του. Ἐλαβε συμπάθειαν εἰς τὴν θλίψιν μου, ἠπλώσεν εἰς ἐμὲ τὴν χεῖρά του, καὶ μοὶ εἶπε μὲ φωνὴν τεθνηκυῖαν. Χρεώσω νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὴν φιλίαν μας μυσῆριον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀνακαλυφθῇ εἰς κάθε ἄλλον, ἔξω ἀπὸ σέ, χωρὶς κίνδυνου. Εἰς τὰς τελευταίας αὐτὰς νύκτας, νέος τις θαυμασίου κάλλους μοὶ ἐφάνη καθ' ὑπνόν, μοὶ εἰδοποίησεν, ὅτι

(1) Cicero. de offic. l. 2. c. 7. Βαλ. Μάξ. βιβλ. 9. κεφ. 17. (2) Ἀριστ. παρὰ Ηικέρ. περὶ μαντ. α'. κεφ. κέ.

Θέλω ἰατρευθῆ, καί, εἰς πέντε χρόνους, Θέλω ἐπιστρέψαι εἰς τὴν πατρίδα μου. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προρρήσεώς του, εἶπε προσέτι, ὅτι ὁ τύραννος εἰς τὸ ἐξῆς ἔχει νὰ ζήσῃ ὀλίγας ἡμέρας. Ὑπέλαβον αὐτὴν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Εὐδήμου, ὡς σύμπτωμα παραφροσύνης, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ κατάλυμά μου πολλὰ λυπημένος. Τὴν αὐγὴν τῆς ἐπομένης ἐξυπνήσαμεν ἀπὸ ἐκείνας τὰς φωνὰς, μυριάκις ἐπαναλαμβανομένας. Ἀπέθανε! Δὲν εἶναι πλέον ὁ τύραννος! ἐφρονεύθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς βασιλίσσης! Ἐρέξαμεν εὐθύς εἰς τὸ παλάτιον, εἶδομεν ἐκεῖ τὸ σῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκτεθειμένον εἰς τὰς ὕβρεις τοῦ συρφετώδους λαοῦ, ὅς τις τὸ κατεπάτει μὲ τοὺς πόδας του (1), καὶ ἐπανηγύριζε μὲ χαρὰν ἀνεκκλήλητον τῆς βασιλίσσης τὴν γενναιότητα. Κατὰ ἀλήθειαν αὐτὴ ἐγένεν ἀρχηγῆτρια τῶν συνωμοτῶν, εἴτε διὰ τὸ πρὸς τὴν τύραννίαν μίσος, εἴτε διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὰς προσωπικὰς τῆς ὕβρεις. Οἱ μὲν, ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεφάσισε νὰ τὴν χωρισθῆ, οἱ δὲ, ὅτι ἐθανάτωσε νέον τινὰ Θετταλὸν, τὸν ὁποῖόν αὐτὴ ἠγάπα (2). Ἄλλοι τελευταῖον, ὅτι ὁ Πελοπίδας, περὶ χρόνους τινας πρότερον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου αἰχμάλωτος, εἶχεν, ἐν ὧσιν ἐφυλάττετο εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἀνταπόκρισιν τινα μουσικὴν μὲ τὴν βασιλίσσαν, καὶ τὴν διηρέθιζε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα της, γινομένη ἀξία τῆς λαμπρότητος τοῦ γένους της (3), ὡς θυγάτηρ τοῦ Ἰάσονος. Ὅπως καὶ ἂν ἐχῆ, ἡ Θήβη, διψῶσα τὴν ἐκδίκησιν, εἰδοποίησε τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς της, Τισίφωνα, Πυθόλαον, καὶ Λυκόφωνα, ὅτι ὁ ἀνὴρ της ἀπεφάσισε τὴν ἀπώλειάν των; καὶ ἐκεῖνοι ἐν ταύτῳ ἀπεφάσισαν τὴν ἐδίκην του.

§. 19'. Τὴν παραμονὴν, τοὺς ἐκρυσφεν εἰς τὸ παλάτιον (4).

Ο' Ἀλέξανδρος πίνει μὲ ὑπερβολὴν, ἀνέρχεται εἰς τὴν κατοικίαν

(1) Πλούτ. εἰς Πελοπί. §. 298. Κουτιλ. §. κεφ. α'. (2) Ξεν. §. Ἐλ. 5'. §. 601. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) αὐτ.

κίαν του, ῥίπτεται εἰς τὴν κλίνην του, καὶ κοιμᾶται. Ἀμέσως ἡ Θήβη κατέρχεται, ἀπομακρύνει τὸν δοῦλον, καὶ τὸν σκύλον, ἐπανέρχεται μὲ τοὺς συνωμώτας, καὶ λαμβάνει τὸ σπᾶθιον, ἐξηρημένον εἰς τῆς κλίνης τὸ προσκεφάλαιον. Τότε ἡ γενναϊότης των ἐφάνη, ὅτι ἠτόνησεν, ἀλλ' ἡ Θήβη φοβερίζουσα αὐτούς, ὅτι θέλει ἐξυπνήσει τὸν βασιλέα, ἀνεκάλυψε τὴν ἀνδρίαν τους. Πίπτουσι κατ' ἐπάνω του, καὶ τὸν κατατροπῶσι μὲ πολλὰ κτυπήματα. Ἐδραμον εὐθύς νὰ ἰδεάσω περὶ τούτου τὸν Εὐδαμον, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐξεπλάγη παντελῶς. Ἀρχησε νὰ ἀναλαμβάνῃ τὰς δυνάμεις του, καὶ ἐθανατώθη μετὰ πέντε χρόνους εἰς Σικελίαν· καὶ ὁ Ἀριστέλης, ὅς τις ἀφιέρωσε διάλογόν περὶ ψυχῆς εἰς τὴν μνήμην τοῦ φίλου του (1), βεβαιώνει, ὅτι τὸ ἐνύπνιον ἐπιστοποιήθη κατ' ὅλας του τὰς περιστάσεις. Ἐπειδὴ ἐπέσρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, πρὶν ἀφήσῃ τὴν γῆν (2). Οἱ συνωμῶται, ἀφ' οὗ ἀφησαν, χρόνον τινά, τοὺς Φεραίους νὰ ἀναπνεύσωσι, διμοιράσθησαν ἀναμεταξύ των τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἔπραξαν τῶσας ἀδικίας, ὥστε οἱ ὑπήκοοί των εὐρέθησαν βιασμένοι, μετὰ τινὰς χρόνους τῆς εἰς Θετταλίαν περιηγήσεώς μου, νὰ κράξωσι πρὸς βοήθειάν τους τὸν Μακεδόνα Φίλιππον (3)· ἦλθεν, ἐδίωξεν, ὅχι μόνον τοῖς τυράννοισ τῶν Φερῶν, ἀλλ' ἔτι καὶ τοὺς, ὅσοι ἐσάθησαν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις. Ἡ ἀγαθοεργία αὕτη τόσον προσήλωσε τοὺς Θετταλοὺς εἰς τὰ συμφέροντά του (4), ὥστε ἀόκως τὸν ἠκολούθουν εἰς τὰς περισσοτέρας του ἐπιχειρήσεις, καὶ εὐκόλυνον εἰς αὐτὸν τὴν ἐκπλήρωσίν των (5).

§. κ'. Ἀφ' οὗ διήλθομεν τὰ περίξ τῶν Φερῶν, καὶ μά-

(1) Ὁ αὐτ. εἰς Διῶ. §. 967. (2) Cicero. de divin. l. 1. c. 25. (3) Διόδ. 15. §. 418 (4) Ἰσικρ. λό. πρὸς Φίλιπ. §. 238. (5) Ὅρα, εἰς τὸ νῦν. νεφ. τοῦ παρόντος συγγράμματος, τὸ γραφὲν γράμμα τῷ 4. ε-τεῖ τῆς ἑκατοστῆς ἑκτῆς ἐλυμπικίδος.

λις τὸν λιμένα, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται Παγασαί, ἀπέχων ἀπὸ τὴν πόλιν ἐνενηήκοντα στάδια ⁽¹⁾, ἐπεσκέψθημεν τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Μαγνησίας. Μετὰ ταῦτα διευθύνσαμεν τὴν ὁδοποιήσαντες πρὸς τὴν ἄρκτον, ἔχοντες δεξιὰ τὴν σειρὰν τοῦ ὄρους Πηλίου. Τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι χαριέστατα διὰ τὴν ἡμερότητα τοῦ κλίματος, τὴν ποικιλίαν τῶν ἐποπτειῶν, καὶ τὴν πληθύν τῶν πεδιάδων, τὰς ὁποίας σχηματίζουσι μάλιστα εἰς τὸ ἀρκτικώτερον μέρος τὰ πτερύγια τοῦ ὄρους Πηλίου, καὶ Ὀσσης. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἀκρωρείας τοῦ ὄρους Πηλίου ἐκτίσθη ναὸς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς. Εἰς αὐτὸν πλησιέστατα εἶναι τὸ διάσημον ἄντρον, ἔνθα βεβαιούσιν, ὅτι ὁ Χείρων πάλαι ποτὲ ἔσπασε τὴν κατοικίαν του ⁽²⁾, καὶ μέχρι τοῦδε φέρει τὸ ὄνομα ἐκεῖνου τοῦ Κενταύρου. Εἰς αὐτὸ ἀνέβημεν μετὰ τὴν ἀσθουσίαν λιτανείας νέων τινῶν, οἳ τινες κατ' ἔτος ὑπάγουσιν, ἐξ ὀνόματος πλησιαζούσης τινὸς πόλεως, νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Θεῶν. Ἄν κατὰ καὶ ἡμεῖς κατὰ τὰ μέσα τοῦ θέρους, καὶ ἡ θερμότης εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἦτον ὑπερβαλική, ἠναγκάσθημεν ὅμως νὰ σκεπασθῶμεν, καθὼς ἐκεῖνοι, μετὰ δασέα δέρματα. Κατὰ ἀλήθειαν αἰσθάνονται εἰς ἐκείνο τὸ ὄρος σφοδρτάτην ψυχρότητα, ἀλλ' ἡ προσβολὴ τῆς ἀδυνατεῖ τρόπον τιμὰ ἀπὸ τὴν μεγαλοπρεπῆ θεωρίαν, ἣτις παρήντιάζει, ἔνθεν μὲν τῆς θαλάσσης τὴν ἐπιφάνειαν, ἔνθεν δὲ τὰς πεδιάδας τῆς Θετταλίας. Τὸ ὄρος εἶναι συνηρεφές, καὶ δασὺ ἀπὸ ἐλαίας, κυπαρίσσους, κέδρους, καὶ διάφορα εἴδη δένδρων ⁽³⁾, καὶ βοτάνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ θεραπευτικὴ τέχνη λαμβάνει μεγάλην μεταχείρησιν ⁽⁴⁾. Μᾶς ἔδειξαν ῥίζαν, τῆς ὁποίας ἡ εὐωδία ὁμοιάζει μετὰ τὴν τοῦ Θύμου. Εἶναι, εἶπον, εἰς τοὺς ὄφεις, θανατηφόρον, καὶ μετὰ οἶνον λαμβανόμενον, θεραπεύει τὰ δῆγ-

(1) Στράτ. Γ' §. 436. (2) Πίνδ. Π' Θ. δ. στίχ. 1^ο1. Δασκάλ. παρὰ μικ. γεωγρ. τόμ. 6. §. 29. (3) αὐτ. (4) αὐτ. Θεόφρα. ἱσ. φυτ. δ' κεφ. 5.

ματάτων (1). Εύρίσκεται ἐκεῖ κῆρποιον φυτὸν, τοῦ ὁποίου ἡ ῥίζα εἶναι ἰατρικὸν εἰς τὴν Ἀρθρίτιδα, ἡ φλοῦδα, διὰ τὸν κώλικα, καὶ τὰ φύλλα, διὰ τὰς ῥοὰς τῆς κακοχυμίας εἰς τοὺς ὀφθαλμούς (2), ὅμως τὸ μυζήριον τῆς κατασκευῆς εἶναι εἰς τὰς χεῖρας μιᾶς μόνης γενεᾶς, ἥτις βεβαιώνει, ὅτι παραδίδεται ἀπὸ πατέρα εἰς υἱὸν, ἔτι ἀπὸ τὸν Κένταυρον Χείρονα, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναφέρει τὴν γένεσίν της. Δὲν ἀπολαμβάνει ἐξ αὐτοῦ κῆρπὸν κέρδος, καὶ νομίζεται ὑποχρεωμένη νὰ θεραπεύῃ ἀμισθί, ὅσοι τῶν ἀσθενῶν ἔρχονται νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειάν της.

§. κα'. Κατελθόντες ἀπὸ τὸ ὄρος μετὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς λιτανείας, προσεκλήθημεν εἰς τὸ συμπόσιον, τὸ ὁποῖον δίδει τέλος εἰς τὴν τελετήν. Εἰσομέν ἐπομένως εἰδός τι ἰδιαιτέρας ὀρχήσεως εἰς τινα πλήθη τῆς Θετταλίας, καὶ ἀρμοδιώτατον νὰ διεγείρῃ τὴν γενναιότητα, καὶ προσοχὴν τῶν κατοίκων τῶν ἀγρῶν (3). Μάγνης τις παρρησιάζεται μετὰ τὰ ὄπλα του, τὰ θέτει κατὰ γῆς, καὶ μιμεῖται τὰ σχήματα, καὶ περίπατον ἀνθρώπου, ὅς τις, ἐν καιρῷ πολέμου, σπείρει, καὶ γεωργεῖ τὸν ἀγρὸν του. Ὁ φόβος εἶναι ἐντετυπωμένος ἐπὶ τοῦ μετώπου του, σρέφει τὴν κεφαλὴν πανταχοῦ, παρατηρεῖ στρατιώτην τινὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι ζητεῖ νὰ πέσῃ αἰφνυδίως ἐπάνω του, ἀρπάζει εὐθὺς τὰ ὄπλα του, κτυπᾷ τὸν στρατιώτην, τὸν νικᾷ, τὸν θένει μετὰ τοὺς βόας του, καὶ τὸν διώκει ἔμπροσθέν του. Ὅλοι αὐταὶ αἱ κινήσεις ἐνεργοῦνται μετὰ ῥυθμὸν, καὶ ἤχον τοῦ αὐλοῦ. Ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδοπορίαν μας, ἐφθάσαμεν εἰς Συκούριον. Ἡ πόλις αὕτη, ἐπίτινος λόφου κειμένη, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ὀσσης, ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της ἐξοχὰς εὐτυχεῖς. Ἡ καθαρότης τοῦ ἀέρος, καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ὑδάτων τὴν ἀποκαθιστῶσι μίαν ἀπὸ τὰς τερπνοτέρας τοποθεσίας τῆς Ἑλλάδος (4). Ἐντεῦθεν μέχρι τῆς

(1) Δικαίαρ. αὐτ. (2) ὁ αὐτὸς αὐτ. (3) Ήεν. Ἀναξ. Κ. 5'. §. 371. (4) Liv. I. 42. c. 54.

Λαρίσσης ὁ τόπος εἶναι καρποφόρος, καὶ πολλὰ πολυάνθρωπος· καὶ τόσον γίνεται χαριέστερος, ὅσον πλησιάζει κανεὶς εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἥτις δικαίως ὀνομάζεται, ὡς πρώτη, καὶ πλουσιωτέρα τῆς Θετταλίας. Τὰ περίξ αὐτῆς καλλωπίζονται ἀπὸ τὸν Πηνειὸν, ὁ ὁποῖος καταβρέχει τὰ τείχη τῆς μετὰ τὰ καθαρῶτατα ρεῖθρά του (1). Κατελύσαμεν παρὰ τῆ Ἀμύντορι, ἤυραμεν παρ' αὐτῷ ὕλας τὰς ἀναπαύσεις, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ προσμένωμεν ἀπὸ τὴν παλαιὰν φίλιαν, τὴν ὁποίαν εἶχε μετὸν πατέρα τοῦ Φιλῶτα.

§. κβ'. Εἶχομεν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰ Τέμπη. Το ὄνομα τοῦτο κοινὸν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πεδιάδας αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας, προσδιορίζεται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν σχηματιζομένην ἀπὸ τὴν προσέγγισιν τοῦ Ὀλύμπου, καὶ Ὀσσης, καὶ εἶναι ὁ μόνος μέγας δρόμος, διὰ νὰ ὑπάγη κανεὶς ἀπὸ τὴν Θετταλίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἀμύντωρ ἠθέλησε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ. Ἐναυλώσαμεν πλοῖον, καὶ τὴν αὐγὴν ἐμβήκαμεν εἰς τὸν Πηνειὸν, τῆ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ Μεταγειτυῶνος (2) μηνός, ἀμέσως προσέβαλλον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας πολλαὶ πόλεις, καθὼς ἢ Φάλασσα, ἢ Γυρτώνη, Ἐλάτεια, Μάψιον καὶ Ὀμόλη, ἄλλαι μὲν τεθειμέναι ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ, ἄλλαι δὲ ἐπὶ τῶν ἐγγύς ὑψωμάτων (3). Ἀφ' οὗ διήλθομεν τὸ σῶμιον τοῦ Τιταρισίου, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα εἶναι ὀλιγωτέρον καθαρὰ ἀπὸ τὰ τοῦ Πηνειοῦ (4) ἐφθάσαμεν εἰς Γόννον, ἀπέχουσαν ἀπὸ τῆς Λαρίσσης περίπου ἑκατὸν ἐξήκοντα στάδια (5). ὅπου ἀφήσαμεν τὸ πλοῖόν μας. Ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς κοιλάδος, καὶ ὁ ποταμὸς εὐσάκεται συνεσφιγμένον μεταξὺ Ὀσσης κειμένης πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος του, καὶ τοῦ Ὀλύμπου, κειμένου πρὸς τὸ ἀρισε-

(1) Πλ. δ'. κεφ. η'. (2) τῆ ε. αὐγῆς τοῦ, 357. ἔτους πρὸ Χ. (3) Liv. ibid. (4) Ὀμ. Ἰλ. 6. σ'. 754. Στράβ. γ'. §. 441. (5) Liv. l. 35. c. 10.

ρὸν, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος εἶναι μικρόν τι περισσότερον ἀπὸ δέκα
 σάδια. Κατάτινα παλαιὰν παράδοσιν, σεισμός τῆς γῆς διείλε
 τὰ δύο ὄρη, καὶ ἠνέωξε διάβασιν εἰς τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα κα-
 τεπόντιζον τοὺς ἀγρούς (1). Τούλάχισον εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἂν
 περιφράξωσιν αὐτὴν τὴν διάβασιν, ὁ Πηνειὸς δὲν ἤθελε δυνηθῆ
 εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἔχη διέξοδον. Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ποταμὸς, ὁ ὁποῖος
 δέχεται εἰς τὰ ρεῖθρά του πολλοὺς ἄλλους, ῥέει εἰς ἐπίπεδον,
 ὅπου ὑψοῦται βαθμηδὸν ἀπὸ τὰς πηγὰς του ἕως εἰς τοὺς λόφους,
 καὶ ὄρη, τὰ ὁποῖα περικυκλοῦσιν αὐτὴν τὴν ξηράν. Πρὸς τού-
 τοις ἔλεγον, ὅτι, ἂν οἱ Θετταλοὶ δὲν ὑπετάσσοντο εἰς τὸν Ξέρ-
 ξην, αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ κυριεύσῃ τὴν Γόν-
 νον, καὶ νὰ κτίσῃ εἰς αὐτὴν ἀδιαπέρασον εἰς τὸν ποταμὸν πε-
 ριτείχισμα (2). Αὐτὴ ἡ πόλις, ἔχουσα ἀναγκαιοτάτην τοποθε-
 σίαν, εἶναι ἡ κλεῖς τῆς Θετταλίας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Μακεδο-
 νίας (3), καθὼς αἱ Θερμοπύλαι ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Φωκίδος.
 Ἡ πεδιάς ἐκτείνεται ἀπὸ τὸν λίβα πρὸς ἄρκτον (4). Τὸ μῆκος
 τῆς εἶναι τεσσαράκοντα σάδια (5), τὸ μεγαλῆτερον πλάτος τῆς
 ἔχει δὲν ἑξήκοντα σάδια, καὶ ἡμισυ (6), ἀλλὰ τὸ πλάτος τοῦτο σμι-
 κρύνεται ἐνίοτε τόσον, ὥς μόνον μένει πλεθριαῖον (7).

§. γγ'. Τὰ ὄρη καλύπτονται μὲ λεύκας, πλατάνους, καὶ
 μελίας θαυμασίας ὠραιότητος ( ). Ἀπὸ τοὺς πρόποδάς των ἐκ-
 βλύζουσι πηγαὶ καθαροῦ ὕδατος, ὡς τὸ κρύσαλλον (9), καὶ
 ἀπὸ τὰ διαλείμματα, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι τὰς κορυφὰς των, ἐκ-
 πέμπεται ἀπὸν κατάψυχος, τὸν ὁποῖόν ἀναπνέει κἀνεὶς μὲ εὐ-
 φροσύνην ἀμύθητον. Ὁ ποταμὸς φαίνεται σχεδὸν πανταχοῦ,
 ὡς ἂν πορθμὸς ἥσυχος, καὶ εἰς κἀπποια μέρη σχηματίζει νησί-

(1) Ἡρ. ζ. §. 129. Στρά. αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ. (3) Liv. 1. 42.
 c. 67. (4) Pocock, t. 3. p. 152. (5) Πλῆ. δ. κεφ. η'. Liv. 1. 44. c.
 6. (6) Note. mss. de m. stuart. (7) Πλῆ. αὐτ. Αἰλ. ποικί. ἰς. γ'. κεφ.
 α'. Perizon. ibid. salmas. in solin. p. 583. (8) Θεοφρ. ἰς. φυτ. δ.
 κεφ. 6. (9) Αἰλι. αὐτ.

δια, τῶν ὁποίων διαίωνει τὴν χλόην (1). Σπήλαια τετραπυ-
 μένα εἰς τὰς πλευρὰς τῶν ὀρέων (2), λιβάδες ἐπιτετηθευμένα
 καὶ εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ποταμοῦ, ὁμοιάζουσιν, ὅτι εἶναι τῆς ἀνα-
 παύσεως, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄσυλον. Ἄλλ' ὅτι μᾶς ἐξέπληττε
 περισσότερον, ἢ τον ἢ γινομένη, αἰσνοὶ ἀνταπόκρισις εἰς τὴν δια-
 νομὴν τῶν ὠραϊσμῶν, οἱ ὅποιοι ἐκόσμου ἐκείνους τοὺς ἀναχω-
 ρητικὸς τόπους. Ἄλλου ἡ τέχνη βιάζεται νὰ μιμηθῇ τὴν φύ-
 σιν, ἐδῶ δύναται τις νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ φύσις ἀγωνίζεται νὰ μιμη-
 θῇ τὴν τέχνην. Αἱ δάφναι, καὶ διάφορα εἶδη θάμνων σχημα-
 τίζουσιν οἰκοδον σκιαδάς, καὶ δασύδια, καὶ προξενούσιν ὠραίαν
 ἀντίθεσιν μὲ τὰς συλλογὰς τῶν ἄλσων, τὰ ὅποια καλύπτουσι
 τοῦ ὀλύμπου τοὺς πρόποδας (3). Αἱ πέτραι εἶναι ἐσκεπασμέ-
 ναι ἀπὸ εἶδος κισσοῦ, καὶ τὰ δένδρα ἐξολισμένα ἀπὸ φυτὰ, τὰ
 ὅποια ἔρπουσι περὶ τὸν ζέλεχον αὐτῶν (4), καὶ περιπλεκόμε-
 να εἰς τοὺς κλάδους των, πίπτουσιν, ὡς τόξα, καὶ σέμματα.
 Ἐν ἐνὶ λόγῳ, κάθε πρᾶγμα παριστᾷ εἰς ἐκείνους τοὺς ὠραίους
 τόπους, τὴν πλέον θυμῆρη θεωρίαν. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ὁ ὄφ-
 θαλμὸς φαίνεται, ὅτι ἀναπνέει τῶν ἀνθέων τὴν ζωηρότητα, καὶ
 ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀναδέχεται νέον πνεῦμα ζωῆς. Οἱ Ἕλληνας ἔχου-
 σιν αἰσθήματα τόσον ζωηρὰ, κατοικοῦσιν εἰς κλίμα τόσον θερ-
 μόν, ὥσε δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἐκθαμβοὶ διὰ τὰς ἐκκινήσεις,
 τὰς ὁποίας δοκιμάζουσιν εἰς τὴν ἐποπτείαν, καὶ ἔτι εἰς τὴν ἐν-
 θυμῆσιν αὐτῆς τῆς θελκτικῆς κοιλάδος. Εἰς τὴν σχεδιασθεῖσαν
 ὅπως οὖν παρ' ἐμοῦ εἰκόνα πρέπει νὰ προσθήσῃ κἀνεὶς, ὅτι τὴν
 ἄνοιξιν εἶναι ὅλη σμαραγδιζομένη ἀπὸ ἄνθη, καὶ ἀναρίθμητος
 ἀριθμὸς πτηνῶν ἀποτελεῖ εἰς αὐτὴν τὰς θελκτικώτερας μελω-
 δίας (5), εἰς τὰ ὅποια ἡ μοναξία, καὶ ὁ καιρὸς, φαίνονται, ὅ-
 τι δανειζοσι μελωδικώτερα, καὶ τρυφηλότερα ἄσματα.

(1) Pocock. t. 3. p. 152. (2) Note. mss. de M. Stuart. (3)
 ibid. (4) Αἰλ. ποι. ἱς. αὐτ. Πλίν. ἱς. §. 44. (5) Πλω. δ'. κεφ. π'.

§. κδ'. Προσηλωμένοι εἰς αὐτὰ τὰ αἰσθήματα, ἠκολούθουν τὰς ῥοὰς τοῦ Πηνειοῦ μὲ βραδύτητα, καὶ αἱ θεωρίαι μας, ἂν καλὰ καὶ ἦσαν ἠρπαγμένοι ἀπὸ πληθὺς ἀντικειμένων ἡδονικῶν, ἐπανήρχοντο μὲ ὄλον τοῦτο διὰ παντὸς εἰς τὸν ποταμόν. Ἄλλοτε μὲν ἔβλεπον τὰ κύματά του, ὅτι ἐσπινθοβόλου ἀνάμεσα εἰς τὰ φύλλα, ἀπὸ τὰ ὅποια αἰῶχθαι του ἐπισκιάζονται (1), ἄλλοτε δὲ, πλησιάζων εἰς τὸ χεῖλος, περιεργαζόμεν τὴν ἡσυχον ῥοήν τῶν ὑδάτων του (2), τὰ ὅποια ἐφαίνοντο, ὅτι συμβοηθοῦνται ἀμοιβαίως, καὶ τρέχουσιν ἄνευ βίας, καὶ θορύβου τὸ ξάδιόν τρως. Ἐλεγον εἰς τὸν Ἀμύντορα, τοιαύτη εἶναι ἡ εἰκὼν ψυχῆς καθαρᾶς, καὶ ἡσύχου. Αἱ ἀρεταίτης, γεννῶνται μίᾳ ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἐνεργοῦσιν ὅλαι ἐκ συμφώνου, καὶ χωρὶς θορύβου. Μία μόνη ἀλλοτρία εἰς αὐτὰς σκιά τῆς κακίας μὲ τὴν ἀντίθεσίν της τὰς διεγείρει εἰς ταραχήν. Ὁ Ἀμύντωρ μοι ἀπεκρίθη, μέλλω νὰ σοὶ δεῖξω τὴν εἰκόνα τῆς ἀλαζονείας, καὶ τὰ παραγόμενα ἐξ αὐτῆς ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Τότε μὲ ὠδήγησεν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ χάσματα τῆς Ὀσσης, ἐνθα, καθὼς διηγοῦνται, ἐσυγκροτήθη ἡ μάχη τῶν Τιτάνων κατὰ τῶν Θεῶν. Ἐνταῦθα χεῖμαχρὸς ὀρμητικὸς καταπίπτει ἐπί τινος σρώματος πετρῶν, τὰς ὁποίας κλονίζει μὲ τὴν σφοδρότητα τῆς πτώσεως. Ἐφθάσαμεν εἰς μέρος τι, ὅπου τὰ ὑδάτά του, βιαίως συναγόμενα, ζητοῦσι νὰ διαρρήξωσι διέξοδον, ἀντεμβάλλουσι, κορυφούνται, καὶ κρημνίζονται, μουγγίζοντά, εἰς τι βάραθρον, ὅθεν ῥίπτονται μὲ νέαν ὀρμήν, διὰ νὰ διαρραγῶσιν ἀναμεταξύ των εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ ψυχῆ μου ἠσχολεῖτο εἰς αὐτὸ τὸ θέαμα. Ἄλλ' ὅταν ἐσκόπωσα τοὺς ὀφθαλμούς μου τριγύρω μου, τότε εὔρεθην περισσφιγμένους μετὰξὺ δύο μελανῶν ὀρέων, ξηρῶν, καὶ αὐλακισμένων καθ' ὄλον τὸ ὕψος των ἀπὸ βαθείας ἀβύσσους. Πλησίον τῆς ἀκρωρείας των, νέφη ἐπεριπλανῶντο μὲ βραδύτητα ἀνάμεσα εἰς τεθλιμμένα δένδρα, ἢ ἐ-

(1) Αὐτ. (2) Αἰλι. αὐτ. Πρσα. αἰκ. βιβλ. δ'. κεφ. γ'.

σέκοντο ἀπρωρημένα ἐπάνω εἰς τοὺς ἀκέρτους κλάδους των. Κάτω εἶδον τὴν φύσιν εἰς ἀπώλειαν. Ὅρη, κατακερματισμένα, ἦσαν ἐνταφιασμένα εἰς τὰ συντρίμματά των, καὶ παρῖσιν μόνον ἀπορρώγας φοβερικὰς, καὶ συγκεχυμένως ἐπισσώρευμένας. Ποία ἄρα δυνάμεις συνέτριψε τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν τῶν ἐξαισίων μεγεθῶν; Μήπως ἡ μανία τῶν βορέων; Μήπως κάμμία ἀνετροπή τῆς σφαίρας; ἢ ἡ φοικώδης τῶν θεῶν κατὰ τῶν Τιτάων ἐκδίκησις; Δὲν τὸ ἤξεύρω. Ἀλλὰ τέλος πάντων εἰς αὐτὴν τὴν φοικώδη κοιλάδα ἔπρεπε νὰ ἔρχονται οἱ προφθιταί, καὶ νὰ θεωρῶσι τὴν εἰκόνα τῆς ἐρημώσεως, μὲ τὴν ὁποίαν καταθλίβουσι τὴν γῆν.

§. κς'. Ἐβιάσθημεν νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπον, καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰλκυσθῆμεν ἀπὸ τοὺς μελωδικοὺς ἤχους λύρας τινὸς (1), καὶ ἀπὸ φωνᾶς ἐτι θελκτικωτέρας ἀπὸ αὐτὴν. Αὕτη ἦτον ἡ Θεωρία, τὴν ὁποίαν οἱ Δελφοὶ σέλλουσι εἰς τὰ Τέμπη κάθε ἐννέα χρόνους (2). Λέγουσι, ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν τους μὲ σέφανον, καὶ κλάδους δάφνης, τὰ ὅποια ἀπ' αὐτὴν τὴν κοιλάδα ἔκοψε, καὶ πρὸς ἀνάμνησιν, σέλλουσι τὴν Θεωρίαν, τὴν ὁποίαν εἶδομεν, ὅτι ἔφθασε. Συνίστατο ἀπὸ τὸ ἄνθος τῶν νέων Δελφῶν. Ἐθυσίασαν θυσίαν μεγαλοπρεπῆ ἐπίτινος θυσιαστηρίου, ἐγεθέντός πλησίον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Πηνειοῦ, καὶ, ἀφ' οὗ ἔκοψαν κλάδους ἀπὸ τὴν ἰδίαν δάφνην, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ Θεὸς ἐσφαναώθη, ἀνεχώρησαν, ψάλλοντες ὕμνους. Ἀφ' οὗ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν κοιλάδα προσέβαλλον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας τὰ ωραιότερα θεάματα. Τόπος ἐπίπεδος, κκαλυμμένος ἀπὸ αἰκίας, καὶ δένδρα, ὅπου ὁ καταμὸς, τοῦ ὁποίου ὁ πυθμὴν εἶναι πλατύτερος, καὶ ἡ ῥοὴ ἡσυχωτέρα, φαίνεται, ὅτι πολλαπλασιάζεται μὲ ἀναριθμητοὺς

(1) Πλοῖτ. περὶ μουσι. §. 1136. ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 13. §. 220. (2) Αἰλ. ποικ'. 15. γ'. κεφ. α'.

περιελλίξεις. Εἰς διάσασιν σαδίων τινῶν φαίνεται ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος, ἐκεῖθεν παρρησιάζεται ἡ χερσονήσος τῆς Παλλήνης, καὶ πορρώτερα, τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος ἀποπερατοῖ αὐτὴν τὴν μεγαλοπρεπῆ θεωρίαν (1). Ἐσοχαζόμεθα, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν Γόννον, ἀλλὰ καταγιγίς σφοδρὰ μᾶς ἠνάγκασε νὰ διέλθωμεν τὴν νύκτα εἰς οἰκίαν τινα, εὕρισκομένην παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀνήκουσαν εἰς Θεταλόν τινα, ὅς τις μᾶς ὑπεδέχθη μὲ προθυμίαν. Οὗτος ἔζησε χρόνους τινὰς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Κότυος, καὶ κατὰ τὸ δεῖπνον μᾶς ἐδιηγῆθη ἀνέκδοτά τινα, πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα ἀναφερόμενα.

§. κς'. Ὁ Κότυς, μᾶς εἶπεν, εἶναι ὁ πλαυσιώτερος, τρυφηλότερος, καὶ ἀκρατέστερος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Θράκης. Ἐξω ἀπὸ ἄλλας πολλὰς προσόδους ἀπολαμβάνει κατ' ἔτος περισσότερον ὑπὸ διακόσια τάλαντα ἐκ τῶν λιμένων τῆς χερσονήσου, τοὺς ὁποίους ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του (2). Μὲ ὄλου τοῦτο οἱ θησαυροὶ του μόλις ἐξακοῦσιν εἰς τὰς ἐπιθυμίας του. Τὸ θέρος περιπλανᾶται μὲ τὴν αὐλὴν του εἰς δάση, ὅπου κατεσκευάσθησαν δρόμοι θαυμασοί. Ὅταν εὕρῃ εἰς τὰς ὄχθας ποταμοῦ τινὸς ἐποπτεῖαν εὐφρόσυνον, καὶ σκιὰς καταψύχους, ἐκεῖ κάθεται, καὶ παραδίδεται εἰς ὅλας τὰς ὑπερβολὰς τῆς τραπέζης. Τέως κυριεύεται ἀπὸ παραφροσύνης, ἡ ὁποία ἤθελεν ἦναι ἀξία ἐλέους, ἀν' ἴσως ἡ μωρία, ἠνωμένη μὲ τὴν ἐξουσίαν, δὲν ἤθελεν ἐργάζηται πάθῃ δειμιότατα· ἠξέυρετε, ποῖον εἶναι τοῦ ἔρωτός του τὸ ὑποκείμενον; Ἡ Ἀθηνᾶ. Ἐπρόσαξε κατ' ἀρχὰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐρωμένας του νὰ σοσιαθῆ μὲ τὰ παράσημα αὐτῆς τῆς Θεᾶς· ἀλλ' ἐπειδὴ τοιαύτη ἀπάτη ἤθελε τὸν ἀνάψει περισσότερον, ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῆ τὴν ἰδίαν. Ὁ γάμος ἐπανηγυρίσθη μὲ τὴν μεγαλπύραν μεγαλοπρέπειαν, προσεκληθῆναι καὶ ἐγὼ εἰς

(1) Note mss. de M. Stuart. (2) Δημοσθ. εἰς Ἀριστοκρ. §. 743.

αὐτῶν. Ἐπρόσμενε μὲ ἀτυπομονησίαν τὴν νύμφην του, καὶ ἐν ᾧ τὴν ἐπρόσμενον, ἐμέθυσε. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ συμποσίου, ἕνας ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας του ὑπῆγε, διὰ πρσαγῆς του, εἰς τὴν σκηνὴν, ἔνθα ἡ νυμφικὴ κλίνη ἦτον ἡτοιμασμένη, καὶ, ἐπιστρέφων, ἐφανέρωσεν, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἦλθεν. ἔτι. Ὁ Κό-
 τυς τὸν ἐτόξευσε, καὶ τοῦ ἐσήκωσε τὴν ζωὴν. Ἄλλος τις φύ-
 λᾳς ἐδοκίμασε τὴν ἰδίαν τύχην. Ὁ τρίτος, διδαγμένος ἀπὸ
 ἐκεῖνα τὰ παραδείγματα, εἶπεν, ὅτι εἶδε τὴν θεῶν πλαγια-
 σμένην, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν τὸν βασιλέα ἀναμένουσαν. Ἀ-
 πὸ τοὺς λόγους τούτους ὑποπτευθεὶς, ὅτι ἐδέχθη τὰς φιλοφρο-
 νήσεις τῆς νύμφης του, ὥρμησε μὲ μανίαν κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν
 κατεξέσχισε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας (1).

§. κζ'. Τοιαύτη ἐσάθη ἡ διήγησις τοῦ Θετταλοῦ. Μετὰ
 μικρὸν οὖν ἀδελφοί, Ἡρακλείδης, καὶ Πύθων, συνωμοσίαν
 κατ' αὐτοῦ ποιησάμενοι, τὸν ἐσήκωσαν ἀπὸ τὴν ζωὴν. Οἱ Ἀ-
 θηναῖοι, ἔχοντες ἀλληλοδιαδόχως αἰτίαν νὰ καυχῶνται, καὶ
 νὰ παραπονῶνται δι' αὐτὸν, ἐξέσπισαν ὑπὲρ αὐτοῦ, κατ' ἀρχὰς
 τῆς βασιλείας, διάδημα χρυσοῦν μὲ ἐπιγραφὴν τοῦ πολίτου,
 καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐχάρισαν τὰς ἰδίας τιμὰς εἰς τοὺς
 δολοφονεῖς του (2). Τὴν νύκτα διελύθη ἡ καταιγίς. Ἀφ' οὗ
 ἐξημέρωσεν, ἡ θάλασσα ἦτον ἡσύχη, καὶ ὁ οὐρανὸς εὐδίας.
 ἐπανῆλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ εἶδομεν τὰς ἐτοιμασίας ἐορ-
 τῆς, τὴν ὁποίαν οἱ Θετταλοὶ πανηγυρίζουσιν ἑτησίως εἰς ἀνά-
 μνησιν τοῦ σεισμοῦ, ὅς τις, δίδων διάβασιν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ
 Πηνειοῦ, ἀνεκάλυψε τὰς ὠραίας πεδιάδας τῆς Λαρίσσης. Οἱ
 πολῖται τῆς Γόννου, Ὀμόλης, καὶ ἄλλων ἐγγύς πόλεων, ἔφ-
 θανον κατὰ διαδοχὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Τὰ θυμιάματα τῶν
 θυσιῶν ἐκαίοντο πανταχοῦ (3). Ὁ ποταμὸς ἦτον κεκαλυμ-

(1) Ἀθῆν. βιβλ. 6. κεφ. η'. (2) Δημοσθ. εἰς Ἀριστοκρ. §. 744.

(3) Ἀθῆν. ιδ'. §. 639. Δίλ. αὐτ.

μένος ἀπὸ πλοῖα, ἀνερχόμενα ἀδιακόπως, καὶ κατερχόμενα. Ἐΐσησαν τραπέζας εἰς τὰ θάλασσαν, εἰς τοὺς χλοερῶς βώλους, εἰς τὰ χεῖλη τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰ νησίδια, πλησίον τῶν πηγῶν, αἱ ὁποῖαι πηγάζουσιν ἀπὸ τὰ ὄρη. Ἀνάμεσα εἰς ὅλα αὐτὰ, ἦτον καί τι ἰδιάζον, τὸ ὁποῖον ἐλάμπρυνεν αὐτὴν τὴν ἐορτὴν περισσότερον. Δὲν γίνεται καμμία διάκρισις μεταξὺ ἀνδραπόδων, καὶ κυρίων, ἢ κάλλιων, οἱ δευτεροὶ ὑπηρετοῦσι τοὺς πρώτους. Οἱ νέοι δεσπότεαι ἐκπληροῦσι τὴν δεσποτείαν τους μὲ τόσῃ ἐλευθερίαν, ὥστε προχωρεῖ ἐνίοτε καὶ μέχρι τῆς αὐτεξουσιότητος, καὶ γίνεται αἰτία νὰ κατασῆσῃ τὴν χαρὸν ζωηροτέραν. Εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς τραπέζης ἔπονται καὶ τῆς ὀρχήσεως, τῆς μουσικῆς, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀσκήσεων, προβαίνοσαι καὶ ἕως εἰς τῆς νυκτὸς τὸ βαθυτάτον.

§. κη'. Τὴν ἀκόλουθον, ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν Λάρισσαν, εἶχομεν εὐκαιρίαν, μεθ' ἡμέρας τινὰς, νὰ θεωρήσωμεν τῶν ταύρων τὸν πόλεμον. Εἶδον παρομοίους εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος (1), ἀλλ' οἱ Λαρισσαῖοι δεικνύουσιν εἰς αὐτὸν περισσότεραν ἐμπειρίαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους δήμους. Τὸ θέατρον ἦτον εἰς τὰ περίξ τῆς πόλεως. Ἀπελύθησαν πολλοὶ ταῦροι, καὶ ἄλλαι τόσαι ἵπποις, οἵτινες τοὺς διώκουσι, καὶ τοὺς κεντῶσι μὲ ἓν εἶδος δόρατος. Πρέπει καθεὶς ἵππεὺς νὰ προσκολληθῆ μὲ ἓνα ταῦρον, νὰ τρέχῃ εἰς τὰ πλάγιά του, νὰ τὸν σενοχωρῆ, καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὰ ὀρμήματά του ἀλληλοδιαδόχως, καὶ, ἀφ' οὗ ἐκκενώσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ ζώου, νὰ τὸ κρατῆ ἀπὸ τὰ κέρατα, καὶ νὰ τὸ ρίπτῃ κατὰ γῆς, χωρὶς νὰ καταβῆ ἀπὸ τὸν ἵππον ὁ ἴδιος. Ἐνίοτε ρίπτεται ἐπὶ τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον ἀφρίζει ἀπὸ τὴν μανίαν του, καὶ μὲ ὅλους τοὺς βιαίους πινάγμους, τοὺς ὁποῖους δοκιμάζει, τὸ ἀνατρέπει ἐνώπιον τοσούτων θεατῶν, αἰ-

(1) Πλὴν. ν'. κεφ. μν'. Sueton. in Claud. c. 21. Ἡλιόδ. Αἰθ. ἱ. §. 498. Salmas in Pollion. p. 286.

τινες χειροκρατοῦσι τὴν νίκην τοῦ. Ἡ διοίκησις αὐτῆς τῆς πόλεως εἶναι εἰς τὰς χεῖρας πολιταρχῶν τινῶν, οἱ ὅποιοι ἐπλέγονται παρὰ τοῦ δήμου, καὶ νομίζονται ὑπόχρεοι νὰ τὸν κυλακεύωσι, θυσιάζοντες τὰ ἀγαθὰ τῶν εἰς τὰς φαντασίας τοῦ (1). Οἱ φυσικοὶ γνωμοδοτοῦσιν, ὅτι, ἀφ' οὗ οἰκονόμησαν εἰς τὰ γάσιμα ὕδατα διεξοδον, τὰ ὅποια, εἰς πολλὰ μέρη, ἐκάλυπτον τὰ περίξ αὐτῆς τῆς πόλεως, ὁ ἀὴρ κατέστη καθαρώτερος, καὶ πολλὰ ψυχρότερος. Πρὸς πιστοποίησιν τῆς δόξης τινῶν, ἀναφέρουσι δύο παρατηρήματα. Αἱ ἐλαίαι εὐαρεσοῦντο πολλὰ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν πρότερον, κατὰ τὸ παρὸν δὲν δύνανται νὰ ἀντέχωσιν εἰς τοῦ χειμῶνος τὰς ψυχρότητας, καὶ τὰ κλήματα συχνότατα ἐκεῖ παγώνουσι, τὸ ὅποιον τοῦτο ποτὲ δὲν ἠκολούθει ἄλλοτε (2). Φθινόπωρον ἦδη ἦτον, ὅταν ἡμεῖς εὐρισκόμεθα ἐκεῖ. Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ καιρὸς εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, εἰς τὴν Θετταλίαν ἐξαιρετος, καὶ διαρκεὶ χρόνον διεξοδικόν (3)· περιήλθομεν τὰς πλουσιαζούσας πόλεις, καὶ ἐπισάντος τοῦ καιροῦ τῆς ἀποδημίας μας, ἀπεφασίσαμεν νὰ διέλθομεν διὰ τῆς ἡπείρου, καὶ ἐλάβομεν τὸν δρόμον τῆς πόλεως Γόμφων, κειμένης κατὰ τοῦ Πίνδου τοῦς πρόποδας.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ ΄.

Περιήγησις εἰς Ἠπειρὸν Ἀκαρνανίαν, καὶ Αἰτωλίαν. Μαντεῖον τῆς Δωδώνης. Πήδημα τῆς Λευκάδος.

§. α'. Οὗ Πίνδος χωρίζει τὴν Θετταλίαν ἀπὸ τὴν ἡπείρου, τὸν διήλθομεν ὑπεράνω τῶν Γόμφων (4), καὶ εἰσήλθομεν εἰς

(1) Ἄρισ. πολιτ. ε'. κεφ. 5'. (2) Θέοφρα. περὶ αἰτ. φυτ. ε'. κεφ. κ'. (3) αὐτ. γ'. κεφ. 5'. (4) Liv. 32. ο. 14.

τὸν τόπον τῶν Ἀθαμάνων. Ἐντυθεὺν ἐδυνάμεθα νὰ ἐλθωμεν εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, τὸ ὅποιον δὲν ἦτον τόσον μακρὰν ὅμως, ὅχι μόνον ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν δι' ὄρεων, τὰ ὅποια ἤδη ἐκαλύπτοντο ἀπὸ χιόνας, ἀλλὰ καὶ ὁ χειμὼν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν εἶναι σκληρότατος (1), εἶδομεν τόσα μαντεῖα εἰς τὴν Βοιωτίαν, τὰ ὅποια ἐπροξένουν εἰς ἡμᾶς ἀνδρῶν μᾶλλον, ἢ περιέργειαν, ὅθεν ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀπέλθωμεν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀμβρακίαν δι' ὁδοῦ βραχυτάτης μὲν, τραχυτάτης δέ (2). Ἡ πόλις αὕτη, ἀποικία τῶν Κορινθίων (3), κείται πλησίον ἐνὸς κόλπου, ὅς τις φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα (4). Ὁ ποταμὸς Ἀραχθὸς ῥέει πρὸς τὴν δύσιν τῆς, κατὰ ἀνατολὰς, εὐρίσκεται λόφος, ἔνθα ἔκτισαν ἀκρόπολιν· τὰ τείχη τῆς ἔχουσι σχεδὸν εἰκοσιτεσσάρων σταδίων περιφέρειαν (5). Εἰς τὰ ἔνδον, ἔλκουσι τὰς θεάς τοῦ θεατοῦ ναοί, καὶ ἄλλαι οἰκοδομαὶ ἀξιόλογοι (6), εἰς τὰ ἔξω, καρποφόροι πεδιάδες, πολλὰ μακρὰν ἐκτεινόμεναι (7). Διετράψαμεν εἰς αὐτὴν ἡμέρας τινὰς, καὶ ἐλάβομεν γενικὰς ἰδέας περὶ τῆς Ἡπείρου.

§. β'. Ὁ Πίνδος ἐξ ἀνατολῶν, καὶ ὁ Ἀμβρακικὸς κόλπος ἐκ μεσημβρίας, χωρίζουσι τρόπον τινὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Πολλαὶ σειραὶ ὄρεων διακόπτουσι τοῦ τόπου τὸ ἐνδότερον. Πρὸς τὰ παράλια εὐρίσκονται τοποθεσίαι εὐφρόσυνου, καὶ ἀγροὶ πλούσιοι (8). Ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς, ὅσοι τὴν ποτίζουσιν, εὐφημίζεται ὁ Ἀχέρων, ὁ ὅποιος εἰσβάλλει εἰς λίμνην τινὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καὶ ὁ Κοκυτὸς, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα εἶναι ἀνδέξαστα (9). Εἰς τὴν ἰδίαν ξηρὰν εὐρίσκεται μέρος τι, ὀνομαζόμενον ἄορνος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξέρχονται ἀτμοί, οἵτινες μολύνουσι τὸ αἶρα (10). Ἀπὸ αὐτὰς τὰς περιγραφὰς

(1) Ὁμ. Ἰλ. 6. στίχ. 750. (2) Liv. ibid. c. 15 (3) Θουκ. 6 κερ. π'. (4) Στρά. 5. §. 325. (5) Liv. l. 38. c. 4. (6) Δικαιάρ. στίχ. 28. (7) Πολύβ. κερ. κζ'. (8) Στρά. 5. §. 324. (9) Πausanias. α'. κερ. ιζ'. (10) αὐτ. 5. κερ. λ. Πλίν. δ'. κερ. α'.

εύκολον εἶναι νὰ γνωρίσωσι τὸν τόπον, ὅπου, κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, ὑπέθετον τὸν ἄδην. Ἐπειδὴ ἡ ἡπειρος τότε ἦτον ὁ τελευταῖος τῶν ἐγνωσμένων τόπων ἀπὸ τὸ μέρος τῆς δύσεως, αὐτὸς ἐνομιζέτο, ὡς κατοικία τοῦ σκότους. Ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἴδιον μέρος, ὅσον ἐφηπλοῦντο τοῦ κόσμου τὰ ὄρια, τόσον καὶ ὁ Ἄδης ἔλλαττε τὴν τοποθεσίαν του, καὶ ἐτοποθετεῖτο, τῶρα μὲν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, τῶρα δὲ, εἰς τὴν Ἰβηρίαν, καὶ αἰετοῖς εἰς τὰ μέρη, ἔνθα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο, ὅτι ἐσβέννυτο. Ἡ ἡπειρος ἔχει πολλοὺς καλοὺς λιμένας. Ἐξέρχονται ἀπὸ αὐτὴν, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἵπποι ταχυδρόμοι (1), καὶ κύνες ποιμενικοὶ, αἵτινες φυλάττουσι τὰ ποιμνία, καὶ ἔχουσι κάπποιον χαρακτῆρα ὁμοιότητος μὲ τοὺς ἡπειρώτας. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ οὐδὲν εἰς μανίαν ἐξάπτονται (2). Μερικὰ τετράποδα ἐκεῖ εἶναι ἐξαισίου μεγέθους, πρέπει νὰ ἦναι κανεῖς ὄρθιος, ἢ ὀλίγον τι κευφῶς, διὰ νὰ ἀμέλγη τὰς βίας, αἱ ὁποῖαι οἴδουσιν ἐξαισίον ποσότητα γάλακτος (3). Ἦκουσα, ὅτε ἐδιηγούντο περὶ τινος βρύσεως, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὰ μέρη τῆς Χαονίας, ὅτι ἐξάγουσιν ἀπὸ αὐτὴν ἄλας· ἐπειδὴ τὰ ὕδατά της εἶναι γεμάτα. Τὰ βράζουσι, τὰ ἐξατμίζουσι, καὶ τὸ καταλειφθὲν εἶναι ἄλας λευκὸν, ὡς ἡ χιών (4).

§. γ'. Ἐξω ἀπὸ Ἑλληνικὰς τινας ἀποικίας, συσραθείσας εἰς διαφόρους τῆς ἡπείρου ἐπαρχίας (5), ἀριθμοῦνται εἰς αὐτὸν τὸν τόπον δεκατέσσαρα παλαιὰ ἔθνη, τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ βάρβαρα, καὶ διεσπαρμένα εἰς ἀπλᾶς κόμας (6), τινὰ μὲν ἀπ' αὐτὰ ἦσαν εἰς διαφόρους ἐποχὰς, ὑποκείμενα εἰς διάφορα εἶδη διοικήσεων (7), τινὰ δὲ, ὡς οἱ Μολοσσοὶ σχεδὸν

(1) Ἀχιλ. Τάτ. α'. σί. 420. (2) Δέλ. περὶ ζώ. γ'. κεφ. 8. Σουῖδ. εἰς Μολοσ. (3) Ἀριστ. εἰς ζώ. γ'. κεφ. κα'. (4) ὁ αὐτ. περὶ μετεώ. 6. κεφ. γ'. (5) Δημοσθ. περὶ Ἄλου. §. 73. (6) Θεόπομ. παρὰ Στραβ. ζ. §. 323. Σκύλαξ. περιπλ. παρὰ μὲ γεωγ. τό. α'. §. 2. (7) Ὁμ. Ὀδύσ. εἰδ. σί. 315. Θουκ. 6. κεφ. π'.

ἀπὸ ἐνῆα αἰῶνας ὑποτάσσονται εἰς βασιλεῖς τῆς αὐτῆς γενεᾶς, ἧ-
 τες εἶναι ἀρχαιοτέρα, καὶ λαμπροτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς τῆς Ἑλλάδος.
 Αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τὸν Πύρρον, υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως,
 καὶ οἱ ἀπόγονοί του ἐκληρονόμου ἐκ διαδοχῆς θρόνον, ὅς τις ποτὲ
 δὲν ἐδοκίμασε τὸν ἐλάχισον κλονισμόν. Τινὲς φιλόσοφοι ἀπο-
 δίδουσι αὐτῆς τῆς βασιλείας τὴν διαμονὴν εἰς τὴν ὀλίγην ἔκ-
 τασιν τῶν τόπων, τοὺς ὁποίους περιεῖχεν ἄλλοτε. Κρίνουσιν,
 ὅτι, ὅσον οἱ βασιλεῖς ἔχουσιν ὀλιγωτέραν δύναμιν, τόσον ἔ-
 χουσι καὶ ὀλιγωτέραν φιλοτιμίαν, καὶ κλίσιν εἰς τὸν δεσποτισ-
 μόν (1). Ἡ σέρέωσις αὐτῆς τῆς βασιλείας διατηρεῖται κατὰ τὸ
 παρὸν ὑπὸ μίαν σαθερὰν συνθήκειαν. Ὅταν ὁ βασιλεὺς ἀνέλ-
 θῃ εἰς τὸν θρόνον, τὸ ἔθνος συναθροίζεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰς
 πρώτας πόλεις. Μετὰ τὰς διωρισμένας παρὰ τῆς θρησκείας
 τελετὰς, ὁ βασιλεὺς, καὶ οἱ ὑπῆκοι ὑπόσχονται, δια τινος προ-
 φεραμένου ἐνώπιον τοῦ θυιασπρίου ὄρκου· ὁ μὲν, ὅτι θέλει βασι-
 λεύει κατὰ τοὺς νόμους, οἱ δὲ, ὅτι μέλλουσι νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν
 βασιλείαν μὲ τοὺς αὐτοὺς νόμους (2). Αὕτη ἡ συνθήκη ἔλαβεν
 ἀρχὴν εἰς τὸν τελευταῖον αἰῶνα. Τότε ἔγινεν ἑνδοξος μεταβολὴ
 καὶ εἰς τὴν διοίκησιν, καὶ εἰς τὰ ἥθη τῶν Μολοσσῶν (3). Ἐ-
 νας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς των, ἀποθνήσκων, ἄφησε μονογενῆ υἱόν.
 Ἡ ἀνατροφὴ τούτου ἐφάνη εἰς τὸ ἔθνος χρειωδεστέρα ὑπόθεσις,
 εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἀσχολῆται, διὰ τοῦτο ἐνεπιστεύθη
 τὴν φροντίδα τῆς εἰς ἀνθρώπους φρονίμου· ἐκεῖνοι δὲ ἀπε-
 φάσισαν νὰ τὸν ἀναθρέψωσι μακρὰν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς, καὶ κο-
 λακείαν. Τὸν ἤγαγον εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀνάμεσα εἰς δη-
 μοκρατίαν ἐδιδάσκετο τὰ ἀμοιβαία τῶν ἡγεμόνων, καὶ τῶν
 ὑπηκόων καθήκοντα. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν βασιλείαν του, ἔδωκε
 μέγα παράδειγμα· εἶπεν εἰς τὸν δῆμον. »Ἐχὼ ἐξουσίαν ἀπε-

(1) Ἄρις. πολιτ. β'. κεφ. α'. (2) Πλούτ. εἰς Πύρρ. §. 385. (3) αὐτ. Ἰουστ. β'. κεφ. γ'.

κρίσεις, θέλω νὰ τὴν περιορίσω. Ἐσύστητε βουλευτήριον, νόμους, καὶ κριτάς. Ἐντὸς ὀλίγου τὰ γράμματα, καὶ αἱ τέχναι ἐξήνθησαν μὲ τὰς ἐπιμελείας, καὶ παραδείγματά του. Οἱ Μολοσσοὶ, οἵτινες τὸν ἐλάτρευον, ἡμέρωσαν τὰ ἠθῆτων, καὶ ἔλαβον ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἔθνων τῆς ἠπείρου τὴν δεδομένην ἀπὸ τὰς ἐπισήμας ὑπεροχὴν (1).

§. Εἰς ἐν τῶν ἀρκτῶν μερῶν τῆς ἠπείρου κεῖται ἡ πόλις τῆς Δωδώνης, ἐν ἣ εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διός, καὶ τὸ ἀρχαιότατον τῆς Ἑλλάδος μαντεῖον (2). Τοῦτο ἐσυστήθη, ἐξ ὅτου οἱ ἄνθρωποι αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν εἶχον ἰδέαν συγκεχυμένην περὶ τῆς Θεότητος, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἔκτοτε ἐξέτεινον τὰς ἀνησύχους περὶ τοῦ μέλλοντος θεωρίαςτων. Ἴδου πόσον εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ ἐπιθυμία νὰ τὸ γνωρίζωσιν εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας, καὶ ὀλεθριώτερας ἐν ταύτῳ ἀσθενείας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἐγὼ ἔμωσ λέγω προσέτι, ὅτι εἶναι καὶ μία ἄλλη ἀσθένεια, ὅχι ὀλιγώτερον ἀρχαία παρ' Ἑλλησι, καὶ αὐτὴ εἶναι, ὅτι ἀναφέρουσιν εἰς ὑπερφυσικὰ αἰτία, ὅχι μόνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔτι καὶ τὰς αἰωνιότητας, καὶ τὰς συστάσεις, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦσι τὴν ἀρχήν. Ὅταν ἀναδέχηται τις τὸ βᾶρος νὰ ἀνιχνεύῃ τοὺς δεσμούς τῶν παραδόσεών τους, τότε καταλαμβάνει, ὅτι ὅλαι καταντῶσιν εἰς θαύματα. Βέβαια ἐν ἀπὸ αὐτὰ ἐχρειαζέτο διὰ νὰ συστήσῃ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, καὶ ἰδοὺ μὲ ποῖον τρόπον τὸ διηγοῦνται τοῦ ναοῦ αἱ ἱερείαι (3). Δύω μέλαιναι περισεραὶ ἐπέταξαν ποτὲ ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θηβῶν, καὶ ἐσάθησαν, ἡ μὲν, ἐν Λιβύῃ, ἡ δὲ, ἐν Δωδώνῃ. Ἡ δευτέρα ἐπίτινος δρυὸς καθίσασα, ἐπρόφερον αὐτοὺς τοὺς λόγους μὲ φωνὴν ἑναρθρον. Συσήσατε εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους ματεῖον εἰς

(1) Ἡ παρούσα ἱστορία δίδει εἰς κάθε φιλογενῆ ἀξιόλογον μάθημα.

(2) Ἡρ. 6. §. 52. (3) αὐτ.

τιμὴν τοῦ Διός. Ἡ ἄλλη περισερὰ διώρισε τὸ αὐτὸ εἰς τοὺς Λίβυας· καὶ αἱ δύο ἐκρίθησαν, ὡς ἐρμηνήτριαι τῶν θεῶν θελήσεων. Ὅσον ἄτοπος καὶ ἂν ἦναι αὐτὴ ἢ διήγησις, φαίνεται, ὅτι ἔχει πραγματικὸν θεμέλιον. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς βεβαιώνουσιν, ὅτι δύο ἱερεῖαι ἔφερον ἄλλοτε τὰς ἱεράς αὐτῶν θερμοθεσίας εἰς τὴν Δωδώνην, καὶ Λιβύην, καὶ εἰς τὴν γλωσσάν τῶν παλαιῶν λαῶν τῆς ἠπείρου ἢ αὐτὴ λέξις ἐσήμαινε περισερὰν, καὶ γραῖαν (1).

§. ε'. Κεῖται ἡ Δωδώνη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Τομάρου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκβλύζουσι πολλαὶ βρύσεις ἀέννα ρέουσai (2)· χρεωσθεὶ τὴν δόξαν, καὶ πλούτητις εἰς τοὺς ξένους, οἵτινες συχνάζουσι νὰ ἐρωτῶσι τὸ μαντεῖον. Ὁ ναὸς τοῦ Διός, καὶ ὕσαι σοαὶ τὸν περικυκλώνουσι, εἶναι καλλωπισμένοι ἀπὸ ἀγάλματα ἀναρίθμητα, καὶ ἀφιερώματα ὄλων σχεδὸν τῶν λαῶν τῆς γῆς (3). Τὸ ἱερὸν ἄλσος ὑφούται πολλὰ πλησίον του. Μεταξὺ τῶν ὄρυων, ἀπὸ τὰς ὁποίας σχηματίζεται, εἶναι μία, φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ Μάντεως, ἢ τοῦ προφήτου. Ἡ εὐλάβεια τῶν λαῶν τὴν καθιέρωσεν ἀπὸ αἰῶνας διεξοδικούς (4). Πλησίον τοῦ ναοῦ εὐρίσκειται πηγή, ἥτις καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἶναι ξηρὰ ἕως εἰς τὴν Μεσημβρίαν, καὶ κατάκομος ἕως τὸ μεσονύκτιον, καὶ καθ' ἑκάστην αὐξάνει, καὶ ἐλαττωταὶ ἀνεπαίσθητως ἀπὸ μίαν αὐτῶν τῶν σιγμῶν εἰς ἄλλην. Λέγουσιν, ὅτι παρὶς φαίνόμενον μᾶλλον ἔτι ἰδιάζον. Ἄν καλὰ καὶ τὰ ὕδατά της εἶναι ψυχρὰ, καὶ σβύνουσι τὰς ἀναμμένας λαμπάδας, ὅσας εἰς αὐτὰ βουτήσωσι, ἀνάπτουσι ὅμως τὰς ἐσβεσμένας, ὅταν τὰς προσεγγίσωσι, ἕως εἰς τι διωρισμένον διάστημα (5). Τὸ ἄλσος τῆς Δωδώνης εἶναι πε-

(1) Χρησομ. ἐκ τῶν τοῦ Στράβ. ζ'. παρὰ μὲ γεωγ. τόμ. β'. §. 103. Σχολ. Σοφοκ. εἰς Τραχ. σ'. 175. ὑπομν. τῆς φιλο. ἀκαδ. τό. ε'. εἰς §. 35. (2) Στράβ. βιβλ. ζ'. §. 328. Θεόπ. παρὰ Πλιν. δ'. α'. (3) Ηολύβ. βιβλ. δ'. §. 331. ε'. §. 358. (4) Πausa. ν'. 613. (5) Πλιν. β'. κεφ. ργ'. Meli. l. 2. c. 3. ὄρα τὴν σημ.

ρικυκλωμένον ἀπὸ ἐλώδεις τόπους, ἀλλὰ τὸ ἐπίπεδον εἶναι ἐν γένει εὐφορώτατον, καὶ φαίνονται εἰς αὐτὸ ἀναρίθμητα ποίμνια, ὅτι βόσκουσιν εἰς ἐξαιρέτους πεδιάδας (1). Τρεῖς ἱέρειαι ἐνεπισεύθησαν τὴν φροντιῖδα νὰ ἀναγγέλλωσι τὰς ἀποφάσεις τοῦ μαντείου (2), ἀλλ' οἱ Βοιωτοὶ τὰς ἀκούουσιν ἀπὸ τοῦ σώμα ὑπουργῶν τινῶν, εὐρισκομένων εἰς τὸν ναόν (3). Ὁ δῆμος οὗτος, συμβουλευθεὶς ποτὲ καιροῦ τὸ μαντεῖον περίτινος μελετωμένης ἐπιχειρήσεως, ἡ ἱέρεια ἀπεκρίθη. « Πράξατε ἀσέβειαν τινα, καὶ ἐπιτυγχάνετε. » Οἱ Βοιωτοὶ, ὑποπτευόμενοι, ὅτι ἡ ἱέρεια οἰκειοποιεῖται τοὺς ἐχθρούς των, τὴν ἑρρίψαν παρευδῆς εἰς τὴν φωτιά, λέγοντες, εἰμὲν, ἡ ἱέρεια μᾶς ἀπατᾷ, εἶναι ἀξία ἡ θανάτου. εἶδὲ εἶπε τὴν ἀλάθειαν, ὑποτασσόμεθα εἰς τὸ μαντεῖον, πρᾶξιν ἀσεβῆ ἔργαζόμενοι. Αἱ δὲ ἄλλαι ἱέρειαι ἐνόμισαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ δικαιώσωσι τὴν δυσχυσιμένην σύντροφόν των. Τὸ μαντεῖον, κατ' αὐτὰς, ἀπλῶς ἐπρόσαξε τοὺς Βοιωτοὺς, νὰ ἀρπάσωσι τοὺς ἱερεὺς τρίποδας, εὐρισκομένους εἰς τὸν ναόν αὐτῶν, καὶ νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς τὸν τοῦ Διὸς ἐν Δωδώνῃ. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἀπεφασίσθη, νὰ μὴν ἀπακρίωνται εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν Βοιωτῶν.

§. 5. Οἱ Θεοὶ ἀνακαλύπτουσι ποικιλοτρόπως εἰς τὰς ἱερείας ἐκεῖνου τοῦ ναοῦ τὰ μυσήριά των. Ἐνίστατε ὑπάγουσιν εἰς τὸ ἱερὸν ἄλλοις, καὶ, καθήμεναι παρὰ τὸ προφητικὸν δένδρον (4), προσέχουσιν, ἢ εἰς τὸν ψιθυρισμὸν τῶν φύλλων του, ὅταν κινῶνται ἀπὸ τῆν ζέφυρον, ἢ εἰς τὸν γογγυσμὸν τῶν κλάνων του, ὅταν κτυπῶνται ἀπὸ τὰς καταγιγῆδας. Ἄλλοτε ἰσάμεναι παρὰ τὸ χεῖλος βρούσεως τινος, ἥτις πηγάζει ἀπὸ τοὺς

(1) Ἀπολ. παρὰ Στραί. 5. §. 328. Ἡσίο. παρὰ σχολ. Σοφοκ. εἰς Τραχ. σί. 1183. (2) Ἡρ. 6. §. 59. Στραί. αὐτ. (3) ὁ αὐτ. 2. §. 402. (4) Ὀμ. Ὀδύσ. εἰδ. σί. 328. Αἰσχύ. εἰς Πρωμ. σί. 831. Σοφοκ. εἰς Τραχ. σί. 174. Εὐστάθ. εἰς Ὀμ. Ἰλ. 6. §. 335, Φιλοσ. εἰς 6. κεφ. λδ.

πόδας ἐκείνου τοῦ δένδρου (1), ἀκούουσι τὴν βοήν, ἡ ὁποία σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἀναβρασμὸν τῶν φυγαδευτικῶν ὑδάτων. Ἐπιλαμβάνονται δεξιῶς τοὺς βαθμοὺς, καὶ ποικιλότητας τῶν ἤχων, οἱ ὅποιοι προσβάλλουσιν εἰς τὰς ἀκοάς των, καὶ τοὺς θεωροῦντι, ὡς προρρήσεις τῶν μελλόντων συμβεβηκότων, τοὺς ἐρμηνεύουσι κατὰ τοὺς γινομένους παρ' αὐτῶν κανόνας, καὶ συνεχέζουσι ἔτι, κατὰ τὸ συμφέρον τῶν, ὅσοι τὰς συμβουλεύονται. Τὴν αὐτὴν μέθοδον φυλάττουσι, διὰ νὰ ἐρμηνεύωσι τὸν κτύπον, ὅς τις προκύπτει ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν πολλῶν λεκανῶν χαλκίνων, περὶ τοῦ ναοῦ ἐξήρτημένων (2), αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀναμεταξύτων τόσον πολλά ἔγγυς, ὥστε ἀρκεῖ νὰ ἐγγίση τις μίαν, διὰ νὰ τὰς βάλῃ ὅλας εἰς κίνησιν. Ἡ ἱέρεια προσηκτικῆ εἰς τὸν συγκοινωνούμενον ἤχον, ἀλλαττόμενον, ἢ ἀδυνατοῦντα, ἠξέυρει νὰ ἐκβάλλῃ πληθὺν προρρήσεων ἀπὸ τὴν συγκεχυμένην αὐτὴν ἀρμονίαν. Δὲν συνίζανται αἱ προρρήσεις μέχρι τούτων. Ἐγγὺς τοῦ ναοῦ εἶναι δύο σῆλαι, ἐπὶ τῆς μιᾶς εἶναι δοχεῖον χαλκίνον, ἐπὶ τῆς ἄλλης, εἰδωλὸν παιδῶς (3), τὸ ὁποῖον κρατεῖ μᾶσιγα μὲ τρεῖς μικροὺς ἱμάντας ἀπὸ χαλκῶν κύπριου, εὐκαμπεῖς, καὶ ἔχοντας ἀπρητημένους ἀσραγάλους. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πόλις τῆς Δωδώνης εἶναι πολλὰ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἄνεμον, αἱ ἀλύσεις κτυπῶσι τὸ ἀγγεῖον σχεδὸν χωρὶς διακοπῆν, καὶ προξενούσιν ἤχον διαρκοῦντα πολὺν χρόνον (4). Αἱ ἱέρειαι δύνανται νὰ ἀριθμῶσι τὴν διάρκειάν του, καὶ νὰ τὴν συμμορφώσωσι μὲ τοὺς σκοποὺς των.

§. ζ. Συμβουλευόνται ἔτι τὸ μαντεῖον καὶ διὰ τοῦ κλήρου καὶ εἶναι ψῆφοι ἔγγραφοι, ἢ κύβοι, τοὺς ὁποίους λαμ-

(1) Serv. in Virg. aeneid. l. 3. v. 466. (2) Μενέδ. παρὰ Στεφ. τμῆ. εἰς Δωδῶ. Εὐσαθ. εἰς Ὀδύσ. ιδ'. §. 1760. (3) Ἀρισ. παρὰ Σουῖ. Δωδῆ καὶ παρ' Εὐσαθ. Ὀδύσ. ιδ'. 1760. Πολέμ. παρὰ Στεφ. αὐτ. Ὠτραβ. χρησομ. ζ'. §. 529. (4) Φιλῶς. εἰκ. 6. κερ. λδ'. Στραβ. αὐτ.

βάνουσιν οἱ ἐρωτῶντες τυχερῶς ἀπὸ τῆν περιέχουσαν αὐτοὺς κάλπην. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ἣ οἱ Λακεδαιμόνιοι προέκρι-
 ναν αὐτὸ τὸ μέσον, διὰ νὰ γνωρίσωσι τὴν ἐκβάσιν ἐκστρατείας
 τῆς, ὁ πύθκος τοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν ἐπήδησεν ἐπὶ
 τῆς τραπέζης, ἀνέτρεψε τὴν κάλπην, διεσκορπίσε τοὺς κλήρους,
 »καὶ ἡ ἱέρεια περίτρομος ἐφώναξεν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀντὶ
 »νὰ ἐπιθυμῶσι τὴν νίκην, ἔπρεπε νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν ἀσ-
 »φάλειάν τους.« Οἱ ἀπεσαλμένοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Σπάρ-
 την, ἔκοιολόγησαν αὐτὴν τὴν εἰδήσιν, καὶ ποτὲ συμβεβηκὸς
 ἄλλο, καθὼς αὐτὸ, δὲν ἐπροξένησε τόσον τρόμον εἰς ἐκεῖνον
 τὸν δῆμον τῶν πολεμιστῶν (1). Οἱ Ἀθηναῖοι φυλάττουσι πολ-
 λὰς ἀποκρίσεις τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης, μέλλω νὰ ἀναφέ-
 ρω μίαν, διὰ νὰ καταλάβητε τὸ νόημά των. Ἴδου τί ὁ ἱερεὺς
 τοῦ Διὸς διορίζει εἰς τοὺς Ἀθηναίους. »Ἀφήσατε καὶ διήλθου
 »οἱ χρόνοι τῶν θυσιῶν, καὶ τῆς θεωρίας. Στείλατε, ὅσον τά-
 »χος θεωροῦς· ἐξω ἀπὸ τὰ τεθεσπισμένα παρὰ τοῦ δήμου
 »ἤδη δῶρα, διὰ νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Δία ἐννέα βόας, ἐπι-
 »τηδείους εἰς γεωργίαν, καὶ καθένα συνωδευμένον μὲ δύω πρό-
 »βατα, νὰ χρίσωσιν εἰς τὴν Διώνην τράπεζαν ἀπὸ χαλκῶν
 »κύριον, βούν, καὶ ἄλλα θύματα« (2). Ἡ Διώνη αὕτη ἦτον
 θυγάτηρ τοῦ οὐρανοῦ, σύνας μὲ τὸν Δία, καὶ μετεῖχεν ἀπὸ
 τὰ θυμιάματα, τὰ ὅποια κατέκαιον εἰς τὸν ναόν τῆς Δωδῶ-
 νης (3), καὶ αὕτη ἡ συνεταιρεία τῶν Θεῶν γίνεται αἰτία νὰ
 πολλαπλασιάσῃ τὰς θυσίας, καὶ τὰ ἀφιερώματα. Τοιαῦτα ἦ-
 σαν αἱ διηγήσεις, τὰς ὁποίας μᾶς ἐδιηγούντο εἰς τὴν Ἀμβρα-
 κίην. Ἐν τοσούτῳ ὁ χειμὼν ἐπλησίαζε, καὶ ἐσοχίσθημεν νὰ ἀ-
 φήσωμεν αὐτὴν τὴν πόλιν. Ἡύραμεν ἐκεῖ πλοῖον ἐμπορικόν,
 τὸ ὅποιον ἀνεχώρει διὰ τὴν Ναύπακτον, κειμένην εἰς τὸν Κρισ-

(1) Cicero. de divin. t. 3 l. 1. c. 34. l. 2. c. 82. (2) Δημ. εἰς.
 Μυθ. § 611. Tait. in eand. orat. p. 179. (3) Στρά. ζ. §. 329.

σαιον κόλπον. Μᾶς ἐδέχθησαν εἰς αὐτὸ, ὡς ἐπιβάτας, καί, ἀφ' οὗ ὁ καιρὸς ἐκαλωσύνευσεν, ἀνήχθημεν ἀπὸ τὸν λιμένα, καὶ Ἀμβρακικὸν κόλπον· εὐθὺς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Λευκάδος, διηρημένην ἀπὸ τὴν ξηρὰν μὲ ἰσθμὸν στενωτάτου. Εἶδόμεν ναύτας, ὅτι, διὰ νὰ μὴ περιέλθωσι τὴν χερσόνησον, μετέφερον, δυνάμει πολυχειρίας, τὸ πλοῖον ἄνωθεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν τῆς γῆς (1). Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον ἦτον μεγαλήτερον, ἀπεφασίσαμεν νὰ παραπλεύσωμεν τὰ δυτικὰ τῆς Λευκάδος παράλια, καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς, ἐτχηματισμένον ἀπὸ ὄρος ὑψηλότατον, καὶ ληγον εἰς ὄξυ. Ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας του εἶναι ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸν ὁποῖον οἱ ναῦται διακρίνουσι, καὶ προσκυνοῦσι μακρόθεν. Ἐνταῦθα πρηνέχθη εἰς ἡμᾶς θεάμα, ἄξιον νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν μεγαλήτερον τρόμον (2).

§. η'. Ἐν ᾧ μέγας ἀριθμὸς πλαιῶν διετάττετο δίκην ἡμικυκλίου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀκρωτηρίου, ἄνδρες ἱκανοί, ἐβιάζοντο νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν ἀκρωρείαν. Οἱ μὲν, ἐσάθησαν πλησίον τοῦ ναοῦ, οἱ δὲ, εἶρπον ἐπὶ τῶν ἄκρων τοῦ σκοπέλου, διὰ νὰ γένωσι θεαταὶ ἀσυνειθίστου συμβεβηκότος. Τὰ κινήματά των δὲν ἔδειχναν κἄνεν ἀπευκταῖον, καὶ εὐρυσκόμεθα εἰς τελείαν ἀσφάλειαν, ὅποταν ἀπροσδοκῆτως εἶδομεν ἐπὶ τινος ἀποτόμου πέτρας πολλοὺς ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐβάσων ἕνα ἀναμεταξύ των, καὶ τὸν ἐκρήμυσαν εἰς τὴν θάλασσαν μὲ φωνὰς χαρᾶς, αἱ ὁποῖαι ἐπαγελαμβάνοντο τόσον εἰς τὸ ὄρος, ὅσον καὶ εἰς τὰ πλοῖα. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ἦτον ἐσκεπασμένος μὲ πτερὰ, περὶ πλέον ἔδησαν εἰς αὐτὸν πτηνὰ, τὰ ὁποῖα μετερχόμενα τὰς πτέρυγας των, ἐβράδυνον τὴν πτώσιν του. Μίλις κατέβη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ πορθμεῖς ἔδραμον νὰ τὸν βροθῆσωσι, τὸν ἀνέλαβον, προσφέροντες εἰς αὐτὸν ἑαψι-

(1) Θουκ. γ. κεφ. κ'. (2) Στρατ. ε. §. §. 452. Ὅρα τὸν Ἄτλ.

λῶς ἔλας τὰς περιποιήσεις, τὰς ὁποίας ἤθελον ἀπαιτήσαι ἀπὸ τὴν συμπαθητικωτέραν φιλίαν (1). Κατὰ πρώτην προσβολὴν τότεν ἐξεπλάγην, ὡς ἔκραξα, ὦ! βάρβαροι! Τοιουτοτρόπως περιπαίζετε τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων; Ἄλλ' οἱ τοῦ πλοίου ἐλάβανον διὰ περιδιάβασι τὴν ἔκτασιν, καὶ ἀγανάκτησίν μου. Τέλος πάντων ἕνας Ἀμβρακιώτης μοι εἶπεν· ὁ δῆμος οὗτος, ὁ ὁποῖος κατ' ἔτος πανηγυρίζει εἰς παρόμοιον ἡμέραν τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔχει συνήθειαν νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν θυσίαν ἐξίλασμοῦ, καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ θύματος ὅλας τὰς μάστιγας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπειλεῖται. Εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ τοῦ ἔργου, διαλέγουσι καταδεδικασμένον ἄνθρωπον νὰ ὑποφέρῃ τὴν τελευταίαν ποινὴν. Σπανίως φθείρεται εἰς τὰ κύματα, καὶ, ἀφ' οὗ τὸν ἐλευθερώσωσι, τὸν ἐξορίζουσι διὰ πάντα ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς Λευκάδος (2).

§. 3. Θέλεις θαυμάσαι πολλὰ περισσότερον, εἶπε προσέτι ὁ Ἀμβρακιώτης, ὅταν μάθῃς τὴν παράδοξον δόξαν, ἣ ὁποία ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, ὅτι τὸ πῆδημα τῆς Λευκάδος εἶναι δυνατὸν αἰτιφάρμακον κατὰ τῶν ἀλόγων ὀρμῶν τοῦ ἔρωτος (3). Πολλάκις εἶδον ἄνθρωποις ἐρασάς, ὅτι ἤλθον εἰς Λευκάδα, ἀνῆλθον εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀκρωτήριον, ἐθύσασαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπέσχοντο δὲ εὐχῆς ῥητῆς νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκρημίζοντο μόνοι των. Βεβαιώνουσιν, ὅτι μερικοὶ ἰατροῦθῆσαν ἀπὸ τὰ, ὅσα ὑπέφερον, θείνα. Καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἄλλους διηγοῦνται δὲ ἕνα πολίτην τοῦ ἐν ἠπειρῷ Βουθρωτοῦ, ὅτι δεκτικὸς πάντοτε νὰ πυρπολῆται ἀπὸ νέα ὑποκείμενα, ὑπετάγη τετράκις εἰς αὐτὴν τὴν δοκιμὴν, καὶ πάντοτε μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιτυχίαν (4). Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς, ὅσοι τὸ δοκιμάζουσι,

(1) Αὐτ. Ampel. l. memor. c. 8. (2) Στοζ. αὐτ. (3) Πτολεμ. Ἡραις. παρὰ Φωτ. §. 491. (4) αὐτ.

δὲν ἔλαβον καμμίαν προφυλακὴν, διὰ τὸ κατὰσῆσαι τὴν πρῶ-
 σίντους ὀλιγώτερον σφοδρὰν, σχεδὸν ὅλοι ἐνταῦθα ἀπωλέ-
 σθησαν, καὶ μάλιστα γυναῖκες ἐσάθησαν πολλάκις θύματα ἀ-
 ξιοδάκρυτα. Δεικνύουσιν εἰς τὴν Λευκάδα τὸν τάφον τῆς Ἀρ-
 τεμισίας, ἐκείνης τῆς διασῆμου βασιλίσσης τῆς Καρίας, ἡ ὁ-
 ποία ἔδωκε τόσας ἀποδείξεις τῆς ἀνδρείας τῆς εἰς τὴν μάχην τῆς
 Σαλαμῖνος (1). Κυριευθεῖσα ἀπὸ σφοδρὸν πάθος διὰ τινὰ νέον,
 ὅς τις δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὸν ἔρωτά της, τὸν ἐκράτησεν αἰ-
 φνιδίως εἰς τὸν ὕπνον του, καὶ ταῦ ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμούς.
 Ἐντὸς ὀλίγου ἢ μετάνοια, καὶ ἡ ἀπελπισία τὴν ἤγαγον εἰς τὴν
 Λευκάδα, ὅπου ἀπώλεσθη εἰς τὰ κύματα, μετ' ὅλου ὅτι μετε-
 χειρίσθησαν ὅλα τὰ μέσα, διὰ τὸ τὴν λυτρώσῃ (2). Παρό-
 μοιον ἐσάθη τὸ τέλος τῆς δυσυχοῦς Σαπφούς. Ἐγκαταλελειμ-
 μένη ἀπὸ τοῦ ἐρασίν της Φάονα, ἦλθεν ἐδῶ τὸ ζητήσῃ εἰς τὰ
 δεινὰ της ἄνεσιν, καὶ ἤυρε τὸν θάνατον (3). Αὐτὰ τὰ παρα-
 δείγματα τόσον ἐσῆκωσαν τὴν ὑπόληψιν τοῦ πηδήματος τῆς Λευ-
 κάδος, ὥστε εἰς τὸ ἔξῃ δὲν βλέπει κανεὶς ἐρασάς, ὅτι ὑπόσχον-
 ται μετ' εὐχῆς ἀδιακρίτους, ὅτι θάλουσι τοὺς μιμηθῆ.

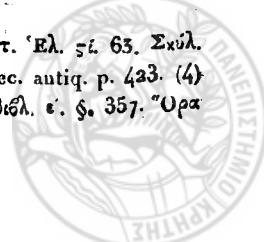
§. ι. Ἀκολουθοῦντες τὴν Θαλασσοπορίαν μας, εἶδομεν
 δεξιὰ τὰς νήσους Ἰθάκην, καὶ Κεφαλληνίαν, ἀριστερὰ, τῆς Ἀ-
 καρνανίας τὰ παράλια. Εἰς αὐτὴν τὴν τελευταίαν ἐπαρχίαν εὐ-
 ρίσκονται πόλεις τινὲς ἀξιόλογοι (4), κῶμαι ἐνδυναμωμέναι ἀρ-
 κετὰ (5), πολλὰ πλήθη διαφόρου γενεαλογίας (6), ἀλλ' ὅλα
 συνῆδεμένα μετ' ἑσθ' ἑσθ' συμμαχίαν γενικὴν, καὶ σχεδὸν ἀείποτε εἰς πό-
 λεμον μετ' ἑσθ' γείτονάς των Αἰτωλοῦς, τῶν ὁποίων αἱ ἐπικρά-
 τειαι χωρίζονται ἀπὸ τὰς ἐδικάστων διὰ τοῦ Ἀχελώϊου ποτα-
 μοῦ. Οἱ Ἀκαρνανεὺς εἰς τὸν λόγον τους εἶναι πιστοί, καὶ καθ'

(1) Ἡρ. ν'. §. πζ'. (2) Πτολεμ. Ἡραϊς. αὐτ. (3) Μένανδ. παρὰ
 Στρά. ε. 452. (4) Θουκ. β', κεφ. ρδ'. (5) Διοδ. εἰδ. §. 708. (6) Στρά.
 β. §. 321.

ὑπερβολὴν ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας των (1). Ἀφ' οὗ διεήθη-
 μεν τὸ σόμιον τοῦ Ἀχελώου, παρεπλήρωμεν δὲ ὅλης τῆς ἡμέ-
 ρας τῆς Αἰτωλίας τὰ παραλία (2). Αὐτὸς ὁ τόπος, ἔνθα εὐ-
 ρίσκονται πεδιάδες εὐκαρποί, εἶναι κατοικημένοι ἀπὸ ἔθνη πο-
 λεμικὰ (3), καὶ διηρημένα εἰς διαφόρους ὄχλους, ἀπὸ τοὺς ὁ-
 ποίους οἱ περισσότεροι δὲν εἶναι Ἕλληνες τὸ γένος, καὶ τινες
 διαφυλάττουσιν ἐτι λείψανα τῆς ἀρχαίας των βαρβαρότητος, ὁ-
 μιλοῦντες γλῶσσαν δυσκολονόητον, ζῶντες μὲ κρέας ὠμόν,
 καὶ ἔχοντες κατοικητήρια κώμας ἄνευ ὑπερασπίσεως (4). Οἱ
 διάφοροι οὗτοι ὄχλοι, ἐνώσαντες τὰ συμφέροντά των, ἐσχημά-
 τισαν μεγάλην ἐταιρείαν, προμοίαν μὲ τῆν τῶν Βοιωτῶν, Θε-
 ταλῶν, καὶ Ἀκαρνανῶν. Συναθροίζονται κατ' ἔτος διὰ πρέσ-
 βων εἰς τὴν πόλιν Θέρμον, διὰ νὰ ἐκλέγωσιν ἀρχηγούς, οἱ
 τινες ὀφείλουσι νὰ τοὺς διοικῶσιν (5). Ἡ ἐπίδειξις, τὴν ὁ-
 παιάν δεικνύουσιν εἰς αὐτὴν τὴν συνέλευσιν, οἱ ἀγῶνες, αἱ ἐορ-
 ταί, ἡ συνδρομὴ τῶν ἐμπόρων, καὶ τῶν θεατῶν, τὴν ἀποκα-
 θιστῶσι καὶ λαμπράν, καὶ αἰδέσιμον (6). Οἱ Αἰτωλοὶ δὲν εὐ-
 λαβοῦνται μῆτε τὰς συμμαχίας, μῆτε τὰς συνθήκας. Ἀφ' οὗ
 ἀνάφη ὁ πόλεμος μεταξὺ δύο γειτόνων μὲ αὐτοὺς ἔθνῶν, τὰ
 ἀφίνωσι χωρὶς βοήθειαν, διὰ νὰ τὰ ἀδυχατήσωσιν ἀμοιβαίως·
 πίπτουσιν ἐπομένως κατ' αὐτῶν, καὶ ἀρπάζουσι τὰ, ὅσα ἔλαβον
 λάφυρα, τὸ ὀνομαζοῦσι Λαφυραγωγεῖν ἐκ λαφύρων (7).

§. ια'. Εἶναι πολλὰ ἔκδοται εἰς τὴν πειρατείαν, καθὼς
 καὶ οἱ Ἀκαρνανες, καὶ οἱ ὀξέλοι Λοκροί. Ὅλοι οἱ κάτοικοι
 αὐτοῦ τοῦ παραλίου δὲν κρίνουσιν αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα, ὡς ἄ-
 δικον, καὶ ἄτιμον, λείψανον ἔτι τῶν ἠθῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλ-

(2) Πολύβ. δ. §. 299. (2) Δικαίαρ. πολιτ. Ἑλ. σὶ 63. Σκύλ.
 περίπ. §. 14. (3) Στρά. ἰ. §. 450. Palmer. Graec. antiq. p. 423. (4)
 Θουκ. γ. κεφ. υἰδ'. (5) Στρά. αὐτ. Πολίβ. αὐτ. βιβλ. ε'. §. 357. Ὅρα
 τὸν Ἄτλ. (6) Πολύβ. αὐτ. (7) αὐτ. εἴ'.

λάδος· ἀναλόγως μὲ αὐτὰ τὰ ἦθη ποτὲ δὲν ἀφίνουσι τὰ ὄπλα, κἄν ἦναι ἔτι καὶ εἰρήνη (1). Οἱ ἱππεῖς τῶν εἶναι φοβερῶτατοι, ὅταν συσάδην μάχωνται, πολλὰ ὀλιγώτερον, ὅταν ἦναι εἰς τακτικὴν μάχην. Ὅλον τὸ ἐναντίον παραγρηταίται εἰς τοὺς Θεεταλοὺς προσφύεσθαι (2). Κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ἀχελώου εὐρίσκονται λέοντες. Ἀπὸ αὐτοὺς εὐρίσκει κἄνεις, ἐὰν ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀρκτωῶν του μέρος, ἕως εἰς τὸν κατὰ τὴν Θράκην Νεσόν. Φαίνεται, ὅτι εἰς τὸ διεξοδικὸν τοῦτο διάστημα περικρατοῦσιν ἐν ὄροσσιον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ δύο οὔτοι ποταμοὶ χρηματίζουσιν ἄκρα, ὁ πρῶτος, ἐκ θυσμῶν, ὁ δεύτερος, ἐξ ἀνατολῶν. Λέγουσιν, ὅτι αὐτὰ τὰ ζῶα εἶναι ἀγνώριστα εἰς τὰς ἄλλας τοπαρχίας τῆς Εὐρώπης (3). Μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν θαλασσοπορίαν (4) ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ναύπακτον, πόλιν κειμένην ἐπὶ τοὺς πρόποδας ὄρους τινός (5) εἰς τὸν τόπον τῶν Ὀζόλων λοκρῶν. Εἶδομεν εἰς τὸ παράλιον ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ πλησίον του σπήλαιον, κατάκομον ἀπὸ ἀναθήματα, καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἀφροδίτην (6). Ἐκεῖ ἤυραμεν χήρας τινὰς αἰ ὁποῖαι ἦλθον νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὴν Θεᾶν νέον νυμφίον. Τῇ ἐπιούσῃ ἐτύχομεν πλοιάριον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔφερεν εἰς τὰς Πηγὰς, ἐπίνειον τῆς Μεγαρίδος, καὶ κείθεν ἐκινήσομεν εἰς Ἀθήνας.

(1) Θουκ. ε'. κεφ. α'. (2) Πολύβ. δ'. §. 278. (3) Ἡρ. ζ'. §. 126. Ἀρσ. εἰς. ζῶ. σ'. κεφ. λα'. (4) Σκύλαξ, περιπλ. παρὰ μικ. γεωγ. τό. α'. §. 12. Δικαίαρ. πέλ. Ἑλλ. τόμ. 6'. §. 4. (5) Voyage de Spon: t. 2, p. 18. (6) Πανσα. ε'. §. 898.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Λ Ζ ΄.

Περιήγησις εἰς Μέγαρα, Κόρινθον, Σικυῶνα,
καὶ Ἀχαΐαν.

§. α΄. **Ε**περάσαμεν τὸν χειμῶνα εἰς Ἀθήνας, ἀναμένοντες μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν ὥραν, διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἀκολουθίαν τῶν περιηγήσεών μας. Εἶδομεν τὰς ἀρκτηῖας τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας· ἔμεινεν εἰς ἡμᾶς νὰ περιέλθωμεν τὰς τῆς Πελοποννήσου. Ἐμβήκαμεν εἰς τὸν δρόμον, ἕαρος φανέντος (1), καὶ, ἀφ' οὗ διήλθομεν τὴν πόλιν Ἐλευσίνα, περὶ τῆς ὁποίας θέλω ὁμιλήσει μετὰ ταῦτα, εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Μέγαρίδα, ἣτις χωρίζει τὰς ἐπικρατείας τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὰς τῶν Κορινθίων. Ἐνταῦθα εὐρίσκεται μικρὸς ἀριθμὸς πόλεων, καὶ κωμῶν. Τὰ Μέγαρα, ἡ μητρόπολις συνήπτετο ἄλλοτε μὲ τὸν λιμένα τῆς Νισσαίας διὰ δύο μακρῶν τειχῶν, τὰ ὅποια οἱ πολῖται ἠναγκάσθησαν νὰ κρημνίσωσι πρὸ ἐνὸς αἰῶνος (2). Πολὺν καιρὸν ὑπετάττετο εἰς βασιλεῖς (3). Ἡ δημοκρατία ἐσυνίστατο εἰς αὐτὴν, ἕως οὗ οἱ δημόσιοι ῥήτορες, διὰ νὰ εὐαρεσῶσιν εἰς τὸν δῆμον, τὸν ὑπεχρέωναν νὰ διαμερίζωνται τὰ λάφυρα τῶν πλουσίου πολιτῶν. Ἀφ' οὗ δὲ εἰς τοῦτο δὲν ἐδύνοντο νὰ τὸν ὑποχρεώσωσι, τότε ἐσυστήθη ἡ ὀλιγαρχικὴ διοίκησις ἐκεῖ (4), ἀλλ' εἰς τοὺς κατ' ἡμᾶς χρόνους, ὁ δῆμος ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἐξουσίαν τοῦ (5). Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθυμοῦνται, ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπαρχία ἦτον ἄλλοτε ἠνωμένη μὲ τὰς ἐπικρατείας τῶν (6), καὶ πολλὰ ἐπεθύμουν νὰ τὴν ἐνώσωσι πάλιν· ἐπειδὴ ἡμπορεῖ, εἰς πολ-

(1) Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ, 356, ἔτους πρὸ Χ. (2) Θουκ. δ΄. κεφ. ρζ'. Στρατ. ζ'. §. 372. (3) Πανσα. α΄. κεφ. λζ'. (4) Θουκ. δ΄. κεφ. σδ'. Ἀριστ. πολιτ. ε΄. κεφ. γ'. (5) Διόδ. κ΄. §. 357. (6) Στρατ. ζ'. §. 392. Πανσα. α΄. κεφ. μβ΄.

λὰς περιστάσεις, νὰ χρηματίσῃ εἰς αὐτοὺς προπύργιον (1)· ἀλλ' αὐτὴ πολλάκις ἔσυρε τὰ ὄπλα των, προτιμῶσα ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τους τὴν τῶν Λακεδαιμονίων. ἐπὶ δὲ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τὴν κατέστησαν εἰς ἐσχάτην ἀθλιότητα, ἢ λεηλατοῦντες τὰς πεδιάδας της (2), ἢ ἀπαγορεύοντες εἰς αὐτὴν κάθε συναλλαγὴν πραγμάτων μὲ τὰς ἐπικρατείας των (3).

§. β'. "Ὅταν ᾖναι εἰρήνη, οἱ Μεγαρεῖς φέρουσι τὰ ἐδώδεμά των εἰς Ἀθήνας, καὶ μάλιστα μεγίστην ποσότητα ἄλατος, τὸ ὁποῖον συλλέγουσιν ἀπὸ τὰς περὶ τὸν λιμένα πέτρας (4)." Ἀν καλὰ καὶ ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τους ὀλίγον τι μέρος τῆς γῆς, ὁμοίως ἄκαρπον, ὡς τὸ τῆς Ἀττικῆς (5), πολλοὶ ὅμως ἐπλούτησαν μὲ φρονίμην οἰκονομίαν (6), ἄλλοι δὲ μὲ φειδωλίας ἔφευγον (7), ἢ ὅποια ἐπροξένησεν εἰς αὐτοὺς φήμην, ὅτι μεταχειρίζονται τόσον εἰς τὰς συνθήκας, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐμπορίαν μόνον ἀπάτας διαβεβλημένης πίσεως, καὶ ἐμπορικοῦ πνεύματος (8). Κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα ἔλαβον ἐκβάσεις τινὰς λαμπράς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡδυνάμεις των ἐξουθενώθη, ἀλλ' ἡ μεταίωτης των ἀνάλωχος μὲ τὴν ἀδυναμίαν τους ἤξησεν, καὶ ἐνθουμοῦνται μᾶλλον τί ἦσαν, ἢ τί εἶναι. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τοῦ ἐρχομοῦ μας, δειπνοῦντες μὲ τοὺς πρώτους, τοὺς ἠρωτήσαμεν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ναυτικοῦ των. Μᾶς ἀπεκρίθησαν, Ἐπὶ τοῦ Περσικοῦ πολέμου, εἶχομεν εἴκοσι τριήρεις εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος (9). — Δύνασθε κατὰ τὰ παρὸν νὰ συναθροίστε δυνατόν στρατεύμα; — Εἶχομεν τρεῖς χιλιάδας στρατιώτας εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν (10). — Τὸ πλῆθος σας εἶναι πλυαρίθμον; — Ἡ-

(1) Δημοσθ. εἰς Φίλιπ. γ'. §. 95. (2) Θουκ. 6'. κεφ. λα'. Παισα. αὐτ. (3) Θουκ. α'. κεφ. ξζ'. Ἄριστοφ. Ἀχάρ. στίχ. 20. (4) αὐτ. (5) Στρά. αὐτ. (6) Ἰσοκ. εἰρη. §. 480. (7) Δημοσθ. εἰς Νεαί. §. 866. (8) Ἄριστοφ. αὐτ. στίχ. 736. Σουί. εἰς Μέγαρ. (9) Ἡρ. η'. §. 45. Καθεὶς παρατηρεῖ ἐνταῦθα ποῦ ἀφορῶσι τὰ παρὰ τοῦ συγγραφέως προβαλλόμενα, καὶ ἄς κρίνῃ, ἂν ἔχῃ δίκαιον, ἢ ἄδικον. (10) δ' αὐτ. θ'. §. κη'.

τον τόσον δυνατόν ἄλλοτε, ὥστε εὐρέθημεν ἠναγκασμένοι νὰ ζείλωμεν ἀποικίας εἰς Σικελίαν (1), Προνποντιίδα, (2), Θρακικὸν Βόσπορον (3), καὶ εὐξείνου πόντον (4). Ἦγωνίζοντο μετὰ ταῦτα νὰ δικαιωθῶσι διὰ τινὰς ἀπιστίας, διὰ τὰς ὁποίας τοῖς ἀνείδιζουσι (5), καὶ μᾶς ἐδιηγῆθησαν ἀνέκδοτον ἀξιοληνημένον. Οἱ Μεγαρεῖς ἐσῆκωσαν ἀναμεταξύτων ὄπλα. Ἐσυμφώνησαν ἀνάμετόν τους νὰ μὴν ἐμποδισθῶσιν, ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου, αἱ ἐργασίαι τῆς γεωργίας. Ὅποιος τῶν στρατιωτῶν ἤρπαξε κῆνύνα γεωργόν, τὸν ὠδήγει εἰς τὴν αἰκίαν του, τὸν ἐδέχετο εἰς τὴν τράπεζάν του, καὶ τὸν ἐξαπέσπελλε, πρὶν δεχθῆν τὸ λύτρον, ὅπου ἐσυμφώνησαν. Ὁ αἰχμάλωτος ἐβιάζετο νὰ τὸ φέρῃ, ὅσον ὀφλιγώροτερα καὶ ἂν ἠμπόρῃ νὰ τὸ συναθροίσῃ. Δὲν μετεχειρίζοντο τὴν δύναμιν τῶν νόμων κατὰ τοῦ ἀθετήσαντος τὸν λόγον του, ἀλλ' ἦτον πανταχοῦ μεμισημένος διὰ τὴν ἀχαρισίαν, καὶ ἀτιμίαν του (6). Τὸ ἔργον τοῦτο ἄρα, τοῖς εἶπον, μήπως συνέβῃ εἰς τὰς ἡμέρας μας; ὄχι, ἀπεκρίθησαν, εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοῦ βασιλείου. Πολλὰ ἀμφιβάλλω, εἶπον ἐκ δευτέρου, μήπως ἀνήκει εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς ἀμαθείας.

§. γ'. Τὰς ἐπομένους ἡμέρας ἐδειξαν εἰς ἡμᾶς πολλὰ ἀγάλματα, τὰ μὲν ξύλινα (7), καὶ αὐτὰ ἦσαν ἀρχαιότατα, τὰ δὲ χροῦσᾶ, ἢ ἐλεφάντινα (8), καὶ αὐτὰ δὲν ἦσαν καλλιτέρα· ἄλλα τελευταίου ἀπὸ μάρμαρον, ἢ χαλκὸν κύπριον, λελαξευμένα ἀπὸ τὸν Πραξιτέλην, καὶ Σκόπαν (9). Εἶδομεν ἔτι τὸν οἶκον, ὅπου συναθροίζονται οἱ βουλευταὶ (10), καὶ ἄλλας οἰκοδομὰς, κατεσκευασμένας ἀπὸ λευκοτάτην πέτραν, εὐκολωτάτην νὰ πελεκᾶται, καὶ πλήρη ἀπὸ λελιθω-

(1) Στρατ. 9. §. 267. (2) Σκύμν. περὶ γ. σί. 715. (3) Στρατ. 5. §. 320. Σκύμν. αὐτ. σί. 716. καὶ 745. (4) Στρατ. αὐτ. (5) Ἐπισ. Φιλίππου παρὰ Δημοσθ. §. 114. (6) Πλούτ. κεφαλ. καταγο. §. 295. (7) Πανσα α. κερ. μ6. (8) αὐτ. (9) αὐτ. (10) αὐτ.

μένα κογχύλια (1). Είναι εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν σχολεῖον διάσημον τῆς φιλοσοφίας (2). Εὐκλείδης ὁ Θεμελιωτῆς τοῦ ἐσάθη ὁ ἐνθερμος ζηλωτῆς τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους. Μὲ ὄλον ὅτι ἡ διάσκασις τῶν τόπων ἦτον μακρὰ, μὲ ὄλον ὅτι ἦτον θανατηφόρος ποινὴ, τεθεσπισμένη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους κατὰ παντὸς Μεγαρέως, ὅς τις ἤθελε τολμήσει νὰ ὑπερβῆ τὰ ὄριά των, ἐκεῖνος ὅμως πολλάκις ἀνεχώρει ἐσπέρας, μεταμορφωμένος εἰς γυναῖκα, διέτριβεν ὥρας τινας μὲ τὸν διδάσκαλόν του, καὶ ἐπέστρεψε τὴν αὐγὴν (3). Ἐξήταζον ὁμοῦ εἰς τί συνέσταται τὸ ἀληθὲς ἀγαθόν. Ὁ Σωκράτης, ὅς τις διεύθυνε τὰς ἐρεῦνας τοῦ πρὸς ἐκεῖνο μόνον τὸ ἄρθρον, δὲν μετεχειρίζετο, διὰ νὰ τὸ φθάσῃ, ἀλλ' ἢ τῶν τρόπων ἀπλοῦς· ὁ δὲ Εὐκλείδης πολλὰ συνεθισμένος εἰς τὰς γραφὰς τοῦ Παρμενίδου, καὶ τοῦ Ἑλεατικοῦ σχολεῖου (4), ἐλάμβανε καταφύγιον μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀφηρημένων. Ὁδὸς συνεχῶς ἐπικίνδυνος, καὶ συνεχέστερον ἀκατανόητος. Αἱ ἀρχαὶ τοῦ πολλὰ ὁμοιάζουσι μὲ τὰς τοῦ Πλάτωνος. Ἐλεγε γὰρ, ὅτι τὸ ἀληθὲς ἀγαθόν πρέπει νὰ ἦναι ἓν, ἀείποτε τὸ αὐτὸ, καὶ ἀείποτε ὅμοιον καθ' ἑαυτό (5). Εἰς συνέπειαν, ἔπρεπε νὰ προσδιορίξῃ τὰς διαφοροὺς αὐτὰς ιδιότητας· καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦ κόσμου, ὅπου μᾶς ὠφελεῖ περισσότερο νὰ ἤξεύρωμεν, ἐσάθη τὸ δυσκολώτερον νὰ ἐννοῶμεν. Ὅ,τι δὲ ἐγένετο αἰτία, νὰ τὸ ἐπισκιάξῃ περισσότερο, ἐχρημάτισεν ἢ ἤδη εἰσαχθεῖσα μέθοδος νὰ ἀντιθέτωσιν εἰς πρόβλημα ἐναντίον πρόβλημα, καὶ νὰ περιορίζωνται μόνον νὰ τὰ κρίνωσιν ἐπὶ πολυὲ ὁμοῦ. Νέον τι ὄργανον, εἰφευρεθὲν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, συνήργησε νὰ αὐξάνῃ πολλάκις τὴν σύγχυσιν, λέγω τὸ περὶ τῶν μεθόδων τοῦ συλλογισμοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ προσβολαὶ τόσον φοβεραὶ, ὅσον καὶ ἀ-

(1) Αὐτ. (2) Bruck. hist. philos. t. 1. p. 610. ὅρα διὰ τὰ ἄλλα σχολεῖα τὸ καθ' κεφάλαιον τοῦδε τοῦ συγγράμματος (3) Aul. Gell. l. 6. c. 10. (4) Διογ. λ. β. §. 106. (5) Cicero. acad. 2. c. 42.

πρόβλεπτοι, ἐνίκων τὸν ἀνταγωνιζόμενον, ὅστις δὲν ἦτον δοκιμώτατος νὰ τὰς ἀνατρέπη. Ἀφ' οὗ ἐντὸς ὀλίγου ἄρχησαν νὰ ἐπισηρίζωσι τὰς μεταφυσικὰς λεπτολογίας μὲ τὰς συλλογιστικὰς ἀπάτας, αἱ λέξεις ἔλαβον τὸν τόπον τῶν πραγμάτων, καὶ οἱ νέοι μαθηταὶ ἠρῶντο ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῆς φιλοεικίας, καὶ ἀντιλογίας τὴν ἔφεσιν.

§. 8. Ὁ Εὐκλείδης τὴν συνεισήγαγεν εἰς τὸ σχολεῖόν του, ἴσως χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ. Ἐπειδὴ φυσικὰ ἦτον ἡμέρος, καὶ ἀνεξίκακος. Ὁ ἀδελφὸς του, ὅστις ἐθάρρει, ὅτι εἶχε δίκαιον νὰ παραπονεῖται δι' αὐτὸν, τῷ εἶπε μίαν ἡμέραν θυμωμένος· «νὰ ἀποθάνω, ἐὰν δὲν σὲ ἐκδικηθῶ, καὶ ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἐὰν δὲν σε βιάσω νὰ μὲ ἀγαπᾷς περισσώτερον» (1). Μὲ ὅλον τούτο πολλὰ συχνὰ ὑπεχώρει εἰς τὴν ἡδονὴν νὰ πολλαπλασιάζῃ, καὶ νὰ νικᾷ τὰς δυσκολίας, χωρὶς νὰ προῖδῃ, ὅτι ἀρχαί, πολλάκις κλονούμεναι, ἀποβάλλουσι μέρος καὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων. Ὁ Μιλήσιος Εὐβουλίδης, ὁ διάδοχός του, ὠδήγει τοὺς μαθητὰς του δι' ὁδῶν ἀκανθωδεσέρων, καὶ σφυροτέρων. Ὁ Εὐκλείδης ἐγύμναζε τὰ πνεύματα, ὁ Εὐβουλίδης τὰ ἐτάραττε μὲ σφοδρότητα. Καὶ ὁ εἷς, καὶ ὁ ἄλλος εἶχον μεγάλας γνώσεις, καὶ φῶτα. Πρέπει νὰ σὺς ἰδεάσω δι' αὐτὰς, πρὶν ὁμιλήσω περὶ τοῦ δευτέρου. Τὸν ἦυραμεν περικυκλωμένον ἀπὸ νέους προσεκτικοὺς εἰς ὅλους τοὺς λόγους, καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων του σημείων. Μᾶς ὠμίλησε περὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον τοὺς ἐδίδασκε, καὶ ἐκαταλάβομεν, ὅτι ἐπρόκρινε τὴν προβλητικὴν πάλην, ἢ τὴν ὑπερασπιστικὴν. Τὸν παρεκαλέσαμεν νὰ μᾶς δώσῃ αὐτῆς τῆς πάλης θέαμα, καὶ ἐν ὅσῳ ἐτεχνεύοντο τὰς ἐτοιμασίας τῆς, μᾶς εἶπεν,

(1) Ἀπολοῖμην, εἰμήσει τιμωρησαίμην. Ἐγὼ δὲ, εἶπεν, εἰμήσει περσαιμι παυσασθαι τῆς ὀργῆς, καὶ φιλεῖν ἡμᾶς, ὡς πρότερον ἐφίλει. Πλουτ. περὶ φ. λαδελ. §. 489.

ὅτι ἐφεῦρε πολλά εἴδη συλλογισμῶν, καὶ ὅτι ὅλα βοηθοῦσι μεθυσμασίον τρόπον νὰ λαμπρύνωσι τὰς ἰδέας. Τὸν μὲν, ὠνόμαζε **Καλυπτίαν**, τὸν δὲ, **Φαλακρὸν**, τὸν δὲ τρίτον, **Ψευδόμενον**, παρομοίως καὶ τοὺς λοιπούς (1). Μέλλω νὰ δοκιμάσω τινὰς ἀπὸ αὐτοὺς ἐπὶ παρουσίᾳ σας, ἐπρόσθεσε· θέλουσιν ἰχνογραφεῖ τὴν πάλην, τῆς ὁποίας ἐπιθυμεῖτε νὰ γένητε μάρτυρες. Μὴ τοὺς κρίνετε ἐπιπολαιῶς, εἶναι τινὲς ἀπὸ αὐτοὺς, οἵτινες κατακρατοῦσι τὰ καλλίτερα πνεύματα, καὶ τὰ ἐμβάλλουσιν εἰς τοιαύτας σενότητας, ἀπὸ τὰς ὁποίας μέγαν κόπον δοκιμάζουσι νὰ ἐξέλθωσι (2).

§. ε'. Τότε ἐφάνη **Κεκαλυμμένος** ἄνθρωπος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Μὲ ἠρώτησεν, ἂν τὸν ἐγνώριζον, ἀπεκρίθην, ὅτι ὄχι. Καὶ λοιπὸν, ἀνέλαβε τὸν λόγον, ἰδοὺ πῶς συλλογίζομαι. Δὲν γνωρίζεις αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἄρα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι φίλος σου· ἄρα δὲν γνωρίζεις τὸν φίλον σου. Ἐσήκωσε τὸ κάλυμμα, καὶ εἶδον τῶνόντι νέον τινὰ Ἀθηναῖον, μετὰ τὸν ὁποῖον ἤμην πολλὰ φιλιωμένος. Ὁ **Εὐβουλίδης**, ἐπιστρέφων μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν **Φιλώταν**, **Τί ἐστὶ φαλακρὸς**, τῷ εἶπεν; — Ὅστις δὲν ἔχει τρίχας εἰς τὴν κεφαλὴν. — Καὶ ἂν εὐρεθῇ εἰς αὐτὸν μία, εἶναι ἔτι; — **Βέβαια**. — Ἐὰν εὐρεθῶσι δύο, τρεῖς, τέσσαρες; Ἐξέτεινεν αὐτὴν τὴν τάξιν τῶν ἀριθμῶν πορρώτατα, προσθέτων πάντοτε μίαν μονάδα, ἕως οὗ ὁ **Φιλώτας** κατήντησε νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὁ συζητούμενος ἄνθρωπος δὲν ἠθέληεν ἦναι πλέον **Φαλακρὸς**. Ἄρα, εἶπε πάλιν ὁ **Εὐβουλίδης**, μία μόνη θριξὶ ἐξαρκεῖ, διὰ νὰ μὴ ἦναι ὁ ἄνθρωπος **Φαλακρὸς**, καὶ μετὰ ὅλον τοῦτο ἐβεβαίωσας κατ' ἀρχὰς τὸ ἐγκυτίον (3). Γνωρίζεις καλὰ, ἐπρόσθεσεν, ὅτι δύναται τις νὰ ἀποδείξῃ παρομοίως, ὅτι καὶ ἐν πρόβατον ἐξαρκεῖ, διὰ νὰ συγ-

(1) Διογ. Λαέρ. β'. §. 108. Μέγαγ. αὐτ. (2) Ἄρισ. ἠιδι. ζ'. κεφ. β'. cicer. acad. . c. 30. (3) Μέγαγ. παρὰ Λαέρ. αὐτ.

κροτήσῃ ποίμνῃ, καὶ εἰς κόκκος σίτου, διὰ τὴν δώσῃ ἀκριβὲς μέτρον μεδίμνου. Ἐφάνημεν τόσον ἕκθαμβοὶ δι' αὐτὰς τὰς ἀθλίους ἰσοφωνίας, καὶ ἦλθομεν εἰς τόσῃ σύγχυσιν, ὥστε ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐξεκαρδίζοντο ἀπὸ τὰ γέλοια. Ἐν τούτῳ, ὁ ἀκάματος Εὐβουλίδης μᾶς ἔλεγεν, Ἴδου τέλος πάντων ὁ δεσμός ὁ δυσκολώτατος εἰς λύσιν. Ὁ Ἐπιμενίδης εἶπεν, ὅτι ὅλοι οἱ Κρήτες εἶναι ψεῦσαι. Ἄρα ἦτον Κρής ὁ ἴδιος, ἄρα ἐφεύσθη, ἄρα οἱ Κρήτες δὲν εἶναι ψεῦσαι, ἄρα ὁ Ἐπιμενίδης δὲν ἐφεύσθη· ἄρα οἱ Κρήτες εἶναι ψεῦσαι (1). Μόλις ἐτελείωσεν, καὶ ἔκραξε παρευθὺς. Εἰς τὰ ὅπλα! Εἰς τὰ ὅπλα! Προσβάλλετε, ὑπερασπίζεσθε τὸ ψεῦδος τοῦ Ἐπιμενίδου.

§. 5. Τούτων λεγομένων, τὰ δύο μέρη ἐπροχώρησαν μὲ ὄμμα φλογοειδὲς, καὶ μὲ σχῆμα ἀπειλητικόν, συσφίγγονται, ἀντωδοῦνται, καταχέουσιν ἀναμεταξύτων χάλαζαν συλλογισμῶν, σοφισμάτων, παραλογισμῶν. Ἐντὸς ὀλίγου τὰ νέφη ἐπαχύθησαν, τὰ τάγματα ἀνεμίσθησαν, οἱ νικηταί, καὶ νικημένοι κατατροπῶνται μὲ τὰ ἰδιάτων ὅπλα, ἢ πίπτουσιν εἰς τὰς αὐτὰς παγίδας. Λόγοι ὑβριστικοὶ ἐσαυρώοντο εἰς τὸν ἀέρα, καὶ κατεπνίγησαν τέλος πάντων ἀπὸ τὰς διαπεραστικὰς φωνῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀντήχει ἡ αἴθουσα. Ἡ πρᾶξις ἔμελλε νὰ ἀνανεωθῇ, ὅταν ὁ Φιλώτας εἶπεν εἰς τὸν Εὐβουλίδην, ὅτι κάθε μέρος ἦτον ὀλίγον προσεκτικόν εἰς τὸ νὰ συστήσῃ τὴν δόξαν του, ἢ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν τοῦ ἐναντίου· τὸ ὅποιον εἶναι τρόπος κακὸς τοῦ συλλογίζεσθαι. Ἐγὼ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, τῷ εἶπον, νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι οἱ μαθηταὶ του ἐφαίνοντο θερμοτέρου νὰ δεῖξωσι τὴν ἀπάτην μᾶλλον, ἢ τὴν ἀλήθειαν, θριαμβεύουσιν· καὶ τοῦτο εἶναι τρόπος ὁμοίως ἐπικίνδυνος τοῦ γυμνάζεσθαι (2). Ἡ τοιμᾶζετο νὰ μοὶ ἀποκριθῇ, ἀλλ' ἐπειδὴ μᾶς

(1) Gassend. de logic. t. 1. c. 3. Bayl. dict. à Part. Euclide note. D. (2) Πλάτ. περὶ Στοῖ. ἐκλογ. §. 1036.

ειδοποίησαν, ὅτι τὰ ἀμάξιά μας ἦσαν ἔτοιμα, τὸν ἀπεχειρετήσαμεν, καὶ ἐλεεινολογοῦμεν, ἀναχωροῦντες, διὰ τὴν ἀναξίαν κατάχρησιν, τὴν ὁποίαν οἱ σοφισταὶ εἰργάζοντο εἰς τὸ πνευμάτων, καὶ εἰς τὰ φυσικὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν μαθητῶν χαρίσματα.

§. ζ. Διὰ τὰ ἔλθωμεν ἕως εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, οἱ ὁδοῖοι μᾶς ἤγαγον ἀνάμεσα ἀπὸ ὑψώματα εἰς ἄδὸν μὲ κορυφίδα παρόμοιον, τετμημένην εἰς πέτραν ἀπότομον, σενωτάτην, τραχυγάτην, ὑψουμένην ἄνω τῆς θαλάσσης, εἰς βραχίον ὄρους τινοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ κορυφή φθάνει τοὺς οὐρανοὺς (1). Αὕτη εἶναι ἡ διαβόητος διάβασις, τὴν ὁποίαν λέγουσιν ὅτι ἐφύλαττεν ἐκεῖνος ὁ Σκείρων, ὅς τις ἐκρήμιζε τοὺς διαβάτας εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ τοὺς ἐξεγύμνωε, τὸν ὑποῖον ὁ Θεσεύς κατέσπασε νὰ δοκιμάσῃ τὸ ἴδιον εἶδος τοῦ θανάτου (2). Κανὲν ἄλλο δὲν εἶναι, κατὰ πρώτην προσβολήν, τόσον τρομερὸν, ὡς αὕτη ἡ διάβασις. Δὲν ἐτολμῶμεν νὰ σρέψωμεν τὰ ὄμματά μας εἰς τὴν ἄβυσσον. Τὰ μουγγίσματα τῶν κυμάτων ἐφαίνοντο, ὅτι μᾶς εἰδοποιοῦν, κάθε στιγμήν, ὅτι εἴμεθα ἀπληρωμένοι μέσον θανάτου, καὶ ζωῆς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ὀλίγον συνειθίσαντες τὸν κίνδυνον, ἐχαίρομεν ἀσμένως διὰ τοιοῦτον ἐλκυστικὸν θέαμα. Οἱ ὀρμητικοὶ ἀνεμοὶ, ὑπερπηδῶντες τῶν πετρῶν τὴν ἀκρώρειαν, τὰς ὁποίας εἴχομεν δεξιόθεν, ἐμουγγίζον ἄνωθεν ἀπὸ τὰς κεφαλὰς μας, καὶ, διατεμνόμενοι εἰς ἀνεμοστροβύλους, ἐκρημνίζοντο κατὰ κάθετον εἰς διάφορα μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, τὴν ἐτάραττον, καὶ τὴν ἐλεύκαινον ἀπὸ ἀφρὸν εἰς μέρη τινα, ἐν ᾧ εἰς τὰ ἔμμεσα διαστήματα ἔμμενεν ὁμαλὴ, καὶ ἀτάραχος (3). Ἡ ὁδὸς, τὴν ὁποίαν ὠδεύομεν, ἐκτείνεται σχεδὸν πεσσαράκοντα

(1) Spon. Voyage. t. 2. p. 171. Chandl. trav. in grece. chap. 44. p. 198. (2) Πλούτ. εἰς Θεσ. §. 4. (3) Whel. a Journ. book. 6. p. 435.

ὀκτώ σάδια (1), κατερχομένη, καὶ ἀνερχομένη βραχυδὸν ἕως πλησίον τῆς Κρομμύωνος, λιμένος, καὶ φρουρίου τῶν Κορινθίων, ἀπέχοντος ἀπὸ τὴν μητρόπολιν ἑκατὸν εἰκοσι-σάδια (2). Ἀκλουθοῦντες τῆς θαλάσσης τὴν συνέχειαν δι' ὁδοῦ εὐκολωτέρας, καὶ ὁμαλωτέρας, ἐφθάσαμεν εἰς τόπους, ὅπου τὸ πλάτος τοῦ ἰσθμοῦ δὲν εἶναι περισσότερον ἀπὸ τεσσαράκοντα σάδια (3). Ἐνταῦθα οἱ δῆμοι τῆς Πελοποννήσου ἔλαβόν ποτε ἀπόφασιν νὰ περιχαρᾶκῶνται, ὅταν ἐφοβοῦντο κῆμμίαν εἰσβολὴν (4). Ἐνταῦθα ἔτι πανηγυρίζονται τὰ ἰσθμια πλησίον ἐνὸς ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ δάσους πιτύων, ἀφιερωμένου εἰς ἐκεῖνον τὸν Θεόν (5).

§. η'. Ἡ περιοχὴ τῶν Κορινθίων περικλείεται εἰς πολλὰ στενὰ ὅρια, καὶ ἐκτείνηται περισσότερον κατὰ τὸ μῆκος τῆς θαλάσσης, πλοῖον ὅμως δύναται δι' ἡμέρας νὰ περιπλεύσῃ τὸ παράλιον (6). Ἡ ὑποκειμένη εἰς αὐτοὺς γῆ ἔχει μὲν πλουσίας τινὰς πεδιάδας, ἀλλὰ συνεχέστερον ἔδαφος ἀνώμαλον, καὶ ὀλίγον εὐφορον (7). Ὁ οἶνος ἐνταῦθα εἶναι κακῆς ποιότητος (8). Ἡ Κόρινθος κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους ὑψηλοῦ, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη ἡ ἀκρόπολις (9). Πρὸς μεσημβρίαν ἔχει δι' ὑπεράπτεσιν τὸ ἴδιον ὄρος, τὸ ὁποῖον εἰς αὐτὸ τὸ μέρος εἶναι πολλὰ ἀπότομον. Περιτειχίσματα ὑψηλότατα, καὶ ἰσχυρότατα ἀπὸ τρία μέρη τὴν ὑπερασπίζονται (10). Ἡ περιφέρειά της εἶναι τεσσαράκοντα σαδίων. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ τείχη ἐκτείνονται ἕως εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους, καὶ ἐμπεριέχουσι τὴν ἀκροκόρινθον, δύναται τις νὰ εἰπῇ, ὅτι ὅλη ἡ περίμετρος της

(1) Πλίν. δ'. κεφ. ζ'. Whel. ibid. (2) Θουκ. δ'. κεφ. με'. (3) Στριλ. περίπλ. τόμ. α'. §. 15. Στρά. η'. §. 331—5. Δ. οδ. ε'. §. 14. (4) Ἡρ. η'. §. 40. Ἰσοκ. Παιηγ. §. 166. Δειδ. ε'. §. 380. (5) Παύλ. ἐλίμ. ᾠδ. γ'. στίχ. 5. Ἰσθμ. ᾠδ. α'. Στρά. αὐτ. Παισα β'. κεφ. α'. (6) Σκν. α'ιτ. (7) Στρά. αὐτ. (8) Ἀλεξ. παρ' Ἀθην. α'. κεφ. κγ'. (9) Στρά. Παισα. αὐτ. (10) Πλούτ. ἀποφθελ. λακω. §. 215.

εἶναι ὀγδοήκοντα πέντε σταδίων (1). Τὸ Κρισσαῖον πέλαγος, καὶ Σαρώνειον ἔρχονται νὰ καθυποβάλωσιν εἰς τοὺς πόδας τῆς τὰ τελευταία τῶν κύματα, ὡσὰν νὰ ἐγνώριζον τὴν δύναμίν τῆς. Ἐπὶ τοῦ πρώτου εἶναι τὸ ἐπίνειον Λεχαιῖον, τὸ ὁποῖον συνάπτεται μὲ τὴν πόλιν διὰ διπλοῦ τείχους, τὸ μῆκος σχεδὸν δώδεκα σταδίων (2). Ἐπὶ τοῦ δευτέρου εἶναι τὸ τῶν Κεγχρεῶν, ἀπέχον ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἑβδομήκοντα στάδια (3). Μέγας ἀριθμὸς οἰκοδομῶν ἱερῶν, καὶ λαϊκῶν, παλαιῶν, καὶ νέων, καλλωπίζουσιν ἐκεῖνην τὴν πόλιν. Ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀγορὰν, ὠραϊσμένην, κατὰ τὴν συνήθειαν, ὀπὸ ναοὺς, καὶ ἀγάλματα (4), εἶδομεν τὸ θέατρον, ἔνθα ἡ συνέλευσις τοῦ δήμου σκέπτεται περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς πολιτείας, καὶ ἔνθα συγκροτοῦσιν ἐνίοτε, τοὺς ἀγῶνας τῆς μουσικῆς, καὶ ἄλλους, μὲ τοὺς ὁποίους αἰέορται συνοδεύονται (5).

§. 9. Ἔδειξαν εἰς ἡμᾶς τὸν τάφον τῶν δύο υἱῶν τῆς Μιδείας. Οἱ Κορίνθιοι τοὺς ἀπέσπασαν ἀπὸ τὰ θυσιασθήρια, ἔνθα ἡ θυσιῆς ἐκεῖνη μήτηρ τοὺς κατέθεσε, καὶ τοὺς ἐλιθοβόλησαν. Πρὸς ποινὴν αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος, ἐπιδημική τις ἀσθένεια ἐθέρριξε τὰ παιδία τῶν ἀπὸ τὰ σπάργαντα, ἕως οὗ ὑπακούσαντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ μαντείου, ὑπεσχέθησαν νὰ τιμῶσι κατ' ἔτος τὴν μνήμην τῶν θυμάτων τῆςμανίας τῶν (6). Ἐγὼ, ἐθάρρουν, εἶπον τότε, ἐπερειθόμενος εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ Εὐριπίδου, ὅτι ἐκεῖνη ἡ βασιλὶς τὰ ἔσφαξεν ἡ ἰδία (7). Ἦκουσα, ὅτι ἔλεγον, εἶπεν ἓνας τῶν παρόντων, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐξηγοράσθη διὰ πέντε ταλαύτων, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς μας (8).

(1) Στράβ. αὐτ. (2) Ξεν. ἰς. Ἐλ. δ'. §. 522—5. Στράβ. αὐτ. (3) Στράβ. π'. §. 380. (4) Ξεν. ἰς. Ἐλ. δ'. §. 521. Πaus. 6. κεφ. 6. (5) Πλούτ. εἰς Ἄρατ. §. 1034. Πολυαίν. στρατηγ. δ'. κεφ. 5'. (6) Πaus. αὐτ. Αἰλ. ποιητ. ἰς. 6. κεφ. κ'. Παρμ. καὶ Διδ. παρὰ σχολ. Εὐριπίδ. εἰς Μῆδ. σί. 273. (7) Εὐριπ. εἰς Μῆδ. σί. 1271. καὶ ἀλλαχοῦ. (8) Παρμ. παρὰ σχολ. Εὐριπ. εἰς Μῆδ.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, τί καλὸν ἀπολαμβάνομεν νὰ τὸ ὑποκρί-
 θῶμεν; Ἀρχαία συνθήεια ἀποδεικνύει καθαρὰ, ὅτι οἱ πατέρες
 μας ἐσάθησαν ἔνοχοι. Ἐπειδὴ πρὸς ἀνάμνησιν, καὶ ἐξιλέωσιν
 τοῦ ἐγκλήματός των, τὰ παιδία μας χρεωσοῦσιν μέχρι διωρι-
 σμένης τινὸς ἡλικίας νὰ ἔχωσιν ξυραφισμένην τὴν κεφαλὴν, καὶ
 νὰ φορῶσι μελανὸν ἔνδυμα (1). Ὁ δρόμος, ὅς τις φέρει εἰς τὴν
 ἀκρόπολιν, ἀνακυκλοῦται μὲ τόσους τρόπους, ὥσε διέρχονται
 τριάκοντα σάββα, πρὶν φθάσωσιν εἰς τὴν κορυφὴν (2). ἤλθο-
 μεν πλησίον βρύσεώς τινος, ὀνομαζομένης Πειρήνης, ἔνθα,
 καθὼς βεβαιοῦσιν, ὁ Βελλεροφόντης ἤυρε τὸν ἵππον Πήγασον.
 Τὰ ὕδατά της εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ψυχρὰ, καὶ διαυγῆ (3).
 Ἐπειδὴ δὲν ἔχουσι φαινομένην διέξοδον, νομίζουσιν, ὅτι δι'
 αὐλάκων, φυσικὰ εἰς τὴν πέτραν ἐσκαμμένων, κατέρχονται εἰς
 τὴν πόλιν, ὅπου ἀποτελοῦσι πηγὴν, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶ-
 ναι ἐξάκουσον διὰ τὴν ἐλαφρότητα του (4), καὶ ἤθελον ἐξαρ-
 κεῖ εἰς τὰς χρείας τῶν κατοίκων, καὶ δὲν ἤθελον ἔχει ἐκείνην
 τὴν πλησμόνην τῶν φρεάτων, τὰ ὅποια οἰκονόμησαν (5). Ἡ
 θέσις τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τὰ περιτελείματά της τὴν ἀποκα-
 θισσοῦσι τρῶσον ἰσχυρὰν, ὥσε ἀδύνατον εἶναι νὰ κυριευθῆ ἄλλως,
 εἰμὴ, μὲ προδοσίαν, ἢ πείναν (6). Εἰς τὴν εἴσοδον εἶδομεν
 τῆς Ἀφροδίτης τὸ τέμενος, τῆς ὁποίας τὸ ἄγαλμα καλύπτεται
 ἀπὸ ὄπλα λαμπρὰ· παρ' αὐτῷ εἶναι τὸ τοῦ Ἔρωτος, καὶ τοῦ
 ἡλίου, τοὺς ὁποίους ἐλάτρευον εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, πρὶν εἰ-
 σαχθῆ εἰς αὐτὸν ἢ λατρεῖα τῆς Ἀφροδίτης.

§. ι'. Ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν τοῦτον τόπον, ἡ Θεὰ φαίνεται,
 ὅτι βασιλεύει ἐπὶ γῆς, καὶ θαλάσσης. Τοιαύτη ἦταν ἡ ἀπάτη,
 τὴν ὁποίαν εἰργάζετο εἰς ἡμᾶς ἡ μεγαλοπρεπὴς θεωρία, ἥτις

(1) Πανσα. β'. κεφ. γ'. (2) Στρά. κ'. §. 379. Spon. voyage. t. 2.
 p. 175. Whel. book. 6. p. 440. (3) Στρά. αὐτ. Ἀθήν. β'. κεφ. 5'. (4)
 Αὐτ. κεφ. ε'. (5) Στρά. αὐτ. (6) Πλοῖτ. εἰς Ἀρατ. §. 1034—5.

ἦτον ὑποκειμένη εἰς τὰς ὄψεις μας. Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἄρακτου ἡ θεία ἐκτείνεται ἕως εἰς τὸν Παρνασσόν, καὶ Ἐλικῶνα. Ἀπὸ τὴν ἀνατολήν, ἕως εἰς τὴν νῆσον τῆς Αἰγίνης, τὴν ἀκρόπαιον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τοῦ Σουνίου τὸ ἀκρωτήριον. Ἀπὸ τὴν δύσιν, ἐπάνω εἰς τὰς πλουσίας τῆς Σικυῶνος πεδιάδας (1). Ἐπεριδιαβάζομεν περιχαρῶς μὲ τὰς θεάς μας ἐπάνω εἰς τοὺς δῦο κόλπους, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα ἔρχονται νὰ συντριβῶνται κατ' ἐκείνου τοῦ ἰσθμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Πίνδαρος μὲ δίκαιον τρόπον παρέβαλε μὲ γέφυραν, κατεσκευασμένην ἐκ γύσεως μεταξὺ τῶν θαλασσῶν, διὰ νὰ συνάπτη τὰ δῦο πρῶτα μέρη τῆς Ἑλλάδος (2). Ἄν περιεργασθῇ κἀνεὶς τοιαύτην σχεδὸν ἐποπτεῖαν, βέβαια ἤθελε κρίνῃ, ὅτι ἦτον τῶν ἀδυνάτων νὰ συζηθῇ κἀμμία συκοινωνία τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν ξηρῶν μὲ τὴν ἄλλην, χωρὶς τῆς Κορίνθου τὴν συγκατάνευσιν (3), καὶ μὲ δίκαιον τρόπον αὐτὴ ἡ πόλις θεωρεῖται, ὡς προπύργιον τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὰ ὀχυρώματα (4). Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ζηλοτυπία τῶν ἄλλων ἐθνῶν δὲν ἐπέτρεψε ποτὲ εἰς τοὺς Κορινθίους νὰ τοῖς ἀπαγορεύσωσι τοῦ ἰσθμοῦ τὴν διάβασιν, διὰ τοῦτο ἐκείνοι ὠφελοῦντο ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν τους, διὰ νὰ συναθροίζωσι πλούτη ἀξιόλογα. Εὐθύς, ἀφ' οὗ ἐφάνησαν θαλασσοπόροι, ἐφάνησαν καὶ πειραταὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅτι ἐκεῖ εὐρίσκονται γῦπες, ὅπου εἶναι καὶ περισεραί. Ἡ ἐμπορὶα τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο κατ' ἀρχὰς διὰ ξηρᾶς μόνον. Ἡκολούθουν τὸν δρόμον τοῦ ἰσθμοῦ, διὰ νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ αὐτήν. Οἱ Κορίνθιοι ἐλάβανον ἐξ αὐτῶν τελώνιον, καὶ ἔφθασαν εἰς βαθμὸν εὐτυχίας βέβαιον (4). Ὁταν δὲ ἐξώλωθρυσαν τοὺς πειρατὰς, τὰ πλοῖα διοικούμενα ἔτι

(1) Στρά. ἀστ. Spon. ibid. Wheeler, ibid. (2) Πίνδ. ἰσθμ. ο. δ. δ. σί. 34. (3) Πλούτ. εἰς Ἄρατ. §. 1044. (4) ἑ αὐτ. ἐρωτ. διηγ. §. 772. Πολύβ. ἱ. §. 451. (4) Ὅμ. ἴλ β. σί. 570. Θόουκ. α. κεφ. γγ.

ἀπὸ πείραν ἀδύνατον, δὲν ἐτόλμων νὰ καταφρονῶσι τὴν κλυ-
δωνίζομένην Θάλασσαν, ἥτις ἐκτείνεσται ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἕως
εἰς τὸ ἐν Λακωνίᾳ ἀκρωτήριο τῆς Μαλείας (1). Ἐλεγον τότε
εἰς εἶδος παροιμίας. Πρὶν διέλθῃς τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, ἀλη-
σιμύησον, ὅτι ἔχεις εἰς τὸν κόσμον ἀκριβώτερον (2). Ἐπρο-
τίμων ἄρα νὰ πλέωσι Θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιωρίζοντο ἀ-
πὸ ἰσθμῶν.

§. ια΄. Αἱ ἐμπορίαι τῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας, καὶ τῶν
λαῶν τῆς δύσεως ἤρχοντο εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λεχίου· αἱ δὲ
τῶν νήτων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῶν προαλίω τῆς μικρᾶς
Ἀσίας, καὶ τῶν Φοινίκων (3), εἰς τὸν λιμένα τῶν Κεγχρεῶν.
Μετὰ ταῦτα τὰς μετέφερον διὰ ξηρᾶς ἀπὸ τῶν ἑνα εἰς τὸν ἄλ-
λον λιμένα, καὶ διενουσῶντο τρόπους, διὰ νὰ μεταφέρωσιν εἰς αὐ-
τοὺς καὶ τὰ πλοῖά των (4). Ἡ Ἥοριόθος ἔγινεν, ὡσὰν ἀποθή-
κη τῆς Ἀσίας, καὶ Εὐρώπης (5). Ἐξακολουθοῦσα εἰς τὸ νὰ
λαμβάνῃ τὰ τελῶνα ἀπὸ τὰς ξένας ἐμπορίας (6), ἐκάλυψε
τὴν Θάλασσαν ἀπὸ τὰ πλοῖά της, καὶ κατέστησε ναυτικόν, διὰ
νὰ υπερασπίζηται τὴν ἐμπορίαν της. Αἱ ἐκβάσεις της διήγει-
ραν τὴν φιλεργίαν της, ἔδωκε νέον σχῆμα εἰς τὰ πλοῖα, καὶ
αἱ πρῶται τριήρεις, αἱ ὁποῖαι ἐφάνησαν μὲ τρεῖς σειρὰς κωπίων,
ἐχρημάτισαν τῶν ναυπηγῶν της ἐργόχειρον (7). Αἱ Θαλάσσιαι
δυνάμεις της, ἀφ' οὗ τὴν κατέστησαν φοβερὰν, ἐπροθυμοποιή-
θησαν νὰ ἐκχύσωσιν εἰς τὸν κόλπον της τὰ προϊόντα τῶν ἄλλων
τόπων. Εἶδομεν, ὅτι ἐξέθετον ἐπὶ τοῦ παραλίου (8) φακέλ-
λους βύβλων, καὶ ἰσία τῶν πλοίων, μετακομιζόμενα ἀπὸ τὴν
Αἴγυπτον, ὅσα ἐλεφάντων ἀπὸ τὴν Λιβύην, δέρματα ἀπὸ τὴν

(1) Ὅμ. ὁδ. σί. 80. Σοφο. εἰς Τραχ. σί. 120. (2) Στρά.
ν. §. 378. (3) Θουκ. 6. κεφ. ξδ. (4) ὁ αὐτ. γ. κεφ. ιε'. π. κεφ. α'.
Στρά. αὐτ. Πολύβ. παρὰ Σουί. εἰς τὸ Διόδ. (5) Ἀριστ. ἰσθμ. εἰς Νεπ.
§. 41. (6) Στρά. αὐτ. (7) Θουκ. α'. κεφ. ιγ'. Διόδ. ιδ'. §. 269. (8) Ἀντιφ.
καὶ Ἑρμ. παρ' Ἀθην. α'. κεφ. κα'.

Κυρήνην, θυμιάματα ἀπὸ τὴν Συρίαν, φοίνικας ἀπὸ τὴν Φοινίκην, δάπιδας ἀπὸ τὴν Καρχηδόνα, σίτον, καὶ τυρούς ἀπὸ τὰς Συρακούσας (1), ἀπίδια καὶ μῆλα ἀπὸ τὴν Εὐβοίαν, ἀνδράποδα ἀπὸ τὴν Φρυγίαν, καὶ Θετταλίαν, χωρὶς νὰ ὁμιλήσω διὰ πλῆθος πραγμάτων ἄλλων, τὰ ὅποια ἔρχονται καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἑλλάδος (2), καὶ ἰδιαιτέρους εἰς τοὺς τῆς Κορίνθου. Τοῦ κέρδους τὸ θέλεαρ εἴλεκε τοὺς ξένους ἐμπόρους, καὶ μάλις τοὺς Φοίνικας (3), καὶ οἱ πάνδημοι ἀγῶνες τοῦ ἰσθμοῦ συνήγαγον ἐκεῖ ἀριθμὸν θεατῶν ὄπειρον (4).

§. ιβ'. "Ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα, ἀφ' οὗ αὐξήσαν τὰ πλοῦτη τοῦ ἔθνους, οἱ διωρισμένοι ἐργάται νὰ τὰ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν ὑπερασπίσθησαν (5), καὶ ἐγκαρδιώθησαν ἀπὸ νέαν ἀμιλλαν (6). Ἦσαν ἤδη τοῦλάχιστον, ὡς δοξάζουσι, θρυλλούμενοι δι' ἐπωφελεῖς ἐφευρέσεις (7). Λεπτομερῶς δὲν τὰς διηγοῦμαι· ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ προσδιορίσω προσφυῶς τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν. Αἱ τέχναι ἀρχίζουσι ἀπὸ δοκιμῆς σκοτεινῆς, καὶ δεδοκιμασμένας εἰς διάφορα μέρη. "Ὅταν τελειοποιηθῶσι, δίδουσι τὸ ὄνομα τῶν ἐφευρετῶν εἰς τοὺς, ὅσοι δι' ἐπιτηδείων μέσων ἐκώλυαν τὴν πρᾶξιν τῶν. Θέλω φέρει εἰς ἐσὲ δι' αὐτὰς παράδειγμα. Ὁ ἱστορικὸς Ἐφορος, ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἔρευναν τῶν παλαιῶν συνηθειῶν, ἔλεγέ ποτε εἰς ἐμὲ, ὅτι, ὁ τροχὸς, δι' οὗ ὁ κεραμεὺς ἐργάζεται κυκλικὸν τὸ ὑπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀγγεῖου, συνεισῆχθη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοῦ σοφῶν Ἀνάχαρσι (8). Ἦθέλῃσα, εὐρισκόμενος εἰς τὴν Κορίνθον, νὰ καυχηθῶ δι' αὐτὸ, ἀλλὰ μοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι αὐτὴ ἡ δόξα χρεωσίζεται εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς συμπολίτας τῶν, ὀνομα-

(1) Ἄριστοφ. σπῆ. σ'. 854. (2) Ἀθήν. αὐτ. (3) Πλάτ. πύθ. ᾠδ. 6. σ'. 1:5. (4) Στράτ. ν'. §. 372. (5) Ἡρ. 6. §. 167. (6) ὄρος. 1. 5. c. 3. (7) Σχολ. Πωδ. ὄλυμ. ᾠδ. ιγ'. σ'. 17. Πλάτ. λέ'. κεφ. γ'. (8) Ἐφορ. παρὰ Στράτ. ζ'. §. 303. Ποσειδ. παρὰ Σένη. ἐπιτ. υ'. §. 412. Διογ. Λαέρ.

ζόμενον Ὑπέρβιον (1). Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς τοῦ Ὀμήρου μᾶς ἀπέδειξε, διὰ τινος περικοπῆς αὐτοῦ τοῦ ποίητου, ὅτι ἡ μηχανὴ αὐτὴ ἦτον ἐγνωσμένη πρὸ τοῦ Ὑπερβίου (2). Ὁ Φιλώτας ἐβεβαίωσεν ἐκ μέρους τοῦ, ὅτι ἡ τιμὴ τῆς ἐφευρέσεως ἀνήκεν εἰς τὸν Θαλόν, πρότερον τοῦ Ὀμήρου, καὶ ἀνεψιῶν τοῦ Δαιδάλου τοῦ Ἀθηναίου (3). Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὰς περισσώτερας ἐφευρέσεις, τὰς ὁποίας οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος οἰκειοποιουῦνται μὲ ἀμίλλαν. Ὅθεν δύναται τις νὰ συμπεράνη ἀπὸ τὰς ἰδιοποιήσεις των, ὅτι αἱ τέχναι πρὸ πολλοῦ ἐκαλλιεργοῦντο, τῶν ὁποίων ἐφευρεταὶ αὐτοὶ νομίζονται.

§. ιγ'. Ἡ Κόρινθος εἶναι πλήρης ἀπὸ ἀποθήκας, καὶ ἐργαστήρια (4). Τεχνεύονται εἰς αὐτὴν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πέπλους τῆς κλίνης, ἐπιπόνως ζητούμενους παρὰ τῶν ἄλλων ἔθνων (5). Ἡ διοίκησις ταύτης τῆς πόλεως συλλέγει μὲ ἀδράς δαπάνας τὰς εἰκόνας, καὶ ἀγάλματα τῶν δοκίμων τεχνιτῶν (6), ὅμως μέχρι τοῦδε δὲν παρήγαγε κἀνένα ἀπὸ ἐκείνους τοὺς τεχνίτας, οἵτινες τόσον εὐφημίζονται εἰς τὴν ἐπίλοιπον Ἑλλάδα ἢ, ὅτι εἰς τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης ἔχει μόνον ἐπιθυμίαν τῆς ἀσωτίας, ἢ, ὅτι ἡ φύσις, διατηροῦσα ἐν ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συστήνῃ, ὅπου θέλει, τὰ μεγάλα χαρίσματα, ἄφητε μόνον εἰς τοὺς ἡγεμόνας τὴν φροντίδα νὰ τὰ εὐρίσκωσι, καὶ νὰ τὰ δημοσιεύωσιν εἰς τὸν κόσμον λαμπρότατα. Μὲ ἔλον τοῦτο εἶναι ἐν ὑπολήψει ἐσγῆχεῖρα τινα χάλκινα, καὶ ὀστέρινα, τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Δὲν ἔχει μεταλλεῖα τοῦ χαλκοῦ (7). Οἱ τεχνιταίτης, ἐνώνυτες τὸν ποριζόμενον ἀπὸ τοὺς ξένους χαλκὸν μὲ ὀλίγον χρυσοῦν, καὶ ἀργυ-

(1) Θεόφρ. παρὰ Σχολ. Πινδ. Ὀλύμ. ὠδ. ιγ'. στίχ. 25. Πλάτ. ζ'. κεφ. 25'. (2) Ὀμ. Ἰλ. ιη'. στίχ. 600. (3) Διόδ. δ'. §. 277. (4) Στράτ. α'. §. 212. ορος. ibid. (5) Ἑρμ. παρ' Ἀθην. αὐτ. (6) Πολύβ. παρὰ Στράτ. αὐτ. stor. l. 2, c. 16. (7) Παυσ. Ἑ. κεφ. γ'.

ρον (1), συνθέτουσιν ἀκτινοβολοῦν μέταλλον, καὶ σχεδὸν σκωρίας ἀνεπίδεκτον (2). Ἔργάζονται ἐκ τούτου θώρακας, περικεφαλαίαις, εἰδωλίδια, ποτήρια, ἀγγεῖα, ὅχι τόσον διὰ τὴν ὕλην, ὅσον διὰ τὴν ἐργασίαν τιμώμενα. Τὰ περισσότερα πλουτίζονται μὲ φύλλα, καὶ ἄλλους καλλωπισμούς, ἐπεξεργασμένους μὲ τὸ σμυλάριον (3). Μὲ τὴν αὐτὴν ἐπιτηδειότητα χαράττουσι τοὺς αὐτοὺς καλλωπισμούς, καὶ εἰς τὰ πῆλινα (4), ὡς ἡ κοινοτέρα ὕλη δέχεται ἀπὸ τὸ διδόμενον εἰς αὐτὴν γλαφυρὸν εἶδος, καὶ τοὺς καλλωπισμούς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπιτηδεύονται νὰ τὴν ὠραΐζωσι, τιμὴν, ἥτις τὴν κάμνει νὰ προτιμᾶται ἀπὸ τὰ μάρμαρα, καὶ τιμώτερα μέταλλα.

β. ιδ'. Αἱ γυναῖκες τῶν Κορινθίων φημίονται διὰ τὴν ὠραιότητά των (5), αἱ δὲ ἄνδρες, διὰ τὴν φιλοεὐδαιαν, καὶ κίσις εἰς τὰς ἡδονάς. Φθείρουσι τὴν ὑγίαν τους εἰς τὰ φαγοπότια (6)· καὶ ὁ ἔρως εἶναι πλέον εἰς αὐτοὺς ὀρμὴ ἀχαλίνωτος (7)· ὅχι μόνον δι' αὐτὸν δὲν ἐντρέπονται, ἀλλ' ἔτι ἀγωνίζονται νὰ τὸν δικαιώσωσι μὲ τοιαύτην θεσμοθεσίαν, ἥτις φαίνεται, ὅτι ἔγενεν εἰς αὐτοὺς χρέος ἀπαραίτητον. Ἡ Ἀφροδίτη εἶναι ἡ δεσπόζουσα Θεότης των. Ἀφείρωσαν εἰς αὐτὴν ἑταίρας, ἐχούσας ἐπισασίαν νὰ τοῖς προηθεύωσι τὴν ὑπεράσπισίν της. Αὐταί, κατὰ τὰς μεγάλας δυσυχίας, καὶ ἐνισαμένους κινδύνους, προσατεύουσι εἰς τὰς θυσίας, λιτανεύουσι μὲ τοὺς ἄλλους πολίτας, καὶ ψάλλουσι τοὺς ἱεροὺς ὕμνους. Ὅταν ἦλθεν ὁ Ξέρξης ἐπεκαλέσαντο τὴν μαιτεῖάν των, καὶ εἶδον τὴν εἰκόνα, ἔνθα παρῆνσιάζονται, ἀναπέμπουσαι εὐχὰς πρὸς τὴν Θεάν. Στίχοι τοῦ Σιμωνίδου, γεγραμμένοι κάτω εἰς τὴν εἰκόνα, ἀπονέμουσιν εἰς

(1) Πλὴν. λδ'. κεφ. 6. flor. l. 2. c. 16. oros. l. 5. c. 3. (2) cicer. tuscul. l. 4. c. 14. (3) ὁ αὐτ. in verr. de sign. c. 44. (4) Στρά. ἡ. §. 381. salmas. in exercit. Πλ. ν. §. 1018. (5) Ἀνακ. ὠδ. λδ'. (6) Πλά. δημοκ. γ. §. 404. (7) Ἀρ. σ. Θεσ. σφ. σβ. 655. Στέφ. εἰς Κοριν.

αὐτὰς τὴν δόξαν, ὅτι ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα (1). Θριάμβος τὸσόν μέγας ἐπολλαπλασίασε τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἱερειῶν. Κατὰ τὸ παρὸν οἱ ἰδιῶται, ὅσοι θέλουσι νὰ προασφαλίσωσι τὴν ἔκβασιν τῶν ἐπιχειρήσεών τους, ὑπόσχονται ὅτι θέλουσι προσφέρει εἰς τὴν Ἀφροδίτῃ διωρισμένον τινα ἀριθμὸν ἑταίρων, τὰς ὁποίας μετακαλοῦνται ἀπὸ μέρη διάφορα (2). Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ἀριθμοῦνται περισσότεραι ἀπὸ χιλίας. Δέχονται τοὺς ξένους ἐμπόρους, φθείρουσιν ἐν βραχεί ὀλόκληρον τῶν πλοίων ἀποσκευήν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ παροιμία. Δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς κάθε ἄνθρωπον, νὰ θαλασσοπορῇ εἰς Κόρινθον (3).

§. ιε'. Εἶμαι ὑπόχρεως νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, ὅτι, εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι μετέρχονται παροιμίαν ἐμπορίαν ἀπωλείας, ποτὲ δὲν ἔλαβον τὸ παραμικρὸν δικαίωμα εἰς τὴν δημοσίαν τιμὴν ὅτι εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν Κόρινθον, ἔνθα μᾶς ἔδειξαν τὸν τάφον τῆς παλαιᾶς Λαΐδος (4) μὲ τὴν φιλαυτίαν, αἱ τίμαι γυναῖκες πανηγυρίζουσι εἰς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης ἰδιαιτέρῃ ἑορτῇ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἱ διαβεβλημέναι γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ συμμετέχωσι (5), καὶ οἱ πολῖταί της, οἵτινες ἔδωκαν τόσας μεγάλας ἀποδείξεις τῆς ἀνδρίας των εἰς τὸν Περσικὸν πόλεμον (6), ἀφεθέυτες νὰ ἐκθλυθῶσιν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς, ὑπέπεσον εἰς τὸν ζυγὸν τῶν Ἀργείων, βεβιασμένοι νὰ ζητολογῶσιν ἐκ διαδοχῆς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Λακεδαιμονίων, Ἀθηναίων, καὶ Θηβαίων (7), καὶ εἰς ὅλου τὸ

(1) Αἰδ' ὑπὲρ Ἑλλήνων τε καὶ εὐθυμάχων πολιτῶν. Ἐσαθεν εὐχεσθαι Κύπριδι δαιμονία. Οὐ γὰρ τοξοφόροισιν ἐμίσητο δὲ Ἄφροδιτα, Πέρσαις Ἑλλήνων ἀκρέπελα προδεμεν. Καμαιλ. Θεοπορ. Τ.μ. παρ' Ἀθην. γγ. κεφ. δ'. Πινδ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Οὐ τοῦ παντός πλεῖν ἐς κόρινθον Στράτ. βιβλ. η'. §. 378. (4) Πανσα β'. κεφ. ιβ'. (5) Ἀλεξ. παρ' Ἀθην. αὐτ. (6) Ἡρ. Σ. §. 104. Πλουτ. περὶ Ἡρ. κακιστ. §. 87c—2. (7) Ἐν. Ἑλ. ις. δ'. §. 521—3. καὶ ε'. καὶ ζ'.

ὑξερὸν κατασαθέντες νὰ ᾔναι τὸ πλουσιώτερον, θηλυπρεπέστερον, καὶ ἀνανδρότερον ἔθνος τῆς Ἑλλάδος. Ἐφεξῆς λείπεται εἰς ἐμὲ νὰ θώσω μόνον παραμικρὰν ἰδέαν τῶν, ὅσων μεταβολῶν ἢ διοικήσεως τοῦ ἐδοκίμασεν· εἶμαι ὁμως ἠναγκασμένος νὰ ἀναδράμω εἰς μακροχρόνους αἰῶνας, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς δὲν θέλω διατρέψαι πολὺν καιρὸν. Μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, σχεδὸν ἑκατὸν δέκα χρόνους, καὶ τριάκοντα μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἡρακλειδῶν, Ἀλήτης, καταγόμενός ἀπὸ τοῦ Ἡρακλῆν, ἐδέχθη τὴν βασιλείαν τῆς Κορίνθου, καὶ ἡ γενεά του τὴν διεκράτησεν εἰς διάστημα τετρακοσίων δεκαεπτὰ ἐτῶν. Ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν διεδέχετο πάντοτε τὸν πατέρα⁽¹⁾. Μετὰ ταῦτα ἡ μὲν βασιλεία ἀκυρώθη, ἡ δὲ ἡγεμονικὴ ἐξουσία ἀνετέθη εἰς χεῖρας διακοσίων πολιτῶν, οἵτινες ἐποίουν συνοικέσια μόνον ἀναμεταξύ των⁽²⁾, καὶ ὅλοι ἔπρεπε νὰ ᾔναι ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν Ἡρακλειδῶν⁽³⁾. Εἰς ἀπὸ αὐτοὺς ἐκλέγετο κατ' ἔτος, διὰ νὰ διοικῆ τὰς ὑποθέσεις, καὶ ὠνομάζετο Πρύτανις⁽⁴⁾. Διῶρισαν εἰς τὰς διαβαινούσας διὰ τοῦ ἰσθμοῦ ἐμπορίας τελώνιον, τὸ ὅποιον τοὺς ἐπλούτισε, καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀσωτίας τοὺς διέφθειρεν⁽⁵⁾. Ἐννεήκοντα χρόνους μετὰ τὴν σύστασίν των, ὁ Κύφελος⁽⁶⁾, ἀφ' οὗ εἰλκυσε τὸν δῆμον εἰς τὰ συμφέροντά του, ἐνεδύθη τὴν ἐξουσίαν του⁽⁷⁾, καὶ κατέστησε πάλιν τῆς βασιλείας τὸ ἀξίωμα, τὸ ὅποιον διήρκεσεν εἰς τὴν γενεάν του ἑβδομήντα τρεῖς χρόνους, καὶ μῆνας ἕξ⁽⁸⁾.

§. ις'. Αἱ ἀρχαὶ τῆς βασιλείας του ἐσφραγίσθησαν μεθ' ἡμεῖς, καὶ σκληρότητας, κατέτρεχε τοὺς πολίτας, τῶν ὁ-

(1) Διόδ. παρὰ Σιγγύ. §. 179. (2) Ἡρ. ε'. §. 92. (3) Διόδ. αὐτ. (4) αὐτ. Παισα. β'. κεφ. δ'. (5) Στρά. ἡ'. §. 378. Αἰλ. ποιμ. ις. α'. κεφ. ις'. (6) Διόδ. αὐτ. Ἀρις. πολιτ. ε'. κεφ. 6. (7) Τῶ. 658, ἔπει πρὸ Χ. (8) Ἀρις. αὐτ. κεφ. ιβ'.

ποιῶν ἢ ὑπόληψις ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ὑποψίαν, τοὺς μὲν ἐξορίζων, τοὺς δὲ ζερῶν ἀπὸ τὰς περιουσίας των, καὶ πολλοὺς θανατώνων (1). διὰ τὰ ἀδυνατήσῃ ἔτι τὸ μέρος τῶν πλουσιῶν, ἐπρολάμβανε δέκα ἑναιαυτοὺς τὸ δεκατημόριον τῶν ὑπαρχόντων, προφασίζόμενος, καθὼς ἔλεγε, δι' εὐχὴν τινα, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη, πρὶν ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον (2), καὶ ἐνομίζετο ὑποχρεῶς τὰ τὴν ἐκπληρώσῃ, σήνων πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ὀλυμπίας χρυσοῦν ἄγαλμα μέγιστον (3). Ὄταν ἔπαυσε φοβούμενος, ἠθέλησε τὰ ἀγαπᾶται, φαινόμενος χωρὶς σωματοφύλακας, καὶ μεγαλοπρέπειαν (4). Ὁ δῆμος, δελεασθεὶς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐμπισσύνην, τῷ ἐσυγχώρησε μεγαλοψύχως τὰς ἀδικίας, τῶν ὁποίων δὲν ἦτον θῦμα, καὶ τὸν ἄφησε τὰ ἀποθάνῃ εἰρηνικῶς μετὰ τριάκοντα ἐτῶν βασιλείαν (5). Περίανδρος, ὁ υἱὸς του, ἄρχησεν, ὅθεν ὁ πατήρτου ἐτελείωσεν. Ἀνήγγειλεν ἡμέρας εὐτυχαῖς, καὶ ἡσυχίαν σταθεράν. Ἐθαύμαζον τὴν ἡμερότητα (6), τὰς γνώσεις, τὴν φρόνησίν του, τὰς γινομένας διαταγὰς κατὰ τῶν, ὅσοι ἐξουσιάζον πολλὰ ἀνδράποδα, ἢ, ὕσων τὸ ἔσοδον ὑπερέβαινε τὸ ἔσοδον, ἐναντίον εἰς τοὺς, ὅσοι ἐμόλυναν τὴν ζωὴν τους μὲ ἡμαρτήματα θανάσιμα, καὶ εἶχον ἦδη διεφθαρμένα. κατέστησε βουλευτήριον, δὲν διέταξε κἀνενα νέον φόρον, εὐχαρισεῖτο εἰς τὰ πορᾶζόμενα ἀπὸ τὰς ἐμπορίας τελώνια (7). ἐναυπήγησε πολλὰς τριήρεις (8), καὶ διὰ τὰ δῶσθι περισσοτέραν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἀπεφάσισε τὰ διορῶξῃ τὸν ἰσθμὸν, καὶ τὰ ἐνώσῃ τὰς δύο θαλάσσας (9). ἐβράσασε πολλοὺς πολέμους, καὶ αἱ νικαὶ του ἔδωκαν ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς ἀν-

(1) Ἡρ. αὐτ. Πολύαι. στρατηγ. εἰ. κεφ. λα'. (2) Ἄριστ. οἰκον. β'. §. 501. Νουί. εἰς Κῦψ. (3) Πλάτ. εἰς Φαίδρ. §. 236. Στρατ. εἰ. §. 378. (4) Ἄριστ. πολιτ. εἰ. κεφ. εβ'. Ἡρ. εἰ. §. υβ'. (5) Ἄριστ. αὐτ. (6) Ἡρ. αὐτ. (7) Ἡρακλ. Πεντ. περὶ πολ. τό. 6. §. 2025. (8) Νικέλ. Δαμασκ. εἰς λειψ. vales. p. 450. (9) Διογ. Λα. α'. §. 99.

δρίας του (1). Ποῖα ἄλλα δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένωσιν ἀπὸ ἡγεμόνα, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἐφαίνετο, ὅτι ἦτον τῆς φρονήσεως ὄργανον (2); Ὅστις ἔλεγεν ἐνίοτε ᾗ ὅτι ὁ ἀτακτος ἔρωσ τοῦ πλούτου εἶναι συκοφαντία κατὰ τῆς φύσεως. Αἱ ἡδοναὶ παρερχονται· αἱ ἀρεταὶ εἶναι αἰώνια (3)· ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία συνίσταται εἰς καθαρὰν συνειδήσιν (4).

§. ιζ'. Εἰς μίαν κρίσιμον περίσασιν ἐζήτησε συμβουλὴν ἀπὸ τὸν Θρασύβουλον, βασιλέα τῆς Μιλήτου, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτον πολλὰ φιλιωμένος (5). Ὁ Θρασύβουλος ἤγαγε τὸν πρεσβευτὴν του εἰς πεδιάδα τινὰ, καὶ περιδιαβάζων μὲ αὐτὸν ἀνάμεσα εἰς θῆρος πλουσιοπάροχον, τὸν ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς πρεσβείας του, καὶ ἐν ταύτῳ κατέθραυε τοὺς ἀσάχνας, ὅσοι ὑψώνοντο ὑπεράνω τῶν ἄλλων. Ὁ πρεσβευτὴς δὲν ἐκατάλαβεν, ὅτι ὁ Θρασύβουλος ὑπέβαλλεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἰδιοποιηθεῖσαν ἀρχὴν εἰς πολλὰς διοικήσεις, καὶ ἔτι δημοκρατικὰς, ἔνθα δὲν συγχωρεῖται εἰς ἀπλοῦς ἰδιώτας νὰ ἔχωσι πολλὴν ἀξίαν, ἢ πολὺ ἀξιόπιστον (6). Ὁ Περίανδρος ἐνόησε τὴν συμβολικὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἐξηκολούθει, μετερχόμενος τὴν μετριότητα (7). Ὁ κρότος τῶν ἐκβάσεών του, καὶ οἱ ἔπαινοι τῶν κολάκων του, ἐξήγησαν τελευταῖον τὸν χαρακτῆρα, τοῦ ὁποίου τὴν ὀρμὴν πάντοτε κατεδάμαζεν. Ἐξαφθεῖς ποτε ἀπὸ θυμὸν, ὅς τις ἴσως προήρχετο ἀπὸ τὴν ζηλοτυπία του, ἔδωκε τὸν θάνατον εἰς τὴν Μελισσαν γυναικῆά του, τὴν ὁποίαν ἠγάπα καθ' ὑπερβολὴν (8). Ἐδῶ δὲ ἐγένε τὸ τέρμα τῆς εὐδαιμονίας, καὶ τῶν ἀρετῶν του. Παρωξυμένος ἀπὸ διεξοδικὴν θλίψιν, δὲν ἐδοκίμασε κατωτέραν, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ἔχει μόνον

(1) Ἄρισ. ε'. κεφ. ιθ'. (2) Διογ. Λ. αὐτ. (3) Στοβ. λόγ. γ'. §. 46. (4) αὐτ. λογ. κε'. §. 192. (5) Ἡρ. α'. §. 20. καὶ ε'. §. 92. (6) Ἄρισ. πολιτ. γ'. κεφ. ιγ'. (7) Πλούτ. συμπό. 147. (8) Ἡρ. γ'. §. 50. Διογ. Λαέρ. α'. §. 94.

δὲν τὸν λυποῦνται, ἀλλ' ἔτι τῷ ὄνειδιζουσιν, ὅτι ἐμόλυνεν ἄλλοτε τὴν κοίτην τοῦ πατρὸς του (1). Στοχαζόμενος, ὅτι ἡ δημοσία πρὸς αὐτὸν ὑπόληψις ἐψυχράθη, ἐτόλμωσε νὰ τὴν καταφρονήσῃ, καὶ, χωρὶς νὰ σκεφθῇ, ὅτι εἶναι ὕβρεις, διὰ τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ ἐκδικῆται μὲ ἐπαιτίαιαν, ἐβάρανε τὸν βραχίονά του ἐφ' ὅλων τῶν ὑπηκόων του, ἐδορυφορεῖτο ἀπὸ φύλακας (2), ἐσεκλήρυνετ' ἐναντίου εἰς τὰς, ὄσους ὁ πατήρ του εὐσπλαγχνίσθη, ἐξεγύμνωσε, διὰ τυχούσας προφάσεις, τὰς γυναῖκας τῆς Κορίνθου ἀπὸ τὰ πολυτίμα των πετραῖα, καὶ ἀφ' ὅ,τι εἶχον τιμιώτερον (3), ἐπεφόρτιζε τὸν δῆμον ἀπὸ πόνους, διὰ νὰ τὸν ἔχη πάντα εἰς δουλείαν, ταραττόμενος ὁ ἴδιος ἀδικόπως ἀπὸ ὑποψίας, καὶ τρομάρας, τιμωρῶν τὸν πολίτην, ὅς τις ἡσύχως ἐκάθητο εἰς τὴν ἀγορὰν (4), καὶ κατακρίνων, ὡς ὑπεύθυνον, κάθε ἀνδρωπον, ὅς τις ἠμπόρει νὰ γένη τοιοῦτος.

§. ιη'. Θλίψεις οἰκίαι καὶ ἤξησαν τὴν φρίκην τῆς καταστάσεώς του. Ὁ νεώτερος ἀπὸ τοὺς υἱοῦς του, ὀνομαζόμενος Λυκόφρων, διδαχθεὶς ἀπὸ τὸν μητροπάτορά του, περὶ τῆς δυσχυοῦς εἰμαρμένης τῆς μητρός του, τόσον ἰσχυρὸν μῖσος συνέλαβε κατὰ τοῦ φονέως, ὥς δὲν ἐδύνετο πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὴν θείαν του, ἀλλ' οὐδὲ ἄξιον ἔκρινε νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὰς ἐρωτήσεις του. Μάτην αἰ κολακεῖται, καὶ δεῖσεις κατεδαπανῶντο. Ὁ Περίανδρος ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀποβάλλῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ ὅλους τοὺς πολίτας, ὅχι μόνου νὰ μὴ τὸν δεχθῶσιν, ἀλλὰ μήτε νὰ τῷ ὀμιλήσωσιν, ὑπὸ ποινῇ ζημίας χρηματικῆς πρὸς ὄφελος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ νέος κατέφυγεν ὑπὸ μίαν τῶν δημοσίων σοῶν, χωρὶς νὰ βοηθῆται, χωρὶς νὰ παραπονῆται, καὶ ἀπέφασίσε νὰ ὑποφέρῃ κάθε σκλη-

(1) Αὐτ. Παρθέν. ἐρωτ. κεφ. ε'. (2) Ἡρακλ. πολιτ. §. 2835. Διογ. Λ. αὐτ. (3) Ἡρ. ε'. §. 92. Διογ. Λ. αὐτ. Πλούτ. §. 1104. (4) Νικολ. Δαμ. in excerpt. Vales p. 450.

ρότητα μάλλον, ἢ νὰ ὑποβάλῃ τοὺς φίλους του εἰς τὴν μανίαν τοῦ τυράννου. Μετά τινος ἡμέρας, ἐπειδὴ ὁ πατήρ του τὸν εἶδε κατὰ τύχην, ἀμέσως ἠσθάνθη, ὅτι ἀνενεούτο εἰς τὴν καρδίαν του ὅλη ἡ πατρικὴ συμπάθεια. Ἐδράμα πρὸς αὐτὸν, καὶ δὲν ἠλησιμόνησε εἶποτε, ἀφ' ὧσα ἐδύνοντο νὰ τὸν καταστήσωσι νὰ κλίνῃ πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ δεξιόμενος μόνον αὐτοὺς τοὺς λόγους πρὸς ἀπόκρισιν. »Παρέβησ τὸν νόμον σου, καὶ ἤπερεσες εἰς ζημίαν.« ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐξορίσῃ εἰς Κέρκυραν, τὴν ὁποίαν ἤνωσε μὲ τὴν ἐπικρατείαν του (1). Οἱ Θεοὶ ἀγανακτήσαντες, ἐχάρισαν εἰς αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα ζωῶν μακροχρόνιον, ἡ ὁποία κατηναλίσκετο μὲ ἀργυπορίαν ἀπὸ τῶν θλίψεις, καὶ πλῆκτρα τῆς συνειδήσεως. Δὲν ἦτον πλέον καιρὸς νὰ λέγῃ, καθὼς ἔλεγε πρότερον, ὅτι αἰρετώτερον εἶναι νὰ φθονῆται, ἢ νὰ ἐλεῆται (2). Ἡ αἴσθησις τῶν κακῶν του τοῦ ἐβίασε τελευταῖον νὰ καταπεισθῇ, ὅτι ἡ δημοκρατία ἦτον προτιμωτέρα ἀπὸ τὴν τυραννίαν (3). Εἰς τις ἐτόλμησε νὰ προβάλλῃ εἰς αὐτὸν, ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἦτον νὰ ἀφήσῃ τὸν θρόνον. Οἴμοι! ἀπεκρίθη. Εἰς τύραννον ἐπίσης εἶναι ἐπικίνδυνον, τὸ νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τῶν θρόνον, ἢ νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ αὐτόν (4).

§. 19. Ἐπειδὴ τὸ ἄχθος τῶν ὑποθέσεων ἦδη ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν κατεβάρυνε, καὶ κάμμیان βοήθειαν δὲν εὔρισκεν εἰς τὸν πρωτότοκόν του υἱόν, ὡς εἰς τὸν νοῦν ἀδύνατον (·), ἀπεφάσισε νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν Λυκόφρονα, μεταχειριζόμενος εἰς τοῦτο διαφόρους δοκιμαῖς, ἀλλ' ἀπεδοχμάσθησαν ὅλαι μὲ ἀγανάκτησιν. Τέλος πάντων τῷ ἐπρόβαλλε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν βασιλείαν, καὶ νὰ ἐξορισθῇ εἰς Κέρκυραν ὁ ἴδιος, ὅταν ὁ υἱὸς του ἔμελλε νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν τὴν νῆσον, καὶ νὰ ἔλθῃ νὰ βασιλευσῇ εἰς Κόρινθον. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἦτον εἰς ἀκμὴν νὰ

(1) Ἡρ. γ. §. 52. (2) αὐτ. (3) Στοβ. λόγ. γ. §. 46. (4) αὐτ. λόγ. μα'. §. 247. (5) Ἡρ. αὐτ.

λάβη εκπλήρωσιν, ἀλλ' οἱ Κερκυραῖοι, φοβούμενοι τὴν παρουσίαν τοῦ Περιάνδρου, διέκριναν τὰς ἡμέρας τοῦ Λυκόφρονος (1). Ὁ πατήρ του δὲν ἔλαβε καὶ τὴν παραμυθίαν, νὰ τελειώσῃ τὴν ἐκδίκησιν, ἥτις ἦτορ ἀξία τοιαύτης ἀχρευσάτης παρανομίας. Ἐπρόσαξε νὰ ἐμβάσωσιν εἰς ἐν τῶν πλοίων του τριακόσια παιδία, ἀρπαχθέντα ἀπὸ τὰς πρώτας γὰρ τῆς Κερκύρας, διὰ νὰ τὰ στείλῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Λυδίας. Τὸ πλοῖον, ἀφ' οὗ ἤραξεν εἰς τὴν Σάμον, οἱ Σάμιοι ἔλαβον συμπάθειαν διὰ τὴν τύχην ἐκείνων τῶν δυσυχῶν θυμάτων, καὶ ἦσαν μέσον νὰ τὰ ἐλευθερώσωσι, καὶ νὰ τὰ στείλωσιν εἰς τοὺς γονεῖς των (2). Ὁ Περιάνδρος, κατεσθιόμενος ἀπὸ λύσαν ἀδύνατον, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν σχεδὸν ὀγδοήκοντα ἐτῶν (3), βασιλεύσας τεσσαράκοντα τέσσαρα (4). Ἀφ' οὗ ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμοὺς, εὐθύς ἠφάνισαν τὰ μνημεῖα, καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων ἰχνῶν τῆς τυραννίδος (5). Ἔσχε διαδοχὸν ἡγεμόνα πολὺ ἀλίγον ἐγνωσμένου, καὶ μόλις τρεῖς χρόνους βασιλεύσαντα (6). Μετὰ τὸ βραχὺ τοῦτο τοῦ χρόνου διάστημα, οἱ Κορίνθιοι, ἐνώσαντες τὰ στρατεύματά των μὲ τὰ τῆς Σπάρτης (7), ἐσύσθησαν διοίκησιν, διαμένουσιν διὰ πάντα, καὶ εἰς ἀλιγάρχίαν μᾶλλον, ἢ εἰς δημοκρατίαν κλίνουσιν· ἐν ἧ αἰ χρειώδεις ὑποθέσεις ποτὲ δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὴν ἐθελούσιον τοῦ χυδαίου λαοῦ ἀπόφασιν (8). Ἡ Κόρινθος, περισσύτερον ἀπὸ κάθε ἄλλην πόλιν τῆς Ἑλλάδος, παρήγαγε δοκίμους πολίτας εἰς τὴν τέχνην τοῦ διοικεῖν (9). Οὗτοι μὲ τὴν φρόνησιν, καὶ γνώσεσιν των τόσων ἐσερέωσαν τὴν νομοδοτικὴν διαταγὴν, ὥστε ἡ ζήλο-

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) Διωγ. Λ. α'. §. 95. Τῶ, 585. ἔτι πρὸ Χ. (4) Ἄρισ. πολ. ε. κεφ. 6'. (5) Πλούτ. περὶ κακοπ. Ἡρ. §. 860. (6) Ἄρισ. αὐτ. (7) αὐτ. Πλούτ. (8) ὁ αὐτὸς εἰς Δέω, §. 981. (9) Στρά. βιβλ. π'. §. 382. Πλούτ. εἰς Δέω. αὐτ. καὶ εἰς Τιμολ. §. 248.

τυπία τῶν πτωχῶν κατὰ τῶν πλουσιῶν δὲν ἐδυνήθη ποτὲ νὰ τὴν κλονίσῃ (1).

§. κ'. Αὐτὴν τὴν ἀνομοσύτητα μεταξὺ τῶν δύο τούτων κλάσεων τῶν πολιτῶν, ὁ μὲν Λυκοῦργος εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ἀνέτρεψεν, ὁ δὲ, Φεῖδων, ὅς τις φαίνεται, ὅτι ἦτον σύγχρονος, ἐνόμισεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὴν διατηρῇ εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἐχρημάτισεν ἕνας ἀπὸ τοὺς νομοθέτας τῆς. Πόλις, κειμένη εἰς μεγάλην τῆς ἐμπορίας ὁδόν, καὶ βεβιασμένη νὰ δέχεται ἀκαταπαύτως εἰς τὰ τεῖχη τῆς ξένους, δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι ὑποκειμένη εἰς τὴν αὐτὴν διοίκησιν μὲ πᾶν, ἕτις εὐρίσκετο εἰς ἐσχατιάν τινα τῆς Πελοποννήσου· ἀλλ' ὁ Φεῖδων, διατηρῶν τὴν ἀνομοσύτητα τῶν καταστάσεων, δὲν ἦτον προσεκτικὸς ὀλιγώτερον, εἰς τὸ νὰ προσδιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν γενεῶν, καὶ τῶν πολιτῶν (2). Ὁ νόμος οὗτος ἦτον σύμφωνος μὲ τὸ ἰδίωμα τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων αἰώνων, ἐν οἷς οἱ ἄνθρωποι διεσπαρμένοι εἰς μικρὰς συνοικίσεις, δὲν ἐγνωρίζον ἄλλην ἀνάγκην, ἢ τὴν τοῦ ζωτρεφέσθαι, μᾶτε ἄλλην φιλοτιμίαν, ἢ τὴν τοῦ ὑπερασπίζεσθαι· τότε καθὲ ἔθνος ἦτον εὐχαριστημένον, ἐὰν εἶχε δυνατοὺς βραχίονας, διὰ νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν, καὶ ἰκανὴν δύναμιν, διὰ νὰ ἀνθίσταται εἰς ἐπιδρομὴν ἀνέλπισον, Αἱ ἰδέαι αὐταὶ ποτὲ δὲν μετεβλήθησαν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν· οἱ φιλόσοφοι, καὶ νομοθέται τῶν, πεπεισμένοι, ὅτι μεγάλη πληθὺς ἔχει τρόπον μόνον νὰ αὐξάνῃ τὰ πλούτη, καὶ νὰ θιασιωνίξῃ τοὺς πολέμους, ὅχι μόνον δὲν τὴν οἰκειοποιούντο, ἀλλ' ἠσχολοῦντο ἐμμερίμνως εἰς τὸ νὰ προλαμβάνωσι τὰς ὑπερβολὰς τῆς (3). Οἱ πρῶτοι, μὴ νομίζοντες τὴν ζωὴν ἀξίαν μεγάλης τιμῆς, δὲν ἔκρινον ἀναγκαῖον νὰ πληθύνωσι τὸ ἀνθρώπινον γένος· καὶ οἱ δεῦτεροι, ἔχοντες τὴν προσοχὴν τοὺς μὲ-

(1) Πολύαι. στρατηγ. α'. κεφ. 41. §. 2. (2) Ἄρισ. πολιτ. β'. κεφ. 5'. (3) Πλά. περὶ νό. §. 740.

νον ἐπί τινος μικρᾶς πολιτείας, ἐφοβούντο πύγγοτε νὰ τὴν ἐπιφορτίξωσιν ἀπὸ κατοίκους, εἴ τινας ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον τὴν ἐκκενώσει. Τοιαύτη ἐχρημάτισεν ἡ πρώτη αἰτία, ἥτις ἐξήγαγεν ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς λεμένους τῆς Ἑλλάδος ἐκεῖνα τὰ σιμνητῶν ἀποικιῶν, τὰ ὅποια ἐπορεύθησαν μακρὰν νὰ κατοικήσωσιν εἰς περᾶτα ἔσσημα (1). Αἱ Συρακοῦσαι, ἀποτελοῦσαι τῆς Σικελίας τὸ ἐγκαλλώπισμα. Ἡ Κέρκυρα, χρηματίσασα μέχρι τινὸς κυρία τῆς Θαλάσσης (2). Ἡ ἐν ἠπειρῷ Ἀμβρακία, περὶ τῆς ὁποίας ἦδη ὠμίλησα (3), καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκμάζουσαι, γυωρίζουσιν, ὡς μητρόπολιν τῶν τὴν Κόρινθον.

§. κβ'. Ἡ Σικυῶν ὀλίγον τι ἀπέχει τῆς Κορίνθου. Διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς αὐτήν, ἦτον ἀνάγκη νὰ διέλθωμεν ποταμούς πολλούς. Ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἡ ὁποία ἐξάγει ἀφθόνης σίτον, οἶνον, καὶ ἔλαιον (4), εἶναι μίᾳ ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας, καὶ ὠραιότερας τῆς Ἑλλάδος (5). Καὶ ἐπειδὴ οἱ νόμοι τῆς Σικυῶνος ἐμποδίζουσι μὲ αὐστηρότητα νὰ ἐνταφιάζηται, ὅποιος θῆποτε καὶ ἂν ἦναι, εἰς τὴν πόλιν (6), εἶδομεν ἀπὸ τὰ δεξιὰ, καὶ ἀριστερὰ μέρη τάφους, τῶν ὁποίων τὸ σχῆμα δὲν ἐπρεξέυει καμμίαν ἀνδρίαν εἰς τῶν τόπων τὴν ὠραιότητα. Μικρὸν τεῖχος περιφερείας, ἔχον ἐπικειμένας σῆλας, ἐφ' ὧν ἡ σκέπη ἐπισηρίζεται, περιαρίζει τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον σκάπτουσι τὴν τάφρον. Ἐνταῦθα καταθέτουσι τὸν τεθνεῶτα, τὸν καλύπτουσι μὲ τὴν γῆν, καὶ, μετὰ τὰς συνειθισμένας τελετὰς, ὅσοι τὸν συνώδευσαν, τὸν κράζουσιν ἐξ ὀνόματός, ἐπιλέγοντες εἰς αὐτὸν τὸν τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν (7). Εὗρομεν τοὺς κατοίκους ἀσχολομένους εἰς προπαρασκευὰς ἐορτῆς τινος, ἥτις ἀκολουθεῖ κατ'

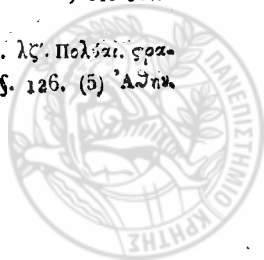
(1) Αὐτ. (2) Θουκ. α'. κεφ. κβ'. γ'. (3) Ὅρα τὸ, λς'. κεφ. τοῦ δε τοῦ συγγράμματος (4) Whel. a Journ. book. 6. p. 243. (5) Ἀθην. ε'. κεφ. ιζ'. Liv. 1. 27. c. 31. (6) Πλούτ. εἰς Ἀρμ. 1051. (7) Παυ. β'. σ.

ἔτος, καὶ ἑορτάζεται τὴν ἀκόλουθον νύκτα. Ἐξάγονται ἀπὸ εἰδός τι ταμείου, ὅπου τὰ διατηροῦσι, πολλὰ παλαιὰ ἀγάλματα, τὰ ὅποια περιφέρουσιν εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ τὰ καταθέτουσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Βάκχου. Τὸ εἶδωλον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γίνεται τῆς ὄδοιπορίας ἀρχηγὸς, τὰ ἄλλα τὲ ἀκολουθοῦσιν ἐγγύθεν. Μίγας ἀριθμὸς λαμπάδων φωτίζει ἐκείνην τὴν τελετὴν, καὶ ψάλλουσιν ὕμνους μὲ ἤχους ἀγνώστους εἰς ἄλλα φέρη (1). Οἱ Σικυῶναι ὑποθέτουσι τὴν θεμελίωσιν τῆς πόλεως τῶν εἰς ταυταύτην ἐποχὴν, ἥτις κατ' οὐδένα τρόπον δὲν δύναται νὰ συμβιβασθῇ μὲ πρὸς παραδόσεις τῶν ἄλλων λαῶν. Ἀρίστρατος, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου κατελύσαμεν, ἐδείκνυσεν εἰς ἡμᾶς διεξοδικὸν κατάλογον βασιλέων, οἵτινες ἐκράτησαν τὸν θρόνον χιλίους χρόνους, καὶ ὁ τελευταῖος ἀπὸ αὐτῶν ἔζη σχεδὸν ἐγγύς τοῦ χρόνου τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου (2). Τὸν παρεκαλέσαμεν νὰ μὴ μᾶς ἀναβιβάσῃ εἰς τόσον ὕψος χρόνων, μῆτε νὰ ἀπομακρύνηται ἀπὸ τρεῖς, ἢ τέσσαρας αἰῶνας. Εἰς τοῦτον τὸν χρόνον, ἀπεκρίθη, ἐφάνησαν ἠγέμονες, καλούμενοι τύραννοι, ὡς ἐξουσίαν ἔχοντες ἀπόλυτον. Διὰ νὰ τὴν διατηρῶσιν αἰῶνα ὁλόκληρον, δὲν εἶχον ἄλλο μέσον, ἢ νὰ τὴν περικλείωσι μὲ ὄρια δίκαια, εὐλαβούμενοι τοὺς νόμους (3). Ὁρθαγόρας ἐ χρημάτισεν ὁ πρῶτος, καὶ Κλεισθένης ὁ ἔσχατος. Οἱ Θεοί, οἵτινες διορίζουσιν ἐνίοτε εἰς ἀπληπισμένας ἀσθενείας δραστήρια φάρμακα, παρήγαγον αὐτοὺς τοῖς δύο ἠγεμόνας, διὰ νὰ μᾶς σηκώσωσιν ἐλευθερίαν ὀλεθριωτέραν ἀπὸ τὴν δουλείαν. Ὁ Ὁρθαγόρας, μὲ τὴν μετριότητά, καὶ φρόνησίν του, κατέσειλε τὴν μαυρίαν τῶν γάσεων (4), καὶ ὁ Κλεισθένης ἐλατρώετο διὰ τὰς ἀρετάς του, καὶ κατέση φεβερὸς διὰ τὴν ἀνδρίαν του (5).

(1) Αὐτ. (2) Κῆς. παρ' εὐσεβ. χρον. α'. §. 11. παρὰ Σγγ. §. 94. Παισα. αὐτ. Ρεταν. de doctr. temp. l. 9. e. 16. Marsh. chron. cap. p. 16. et 336. (3) Ἄρις. πολ. ε'. κεφ. 16'. (4) Πλουτ. περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βρα. κολαζ. §. 553. (5) Ἄρις. αὐτ.

§. κβ'. Ὅταν τὸ συνέδριον τῶν Ἀμφικτυόνων ἀπεφάσισε νὰ καθοπλίσῃ τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν κατοίκων τῆς Κιόρας (1), οἵτινες, διὰ τὴν πρὸς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν ἀσέβειαν, ἦσαν ἔνοχοι, ἐξελέξαντο ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ στρατεύματος τὸν Κλεισθένην, ὃς τις εἶχε τόσῃ μεγαλοφυΐαν, ὥστε πολλάκις ἐδῶκεν εἰς τὰς τότε παρὰ τοῦ Σόλωνος γινομένας συμβουλάς τὰν εὐθύτητα ἐπειδὴ ἦτον παρὼν εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν (2). Ὁ πόλεμος ἐντὸς ὀλίγου ἔλαβε τέλος, καὶ ὁ Κλεισθένης μετεχειρίσθη τὸ μερίδιον, τὸ ἐπιβάλλον εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ λάφυρα, διὰ νὰ κτίσῃ μεγαλοπρεπῆ σοᾶν εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς βασιλείας του (3). Ἡ φήμη τῆς φρονιπέως του διεδόθη διά τινος ἰδιαιτέρας περιστάσεως. Προσφάτως ἔλαβεν εἰς τὰ ὀλύμπια τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου τῶν τετραώρων ὀχημάτων. Ἀφ' οὗ τὸ ὄνομά του διευφημίσθη, κήρυξ, προχωρῶν πρὸς τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν θεατῶν, ἀνήγγειλεν, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠδύνοντο νὰ ἐπιθυμήσωσι τὸν ἱμέναιον τῆς Ἀγαρίνης, θυγατρὸς τοῦ Κλεισθέους, ἔπρεπε νὰ ἔλθωσι εἰς Σικυῶνα, εἰς διάστημα ἐξήκοντα ἡμερῶν, καὶ μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς χρόνου τῆς προθεσμίας ταύτης, ὁ νυμφίος τῆς βασιλέως θέλει κηρυχθῆ (4). Ἐδραμον ἐντὸς ὀλίγου ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ Ἰταλίας, ἔρασαι, οἵτινες ἐδάρρουν, ὅτι εἶχον ὅλοι ἱκανὰ προτερήματα διὰ νὰ βασάσωσι αὐτοῦ τοῦ συνοικεσίου τὴν λαμπρότητα. Ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς ἦτον καὶ ὁ Σμινδουρίδας, ὁ πλουσιώτερος, καὶ σπαταλωδέσερος, ἀπὸ ὅλους τοὺς Συβαρίτας. Οὗτος ἦλθε μὲ ἐδικὴν του τριήρη, ἐπαγόμενος μεθ' ἑαυτοῦ χίλια ἀνδράποδα, ἀλλεῖς, θηρευτὰς, καὶ μαγεύρους (5). Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, ὃς τις, βλέπων χωρικόν τινα, ὅτι ἐσή-

(1) Τῷ, 596. ἔτε: πρὸ Χ. (2) Πaus. ε. κεφ. λζ'. Πολύται. στρατηγ. γ. κεφ. ε'. (3) Πaus. β'. κεφ. ζ'. (4) Ηρ. σ'. §. 126. (5) Ἀθηναί. κ. κεφ. κα' εἰ'. 11.

κωνε τὸν λίσσου του μὲ κόπον, ἠσθάνθη, ὅτι κατεκόπησαν τὰ ἐντόσθιά του, καὶ δὲν ἔμπορει νὰ κοιμηθῆ, ἂν, μεταξύ τῶν ῥόδων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ κλίμη του ἐσκεπάζετο, ἐδιπλύνετο καὶ νὺν φύλλον κατὰ τύχην (1). Ἡ μαλθακότης του μὲ κἀνὺν ἄλλο δὲν ἠδύνατο νὰ συγκριθῆ, ἢ μόνον μὲ τὴν ματαιότητά του, καὶ ἡ ματαιότης του, μὲ τὴν ἀναίδειάν του. Τὴν ἐσπέραν τῆς ἐλευσεώς του, ὅταν ἐπροβλήθη νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν, ἐφαντάζετο, ὅτι κἀνεὶς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καθίσῃ πλησίον του, παρεκτὸς τῆς βασιλίδος, ὅταν ἠθέλε κατασαθῆ γυνή του (2).

§. κγ'. Μεταξὺ τῶν ἀντερασῶν του, ἦτον ὁ Λαοκῆδης ἀπὸ τὴν παλαιότεράν του Ἄργους, ὁ Λαφαῖς τῆς Ἀρχαδίας, καταγόμενος ἀπὸ τὸν Εὐφορίωνα, ὅς τις, ὡς δοξάζουσιν, ἐφιλοξένησε τοὺς Διοσκούρους, Κῆσσορα, καὶ Πολυδεύκην, ὁ Μεγακλῆς ἀπὸ τὴν γενεάν τῶν Ἀλκμαιονειδῶν, τὴν διασημότεραν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Ἴπποκλείδης, γεννηθεὶς εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ λαμπρυνόμενος διὰ τὰ φυσικά του προτερήματα, πλούτη, καὶ ὠραιότητα (3). Οἱ δ' ἄλλοι ὀκτῶ ἐκρίνοντο ἄξιοι δι' ἀξιοτήτας διαφόρας νὰ παλαιώσῃ μὲ παρομοίους ἀνταγωνιστάς. Ἡ αὐλή τῆς Σατυροῦς ἠσχολεῖτο μόνον εἰς ἐορτάς, καὶ ἡδονάς. Τὸ γάδιον ἦτον ἀκαταπαύσως ἠνεωγμένον εἰς τοὺς ἐφαιλλεύς. Ἐκεὶ ἐφιλονεύουν περὶ τοῦ βραβείου τοῦ δρόμου, καὶ τῶν ἄλλων σωματικῶν ἀσκήσεων. Ὁ Κλεισθένης, ὅς τις ἦδη εἰδοποιήθη περὶ τῆς γενεᾶς τῶν, ἦτον παρὼν εἰς τοὺς ἀγῶνάς τῶν, καὶ ἐπροσπάθει ἐπιμελῶς νὰ γνωρίσῃ τὸν χαρακτῆρά των, νῦν μὲν εἰς τὰς κοινὰς συναμιλίαις, νῦν δέ, εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συναστροφάς. Κατ' ἀρχὰς κἀπποικῆ κλίσις μουσικῆ τὸν ἔσφουεν ἐν μέρει μὲν πρὸς τὸν ἕνα, ἐν μέρει δὲ πρὸς τὸν ἄλλον τῶν δύο Ἀθηναίων, ἀλλ' αἰεὺ ἀρεσῆσεις τοῦ Ἴπποκλείδου ἔφθασαν τέλος

(1) Senec. de ira. l. 2. c. 25. Αἰλ. ποιικ. ἱς. Ὁ. κεφ. κδ'. (2) Διδ. in excerpt. Vales. p. 230. (3) Ἡρ. ῥ'. §. 127.

πάντων νὰ τὸν δελεάτωσιν⁽¹⁾. Ἡ τοίνυν ἡμέρα, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ φανερώσῃ τὴν ἐκλογὴν του, ἄρχησεν ἀπὸ ἑκατόμβην, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε συμπόσιον, ὅπου ὅλοι οἱ Σικυώνιοι ἐκαλέσθησαν μετὰ τοὺς ἀντεραςαῖς. Ἠγέρθησαν ἐκ τῆς τραπέζης, ἠκολούθησαν πίνοντες, ἐφίλονεῖκησαν περὶ τῆς μουσικῆς, καὶ ἄλλων ὑποκειμένων· ὁ δὲ Ἴπποκλείδης, ὅς τις ἐλάμβανε πανταχοῦ τὰ πρωτεῖα, ἐξέτεινε τὴν διατριβὴν· παρ' ἐλπίδα ἐπρόσαξε τὸν αὐλητὴν νὰ αὐλήσῃ ἤχον τινα, καὶ ἄρχησε νὰ χορεύῃ, φανερώων σχήματα, ὅχι σεμνοπρεπῆ μετὰ τοιαύτην εὐχαρίστητι, τὴν ὁποίαν ὁ Κλεισθένης ἐδίδωρε μετ' ὄμμα ἀγανακτήσεως. Μετ' ὀλίγον ἐπρόσαξε νὰ φέρωσι τράπεζαν, καὶ ἐπήδησεν ἐπάνω εἰς αὐτήν. Κατ' ἀρχὰς μὲν ἐχώρευε τὰς ὀρχήσεις τῆς Λακεδαιμόνου, ἔπειτα δὲ τὰς τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Κλεισθένης, δεδηγμένος ἀπὸ τόσων ἀσχημοσύνην, καὶ ἐλαφρόνοιαν, ἔβαλε τὰ δυνατὰ του νὰ περικρατῆται εἰς τῆς πολιτικῆς τὰ ὅρια· ἀλλ' ὅταν τὸν εἶδε τὴν κεφαλὴν κατὰ γῆς, ἐπισηριζόμενον εἰς τὰς χεῖρας, ὅτι ἐσχημάτιζε διάφορα σχήματα μετὰ τοὺς πόδας του. Ἦν ἡ τοῦ Τιτάνδρου, τῷ εἶπε, τώρα κατορχεῖσαι εἰς τὸ σύντριμμα τοῦ συνοικεσίου σου. — Μὰ τὴν ἀλήθειαν, αὐθέντα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Ἴπποκλείδης περὶ τούτου πολλὰ ὀλίγον ηφροντίζει. Μετὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὅς τις ἐνομίσαθι, ὡς παροιμία⁽²⁾, ὁ Κλεισθένης ἐπιθέμενος σιωπὴν, εὐχαρίστηεν ὅλους τοὺς ἀντεραςαῖς, τοὺς παρεκάλεσε πολλὰ νὰ καταδεχθῶσι νὰ λάβωσι καθ' ἑαυτοὺς τάλαντον ἀργυρίου, καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι δίδει τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Μεγακλέα, υἱὸν τοῦ Ἀλκμαίωνος. Ἀπὸ αὐτὸ τοῦ συνοικεσίου κατάγεται ἐκ μητρὸς ὁ διάσημος Περικλῆς⁽³⁾.

§. κδ'. Ὁ Ἀρίστατος εἶπε προσέτι, ὅτι, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Κλεισθέους, τὸ ἀμοιβαῖον μῖσος πλουσίων, καὶ πτωχῶν,

(1) Αὐτ. (2) Πλούτ. περὶ κακοθ. ἡρ. §. 867. (3) ἡρ. §. §. 131.

πάθος ἀνιάτον εἰς τὰς δημοκρατίας τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἔπαυε κατασχίζον τὴν πατρίδα του, καὶ τελευταῖον ἕνας πολίτης ὀνομαζόμενος Εὐφρων, ἐπιτυχῶν μὲ πᾶνουργίαν νὰ συνάψῃ ὄλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς του (1), τὴν διεφύλαξε μὲν μέχρι τίνος, ἀλλὰ τὴν ἔχασε μετὰ ταῦτα, δολοφονηθεὶς ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Θηβαίων κριτῶν, τῶν ὁποίω ὑπῆγε νὰ ζητήσῃ τὴν ὑπεράσπισιν. Οἱ Θηβαῖοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ παιδεύσωσι τοὺς φοβεῖς ἀνθρώπου, ὅς τις κατεδικάζετο, ὡς τύραννος· ἀλλ' ὁ δῆμος τῆς Σικυῶνος, τὸν ὁποῖον ἐπεριποιεῖτο πάντῃ, ἤγειρεν εἰς αὐτὸν γάφον εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὸν τιμᾶ, ὡς πολίτην ἐξαίρετον, καὶ ἕνα ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς του (2). Ἐγὼ ὅμως τὸν κατακρίνω, εἶπεν ὁ Ἀρίστατος· ἐπειδὴ πολλάκις μετῆρχετο τὴν θολιότητα, καὶ δὲν οἰκονόμει, ὡς ἔπρεπε, τὸ μέρος τῶν πλουσίων· ἀλλὰ τέλος πάντων ἡ δημοκρατία ἔχει ἀπὸ πολιτάρχῃν ἔνδειαν. Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ λόγοι ἐφανέρωσαν εἰς ἡμᾶς τοὺς σκοπούς του, καὶ ἐμάθομεν μετὰ τινος χρόνου, ὅτι ἤρπασε τὴν ὑψηλὴν ἐξουσίαν (3). Εἶδομεν τὴν πόλιν, τὸ νεώριον, καὶ τὴν ἀκρόπολιν (4). Ἡ Σικυῶν μέλλει νὰ ἔχῃ λαμπρότητα εἰς τὴν ἰσορίαν τῶν ἔθνων, δι' ἃς ἔλαβεν ἐπιμελείας, νὰ τελειοποιῇ τὰς τέχνας. Ἐπιθύμουν πολλά, ἂν ἦτον δυνατόν, νὰ προσδιορίσω ἀκριβῶς μέχρι τίνος βαθμοῦ συνήργησεν εἰς τῆς ζωγραφίας τὴν τελειότητα, καὶ τῆς γλυπτικῆς τὴν ἔκτασιν, ἀλλ' ἔδωκα ἀνωτέρω νύξιν περιεργίας, ὅτι αἱ τέχνηαι βαδίζουσι δι' ὀλοκλήρων αἰῶνων εἰς ὁρόμους σκοτεινοῦς· καὶ τότε μόνον κρίνεται μεγάλη ἀνακάλυψις, ὅταν ἡ σύναψις πολλῶν μικρῶν προηγουμένων ἀνακαλύψεων συνέλθῃ εἰς ἓν. Καί, ἐπειδὴ εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἀκολουθῇ κἀνεὶς τὰ ἔχνητων, ἀρκεὶ νὰ περιεργάζηται τὰς αἰσθητοτέρας, εἰς συμπεράσματά τινα περιοριζόμενος.

(1) Ξεν. ἱσ. Ἑλ. 5. §. 623. Διόδ. ἱσ. §. 582. (2) Ξεν. αἰτ. (3) Πλουτ. εἰς Ἀρμ. §. 1032. Πλ.ν. λε'. κεφ. 6. (4) Ξεν. αἰτ.

§. κς'. Ἡ ἔχνογραφία χρεωσεί τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν τύ-
 χην, ἢ γλυπτικὴν, εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ ἡ ζωγραφία, εἰς τὰς
 ἐπιδόσεις τῶν ἄλλων τεχνῶν. Ἀνέκαθεν ἰδεάσθη τις νὰ περι-
 γράψῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ τοίχου τινὸς τὴν περιφέρειαν τῆς σκιᾶς,
 τὴν ὁποίαν σχηματίζει σῶμά τι, παρὰ τοῦ ἡλίου, ἢ ἄλλου τι-
 νὸς φωτὸς φωτιζόμενον· καὶ οὕτως ἕμαθον ἐπομένως νὰ ἐξει-
 κονίζωσι τὸ σχῆμα τῶν ὑποκειμένων μὲ ἀπλᾶς γραμμὰς. Πα-
 ρομοίως ἔτι ανέκαθεν, θέλοντες νὰ ἐκκαίωσι τὸν ζῆλον τοῦ
 δήμου, ἔβαλλον ὑπ' ὄψιν τὸ σύμβολον, ἢ τὴν εἰκόνα τῆς λα-
 τρείας των. Παρέστησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν εὐλάβειαν του πέ-
 τρου τινὰ, ἢ δένδρου σέλεχον (1). Μετ' ὀλίγον ἀπεφάσισαν
 νὰ δεῖξωσι περιφερὲς τὸ ἄνω ἄκρον του εἰς σχῆμα κεφαλῆς·
 καὶ τελευταῖον ἐβάθυναν γραμμὰς, διὰ νὰ σχηματίσωσι τοὺς πό-
 δας, καὶ τὰς χεῖρας. Τοιαύτη ἦτον παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἡ κα-
 τάσσις τῆς γλυπτικῆς, ὁπότεν τὴν μετέφερον εἰς τοὺς Ἑλ-
 ληνας (2), οἱ τινες εὐχαριστοῦντο χρόνον ἰκανὸν νὰ μιμῶνται μό-
 νον τὰ πρωτότυπά των. Ἐντεῦθεν ἐξῆλθον ἐκεῖνα τὰ εἶδη τῶν
 ἀγαλμάτων, τὰ ὅποια εὐρίσκονται συχυότατα εἰς τὴν Πελοπόν-
 νησον, καὶ παρισῶντι εἰς θεῖαν μόνον θήκην, σῆλην, καὶ πυρα-
 μίδα (3), κεφαλὴν ἐπιτεθειμένην ἔχουσαν, καὶ ἐνίοτε χεῖρας
 μόνου σχεδιασμένας, καὶ πόδας ἀδιαχωρίζουσ ἀπ' ἀλλήλων ἐμ-
 φάνιουσιν. Τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμοῦ, ὀνομαζόμενα Ἑρμαῖ,
 εἶναι τῆς ἀρχαίας συνθεσίας λείψανον.

χ. κς'. Οἱ Αἰγύπτιοι καυχῶνται, ὅτι ἐφεύρουν τὴν γλυπ-
 τικὴν, πρὸ δέκα χιλιάδων χρόνων (4), καὶ τὴν ζωγραφίαν, κα-
 τὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἢ τοῦλάχισον ἐξ χιλιάδων, πρὶν γένη γνω-
 σῆ εἰς τοὺς Ἑλληνας (5). Οὗτοι δὲ πολλὰ ἀπέχοντες ἀπὸ τοῦ

(1) Πανσα. ζ'. κρη. κς'. (2) Ἡρ. β'. §. 4. (3) Πανσα. θ'. κςφ.
 β'. γ'. ιδ'. καὶ ζ'. κς'. (4) Πλά. περι. νό. β'. §. 656. (5) Πλίη,
 λ'. κρη. γ'.

να ιδιοποιηθῶσι τὴν ἀρχὴν τῆς πρώτης ἐκείνων τῶν τεχνῶν, κρίνουσιν ὅτι ἔχουσι νόμιμα δικαιώματα διὰ τὴν τῆς δευτέρας (1). Διὰ τὴν συμβιβάζσασιν κλίσεις αὐτὰς τὰς διαφορὰς ιδιοποιήσεις, πρέπει νὰ διακρίνη δύο εἴδη ζωγραφίας, τὸ μὲν, ὅτι εὐχαρισεῖτο νὰ χαρακ. ἤδη σχέδιον μὲ χρώματα συνεχῆ, καὶ ἀδέκκοπα· τὸ δὲ, ὅτι μετὰ διεξοδικὰς δυνάμεις ἔφθασε νὰ μιμηθῆ πιστῶς τὴν φύσιν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐπενόησαν τὸ πρῶτον. Ἐπειδὴ πραγματικῶς φαίνονται εἰς τὴν Θηβαΐδα χρώματα ζωηρότατα, καὶ ἀρχαιότατα, προσηρμοσμένα εἰς τὰς περιφερείας τῶν σπηλαίων, τὰ ὅποια ἐχρημάτιζον ἴσως τίφοι, εἰς τοὺς θόλους τῶν ναῶν εἰς τὰ ἱερογλυφικὰ, καὶ εἰς τὰς μορφὰς ἀνθρώπων, καὶ ζώων (2). Αὐτὰ τὰ χρώματα, πεπλουτισμένα ἐνίοτε μὲ φύλλα χρυσοῦ, προσκεκολλημένα διὰ τινος ἕλικος ἐπιδεικνύουσι καθάρᾳ, ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον ἡ τέχνη τοῦ ζωγραφίζεσθαι, ἐσώθη, διὰ τὴν εἰπῶ οὕτω, τέχνη τοῦ χρωματίζεσθαι. Φαίνεται, ὅτι, καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπροχώρησαν εἰς μεγάλας ἐπιδόσεις (3), ἀλλὰ, κατὰ τὴν πρώτην ἀλυμπιάδα (4), οἱ τεχνίται τῆς Σικυῶνος, καὶ Κορίνθου, οἱ τινες ἤδη ἔδειξαν εἰς τὰ σχέδιά των περισσοτέραν σκέψιν (5), εὐδοκίμησαν μὲ δοκιμὰς τοιαύτας, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην διεφύλαξαν, ἐπειδὴ ἡ καινοτομία των ἐπραξένησεν εἰς τοὺς Θεατὰς ἔκπληξιν. Ὄταν ὁ Δαίδαλος τῆς Σικυῶνος (6) ἐχώρισε τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας εἰς τὰ ἀγάλματα (7), τότε ὁ Κλεό-

(1) Αὐτ. Στρά. π. §. 382. (2) Voyage de Grang. p. 35. 47, 73. Sicart. miss. du lev. t. 2. p. 221. t. 7. p. 37, et 163. Lucas, voyage de la haute Egypte t. 3. p. 39. et 69. Norden. voyage d' Egypte, p. 137, et 170. Goguet, origine des lois t. 2. p. 164. Caylus rec. d'antéq. t. 5. p. 25. (3) Ὁμ. Ἰλ. 6. 56. 637. (4) Ἰπομ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. 25. §. 267. Τῶ, 775. ἔτι πρὸ X. (5) Πλὴν λέ. κερ. γ. (6) ἔρξ. τὴν σημ. (7) Διόδ. δ. §. 276. Θεμίσ. λό. κς. §. 316. Σουὶ εἰς Δαίδαλ. ποιή.

φαντος τῆς Κορίνθου ἐχρωμάτιζε τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου, μεταχειριζόμενος δι' αὐτὸ ὄπτην, καὶ τέτριμμένῃ κεραμίδι (1). Ἀπέδειξίς, ὅτι οἱ Ἕλληνας δὲν ἐγνώριζον τότε καὶ νὺν ἀπὸ τὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται κατὰ τὸ παρὸν διὰ τὰ εἰκονίζουσι τὴν σάρκωσιν.

§. κζ'. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἡ ζωγραφία, καὶ γιγυπικὰ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν διεξοδικὴν υπιότητά των, καὶ ἐπιδόσεις ταχέαι τὰς ὑψωσαν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς μεγαλειότητος, καὶ τοῦ κάλλους, ὅπου ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς βλέπομεν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας σχεδόν, ἡ Σικυῶν παρήγαγεν Εὐπομπον, ἀρχηγὸν τρίτου σχολείου τῆς ζωγραφίας. Πρὸ τούτου ἐγνώριζον μόνον τὰ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ Ἰωνίας. Ἀπὸ τὸ ἐδικόν του ἐξῆλθον ἤδη τεχνῖται διάσημοι, ὁ Πausias μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ Πάμφιλος, ὅς τις τὸ διεύθυνεν, ἅταν διετρίβομεν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Τὰ προτερήματα, καὶ ἡ φήμη του εἴλκυσαν εἰς αὐτὸν μέγαν ἀριθμὸν μαθητῶν, οἵτινες ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν τάλαντον, πρὶν τοὺς δεχθῆ. Ὑπέσχετο ἐκ μέρους του, ὅτι θέλει τοῖς δώσῃ εἰς δέκα χρόνους μαθήματα σερωμένα εἰς θεωρίαν ἐξαιρετὸν, καὶ ἐπικυρωμένα ἀπὸ τῶν ἐργοχειρῶν του τὴν ἔκβασιν· τοὺς παρέκίνει περὶ πλέον νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἐπισήμας, εἰς τὰς ὁποίας ἦτον πολλὰ πεπαιδευμένος ὁ ἴδιος (2). Οἱ πρόεδροι τῆς Σικυῶνος, διὰ συμβουλῆς του, ἐπρόσαξαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ σπουδὴ τοῦ σχεδιάσματος εἰς τὴν παιδαγωγίαν τῶν πολιτῶν, καὶ αἱ τέχναι αἱ ἔντιμοι νὰ μὴ παραδίδωνται πλέον εἰς χεῖρας δουλικὰς. Ἐκστατικαὶ αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος δι' αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ἄρχισαν νὰ τὸ μιμῶνται (3). Ἐγνώρισάμεν δύο ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, Μέλανθον, καὶ Ἀπελλῆν (4), οἵτινες ἀπέκτησαν μετὰ ταῦτα μεγάλου ὄνομα. Εἶχεν ἐλπίδας

(1) Πλὴν αὐτ. (2) αὐτ. κεφ. σ'. (3) αὐτ. (4) Πλούτ. εἰς Ἀρα. §. 1. 32.

μεγάλας διὰ τὸν πρῶτον, μεγαλητέρας διὰ τὸν δεύτερον, ὅς τις ἐμακάρηζε τὸν ἑαυτόν του, ὅτι εἶχε τοιοῦτον διδάσκαλον. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς, καὶ ἄρχησεν νὰ μακαρίζηται καὶ ὁ Πάμφιλος, ὅτι ἀπέδειξε τοιοῦτον μαθητὴν.

§. κη'. Περιερχόμεθα ἐνίοτε εἰς τὰ περίξ τῆς Σικυῶνος. Εἰς τὴν κώμην Τίτανα, ἐπίτινος ὄρους κειμένην, εἶδομεν εἰς τι θάσος κυπαρίσσων ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ἄγαλμα, κεκαλυμμένον μὲ ἔνδυμα λευκὸν μάλινον, καὶ ἐπωμίδα, παρεῖχεν εἰς θεῶν μόνον τὸ πρόσωπον, χεῖρας, καὶ τὸ ἄκρον τῶν ποδῶν. Παρ' αὐτῷ ἦτον τὸ τῆς Ἰγείας Θεᾶς, ἐπίσης ἐσκεπασμένον μὲ ἔνδυμα, καὶ πλοκαμαῖς, τοὺς ὁποίους αἱ γυναῖκες ἔκοπτον ἀπὸ τὰς κεφαλῶν των, διὰ νὰ τοὺς καθιερώσωσιν εἰς αὐτῆν τὴν θεότητα (1). Ἡ συνήθεια νὰ ἐνδύωσι τὰ ἄγάλματα μὲ πολὺτιμα ἐνίοτε ἐνδύματα ἐξάτη πολλὰ κοινὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα, προξενούσα πολλάκις δυσαρέσκειαν· ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ καλλωπισμοὶ ἀφήρουν τὰ κάλλη τῆς τέχνης ἀπὸ τὰ ὄμματα. Ἐμείναμεν εἰς τὴν πόλιν Φλιοῦντα (2), τῆς ὁποίας οἱ καλλιτεχνῆται ἀπέκτησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τοιαύτην λαμπρότητα, ὁποίαν μῆτε πλοῦτη, μῆτε νικαὶ ἤθελον δυνηθῆναι νὰ δόσωσιν. Ἦσαν σύμμαχοι μὲ τὴν Σπάρτην, ὅταν ἦτον εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς λαμπρότητος. Ἀφ' αὐτῆς δέ, μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων, οἱ δοῦλοὶ τῆς, καὶ οἱ περισσότεροὶ σύμμαχοι ἐπανάστησαν κατ' αὐτῆς, οἱ Φλιάσιοι ἐπέταξαν εἰς βοήθειάν τῆς· καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὰ ἴδια, μῆτε ἡ δύναμις τῶν Θηβαίων, καὶ Ἀργείων, μῆτε οἱ τρόμοι τοῦ πολέμου, καὶ τῆς πείνας, ἠδυνήθησαν ποτε νὰ τοὺς ξενοχωρήσωσι νὰ ἀρνηθῶσι τὴν συμμαχίαν τῆς (3). Τοῦτο τῆς μεγαλοψυχίας τὸ παράδειγμα ἐδείχθη ἀπὸ μικρᾶν πόλιν, καὶ πτωχοτέραν ἀπὸ τὰς τῆς Ἑλλάδος, εἰς αἰῶνα τοιαύτου, καθ' ὃν οἱ ὄρκοι ἐνομίζοντο, ὡς κἀγίνιον.

(1) Παισα. β'. κεφ. ια'. (2) αὐτ. κεφ. ιβ'. (3) Ξεν. Ἑλ. ις. ζ'. §. 624.

§. κθ'. Ἄφ' οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας τινὰς εἰς Σικυῶνα, εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἐκτεινομένην ἕως εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἄραξον, κατ' ἄντικρυ τῆς Κεφαλληνίας κείμενον. Ἡ Ἀχαΐα εἶναι, οἶονεὶ οὐρὰ τῆς γῆς, ἣτις περικλείεται, κατὰ μὲν τὴν μεσημβρίαν, ἀπὸ τῆν Ἀρκαδίαν, καὶ Ἡλείαν, κατὰ δὲ τὴν Ἄρκτον, ἀπὸ τὸν Κρῆσσαϊὸν κόλπον. Τὰ παράλια τῆς εἶναι σχεδὸν πανταχοῦ πλήρη ἀπὸ σκοπέλους, οἵτινες τὰ ἀποκαθισώσιν ἀπροσπέλασα. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τόπου εἶναι κατάξηρον, καὶ μετὰ δυσκολίας καρποφορεῖ (1). Μὲ ὅλον τοῦτο εὐρίσκονται εἰς μερικὰ μέρη καλαὶ ἄμπελοι (2). Ἡ Ἀχαΐα ἄλλοτε κατοικεῖτο ἀπὸ ἐκείνους τοὺς Ἴωνας, οἵτινες ζῶσι κατὰ τὸ παρὸν εἰς τῆς Ἀσίας τὰ παράλια. Ἐδιώχθησαν ἐκεῖθεν ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς, ὅταν οὗτοι εὐρέθησαν ἠναγκασμένοι νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους τὰ βασίλεια τοῦ Ἄργους, καὶ Λακεδαιμόνος (3). οἱ Ἀχαιοὶ συσάθροντες εἰς τὰς νέας τῶν κατοικίας, δὲν ἀνέμιχθησαν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος, μῆτε ἔτι, ὅταν ὁ Ἐέρξης τὴν ἐφόβιζε δουλείαν πολυχρόνιον (4). Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος τοὺς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν ἀνάπαυσιν, ἣ ὅποια ἔκαμνε τὴν εὐδαιμονίαν τοὺς, Ἡνώθησαν ἄλλοτε μὲν με τοὺς Λακεδαιμονίους (5), ἄλλοτε δὲ, με τοὺς Ἀθηναίους, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχον περισσοτέραν κλίσιν πάντοτε (6). Τότε καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, θέλων νὰ καταπέισῃ τοὺς Πατρεῖς, νὰ ἐκτεινώσιν τὰ τείχη τῆς πόλεως μέχρι τοῦ λιμένος, διὰ νὰ ἠμπορῶσιν οἱ ζῴλοι τῶν Ἀθηναίων, χρεῖας καλοῦσης, νὰ τοῖς βοηθῶσι, τῶν παρόντων τις ἐφώνηξεν εἰς τὴν μέσῃ τῆς συνελύσεως. Ἄν ἀκολουθήσῃτε αὐτὴν τὴν συμβουλὴν, οἱ Ἀθηναῖοι τέλος πάντων θέλουσι σᾶς καταπείει. Τοῦτο ἴσως εἶναι δυνατὸν, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλκιβιάδης, πλὴν με τοιαύτην δια-

(1) Πλούτ. εἰς Ἄραξ. §. 1031. (2) Παισα. ζ'. κεφ. κθ'. (3) Ἡρ. α'. §. 145. Παισα. αὐτ. (4) αὐτ. (5) Θουκ. β'. κεφ. δ'. (6) αὐτ. Παισα. αὐτ.

ἠφορὰν, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ἀρχίζοντες ἀπὸ τοὺς πόδας, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀπὸ τὴν κεφαλὴν (1). Οἱ Ἀχαιοὶ μετὰ ταῦτα ἔκαμν ἄλλας συμμαχίας· καὶ, μετὰ τινὰς χρόνους τῆς περιγησίσεώς μας, ἔσειλαν δύο χιλιάδας ἀνθρώπους εἰς τοὺς Φωκίαις (2), καὶ τὰ στρατεύματά των εὐδοκίμησαν εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας (3).

§. λ'. Ἡ Πελλήνη, πολίχμιον ὁμοίως, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ἀχαιῆς (4), ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν πλευρῶν λόφου τινοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ τοποθεσία εἶναι τόσον ἀνώμαλος, ὥστε, τὰ δύο τέταρτα τῆς πόλεως, τεθειμένα εἰς ἀντιθέτους τοῦ λόφου πλευρὰς, δὲν ἔχουσι σχεδὸν καμμίαν συγκοινωνίαν ἀνάμεσάν τους (5). Ὁ λιμὴν ἀπέχει ἐξήκοντα στάδια. Ὁ φόβος τῶν πειρατῶν ἐβίαζεν ἄλλοτε τοὺς κατοίκους ἐπαρχίας τινοῦ νὰ ἐνώνωται εἰς τὰ ὕψη, κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἦντον ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὴν Θάλασσαν. Ὅλαι αἱ παλαιαὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος οὕτω διετέθησαν. Ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὴν Πελλήνην, εἶδομεν ναὸν τοῦ Βάχχου, ὅπου πανηγυρίζουσι κατ' ἔτος, διὰ νυκτὸς, τὴν ἑορτὴν τῶν λαμπτήρων, ἀνάπταντες ἐξ αὐτῶν μεγίστην ποσότητα, καὶ διανέμοντες εἰς τὸ πλῆθος ἀφθόνωσ οἶνον (6). Ἀπέναντι εἶναι τὸ ἱερὸν θάσος τῆς πολιούχου Ἀρτέμιδος, ἔνθα συγχωρεῖται μόνον εἰς τοὺς ἱεροῦς ὑπουργοὺς νὰ εἰσέρχωνται. Μετὰ ταῦτα εἶδομεν εἰς τινὰ ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἀγαλμά της, πεποιημένον ἐκ χρυσοῦ, καὶ ἐλεφαντίνων ὀσῶν μὲ τόσῃν ἐπέξεργασίαν, ὥστε ἔλεγον, ὅτι ἦντον τοῦ Φειδίου (7). Ἦλθομεν εἰς τὴν Αἴγειραν, ἀπέχουσαν τῆς Θάλασσης ὀδώδεκα στάδια. Ὅπότεν περιειργαζόμεθα τὰ ἀναθήματα, μᾶς εἶπον, ὅτι ἄλλοτε οἱ πολῖται, μὴ δυνάμενοι νὰ

(1) Ἴσως, εἶπε, κατὰ μικρὸν, καὶ κατὰ τοὺς πόδας· Λακεδαιμόνιοι δὲ κατὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀφ' ὧς. Πλούτ. εἰς Ἀλκ. β. §. ιε'. ἐκδ. Κορ.
 (2) Διοδ. ιε'. §. 436. (3) Πausa. ζ. κεφ. ε'. (4) Πλούτ. εἰς Ἀρα. §. 1031. (5) Πausa. αὐτ. κεφ. κς'. (6) αὐτ. (7) αὐτ.

ἀντιθέσωσι δυνάμεις ἰκανῶς εἰς τὰς τῆς Σικυῶνος, αἱ ὁποῖαι ἤλ-
θον νὰ τοὺς πολέμησωσιν, ἰδεάσθησαν νὰ συναθροίσωσι μέγα
ἀριθμὸν αἰγῶν, νὰ θέσωσι λαμπάδας ἀναμμένους εἰς τὰ κέρα-
τά των, καὶ νὰ τὰς διώκωσι τὴν νύκτα εἰς τὰ ἔμπρός. Ὁ ἐχ-
θρὸς, ὑπολαμβάνων, ὅτι ἦσαν σύμμαχα στρατεύματα τῆς Αἰ-
γείρας, ἐν ταύτῳ ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ (1). Πορρωτέρου
εἰσήλθομεν εἰς τι σπήλαιον, κατοικίαν μαντείου τινὸς, τὸ ὁποῖον
μετεχειρίζετο τὸ μέσον τῆς τύχης διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ μέλλον.
Πλησίον ἀγάλματος τινος τοῦ Ἡρακλέους εὐρίσκεται σωρὸς κύ-
βων, τῶν ὁποίων κάθε πρόσωπον ἔχει ἰδιάζον τι σημεῖον. Λαμ-
βάνουσιν ἐξ αὐτῶν τέσσαρας κατὰ τύχην, καὶ τοὺς κυλοῦσιν ἐπὶ
τινος τραπέζης, ἔνθα τὰ ἴδια σημεῖα εἶναι ἐσχηματισμένον με-
τὴν ἐρμηνεῖαν τους (2). Τὸ πλῆθος πιεθεὶ ὁμοίως τοῦτο τὸ
μικτεῖον, καὶ συχνάζει εἰς αὐτὸ, καθὼς καὶ εἰς τὰ λοιπά.

§. λα΄. Πορρωτέρου ἔτι, εἶδομεν τῆς Ἑλικῆς τὰ ἐρείπια,
ἡ ὁποῖα ἀπεῖχεν ἄλλοτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν δώδεκα ζάδια (3),
καὶ τώρα κατεβυθίσθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀπὸ σεισμόν. Αὐτὰ
αἱ φρικώδεις καταστροφαὶ τῆς φύσεως συμβαίνουσι περὶ πλέον
κατὰ τοὺς πλησιάζοντας εἰς τὴν θάλασσαν τόπους (4), καὶ πολ-
λὰ συχνὰ προηγούνται ἀπὸ αὐτὰς σημεῖα τρομερά. Πολλοὺς
μῆνας ἔβλεπον τὰ ὕδατα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι κατεπόντιζον τὴν
γῆν, ἢ ἐναντιοῦντο εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς, τὸν ἥλιον, ὅτι ἠκύ-
ρωνε τὰς ἀκτῖνάς του, ἢ ἐκοκκίνιζεν, ὡς πεπυρακτωμένος ἄν-
δραξ. Ἀνέμους βιαίους, ὅτι διέφθειρον τὰς πεδιάδας· ῥήξεις
φλογὸς, ὅτι ἐσπιθοβόλουν εἰς τὸν αἶρα, καὶ ἄλλα φαινόμε-
να, ὅτι προσμήνουσιν δυσυχίας τρομεράς (5). Μετὰ τὴν κατα-
στροφὴν τῆς Ἑλικῆς, ἐνθυμοῦντο διάφορα τεράσια, τὰ ὁποῖα
τὴν ἀνήγγειλαν. Ἡ νῆσος τῆς Δήλου ἐκλονήθη, καὶ ἄπειρος

(1) Αὐτ. κεφ. κς'. (2) ὁ αἰτ. ζ'. κεφ. κέ'. (3) Ἡρακλ. παρὰ Στρά.
π'. β. 384. (4) Ἀριστ. Μετεώρ. β'. κεφ. π'. (5) Πausan. οὗτ.

σήλη πυρὸς ὑφούτο ἕως εἰς τοὺς οὐρανοὺς (1). Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, τοῦτο συνέβη πολλὰ ὀλίγον χρόνον πρὸ τῆς μάχης τῶν Λεύκτρων (2). Τὸν χειμῶνα, κατὰ τὸ μεσονύκτιον (3), ὅταν ὁ ἄνεμος τῆς ἄρκτου ἔπνεεν ἀφ' ἑνὸς μέρους, καὶ ὁ τῆς μεσημβρίας ἀπὸ ἄλλου (4), ἡ πόλις, μετὰ βιαίους, καὶ ταχεῖς κί-
 υσμους, πολλαπλασιαζομένους ἕως τὴν αὐγὴν, ἐγύρισεν ἄνω κάτω, καὶ ἀμέσως ἐνταφιάσθη ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, ἧτις ὑπερεπήδησε τὰ ὄριά της (5). Ἡ πλημμύρα ἐγένετο τόσον σφοδρὰ, ὥσε ὑψώθη ἕως εἰς τὴν κορυφὴν ἀφιερωμένου τινὸς εἰς τὸν Ποσειδῶνα δάσους. Τὰ ὕδατα ἀνεπαισθῆτως ἀπεσύρθησαν κατὰ μέρος, ἀλλ' ἔτι καλύπτουσι τῆς Ἐλίκης τὰ ἐρείπια, καὶ μόλις ἀμυδράτινα ἔχνη φαίνονται (6). Ὅλοι οἱ πολῖται ἀπώλεσθησαν, καὶ μάτην ἐπεχειρίσθησαν τὰς ἀκολουθούς ἡμέρας νὰ ἐξαγάγωσι τὰ σώματα, διὰ νὰ τοῖς δόσωσι τὰ νενομισμένα εἰς ταφὴν (7).

§. λβ'. Οἱ κλονισμοί, λέγουσιν, ὅτι δὲν ἐγένοντο αἰσθητοὶ εἰς τὴν πόλιν Αἴγιον (8), ἀπέχουσιν τῆς Ἐλίκης τεσσαράκοντα στάδια, ἀλλὰ παρεξέτανθησαν, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἰς τὴν πόλιν τῆς Βούρας, ἡ ὁποία ἐπίσης ἀπέχει ἀπὸ τὴν Ἐλίκην (9), καθὼς καὶ τὸ Αἴγιον. Τεῖχη, οἰκίαι, ναοὶ, ἀγάλματα, ἄνθρωποι, ζῶα, ὅλα διεφάρησαν, ἢ ἐσυντρίφθησαν ὅσοι ἀπὸ τοὺς πολίτας ἔλειπον, ἐπιστραφέντες, ἔκτισαν τὴν πόλιν, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε σώζεται (10). Ἀντὶ δὲ τῆς Ἐλίκης ἐκτίσθη κωμίδριον, ἔνθεν ἐλίζομεν κελήτιόν τι, διὰ νὰ ἰδῶμεν ἐγγύθεν κῆρποια συντρίμματα, διεσπαρμένα εἰς τὸ παράλιον.

(1) Καλλισθέ. παρὰ Σενεκ. quaest. nat. l. 6. e. 26. (2) Πολυβ. 6. §. 128. Στρά. η. §. 384. πρὸς τὰ τέλη τοῦ, 273, ἔτους πρὸ Χ. ἢ κατ' ἐρχάς τοῦ, 372. (3) Ἡρακλ. παρὰ Στρά. αὐτ. Διοδ. ιε' §. 363. (4) Ἄρισ. αὐτ. (5) Περὶ κωσ. παρ' Ἄρισ. κεφ. δ'. Διοδ. αὐτ. Παν-
 σα. (6) αὐτ. Πλίν. 6. κεφ. ιβ'. (7) Ἡρακλ. παρὰ Στρά. αὐτ. (8) Se-
 nec. quaest. nat. l. 6. c. 25. (9) Πανσα. αὐτ. (10) αὐτ.

Οἱ ὄθλογοί μας περιετριγύρισαν, φοβούμενοι, μήπως συνθλασθῶσιν ἐπὶ τινος Ποσειδῶνος ἀπὸ χαλκὸν κύπριον, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εὐρισκόμενον, καὶ ἐπὶ τῆς βάσεώς του ἔτι διατηρούμενον (1). Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἐλίκης, τὸ Αἴγιον ἐκληρονόμησε τὸν τόπον της, ἀποκατασταθεῖσα τῆς Ἀρχαίας πόλις πρωτεύουσα. Εἰς αὐτὴν συγκαλοῦνται τῆς ἐπαρχίας αἱ σύνοδοι (2), συναθροιζόμεναι εἰς γειτονείαν τινὰ, κατὰ τι ἀφιερωμένον τῷ Δεῖ δάσος, πλησίον τοῦ ναοῦ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ παραθαλάσσιον (3). Ἡ Ἀρχαία ἀνέκαθεν ἦτον διηρημένη εἰς δώδεκα πόλεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας κάθε μία περιέχει ἀπὸ ἑπτὰ, ἕως ὀκτὼ κώμας εἰς τὴν περιοχὴν της (4). Οἷλαι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ σέλλωσιν ἐπιτρόπους εἰς τὴν συνειθισμένην σύνοδον, συκροτουμένην κατ' ἀρχὰς τοῦ ἔτους τῶν πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀνοιξέως (5). Ἐκεῖ γίνονται αἱ διατάξεις, ὅσας αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦσιν· ἐκεῖ ψηφίζονται διοικηταί, οἱ τινες ὀφείλουσι νὰ τὰς ἐκπληρῶσι, καὶ ἔχουσι τὸ κύρος νὰ συγκαλῶσιν ἀδιόριστον σύνοδον, ὅταν ἀκολουθῇ πόλεμος, ἢ πρέπη νὰ σκεφθῶσι περὶ συμμαχίας τινός (6).

§, λγ'. Ἡ διοίκησις διατηρεῖται, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, εἶναι τοιαύτη δημοκρατία, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ, καὶ ἡ διατήρησις ἐξήρηται ἀπὸ περιστάσεις ἰδιαιτέρας. Ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι πτωχὸς, χωρὶς ἐμπορίαν, καὶ σχεδὸν χωρὶς πρόβλεψιν ἐπιτηδεύματός τινος, οἱ πολῖται χαίρουσιν ἐκεῖ εἰρηνικῶς τὴν ἰσότητά, καὶ ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν τοῖς προμηθεύει φρονίμη νομοθεσία· καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῖς δὲν γεννῶνται πνεύματα ἀνήσυχα (7), δὲν γνωρίζουσι τὴν φιλοτιμίαν τῶν

(1) Ἐρατοστ. παρὰ Στρά. αὐτ. (2) Πολύβ. ε'. §. 350. Liv. I. 28. c. 7. 1 38. c. 30. Πausa. αὐτ. (3) Στρά. καὶ Πausa. αὐτ. (4) Ἡρ. α'. §. 145. Πολύβ. β'. §. 128. Στρά. αὐτ. (5) Πολύβ. δ'. §. 305. βιβλ. ε'. §. 350. Στρά. αὐτ. (6) Πολύβ. λειψ. §. 855. (7) αὐτ. βιβλ. ε'. §. 125.

προθήσεων· καὶ, ἔχουτες ὀλίγας συναναστροφὰς μὲ τὰ διεφθαρμένα ἔθνη, δὲν μεταχειρίζονται ποτὶ τὸ ψεῦδος, μήτε τὴν ἀπάτην, μήτε καὶ ἐναντίον εἰς τοὺς ἰδίους τῶν ἐχθρῶν (1). Τελευταῖον, ἐπειδὴ ὅλαι αἱ πόλεις ἔχουσι τοὺς ἰδίους νόμους, καὶ τὰ ἴδια κριτήρια, ἀπαρτίζουσιν ἐν μόνον σῶμα, μίαν μόνην ἐπικράτειαν, καὶ βασιλεύει ἀναμεταξύτων ἀρμονία, διανεμομένη εἰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν (2). Ἡ ἐξάίρετος νομοθεσία τῶν, καὶ τὸ ἀδωροδόκητον τῶν κριτῶν τους εἶναι τόσον θρυλούμενα, ὥστε ἄλλοτε αἱ ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις, βεβαρυμέσαι ἀπὸ τῆς διχονομίας τῶν, προσέδραμον εἰς αὐτὸν τὸν δῆμον, καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τέλος, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ἐσχημάτισαν παρομοίαν συμμαχίαν μὲ τὴν ἐδικήν του. Τελευταῖον ἔτι οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Θηβαῖοι, οἰκειοποιούμενοι ἀμφότεροι τὴν νίκην τῆς κατὰ τὰ Λεῦκτρα μάχης, τὸν ἐδιᾶλεξαν αἰρετοκριτὴν διαφορᾶς τοιαύτης, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν τιμὴν τους (3), καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀπόφασις ἀπῆτει μεγαλύτεραν ἀδιαφορίαν.

§. λδ'. Πολλάκις εἶδομεν παῖδας εἰς τὸ παράλιον, ὅτι ἔρριπτον μακρὰν πέτρας μὲ τὰς σφενδόνας τῶν. Οἱ Ἀχαιοὶ οἰκειοθελῶς παραδίδονται εἰς αὐτὴν τὴν ἀσκήσιν, καὶ τόσον εἰς αὐτὴν τελειοποιοῦνται, ὥστε ὁ μόλιβδος τιθεμενος εἰς τὸν ἱμάντα μὲ τρόπον ἰδιαίοντα, ἐξέρχεται, πετᾶ, καὶ κτυπᾶ ἐν ταύτῳ τὴν νύσσαν, κατὰ τῆς ὁποίας τὸν διευθύνουσιν (4). Ἀπερχόμενοι εἰς Πάτρας, διέβημεν ἰκανὰς πόλεις, καὶ κώμας, ἐπειδὴ ἡ Ἀχαΐα εἶναι πολυανθρωποτάτη (5). Εἰς τὰς Φαράς εἶδομεν, εἰς τὴν ἀγορὰν, τριάκοντα τετραγώνους πέτρας, τιμωμένους, ὡς θεότητας, καὶ ἠλησμένησα τὰ ὀνόματά των (6).

(1) Ὁ αὐτ. γγ. §. 672. (2) Ἰουστ. λδ. κεφ. α'. (3) Πολύβ. β. §. 126. Στράβ. η'. §. 384. (4) Liv. I. 28. c. 29. (5) Στράβ. αὐτ. (6) Πausa. ζ. κεφ. κβ'.

Πλησίον τούτων τῶν πετρῶν εἶναι Ἑρμῆς λήγων εἰς Σάκην, καὶ ἔχων μακρὰν γενειάδα, ἐνώπιόν ἀγάλματος τῆς Ἑστίης, περι-
κυκλωμένον ἀπὸ σειρὰν λύχων χαλκίνων. Μᾶς ἐβεβαίω-
ναν, ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἀποδίδει χρησμούς, καὶ ἔρασκεῖ νὰ τῷ εἰ-
πῆ κἀνεὶς λέξεις τινὰς εἰς τὸ ὠτίον, καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀπο-
κρισὴν των. Τὴν αὐτὴν ὥραν ἦλθεν ἕνας χωρικός νὰ τὸν
συμβουλευθῆ. Ἔπρατε νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν θεότητα θυμιάμα-
τα, νὰ βάλῃ εἰς τοὺς λύχνους ἔλαιον, νὰ τοὺς ἀνάψῃ, νὰ θέσῃ ἐπὶ
τοῦ θυσιαστηρίου ὀλίγα τινὰ νομίσματα, νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν
Ἑρμῆν, νὰ τὸν ἐρωτήσῃ μουσικὰ, νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ αὐτοῦ,
περιφράζων τὰ ὠτά του, καὶ συλλέγων ματὰ ταῦτα τοὺς πρώ-
τους λόγους, τοὺς ὁποίους ἠθέλει ἀκούσει, μέλλει νὰ λάβῃ
τῶν ἀμφιβολιῶν του τὴν εὐκρίνειαν (1). Ὁ Ὀχλος τὸν ἠκό-
λουθησε, καὶ ἡμεῖς ἀπῆλθομεν εἰς τὰ ἱδία.

§. λε'. Πρὶν φθῶσωμεν εἰς Πάτρας, ἐξεπεξέυσασμεν εἰς
τι θάσος χαροποιόν, ὅπου πολλοὶ νέοι ἐγυμνάζοντο τὸν ἄρ-
μον(2). Εἰς τινα περίπατον ἀπνυτήσαμεν παιδίον ἀπὸ δωδε-
κα, ἕως δεκατριῶν ἐτῶν, ἐνδεδυμένον μὲ ὠραίου ἔνδυμα, καὶ
ἐξεφανωμένον μὲ ἀσαχύαις. Τὸ ἠρωτήσαμεν, καὶ μᾶς εἶπεν·
σήμερον εἶναι ἡ ἑορτὴ τοῦ Βάκχου Αἰσυμνήτου (3). Τοῦτο
εἶναι τὸ ὄνομά τοῦ. Ὅλα τὰ παιδιά τῆς πόλεως ἔρχονται εἰς
τὰς ὄχθας τοῦ Μιλιχείου. Ἐκεῖ διαταττόμεθα εἰς λιτανεῖαν,
διὰ νὰ υπάγωμεν εἰς ἐκεῖνον τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁ-
ποῖον ἐδῶ κάτω βλέπετε· ἐκεῖ θέλομεν καταθέσει εἰς τοὺς πό-
δας τῆς θεᾶς τοῦτον τὸν σέφανον, καὶ, ἀφ' οὗ λουσαθῶμεν εἰς
τὸν ποταμὸν, καὶ λάβωμεν κισσοῦ σέφανον, θέλομεν ἔλθῃ εἰς
τὸν ναὸν τοῦ Βάκχου, ὅστις εἶναι ἐκεῖθεν. Ἀλλὰ διὰ τί, τῷ
εἶπον, ἔχεις τῶν ἀσαχύων τὸν σέφανον; — Μὲ τοιοῦτους σε-
φάνους ἐκόσμων τὰς κεφαλὰς μας, ὅταν μᾶς ἔσφαζον ἐπὶ τοῦ

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἀρ. πολιτ. βιβλ. γ'. κεφ. ιδ'.

Φυλακιστηρίου τῆς Ἀρτεμίδος. — Πῶς! σὰς ἔσφαζον; — Λοιπὸν
 δὲν ἤξεύρετε τὴν ἰσορίαν τοῦ ὠραίου Μελανίππου, καὶ τῆς ὠ-
 ραίης Κομαιθοῦς, ἱερείς τῆς Θεᾶς; Ἐγὼ σας τὴν διηγούμαι.
 Τόσῃ ἀγάπῃ εἶχον ἀναμεταξύ των, ὥστε ἐπεθύμουν διὰ παντὸς
 νὰ ἦναι μαζί, καὶ τὸ ἐφαντάζοντο ἔτι καὶ εἰς τὴν διάλευξίν
 των. Τελευταῖον ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των ἄδειαν νὰ
 συνέλθωσιν εἰς γάμου κοινωνίαν, ἀλλ' οἱ κακότεροποι ἐκεῖνοι
 τοῖς τὸ ἀρνήθησαν. Μετ' ὀλίγον συνέβησαν μεγάλαι πείναι εἰς
 τὸν τόπον, καὶ μεγάλαι ἀσθένειαι· ἐσυμβουλευθήσαν τὸ μαν-
 τεῖον, καὶ αὐτὸ ταῖς ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ Θεὰ τῆ Ἀρτεμῖς ἦτον
 ὠργισμένη, δι' ὅτι ὁ Μελανίππος καὶ Κομαιθὼ συνήθησαν
 εἰς γάμον εἰς τὸν ἴδιον ναόν της, τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς της,
 καὶ, διὰ νὰ τὴν καταπραῦνωσιν, ἔπρεπε νὰ θυσιάσωσι κατ'
 ἔτος νέον, καὶ νέαν τοὺς ὠραιότερους. Μετὰ ταῦτα τὸ μαντεῖον
 μᾶς ὑπέσχέθη, ὅτι αὐτὴ ἡ βάρβαρος συνήθεια θέλει παύσει,
 ὅταν ξένος τις ἤθελε φέρει ἐνταῦθα κἀνὲν ἄγαλμα τοῦ Βάκχου.
 Ἦλθεν, ἔθηκε τὸ ἄγαλμα εἰς αὐτὸν τὸν ναόν, καὶ ἡ θυσία
 μετεβλήθη εἰς λιταίαν, καὶ τελετὴν, περι ὧν σὰς ὠμίλησα.
 Ἐχστε ὑγείαν, ξένοι (1). Ἡ διήγησις αὕτη, βεβαιωμένη καὶ
 ἀπὸ παιδαυμένων ἀνδρας, τόσου ὀλιγώτερον μᾶς ἐξέπληττεν,
 ὅσον, εἰς διεξοδικὸν τοῦ χρόνου διάστημα, δὲν ἐγνώρισαν καλ-
 λιτέρῃ ὁδῶν, διὰ νὰ καταπραῦνωσι τὸν αὐράνιον θυμὸν, ἢ,
 ἐκχέοντες εἰς τὰ θυσιαστήρια αἷμα ἀνθρώπινον, καὶ μάλισα παρ-
 θένου τινός. Τὰ αἶτια, τὰ ὅποια ἐθέσπισαν αὐτὴν τὴν ἐκλο-
 γὴν ἦταν δίκαια, ἀλλ' ἐπάγαζον ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἀποτρόπαιον
 ἀρχὴν, ὅτι οἱ Θεοὶ μᾶλλον θέλονται εἰς τὴν τιμὴν τῶν ἀνα-
 θημάτων, ἢ εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἀνατιθέντων. Τὸ ὀλέθριον
 τοῦτο σφάλμα ἅπαξ εἰσδεχθὲν, ἔπρεπε νὰ τοῖς προσφέρωσιν
 ἀλληλοδιαδόχως τὰ ὠραιότερα προϊόντα τῆς γῆς, καὶ τὰ με-

(1) Παισα. β.βλ. ζ'. κεφ. ιε'.

γαλοπρεπέστερα θύματα. Καί, ἐπειδὴ τὸ αἷμα τὸ ἀνθρώπινον εἶναι τιμιώτερον ἀπὸ τὸ τῶν ζώων; ἐξέχου τὸ τῆς παρθένου, ἥτις εἶχε τὴν ὠραιότητα, τὴν νεότητα, τὴν γέννησιν, καὶ ἐν συντόμῳ ὅλα τὰ προτερήματα, τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι τιμῶσι περισσότερον. Ἀφ' αὐτῆς ἐξήγάσαμεν τὰ ἀναθήματα τῶν Πατρῶν, καὶ μὲν ἄλλης πόλεως, ὀνομαζομένης Δύμης, διέβημεν τὸν Λάρισσον, καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Ἠλείαν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ Η.

Περιήγησις εἰς τὴν Ἠλείαν. — Ἀγῶνες Ὀλυμπιακοί.

§. α'. **Η**. Ἠλεία εἶναι τόπος μικρὸς, τοῦ ὁποίου τὰ παράλια καταβρέχονται ἀπὸ τὸ Ἴώνιον πέλαγος, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς κοιλάδας. Εἰς τὴν βορειοτέραν εἶναι ἡ πόλις τῆς Ἠλίδος, κειμένη ἐπὶ τοῦ Πηνειοῦ, ποταμοῦ τοῦ ἰδίου ὀνόματος, ἀλλ' ὄχι τόσον ἀξιολόγου, ὅσον εἶναι ὁ τῆς Θετταλίας. Ἡ μεσαία κοιλὰς εἶναι διάσπμος διὰ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς, κείμενον παρὰ τῷ Ἀλφειῷ ποταμῷ. Ἡ τελευταία ὀνομάζεται Τριφυλία. Οἱ κάτοικοι αὐτῆ τοῦ τόπου ἔχαιρον πολὺν καιρὸν βλαδίαν ἡσυχίαν. Ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, οἰοῦν ὁμοφώνως συγκατένευσαν νὰ τοὺς θεωρῶσιν, ὡς ἀφιερωμένους εἰς τὸν Δία, καὶ τόσον τοὺς εὐλαβεῖτο, ὥστε τὰ ξένα στρατεύματα, κατέθετον τὰ ὅπλα τῶν, εἰσερχόμενα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, καὶ τὰ ἀνελάμβανον, ἐξερχόμενα (1). Ἐπὶ τοῦ παρόντος σπανίως ἀπολαμβάνουσι αὐτὸ τὸ προνόμιον· ὁμως, μὲ ὅλους τοὺς προσωρινούς πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἐξετέθησαν, καὶ μὲ ὅλας τὰς διχοναίας, αἱ ὁ-

(1) Στρά. ν. 316.

ποῖαι βράζουσιν ἔτι εἰς μερικὰς πόλεις, ἢ Ἡλεία εἶναι ἀπ' ὅ-
 λας τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου ἢ ἀφθονωτέρα, καὶ πο-
 λυανθρωποτέρα (1). Αἱ πεδείδες τῆς σχεδὸν ὅλαι εὐφοροί (2),
 εἶναι γεμάται ἀπὸ ἐργατικῶν δούλων, καὶ ἡ γεωργία εἰς αὐτὴν
 ἀκμάζει. Ἐπειδὴ ἡ διοίκησις ἔχει ἐκείνῃ τὴν προσοχὴν διὰ
 τοὺς γεωργοὺς, τῆς ὁποίας πολῖται ἐπωφελεῖς εἶναι ἄξιοι. Ἐ-
 χουσι παρ' αὐτοῖς κριτήρια, τὰ ὅποια κρίνουσι τὰς διαφορὰς
 τῶν ἀποφασιστικῶν, καὶ δὲν βιάζονται νὰ διακόπτωσι τὰς ἐρ-
 γασίας τῶν, ἐρχόμενοι εἰς τὰς πόλεις διὰ νὰ ζητῶσι μὲ ταπει-
 νωσιν κρίσιν ἄδικον, ἢ εἰς πολὺν χρόνον ἀναβαλλομένην. Πολ-
 λαὶ πλούσιαι γενεαὶ διερχονται ἡσυχῶς τὴν ζωὴν τοὺς εἰς τοὺς
 ἀγροὺς, καὶ πολλὰς ἀπὸ αὐτὰς εἶδον εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἡλίδος,
 ὅπου, ἀπὸ δύο, ἢ τρεῖς γενεὰς κἀνεις δὲν ἐπάτησε τὸ ποδά-
 ρι του εἰς τὴν μητρόπολιν (3).

§. β'. Ἀφ' οὗ ἀνετράπη ἡ μοναρχικὴ διοίκησις, αἱ πό-
 λεις ἠνώθησαν διὰ τινος συμμαχίας διεκδικητικῆς, καὶ ὑπερα-
 σιστικῆς, ἀλλ' ἡ τῆς Ἡλίδος, οὕσα δυνατωτέρα ἀπὸ τὰς ἄλ-
 λας, ἀνεπαύθη τὰς ἐπιτάξας (4), καὶ δὲν τὰς ἄφησε πλέον
 κατὰ τὸ παρὸν, ἢ τῆς ἐλευθερίας τὰ φαινόμενα. Ὅλαι ὁμοῦ
 ἀπαρτίζουσιν ὀκτὼ φυλάς (5), διευθυνομένας παρ' ἑνὸς σώμα-
 τος ἐννενήκοντα βουλευτῶν, οἵτινες ἔχουσι τὰς ἀξίας διὰ βίου,
 καὶ, εἰς περίπτωσιν ἐλλείψεως, διορίζουσι, δὲ ἢν ἔχουσιν ἀξιο-
 πίσιαν, εἰς τοὺς τόπους τῶν συντρόφους, ὁποῖους δῆποτε καὶ
 ἂν θέλωσι. Ἐντεῦθεν συμβαίνει νὰ παραμένῃ ἡ ἐξουσία εἰς
 μικρότατον ἀριθμὸν ἀνθρώπων, καὶ ἡ ὀλιγαρχία νὰ συνεισά-
 γηται εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ τοῦτο εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ὀλέθρια
 ἐλαττώματα αὐτῆς τῆς διοικήσεως (6)· διὰ τοῦτο, εἰς τοὺς

(1) Πολύβ. δ'. §. 335. (2) Στρά. αὐτ. Πανσα. ε'. κεφ. δ'. (3)
 Πολύβ. αὐτ. (4) Ἡρ. δ'. §. 148. Θουκ. ε'. κεφ. λα'. (5) Πανσα. αὐτ.
 (6) Ἀριστ. πολιτ. ε'. κεφ. 5'.

τελευταίους τούτους χρόνους, ἔβαλον τὰ δυνατά των, διὰ νὰ συστήσωσι τὴν δημοκρατίαν (1). Ἡ πόλις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ποικίλὰ νέα, σχηματισθεῖσα κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πλειοτέρων τῆς Ἑλλάδος πόλεων, καὶ μάλιστα τῆς Πελοποννήσου, διὰ τῆς ἐνώσεως πολλῶν χωρίων (2). Ἐπειδὴ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς ἀμαθείας, ἐκατοίκουν εἰς κώμας ἀνοικτῶς, καὶ εὐκαταπατήτους· εἰς τοὺς μάλλον πεφωτισμένους χρόνους, περικλείονται εἰς πόλεις ἐνδυναμωμένας. Φθάσαντες εἰς αὐτὴν, ὄπνητήσαμεν λιτανεῖαν ἀπερχομένην εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Αὕτη εἶχε μετοχὴν ἀπὸ τοιαύτης τελετῆς, ἐν ἣ οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος ἀμιλλῶνται διὰ τὸ καλλιεῖν. Οἱ νικηταὶ εὐδοῦντο μὲ θρίαμβον· ὁ πρῶτος, ἔχων τὴν κεφαλὴν τεταίνωμένην, ἔφερε τὰ ὄπλα, τὰ ὅποια ἀφιέρωσαν εἰς τὴν Θεάν. Ὁ δευτέρος ἤγε τὸ θυμὸν, καὶ ὁ τρίτος ἔφερε τὰ ἄλλα ἀναθήματα. Πολλὰκις εἶδον εἰς τὴν Ἑλλάδα παρομοίους ἀγῶνας, τόσον μεταξύ τῶν νέων, ὅσον καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ παρθένων. Παρομοίως εἶδον καὶ πρὸς τοῖς μεμακρυσμένοις ἔθνεσιν, ὅτι αἱ γυναῖκες ἦσαν δεκταὶ εἰς τὰς δημοσίας ἀμίλλας, μὲ τοιαύτην ὅμως διαφορὰν ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπαφασίζουσι τὸ βραβεῖον εἰς τὴν ὠραιότεραν, οἱ δὲ βάρβαροι, εἰς τὴν ἐναρετώτεραν (3).

§. γ'. Ἡ πόλις εἶναι περιχεοσμημένη (4) ἀπὸ ναύς. οἰκοδομὰς μεγαλοπρεπεῖς, καὶ ἱκανὰ ἀγάλματα, τῶν ὁποίων ἓνα εἶναι τοῦ Φειδίου ἐργόχειρα. Ἀνάμεσα εἰς τὰ τελευταῖα ἀναθήματα, εἶδομεν τοιαῦτα, ἐν οἷς ὁ τεχνίτης δὲν ἔδειξεν ὀλιγώτερον πνεῦμα, ἢ ἐπιτηδειότητα. Τοιαύτη εἶναι τῶν χαρίτων ἡ συναξίς εἰς τὸν ναὸν, τὸν ὁποῖον εἰς αὐτὰς ἀφιέρωσαν. Παίριζανται ὑπ' ἐλαφρόν, καὶ λαμπρὸν φορεσίαν· ἡ πρώτη κρατεῖ κλάδον μύρτου εἰς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης, ἡ δευτέρα,

(1) Ξεν. Ἑλ. ἱς. ζ'. §. 635. (2) Στράβ. αὐτ. §. 336. Θείφρα. παρ' αὐτ. αὐτ. (3) ὁ αὐτ. παρ' Ἀθην. γ'. κεφ. β'. (4) Πausa. ζ'. κεφ. κγ'.

ρόδον, διὰ τὴν σημάνη τὸ ἔαρ· ἡ τρίτη ἀσράγαλον, σύμβολον τῶν ἀθυρμάτων τῆς παιδικῆς ἡλικίας· καὶ διὰ τὴν μὴ λείψῃ τε ἀπὸ τὰ θελγητρα αὐτῆς τῆς συνθέσεως, ὁ Ἔρως ἐτέθη ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῆς σήλης βάπτως, ἐφ' ἧς εἶναι καὶ αἱ χάριτες (1). Εἰς αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν κἀνὲν ἄλλο δὲν δίδει περισσοτέραν λαμπρότητα, ὡς οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ἀνὰ τέταρτον ἔτος, εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς πανηγυριζόμενοι. Κάθε πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἑορτὰς, αἱ ὁποῖαι συνάπτουσι τοὺς κατοίκους τῆς, ὅμως τέσσαρες μεγάλας πανηγύρεις συνάπτουσι ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Ἑλλάδος, τὰ Πύθια, Ἰσθμια, Νέμεα, καὶ ὀλύμπια. Ὡμίλησα περὶ τῶν πρώτων εἰς τὴν κατὰ τὴν Φωκίδα περιήγησιν, μέλλω νὰ κίμω τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν ὑσέρων, διερχόμενος τοὺς ἄλλους μὲ σιωπὴν, ὡς παριστώντας σχεδὸν τὰ αὐτὰ θεάματα.

§. δ'. Οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, συσαθέντες παρὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἀνεσυστήθησαν, μετὰ διεξοδικὴν διακοπὴν, συμβουλῇ τοῦ περιβλέπτου Λυκούργου, καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἰφίτου, ἡγεμόνος ἐπαρχίας τινὸς τῆς Ἠλείας (2). Ἀπὸ ἑκτακοσίου χρόνου ὑσέρον ἐγράφη διὰ πρῶτον εἰς τὸν δημόσιον τῶν Ἠλείων κατάλογον τὸ ὄνομα τοῦ Κοροΐβου, ὃς τις ἐνίκησεν εἰς τὸ σάδιον τοῦ δρόμου, καὶ ἔλαβε δι' αὐτοῦ τὸ βράβειον (3). Ἡ συνήθεια αὕτη ἐξηκολούθει. Ἐκτοτε τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν κατὰ σειρὰν γραφόμενα, ἀποδεικνύουσι τὰς διαφόρους ὀλυμπιάδας, καὶ γίνονται τόσοι ὅροι εἰς τὴν χρονολογίαν ἀμετάβλητοι. Ἡ πανήγυρις αὕτη τῶν ἀγῶνων ἐμελλε νὰ ἀριθμηταὶ ἑκατοσὴ ἕκτη, ὅταν ἡμεῖς εἰσῆλθομεν εἰς τὴν Ἠλείαν (4). Ὅλοι οἱ πολῖται τῆς Ἠλίδος ἠτοιμάσθησαν εἰς αὐτὴν τὴν σεβασμίαν πανήγυριν. Ἦδη προεκήρυξαν τὸ θέσπισμα, ὅπου ἀ-

(1) Αὐτ. κεφ. κδ'. (2) Ἄρισ. παρὰ Πλούτ. εἰς Λυκ. §. 39. (3) ferret, defence. de la chronolo. p. 162. (4) Τὸ θέρος τοῦ, 356. ἔτους πρὸ Χ.

ναβάλλει ὅλας τὰς ἐχθροπαθείας (1). Ὅσα τῶν στρατευμάτων ἤθελον εἰσελθῆ τότε εἰς αὐτὴν τὴν ἱεράν γῆν (2), ἤθελον καταδικασθῆ εἰς ποινὴν, νὰ πληρώνη δύο μῶς καθεὶς στρατιώτης (3). Οἱ Ἕλαιοι ἔχουσι τὴν διοίκησιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀπὸ τέσσαρας αἰῶνας. Ἐδῶκαν εἰς αὐτὸ τὸ θέαμα ὅλην τὴν ἐνδεχομένην τελειότητα, ἐν μέρει μὲν, εἰσάγοντες νέα εἶδη ἀγώνων, ἐν μέρει δὲ, ἀφαιροῦντες, ὅσα δὲν εὐχαρισσοῖσι τὴν ἐλπίδα τῆς συνελύσεως (4). Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει νὰ ἀπομακρύνωσι τὰς ἀπάτας, καὶ πονηρίας, νὰ ἐκπληρώσι τὴν δικαιοσύνην εἰς τὰς κρίσεις, καὶ νὰ ἀπαγορεύωσιν ἀπὸ τὰ ξένα ἔθνη τὴν συνδρομὴν (5), καὶ ἔτι ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ὅσαι κατεδικάσθησαν (6), ὅτι παρέβησαν τὰ νενομισμένα θεοπίσματα, εἰς συντήρησιν τῆς εὐταξίας τῶν ἑορτῶν. Τόση ὑψηλὴν ἰδέαν ἔχουσι τῶν διαταγῶν τούτων, ὥσε ζέλλουσιν ἐνίοτε πρόσβει εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ νὰ μάθωσιν ἀπὸ τοὺς σοφούς αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, ἂν, διατάττουτές τας, δὲν ἠλησμόνησαν τίποτε. Ἐν ἄρθρον οὐσιῶδες, ἀπεκρίθησαν οἱ δεύτεροι. Ἀφ' οὗ οἱ κριταὶ ἦναι Ἕλαιοι, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐξηρημένοι ἀπὸ τῶν ἀγώνων τὴν ἀμίλλαν (7). Μὲ ὅλον ὅτι ἐδέχθησαν τοιαύτην ἀπόκρισιν, ἄχι μόνον δὲν ἐξηρέθησαν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, ἀλλ' εἰς ἔτι καὶ νῦν εἶναι δεκτοὶ εἰς αὐτοὺς, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔλαβον καὶ τὰ ἔπαθλα, χωρὶς νὰ γένη ἡ εἰλικρίνεια τῶν κριτῶν ὑποπτος (8). Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι, διὰ νὰ τὴν ὑποβάλωσι μετὰ ταῦτα εἰς ὑπεράσπειν, ἐσυγχώρησαν εἰς τοὺς ἀθλητὰς νὰ ἀνακαλῶσιν εἰς τὴν βουλὴν τῆς Ὀλυμπίας τὴν ἀπόφασιν, ἥτις τοὺς ἐξέρησεν ἀπὸ τὸν ζέφανον (9).

(1) Δίσχ. παραπρεσβ. § 397. Παισα. ε'. κεφ. κ'. (2) Διόδ. ε'. §. 248. (3) Θουκ. ε'. κεφ. μ'. (4) Παισα. αὐτ. κεφ. η'. (5) Ἡρ. ε'. §. κβ'. (6) Θουκ. αὐτ. Παισα. αὐτ. κεφ. κ'. (7) Ἡρ. β. §. 160. Διόδ. α'. §. 85. (8) Δίων χρυσός. εἰς Ρόδ. (9) Παισα. ε'. κεφ. γ'.

§. ε'. Εἰς κάθε Ὀλυμπιάδα ψφίζονται Ἑλληνοδίκαι, ἢ ἀγωνοθέται (1) διὰ κλήρου, καὶ εἶναι ὀκτώ. Ἐπειδὴ ἀπὸ κάθε φυλῆν ἐκλέγουσιν ἓνα (2). Συναθροίζονται εἰς Ἡλιδα πρὸ τῆς πανηγύρεως τῶν ἀγῶνων, καὶ εἰς δέκα μῆνας διδάσκονται ἐπὶ λεπτοῦ τὰ, ὅσα ἐπαγγέλματα μέλλουσι νὰ ἐκπληρῶσιν, ἀπὸ κριτὰς, οἵτινες εἶναι φύλακες, καὶ ἐρμηνευταὶ τῶν διατάξεων, διὰ τὰς ὁποίας ἦδη ὠμίλησα (3). Διὰ νὰ συνάψωσι δὲ τὴν πείραν μὲ τὰς διατάξεις, γυμνάζουσι κατὰ τὸ αὐτὸ τοῦ χρόνου μεθόριον τοὺς ἀθλητὰς, οἵτινες ἔκατεγράφησαν (4) διὰ νὰ ἀγωνισθῶσι διὰ τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου, καὶ τῶν περισσοτέρων πεζικῶν ἀγῶνων (5). Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀθλητὰς συνωδεύοντο μὲ συγγενεῖς, φίλους, καὶ περὶ πλέον μὲ τοὺς διδασκάλους, οἵτινες τοὺς ἐπαίδευσαν. Ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ οἱ Ἡλιδαῖοι ἐφαίνοντο, ὅτι παρεδίδοντο εἰς τὴν ζωηροτέραν χαρὰν. Χωρὶς ἄλλο ἤθελα μένει ἕκθαμβος δι' ὅσῃ σπουδῆν κατεβάλλουσιν εἰς τὴν πανηγυριν τῶν ἀγῶνων, ἂν δὲν ἤξευρον τὴν, ὅσῃ ζέσει οἱ Ἕλληνες ἔχουσι διὰ τὰ θεάματα, καὶ τὴν, ὅσῃ πραγματικῆν ὠφέλειαν οἱ Ἡλιδαῖοι ἀπολαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτῆν τὴν πανηγυριν. Ἀφ' οὗ εἶδομεν πᾶν, ὅτι ἐδύνατο νὰ μᾶς ὠφελήσῃ, τόσον εἰς τὴν Ἡλιδα, ὅσον καὶ εἰς τὴν Κυλλήνην, τόπου λιμένος ἐπέχουσαν, καὶ ἑκατὸν εἴκοσι στάδια ἀπὸ αὐτῆν ἀπέχουσαν (6), ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Ὀλυμπίαν. Δύω δρόμοι εἰς αὐτὴν φέρουσι, ὁ μὲν, διὰ τῆς πεδιάδος, ἔχων μᾶκρος τριακοσίων σταδίων (7); ὁ δὲ, διὰ τῶν ὀρέων, καὶ τῆς κώμης Ἀλεισίου, ὅπου κάθε μῆνα συναθροίζεται ἀγαρὰ ἀξιόλογος (8). Ἐπρωτιμήσαμεν τὸν πρῶτον, καὶ διελθόντες τόπους καρποφόρους, ἐ-

(1) Φιλός. βί. Ἀπολλω. γ. κεφ. κ'. (2) Παισα. ε'. κεφ. Ϛ'. (3) ὁ αὐτ. ζ'. κδ'. (4) Αἰσχ. ἐπις. ια'. §. 212. (5) Παισα αὐτ. (6) αὐτ. κεφ. κς'. (7) Στράβ. π'. §. 367. Παισα. αὐτ. κβ'. (8) Στράβ. αἰ.:

πιμελῶς καλλιεργημένους, καὶ ποτιζομένους ἀπὸ διαφόρους ποταμοῦς, κατὰ τε παράδου θεωρήσαντες τὰς πόλεις Δισπόντιον, καὶ Δαίτριναν (1) ἤλθον εἰς Ὀλυμπίαν.

§. 5. Ἡ πόλις αὕτη, ἣτις καὶ Πίσα εἶτι καλεῖται (2), κεῖται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ χεῖλους τοῦ Ἀλφειοῦ, κατὰ τοὺς πρόποδας λόφου τινός, ὃς τις ὀνομάζεται ὄρος τοῦ Κρόνου (3). Ὁ Ἀλφειὸς ἔχει τὰς ἀρχάς του εἰς τὴν Ἀρκαδίαν (4), κρύπτεται, καὶ πάλιν φαίνεται ἐκ διαλειμμάτων (5), καὶ, δεχόμενος πολλὰ ὕδατα ἄλλων ποταμῶν (6), εἰσβάλλει εἰς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν (7). Ἡ Ἄλτις περιέχει εἰς τὸν περίβολόν της ὑποκείμενα περιεργείας ἄξια δάσος ἱερὸν (8), πολλὰ ἐκτεταμένον, καὶ περιτετελισμένον (9), ἐν ᾧ εἶναι ἄφαιδος τοῦ Διός, καὶ τῆς Ἥρας, τὸ βουλευτήριον, τὸ θέατρον (10), καὶ ἱκαναὶ περικαλλεῖς οἰκοδομαὶ ἀνάμεσα εἰς πλῆθος ἀγαλμάτων ἀναρίθμητον. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς ἐκτίσθη, εἰς τὸν ἔσχατον αἰῶνα, ἐκ τῶν συναχθέντων παρὰ τῶν Ἡλείων λαφύρων ἀπὸ τινος δῆμου, οἱ τινες ἀπὸ αὐτοὺς ἀπесάτησαν (11). Εἶναι τάξως δωρικῆς, περικυκλωμένος ἀπὸ κίονας, καὶ οἰκοδομημένος ἀπὸ πέτραν, ἐξαχθεῖσαν ἀπὸ τὰ ἐγγὺς λατομία, καὶ τόσον λαμπρὰν, καὶ σκληρὰν, ὡς τῆς Πάρου τῆς μάρμαρον, καὶ ἦναι ἀπ' αὐτὸ ἐλαφροτέρα (12). Ἔχει ὕψος ποδῶν ἐξήκοντα ὀκτώ, μῆκος διακοσίων τριάκοντα, καὶ πλάτος πέντε καὶ ἐννεπήκοντα. Ἀρχιτέκτων εἰδήμων, ὀνομαζόμενος Λίβων, ἀνεδέχθη τὴν ἐπιστάσιαν τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ τοῦ κτηρίου. Δύω γλύπται οὐχ ἦττον δόκιμοι κατεκόσμησαν μὲ σοφὰς συνθέσεις τὰ προμετώπια τῶν δύο προ-

(1) Ξεν. Ἐλ. ἱς. γ'. §. 491. Στρά. καὶ Πausa. αὐτ. (2) Ἡρ. 6'. §. 7. Πaus. ὄλυμ. 6. γ. π'. κτλ. Στέφ. εἰς ὄλυμ. Πτολεμ. §. 101. (3) ἕρα τὴν τοπογραφίαν τῆς ἔλυμ. (4) Πausa. ε'. κεφ. ζ'. (5) ὁ αὐτ. π'. κεφ. 54. (6) αὐτ. Στρά. αὐτ. (7) αὐτ. (8) Πaus. ὄλυμ. π'. §. 12. Πausa. ε'. κεφ. ε'. (9) αὐτ. (10) Ξεν. ἱς. Ἐλ. ζ'. §. 639. (11) Πausa. αὐτ. (12) αὐτ. κεφ. ε'. Πaus. λς'. κεφ. ις'.

σόψεων. Εἰς μὲν τὸ ἐν ἀπὸ αὐτὰ παρίζαντο, μεταξὺ ἀναριθμητῶν μορφῶν, ὁ Οἰνόμαος καὶ Πέλωψ ἔτοιμοι νὰ φιλονεικῶσιν, ἐνώπιον τοῦ Διὸς, διὰ τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου· εἰς τὸ ἄλλο, ἡ μάχη τῶν Κενταύρων, καὶ Λαπιθῶν (1). Ἡ θύρα τῆς εἰσόδου εἶναι ἀπὸ χαλκὸν κύπριον, ὁμοίως καὶ ἡ ἀντίθετος. Ἐχαράχθησαν καὶ ἐπὶ τῶν δύο μέρος τῶν ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους (2). Τμήματα μαρμαρένια, λελαξευμένα εἰς εἶδος πλίνθων, καλύπτουσι τὴν ὀροφήν. Εἰς τὴν κορυφὴν παντὸς προμετωπίου ὑφούται Νίκη ἀπὸ κεχρυσωμένον κύπριον χαλκόν, καὶ εἰς κάθε γωνίαν, μέγα τι δοχεῖον ἀπὸ τοῦ ἴδιον μέταλλον, ὁμοίως κεχρυσωμένον.

§. ζ. Ὁ Ναὸς διαιρεῖται διὰ τῶν κίωνων εἰς τρεῖς ἑξάσεις, ἡ σοὰς (3). Εἰς αὐτὸν, καὶ ἔτι εἰς τὰ προπύλαια, εὐρίσκεται πλῆθος ἀναθημάτων, τὰ ὅποια ἡ εὐσέβεια, καὶ εὐγνωμοσύνη ἀφιέρωσαν εἰς τὸν θεὸν (4), ἀλλ' αἱ θεαί, ἀντὶ νὰ προσηλωθῶσιν εἰς αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα, ἔλκονται σφοδρότατα εἰς τὸ ἄγαλμα, καὶ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Διός. Τὸ ἀριζούργημα τοῦτο τοῦ Φειδίου, καὶ τῆς καθ' αὐτὸ γλυπτικῆς, ἀποτελεῖ, κατὰ πρώτην προσβολὴν, τοιαύτην ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἡ λεπτομερὴς ἐξέτασις ἀποκαθιστᾷ ἔτι βαθυτέραν. Τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς εἶναι χρυσοῦν, καὶ ἐλεφάντινον, καὶ, ἂν καλὰ καθήμενον, ὑφούται σχεδὸν ἕως εἰς τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Μὲ τὴν δεξιάν χεῖρα κρατεῖ νίκην παρομοίως χρυσῆν, καὶ ἐλεφαντίνην, μὲ τὴν ἀριζερὰν, σκῆπτρον ἐπιτετηδευμένον εὐφυῶς, πεπλουτισμένον μὲ διάφορα εἶδη μετάλλων, καὶ ἐπικείμενον ἔχον ἀετόν (5). Τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν του, ὁμοίως καὶ ἡ χλαμύς, εἶναι χρυσαῖ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔχαράχθησαν ζῶα, ἄνθη, καὶ περὶ πλέον ἴα (6). Ὁ θρόνος ἐπισηρίζεται εἰς τέσσαρα ποδάρια,

(1) Πανσα. ε'. κη. ι. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ. Στρά. η'. §. 353. (5) Πανσα αὐτ. κη. ια'. Πλίν. λδ'. κη. η'. (6) Πανσα. αὐτ.

καὶ κίονας, ἀνάμεσα εἰς αὐτὰ ἰσαμένους, καὶ τὸ ἴδιον ὕψος ἔχοντας. Δὲ πολυτιμότεραι ὕλαι, καὶ εὐγενέστεραι τέχναι συνἔδραμον νὰ τὸν καλλωπίσωσιν. Ὅλα ἀκτιναβολοῦσιν ἀπὸ χρυσοῦν, ἐλέφαντα, ἔβενον, καὶ λίθους πολυτίμους. Πανταχοῦ ἡ ζωγραφικὴ, καὶ γλυπτικὴ ἐμπειρία ἀνυψῶνους τὴν λαμπρότητά του. Τέσσαρες ἀπὸ αὐτὰς τὰς γλυπτικὰς λαμπρότητας προσηρμόσθησαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πρόσοψιν καθενὸς τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν· ὁ ὑψηλότερος παριστᾷ τέσσαρας νίκας εἰς θέσιν ὀρχηστῶν, ὁ δευτέρος, σφίγγας, ἀρπαζούσας τὰ παιδία τῶν Θηβαίων· ὁ τρίτος, ἀπόλλωνα, καὶ Ἄρτεμιν, τοξεύοντας τὰ παιδία τῆς Νιόβης, καὶ ὁ ἔσχατος τελευταίου, δύο ἄλλας νίκας.

§. ἡ. Ὁ Φειδίας δὲν ἄφησεν ἀκαλλώπιστα οὐδὲ τὰ ἐλάχιστα διασήματα. Εἰς τὰ τέσσαρα πλάγια, τὰ ὁποῖα συνάπτουσι τοὺς πόδας τοῦ θρόνου, ἠρίθμησα ἑπτὰ καὶ τριάκοντα μορφῆς, ἄλλας μὲν παρισώσας παλαισὰς, ἄλλας δὲ, τὴν μάχην τοῦ Ἡρακλέους μὲ τὰς ἀμαζόνας (1). Ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς, κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ θρόνου, φαίνονται, ἀφ' ἐνὸς μέρους, αἱ τρεῖς χάριτες, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Εὐρυνόμην, καὶ αἱ τέσσαρες καιροὶ, τοὺς ὁποίους ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Θέμιδα (2). Ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως, ἥτις συνέχει τοῦτον τὸν ἐξαίσιον ὄγκον, πλῆθος ἄλλων ἐπιτηδευμάτων γλυπτικῆς λαμπρότητος διακρίνονται, τὰ περισσότερα τετεχνευμένα μὲ χρυσοῦν, καὶ παρισώντα τοῦ Ὀλύμπου τὰς θεότητας. Εἰς τοὺς πόδας τοῦ Διὸς ἀναγινώσκειται ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη (3). ΕἶΜΙ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΦΕΙΔΙΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΤΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΡΜΙΔΟΥ. Ἐξω ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ὁ τεχνίτης, Διὰ νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην, καὶ τὸ κάλλος νέου τινὸς τῶν φίλων του, ὀνομαζομένου Πανταρκέως (4), ἐχάραξε

(1) Ὅρα τὴν σημ. (2) Πausa. αἰτ. Ἡσ'ο. Θεογ. σ'. 900. (3) Πausa. αἰτ. (4) Ἡ ἐπιγραφὴ ἦτον τοιαύτη. Πανταρκῆς εἶναι καλῶς. —

τὸ ὄνομά του ἐπί τινας τῶν δακτύλων τοῦ Διός. Δὲν δύναται νὰ πλησιασῇ κἀνεὶς εἰς τὸν θρόνον τοῦ Διός, ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῇ. Μέχρι τινὸς ἐμποδίζεται ἀφ' ἐνὸς περιφυλίου, ὅπου τὸν περικυκλῶνει ὄλον (1), καὶ ὠραίζεται ἀπὸ ἐξαιρετοῦς ζωγραφίας τῆς χειρὸς τοῦ Πανοίνου, μαθητοῦ, καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Φειδίου. Αὐτὸς, ὁμοῦ μὲ τὸν Κολώτην, ἄλλον μαθητὴν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, ἐνεχειρίσθη τὰς κυριώδεις λεπτομερείας αὐτῆς τῆς θαυμασίου ἐπιχειρήσεως (2). Λέγουσιν, ὅτι ὁ Φειδίας, ἀφ' οὗ τὴν ἐτελείωσεν, ἐσῆκωσε τὸ κάλυμμα, ὅπου τὴν ἐσκέπαζεν, ἐπιμβουλεύθη τὴν κοινὴν φιλοκαλίαν, καὶ κατηρτίσθη ὁ ἴδιος κατὰ τὰς γνώμας τοῦ λαοῦ.

§. 5. Ἐκστατικὸς γίνεται κἀνεὶς διὰ τὸ μεγαλειῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν πλουσιότητα τῆς ὕλης, τὴν ἐξαιρετοῦν φιλοτεχνίαν, καὶ ἀξιοθαύμασον συμφωνίαν ὄλων τῶν μερῶν, ἀλλὰ πολλὰ περισσότερον μέγει ἐξεσηκῶς ἔτι διὰ τὴν ὑπερτάτην ἔμφασιν, τὴν ὁποίαν ὁ τεχνίτης ἤξευρε νὰ δώσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Διός. Εἰς αὐτὴν, ἐφαίνεται ἡ ἰδίᾳ Θεότης ἐξωγραφισμένη μὲ ὄλην τὴν λάμπην τῆς παντοδυναμίας, μὲ ὄλην τὴν βαθύτητα τῆς σοφίας, καὶ μὲ ὄλην τὴν ἠλαρότητα τῆς εὐσπλαγχνίας. Οἱ τεχνίται, πρότερον, ἐπαρρησίαζον τὸν πατέρα τῶν Θεῶν μὲ ὕψος συνειδισμένον, ἄνευ μεγαλειότητος, καὶ χαρακτηριστικῆς ἰδιάζοντος. Πρῶτος ὁ Φειδίας ἐξάδη, ὅς τις προσήγγισε, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, εἰς τὴν θείαν μεγαλειότητα, καὶ ἤξευρε νὰ ἐπιθέσῃ νέον ἀτίον εἰς τὸ σέβας τῶν λαῶν, ἀποκαθίστων εἰς αὐτοὺς αἰσθητὸν, ὅτι ἐκείνοι ἐκάτρευον (3). Ἀπὸ

Ἄν κατηγορήσῃσι περὶ τούτου τὸν Φειδίαν, δύναται νὰ δικαιολογηθῇ, ὅτι ὁ ἔπαινος ἀναφέρεται εἰς τὸν Δία. Ἐπειδὴ ἡ λέξις σημαίνει, ὁ ἀρχομενος εἰς πάντα, ἢ ὁ δυνάμενος πᾶσι βοηθεῖν, (1) Παισα. αὐτ. Στρά. π. §. 354. Πλιν. λυ'. κεφ. π'. (2) Λομια. εἰκό. κεφ. ιδ'. §. 492. (3) quintil. instit. orat. l. 12. c. 10. Liv. l. 45. c. 28.

ποιαν πηγήν ἄρα ἐξήντησεν ἐκείνας τὰς ὑψηλὰς ἰδέας; Ποιηταὶ ἤθελον εἰπεῖν, ὅτι ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ὁ Θεὸς κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς (1), ἀλλ' ἐκείνος ἀπεκρίθη μὲ τρόπον ἀπλούσερον εἰς τοὺς, ὅσοι περὶ τούτου τὸν ἠρώτων (2), διηγούμενος τοὺς σίχους τοῦ Ὀμήρου, ἐν οἷς ὁ ποιητὴς λέγει, ὅτι νεῦμα μόνον τοῦ Διὸς ἦτον ἱκανὸν νὰ σείσῃ τὸν Ὀλυμπον (3). Οἱ σίχαι οὗτοι, ἐξυπνοῦντες εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Φειδίου τὴν εἰκόνα τοῦ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ, ἐκείνου τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὅποιον ἐθεωρήθη μόνον ἀπὸ τοὺς ἀγχίνοιας, παρήγαγον τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ Δία (4). Καὶ ὅποιος δῆποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ κληρὸς τῆς δεσποζούσης κατὰ τὴν Ἑλλάδα θεοσεκείας, ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ζεὺς θέλει χρηματίσει ἅειποτε εἰς τοὺς τεχνίτας τὸ πρωτότυπον, ὅσοι θέλουσι σπουδάζει νὰ παρισῶσιν ἀξίως τὸ ὄν τὸ ὑπέριστατον.

§. ι. Οἱ Ἕλεῖοι γνωρίζουσι, πόσῃ τιμῆς εἶναι ἄξιον τὸ ἀριστούργημα, ὅπου ἔχουσιν. Βίς ἔτι καὶ νῦν δεικνύουσιν εἰς τοὺς ξένους τοῦ Φειδίου τὸ ἐργασῆριον (5)· εὐπρόγρησαν πλουσιοπαρόχως τοὺς ἀπογόνους ἐκείνου τοῦ περιβλέπτου τεχνίτου ἐγχειρίζοντες τοῖς τὴν ἐπιστάσιαν νὰ διατηρῶσι τὸ ἄγαλμα εἰς ὄλην του τὴν λαμπρότητα (6). Ἐπειδὴ ὁ ναὸς, καὶ ὁ ἱερὸς περιβόλος εἶναι εἰς μέρος ἐλώδες. Ἀπ' ὅσους μεταχειρίζονται τρόπους, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὸ ἐλεφάντινον ὅσοῦν ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, ὁ μόνος ἐπιτυχὴς εἶναι νὰ ἐκχέωσι συνεχῶς ἔλαιον εἰς τὸν πόδα τοῦ θρόνου ἐπίτητος λιθοσρώτου μέρους, ἐπίτηδες εἰς ὑποδοχὴν διορισθέντος (7). Ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς μετέβημεν εἰς τὸν τῆς Ἥρας (8), ὅς τις εἶναι, ὁμοίως Δωρικῆς

(1) Ἀνθολ. δ'. κεφ. 5'. (2) Στρά. ν'. §. 354. Πλούτ. εἰς Αἰμίλ. §. 270. Βαλ. Μαξ. γ'. κεφ. ζ'. (3) Ὀμ. Ἰλ. α'. στίχ. 530. (4) cicer. de orat. c. 2. (5) Πausa. ε'. κεφ. ιε'. (6) αὐτ. (7) αὐτ. κεφ. ια'. (8) αὐτ. κεφ. ιε'.

τάξεως, καὶ περικυκλῶνεται ἀπὸ κίονας, ἀλλ' ἀπὸ τὸν πρῶτον πολλὰ ἀρχαιότερος. Τὰ ἐκεῖσε ὀρώμενα ἀγάλματα, εἴτε χρυσαῖ, εἴτε ἐλεφάντινα, ἐμφαίνουσιν ἔτι τέχνην χωρικὴν, καὶ ἦναι τριακοσίων ἐτῶν ἀρχαιότητος. Ἐδείξαν εἰς ἡμᾶς τὸ κιβώτιον τοῦ Κυφέλου (1), ὅπου αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν, ὅς τις μετὰ ταῦτα ἔγινε τῆς Κορίνθου κύριος, εἰς τὴν ἀπαλωτέραν του νηπιότητα περιεκλείσθη ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία ἐβιάσθη νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς καταδρομὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς γενεᾶς του. Κατεσκευάσθη ἀπὸ κέδρον· ἡ σκέπη, καὶ τὰ τέσσαρα πλάγια εἶναι καλλιωπισμένα ἀπὸ γλυπτὰς ἐργασίας· ἀπὸ τὰς ὁποίας ἄλλαι μὲν εἶναι δεδουλευμένα εἰς τὸν αὐτὸν κέδρον, ἄλλαι δὲ ἐλεφάντιναι, καὶ χρυσαῖ. Παρισῶσι μάχας ἀγῶνας, καὶ ἄλλα ὑποκείμενα, ἀναφερόμενα εἰς τοὺς ἠρωϊκοὺς αἰῶνας, καὶ ἐπιγεγραμμένα μὲ χαρακτῆρας παλαιούς. Μὲ εὐχαρίστησιν περιεργαζόμεθα καὶ τὰ τυχόντα μέρη αὐτῆς τῆς ἐργασίας, ἐπειδὴ δεικνύουσι τὴν ἀκατέργασον κατάστασιν, καθ' ἣν εὐρίσκοντο αἱ τέχναι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τρεῖς αἰῶνας προτιότερα.

§. ια'. Πλησίον αὐτοῦ τοῦ ναοῦ πανηγυρίζουσιν ἀγῶνας (2), ἐν οἷς προεδρεύουσι δέκα ἕξ γυναῖκες, ἐκλελεγμέναι ἀπὸ τὰς ὀκτὼ φυλὰς τῶν Ἡλείων, αἰδέσιμαί τὸσον διὰ τὰς ἀρετάς των, ὅσον καὶ διὰ τοῦ γένους των τὴν λαμπρότητα. Ἐχουσι δὴν χοροὺς τῆς μουσικῆς διὰ νὰ ψάλλωσι τοὺς ὕμνους εἰς τιμὴν τῆς Ἥρας, κέντωσι τὸν μεγαλοπρεπῆ πέπλον, τὸν ὁποῖον ἀπλώνουσι τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, καὶ διατάττουσι τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου εἰς τὰς νέας τῆς Ἥλιδος. Ἀφ' οὗ δοθῆ τὸ σημεῖον αἱ νέαι ἀνταγωνίστριαι πηδῶσιν εἰς τὸ σάδιον σχεδὸν ἡμίγυμοι, ἔχουσι τοὺς πλοκαμοὺς κυματομένους εἰς τοὺς ὤμους των. Ὅποια λάβῃ τὴν νίκην, δέχεται σέφανον ἀπὸ ἐ-

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. κεφ. ις'.

λαίαν, καὶ τὴν ἄδειαν, ἡ ὁποία τὴν θέλει πολλὰ περισσό-
 τερον, νὰ βάλῃ τὴν εἰκόνα τῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἡρας. Ἐν-
 τεῦθεν ἐξερχόμενοι, περιήλθομεν τὰς ὁδοὺς τοῦ ἱεροῦ περιβό-
 λου. Μεταξὺ τῶν πλατάνων, καὶ ἐλαιῶν, τὰ ὅποια ἐπισκιά-
 ζουσιν αὐτοὺς τοὺς τόπους (1), προσέβαλλον εἰς τὰς ὄψεις μας
 παυταχόθεν, σῆλαι, τρόπαια, ἄρματα τοῦ θριάμβου, ἀγάλ-
 ματα ἀναριθμητὰ ἀπὸ χαλκῶν κύπριον, καὶ μάρμαρον· ἀπὸ
 τὰ ὅποια ἄλλα μὲν παρὶς ὡς θεοῦς, ἄλλα δὲ νικητῶν (2). Ἐ-
 πεὶδὴ ὁ ναὸς οὗτος τῆς δόξης ἀνοίγεται μόνον εἰς τοὺς, ὅσοι ἔ-
 χουσιν εἰς τὴν ἀθανασίαν δικαιώματα. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ
 ἀγάλματα εἶναι ἐπεσρηγμένα εἰς σήλας, ἢ τεθειμένα ἐπὶ ση-
 λαιῶν βάσεων· ὅλα μὲ ἐπιγραφῶν, περιχοῦσας τὰ αἷτια τῆς
 ἀφιέρωσως. Ἐκτὶ διεκρίναμεν περισσότερα ἀπὸ τεσσαράκοντα
 ἀγάλματα τοῦ Διὸς, ἀπὸ διαφόρους πεποσμημένα τεχνίτας, καὶ
 ἀφιερωμένα ἀπὸ δήμους, ἢ ἰδιώτας, τινὰ εἶχον ὕψος ἕως εἰ-
 κοσι ἑπτὰ ποδῶν (3). Τὰ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἀπαρτίζουσιν ἄπει-
 ρον συλλογὴν. Ἀνετίθησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους ἢ ἀπὸ τοὺς
 ἰδίους (4), ἢ ἀπὸ τὰς πόλεις, ὅπου αὐτοὶ ἐγεννήθησαν (5),
 ἢ ἀπὸ τοὺς δήμους, τοὺς ὁποίους εὐηργέτησαν (6).

§. ιβ'. Αὐτὰ τὰ ἀναθήματα, πολλαπλασιασθέντα ἀπὸ
 τέσσαρας αἰῶνας, καθιστῶσιν, οἷονεὶ παρόντας, εἰς τοὺς μετα-
 γενεσέριους τοὺς, ὅσοι ἔγιναν ἄξιοι νὰ δεχθῶσι τοιαύτην τιμὴν.
 Ἐκδέτονται ὅλα καθε τέσσαρας χρόνους εἰς τὰς θεωρίας πλῆ-
 θους ἀναριθμητῶν θεατῶν ἀπὸ κάθε τόπον, οἵ τινες ἔρχον-
 ται ἐκείνην τὴν ἡμέραν, διὰ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν δόξαν
 τῶν νικητῶν, νὰ ἀκούωσι τὴν διήγησιν τῶν ἀγώνων τους, καὶ
 νὰ δείχωσιν ἀναμεταξύ των μὲ χαρὰν ἀνεκδιήγητον ἐκείνους,
 διὰ τοὺς ὁποίους ἡ πατρίς ἀλαζονεύεται. Ὡς Πόσις εὐτυ-
 χία διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἂν παρόμοιον ἱερὸν ἀνοίγετο μύ-

(1) αὐτ. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) ἔ αὐτ. (5) αὐτ. (6) αὐτ.

νον εἰς τοὺς ἐναρέτους! "Ὅχι, ἀπατώμαι. Εὐθύς ἤθελε καταπατηθῆ ἀπὸ τὴν πονηρίαν, καὶ ὑπόκρισιν, εἰς τὰς ὁποίας αἱ λατρεῖαι τοῦ δήμου εἶναι ἀσυγκρίτως λόγῳ χρειωδέσονται, ἢ εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἐν ᾧ ἐθαυμάζομεν αὐτὰς τὰς προόδους τῆς γλυπτικῆς, καὶ ἀνιχνεύομεν εἰς αὐτὰς τὴν ἀνακάλυψιν, καὶ τὰς ἐσχάτας δυνάμεις αὐτῆς τῆς τέχνης, αἱ διερμηνευταί, ἐκτεινόμενοι εἰς διεξοδικὰς διηγήσεις, ἐδηλοποιοῦν πρὸς ἡμᾶς ἀνέκδοτα, ἀναφερόμενα εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰς εἰκόνας μᾶς ἐδείκνυαν. Ἀφ' οὗ δὲ προσηλώσαμεν τὰς ὕψεις μας εἰς δύο ἄροματα ἀπὸ χαλκῶν κύπριον, εἰς ἓν τῶν ὁποίων ἐκάθητο ὁ Γέλων, βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν, καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὁ Ἰέρων, ὁ ἀδελφὸς, καὶ διάδοχός του (1). Ἐγγὺς τοῦ Γέλωνος, εἶπον ἐκεῖνοι, βλέπετε τὸν ἀνδριάντα τοῦ Κλεομήδου. Ὁ ἀθλητὴς οὗτος, ἐπειδὴ κατὰ δυσυχίαν ἐθανάτωσε τὸν ἀνταγωνιστὴν του εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πάλης, αἱ κριταί, διὰ τὰ τὸν τιμωρήσῃσι, τὸν ἐξέρρησαν ἀπὸ τὸν σέφανον, τόσον ἐλυπήθη δι' αὐτὸ, ὥστε ἔγενεν ἕξω φρενῶν. Μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινός, εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν τινὰς διωρισμένην εἰς τὴν παιδαγωγίαν τῆς νεότητος, κατέσχε τὴν σῆλιν, ἣτις ὑπεσῆριζε τὴν ὄροφην, καὶ τὴν ἀνέτρεψεν, ἐξήκοντα σχεδὸν παιδιὰ ἀπωλέσθησαν ὑπὸ τῆς οἰκοδομῆς τὰ ἐρείπια (2).

§. ιγ'. Ἴδου ὁ ἀνδριὰς ἄλλου τινός ἀθλητοῦ, καλουμένου Τιμάνθου. Εἰς τὸ γηρατειόν του καθ' ἑκάστην ἐγυμνάζετο εἰς τὸ νὰ τοξεύῃ. Κάπποιον ταξείδιον τὸν ἐβίασε νὰ ἀναβάλῃ αὐτὴν τὴν ἀσκήσιν, ἐπιστρέφων, ἠθέλησε νὰ τὴν ἀναλάβῃ, ἀλλὰ βλέπων τὰς δυνάμεις του ἤδη ἐκνευρισμένας, μόνος ἠτόιμασε τὴν ξυλοθήκην του, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας (3). Ἡ ἵππος αὕτη, τὴν ὁποίαν ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὠνομάσθη Αὔρα διὰ τὴν μεγάλην της ταχύτητα. "Ὅταν μίσην ἡμέραν ἔτρεχεν

(1) Παισα. 5. κεφ. 3. (2) αὐτ. (3) αὐτ. κεφ. η'.

εἰς τὸ σάδιον, ὁ Φειδῶλας, καθήμενος ἐπ' αὐτῆς, ἔπεσεν, ἐξοκλούθει τὸν δρόμον τῆς, ἐπέσρεφε περὶ τὴν νύσσαν, καὶ, ἀφ' οὗ ἤκουσε τὴν σάλπιγγα, ἐπιταχύνει τὸν δρόμον, καὶ φθάνει εἰς τοὺς Ἑλλανοδίκας, οἵ τινες διέταξαν εἰς τὸν κύριόν τῆς σέφκνον, καὶ τῷ ἐσυγχώρησαν νὰ παρίσταιται ἐνταῦθα μὲ τῆς νίκης του τὸ ὄργανον (1). Ὁ παλαιστῆς οὗτος ὠνομάζετο Γλαῦκος (2). ἦτον νέος, καὶ εἰργάζετο τὴν γῆν. Ὁ πατῆρ του ἔβλεπε μὲ ἀπορίαν, ὅτι, διὰ νὰ ἐμβάλῃ τὴν ὕνιν, ἡ ὁποία ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἄροτρον, μετεχειρίσθη τὴν χεῖρά του, ὡς σφυρίον. Τὸν ὠδήγησεν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, καὶ τὸν ἐπρόβαλε διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς πυγμῆς. Ὁ Γλαῦκος, σενοχωρούμενος παρὰ τινος ἀνταγωνιστοῦ, ὅστις μετεχειρίζετο ἀμοιβαίως τὴν ἐμπειρίαν, καὶ δύναμιν, εἰς τὴν ἀκμὴν ἦτον νὰ ὑποκύψῃ, ὅταν ὁ πατῆρ του τῷ ἐφώναξε. Κτύπα, υἱέ μου, καθὼς ἐκτύπας τὸ ἄροτρον.. Ἐν ταύτῳ ὁ νέος πολλαπλασιάσας τοὺς κτύπους του, ἐκπύρην νικητῆς. Ἴδου ὁ Θεαγένης, ὅς τις, εἰς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνας, ἔλαβε χίλια διακόσια βραβεῖα, λέγουσιν, εἴτε εἰς τὸν δρόμον, εἴτε εἰς τὴν πάλην, εἴτε εἰς ἄλλας ἀσκήσεις (3). Μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ ἀνδριάς, τὸν ὁποῖον ἔστησεν εἰς τιμὴν του ἡ πατρίς του πόλις τῆς Θάσου, διήγειρεν ἔτι τὸν φθόνον εἰς ἕνα του ἀντίζηλον, ὁ ὁποῖος ἦρχετο κάθε νύκτα νὰ καταχορταίνῃ τὰς μανίας του κατ' ἐκείνου τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τόσον τὸν ἐκλόνει μὲ τὴν δύναμιν τῶν κτύπων του, ὡς τὸν ἔρριψε, καὶ κατεσυντρίφθη ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ ἀνδριάς, κατακρηθεὶς εἰς τὸ κριτήριον, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Πιεζομένης μετὰ ταῦτα τῆς Θάσου ὑπὸ τῆς πείνας, τὸ μαντεῖον, ἐρωτηθὲν παρὰ τῶν κατοίκων, ἀπεκρίθη, ὅτι ἠμέλησαν τὴν μνήμην τοῦ Θεαγένους (4). Ἐδιώριταν εἰς αὐτὸν θείας τιμῆς,

(1) Αὐτ. κεφ. ιγ. (2) αὐτ. (3) Πλούτ. πολιτ. παραγ. §. 11. Πανσα. αὐτ. κεφ. ια'. (4) Θεαγένην δ' ἄμνησον ἀφῆκατε τῶν μεγαλήμεων. αὐτ. κεφ. ια'.

καί, ἀρ' οὐ ἐξήγαγον τὸν ἀνδριάντα ἀπὸ τὰ ὕδατα, τὸν ἔσησαν εἰς τὸν πρῶτόν του τόπον (1).

§. ιδ'. Οὗτος ὁ ἄλλος ἀθλητὴς ἔφερε τὸν ἀνδριάντα του ἐπ' ὤμων, καὶ τὸν ἔσησεν ὁ ἴδιος εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Αὐτὸς εἶναι ὁ περίφημος Μίλων, ὅς τις, εἰς τὸν πόλεμον τῆς Κρότωνος πατρίδος του κατὰ τῶν Συβαρπητῶν, χειροτονηθεὶς ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων, ἤγειρε τρόπαιον ἑνδοξόν, φανεῖς εἰς τὴν μάχην μὲ ρόπαλον, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Ἡρακλέους παράσημα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνεκάλει τὴν μνήμην του (2). Πολλάκις ἐθριάμβευσεν εἰς τοὺς ἀγῶνάς μας, καὶ εἰς τοὺς τῶν Δελφῶν. Πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἔδειξε τεκμήρια τῆς τερατώδους δυνάμεώς του. Ἐνίοτε ἐκάθητο ἐπίτινος ἠλλειμμένης μὲ ἔλαιον ἀσπίδος, διὰ νὰ γένη ὀλισθηροτέρα, καὶ οἱ σφοδρότεροι ὠδισημοὶ νὰ τὸν σαλεύσωσι δὲν ἐδύναντο (3). Ἄλλοτε ἐδράττετο ῥῆδιον, καί, χωρὶς νὰ τὸ συντριψῆ, τὸ ἐκράτει τόσον σφικτὰ, ὥς οἱ γενναϊότεροι ἀθληταὶ δὲν ἠμπόρουσαν νὰ ἀνοίξωσι τὰ δάκτυλά του, διὰ νὰ τὸ ἐκβάλωσι, καὶ ἡ ἐρωμένη του τὸ ἐξέβαλε ἀπὸ τὴν χεῖρά του (4). Διηγοῦνται ἔτι περὶ ἐκείνου, ὅτι διεδραμε τὸ σταδίον, φέρων βοῦν εἰς τοὺς ὤμους του (5), ὅτι, εὕρισκόμενος ποτὲ εἰς οἰκίαν μὲ τοὺς μαθητὰς τοῦ Πυθαγόρου, τῶν ἔσωσε τὴν ζωὴν, ὑποσηρίζων τὸν σῦλον, ὁ ὁποῖος ἐκράτει τὸν θόλον, καὶ ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ (6). Τελευταῖον εἰς τὸ γῆρας του ἐγενε θῆρα τῶν ἀγρίων θηρίων. Ἐπειδὴ αἱ χεῖρές του κατεσφίγγθησαν εἰς ζέλεχον δένδρου, τὸν ὁποῖον αἱ σφῆνες ἔσχισαν μέχαι τινὸς, καὶ αὐτὸς ἠθέλησε νὰ τὸν τελειώσῃ (7).

§. ιε'. Εἶδομεν ἐπομένως τὰς σήλας, ἔνθα εἶναι κεχα-

(1) Ἡ λατρεία τοῦ Θεαγέτους ἐξετάθη μετὰ ταῦτα, τὸν ἔπεκαλοῦντο μάλιστα εἰς τὰς ἀσθενείας. Παισα. αὐτ. (2) Διδ. ιβ'. §. 77. (3) Παισα. αὐτ. κεφ. ιδ'. (4) Αἰλ. ποικί. ις'. β'. κεφ. κδ'. (5) Ἀθῆν. ι. §. 412. (6) Στρά. ε'. §. 2'3. (7) Παισα. αὐτ.

ραγμέναι συνθήκαι συμμαχίας μεταξύ διαφόρων λαῶν τῆς Ἑλλάδος (1). Τὰς κατέθεσαν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους διὰ τὰς κατασχέσεσιν ἱερωτέρας. Ἄλλ' ὅλαι αὐταὶ αἱ συνθήκαι κατακλήθησαν ὁμοῦ μὲ τοὺς ὄρκους, οἳ τινες ἐβέβαιώνον τὴν διάρκειάν τους, καὶ αἱ σῆλαι, αἱ ὁποῖαι ἔτι ἐνυπάρχουσι, μαρτυροῦσιν ἐκείνην τὴν τρομερὰν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ οἱ πεπολισμένοι λαοὶ ποτὲ δὲν εἶναι μᾶλλον διαβεβλημένης πίσεως, ἢ ὅταν ὑπόσχωνται, ὅτι θέλουσι ζῆ ἀναμεταξύ των εἰρηνικῶς. Κατὰ τὸ ἀρκτέων μέρος τοῦ νηοῦ τῆς Ἥρας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρκου τοῦ Κρόνου (2), εὐρίσκεται μεγάλη ὄδὸς, ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ σκαδίου, ἐπὶ τῆς ὁποίας πολλὰ ἔθνη Ἑλλήνων, καὶ ξένων ἔκτισαν οἰκοδομὰς, καλουμένας θησαυροφυλάκεια· παρόμοια εἶναι καὶ εἰς τοὺς Δελφοὺς. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν εἶναι πλήρη ἀπὸ πολυτίμα ἀναθήματα, ταῦτα δὲ, περιέχουσι σχεδὸν ἀγάλματα, καὶ ἀναθήματα δυσάρεστα, καὶ ὀλιγοτίμητα· ἠρωτήσαμεν τὸν λόγον αὐτῆς τῆς διαφορᾶς. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἰερμηνευτὰς μᾶς εἶπεν· ἔχομεν μαντεῖον, ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσον ἀξιόπιστον, καὶ ἴσως θέλει παύσει ἐντὸς ὀλίγου (3). Δύω, ἢ τρεῖς προῤῥήσεις, βεβαιωθεῖσαι κατὰ συμβεβηκὸς, ἔσυραν εἰς τὸ τῶν Δελφῶν τὴν πίσιν ἠγεμόνων τιγῶν, καὶ αἱ ἐλευθεριότητέτων, τὰς τῶν ἔθνῶν ὅλων. Ἐν τοσούτῳ ὁ κόσμος συχναίξει παμπληθεῖ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν (4), διὰ θαλάσσης, διὰ ξηρᾶς, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀπὸ τοὺς πλείον μεμακρυσμένους τόπους βιάζονται· νὰ προφθάσωσιν εἰς αὐτὰς τὰς ἑορτὰς, τῶν ὁποίων ἡ λαμπρότης ἀσυγκρίτως ὑπερβαίνει τὴν τῶν ἄλλων παγκύριων, καὶ μὲ ὅλου τοῦτο εἶναι ἐξερρημένα ὀπὸ εὐαρέσῃσιν, ἢ ὀπρία ἤθελε τὰς λαμπρῶν περισσώτερον. Αἱ γυναῖκες ἐνταῦθα δὲν παρεδρεύουσιν, ἐξ αἰτίας βέβαια τῆς

(1) Διὸ. (2) ὁ αὐτὸς σ'. κεφ. ε'. (3) Ξεν. ἰς. Ἑλ. δ'. §. §. 33. Στρά βιβλ. π'. §. 373. (4) Φίλις. 6'. Ἀπολ. π'. κεφ. π'.

γυμνώσεως τῶν ἀθλητῶν. Ὁ νόμος, ὅς τις τὰς ἐξεῖλεν ἀπὸ τὴν μετοχὴν τῆς πανηγύρεως, εἶναι τόσον αὐστηρὸς, ὥστε, ὅσαι τολμήσουσι νὰ τὸν παραβῶσι, τὰς κατακρημνίζει ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ σκοπέλου (1). Μὲ ὅλον τοῦτο αἱ ἱέρειαι ἐνὸς ναοῦ ἔχουσι τόπον διωρισμένον (2), καὶ δύνανται νὰ παρουσιάζωσιν εἰς τινὰς ἐξασκήσεις.

§. 15'. Ἡ πρώτη ἡμέρα τῶν ἑορτῶν συμπίπτει μὲ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ ἑκατομβαιῶνος μηνὸς, ὅς τις ἀρχίζει μὲ τὴν νέαν σελήνην μετὰ τὴν Φερηνὴν τροπὴν. Διαρκοῦσιν ἡμέρας πέντε, καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς τελευταίας, ἥτις εἶναι ἡ πανσέληνος, γίνεται ἡ πάνδημος τῶν νικητῶν κήρυξις (3). Αἱ ἑορταὶ ἀρχισαν ἀφ' ἑσπέρας (4) μὲ θυσίας πολλὰς, τὰς ὁποίας προσφέρουσι εἰς τὰ θυσιαστήρια, ὅσα ἠγέρθησαν εἰς τιμὴν διαφόρων θεοτήτων, ἢ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς, ἢ εἰς τὰ πέριξ (5). Ὅλα ἦσαν ἐσολισμένα μὲ ἡμικύκλια ἀνθέων, καὶ σέφανα (6). Ὅλα ἀμοιβαίως κατεβρέχοντο μὲ τὸ αἷμα τῶν θυμάτων (7). Ἡ ἀρχὴ ἔγινεν ἀπὸ τὸ μέγα θυσιαστήριον τοῦ Διὸς, κείμενον μετὰ τοῦ Ἡραίου καὶ τοῦ περιβόλου τοῦ Πέλοπος (8). Τοῦτο τὸ θυσιαστήριον εἶναι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον τῆς εὐλαβείας τῶν λαῶν. Εἰς αὐτὸ οἱ Ἕλαιοι καθ' ἑκάστην, καὶ οἱ ξένοι εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ προσφέρουσι θυσίας. Ἰδρυταὶ ἐπὶ τινος τετραγώνου μεγάλου ὑποποδίου, ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον ἀνέρχονται διὰ λιθίνων βαθμίδων. Ἐκεῖ εὐρίσκειται διάσημά τι προχώματος, ὅπου θυσιάζονται τὰ θύματα, εἰς τὸ μέσον του ἠγέρ-

(1) Πausa. ε'. σ'. (2) ὁ αὐτ. σ'. κ'. Sueton. in Ner. c. 12. (3) Πλούτ. ἐλύμ. γ. σέ. 33. Dodwel. de cycl. diss. 4. §. 2. et 3. corsin. dissert. agon. p. 13. (4) Κατὰ τὸ α'. ἔτος τῆς ρσ'. ὀλυμπιάδος ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ ἑκατομβαιῶνος ἐνέπιπτε μὲ τὴν ἑσπέραν τῆς 17. τοῦ Ἰουλίου τοῦ Ἰουλιανικοῦ ἔτους 356 πρὸ Χ. καὶ ἡ ἐνδεκάτη ἀρχιζεν ἀπὸ τὴν 27. τοῦ αὐτοῦ. (5) Πausa. ε'. ιδ'. (6) Σχολ. Πλούτ. ἐλύμ. δ'. σέ. 13. (7) Πausa. αὐτ. (8) αὐτ.

Θη τὸ θυσιαστήριον, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος εἶναι εἴκοσι δύο πο-
δῶν· ἀναβαίνουνσιν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος του διὰ βαθμίδων,
αἱ ὁποῖαι κατεσκευάσθησαν ἀπὸ τῆν σάκτην τῶν θυμάτων, ἀ-
πολιθωθεῖσιν μὲ τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀλφειοῦ. Αἱ τελεταὶ ἐξετάθη-
σαν εἰς πολὺ τῆς νυκτὸς διάστημα, συνοδευόμεναι μὲ τὸν ἤχον
τῶν ὀργάνων εἰς τὴν λάμπην τῆς σελήνης, πλησιαζούσης εἰς
πικυτέληνον, γινόμεναι μὲ τοιαύτην εὐταξίαν καὶ μεγαλοπρέ-
πειαν, αἱ ὁποῖαι ἐνέπνεον ἐν ταύτῳ καὶ θάμβος καὶ σέβας. Τὸ
μεσονύκτιον, ἀφ' οὗ ἔλαβον τέλος αἱ τελεταὶ, οἱ περισσότεροι
τῶν κερσώτων μὲ προθυμίαν μεγάλην, ἢ ὁποῖα διαρκεῖ εἰς
ὅλας τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν (1), ὑπῆγον νὰ καθίσωσιν εἰς τὸ
στάδιον, διὰ νὰ ἐντροφήσωσι κάλλιον τὴν θέαν τῶν ἀγώνων,
οἱ τινες ἔμελλον νὰ ἀρχήσωσι τὴν αὐγήν.

§. ιζ'. Ὁ τόπος διὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας διαιρεῖ-
ται εἰς δύο μέρη, καὶ ἀπαρτίζει τὸ στάδιον, καὶ ἵπποδρόμιον (2).
Τὸ στάδιον εἶναι ὕψωμα γῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει μῆκος ἑξακοσίων
ποδῶν (3), καὶ πλάτος ἀνάλογον. Ἐνταῦθα γίνονται αἱ πε-
ζοδρομίαι, καὶ οἱ περισσότεροι ἀγῶνες. Τὸ ἵπποδρόμιον εἶναι
διωρισμένον εἰς ἀρματηλασίας, καὶ ἵππηλασίας· ἡ μία τῶν
πλευρῶν του ἐκτείνεται εἰς τινα λόφον, ἢ ἄλλην, ὀλίγον τι δις-
ξοδικώτερον, ἐσχηματίσθη διὰ τίνος γῆς ὑψώματος (4). Τὸ
πλάτος του εἶναι ἑξακοσίων ποδῶν, καὶ τὸ μῆκος του, διπλά-
σιον (5). χωρίζεται ἀπὸ τὸ στάδιον διὰ τίνος οἰκοδομῆς, τὴν
ὁποῖαν ὀνομάζουσι θριγκόν· αὕτη εἶναι σοὰ, ἔμπροσθεν τῆς
ὁποίας εὐρίσκεται αὐτὴ εὐρύχωρος, πεποιτημένη εἰς σχῆμα πρῶ-
ρας πλοίου, τῆς ὁποίας τὰ τεῖχην προσεγγίζουσιν ἀναμεταξύτων,
καὶ ἀφίνουσιν εἰς τὰ ἄκρα των εἰσοδον, ὥστε νὰ διέρχωνται κα-

(1) Ὑπομνή. τῆς φιλο. ἀκαδ. τό. γ'. §. 481. (2) Παισα. 5'. κερ.
κ'. (3) Ἠσθ. 6'. §. 149. Censor. de dic. nat. c. 13. Aul. Gell. l. 1.
c. 1. (4) Παισα. αὐτ. (5) αὐτ. Πλούτ. εἰς Σελ. §. 91.

τὰ τὸ αὐτὸ πολλὰ ὀχήματα (1). Εἰς τὸ ἔνδον αὐτῆς τῆς αὐ-
 λῆς, ἔκτισαν ἐπὶ διαφόρων παραλλήλων γραμμῶν σάλους διὰ
 τὰ ὀχήματα, καὶ ἵππους, τοὺς κληροδοτοῦσιν· ἐπειδὴ πολλοὶ
 ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐχρηστότεροι. Τὸ σάδιον, καὶ
 ἵπποδρόμιον εἶναι καλλωπισμένα μὲ ἀγάλματα, θυσιαστήρια,
 καὶ ἄλλα ἀνάθημα (2), ἐφ' ὧν κρεμῶσι τὸν κατάλογον, καὶ
 τάξιν τῶν ἀγῶνων, ὅσοι μέλλουσι νὰ γίνωνται εἰς τὰς ἐορτάς (3).
 Ἡ τάξις τῶν ἀγῶνων πόλλάκις διαφέρει (4). Ὁ γενικὸς κα-
 νὼν, τὸν ὁποῖον ἀκολουθοῦσι κατὰ τὸ πρῶτον, εἶναι νὰ ἀπο-
 δίδωσιν τὰς πρῶτας εἰς τοὺς ὀνομαζομένους παρ' αὐτοῖς ἀγῶ-
 νας ἐλαφροὺς, ὡς τὰ διάφορα τρεξίματα, καὶ μετὰ μεσημβρίαν,
 τοὺς ὀνομαζομένους βαρεῖς, ἢ βιαίους (5), ὡς ἡ πάλη, καὶ ἡ
 πυγμὴ, καὶ τλ. (6).

§. ιη'. Τὴν χαραγὴν ὑπήγαμεν εἰς τὸ σάδιον, τὸ ὁποῖον
 ἦτον ἤδη ἔμπλεων ἀπὸ ἀθλητῶν, οἵτινες προποίμαζον τὰς εἰς
 τοὺς ἀγῶνας δοκιμὰς (7), περιτριγυρισμένοι ἀπὸ πλήθος θεα-
 τῶν· ἄλλοι, εἰς πολὺ μέγαν ἀριθμὸν ἐκάθηντο συγκεχυμένως
 ἐπὶ τοῦ λόφου, ὁ ὁποῖος παρῆσται, ὡς ἀμφιθέατρον, ὑπεράνω
 τοῦ σαδίου. Τὰ ἄρματα ἐπέτων εἰς τὸ πεδίον. Ὁ ἦχος τῶν
 σαλπίγγων, καὶ οἱ χρομετισμοὶ τῶν ἵππων ἐμιγνύοντο μὲ τὰς
 φωνὰς τοῦ πλήθους· καὶ ὅταν ἐδυνάμεθα νὰ σηκῶνωμεν τοὺς
 ὀφθαλμούς μας ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέαμα, καὶ παρεβάλλομεν μὲ τὰς
 θορυβώδεις κινήσεις τῆς κοινῆς χαρᾶς τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ σιω-
 πὴν τῆς φύσεως, τότε ποῖαν αἴσθητιν δὲν ἔκαμνον εἰς τὴν ψυ-
 χὴν μας τὸ εὐδιον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ἠδονικὸν τοῦ ἀέρος κατὰ-
 ψυχον, τὰ μεγαλοπρεπῆ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ρεῖθρα τοῦ Ἄλ-
 φειοῦ (8), καὶ ἐκεῖναι αἱ εὐφοροὶ παιδιάδες, αἱ ὁποῖαι κατα-

(1) Πausa. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Δίων. βιβλ. ο. §. 1359. (4) Πausa. ε. κεφ. ζ'. ἔρα τὴν σημ. (5) Διόδ. δ'. §. 222. (6) Πausa. ζ'. κεφ. κδ'. (7) Fabr. agon. l. 2. c. 34. (8) Πausa. ε. κεφ. ζ'.

καλλυνονται με τὰς πρώτας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου! Μετὰ μικρὸν εἶδομεν τοὺς ἀθλητὰς, ὅτι δέεκοσαν τὰς ἀσκήσεις των, καὶ ἔλαβον τὸν δρόμον τοῦ ἱεροῦ περιβόλου, τοὺς ἠκολουθήσαμεν ἐκεῖ, καὶ ἤυραμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ βουλευτηρίου τοὺς ὀκτώ Ἑλληνοδίκας με ἐνδύματα μεγαλοπρεπῆ, καὶ με ἔλα τῆς ἀξίας των τὰ σύμβολα (1). Ἐνταῦθα εἰς τοὺς πόδας ἀγάλματός τινος τοῦ Διὸς, καὶ εἰς μέλη ἡμαγμένα τῶν θυμάτων (2), οἱ ἀθληταὶ ἐπικαλοῦνται τοὺς θεοὺς μάρτυρας, ὅτι ἐξησκήθησαν δέκα μῆνας τοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμέλλον νὰ παραδοθῶσιν, ὑπέσχοντα πρὸς τούτοις, ὅτι δὲν θέλουσι μεταχειρισθῆ κλέμιν ἀπάτην, ἐντίμως πολιτευόμενοι· οἱ γόνεῖς, καὶ παιδαγωγοὶ των λαμβάνουσι τὸν ἴδιον ὄρκον (3). Μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην, ἐπανήλθομεν εἰς τὸ σάδιον. Οἱ ἀθληταὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν πρὸ τοῦ σαδίου θρησκόν, ὅπου, ἐκγυμνωθέντες δι' ὅλου ἀπὸ τὰ ἐνδύματά των, ἔβαλλον εἰς τοὺς πόδας των ἀνδρομιδάς, ἀλειφθέντες ἐλαίῳ καθ' ὅλου τὸ σῶμά των (4). Ἀλυτάρχει πανταχῆθεν ἐφαίνοντο, εἴτε εἰς τὸ σάδιον, εἴτε ἀνάμεσα εἰς τὰς πολυπληθεῖς τάξεις τῶν θεατῶν, διατηροῦντες εἰς αὐτὰς τὴν εὐταξίαν.

§. 13. Μόλις οἱ Ἑλληνοδίκαὶ ἐκάθισαν εἰς τοὺς τόπους των, καὶ εὐθύς ὁ κήρυξ ἐβόα. "Ἄς παρασαθῶσιν εἰς τὸ μέσον οἱ δρομεῖς τοῦ σαδίου (5). Ἐν ταύτῳ μέγισον πλήθος δρομίων ἐφάνη, ταχθὲν ἐπὶ τινος γραμμῆς, καθ' ἣν τὰξιν ὁ κληρὸς τῷ ἐδιώριζεν (6). Ὁ κήρυξ ἀνεκήρυξε τὰ ὀνόματά των, καὶ τὰ τῆς πατρίδος των (7). Ἄν αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἦσαν λελαμπρυσμένα με προηγουμένας νίκας, ἐτιμῶντο με διπλᾶ χειροκτυπήματα. Ἄλλ' ὅταν ὁ κήρυξ εἶπεν ἔτι. Τίς δύναται νὰ κα-

(1) Fabri. agou. l. 1. c. 19. (2) Παισα. αὐτ. κεφ. 28. (3) αὐτ. (4) Οουσ. α'. κεφ. 5. (5) Πλά. περὶ νόμ. ἡ. §. 833. Ἡλιόδ. Αἰθ. §. §. 159. (6) Παισα. 5. κεφ. 27. (7) Ἡλιόδ. αὐτ.

τηγορήσῃ τούτους τοὺς ἀθλητὰς, ὅτι ἐσάθησαν εἰς δεσμὰ, ἢ ἐπολιτεύθησαν ἀτάκτως (1); Τότε ἔγινεν ἄκρα σιωπή, καὶ ἤσθάνθη, ὅτι ἐσυρόμην ἀπὸ ἐκείνῃ τὴν ἀνάγκην τῆς συμπαθείας, ἢ ὅποια ἀνεκίνει ὅλας τὰς καρδίας, καὶ τὴν ὅποιαν κήμεῖς οὐκ δύναται νὰ εὕρῃ εἰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν τὰ θεάματα. Ἀντὶ νὰ ἰδῶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σαδίου ἀνθρώπους δημότας, ἐτοιμοὺς νὰ ἀμιλλῶνται διὰ τινα φύλλα ἐλαίας, εἶδον ἐκεῖ πλεονελεύθερους, οἵτινες, ἀπὸ ὁμόψυχον ὅλης τῆς Ἑλλάδος συναίεσι, ἀναδεδεγμένοι τὴν δόξαν (2), ἢ τὴν κατασχύνῃ τῆς πατρίδος, ἐξετέθησαν εἰς τὸ ματαίχμιον τῆς καταφρονήσεως, ἢ τῆς τιμῆς, ἐνώπιον μυρίων μαρτύρων (3), οἵτινες ἔμελλον νὰ ἀναφέρωσι παρ' αὐτοῖς τῶν νικητῶν, καὶ νενικημένων τὰ δόματα. Ἡ ἐλπίς, καὶ ὁ φόβος ἐζωγραφίζοντο ζωηρὰ εἰς τὰς ἀνησυχούς θεωρίας τῶν θεατῶν, καὶ ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ στιγμή, ἦτις ἔμελλε νὰ τοὺς διασκειδάσῃ, τόσον ἐγίνοντο δρασιμώτεροι. Ἡ στιγμή ἔφθασεν, ἡ σάλπιγξ ἔδωκε τὸ σημεῖον (4), οἱ δρομεῖς ἔτρεξαν, καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα, ὅπου οἱ ἀγωνοθέται ἐκάθηντο. Ὁ κήρυξ ἐκήρυξε τὸ ὄνομα τοῦ Πύρου τῆς Κυρήνης (5), καὶ χεῖλια σόματα τὸ ἐπανέλαβον.

§. κ'. Τὸ βραβεῖον, ὅπου ἐδέχθη, εἶναι τὸ πρῶτον, καὶ λαμπρότερον ἀπὸ ὅσα βραβεύονται εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ἐπειδὴ ὁ δρόμος τοῦ ἀπλοῦ σαδίου εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ἀπὸ, ὅσους παραδέχονται εἰς ἐκείνας τὰς ἑορτὰς (6). Αὐτὸς μετεβλήθη μετὰ ταῦτα εἰς διαφόρους τρόπους. Τὸν εἶδομεν κατὰ διαδοχὴν ὅτι ἐγίνετο ἀπὸ παιδία, τὰ ὅποια μόλις ἔφθασαν τὸ δωδέκατον τῆς ἡλικίας των ἔτος (7), ἀπὸ ἀνδρας,

(1) Ὑπομ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τόμ. ιγ'. §. 481. (2) Πίνδ. ὀλύμ. ε'. στίχ. 8. (3) Δουκ. περὶ γυμν. κεφ. ι'. §. 830. (4) Σοφοκλ. Ἠλέκ. στίχ. 713. (5) Διοδ. ις'. κεφ. 6'. Ἀφρι. παρ' Εὐσεβίου, χρον. Ἑλ. §. 41. (6) Παισα. ε'. κεφ. η'. (7) Ὁ αὐτ. σ'. κεφ. 6'.

οἵτινες ἔτρεχον μὲ περικεφαλαίαν, ἀσπίδα, καὶ κνημίδας (1). Τὰς ἐπομένας ἡμέρας, προσεκλήθησαν ἄλλοι δρομεῖς, διὰ νὰ τρέξωσι τὸ διπλοῦν σταδίον· ὁπλ. ἀφ' οὗ φθάσωσιν εἰς τὸ τέρμα, καὶ διπλασιάσωσι τὸν ὄρον, ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸ, ἐξ οὗ ἐξήλθον, μέρος (2). Τούτους διεδέχθησαν ἀθληταί, οἵτινες ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τρέξωσι δωδεκάκις τὸ μῆκος τοῦ σταδίου (3). Τινὲς ἠγωνιάθησαν εἰς πολλὰς ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀσκήσεις, καὶ ἔλαβον πολλὰ βραβεῖα (4). Μεταξὺ τῶν συμβεβηκότων, τὰ ὅποια πολλάκις ἐξυπνοῦσι τὴν προσοχὴν τῆς συνελεύσεως. εἶδομεν δρομεῖς, ὅτι ἐξέλιπον δι' ὅλου, ἀποφεύγοντες τὰς καταφρονήσεις τῶν θεατῶν, ἄλλους, ὅτι, ἐν ᾧ ἐπλησίαζον νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐπιθυμίας των, ἐπιπτον αἰφνυδίως εἰς τόπον ὀλισθηρὸν. Μᾶς ἔδειξαν ἀπὸ αὐτοῦ τινὰς, ὅτι τὰ ἴχνη των μόλις ἐσχηματίζοντο εἰς τὴν κόνιν (5). Δύο Κροτωνιάται ἐπὶ πολὺ ἐκράτησαν ἀπρωρημένα τὰ πνεύματα. Ἄφησαν ὀπίσω τοὺς ἀνταγωνιστάς των πολλὰ μακρὰν, ἀλλ' ὁ ἓνας ἀπὸ αὐτοῦ ἐκρήμισε τὸν ἄλλον, ὡθῶν αὐτὸν· τότε κραυγὴ γενικὴ ἐσηκώθη κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐσερήθη τὴν τιμὴν τῆς νίκης (6). Ἐπειδὴ κατ' ὑπέρολην εἶναι ἀπνηγορευμένον, νὰ μετέρχωνται παρόμοια μέσα πρὸς τὴν ἀπόλαυσίν της. Συγχωρεῖται μόνον εἰς τοὺς παρεσῶτας νὰ ἐμφυχώνωσι τοὺς δρομεῖς μὲ τὰς φωνὰς των, τοὺς ὁποίους οἰκισιοποιοῦνται (7).

§. κα'. Οἱ νικηταὶ πρέπει νὰ σεφανώνωνται μόνον τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν ἑορτῶν (8). Ἄλλ' εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου των ἐδέχθησαν, ἢ κάλλιον, ἔφερον κλάδον φοίνικος, ὅς

(1) Ὁ αὐτ. αὐτ. κεφ. ε'. (2) Ὁ αὐτ. ε'. ε'. (3) Bernard, de pond. et mens. 1. 3. no. 32. ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. 3. §. 309—11. τό. 9. 350. (4) Παισα. §. 17. (5) Solin. c. 1. p. 9. (6) Παισα. ε'. §. 441. (7) Πλά εἰς Φαιδ. §. 61. Ἰσοκ. εἰς Εὐαγ. §. 111. (8) Σχολ. Πινδ. ὄλυμ. γ'. σ'. 33. ε'. 14.

τις εἶναι εἰς αὐτοὺς διωρισμένους (1). Ἡ σιγμὴ αὐτὴ εἶναι δι' αὐτοὺς ἀρχὴ πολλῶν ἀκολούθων θριάμβων. Ὅλος ὁ κόσμος ἔτρεχε νὰ τοὺς ἰδῆ, καὶ νὰ τοὺς συγχαρῆ. Οἱ συγγενεῖς, φίλοι, καὶ συμπατριῶταί των ἐκχέοντες συμπαθείας, καὶ χαρᾶς δάκρυα, τοὺς ἐστίκωνον εἰς τοὺς ὤμους των, διὰ νὰ τοὺς δείξωσιν εἰς τοὺς παρεστώτας, καὶ τοὺς παρέδιδον εἰς τὰ χειροκτυπήματα ὅλης τῆς συνελεύσεως, ἢ ὅποια ἔρριπτεν ἐπάνω των τὰ ἄνθη μὲ γεμάτα χέρια (2). Τὴν ἀκόλουθον ὑπήγαμεν ἐνωρὶς εἰς τὸ ἵπποδρόμιον, ὅπου ἐμελλε νὰ γένη ἡ ἀμίλλα τῶν ἵππων, καὶ ἀρμάτων. Μόνον οἱ πλούσιοι δύνανται νὰ εἰσελθῶσιν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας, οἱ τίνες κατὰ ἀλήθειαν ἀπαιτοῦσι μεγάλα ἔξοδα. Εἶναι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα πολῖται, οἱ τίνες καταγίνονται εἰς αὐτὴν τὴν ἀσκήσιν, καὶ νομίζουσι κατ' αὐτὸ ἔργον νὰ αὐξάνωσι τὸ εἶδος τῶν ἐπιτηδείων εἰς ἀμίλλαν ἵππων, γυμνάζοντες, καὶ παρρησιάζοντες αὐτοὺς εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν δημοσίων ἀγῶνων (3). Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὸ βραβεῖον δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ ἀμιλλῶνται οἱ ἴδιοι, πολλάκις οἱ βασιλεῖς, καὶ αἱ δημοκρατίαι συγκαταλέγονται μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν συναμιλλωμένων, καὶ ἐμπιστεύονται τὴν δόξαν τοὺς εἰς δοκίμους ἵπποκόμους. Εὐρίσκονται εἰς τὸν κατάλογον τῶν νικητῶν Θήρων, βασιλεὺς τῶν Ἀκραγαντίνων, Γέλων, καὶ Ἰέρων, βασιλεῖς τῶν Συρακουσῶν (4), Ἀρχέλαος, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, Πανσασίας, βασιλεὺς τῆς Λακεδαιμόνος, Κλεισθένης, βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος, καὶ ἄλλοι ἱκανοὶ, ὁμοίως καὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Εὐκόλον εἶναι νὰ κρίνη κανεῖς, ὅτι παρόμοιοι ἀνταγωνισαὶ ἐχρεώσουν νὰ διεγείρωσι δρασικωτέραι ἀμίλλαι. Δείχνουσι μεγαλοπρέπειαν, μὲ τὴν ὅποιαν οἱ ἰδιῶται ἀγωνί-

(1) Πλούτ. συμπό. π. Πρόβ. δ'. Πολυδ. γ'. §. 145. (2) Παισα. 5'. κεφ. ζ'. (3) Πλάτ. ἐσθμ. β', 51. 55. Παισα. αὐτ. (4) Πινδ. ὄλυμ. 1. 2. Παισα. §. 473—9. Πλούτ. σπορδύγ. Λακ. §. 230. Dohm. c. 9. p. 26.

ζονται νὰ ἀφομοιωθῶσι, καὶ τὴν ὁποίαν ἐνίστε ὑπερβαίνουσιν. Ἐνθυμοῦνται ἔτι, ὅτι, εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς ὁ Ἀλκιβιάδης ἐσφρανώθη, ἑπτὰ ἄρματα παρεσάθησαν εἰς τὸ σάδιον, ἐν ὀνόματι τοῦ διασήμευ ἐκείνου Ἀθηναίου, καὶ τρία ἐξ αὐτῶν ἔλαβον τὸ βραβεῖον, τὸ α΄. β΄. καὶ δ΄. (1).

§. κβ΄. Ἐν ὄσῳ ἀνεμένομεν τὸ σημεῖον, μᾶς εἶπον νὰ βλέπωμεν προσεκτικῶς κᾶπποιον δελφίνα ἀπὸ χαλκὸν κύπριον, τεθειμένον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σαδίου, καὶ αἰτὸν ἀπὸ τὸ ἴδιον μέταλλον, ἐπίτινος θυσιαστηρίου κείμενον κατὰ μέσον τοῦ θριγκοῦ. Ἀμέσως εἶδομεν τὸν μὲν δελφίνα, ὅτι ἐταπεινοῦτο, καὶ ἐκρύπτετο εἰς τὴν γῆν, τὸν δὲ αἰτὸν, ὅτι ὑψοῦτο, ὅτι ἐξήπλωνε τὰς πτέρυγας του, καὶ ἐφαίνετο εἰς τοὺς θεατάς (2). μέγαν ἀριθμὸν ἰππέων, ὅτι ἔτρεχον εἰς τὸ ἵκποδρόμιον, ὅτι δειβαῖνον ἀπ' ἔμπροσθέν μας, ὡς ἀσραπὴ, ὅτι ἐγυρίζον περὶ τὸν ὄρον, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, ἄλλους μὲν, ὅτι κατέσῆλλον τὴν ὀρμὴν τους, ἄλλους δὲ, ὅτι τὴν ἦυξανον, ἕως οὗ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πολλαπλασιάζων τὰς δυνάμεις του, ἄφησεν ὀπίσω τοὺς συναγωνιστάς του εἰς θλίψιν ἀμύθητον. Ὁ νικητὴς ἠγωνιάθη διὰ τὸ βραβεῖον εἰς ὄνομα τοῦ Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος ἦτον ἀκόρετος εἰς ἔλα τὰ εἶδη τῆς δόξης, καὶ παρ' ἐλπίδα ἔγινεν εἰς αὐτὰ τόσον προσκορὴς, ὥσε παρεκάλεσε τὴν Τύχην νὰ μετριάσῃ τὰς εὐεργεσίας της μὲ κᾶμμίαν σύμπτωσιν θλίψεως (3). Κατὰ ἀλήθειαν, εἰς διάσημα τινῶν ἡμερῶν, ἐκέρδησεν αὐτὴν τὴν νίκην εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ὁ Παρμενίω, ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του, ἐνίκησε τοὺς Ἰλλυριοὺς, καὶ ἡ Ὀλυμπιάς, γυνὴ του, ἔτεκεν υἱὸν, τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον (4). Ἀφ' οὗ οἱ ἀθληταί, μόλις

(1) Θουκ. ζ'. κεφ. ις'. Πλούτ. εἰς Ἀλκι. §. 196. (2) Παισα. ε'. κεφ. κ'. (3) Πλούτ. ἀπορρῆγ. §. 177. (4) ὁ αὐτ. εἰς Ἀλέξ. Ἰουζ. 16'. κεφ. ις'.

ἐξελθόντες ἀπὸ τὴν νηπιότητα, ἐτελείωσαν τὸ ἴδιον σάδιον (1), εὐθύς ἐπληρώθη ἀπὸ ἱκανὰ ἄρματα, τὰ ὅποια ἠκολούθουν τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Ἦσαν ξυνωρίδες ἵππων εἰς μίαν ἄρματηλασίαν (2), ξυνωρίδες πῶλων εἰς ἄλλην, καὶ τετράωρα εἰς τὴν τελευταίαν, ἢ ὅποια εἶναι λαμπροτέρα ἀπὸ ὅλας, καὶ ἐνδοξοτέρα.

§. κγ'. Διὰ τὰ ἰδῶμεν τὰς παρασκευάς των, εἰσῆλθοντες εἰς τὸν Φριγκόν· ἐκεῖ ἤυραμεν πολλὰ ἄρματα μεγαλοπρεπῆ, περικεκρατημένα ἀπὸ σχοινία, τὰ ὅποια ἐκτείνοντο εἰς τὸ μῆκος κάθε σειρᾶς, καὶ ἔμελλον νὰ πίπτωσι τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο (3). Οἱ διφρηλάται ἦσαν ἐνδεδυμένοι μὲ ἐλαφρὸν ἔνδυμα, οἱ ταχυδρόμοι τῶν ἵπποι, τῶν ὁποίων τὸ φρύαγμα μόνις ἐδύναντο νὰ καταδαμάζωσιν. Ἦσαν ἀξιοθέατοι διὰ τὴν ὠραιότητά των, καὶ τινες, διὰ τὰς ἤδη ἀποκτηθείσας νίκας των (4). Ἀφ' οὗ δὲ τὸ σημεῖον ἐδόθη, ἐπροχώρησαν μέχρι τῆς δευτέρας γραμμῆς (5), καὶ, ἐνωθέντες μὲ τὰς ἄλλας σειρὰς, παρεσῆθησαν ὅλοι κατὰ μέτωπον εἰς τῆς πρώτας τὸ ἔμβολον. Ἐν ἀκαρεὶ τοὺς εἶδομεν κεκαλυμμένους ἀπὸ κονιορτῶν (6), ὅτι ἐσαυρώνοντο, ἐκτυπῶντο, ἐπέτων μὲ τὴν ταχύτητα, ὥστε ὁ ὀφθαλμὸς ἐδυσκολεύετο νὰ τοὺς ἀκολουθῇ. Ἡ ἀκράτητος ὀρμῆ των ἐπολλαπλασιάζετο, ὅταν εὐρίσκοντο εἰς τὴν παρουσίαν ἀγάλματος δαιμονίου τινὸς, τὸ ὅποιον, καθὼς λέγουσιν, ἐπροξένει εἰς αὐτοὺς ταραχὴν ἀπόκρυφον (7)· ἐπολλαπλασιάζετο ἔτι, καὶ ὅταν ἤκουον τὸν θορυβῶδη ἤχον τῶν σαλπείγων (8), τεθειμένων πλησίον ὄρου τινὸς διασήμου διὰ τὰ, ὅσα ἐπροξένουσε, ναυάγια. Εἰς αὐτὸν τὸν ὄρον, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὸ πλάτος τοῦ ἵπποδρομίου, μένει διὰ τὴν διάβασιν τῶν ἀρμάτων δρόμος σενώτατος, ἔνθα ἡ ἐμπειρία τῶν ἠνιόχων δὲν ἐπιτυγχάνει συχνότατα. Ὁ κίνδυνος εἶναι τὸσον τρομερώτερος, ὅσον πρέπει νὰ διέλθῃ τὸν ὄρον μέχρι δωδεκά-

(1) Πausa. 5. κεφ. 6. (2) ὁ αὐτ. ε'. α'. (3) ὁ αὐτ. 5. κ'. ἐλέγοντο ἕσπλιγγες. (4) Ἡρ. 5. §. 103. (5) αὐτ. Σοφοκ. Ἡλέκ. 51. 716. Horat. ode. 1. (6) Πausa. αὐτ. (7) αὐτ. κεφ. γγ'.

κισ. Ἐπειδὴ εἶναι ὑπόχρεοι νὰ διαδράμωσι δωδεκάκις τὸ μήκος τοῦ ἵπποδρομίου, εἴτε ἀπερχόμενοι, εἴτε ἐπανερχόμενοι (1), εἰς κάθε ἐπίστροφὴν, συνέβαινεν αἰφνυδίως κῆρποιον συμβεβηκὸς, τὸ ὁποῖον διήγειρεν αἰσθήματα εὐσπλαγχνίας, ἢ καταφρονητικὰ γέλοια ἐκ μέρους τῆς ὀμπηγύρεως. Ἄρματα ἐφέροντο ἔξω τοῦ σταδίου, ἄλλα ἐσυντρίβοντο, προσκρουόμενα βιαίως πρὸς ἄλληλα, τὸ σταδίον ἦτον διεσπαρμένον ἀπὸ συντρίμματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμνον τὸν δρόμον ἔτι ἐπικινδυνώτερον. Πέντε μόνον συνερῖσαι ἔμειναν, Θετταλὸς, Λίβυς, Συρακούσιος, Κορίνθιος, καὶ Θεβαῖος. Οἱ τρεῖς πρῶτοι ἦσαν εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ διέλθωσι τὸν ὄρον ἔτι ἄπαξ. Ὁ Θετταλὸς ἐσυντρίφθη ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ σκοπέλου (2), πίπτει, ἐμποδισμένος ἀπὸ τὰς ἰνίας, καὶ, ἐν ᾧ οἱ ἵπποι του ἀνεποδογυρίσθησαν ἐπάνω εἰς τοὺς ἵππους τοῦ Λίβυος, ὅς τις τὸν ἠκολούθει ἐγγύθεν, καὶ οἱ τοῦ Συρακουσίου ἐκρημνίσθησαν εἰς τάφρον, ἥτις περικυκλῶναι εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τὸ σταδίον (3) καὶ ἀντήχει τὸ πᾶν ἀπὸ διαπεραστικὰς φωνὰς, καὶ πολλαπλασιασμένας, φθάνουσι ὁ Κορίνθιος, καὶ ὁ Θεβαῖος, ἐπιτυγχάνουσι εὐκαιρίαν, διαβαίνουσι τὸν ὄρον, σενοχωροῦσι μὲ τὰς ἐγκεντρίδας τοὺς μακροὺς τῶν ἵππων, καὶ παρήνοιάζονται εἰς τοὺς Ἑλληνοδίκας, οἵτινες ἐπέταξαν τὸ πρῶτον βραβεῖον εἰς τὸν Κορίνθιον, καὶ τὸ δεύτερον, εἰς τὸν Θεβαῖον,

§. κδ'. Ἐν ὅσῳ διήρκευ αἱ ἐορταί, κατά τινας ὥρας τῆς ἡμέρας, ἀφίνοντες τὰ θεάματα, περιερχόμεθα εἰς τὰ περίξ τῆς ὀλυμπίας. Ἐπίστε μὲν μᾶς ἐχρηστοίει ἡ θεὰ τῶν Θεωριῶν, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο νὰ προσφέρωσι εἰς τὸν Δία τὰς λατρείας σχεδὸν ὅλων τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος (4). ἄλλοτε δὲ εἴμεθα ἐκ-

(1) Πίνδ. ὀλύμ. γ. στίχ. 59. ὑπομ. τῆς φιλο. ἀκαδ. τόμ. γ. σ. 314.

(2) Σοφοκ. Ἠλέκ. στίχ. 747. (3) ὑπομνή. τῆς φιλο. ἀκαδ. τόμ. Γ. 354.

(4) Δεκαρχ. εἰς Δημοσ. §. 100. Πανσκ. ε. κερ. εἰ.

θαμβοὶ διὰ τὴν προσοχὴν, καὶ δραστηριότητα τῶν ξένων ἐμπόρων, οἵτινες ἐσύχναζον εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, δείχνοντες τὰς ἐμπορίας των (1)· καὶ ἄλλοτε ἐγινόμεθα μάρτυρες τῶν σημείων τῆς φιλοφρονήσεως, τὰ ὅποια αἱ πόλεις ἀναμεταξύ των ἐδείκνυσον (2), καὶ αὐτὰ ἦσαν ψηφίσματα, δι' ὧν ἐψηφίζοντο ἀμοιβαίως ἀγάλματα, καὶ σέφανοι, τὰ ὅποια ἐξέθετον εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας νὰ ἀναγιγνώσκωνται, διὰ νὰ καταστήσωσι καὶ τὴν εὐγνώμοσύνην, καὶ τὴν ἀγαθοεργίαν κοινὴν εἰς ὅλους. Ἐπεριδιαβάζομεν ποτὲ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν, τοῦ ὁποίου αἱ ὄχθαι ἐπισκιαζόμεναι ἀπὸ δένδρα παντὸς εἴδους, ἦσαν κεκαλυμμέναι ἀπὸ σκηνᾶς διαφόρων χρωμάτων (3), εἶδομεν νέον τινὰ εὐειδέεσταν, ὅτι ἔρριπτεν εἰς τὸν ποταμὸν τμήματα φοίνικος, τὰ ὅποια ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ συνώδευσεν αὐτὴν τὴν προσφορὰν μὲ εὐχὰς μουσικὰς. Πρὸ ὀλίγου ἔλαβε τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου, καὶ μόλις ἔφθανε τὴν τρίτην πενταετίαν τῆς ἡλικίας του. Τὸν ἠρωτήσαμεν. Ὁ Ἀλφειὸς οὗτος, μᾶς εἶπε, τοῦ ὁποίου τὰ ἄφθονα, καὶ καθαρὰ ὕδατα καρποφοροῦσιν αὐτὴν τὴν γῆν, ἦτον τῆς Ἀρκαδίας κυνηγός (4). Ἐλειποθύμει διὰ τὴν Ἀρέθουσαν, ἡ ὁποία τὸν ἀπέφευγε, καὶ, διὰ νὰ φυλαχθῆ ἀπὸ τὰς καταδρομὰς του, κατέφυγεν εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ ἐκεῖ μετεμορφώθη εἰς πηγήν, αὐτὸς δὲ, εἰς ποταμὸν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἔρως του δὲν ἐσβέσθη, οἱ Θεοὶ, διὰ νὰ ἀνταμείψωσι τὴν σαρκερότητά του, οἰκουόμεσαν εἰς αὐτὸν ὁδὸν διὰ μέσου τῆς θαλάσσης, συγχωρῶντες αὐτῷ τελευταῖον νὰ ἐνοῦται μὲ τὴν Ἀρέθουσαν. Ὁ νέος, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τούτους τοὺς λόγους, ἀνεξέναξε.

§. κέ. Συνεχῶς ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον. Ἐδῶ, οἱ ἀθληταί, οἵτινες δὲν εἰσῆλθον ἔτι εἰς τὸ γυμνασίον, ἐ-

(1) Cicero. tuscul. J. 5. c. 3. (2) Δημοτ. περὶ σερφ. §. 187. (3) Ἀνδοκ. εἰς Ἀλιεῦ, §. 32. (4) Παισα. αὐτ. κεφ. 5.

ζήτουν εἰς τὰ ἐνδόξια τῶν θυμάτων νὰ μάθωσι, ποταπὴ ἔμελλε νὰ ᾔηαι ἡ ἀναμένουσα αὐτοὺς εἰμαρμένη (1). Ἐκεῖ σαλπικταί, καθήμενοι περίτι θυσιασῆριον, ἐφίλονεῖκου διὰ τὸ βραβεῖον, τὸ μόνου αἵτιον τῆς φιλοτιμίας των. Παρῴωτερον, πλήθος ξένων συναθροισθέν πλησίον σοῦσ τινὸς, ἤκουον ἠχῶ, ἥτις ἐπαναλάμβανεν ἕως ἐπτάκις τοὺς προφερομένους λόγους (2). Πανταχόθεν ἐπαρρησιάζοντο εἰς ἡμᾶς ἐκπληκτικὰ ὑποκείμενα ἀλαζονείας, καὶ κενοδοξίας. Ἐπειδὴ οἱ ἀγῶνες οὔτοι σύρουσι τοὺς ἀποκτήσαντας διασημότητά τινα, ἢ ἐπιθυμοῦντας νὰ ἀποκτήσωσι διὰ τῶν προτερημάτων τῆς μαθήσεως, ἢ τοῦ πλοῦτου των. Ὅλοι ἔρχονται νὰ καθυποβάλωσι ἑαυτοὺς εἰς τὰς θεάς τοῦ πλήθους, τὸ ὅποιον τρέχει πάντοτε περὶ ἐκείνους, οἳ τινες ἔχουσι, ἢ ἐπιτηδεύονται ὅτι ἔχουσι κᾶποισιαν ὑπεροχὴν. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Σαλαμίνος, ὁ Θεμισοκλῆς ἐφάνη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σάδιου, τὸ ὅποιον εὐθύς ἀντήχησεν εἰς τιμὴν του ἀπὸ τοὺς κρῆτους τῶν χειρῶν. Ἀντὶ νὰ θεωρῶσι τοὺς ἀγῶνας, τὰ ὄμματά των προσηλώθησαν ἐπάνω του δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, τὸν ἐδεικνυον εἰς τοὺς ξένους μὲ φωνὰς θάμβους, καὶ χαρᾶς, οὗτος ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος, ὡσεὶ καὶ ὁ Θεμισοκλῆς ὁ ἴδιος ἐβιάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα ἐξάθη ἡ εὐτυχεςέρα τῆς Ζωῆς του (3). Ἐμάθομεν, ὅτι, εἰς τὴν τελευταίαν ὀλυμπιάδα, ὁ Πλάτων ἔλαβε θρίαμβον σχεδὸν παρόμοιον. Ἀφ' οὗ ἐφάνη εἰς ἐκείνους τοὺς ἀγῶνας, ὅλη ἡ ὀμήγυρις ἐσερέωσε τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπάνω του, καὶ ὁμολόγησε μὲ τὰς πλείον θελκτικὰς ἐμφύσεις τὴν, ὅσῳ χαρὰν ἐνέπνεεν ἡ παρουσία του (4). Ἡμεῖς ἐγίναμεν αὐτόπται θεάματος μᾶλλον συμπαθοῦς. Γέρων τις ἐξήτει μέρος νὰ κα-

(1) Πῶδ. ὀλύμ. π. σί. 3. (2) Πλούτ. περὶ ἀδελεισχ. §. 502. Πανσα. αὐτ. κεφ. κ'. (3) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 1.0. (4) Νέωθ. παρα Λαέρ. γ. §. 20.

θίση· ἀφ' οὗ περιέδραμε πολλά καθίσματα, πανταχόθεν ἀποδιωκόμενος μὲ δηκτικὰς ἀσειότητας, ἦλθε καὶ εἰς τὰ τῶν Λακεδαιμονίων· ὄλοι οἱ νέοι, καὶ οἱ περισσότεροι ἄνδρες, ἠγέρθησαν μὲ σέβας, καὶ ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν τοὺς τόπους των. Ἀναρίθμητοι κρότοι χειρῶν διεδόθησαν ἐν ταύτῳ, καὶ ὁ γέρον, κινούμενος ἀπὸ συμπάθειαν, ἐξεφώνησεν ἐλευθέρως. Οἱ Ἕλληνες γνωρίζουσι τοὺς κανόνας τῆς εὐγενείας, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς βάλκλουσιν εἰς πρᾶξιν (1).

§. κς'. Εἰς τὸν περίβολον εἶδον μαθητὴν τινα τοῦ Ζεῦξιδος, ὁ ὁποῖος, καθὼς ὁ διδάσκαλός του (2), ἐπεριδιάβαζεν, ἐνδεδυμένος μεγαλόπρεπες πορφύρας ἔνδυμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομά του ἦτον γεγραμμένον μὲ χρυσὰ γράμματα. Τῷ ἔλεγον πανταχόθεν. Σὺ μιμεῖσαι τὴν κενοδοξίαν τοῦ Ζεῦξιδος, ὅμως δὲν εἶσαι Ζεῦξις. Εἶδον Κυρηναῖον, καὶ Κορινθίου τινα, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ὁ μὲν ἠρίθμει τὰ πλούτη του, ὁ δὲ, τοὺς προπάτοράς του. Ὁ μὲν Κυρηναῖος ἠγανάκτει δὴ τὴν φαντασίαν τοῦ Κορινθίου, αὐτὸς δὲ ἐπερίπαιξε τὴν ἀλαζονείαν ἐκείνου. Εἶδον ἕνα Ἰωνα, ὅτις μὲ προτερήματα μέτρια, ἐπέτυχεν εἰς μικρόν τινα συμβιβασμόν, τὸν ὁποίου ἡ πατρίς του τῷ ἐνεπίσεύθη· καὶ εἶχε διὰ τὸν ἑαυτόν του τοιαύτην ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι οἱ μωροὶ περὶ τῶν ἐλπίζομένων εὐτυχιῶν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς φίλους του τὸν ἄφησε, διὰ νὰ μοι εἴπῃ κρυφίως, ὅτι ποτὲ δὲν ἠθέλει πισύσει, ὅτι εἶναι τόσον εὐκόλον νὰ γίνῃ κανεὶς μέγας ἄνθρωπος. Ὅχι τόσον μακρὰν ἀπὸ ἐκεῖ, ἕνας σοφιστὴς ἐκράτει ἀγγεῖον μὲ ἀρώματα, καὶ σλεγγίδα, ὡτὰν νὰ ὑπήγαγεν εἰς λουτράν· ἀφ' οὗ ἐπερίπαιξε τῶν ἄλλων τὰς κομπορήμασύνas, ἀνῆλθεν εἰς ἕν μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς, ἐκάθισεν ἀνάμεσα εἰς τὸ περισύλιον (3), καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν μέρος

(1) Πηλεύτ. Λακ. ἀποφθεγ. §. 235. (2) Πλω. λέ. κερ. §. (3) Φίλος. ζω. Απολλ. ὁ. κερ. λα.

ἐφώναζεν εἰς τὸν δῆμον, Βλέπετε αὐτὸ τὸ δακτυλίδιον; ἐγὼ μόνος τὸ ἐχάραξα· τὸ ἀγγεῖον; καὶ τὴν σλεγγίδα; ἐγὼ τὰ ἐτεχνεύθην· τὰ ὑποδήματα, τὸ ἐπανωφόριον, τὸν χιτῶνα, καὶ τὴν ζώνην; τὴν ὁποῖαν ἐξεζώσθη, ὅλα εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν μου. Ἔτοιμος εἶμαι νὰ σᾶς ἀναγνώσω ποιήματα ἠρωϊκὰ, τραγωδίας, διθυράμβους, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν συγγραμμάτων, τόσον πεζῶν, ὅσον καὶ ἐμμέτρων, τὰ ὁποῖα ἐσύνθεσα περὶ πάσης ὕλης. Ἔτοιμος εἶμαι νὰ κρίνω περὶ μουσικῆς, καὶ γραμματικῆς, καὶ ἔτοιμος νὰ ἀποκριθῶ εἰς πᾶν εἶδος προβλημάτων (1).

§. κζ'. Ὅποτεν ὁ σοφιστὴς ἐδημοσίευσεν μετ' εὐαρέστησιν τὴν κενοδοξίαν του, οἱ ζωγράφοι ἐξέθετον εἰς τὰς ὄψεις τῶν θεατῶν τὰς τελειωμένας εἰκόνας των (2)· οἱ ῥαψῶδοι ἔφαλλον τμήματα τοῦ Ὀμήρου, καὶ τοῦ Ἡσιόδου. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς μᾶς ὠδήγησεν νὰ ἀκούσωμεν ποίημα ὀλόκληρον τοῦ Ἐμπεδοκλέους (3). Ποιηταί, ῥήτορες, φιλόσοφοι, καὶ ἱστορικοί, καθήμενοι εἰς τὰ περισύλια τῶν ναῶν, καὶ ὑψηλὰ μέρη, ἀνεγένωσκον τὰ ποιήματα των (4)· οἱ μὲν, ἐπραγματεύοντο περὶ ἠθικῆς, οἱ δὲ, ἐπῆνον τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἢ τὴν πατρίδα των, ἢ τοὺς ἴγεμόνας, τῶν ὁποίων ἐζήτου τὴν ὑπεράσπισιν (5). Σχεδὸν τριάκοντα χρόνους πρότερον, Διονύσιος, ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν, ἠθέλησεν νὰ σύρῃ εἰς τὸν ἑαυτοῦ του τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς τῆς ὀμηγύρεως. Ἐσάλη ἐκ μέρους του, καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Θεαρίδου, θεωρεῖα πάνδημος, διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Δία ἀναθήματα. Ἄρματα πολλὰ τετράωρα, διὰ νὰ ἀγωνισθῶσι περὶ τοῦ βραβείου τοῦ ἄρμου. Πολλοὶ σκηναὶ μεγαλοπρεπεῖς, τὰς ὁποίας ἔσπασαν εἰς τὰ πεδία· καὶ πλη-

(1) Πλά. Ἰππ. §. 363—8. πόση εὐτυχία, ὅτι καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν ἔφθασεν νὰ ἔχῃ παρομοίους! (2) Λουκ. εἰς Ἦρ. κεφ. δ'. (3) Ἀδ. κεφ. γ'. (4) Λουκ. αὐτ. Πλούτ. βί. ἑκατ. ῥητ. §. 635. Πασ. κεφ. ζ'. κεφ. ιζ'. Φιλίς. βί. σοφ. α'. κεφ. ζ'. (5) Πλούτ. αὐτ.

Θος ἐξαίρετων ἀναγνώσων, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκφωνήσωσι δημοσίᾳ τὰς ποιήσεις αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος. Τὰ προτερήματα, καὶ ἡ ὠραιότης τῆς φωνῆς τῶν προσήλωσαν κατ' ἀρχὰς τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων, ἥδη προκατελημμένων ἀπὸ τὴν μεγαλοτρέπεια τοσοῦτων παρασκευῶν, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου, βεβαρυμένοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπὸ ἀνάγνωσιν, ἔρριψαν κατὰ τοῦ Διονυσίου τὰ πλεον θανατηφόρα βέλη τῆς εἰρωνείας, καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν μέχρι τοσοῦτου προέβη, ὥς πολλοὶ ἀπὸ αὐτοῦς, ἀνατρέψυτες τὰς σκηνάς του, τὰς διήσπασαν· εἰς πλήρωμα τῆς δυσυχίας, τὰ ἄρματα τοῦ ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ σάδιον, ἢ ἐσυτρίφθησαν ἀναμεταξύ των, καὶ τὸ πλοῖον, ὅπου ἔφερεν αὐτὴν τὴν συνοδίαν, ἐρρίφθη ἀπὸ τὴν τρικυμίαν εἰς τὰ παράθαλάσσια τῆς Ἰταλίας. Καὶ ὅταν τὸ κοινὸν εἰς τὰς Συρακούσας ἔλεγον, ὅτι οἱ εἰχοὶ τοῦ Διονυσίου ἐπροξένησαν δυσυχίαν εἰς τοὺς ἀναγνώσας, ἵππους, καὶ πλοῖον, εἰς τὴν αὐτὴν διίσχυρίζοντο, ὅτι ὁ φθόνος εἶναι προσηλωμένος πάντατε εἰς τὰ προτερήματα. Μετὰ ἔτη τέσσαρα, ὁ Διονύσιος ἔσειλε νέα ποιήματα, καὶ δοκιμωτέροισ ὑποκριτὰς, ἀλλ' ὑπέπεσον εἰς περισσοτέραν ἀπὸ τὰ πρῶτα καταισχύνην, καὶ, ἀφ' οὗ ἔλαβεν αὐτὴν τὴν εἰδησίην, παρεδόθη εἰς τὰς ὑπερβολὰς τῆς παραφροσύνης, καὶ μὴ ἔχων, πῶς νὰ παραμυθῆσῃ τὴν θλίψιν του, κατέφυγεν εἰς τῶν τυράννων τὸ ἰδίωμα, ἐξορίζων, καὶ τέμνων τὰς κεφαλὰς (1).

§. κη'. Ἀδιακόπως ἠκούομεν τὰς γινομένας εἰς τὴν ὀλυμπίαν ἀναγνώσεις. Οἱ ἀγωνοθέται παρίσαντο εἰς αὐτὰς ἐνίοτε, καὶ ὁ λαὸς ἔτρεχεν ἐκεῖ μὲ προθυμίαν. Ἐν μὲ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἣν ἠκούε μὲ ἰδιάζουσαν μᾶλλον προσοχὴν, αἴφνης διεδόθη πανταχόθεν φωνὴ, ὁ Πολυδάμας, ὁ Πολυδάμας, εὐθὺς οἱ περισσότεροι τῶν παρεσῶτων ἔδραμον ὀπίσω του. Οὐ-

(1) Αὐτ.

τος ἦτον ἀθλητὴς ἀπὸ τὴν Θετταλίαν· εἶχε μέγεθος, καὶ δύναμιν τοῦ σώματος ἐξαισία. Διηγούνται περὶ αὐτοῦ, ὅτι, εὐρισκόμενος ἄνοπλος ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου ὄρους, ἐθανάτωσε λέοντα ὑπέρμετρον μὲ τὰ κτυπήματά του, ὅτι ἐπίασε ταῦρον ἄγριον, καὶ τὸ ζῶον δὲν ἐδυνήθη ἄλλως νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀθλητοῦ, ἢ, ἀφ' οὗ ἄφησεν εἰς αὐτὰς τοῦ ποδός του τὴν ὄπλην, καὶ ὅτι οἱ γενναϊότεροι ἵπποι δὲν ἠμπόρουν νὰ κινήσωσιν ἄρμα, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐκράτει ὀπισθεν μὲ μίαν μόνην χεῖρα. "Ἐλαβε πολλὰς νίκας εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦλθε πάρωρα εἰς Ὀλυμπίαν, δὲν συνηριθμήθη εἰς τὴν συναμίλλαν. Ἐμάθομεν μετὰ ταῦτα τὸ τραγικὸν τέλος αὐτοῦ τοῦ ἀήθους ἀνθρώπου. Εἰσῆλθε ποτὲ εἰς σπήλαιον μὲ τινὰς ἀπὸ τοὺς φίλους του, διὰ νὰ φυλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν θερμότητα. Οἱ θόλος τοῦ σπηλαίου ἠνοιχθη, οἱ φίλοι του ἔφυγον, καὶ ὁ Πολυδάμας, θέλων νὰ βασάσῃ τὸ ὄρος, κατεπλακώθη ὑπ' αὐτοῦ (1). "Ὅσον εἶναι δυσχερὲς νὰ εὐδοκιμήσῃ κανεὶς εἰς τὰ πεφωτισμένα ἔθνη, τόσου ἡ κενοδοξία ἀποκαθίσταται εἰς αὐτὰ ἀφώρτος, καὶ δεκτικὴ μεγίστων ὑπερβολῶν. Εἰς ἄλλην τινα γενομένην παρ' ἐμοῦ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν περιήγησιν, εἶδον εἰς αὐτὴν ἰατρόν τινα Συρακούσιον, ὀνομαζόμενον Μενεκράτην, ὅτι εἶχε κατόπιν του πολλοὺς τῶν παρ' αὐτοῦ ἰατρουθέντων, οἱ τινες, πρὶν τῆς θεραπείας, ὑπεσχέθησαν, ὅτι θέλουσι τὸν ἀκολουθεῖ πανταχοῦ (2), ὁ μὲν, ἐφαίνετο μὲ τὰ παράσημα τοῦ Ἡρακλέους, ὁ δὲ, μὲ τὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἄλλος, μὲ τὰ τοῦ Ἑρμοῦ, ἢ τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ἐκεῖνος δὲ, ἐνδεδυμένος πορφύραν, καὶ ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του μὲν χρυσοῦν διάδημα, εἰς δὲ τὰς χεῖράς του σκῆπτρον, ἐφαίνετο εἰς τοὺς θεατὰς, ὡς Ζεὺς, καὶ περιήραχτο τὸν κόσμον, θαυματούμενος μὲ ἐκείνας τὰς νέας θεότητας. "Ἐγραφέ ποτε εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν.

(1) Παισα. ζ'. κεφ. ε'. ἔρα τὴν σημ. (2) Ἄδ. κ. ζ'. κεφ. ι'.

§. κθ'. »Μενεκράτης Ζεὺς Φιλίππῳ χαίρειν. Σὺ μὲν βασι-
 »λεύεις εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐγὼ δὲ, εἰς τὴν ἰατρείαν· καὶ σὺ μὲν
 »δίδεις τὸν θάνατον εἰς τοὺς ὑγιαίνοντας, ἐγὼ δὲ, τὴν ζωὴν εἰς τοὺς
 ἀσθενούντας. Ἡ φυλακὴ σου ὀπαρτίζεται ἀπὸ Μακεδόνας, ἡ ἐμὴ
 δὲ, ἀπὸ Θεοῦ. Ὁ Φίλιππος τῷ ἀπεκρίθη μὲ δύο λόγους· ὅτι τῷ
 ἐπέυχεται τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ φρονεῖν (1). Μεθ' ἡμέρας δέ τινας,
 μαθὼν, ὅτι ἦτον εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ μετακαλεσάμενος,
 τὸν παρεκάλεσε νὰ συνδειπνήσῃ. Ὁ Μενεκράτης, καὶ οἱ συνο-
 παδοὶ του ἐκάθισαν εἰς μεγαλοπρεπεῖς, καὶ ὑψηλότερας κλί-
 νας. Ἐμπροσθέν των ἐτέθη θυσιασθῆριον πλήρες ἀπὸ τὰς ἀπαρ-
 χὰς τοῦ θέρους, καὶ, ἐν ᾧ, εἰς τοὺς ἄλλους συνδειπνοὺς πα-
 ρέθησαν ἐξαιρετοὺς συμπόσιον, εἰς αὐτοὺς τοὺς νέους θεοὺς ἐ-
 πρόσφερον θυμιάματα, καὶ σπονδὰς, οἵτινες, μὴ δυνάμενοι νὰ
 ὑποφέρωσιν αὐτὴν τὴν περιφρόνησιν, ἀνεχώρησαν μὲ δριμύτητα
 χολῆς, χωρὶς νὰ φανῶσιν ἐκεῖ εἰς τὸ ἐξῆς. Ἄλλο τι συμβεβηκὸς
 μᾶλλον δύναται νὰ ἀποδείξῃ τὰ ἦθη τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ
 ἀερώδες τοῦ χαρακτῆρός των. Ἐσυγκροτήθη μάχη εἰς τὸν ἱερὸν
 περίβολον, ὅταν ἐπανηγύριζον τοὺς ἀγῶνας, ὁκτῶ χρόνους
 πρότερον. Οἱ Πιταῖοι ἤρπασαν ἀδίκως ἀπὸ τοὺς ἡλείους τὸ
 δικαίωμα τῆς εἰς τοὺς ἀγῶνας προεδρίας, ἐκεῖνοι ἤθελον νὰ
 τὸ ἀναλάβωσι (2). Τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο μέρος, βοηθούμενον
 ἀπὸ τοὺς συμμάχους των, εἰσῆλθον εἰς τὸν περίβολον. Τὸ ἔρ-
 γον ἀπέβη ζέον, καὶ θανατηφόρον. Θεαταὶ ἀναρίθμητοι, τοὺς
 ὁποίους ἔτυρον αἱ ἐρταὶ, σχεδὸν ὅλοι ἐσαφνωμένοι μὲ αὐτῆ,
 διετάχθησαν ἡσύχως περὶ τὴν μάχην, διὰ νὰ δεῖξωσι καὶ εἰς
 αὐτὴν τὴν περίσασιν τὴν ἰδίαν μετοχὴν, τὴν ὁποίαν ἔδειχον
 καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀθλητῶν, χειροκροτοῦντες κατὰ δια-

(1) Ὁ Πλούτ. Ἄπορ. Λακ. ἀποδίδει αὐτὴν τὴν ἀπόκρισιν εἰς
 τὸν Ἀγησίλαον, πρὸς ὃν ἦτον καὶ ἡ ἐπιστολή. (2) Παισα. §. κεφ. δ'.

δογὴν μὲ τὰς αὐτὰς μεταβολὰς τῆς χαρᾶς εἰς τὰς ἐκβάσεις τοῦ ἑνὸς, ἢ τοῦ ἄλλου στρατεύματος (1).

§. λ'. Λείπεται εἰς ἐμὲ νὰ ὀμιλήσω περὶ τῶν ἀγώνων, οἵτινες ἀπαιτοῦσι περισσοτέρην ἀπὸ τοὺς προηγουμένους δύναμιν, ὡς ἡ πάλη, πυγμὴ, παγκράτιον, καὶ πένταθλον· χωρὶς ὅμως νὰ ἀκολουθήσω τὴν τάξιν, καθ' ἣν αὐτοὶ ἐγίνοντο, ἀρχίζω ἀπὸ τὴν πάλην. Εἶναι προβεβλημένοι εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, νὰ ῥέψῃ κατὰ γῆς τὸν ἀνταγωνιστὴν του, καὶ νὰ τὸν βιάτῃ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν νίκην. Οἱ ἀθληταὶ, οἵτινες ἐμελλόν νὰ ἀνταγωνισθῶσιν, ἐσέκοντο εἰς μίαν ἐγγὺς σοῦν, ἐκράχθησαν κατὰ τὴν μεσημβρίαν (2), καὶ ἦσαν ἑπτὰ. Ἐβαλον τόσα γραμματιδία εἰς τὴν κιβώτιον, τεθειμένον ἔμπροσθεν τῶν ἀγωνοθετῶν (3). Δύω ἀπὸ ἐκεῖνα ἐσημειώθησαν μὲ τὸ σοιχείον Α'. Δύω ἄλλα, μὲ τὸ σοιχείον Β'. Δύω ἔτι, μὲ τὸ σοιχείον Γ'. καὶ τὸ ἔβδομον, μὲ τὸ Δ'. Τὰ ἀνεκίτωσιν εἰς τὰ κιβώτιον, καὶ κάθε ἀθλητὴς ἔλαβε τὸν κληρῶν του, καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς προσέδρους ἐσυνύνασε τοὺς, ὅσοι ἔλαβον τὸ αὐτὸ σοιχείον, καὶ οὕτως ἦσαν τρεῖς συζυγίαι παλαισῶν, καὶ ὁ ἔβδομος διετηρήθη

(1) Ξεν. ἰσορ. Ἑλ. ζ'. §. 639. Διόδ. ἐ'. §. 387. Παρομοία σκη-
νὴ, ἀλλὰ φρικωδέστερα ἀνεκαίθη εἰς τὴν Ῥώμην κατ' ἀρχὰς τῆς βασι-
λείας. Οἱ στρατιῶται τοῦ Βεσπεσιανοῦ, καὶ οἱ τοῦ Βιτηλλίου συγκεκρί-
τησαν αἰμοβόρον μάχην εἰς τὸ πεδίου τοῦ Ἄρεως. Ὁ ἔθνος διαταχ-
θεὶς περὶ τὰ δύο στρατεύματα, ἐχειροκρέτεται ἀμοιβαίως εἰς τὰς ἐκβάσεις
τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου (Τανκ. ἰς. βιβλ. γ. κεφ. πγ.) Μὲ ἔθλου τοῦτο
φαίνεται εἰς αὐτὰ τὰ δύο παράλληλα παραδείγματα διαφορᾶ περιεργείας
αἰτία. Οἱ θραταὶ, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, εἰδεχθον μόνου περιεργείας μετο-
χήν, ἀλλ' εἰς τὸ πεδίου τοῦ Ἄρεως, παρεδίδθησαν εἰς τὰς ὑπερβολὰς
τῆς χαρᾶς, καὶ τῆς βαρβαρότητος. Χωρὶς νὰ ἀναδράμῃ κάποις εἰς τὴν
διαφορὰν τῶν χαρακτήρων, καὶ ἡθῶν, δύναται νὰ εἰπῇ εἰς αὐτὰς τὰς
δύω περιπτώσεις, ὅτι εἰς τοὺς πρώτους, ἡ μάχη ἦτον παραδόξος, καὶ
εἰς τοὺς δευτέρους ὁλοουθία τῶν ἱμφυλῶν αὐτῶν πόλεμον. (2) Φι-
λός. βί. Ἀπολλ. ἐ'. κεφ. ζ'. (3) Λουκία, εἰς Ἐρυθρ. κεφ. μ'. fabr.
agon. l. 1. c. 24.

νά συμπλακίη με τοὺς νικητὰς τῶν ἄλλων (1). Ἐξεγυμνώθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ φορέματά των, καί, ἀφ' οὗ ἠλείφθησαν ἔλαιον (2), ἐκυλίσθησαν εἰς τὴν ἄμμον, διὰ νὰ μὴ δύνανται οἱ ἀνταγωνισαί των νὰ εὐρίσκωσιν ἰσχυρὰν λαβήν, ὅταν θέλωσι νὰ τοὺς πιάνωσιν (3). Εὐθύς ἕνας Θηβαῖος καὶ Ἀργεῖος ἐμβαίνουσιν εἰς τὸ σάδιον, πλησιάζει ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, μετρά ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τὰς δυνάμεις με τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ κρατοῦνται με τοὺς βραχίονας. Ἄρτι μὲν, ἐπακουμβίζοντες τὰ μέτωπά των πρὸς ἄλληλα (4), ὠθοῦνται με ἴσῃ δυνάμει, φαινόμενοι ἀκίνητοι, καὶ ἐκκενοῦντες εἰς μάτῃν τὰς δυνάμεις των. Ἄρτι δὲ, κλονοῦνται με βιαίους τιναγμοὺς, καὶ περιπλέκονται, ὡς οἱ ὄφεις, ἐκτείνονται, συσέλλονται, κάμπτονται ἐμπρὸς, ὀπίσω, πλαγίως (5), ῥέει ἰδρῶς ποταμηδὸν ἀπὸ τὰ κεκμηκότα μέλη των. Λαμβάνουσιν ὀλίγην ἀναπνοήν, κρατοῦνται πάλιν ἀπὸ τὴν μέσῃν τοῦ σώματος, καί, ἀφ' οὗ μετεχειρίσθησαν ἐκ νέου τὴν ἀπάτῃν, καὶ δυνάμει, ὁ Θηβαῖος σηκώνει τὸν ἀνταγωνιστὴν του, ἀλλ' ὑποκύπτει ὁ ἴδιος ὑπὸ τοῦ βάρους του, πίπτουσι καὶ οἱ δύο, κυλίονται εἰς τὸν κοινορτόν, καὶ ἀναλαμβάνουσι κατὰ διαδοχὴν τὰ ἄνω. Τέλος πάντων ὁ Θηβαῖος με τὴν περιπλοκὴν τῶν ποδῶν, καὶ τῶν χειρῶν του, ἐμποδίζει ὅλας τὰς κινήσεις τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποκάτω του, τὸν σφίγγει εἰς τὸν λαιμόν, καὶ τὸν βιάζει νὰ σηκώσῃ τὴν χεῖρα, εἰς σημεῖον τῆς νίκης του (6). Μὲ ὄλον τοῦτο δὲν φθάσει μόνου αὐτοῦ, διὰ νὰ λάβῃ τὸν σέφανον, πρέπει ὁ νικητὴς νὰ καταβάλλῃ τὸν ἀντιπαλαιστὴν του τοῦλάχισον οἷς (7), καὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔρχονται εἰς χεῖρας καὶ τρεῖς (8).

(1) Ίουλια. Κίσαρ. §. 317. (2) fabr. ibid. l. 2. c. 5. (3) Λουκία. εἰς Ἀναχ. §. 910. (4) αὐτ. (5) ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. γ'. §. 237. (6) fabr. agon. l. 2. c. 8. (7) ὑπομν. τῆς φιλο. ἀκαδ. αὐτ. §. 250. (8) Αἰσχύ. εἰς Εὐμέν. στί. 592. Πλά. εἰς Εὐθύδ. §. 277.

Ὁ Ἀργεῖος ἔλαβε τὰ νικητήρια εἰς τὴν δευτέραν πράξιν, καὶ ὁ Θεβαῖος ἀνέλαβε τὰ ἐδικά του εἰς τὴν τρίτην.

§. λα'. Ἀφ' οὗ αἱ δύο ἄλλαι συζηγίαι τῶν παλαισῶν ἐτελείωσαν τοὺς ἀγῶνάς των, οἱ νενικημένοι ἀνεχώρησαν, βεβυθισμένοι εἰς θλίψιν, καὶ ἐντροπήν (1). Ἐμειναν τρεῖς νικηταί, Ἀκραγαντίνος, Ἐφέσιος, καὶ Θεβαῖος, διὰ τὸν ὁποῖον εἶπον ἀνωτέρω, Ἐμεινεν ἔτι καὶ ἓνας Ῥόδιος, τὸν ὁποῖον ὁ κλήρος ἐφύλαξεν. Εἶχε τὴν ὑπεροχὴν νὰ εἰτέλθῃ εἰς τὸ γάδιον μὲ ἀκαταδαμάτους δυνάμεις, ἀλλὰ κατ' ἄλλου τρόπου δὲν εἶδύνατο νὰ λάβῃ τὸ βραβεῖον, χωρὶς νὰ παραδοθῇ πολλάκις εἰς τὸν ἀγῶνα (2). Ἐθριάμβευσε κατὰ τοῦ Ἀκραγαντίνου, ἐνίκηθη ἀπὸ τὸν Ἐφέσιον, ὅς τις ὑπέκυψεν εἰς τὸν Θεβαῖον. Οὗτος ὁ τελευταῖος ἔλαβε τὸν φοῖνικα. Ὡς μίᾳ πρώτῃ νίκη πρέπει νὰ φέρῃ καὶ ἄλλας, καὶ, ἕως οὗ νὰ διέλθωσιν ἑπτὰ ἀθληταί, συμβαίνει νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ νικητὴς νὰ παλαίῃ ἐναντίον τεσσάρων ἀνταγωνιστῶν (3), καὶ νὰ ἀγωνίζηται μὲ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς μέχρι τριῶν διαφόρων πράξεων. Εἰς τὴν παλαιστράν δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ κτυπᾷ τὸν ἀνταγωνιστὴν του. Εἰς τὴν πυγμαίᾳ ὅμως εἶναι συγχωρημένον μόνον νὰ τὸν κτυπᾷ. Παρξάθησαν ὀκτώ ἀθληταί εἰς αὐτὸν τὸν ἔσχατον ἀγῶνα, καὶ ἐτυμβάσθησαν ὁμοίως, ὡς οἱ παλαισαί, διὰ τοῦ κλήρου. Ἐχουσι τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην μὲ χάλκινον κάλυμμα (4), καὶ αἱ πυγμαίων εἶναι ὑποβεβλημένοι εἰς εἶδη χειρῶν, ἐσχηματισμένων ἀπὸ δερματίνους ἱμάντας, οἵτινες περιπλέκονται κατα διαφόρους τρόπους. Αἱ προσβολαὶ γίνονται τόσον διάφοροι, ὅσα καὶ τὰ ἐπακολουθοῦντα εἰς αὐτὰς συμβεβηκότα (5). Ἐνίοτε φαίνονται δύο ἀθληταί, ὅτι κάμνουσι διαφόρους κινήσεις,

(1) Πῶδ. ἁλμ. π. 51 90. (2) Αἰσχ. εἰς Κορ. 51. 866. (3) Πῶδ. αἰτ. (4) Εἰςάδ. ἰλ. γγ. §. 1324. (5) ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδ. τῆς 3. α. 267.

ὥσάν νά μὴν ἔχωσιν ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ὅτι διέρχονται ὥρας ὀλοκλήρους εἰς τὸ νὰ περιεργάζωνται, νὰ παραμονεύωσι κάθε στιγμήν, ἐν ἧ ὁ ἐναυτίος τῶν ἤθελεν ἀφήσει μέρος τι τοῦ σώματος χωρὶς ὑπεράσπισιν (1), εἰς τὸ νὰ κρατῶσιν ὑψωμένας, καὶ τεντωμένας τὰς χεῖράς τιν, διὰ νὰ ἔχωσι τὴν κεφαλὴν τους εἰς σκέπην, καὶ εἰς τὸ νὰ τὰς κινῶσι τάχις, διὰ νὰ ἐμποδίζωσι τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτούς (2). Ἐνίοτε ἐκτυπῶντο μὲ μανίαν, καὶ ἔκαμνον νὰ ῥέωσι τὰ κτυπήματα, ὡς χάλιαζα. Εἶδομεν ἀπὸ αὐτοὺς τινας, ὅτι καταφέροντες τοὺς ὑψωμένους βραχίονας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τιν, ὅστις εἶναι ἔμπειρος νὰ τοὺς ἐκφεύγῃ, ἐπιπτον μὲ ὄλην τὴν βαρύτητα κατὰ γῆς, καὶ ἐσύτριβον ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἄλλους, ὅτι, καταθευδασμένοι ἦδη, καὶ κεκαλυμμένοι ἀπὸ πληγὰς θανατηφόρους, ἀνελπίζως ἐσηκῶνοντο, καὶ εἰς τὴν ἀπελπισίαν τους ἐλάμβανον νέας δυνάμεις· ἄλλους τελευταῖον, ὅτι τοὺς ἐξήγαγον ἀπὸ τὸ σάδιον (3) τῶν ἀγώνων, χωρὶς νὰ ἔχωσιν εἰς τὸ πρόσωπον κανὲν σημεῖον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐδύναντο νὰ τοὺς γνωρίσωσιν, καὶ εἰς τὸ σῶμά των, ἄλλο σημεῖον ζωῆς, ἢ τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἐξέρνων κρουνηδόν.

§. λβ'. Ἐφριπτόν, ὅταν ἔβλεπον τοιαῦτα ἐλσεινὰ θεάματα, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἦτον ὄλη ἀνεωγμένη εἰς συμπάθειαν, ὅταν ἐθεώρουν νέα παιδία, ὅτι ἐγυμνάζοντο τὴν πρωτοπειρίαν τοσοῦτων σκληροτήτων (4). Ἐπειδὴ τὰ προσκαλοῦσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς πάλης, καὶ πυγμῆς, πρὶν προσκαλέσωσι τοὺς ἀνδρας (5). Μὲ ὄλον τοῦτο οἱ Ἕλληνες εὐρίσκουσιν εὐχαρίστησιν εἰς αὐτὰς τὰς φρικώδεις ἀσκήσεις, ἐνεψύχωνον μὲ

(1) Λουκία, περὶ διαβ. §. 139. (2) ὑπομνή. τῆς φιλ. ἀκαδ. αὐτ. (3) Αἰ.θολ. β'. κεφ. α'. ἐπιγ. ιδ'. (4) Πανσα. ε'. κεφ. η'. σ'. α'. (5) Πλούτ. συμπ. β'. κεφ. ε'.

τὰς φωνὰς τῶν ἐκείνους τοὺς δυσυχεῖς, οἵτινες ἦσαν παρωξυμμένοι κατ' ἀλλήλων (1). Καὶ ὕσερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ οἱ Ἕλληνες εἶναι ἡμεροί, καὶ εὐσπλαγχνικοί! Βέβαια, οἱ Θεοὶ μᾶς ἐχάρισαν ἐξουσίαν ὀλεθριωτάτην, καὶ πολλὰ τεταπεινωμένην, ὥστε νὰ συνειδηζώμεν εἰς ὅλα, καὶ νὰ ἐρχώμεθα μέχρις ἐκείνου τοῦ βαθμοῦ, ἕως οὗ νὰ γινώμεθα τῆς βαρβαρότητος, ὁμοίως καὶ τῆς κακίας παύγιον. Αἱ σκληραὶ ἐξασκήσεις, εἰς τὰς ὁποίας γυμνάζουσιν ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ, τόσον πρόωρα τὰ ἀδυνατοῦσιν, ὥστε εἰς τοὺς καταλόγους τῶν νικητῶν, κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, μόλις εὐρίσκουσι δύο, ἢ τρεῖς, ὅτε ἔλαβον τὸ βραβεῖον εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ εἰς τὴν προχωρηκυῖαν περισσότερον (2). Εἰς τὰς ἄλλας ἐξασκήσεις εἶναι εὐμαρὲς νὰ κρίνῃ τὴν ἔκβασιν· εἰς τὴν πυγμὴν ὅμως πρέπει ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνταγωνιστὰς νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἥττάν του. Ἐν ὅσῳ μένει εἰς αὐτὸν λείψανόν τι δυνάμεως, δὲν ἀπελπίζεται ἀπὸ τὴν νίκην· δι' ὅ,τι ἐξήρτηται ἀπὸ τὰς δυνάμεις, καὶ σαφερότάτατος. Μᾶς ἐδιηγήθησαν, ὅτι ἕνας ἀθλητὴς, ἔχων συντετριμμένους τοὺς ὀδόντας ἀπὸ φοβερὸν κτύπημα, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς καταπῇ, καὶ ὁ ἀνταγωνιστὴς του, βλέπων, ὅτι ὁ κτύπος του ἔγινεν ἀνεῦργητος, ἐνόμισεν, ὅτι ἔχασε κάθε βοήθειαν, καὶ ἐκπύχθη νενικημένος (3). Αὐτὴ ἡ ἐλπίς κᾶμνει τὸν ἀθλητὴν νὰ κρύπτῃ τοὺς πόρους ὑπὸ ὕφος ἀπειλητικόν, καὶ σαφερὸν, ὥστε πολλάκις κινδυνεύει νὰ χαθῇ, καὶ χάνεται τῶν ἐπίστε (4), μὲ ὅλην τὴν προσοχὴν τοῦ νικητοῦ, καὶ τῶν νόμων τὴν αὐστηρότητα, οἵτινες ἀπαγορεύουσιν αὐτὸν τὸν δεῦτερον ἀπὸ τοῦ νὰ θανατώνῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν του, ὑπὸ ποινὴν νὰ σεμῆται τοῦ σεφάνου (5). Οἱ περισσότεροι, ἐκφεύγοντες ἀπὸ

(1) Fabr. agon. l. 2. c. 30. (2) Ἄρισ. πολιτ. ἡ', κεφ. ε'. (3) Αἰλ. ποι. ἰς. 1. κεφ. ε'. (4) Σχολ. Περδ. Ὀλύμ. ε. 5. 34. (5) Παισα. 5. κεφ. ε'.

αὐτὸν τὸν κίνδυνον, μένουσιν ἐφ' ὄρου ζωῆς λελοβημένοι, ἢ διατηροῦσι τὰς οὐλὰς, αἱ ὁποῖαι τοὺς δυσμορφώνουσιν (1). Ἐντεῦθεν ἴσως προήλθε νὰ ἦναι τιμῆς ὀλιγωτέρας ἀπὸ ὅλας αὐτῆ ἡ ἄσκησις, καὶ παρητήθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς δημότας.

§. λγ'. Περὶ πλέον ἐκεῖνοι οἱ σκληροὶ, καὶ θηριώδεις ἄνθρωποι εὐμαρέζερον ὑποφέρουσι τοὺς κτύπους, καὶ τὰς πληγὰς, ἢ τὴν θερμότητα, ἢ ὑπαία τοὺς καταπνίγει (2). Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ ἀγῶνες γίνονται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς καιρὸν τοιοῦτον τοῦ ἔτους, καὶ εἰς τοιαύτην ὥραν τῆς ἡμέρας, ἐν ἣ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἶναι τόσον σφοδραὶ, ὥσε μόνις οἱ θεαταὶ εὐνῶνται νὰ τὰς βασιῶσι (3). Συμβαίνει δὲ, καθ' ἡν ὥραν φαίνονται ὅτι πολλαπλασιάζουσι τὴν ἐνέργειάν τους, νὰ συγκροτῶνται οἱ ἀγῶνες τοῦ Παγκρατίου, ἄσκησις, συνθεμένη ἀπὸ παλαίσραν, καὶ πυγμῆν (4), καὶ κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσα, ὅτι οἱ ἀθληταὶ, μὴν ὄντες ὑπόχρεοι νὰ κρατῶνται ἀπὸ τὸ σῶμα, δὲν ἔχουσι τὰς χεῖρας καθωκλισμένας μὲ τὰς χειρῖδας, καὶ φέρουσι τὰ κτυπήματα ὀλίγον ἐπικινδυνώτερα. Ἡ πράξις εὐθὺς ἐτελείωσεν. Ἦλθε τὴν παρομονὴν ἕνας Σικυνώιος, ὀνομαζόμενος Σώσερατος, διάσημος διὰ τοὺς, ὄσους σεφάνους ἔλαβε, καὶ διὰ τὰ προτερήματα, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ἀπέκτησεν. Οἱ περισσότεροί τῶν ἀνταγωνιστῶν ἀπεμακρύνθησαν, ἀφ' οὗ ἐφάνη, οἱ ἄλλοι, μετὰ τὸς πρώτας του δοκιμάς. Ἐπειδὴ εἰς τὰς πρωτοπειρίας, ἐν αἷς οἱ ἀθληταὶ δοκιμάζονται, κρατούμενοι μὲ τὰς χεῖρας, ἔσφιγγε, καὶ ἔσρεφε μὲ τὴν βίαν τοὺς δακτύλους τῶν ἀνταγωνιστῶν, ὥσε ἀπεφάσιζον ἀμέσως τὴν νίκην πρὸς χάριν του. Οἱ ἀθληταὶ, τοὺς ὁποῖους ἐμνήσθη, γυμνάζονται μόνον εἰς αὐτὸ τὸ γένος,

(1) Ανθολ. β'. κεφ. α'. ἐπίγρ. α' καὶ β'. (2) cicer. de clar. orat. c. 69. (3) Ἄρισ. πρόβλ. λη'. Αἰλ. ἰδ'. κεφ. ιη'. (4) Ἄρισ. περὶ ῥῆτ. §. 524. Πλούτ. συμπερ. β'. κεφ. δ'.

ἐκεῖνοι δὲ, περὶ ὧν μέλλω νὰ εἰπῶ, γυμνάζονται εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀγώνων. Τὸ πένταθλον περιέχει, ὅχι μόνον τὴν πεζοδρομίαν, τὴν παλαίστραν, τὴν πυγμὴν, καὶ τὸ παγκράτιον, ἀλλ' ἔτι τὸ πῆδημα, τὸ ρίψιμον τοῦ δίσκου, καὶ τοῦ δόρατος (1). Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἄσκησιν, ἐξαρκεῖ νὰ ρίψῃ τὸ δόρυ, καὶ νὰ κτυπήσῃ τὴν προκειμένην νύσσα. Οἱ δίσκοι εἶναι ὄγκοι ἀπὸ μέταλλον, ἢ πέτραν, φακοειδεῖς δηλ. στρογγύλοι, παχύτεροι κατὰ τὸ μέσον ἀπὸ τὰ ἄκρα, βαρύτεροι, λεῖοι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἐκ τούτου κατὰ πολλὰ δυσκολοκράτητοι (2). Ἐχουσι τρεῖς ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὴν ὀλυμπίαν, τοὺς ἐποίους παριστῶσιν εἰς κάθε ἀνανέωσιν τῶν ἀγώνων (3). ὁ μὲν εἶναι τρυπημένος κατὰ τὴν μέσην, καὶ διαπερῶσιν εἰς αὐτὸν, ἱμάντα (4). Ὁ ἀθλητὴς, ἰσάμενος ἐπίτινος μικροῦ ὑψώματος (5), τὸ ὅποιον ἐπὶ τούτου ἐπιτηδεύθη εἰς τὸ σάδιον, κρατεῖ τὸν δίσκον μὲ τὴν χειρὰ του, ἢ διὰ τοῦ ἱμάντος, τὸν περισρέφει (6), καὶ τὸν ἀποσφενδονίζει μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις. Ὁ δίσκος πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα, πίπτει εἰς τὴν γῆν, καὶ κυλιέται εἰς τὸ σάδιον. Σημειοῦσι τὸ μέρος, ὅπου ἐσάθη, καὶ διὰ νὰ τὸ ὑπερβῶσιν οἱ ἄλλοι ἀθληταί, ἐπιτείνουσι κατὰ διαδοχὴν τὰς δυνάμεις των.

§. λδ'. Πρέπει νὰ φανῇ καὶ εἰς τὸ πῆδημα εὐδόκιμος, τοῦ ὁποίου ὅλαι αἱ κινήσεις ἐκπληροῦνται μὲ τὸν ἦχον τοῦ αὐλοῦ (7). Οἱ ἀθληταί κρατοῦσιν εἰς τὰς χεῖρας ἀντιεσάθμια, τὰ ὅποια, λέγουσιν, ὅτι εὐκολύνουσι τοὺς τροπούς νὰ πηδᾷ μεγαλύτερον διάστημα (8). Τινὲς πηδῶσι περισσύτερον ἀπὸ πενήκοντα πόδας (9). Ὅσοι δὲ τῶν ἀθλητῶν ἀμκλήωνται διὰ τὸ

(1) Ἰπποκρ. τῆς φιλ. ἀκαθ. τό. γ'. §. 320. (2) αὐτ. (3) Πausa. αὐτ. κεφ. ιβ'. (4) Εὐστάθ. ἰλ. π'. §. 1291. (5) Φίλος. εἰκ. α'. κεφ. 26. (6) Ὅμ. ἰλ. κγ'. σι. 840. (7) Πausa. ε'. κεφ. ζ'. καὶ ιζ'. (8) Ἄριστ. πρόβλ. ε'. Πausa. αὐτ. Λουκία. περὶ γυμ. §. 904. (9) Εὐστάθ. εἰς σδ.

βραβεῖον τοῦ πεντάθλου, χρεωσοῦσι, διὰ τὰ τὸ ἀποκτήσωσι, τὰ θριαμβεύσωσι τοῦλάχισον εἰς τοὺς τρεῖς πρώτους ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους εἰσέρχονται (1). "Αὐ καλὰ καὶ δὲν δύνανται τὰ συγκριθῶσιν ἰδιαιτέρως μὲ τοὺς ἀθλητὰς κάθε ἐπαγγέλματος, εἶναι ὅμως εἰς μεγίστην ὑπόληψιν (2)· ἐπειδὴ ἀσχολοῦνται τὰ δόσωσιν εἰς τὸ σῶμα τὴν ἐνδοχομένην δύναμιν, εὐκαμψίαν, καὶ ἐλαφρότητα, καὶ ἐκπληροῦσιν ὅλα, ὅσα προβάλλονται εἰς τὴν διάταξιν τῶν ἀγῶνων, καὶ τῆς γυμναστικῆς. Ἡ τελευταία ἡμέρα τῶν ἑορτῶν εἶναι διορισμένη τὰ σεφανῶνται τοὺς νικητὰς (3). Ἡ ἔνδοξος δὲ αὐτοὺς αὕτη τελετὴ ἐτελειώθη εἰς τὸ ἱερόν δάκος (4), καὶ πρὸ αὐτῆς ἔγιναν θυσίαι μεγαλοπραπεῖς. Μετὰ τὴν τελείωσιν τούτων, οἱ νικηταί, ἀκολουθοῦντες τοὺς ἀγωνοθέτας, ἔρχονται εἰς τὸ θέατρον κεκοσμημένοι μὲ πλούσια ἐνδύματα, καὶ κρατοῦντες εἰς τὴν χεῖρα φοῖνικα (5), περιπατοῦσι μὲ τὴν μέθην τῆς χαρᾶς (6), καὶ μὲ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν (7), δορυφορούμενοι ἀπὸ πλῆθος ἀναρίθμητον, τοῦ ὁποίου οἱ κρότοι ἀντηχοῦσιν εἰς τὸν αἴρα. Φαίνονται ἐπομένως ἄλλοι ἀθληταί, καθήμενοι ἐφ' ἵππων, ἢ ὄχημάτων. Οἱ ταχυδρομοὶ τῶν ἵπποι, γαβριῶντες, δεικνύουσιν ὅλην τῆς νίκης τὴν ἔπαρσιν, καὶ ἐξολισμένοι μὲ ἄνθη, ὁμοιάζουσιν, ὅτι λαμβάνουσι (8) μετοχὴν ἀπὸ τὸν θρίαμβον.

§. λβ'. Ἀφ' οὗ φθάσωσιν εἰς τὸ θέατρον, οἱ Ἑλλανοδίκαι προσάπτουσι τὰ ἀρχήσῃ ὁ ὕμνος, συντεθειμένος ἄλλοτε ἀπὸ τὸν ποιητὴν Ἀρχίλοχον, καὶ διορισμένος εἰς τὸ τὰ ὑπερυψώσῃ τῶν νικητῶν τὴν δόξαν, καὶ αὐτῆς τῆς τελετῆς τὴν

π. §. 1501. Σχελ. Ἀριστοφ. Ἀχαρ. στίχ. 213. (1) Πλούτ. συμπ. §. 738 Παισα. γ'. κεφ. ια'. (2) ὑπομ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. γ'. §. 522 (3) Σχελ. Πινδ. ἑλύμ. γ'. στίχ. 33. (4) Φιλίς. β'. Ἀπολλ. π'. κεφ. σθ'. (5) Πλούτ. αὐτ. π'. κεφ. δ'. vitruv. praefat. l. 9. p. 173. (6) Πινδ. ἑλύμ. §. στίχ. 6. (7) Παισα. αὐτ. (8) Πινδ. αὐτ. §. 10.

λαμπρότητα (1). Ἐφ' οὗ οἱ θεαταὶ ἐνώσωσιν, εἰς κάθε σροφὴν, τὰς φωνὰς τῶν μὲ τὰς τῶν μουσικῶν, ἐγείρεται ὁ κήρυξ, καὶ κηρύττει, ὅτι ὁ Κυρηναῖος Πῶρος λαμβάνει τὸ ἔπαθλον τοῦ σταδίου, τότε ὁ ἀθλητὴς οὗτος παρίσταται ἐνώπιον τοῦ προέδρου τῶν ἀγωνοθετῶν (2), ὅς τις βάλλει εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ σέφανον ἐξ ἀγριελιάας, τὴν ὁποῖαν κόπτουσι, καθὼς καὶ δι' ἄλλους, ὅσοι εἰς τὴν Ὀλυμπίαν διανεμονται, ἀπό τι δένδρον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὀπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς (3), καὶ δι' αὐτὸ κατέστη κοινῆς εὐλαβείας αἰτίου. Ἐν ταύτῳ ὄλαι ἐκεῖναι αἱ ἐμφάσεις τῆς χαρᾶς, καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, μὲ τὰς ὁποίας τὸν ἐτίμησαν, ὅταν ἐνίκησεν, ἀνανεοῦνται μὲ τὴν δυνάμειν, καὶ ἀφθονίαν, ὡς ὁ Πῶρος μοι ἐφάνη εἰς τὸν ἔσχατον τῆς δόξης βαθμόν (4). Κατὰ ἀλήθειαν, καὶ ὄλαι οἱ παρεσῶτες τὸν ἔκρινον τεθειμένον εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος τῆς δόξης, καὶ πλέον δὲν ἤμην ἔκθαμβος διὰ τὰς ἐπιμόχθους πείρας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἀθληταὶ ὑποκύντουσι, μῆτε διὰ τὰ ἀήθη ἀποτελέσματα, τὰ ὁπθια ἐκεῖνη ἢ ὁμόφυχος τῶν ἐπαίνων ἀρμονία ἐπροξένει πολλάκις. Μᾶς ἔλεγον, εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, ὅτι ὁ σοφὸς Χίλων ἐξέπνευσεν ἀπὸ τὴν χαρὰν, ἀγκαλιάζων τὸν υἱόν του, ὅς τις ἔλαβε τὰ νικητήρια (5), καὶ ἡ ὀμήγυρις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἔκρινε διὰ τιμὴν τῆς νᾶ παρίσταται εἰς τὴν κηδεῖαν του. Εἰς τὸν τελευταῖον αἰῶνα, εἶπον προσέτι, οἱ πατέρες μας ἐσάθησαν αὐτόπται πολλὰ μεγαλητέρας συμπαθείας θεάματος. Διαγόρας, ὁ Ῥόδιος, ὅς τις ὕψωσε τὴν λαμπρότητα τῆς γενεᾶς του δι' ἣν ἔλαβεν εἰς τοὺς ἀγῶνάς μας νίκην (6), ὠδήγησεν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους δύο ἀπὸ τὰ παιδία του, τὰ ὁποῖα ἠγωνίσθησαν, καὶ ἐκρίθησαν τοῦ σέφανου, ἄξια (7).

(1) Ὁ αὐτ. ἐλίμ. 2. στίχ. 1. (2) αὐτ. στίχ. 21. (3) Παισα. αὐτ. κεφ. ιε'. (4) αὐτ. 77. (5) Διογ. Λι. α'. κεφ. 66. Πλεί. 5. κεφ. λδ'. (6) Πείδ. ἐλίμ. 5. (7) Παισα. 5. κεφ. 5.

Μόλις τὸν ἐδέχθησαν, καὶ εὐθύς τὸν ἔθηκαν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρὸς των, καὶ σηκώνοντές τον εἰς τοὺς ὤμους των, τὸν ἔφερον, ὡς ἂν εἰς Θρίαμβον, ἐν μέσῳ τῶν θεατῶν, αἵτινες τῷ ἐσυγχαίροντο, ἀνθοβολοῦντές τον, καί τινες ἀπὸ αὐτοὺς λέγοντές τω. Ἀπόθανε, Διαγόρα, ἐπειδὴ δὲν ἔχεις νὰ ἐπιθυμῆς ἄλλο τι εἰς τὸν κόσμον περισσότερον (1). Ὁ γέρον, μὴ δυνάμενος νὰ βασάσῃ τὸ βᾶρος τῆς εὐδαιμονίας του, ἐξέπνευσεν ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως, ἡ ὁποία ἔλαβε τόσην συμπάθειαν δι' αὐτὸ τὸ θῆμα, καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν υἱῶν του, αἵ τινες τὸν κατέβρεχον μὲ τὰ δάκρυά των (2).

§. λς'. Οἱ διδόμενοι εἰς τοὺς νικητὰς οὗτοι ἔπαινοι συγχύζονται ἐνίοτε, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, τιμῶνται ἀπὸ τὰς μαρίας τοῦ φθόνου. Εἰς τὰς δημοσίας ἀναγορεύσεις, ἤκουον ἐνίοτε, ὅτι ἐμειγνύοντο συριγμοί, ἐκ μέρους πολλῶν ἰδιωτῶν προερχόμενοι, οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθησαν εἰς πόλεις πολεμίας μὲ τὰς, ὅσαι ἔδωκαν εἰς τοὺς νικητὰς τὴν γέννησιν (3). Ἀπὸ ἄλλο μέρος εἶδον, ὅτι διεδέχθησαν αὐτὰ τὰ σημεῖα τοῦ φθόνου τεκμήρια οὐχ ἤττον δραστήρια κολακείας, ἢ μεγαλοφυχίας. Τινὲς ἀπὸ τοὺς, ὅσοι ἔλαβον τὸ βραβεῖον εἰς τὴν ἱππηλασίαν, ἢ ἄρματηλασίαν, διώριζον νὰ ἀναγορεύωσιν ἀντ' αὐτῶν ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἤθελον νὰ πολιτεύονται τὴν εὐνοίαν, ἢ νὰ διατηρῶσι τὴν φιλίαν (4). Οἱ ἀθληταί, αἵτινες θριαμβεύουσιν εἰς ἄλλους ἀγῶνας, μὴ δυνάμενοι νὰ συσῆσωσιν ἀντ' αὐτῶν ἄλλον τινὰ, ἔχουσιν ὁμοίως καταφύγια νὰ εὐχαρισῶσι τὴν φιλαργυρίαν τους, λέγοντες, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναγορεύσεως, ὅτι κατάγονται ἀπὸ πόλιν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐδέχθησαν χαρίσματα (5), καὶ οὕτω κινδυνεύουσι νὰ ἐξορίζωνται ἀπὸ τὴν πατρίδα των, τῆς ὁποίας τὴν δόξαν ἐθυσίασαν εἰς τὴν φι-

(1) Cicer. tuscul. l. 1. c. 46. Πλούτ. εἰς Πελοπ §. 297. (2) Aul. Gelt. l. 3. c. 15. (3) Πλούτ. ἀποφ. λακ. §. 239. (4) Ἡρ. 5. §. 103. (5) Πανσα. αὐτ.

λαργυρίαν τουσ (1). Ὁ βασιλεὺς Διονύσιος, ὅς τις ἔκρινεν εὐκολώτερον νὰ λαμπρύνῃ τὴν μητρόπολιν του, παρὰ νὰ τὴν καταστήσῃ εὐδαίμονα, ἔσειλε πολλάκις πρέσβεις εἰς Ὀλυμπίαν, διὰ νὰ δελεάσωσι τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων, νὰ κηρυχθῶσι Συρακούσιοι (2). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τιμὴ δὲν ἀποκτᾶται μὲ τὸ βραβεῖον τῶν χρημάτων, ἐχρημάτισεν εἰς αὐτὸν ἴσην κατασχύνῃ, ὅτι διέφθειρε τινὰς, καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαγοράσῃ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀπάτη πολλάκις ἦλθεν εἰς χρῆσιν, διὰ νὰ ἀπομακρύνωσιν ἀνταγωνιστὴν φοβερόν, νὰ τὸν ὑποχρεώνωσι νὰ παραχωρῇ εἰς τὴν νίκην, οἰκονομῶν τὰς δυνάμεις του (3), καὶ διὰ νὰ μολύνωσι τῶν κριτῶν τὴν καθαρότητα, ἀλλ' οἱ κατακρινόμενοι ἀθληταὶ εἰς αὐτὰ τὰ τεχνάσματα, μασιγεῦνται σκληρότατα (4), ἢ καταδικάζονται εἰς μεγάλας χρηματικὰς ποινὰς. Ἐκεῖ πολλὰ ἀγάλματα φαίνονται ἀπὸ χαλκὸν κύπριον, ὅτι κατεσκευάσθησαν ἀπὸ παρομοίας ποινὰς. Αἱ ἐπιγραφαὶ, αἱ ὁποῖαι εἰς αὐτὰ ἐχαράχθησαν, δαιωνίζουσι καὶ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τοῦ ὑπευθύνου τὸ ὄνομα (5).

§. λζ'. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἐν ἣ γίνεται ἡ διανομὴ τῶν σεφάνων, οἱ νικηταὶ προσφέρουσιν εὐχαριστηρίους θυσίας (6)· καταγράφονται εἰς τοὺς δημοσίους τῶν Ἑλλείων κώδικας (7), καὶ φιλοφρονοῦνται μεγαλοπρεπῶς εἰς μίαν τοῦ Πρυτανείου αἴθουσαν (8). Τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας, οἱ ἴδιοι συγκροτοῦσι συμπόσια, τῶν ὁποίων ἡ μουσικὴ, καὶ ὄρχησις αὐξάνουσι τὴν εὐχάριστον (9). Ἡ ποίησις μετὰ ταῦτα ἀναδέχεται τὴν φροντίδα νὰ ἀπαθανάτισῃ τὰ ὀνόματά των, καὶ ἡ γλυπτικὴ, νὰ τοὺς παραστήσῃ εἰς μάρμαρον, ἢ χαλκόν, καί τινὰς εἰς τὴν

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) ε' αὐτ. ε'. κεφ. α'. (4) Θουκ. ε'. κεφ. ν', Παισα. ζ'. κεφ. β'. Φιλός. βί. Ἀπολλ. ε'. κεφ. ζ'. (5) Παισα. ε' κεφ. κα'. (6) Σχέλ. Πωδ. ἐλύμ. ε'. §. 56. (7) Παισα. αὐτ. (8) αὐτ. κεφ. ιε'. (9) Πωδ. ἐλύμ. θ'. σί. 6, καὶ 1. σί. 92. Ἀθῆν. α'. κεφ. γ'. Πλουτ. εἰς Ἀλικθ. §. 196.

ιδίαν θέσειν τοῦ σώματος, καθ' ἣν ἔλαβον τὴν νίκην (1). Κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν, οἱ ἄνδρες οὗτοι ἤδη κατακομοὶ ἀπὸ τὰς ἐν τῷ σαδῖῳ τιμᾶς, εἰσέρχονται εἰς τὴν πατρίδα των μὲ ὄλην τὴν δυνατὴν τοῦ θριάμβου μεγαλοπρέπειαν (2), προπορευομένης, καὶ ἐπομένης ἀναριθμητοῦ συνοδίας, ἐνδεδυμένοι πορφύραν (3), καὶ ἐφ' ἄρματος ἐνίοτε ξυνωρίδος, ἢ τετραώρου (4), καθήμενοι, ἐλαύνουσι διὰ τινος πύλης, ἐπίτηδες κατὰ τὸ τεῖχος πεποιημένης τῆς πόλεως (5). Διηγοῦνται ἔτι τὸν θριάμβον πολίτου τινὸς τῆς ἐν Σικελίᾳ Ἀκράγαντος, ὀνομαζομένου Ξηναίου (6), ὅτι ἐφάνη εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐφ' ἄρματος μεγαλοπρεποῦς, καὶ συνωδευμένου μὲ ἄλλα ἱκανά, ἀπὸ τὰ ὅποια διεκρίνοντο τριακόσαιο ξυνωρίδες λευκῶν ἵππων. Εἰς τινὰς τόπους, ὁ δημόσιος θησαυρὸς προσφέρει εἰς αὐτοὺς ζωοτροφίαν ἐντιμον (7). Εἰς ἄλλους εἶναι ἐξηρημένοι ἀπὸ κάθε δόσιμον. Εἰς τὴν Ἀκεδαίμονα, εἰς μίαν ἡμέραν τῆς μάχης λαμβάνουσι τὴν τιμὴν νὰ μάχωνται παρὰ τῷ βασιλεῖ (8)· σχεδὸν πανταχοῦ ἔχουσι τὴν προεδρίαν εἰς τῶν ἀγώνων τὴν παράσασιν (9)· καὶ ἡ ἐπωνυμία τοῦ Ὀλυμπιονίκου, προτεθειμένη εἰς τὸ ὄνομά των, τοῖς προσάπτει τιμὴν, καὶ σέβας, τὰ ὅποια ἐργάζονται τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λοιποῦ τῶν ἡμερῶν τους (10). Τινὲς κáμνουσι συμμετόχους ἀπὸ τὰς, ὅσας τιμὰς ἔλαβον τοὺς ἵππους, δι' ὧν τὰς ἀπέκτησαν· τοὺς περιποιοῦνται ἕως εἰς ἑσχατὸν γῆρας, τοὺς κρίνουσιν ἀξίους τιμίου ἐνταφιασμοῦ (11), καὶ ποτε ἐγείρουσι πυραμίδας εἰς τοὺς τάφους των (12).

(1) Πaus. ε'. κεφ. κζ'. Νέπ. εἰς Χαβρ. κεφ. ιβ'. fabr. agon. l. 2. c. 20. (2) ὑπομνή. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. α'. §. 274. (3) Ἀριστ. νεφ. σί. 70. Θεόφρ. εἰδύλ. β'. σί. 74. (4) Διόδ. ιγ'. §. 204. (5) Πλούτ. συμπόσ. β'. κεφ. ε'. (6) Διόδ. αὐτ. (7) Τιμοκλ. παρ' Ἀθην. σ'. κεφ. η'. Διογ. Λ. εἰς Σόλ. α'. §. 55. Πλούτ. εἰς Ἀρισ. 335. (8) ὁ αὐτ. εἰς Λυκοῦρ §. 53. (9) Ξεν. παρ' Ἀθην. ι. κεφ. β'. (10) Πλάτ. δημοκ. ε'. §. 465—6. (11) Ἡρ. σ'. §. 103. Πλούτ. εἰς Κάτ. §. 339. Αἰλ. περιζ. β' κεφ. ι. (12) Πλάτ. π'. κεφ. μβ'.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ϊ Σ.

ΚΕΦ. ΚΣ. §. ις.

Περὶ τῶν παιγνιδίων, δι' ὧν ἐξασκοῦσι τοὺς παῖδας,

Χορηγίους αὐτὰ τὰ παιγνίδια διὰ νὰ ἐγχαράττωσιν εἰς τὴν μνήμην τοὺς τὸν ἀριθμὸν τινῶν μεταβολῶν. Ἐμάνθανον, Π. χ. ὅτι, 3, ἀριθμοί, 3, σοικεῖα δύναται νὰ συζητηθῶσι μὲ ἐξ διαφόρους τρόπους. 4. μὲ 24, τρόπους. 5. μὲ 120, 6. μὲ 720· καὶ οὕτως ἐπομένως, πολυπλασιάζοντες τὴν ποσότητα, τῶν δεδομένων συζητῶν διὰ τοῦ ἀκολουθοῦ ἀριθμοῦ.

Αὐτόθι. §. κ'.

Περὶ τῆς πρὸς Δημόνικον τοῦ Ἰσοκράτους ἐπιστολῆς.

Κριτικοίτινες σοφοὶ βεβαιώχουσι, ὅτι ἡ ἐπιτολὴ αὕτη δὲν εἶναι τοῦ Ἰσοκράτους, ἀλλ' ἡ δοξάτων εἶναι παλαιωμένη εἰς ἐπιπολαίους συμπερασμούς (1).

Αὐτόθι. §. κγ'.

Περὶ τῆς λέξεως Νοῦς.

Φαίνεται, ὅτι, κατ' ἀρχάς, αὐτὴ ἡ λέξις ἐσήμασε θεωρίαν. Εἰς τὸν Ὅμηρον ἡ λέξις Νοῦς, σημαίνει ἐνόστε βλέπω (2). Ἡ αὕτη σημασία διετηρήθη εἰς τὴν λέξιν Πρῶνοια, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀττικοὶ μεθρημύνευσαν. Provisio, providentia. Τοῦτο ἐκίνησε τὸν Ἀριστοτέλην νὰ λέγῃ, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὁ Νοῦς εἰς τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἐστὶν ἡ θεὰ εἰς τὸν οὐρανόν (3).

Αὐτόθι. §. κγ'.

Περὶ τῶν λέξεων Σοφίας, καὶ Φρονήσεως.

Ὁ Ξενοφῶν, κατὰ τὸν Σωκράτην (4), ἀποδίδει τὸ ὄνομα τῆς σοφίας εἰς τὴν ἀρετὴν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα καλεῖ φρόνησιν. Ὁ Πλάτων τῇ διδοί ὁμοίως ἐνόστε τὴν αὐτὴν ἐκδοχὴν (5). Ὁ Ἀρχίτας, πρὸ αὐτῶν, ἔλεγεν, ὅτι ἡ φρόνησις εἶναι ἐπιστήμη τῶν εἰς τὸν ἀνθρώπου ἀντικείμενων ἀγαθῶν (6).

(1) Ὅρα Φαβοῖκ. Ἐλ. βιβλιοθ. καὶ τὰ ὑπομν. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 12. ις. §. 183. (2) Ἰλ. γ. στίχ. 21, 30. κτλ. (3) Τοπικ. α'. κεφ. ις'. (4) Ἀπομν. γ'. §. 778. (5) Ἐνθιδ. §. 281. (6) Στοβ. β. βλ. α'. §. ις'.

Αὐτόθι. §. κδ΄.

Περὶ τῆς συμφωνίας πολλῶν ἄρθρων τῆς δι-
δασκαλίας τοῦ σχολείου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ
Πυθαγόρου.

Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει (1), ὅτι ὁ Πλάτων ἐδανείσθη ἀπὸ τοῦ Πυ-
θαγορείου μέρος τῆς διδασκαλίας του περὶ ἀρχῶν, τοὺς ὁποίους ἀκο-
λοῦσθαι αὐτὸς, εὐνύθεσε τὴν ἀγχινουσάτην κλίμακα, ἥτις τάττει πᾶ-
σαν ἀρετὴν ἀνάμεσα εἰς δύο κακίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας, ἡ μὲν σφάλλει
δι' ἐλλείψιν, ἡ δὲ, δι' ὑπερβολὴν (2). Ὁ παραρᾶξ εἰς τρίτο τὸ κε-
φ αλιον πίναξ συνετέθη μέρος μὲν ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ Ἀριστοτέ-
λους (3), μέρος δὲ, ἀπὸ τριῶν ὀρισμῶν, διεσπαρμένους εἰς τὰς τρεῖς
τῆς ἠθικῆς πραγματείας του, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μὲν ἀποτείνεται πρὸς
Νικμάχον, ἡ δὲ, ὀνομάζεται μεγάλαι ἠθικαί, καὶ ἡ τρίτη, πρὸς τὸν
Εὐδημίωνα. Ἐπεξεργασμένη σπουδῆ εἰς αὐτὰς τὰς πραγματείας δύνα-
ται νὰ δώσῃ τὴν ἀληθῆ ἐκδοχὴν τῶν γινομένων ἐν χρήσει παρὰ τῶν
Περιπατητικῶν λέξεων, διὰ νὰ διορίσῃ τὰς ἀρετὰς καὶ κακίας. Ἄλλ' ἐ-
γὼ δὲ φανταζομαι, ὅτι τὰς ἐδιώρισα ὀρθῶς εἰς τὸ Γαλλικόν, ὅπου τιν
βλεπῶ αὐτὰς τὰς ἰδίαις λέξεσι ἐκλαμβανόμενας εἰς διαφόρους σημασίας
παρ' ἄλλων φιλοσοφικῶν αἰρέσεων, καὶ μάλιστα τῶν γραικῶν.

Αὐτόθι. §. κς΄.

Περὶ τινος τῶν Πυθαγορικῶν ἐκθέσεων.

Οἱ φιλόσοφοι οὗτοι, παρατηρήσαντες, ὅτι, ὅσα ὑποπίπτουσιν εἰς
τὰ αἰθητήρια, ὑπόκεινται εἰς γένεσιν, αὔξησιν, καὶ φθοράν, ἔλεγον, ὅ-
τι ὅλα τὰ πράγματα ἔχουσιν ἀρχὴν μέσον, καὶ τέλος (4). Διὰ τοῦτο
ὁ Ἀρχύτας εἶπεν ἔτι πρὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ὁ σοφὸς, ὀδεύων διὰ τῆς
εὐθείας ὁδοῦ, φθάνει εἰς τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι ἡ ἀρχή, τὸ μέσον, καὶ
τὸ τέλος παντὸς τοῦ γινομένου δικαίως (5).

ΚΕΦ. ΚΖ'. §. β΄.

Περὶ τῆς χορδῆς, ἥτις ὀνομάζεται Προσλαμ-
βανομένη.

Ἐδιάλεξα διὰ πρῶτον βαθμὸν αὐτῆς τῆς κλίμακος τὸ, Σι, καὶ
ἔχει τὴν Προσλαμβανομένην Λα. καθὼς ἔκαμαν οἱ μεταγενέστεροι συγγρα-
φεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνων τῶν συνομιλιῶν. Ἡ σιωπὴ τοῦ Πλάτωνος, Ἀ-
ριστοτέλους, καὶ Ἀριστοξένους μὲ καταπέθει, ὅτι, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ,
ἢ προσλαμβανομένη δεν συνεσχήθη ἔτι εἰς τὸ μουσικὸν σύστημα.

(1) Μεταφ. κεφ. ζ'. (2) Θεαγ. παρὰ Στοβ. λόγ. α'. §. 9. (3) Ἐν-
δημ. β'. κεφ γ'. (4) Ἄρισ. περὶ οὐρ. α'. κεφ. Serv. in Virg. Eclog. 8. v. 75-
(5) Lib. de sap. in orusc. Mytho. §. 734.

Αὐτόθι. §. δ.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσαχθέντων εἰς τὴν
λύραν χορδῶν.

Ὁ Ἀριστοξένος ὁμιλεῖ περὶ πέντε τετραχόρδων, τὰ ὅποια ἐσχη-
μάτιζον τότε τὸ μέγα τῶν Ἑλλήνων σύστημα. Μοι ἐφάνη, ὅτι, τὸν και-
ρὸν τοῦ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστοτέλους, αὐτὸ τὸ σύστημα δὲν ἦτον τότε
ἔκτεταμένον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοξένος ἦτο μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέ-
λους, ἐνόμισα, ὅτι δύναιμι νὰ βεβαιώσω, ὅτι αὐτὴ ἡ ποικιλία τῶν τε-
τραχόρδων, ἄρχησεν, εἰς τὸν καιρὸν του, νὰ εἰσέρχηται.

Αὐτόθι. §. ιγ'.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σημείων τῆς παλαιᾶς
μουσικῆς.

Ὁ Κ. Βουρέττης (1) δοξάζει, ὅτι οἱ παλαιοὶ εἶχον χίλια ἐξα-
κόσια εἴκοσι σημεία, τόσον διὰ τὰς φωνάς, ὅσον καὶ διὰ τὰ ὄργανα,
λέγει προσέτι, ὅτι, μετὰ τινος χρόνου, μόλις ἠμπόρουσαν νὰ ψάλλωσιν
ἢ νὰ μετροφωνῶσι καθ' ὅλους τοὺς τόνους, καὶ καθ' ὅλα τὰ γένη, παί-
ζοντες τὴν λύραν. Ὁ Κ. Βουσσῶ (2), καὶ Δούκλος (3) εἶπον τὸ αὐτό,
καθὼς ὁ διαληφθεὶς. Ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ δώσῃ τὴν ἀπαρίθμησην, φαί-
νεται μὲ ὄλον τοῦτο τίνι τρόπῳ τὴν ἔκαμεν. Ἀρχεται ἐξ ἐκείνου τοῦ
χρόνου, καθ' ὃν ἡ μουσικὴ εἶχε δεκαπέντε τρόπους. Εἰς καθὲν τρόπον
κάθε μία τῶν δεκαοκτῶ χορδῶν τῆς λύρας διατίθετο μὲ δύο σημεία,
τὸ μὲν, διὰ τὴν φωνήν, τὸ δὲ, διὰ τὸ ὄργανον, τὸ ὅποιον τοῦτο ἐ-
ποιεῖ διὰ καθὲν τρόπον 36. σημεία· ἦσαν δὲ τρόποι 16. πολλαπλασιάζ-
ζοντες ἄρα τὰ 36, μὲ 16, ἔχομεν 540. Κάθε τρόπος, ὑποτιθέμενος,
ὅτι μετέβαινον ἐπὶ ἓν εἰς ἄλλο τῶν τριῶν γένων, εἶχε σημεία διάφορα.
Πρέπει ἄρα νὰ πολλαπλασιάσωμεν ἔτι τὰ 540, μὲ 3. τὰ ὅποια μᾶς
δίδουσι τῶντι 1620.

Ὁ Κ. Βουρέττης δὲν ἀνέφερεν, ὅτι εἰς λύραν δεκαοκτὰ χορδῶν,
αἱ ὀκτὼ ἐπὶ αὐτὰς τὰς χορδὰς ἦσαν σχίσματα, καὶ ἀκολούθως μὲ τὰ
ἴδια σημεία διατιθέμενα, εἰς ὅποιον δῆποτε γένος ἠθέλον ἀνάξει τὴν
λύραν. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, σχάζομαι, ὅτι ὅλα τὰ ἐν χρήσει σημεία
εἰς τὰ τρία γένη τοῦ καθὲν τρόπου ἀνῆρχοντο ἕως 33 διὰ τὰς φωνάς,
καὶ ἄλλα τέσσα διὰ τὰ ὄργανα, ἔλα 66. Ἄς πολλαπλασιάσωμεν τὸν ἀ-
ριθμὸν τῶν σημείων μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν τρόπων· δηλ. τὰ, 66, μὲ 16.
ἀντι τῶν, 1620 σημείων, τὰ ὅποια ὑποθέτει ὁ ῥηθεὶς, θέλομεν ἔχει
990. 495· διὰ τὰς φωνάς, καὶ ἄλλα τέσσα, διὰ τὰ ὄργανα. Ἀλλά, καὶ
μὲ ὄλον αὐτὴν τὴν ἐλάττωσιν, ἠθέλε φρεῖε: κανεὶς δὲ αὐτὴν τὴν πλη-

(1) Ἰστορ. τῆς φιλ. ἀκ. τὸ. 5. §. 281. (2) Dict. de Mus. à
l'art. notes. (3) Ἰστορ. τῆς ἀν. τέχ. 21. §. 202.

Θὺν τῶν σημείων, τὰ ἑποῖα ἄλλοτε μετεχειρίζοντο εἰς τὴν μουσικὴν, καὶ δὲν ἀναλογίζεται, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀπὸ αὐτὰ ἔχομεν ἀειδμέν μέρησον. Δι' ἐτι αἱ κλειδες, διέσεις, καὶ ἡμιτόνιά μας μεταβάλλουσι τὴν δυνάμιν ἐνὶς τεθειμένου σημείου εἰς κάθε γραμμὴν, καὶ ἡμιτόνιον. Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀπὸ ἡμᾶς περισσότερα· ἢ παρ' αὐτοῖς ἄρα σειρά τῶν μουσικῶν φωνῶν ἀπῆται περισσότερῶν τριβῆν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας· ὅμως πολλὰ δυσκολεύομαι νὰ πισύσω μὲ τὸν Κ. Βουρέττην, ὅτι ἐχρειάζοντο ἐλοκλήροι χρένοι διὰ νὰ τοὺς συνειδίση κἀνεῖς.

Αὐτόθι. §. δ.

Περὶ Δωρικῆς, καὶ Φρυγικῆς ἁρμονίας.

Δι' ὄλου δὲν συμφωνοῦσι περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Φρυγικῆς ἁρμονίας. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡσυχωτέρα ἀπὸ τὴν Δωρικὴν, ἐνέπειε τὴν συζολήν, καὶ ἡρομῆξεν εἰς ἀνδρωπον, ὃς τις ἐπικαλεῖται τοὺς Θεοὺς (1). Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἦτον Σορυβῶδης, καὶ προσφῆξεν εἰς ἐνθουσιασμὸν (2). Δηγεῖται (3) τὰ μέλη τοῦ Ὀλύμπου, ὅτι ἐγείμην τὴν ψυχὴν ἀπὸ Δεῖαν ἐρμῆν. Ἐν τοσούτῳ ὁ Ὀλυμπος ἐτόνισε κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἕνα νόμον εἰς τὴν σοφίαν Ἀθηνῶν (4). Ὁ Ὑγυς, ἀρχαιότερος ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον, ποιητῆς πολλῶν ἱερῶν ὕμνων, μετεχειρίσθη εἰς αὐτοὺς τὴν Φρυγικὴν ἁρμονίαν (5).

Αὐτόθι. §. ε'.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς μουσικῆς, εἰς τὴν ἰδίαν τῆς ἔτι ἀρχήν.

Ὁ Πλούταρχος λέγει, ὅτι οἱ μουσικοὶ τοῦ καιροῦ του κατέβαλλον ματαίως τὰς δυνάμεις των, διὰ νὰ μιμηθῶσι τὸν τρόπον τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Περιφνημος Ταρτίνος ἐκφράζεται μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τῶν ἀρχαίων τῆς ἐκκλησίας ἁσμάτων. «Ἀπαραίτητον εἶναι, λέγει, νὰ ἀμολογήσωμεν βεβαίωτατα, ὅτι ἦτον κάμποια μουσικὴ, τῶσον πλήρης κέμβριθειας, μεγαλειότητος, καὶ γλυκύτητος, σύμφωνας μὲ τὴν ἄκραν ἀπλότητα τῆς μουσικῆς, ὥς οἱ μεταγενέστεροι ἡμεῖς πρέπει νὰ καταβάλλωμεν ἀδρῶς πόγους διὰ νὰ παράξωμεν παρομοίαν (6).

Αὐτόθι. §. ι.

Περὶ τῆς ἰδιότητος τῆς δόξης τοῦ Πλάτωνος.

Διὰ νὰ πιστοποιήσωμεν αὐτὴν τὴν δόξαν, πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἄκραν αὐτεξουσιότητα, ἣτις, ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος ἐβασίλευεν εἰς τὰς περισσότερας τῆς Ἑλλάδος δημοκρατίας. Ἀφ' οὗ μετέβαλε τὰς νομοδικὰς διαταγὰς, τῶν ἐποίων ἠγάγε το τέλος, ἀνέτριψε δι' ἀλληλοῦσιν

(1) Δημοκ. γ. §. 399. (2) αὐτ. §. 459. (3) αὐτ. (4) Πλούτ. περὶ μουσι. §. 1143. (5) ὑπομ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. 10. §. 259. (6) Tartini, Trattat. di Mus. p. 244.

χων ἐπιχειρήσεων τοὺς ἱερωτάτους δεσμοὺς τοῦ πολιτικοῦ συστήματος. Ἀρχῆσαι γὰρ μεταβάλλωσι τὰ ἀφωσιωμένα εἰς λατοεῖαν τῶν Θεῶν ἄσματα, καὶ ἐκατήνευσαν γὰρ περιπαίξωσι τοὺς γινόμενους ἐνώπιον αὐτῶν ὄρκους (1). θεωροῦντες τὴν γενικὴν διαφθορὰν φάλοσοφοί τινές, δὲν ἐδειλίασαν γὰρ ἀποδείξωσιν, ὅτι εἰς πολιτείαν, διοικουμένην πολλὰ περισσώτερον ἀπὸ τὰ ἡθ. ἢ ἀπὸ τοὺς νόμους, οἱ ἐλάχιστοι νεωτερισμοὶ εἶναι ἐπικινδύνοι· ἐπειδὴ σύρρουσι μετ' ὀλίγον ἄλλους μεγαλητέρους· ὡσεὶ ἡ ἀπαγόρευσις δὲν ἀνῆκεν μόνον εἰς τὴν μουσικὴν, τὴν ἐποικίαν ἐπρόσβατον γὰρ μὴν ἐγγύξωσιν, ἀλλ' ἔπρεπε γὰρ ἐκτείνηται καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας, θεάματα, ἀσκήσεις τοῦ γυμνασίου, καὶ τλ. (2). Περὶ πλεόν, τὰς ἰδέας αὐτὰς ἐδανείσθησαν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. Ὁ λαὸς οὗτος, ἢ μᾶλλον, οἱ διοικούντες του, ἐπιθυμοῦντες γὰρ διατηρῶσι τὴν ἐξουσίαν τους, ἄλλο μέσον δὲν ἐγνώριζον, διὰ γὰρ καταδαμάξωσι τὴν ἀνηυχίαν τῶν πνευμάτων, ἢ γὰρ τὰ περικρατώσιν εἰς τὰς πρώτας των ἀποπλαυτίσεις. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι οἱ νόμοι, οἱ τινες ἀπηγόρευον τοὺς τεχνέτας γὰρ ὑπερπιδῶσι καὶ μικρὸν τῆς τέχνης των τὰ ὄρια, βιάζοντες τους γὰρ ἀντιγράφωσι δολοπραπέως τοὺς προκατόχους των (3).

Αὐτόθι. §. ιγ'.

Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μουσικῆς.

Ἴδου τί παρατηρεῖ ὁ Ταρτινός (4). Ἡ μουσικὴ εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς τ' ἔχῃ νό συνδιήμονον τοὺς ἤχους, καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς αὐτὴν ἄλλο, ἢ τὸ ὑλικώτερος μέρος, δι' ὅλου ἀπογυμνωθεῖσα ἀπὸ τοῦ πνεῦμα, ἀπὸ τοῦ ἐποικίου ἐμψυχοῦτο ἄλλατε, καὶ ἀποτείσατα τοὺς κανόνας, οἱ τινες ἐδ' ὀρῶντες τὴν πρᾶξι τῆς εἰς ἕνα μένον σκοπὸν, τὴν ἔφερον εἰς τοὺς γενικοὺς. Ἄν προξενῆ εἰς ἐμὲ προθβολὰς χαροῦς, ἢ λυπῆς, εἶναι κωαί, καὶ ἀβέβαιον. Ἄρα τὸ ἀποτελέσμα δὲν εἶναι ἐλόκληρον, εἰμῆ, ὅταν ἦναι ἰδιάζον, καὶ ἀδιαίρετον.

ΚΕΦ. ΑΑ. §. ιβ'.

Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Μετωνικῶν κύκλου.

Ἡ ἡμέρα, ἐν ἣ ὁ Μέτων παρετήρησε τὴν Δερηνὴν τροπὴν συμπίπτει μετ' τὴν εἰκοστὴν ἐβδόμην τοῦ Ἰουίου τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἰουλιανικοῦ ἔτους· ἢ δὲ, ἐν ἣ ἀρχῆσε τὸν νέον κύκλου του, μετ' τὴν δεκάτην ἔκτην Ἰουίου (5). Τὰ δεκαενέα ἡλιακὰ ἔτη τοῦ Μένωνος περιέχουσι 6940 (6) ἡμέρας, οἱ δεκαενέα σεληνιαῖοι χρόνοι, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπιβολέμων μηνῶν, συμπληροῦσι 235 σελήνας, αἵ τινες, πρὸς 30 ἡμέρας καθ' ἑκάστην, παρέχουσι 7050 ἡμέρας, καὶ ἐπομένως Διέλου ἦναι

(1) Πλά. περὶ νό. γ. §. 701. (2) ἑ αὐτ. δημοκ. δ. §. 424. (3) ὁ αὐτ. περὶ νό β'. §. 656. (4) Tartin. ibid. (5) Scaliger. de lemond. temp. 2. p. 77. Petav. de doct. temp. t. 1. p. 63, et var. dissert. l. 6. c. 10. Ricciol. Almag. t. 1. p. 24 2. mém. de l'acad. des bell. letr. hist. t. 18. p. 144. Dodwel, etc. (6) Sensor. c. 18.

μεγαλότερα ἀπὸ τὰς πρώτας 110 ἡμέρας, ὁ Μέτων, διὰ τὰς ἐξ-εσώ-
ση. κατεβίβασεν 110 σελήνας εἰς 29 ἡμέρας καθε μίαν, καὶ ἔμενον 6940
ἡμέραι διὰ τοὺς 19. σεληνιαίους χρόνους (1).

Αὐτόθι. §. β'.

Περὶ τοῦ διορισθέντος περὰ τοῦ Μέτωνος τοῦ
χρόνου μήκους, τόσον ἡλιακοῦ, ὅσον καὶ
σεληνιαίου.

Τὰ πέντε δεκαένατα μᾶς ἡμέρας συνισῶσι 6. ὥρας, 18. λεπτά,
56. δεύτερα, 50 τρίτα, κτλ. ὡς ὁ ἡλιακὸς χρόνος, κατὰ τὸν Μέτωνα,
ἦτον ἀπὸ, 365. ἡμέρας, 6. ὥρας, 18', 56", 50" (2). Κατὰ δὲ τοὺς νεω-
τέρους ἀστρονόμους, 365. 5. 48', 43. ἢ 45", (3) Διαφορὰ τοῦ χρόνου τοῦ Μέ-
τωνος ἀπὸ τὸν ἐδικόνμας 30 λεπτά, καὶ περίπου δώδεκα δεύτερα. Ἡ συ-
νοδικὴ μεταβολὴ τῆς σελήνης, κατὰ τὸν Μέτωνα, ἦτον ἀπὸ 29 ἡμέρας
12. ὥρας, 45'. 57". 26" καὶ τλ. (4) κατὰ τὰς νεωτέρας παρατηρήσεις ἀπὸ
27. ἡμ., 12. ὥρ. 44', 3". 10". καὶ τλ. (5). Ὁ σεληνιαῖος χρόνος ἦτον, κατὰ
τὸν Μέτωνα, ἀπὸ 354. ἡμ. 9. ὥ. 11', 29", 21" μικρότερος ἀπὸ τὸν ἡ-
λιακόν, 10. ἡμ. 21. ὥ. 7'. 27". 29" (6).

Αὐτόθι. §. γ'.

Περὶ ἡλιακῶν ὥρολογίων τῶν παλαιῶν.

Δύναται νὰ ἰδεασθῇ κάποις περὶ ἐκεῖνων τῶν εἰδῶν τῶν ἡλιακῶν
ὥρολογίων ἀπὸ τὸ ἐπόμενον παράδειγμα. Παλλάδιος Ρουτίλιος, ὅς τις ἔζη-
τον πέμπτον αἰῶνα μετὰ Χ. καὶ ἄφησεν εἰς ἡμᾶς πραγματείαν περὶ γεωρ-
γίας, ἔβαλεν εἰς τὸ τέλος κάδε μηνὸς πίνακά τινα, ὅπου καθορᾶται ἡ ἀν-
ταπόκρισις τῶν διακρίσεων τῆς ἡμέρας εἰς διάφορα μῆκη τῆς σκιᾶς τοῦ
γνώμονος (7) Πρέπει νὰ παρατηρήσηται ἄ. ὅτι ἡ ἀνταπόκρισις αὕτη εἶναι
ἡ αὐτὴ εἰς τοὺς ἐπίσης μεμακρυσμένους ἀπὸ τὴν τροπὴν μῆνας Ἰαννου-
αρίου καὶ Δεκεμβρίου, Φεβρουαρίου, καὶ Νοεμβρίου, καὶ κτλ. β'. ὅτι τὸ
μῆκος τῆς σκιᾶς εἶναι τὸ αὐτὸ διὰ τὰς ἐπίσης μεμακρυσμένας ἀπὸ τὴν
σῆμῆν τῆς μεσημβρίας ὥρας. Ἴδου ὁ πίναξ τοῦ Ἰαννουαρίου,

Ἔσται	α. καὶ ια	—	ποδ. 29.
—	β. καὶ ιβ.	—	— 19.
—	γ. καὶ ιγ.	—	— 15.
—	δ. καὶ ιδ.	—	— 12.
—	ε. καὶ ιε.	—	— 10.
—	ς.	—	— 9.

Τὸ ἡλιακὸν τοῦτο ὥρολόγιον φαίνεται, ὅτι ἐκινουμένη διὰ τὸ κλίμα τῆς
Ῥώμης. Αἱ περιουσίαι, τὰς ἐποικίας δεξιᾶτον εἰς τὸ κείμενον μου, ἀποδει-

(1) Γεμ. περὰ Πσταβ. τόμ. 3. §. 23. (2) id. ibid. Ricciol. ibid.

(3) Lalande astr. t. 1. p. 35. (4) Petav. de doctr. temp. t. 1. p. 62.

(5) Lalande astro. t. 2. p. 291. (6) Pet ibid. (7) Palud. ap. scripti.
rei rust. t. 2. p. 905.

κλύουσι, ὅτι κατεσκέασαν παρόμοια διὰ τὸ κλίμα τῶν Ἀθηνῶν. Περὶ πλεον, δύναται τις νὰ μελετήσῃ περὶ τῶν ὠρολογίων τῶν παλαιῶν τοῦ σοφοῦς, οἱ τρεῖς ἔκαμαν ἔργον αὐτὴν τὴν ὕλην τῶν ὀνασητήσεών τους (1).

ΚΕΦ. λγ'. §. ι.

Περὶ τῆς εἰς Σικελίαν Θαλασσοπορίας τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων εἰς Σικελίαν τρεῖς ἐταξίδευσεν, ἅπαξ μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, δις δὲ, ἐπὶ τῆς τοῦ Νεωτέρου, ὅς τις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῷ, 367 ἔτει πρὸ Χ. Τὸ πρῶτόν του ταξίδιον ἔγινεν ἔτει 389. Ἐπειδὴ, εἰς τι μέρος, ὁ ἴδιος Πλάτων εἶπεν, ἔτι ἦτον τότε ἐτῶν 40 (2). καὶ ἀλλαχοῦ ἀπέδειξεν, ὅτι ἐγεννήθη τῷ 429 ἔτει πρὸ Χ. (3). Τὸ ἔτος τῶν ἄλλων δύο ταξιδίων δὲν εἶναι θεωρηστέον, εἴμῃ διὰ τινος ψευδοῦς λογισμοῦ τοῦ Π. Κορσίγη, τοῦ μόνου ἴσους τῶν νεωτέρων σοφῶν, ὅστις ἠσχολήθη εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα. Αἱ ἀκόλουθα πράξεις θάλοισι λευκῆν αὐτὸν τὸν ὄρον τῆς χρονολογίας. Ὁ Πλάτων ἐταξίδευσεν εἰς Σικελίαν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ πραγματοποιῆ διαλλαγὰν τινα μεταξὺ Δίωνος, καὶ βασιλείως τῶν Συρακουσῶν. Διέτριψεν ἐκεῖ 12, ἢ 15. μῆνας, καὶ, εὐρών εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὸν Δίωνα, τῷ εἰδοποίησε τὴν κακὴν ἔκβασιν τῆς μεσιείας του. Οὕτως, ἄς προσδιορίσωμεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐκείνοι οἱ ἀγῶνες πανηγυρίσθησαν, καὶ θέλωμεν λάβῃ τὴν εποχὴν τῆς τελευταίας τοῦ Πλάτωνος Θαλασσοπορίας. Ἦδύνατο νὰ ἀμφιβάλλῃ κανεὶς μεταξὺ τῶν συγκροτηθέντων ἀγῶνων εἰς Ὀλυμπιάδας 304, 305. καὶ 306. δηλ. μεταξὺ τῶν, 364, 360, καὶ 356. πρὸ Χ. ἀλλ' ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις σπικῶναι τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς τοῦ Πλάτωνος εἰς Συρακούσας διατριβῆς, ἐχρημάτισαν μάρτυρες μιᾶς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως (4). Μετὰ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὸν Δίωνα, οὗτος ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς Σικελίαν, καὶ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν Ζάκυνθον πρεσκευάσθη νὰ Θαλασσοπορήσῃ, συνέβη, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἔαρος, ἐκλείψῃ τῆς σελήνης. ἦτις ἐτόρμαξε τοὺς στρατιώτας (5). Πρέπει ἄρα, ὁ Ὀλυμπιακὸς χρόνος. περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος, νὰ ἦτον, α'. προηγούμενος ἀπὸ μιᾶς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου, συμβᾶσαν περίπου ἓνα χρόνον πρότερον, καὶ εἰς Συρακούσας ὄρατὴν. β'. νὰ τὴν ἠκολούθησεν, μετὰ ἓνα, δύο, ἢ καὶ τρεῖς χρόνους, ἐκλείψῃ σελήνης, συμβᾶσα κατὰ τὰ σφοδρότατα τοῦ θέρους καύματα, καὶ ὄρατὴ εἰς τὴν Ζάκυνθον ἄρα τῇ 12. Μαΐου τοῦ, 361. ἔτους πρὸ Χ., 4 ὥρας τὸ ἑσπέρας ἐγένετο ἐκλείψῃ τοῦ ἡλίου, ὄρατὴ εἰς Συρακούσας, καὶ τῇ 9. αὐγούστου τοῦ,

(1) Salmas exercit. in solitu. t. 1. p. 632. Casaub. in Athen. l. 6. c. 10. et l. 9. c. 17. Petav. var. dissert. l. 3. l. 7. c. 8. (2) Πλάτ. ἐπιστ. §. 324. (3) corsin. dissert. de natal. dic. Plat. in symm. bol. litter. vol. 6. p. 97. (4) Πλούτ. εἰς Δίω. §. 966. (5) αὐτ.

357. έτους, ἔκλειψις τῆς σελήνης, ὁρατὴ εἰς Ζάκυνθον, ἔπεται ἐντεῦθεν νὰ ᾔνοι ἢ τρίτη θαλασσοπορία τοῦ Πλάτωνος τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 361 έτους, καὶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δίωνος τὸν αὐγούσιον τοῦ 357 έτους. Καὶ καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ Πλάτωνος (1), διπλῶν δώ, ἢ τρεῖς χρόνοι μετὰ τοῦ τέλους, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ τρίτου πλοῦς. Δύναται τις νὰ διορίσῃ τὸν δεύτερον τῶ, 364. ἔτει· πρὸ Κ. Εἶμαι χωρὶς αὐτῆς τῆς συνεπειᾶς εἰς τὸν Κ. δὲ Λαλάνδον, ὅς τις ἀγαθοεργία κινούμενος, ἀνεχείριστέ μοι πίνακα, ἔλας τὰς ἔκλειψεις τοῦ γλίου, καὶ τῆς σελήνης περιεχοντα, ἄλλας μὲν ὁρατὰς εἰς Συρακούσας, ἄλλας δὲ εἰς Ζάκυνθον, ἀπὸ τὴν ἀνάβασιν τοῦ νεωτέρου Διονυσίου εἰς τὸν Θρύον, κατὰ τὸ, 367, μέχρι τοῦ, 360 έτους πρὸ Χ. Ἐκεῖ φαίνεται καθαρά, ὅτι καθε ἄλλο ἔτος Ὀλυμπιακὸν ἔξω τοῦ. 360, ἠθέλην ᾔνοι ἀνίκανον νὰ ἀναπλοώσῃ τοὺς συμβιβασμοὺς τοῦ προβλημάτων. Φαίνεται ἔτι λάθος τῆς χρονολογίας τοῦ Π. Κορσίν. τὸ ἔπιόν ἠθέλε διαιωνεῖσθαι εἰς κελος χίριν τοῦ ἐνόματός του, ἀν δὲν ἠθέλε φροντίσει κινεῖς νὰ τὸ σπῶσῃ. Ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ δοξάζει, καθὼς καὶ ἐγώ, ὅτι ὁ Πλάτων ἀπέδωκε λόγον τοῦ τελευταίου του πλοῦς εἰς τὸν Δίωνα, κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τοῦ. 360 έτους, ἀλλ' ἀρχεται ἀπὸ ψευδῆ ὑπόθεσιν. Ἐπειδὴ, θέτω τῆ θ. τοῦ αὐγούσιου τοῦτου τοῦ έτους, τὴν ἔκλειψιν τῆς σελήνης, ἡ ὁποία ἠκολούθησε τῶ, 357 ἔτει, τὴν προσδιορίζει εἰς τὸ 360 έτος, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δίωνος, καὶ τὴν μετὰ τοῦ Πλάτωνος συνομιλίαν του εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας (2). Δὲν εἶναι προκείμενον ἐνταῦθα νὰ ἀνατρέψω τὰς συνεπειᾶς, τὰς ὁποίας ἐξάγει ἀπὸ ψευδῆ λογισμόν, ἢ παρ' αὐτοῦ ποιηθέντα, ἢ παρ' ἄλλου τινὸς δοθέντα περὶ αὐτῆς τῆς ὑπόθεσεως, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιστηθῆται τις εἰς πράξεις βεβαίας. Ἡ ἔκλειψις τῆς σελήνης τῆ θ. αὐγούσιου ἔγνε βέβαια τῶ, 357 ἔτει· ἄρα ὁ μισευμὸς τοῦ Δίωνος διὰ τὴν Σικελίαν ἐξάθη τὸν μῆνα αὐγούσιον τοῦ, 357 έτους· συνωμίλησε μετὰ τοῦ Πλάτωνος εἰς τὰς τελευταίας ἑορτὰς τῆς Ὀλυμπίας. Ἄρα ὁ Πλάτων, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν τρίτην του θαλασσοπορίαν, εὔρεθη εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τῶ, 360. Ἡ δυνάμην νὰ ἀποδείξω, ὅτι ἡ ἔκλειψις πισθποικί εἰς αὐτὴν τὴν περιστασιν τὴν χρονολογίαν τοῦ Σικελιώτου Διοδώρου (3), ἀλλ' εἶναι καιρὸς νὰ δώσω τέλος εἰς τὴν σημείωσιν.

ΚΕΦ. ΛΔ'. §. 5'.

Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν Μουσῶν.

Ἐρατῶ σημαίνει ἐρασμία· οὐρανία, σαφὴς ἢ λέξις· Καλλιόπη, εὐχλωττία· Εὐτέρπη, ἡ τέρπουσα, καὶ οὐσα ἀρεσῆ. Θάλια, ζωηρὰ χαρὰ· καὶ μάρισα ἢ βαρβαλιόουσα εἰς τὰ συμπόσια. Μελπομένη, ἥτις ἐμάρεσεται εἰς τὰ ἄσματα. Πολύμνια, ἡ πολλαπλασιαζούσα τοὺς ὕμνους. Τερψιχόρη, ἥτις ἐμάρεσεται εἰς τοὺς χοροὺς. Κλεω· ἡ δόξα.

(1) Πλάτ. ἐπισ. γ'. §. 317. 7. 338. (2) Corsin. *ibid.* (3) Διοδ. ις'. §. 423.

Αὐτόθι. §. ι.

Περὶ τῶν μουσικῶν εἰσόδων τοῦ ἄντρου τοῦ
Τροφωνίου.

Μετ' ἔλιγον, ὕψερρον ἀπὸ τῆν Λεβιδεῖαν τοῦ Ἀναχάρσιδος πε-
ριήγησον, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀπολοίδους τοῦ βασιλέως Δημητρίου ἦλθε νὰ
ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον. Οἱ ἱερεῖς ὑπόπτειώθησαν εἰς τὰς ἐρεύνας του. Ὅτι
εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον, τὸν εἶδον, ἀλλ' ὄχι καὶ ὅτι ἐξῆλθε. Μετ' ἡ-
μέρας τινὰς ἐρρ' ἔρθη τὸ σῶμά του ἐξω τοῦ ἄντρου διά τινος εἰσοῦσα δια-
φορετικῆς, καὶ ὄχι τῆς συνειδησιμῆς (1).

Αὐτόθι. §. ις.

Περὶ τῆς περιφερείας τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Ὁ Δικαίαρχος (2) λέγει εἰς μὲν τὴν ἑμμέτρον περιγραφὴν τοῦ βίου
τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἡ περιμετρος τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ἦτον 43 σταδίων.
Εἰς δὲ τὴν καταλογάδην περιγραφὴν του, ὁ ἴδιος λέγει, ὅτι ἦτον 70 στα-
δίων. Εἰς τὴν τελευταίαν περιγραφὴν τοῦ κεμένου ἐνόμισαν λάθος τοῦ
ἀντιγραφείου. Ἐπίσης εἰδύνατο νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἑμι-
λεῖ, εἰς τὴν πρώτῃν περικοπὴν, περὶ τῆς κάτω πόλεως· καὶ εἰς τὴν δευ-
τέραν συμπεριλαμβάνει εἰς τὸν ἀριθμὸν του καὶ τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ Δικαίαρ-
χος δὲν ἑμιλεῖ περὶ τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν, ἥτις ἀνετραπῆ παρὰ τοῦ
Ἀλεξάνδρου, περὶ ἧς ἐνταῦθα γίνεται λόγος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Πausanias (3)
βεβαίωι, ὅτι ὁ Κάσσανδρος τὴν ἀνεσύσπασε, καὶ τὴν ἀνήγειρεν εἰς τὰ πα-
λαιὰ τεῖχρα τῆς, φαίνεται, ὅτι ἡ παλαιὰ, καὶ νέα πόλις εἶχε τὴν αὐτὴν
περίμετρον.

Αὐτόθι. §. ις.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῶν Θηβῶν.

Τὸ νὰ προσδιορίσῃ τις μὲ ἀκριβεῖαν τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῶν Θη-
βῶν, δὲν εἶναι δυνατόν. Ὅποτεν ἐχειρώθη παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἄνθρωποι,
περισσότερον ἀπὸ ἕξ χιλιάδας ἐθανώθησαν, καὶ πλέον τῶν 30, ἐπωλήθη-
σαν, ὡς ἀνδράποδα. Εἰςλαγχρίσθησαν μόνον τοὺς ἱερεῖς, καὶ ὅσοι εἶχον δεο-
μοῦς φιλοξενίας, ἢ φιλίας μὲ τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὸν πατέρα του Φίλιππου.
Ἀνάμφιβόλως πολλοὶ πολῖται ἔφυγον (4) Μὲ δλον τοῦτο εἰδύναται τις νὰ συμπε-
ράσῃ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῶν Θηβῶν, καὶ τῆς περιοχῆς τῶν, ἀνήρ-
χето ἕως πεντήκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων παντός γένους, καὶ ἡλικίας, χω-
ρὶς νὰ περιλάβῃ τὰ ἀνδράποδα. Ὁ K. Barons de Saintcroix θεωρεῖ
αὐτὴν τὴν διήγησιν, ὡς ὑπερβολαίην (5). Τολμῶ νὰ μὴν συγκατατάξω
εἰς τὴν δόξαν του

(1) Πausa. 9. κεφ. λθ'. (2) Παρὰ μικ. γεωγ. τό. 2. §. 7. σί. 94
—5. (3) 9. κεφ. ζ'. (4) Διόδ. ις'. §. 497. Πλούτ. εἰς Ἀλέξ. §. 670. Διλ.
ποικ. ις. εγ'. κεφ. ζ'. (5) Ἐξίτ. κριτ. τῆς ις'. Ἀλεξ. §. 46.

ΚΕΦ. Λε'. §. ι'.

Περὶ τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἔξελλον πρέσβεις εἰς τῶν Ἀμφικτυόνων τὴν συνέλευσιν.

Οἱ παλαῖοι συγγραφεῖς διαφωνοῦσιν εἰς τοὺς δῆμους, οἵτινες ἔξελλον πρέσβεις εἰς τῶν Ἀμφικτυόνων τὸ συνέδριον· ὁ Αἰσχίνης, τὸν ὁποῖον ἐπρόβαλον εἰς τὸ κείμενον, ὡς εἰς ἐξουδέγητον, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ μικροτερά εἶναι τοῦλάχιστον διὰ τὸν καιρὸν του προτιμητέα ἀφ' ἑλας· ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἐχρημάτισε Πυλαγόρας, ὀνομάζει τοὺς Θετταλοὺς, Δωριοὺς, Ἴωνας, Περόραιοὺς, Μάγνητας, Λοκροὺς, Οἰταίους, Φθιώτας, Μαλαίς, Φωκείας, οἱ ἀντιγραφεῖς κατέλιπον τοὺς δεκάτους, καὶ οἱ κριτικοὶ ὑποθέτουσι τοὺς Δωλοπας.

Αὐτόθι §. κβ'.

Περὶ τοῦ ὕψους τοῦ Ὀλύμπου ὄρους.

Ὁ Πλούταρχος (1) ἀναφέρει ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν, διὰ τῆς ὁποίας φαίνεται, ὅτι ὁ Ξεναγόρας ἤνυρε τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου δέκα σταδίων, καὶ ἐνὲς πλείθρον, ἔξω ἀπὸ 4 πόδας. Τὸ πλείθρον, κατὰ τὸν Σουῆδαν, εἶναι τὸ ἑκτημεριον τοῦ σταδίου, ἐπομένως 15 τοασίων, 4 ποδῶν, καὶ 6 δακτύλων. Ἄφειλε τοὺς 4 πόδας καὶ τοὺς 6 δακτύλους, μένουσι 15 τοάσια, τὰ ὅποια προσθέμενα εἰς 945, τὰ ὅποια διδοῦσι τὰ 10 σταδία, ποιοῦσιν 960 τοάσια διὰ τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Κ. Βερνούλης τὸ ἤνυρε 1017 τοασίων (2).

ΚΕΦ. Λς'. §. ε'.

Περὶ τῆς καυσικῆς βρύσεως τῆς Δωδώνης.

Διηγοῦνται σχεδόν τὸ αὐτὸ περὶ τῆς καυσικῆς βρύσεως, εὐρισκομένης λέγας τρεῖς ἀπὸ τῆν Γρενέθλην, καὶ νομιζομένης, εἰς πολὺ διάστημα καιροῦ, ὡς ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ Δελφωτάτου· ἀλλὰ τὸ θαυμάσιον ἐγένετο ἄφαντον, ἔταν ἐκπειασαν γὰ ἐξετάσῃσι τὸ αἰτιόν του (3).

ΚΕΦ. Λζ'. §. κς'.

Περὶ τοῦ Δαιδάλου τῆς Σικυῶνος.

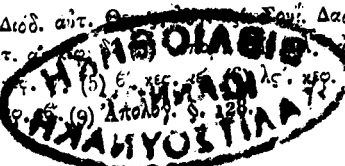
Οἱ παλαῖοι συχνάκις ἐμιλοῦσι περίτινος Ἀθηναίου Δαιδάλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπονεμόσι τὰς χρησιμωτάτας ἐφευρέσεις τῶν τεχνῶν, καὶ ἐργοχειρῶν, τὸν προῖνα, πέλικον, τρυπάνιον, κέλλαν τῶν ἰχθύων, ἄρμενα, καρχῆσια τῶν πλοίων, καὶ τλ. Εἰς τὴν Κρήτην, δεικνύουσι παρ' αὐτοῦ λιβύρινον, εἰς τὴν Σικελίαν, ἀκρέπολον, καὶ θερμεία. Εἰς τὴν Σαρδίᾳ, μεγάλα κτήρια, καὶ πανταχοῦ μέγαν ἀριθμὸν ἀγαλμάτων (1). Παρὸ τοῦ Δαιδάλου, λεγοῦσι προσέτι, τὰ ἀγάλματα εἶχον κεκλεισμένους τοὺς ὄφ-

(1) Εἰς Παῦλ. Αἰμ. §. 263. (2) Βουφῶν, ἐποχ. τῆς φυσ. §. 303. (3) ὑπομ. τῆς ἐπίς. ἀκαδ. ἔτι 1699. §. 23. 15. κριτ. ἐργ. ὑπερφ. τό. 1. §. 44. (4) Διοδ. δ. §. 233, Πλιν. Ὀ. κηφ. 56. Πανσα. Ἰ. κηφ. μ'.

θαλμούς, τὰς χεῖρας ἀπολλημένας εἰς τὸ μῆκος τοῦ σώματος, τοὺς πέδας συνημένους, καὶ ὁ Δαίδαλος ἠνέψξε τὰ βλέφαρά των (1), καὶ ἐξέκollησε τοὺς πέδας, καὶ τὰς χεῖράς των. Αὐτὸς ὁ ἴδιος Δαίδαλος τέλειον κατίεσπει νὰ κωπῶται, καὶ νὰ περιπατῶσι τὰ ξύλινα εἶδωλα δι' ὑδραργύρου, ἢ δι' ἐλατηρίου, τὰ ὁποῖα ἔνθεν εἰς αὐτὰ ἦσαν κεκρυμμένα (2). Περί πλέον εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι τὸν Δέλουσι μὲ τὸν Μένωνα σύγχρονον, καὶ ἔτι αἱ περισσότεραι ἐφευρέσεις, μὲ τὰς ὁποίας τὸν τιμῶσω, ἀπονέμονται παρ' ἄλλων ἱστορικῶν εἰς τεχνίτας, οἵτινες ἔζων μετ' αὐτὸν πολλὰ ὕστερον. Διὰ νὰ συμβιβασθῆτις τὰς ἰδέας, τὰς ὁποίας οἱ συγγραφεῖς, καὶ τὰ ἀναθήματα προσφέρουσιν, ἔδοξεν εἰς ἐμὲ, ὅτι ἡ ζωγραφία, καὶ γλυπτικὴ ἄρχισαν νὰ τελειοποιῶνται παρὰ τοῖς Ἕλλησι μόνον εἰς τοὺς δύο αἰῶνας, ἐξ ὧν ὁ μὲν προηγείται, ὁ δὲ ἔπεται εἰς τὴν πρώτην τῶν Ὀλυμπιάδων, δωρισμένην τῷ, 776, ἔτει πρὸ Χ. Τοιοῦτον ἐχρημάτισεν, ὡς πρὸς τὴν ζωγραφίαν, τὸ συμπέρασμα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Κ. δέλα Ναύζου (3). Κρίνω ὅμως ὅτι εἶμαι χρεώσης νὰ ἀγαφῶ τὰς μεταλλαγὰς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων παρ' ἐκείνου τοῦ Δαίδαλου τῆς Σικυῶνος, τὸν ὁποῖον συχνὰ μνημονεύει ὁ Παισανίας (4), καὶ ὁ ὁποῖος ἔζησεν εἰς τὸ μεσον τῶν, 700, ἕως τῶν 600 χρόνων πρὸ Χ. Ἰδοὺ αἱ μαρτυρίαι, αἱ ὁποῖαι βεβαιῶσιν αὐτὴν τὴν δόξαν.

Τῶς, λέγει ὁ Παισανίας (5), νομίζουσι μαθητὰς τοῦ Δαίδαλου τὸν Διποῖνον καὶ Σκύλλω, τοὺς ὁποίους ὁ Πλάτων (6) ὑπαδέτει πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου, καὶ κατὰ τὴν πεντηκοστὴν Ὀλυμπιάδα, ἥτις ἀρχεται τῷ, 580 ἔτει πρὸ Χ. Ἐκ τούτου συναγεται ὅτι ὁ Δαίδαλος ἔζη πρὸς τὸν τῷ, 610 ἔτει, τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Ὁ Ἀριστοτέλης, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Πλάτων (7), βεβαιῶνει, ὅτι ὁ Εὐχέιρ, τοῦ Δαίδαλου συγγενῆς, ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος τῶν ζωγράφων παρ' Ἕλλησιν. Ἄν ἦναι αὐτὸς ὁ Εὐχέιρ ὁ ἴδιος, εἰς τις ἠσχολεῖτο εἰς τὴν κλασικὴν, καὶ συνάδουσε τὸν Κορινθίων Δημάρατον εἰς Ἰταλίαν (8), ὁ νεὸς αὐτὸς συγχρονισμὸς βεβαιῶνει τὴν διαληφθεῖσαν ἐποχὴν. Δι' ὅτι ὁ Δημάρατος ἦτον πατὴρ τοῦ πρεσβυτέρου Ταρκυνίου, εἰς τις ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης τῷ, 614, ἔτει πρὸ Χ. Ὁ Ἰ. Ἀθηναγόρας τελευταῖον (9), ἐμιλῶν περὶ διαφόρων τεχνιτῶν τῆς Κορινθίου, καὶ Σικυῶνος, οἵ τῶς ἔζησαν μετὰ τὸν Ἡσίοδον, καὶ Ὀμηρον, ἐπιλέγει, Μετ' αὐτοὺς ἐφάνθησαν ὁ Δαίδαλος, καὶ Θεόδωρος οἱ Μιλήσιοι, Ἐρμογλύφαι, καὶ Πλαστικοί. Δὲν ἀρνούμαι τὴν ὑπαρξὴν ἀρχαιοτάτου τιμῆς Δαίδαλου. ἀλλὰ λέγω, ὅτι αἱ πρῶται ἐπιδόσεις τῆς γλυπτικῆς πρόπει νὰ ἀπονέμονται εἰς τὸν Σικυῶνον.

(1) Διόδ. αὐτ. β. 11. (2) Πλάτ. Μέν. §. 97. (3) Κ. δέλα Ναύζου. (4) Παισα. §. 1. (5) Παισα. §. 1. (6) Πλάτ. Πολιτ. β. 1. (7) Πλάτ. Πολιτ. β. 1. (8) Πλάτ. Πολιτ. β. 1. (9) Ἀπολλογ. §. 128.

ΚΕΦ. ΛΗ'. §. ζ'.

Περὶ τῶν καλλωπισμάτων τοῦ θρόνου τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Δύναται τις νὰ κρίνη, ὅτι ἐκείναι αἱ τριάκοντα ἐπτὰ μορφαὶ ἦσαν εἰς σχῆμα ἐγκολλαπτόν, τεθειμέναι εἰς τὰ πλάγια τοῦ θρόνου. Ἐμπορεῖ κανείς ἔτι νὰ διατάξῃ ἄλλως, τὸ ὅποιον τοῦτο ἐγὼ δὲν ἔκαμα, τὰ περιζάμενα ὑποκείμενα εἰς καθένα τῶν ποδῶν. Ἡ περιγραφή τοῦ Πausανίου εἶναι πολλὰ σύντομος, καὶ κενή, ἂν ζητήσῃ κανείς νὰ τὴν λευκάνῃ, κινδυνεύει νὰ ἀπολαυθῇ, καὶ ἂν ἀποφασίσῃ νὰ τὴν μεταφράσῃ κατὰ τὸ γράμμα, γίνεται ἀκαταληπτος.

Αὐτόθι. §. ιζ'.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ γινομένων ἀγώνων.

Αὕτη διαφέρει, ἐπειδὴ πολλάκις ἀδξάμεται, ἢ ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγώνων, καὶ πολλάκις μετεβάλλετο, καθὼς ἔρροζεν εἰς τὰς περιβάσεις. Ὅσους ἐγὼ ἐνταῦθα ἐσημείωσα, οὗτοι δὲν συμφωνοῦσι μὲ τὰς μαρτυρίας τοῦ Ξενοφώντος (1) καὶ Πausανίου (2): Ἄλλ' οὗτοι οἱ συγγραφεῖς δι' ἑλίου δὲν εἶναι ἀναμεταξύτων σύμφωνοι, καὶ ὁμιλοῦσιν μόνον διὰ τρεῖς, ἢ τέσσαρας ἀγῶνας, καὶ δὲν ἔχομεν κανέν φῶς περὶ τῆς διατάξεως τῶν ἄλλων. Εἰς τριαύτην ἀμφεβολίαν, ἐνόμισα, ὅτι εἶναι πρέπον νὰ προσηλωθῶ εἰς τὴν σαφήνειαν. Κατ' ἀρχὴν ὠμίλησα περὶ διαφόρων πεζοδρομιῶν, ἢ ἰππηλασιῶν, ἢ ἄρματηλασιῶν, καὶ μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἀγώνων, οἵτινες ἐσυγχροτοῦντο εἰς περιφερεῖς διάστημα, ὡς ἡ πάλη, ἡ πυγμὴ, καὶ τλ. Ἡ διατάξις αὕτη ἀνασχεδόν ἢ αὐτῇ, τὴν ὁποίαν προβαλλεῖ ὁ Πλάτων εἰς τὰ βιβλία τῶν νόμων του (3).

Περὶ Πολυδάμαντος. §. κη'.

Ὁ Πausanίας, καὶ Σουίδας ὑποδέχονται, ὅτι ἐξη αὐτὸς ὁ ἀθλητής, ἐπὶ τοῦ Νεΐδου Δαρείου, βασιλείως τῆς Περσίας, περίπου ἐξήκοντα χρόνους πρὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ἐν οἷς ὑποδέχεται, ὅτι παρέσθῃ νὰ ἀγωνισθῇ. Ἄλλ' ἀπὸ ἄλλο μέρος οἱ πολῖται τῆς Πελλήνης βεβαιοῦσιν, ὅτι ὁ Πολυδάμας ἐνίκηθῃ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας παρ' ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συμπολίτας των, ὀνομαζομένου Προμαχου, ὅς τῃ ἐξη ἐπὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πολλὰ ὀλίγον χρειώδες εἶναι νὰ διασαφίσωμεν ταῦτο τὸ μέρος τῆς χρονολογίας. Μὲ ἕλον τοῦτο πρέπει νὰ φανερώσω τὴν δυσκολίαν του, διὰ νὰ μὴ μὲ προσάψωσι δι' αὐτῆ ἐγκληρα.

(1) Ἴς. Ἐλλ. βιβλ. ζ'. σ. 670. (2) Ἴδ. σ. 396. (3) ἴδ. §. 833.

